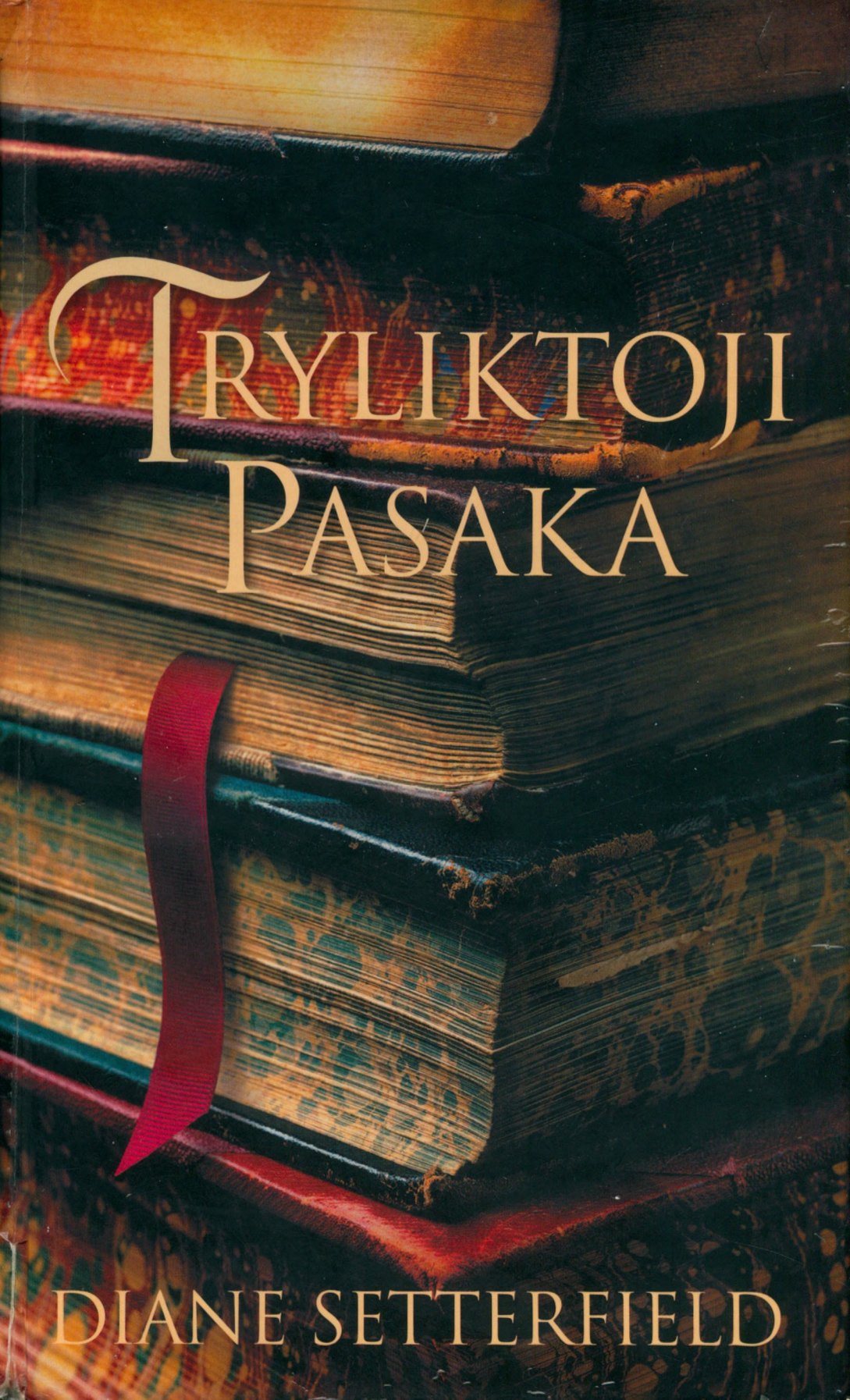
TRYLIKTOJI
PASAKA
DIANE SETTERFIELD

DIANE SETTERFIELD

TRYLIKTOJI PASAKA

Iš anglų kalbos vertė
Aurelija Jucytė

Alma littera
VILNIUS / 2008

UDK 820-3
Se-133

Versta iš:
Diane Setterfield
THE THIRTEENTH TALE
Orion, London, 2006

Copyright © 2006 Diane Setterfield
© Vertimas į lietuvių kalbą,
Aurelija Jucytė, 2008
© Leidykla „Alma littera“, 2008

ISBN 978-9955-38-101-3

Aivi Doros ir Fredo Haroldo Morisų
Korinos Etelės ir Ambrozijaus Čarlzo Seterfildų
atminimui

Vaikai mitologizuoja savo gimimą. Tai visuotinis reiškinys. Norite pažinti kokį nors žmogų? Perprasti jo širdį, protą ir sielą? Paprašykite, kad papasakotų apie savo gimimą. Tai, ką išgirsite, nebus tiesa – tai bus išgalvota istorija. Bet niekas apie žmogų tiek nepasakys, kiek toji išgalvota istorija.

Vida Vinter
Permainų ir nevilties pasakos

Pradžios

LAIŠKAS

Buvo lapkritis. Nors metas dar nebuvo vėlyvas, kai pasukau į Skalbėjų pasažą, dangus virš galvos jau temo. Tėvas dienos darbą jau baigė: šviesos krautuvėlėje išjungtos, žaliuzės nuleistos, bet, kad man nereikėtų grįžti aklinoje tamsoje, jis buvo palikęs spingsoti lemputę virš laiptų, vedančių į butą. Atšvaitas skverbėsi pro durų stiklą, mesdamas ant šlapio šaligatvio blyškų šviesos keturkampį, didumo sulig rašomojo popieriaus lakštu. Kaip tik tame keturkampyje ir stovėjau, jau susiruošusi pasukti raktą spynoje, kai akis užkliuvo už laiško. Dar vienas balzganas keturkampis, ir gulėjo jis ant penktos pakopos nuo apačios, tad ir norėdama nebūčiau pražiopsojusi.

Uždariau paskui save duris, raktą nuo krautuvėlės padėjau į įprastą vietą – už Beilio *Aukštesnio lygio geometrijos pagrindų*. Nelaimėlis Beilis. Per ištisus trisdešimt metų niekam taip ir neprireikė šito storo pilko tomo. Kartais man net parūpsta, ką jis pats mano apie savo šitokį – knygyno raktų sergėtojo – vaidmenį. Kažin, ar tokią lemtį buvo numatęs šedevrui, kurį rašė gerus du dešimtmečius.

Laiškas. Man. Tai jau išties dėmesio vertas įvykis. Vokas gurgždančiais kampučiais, prikimštas, net išsipūtęs, o adresas pakeverzotas tokia rašysena, kad paštininkui, ko gero, teko nemenkai pavargti, kol perskaitė. Nors buvo išrangytas senamadišku stiliumi, su gausiais užraitymais ir puošniomis didžiosiomis raidėmis, vis dėlto pirmiausia man dingtelėjo, kad adresą, ko gero, užrašęs vaikas. Raidės virstakūliavo, lyg jas

būtų vedžiojusi negrabi, nepatyrusi ranka. Ir plunksna spausta netolygiai: čia linija beveik suvis išnykdavo, čia būdavo riebi, giliai įsispaudusi į popierių. Raidės, kuriomis užrašytas mano vardas, nelipo į visumą. Kiekviena buvo pakraigliota atskirai – M A R G A R E T A L E A – tarytum kokios naujos ir bauginančios įmonės pavadinimas. Tačiau jokių vaikų aš nepažinojau. Tik tada, kai pagalvojau apie tai, man dingtelėjo: adresas tikriausiai užrašytas ligonio ranka.

Keistas apėmė jausmas. Vakar, o gal užvakar, kai aš ramiai vienumoje krapščiausi, įnikusi į savo reikalus, kažkoks žmogus – kažkoks man *visiškai nepažįstamas* žmogus – vargo keverzodamas ant šito voko mano pavardę. Kas galėtų būti tasai, kuris jau tada buvo mane nusižiūrėjęs, nors aš apie tai nė nenutuokiau?

Vis dar su paltu, nenusiėmusi net kepurės, prisėdau ant laiptų pakopos perskaityti laiško. (Niekad nepradedu nieko skaityti neįsitikinusi, kad įsitaisiau saugiai. Tuo pasirūpinti įpratau dar nuo anų laikų, kai, būdama septynerių, užsiropštusi ant aukštos tvoros įnikau į „Vandens vaikus“ – mane taip pakerėjo povandeninių gelmių aprašymai, kad nė pati nepajutau, kaip atpalaidavau raumenis. Bet, užuot likusi plūduriuoti aplink mane tyvuliuojančiame vandenyje, kaip regėjau vaizduotėje, aš nugarmėjau ant kietos žemės ir taip prisiplojau, kad aptemo sąmonė. Iki šiol galiu užčiuopti randą po kirpčiukais. Skaityti kitąsyk gali būti pavojinga.)

Atplėšiau laišką, ištraukiau popierių pluoštą – gal pustuzinis lapų, primargintų ta pačia kruopščia rašysena. Savo darbo dėka aš įgudusi rakinėti netgi sunkiausiai įskaitomus rankraščius. Anokia čia gudrybė. Kantrybė ir patirtis – nieko daugiau nereikia. Galbūt – dar entuziazmo lavinti akiai. Kai mėgini įskaityti vandens ar ugnies, ar šviesos, ar tiesiog prabėgusių metų sugadintą rankraštį, privalai tyrinėti ne tik raidžių formą, bet ir kitus rašto aspektus. Plunksnos slydimo greitį. Kokiu stiprumu popieriaus lakštą slėgė ranka. Rašto tarpelius ir pertrūkius. Būtina atsipalaiduoti. Išvaikyti visas mintis. Kol pasinersi

į sapną, kuriame tuo pat metu būsi ir plunksna, skraidanti virš plonyčio popieriaus lakšto, ir pats popierius, kurio paviršių margina tįstanti rašalo linija. Štai tada galėsi tekstą perskaityti. Atsiskleis rašiusiojo ketinimai, mintys, abejonės, atsivers teksto prasmė. Įskaityti žodžius tada galėsi visiškai aiškiai, tarytum būtum žvakės šviesa, krintanti ant popieriaus, kurio paviršiumi laksto plunksna.

Tiesa, šis laiškas ir nebuvo toks keblus kaip kai kurie kiti rankraščiai, su kuriais man teko susidurti. Prasidėjo trumpu kreipiniu „Panele Lea“, o paskui gana greitai hieroglifuose įžvelgiau raidžių formas, raidės susidėliojo į žodžius, žodžiai – į sakinius.

Štai ką aš perskaičiau:

Kartą daviau interviu *Banbury Herald*. Kurią dieną reikėtų susirasti tą numerį – pravers biografijai. Jie atsiuntė pas mane tokį keistą vyruką. Iš tikrųjų – dar visai berniūkštį. Ištįsusį, ūgio – sulig suaugusiu vyru, bet dar neatsikračiusį kūdikiško putnumo. Jis atrodė taip kerėpliškai su savo nauju kostiumu. Kostiumas buvo bjaurus, rudas ir siūtas kur kas vyresniam vyriškiui. Apykaklė, sukirpimas, medžiaga – viskas ne taip, kaip turėtų būti. Ką nors panašaus motina galėtų įtaisyti ką tik mokyklą baigusiam sūnui, pirmąsyk einančiam į darbą, įsivaizduodama, kad jos vaikas kažkaip su drabužiu suaugs. Nusimesdami mokyklinę uniformą, berniukai dar nenusimeta vaikystės.

Visa jo elgsena kažkuo traukė akį. Nuo jo sklido įtampa, gaivališka energija. Tą pat akimirką, kai jį išvydau, man dingtelėjo: „Aha, kažin, ko jis siekia?“

Toli gražu neniekinu tų, kurie myli tiesą. Bėda nebent ta, kad jie paprastai būna baisiai nuobodūs pašnekovai. Vis dėlto jie pakenčiami, bent jau tol, kol neužsiveda porinti apie prasimanymus ir sąžiningumą – kai kuriems jų tiesiog knieti pasukti kalbą ta tema. O tai, savaime aišku, mane erzina. Tegul tik patys nekiša prie manęs nagų, ir aš jiems tikrai nepadarysiu nieko bloga.

Niurzgauju anaiptol ne ant tiesos mylėtojų – man užkliūva pati tiesa. Argi įmanoma net lyginti tiesą su gera istorija, jeigu prireikia pagalbos ištikus nelaimei, jei prireikia paguodos? Ką gero įmanoma išpešti iš tiesos niaurų vidunaktį tamsoje, kai vėjas tartum vilkas stūgauja kamine? Kai žaibai kapoja šešėlius ant miegamojo sienos, o lietus ilgais nagais barbena į lango stiklą? Ne, tuomet tiesa niekuo negali padėti. Kai baimės sukaustyta tysai lovoje, neįstengdama nė pakrutėti, nė nesitikėk, kad tavęs gelbėti puls plikais kaulais barkšantis tiesos skeletas. Tokiu atveju tau pravers tiktai jauki, minkšta pramanytos istorijos šiluma. Guodžiantis, myluojantis, saugiame glėbyje glaudžiantis melas.

Žinoma, kai kurie rašytojai išvis negali pakęsti interviu. Suirzta, vos pagalvoję apie tai. „Amžinai tie patys nusibodę klausimai", – skundžiasi. O ko kito galima tikėtis? Juk žurnalistai – tik samdomi rašeivos. Tik mes, rašytojai, esame tikras pinigas. Taip, jie visada uždavinėja tuos pačius mirtinai įgrisusius klausimus, bet tai juk dar nereiškia, kad mes privalome pakišti jiems vis tuos pačius atsakymus, argi ne taip? Noriu pasakyti, kad prasimanymai juk – mūsų duona, mes iš to ir gyvename. Tad aš per metus duodu bene kelias dešimtis interviu. Per gyvenimą susidarytų ir visi keli šimtai. Mat aš niekad nemaniau, kad genijus vešėti gali tik užsisklendęs kokiame užkaboryje. Manasis genijus nėra toks trapus, kad susigūžęs skubintųsi slėptis, kai tik prie jo priartėja purvini žurnaliūgų pirštai.

Kadaise, kai buvau dar gerokai jaunesnė, jie visokiausiomis gudrybėmis stengdavosi mane išgliaudyti. Iš anksto apsišniukštinėdavo, prisistatydavo su kokiu tiesos trupiniu, paslėptu kišenėje, o paskui, nutykoję palankią progą, jį išsitraukdavo vildamiesi, kad aš, taip netikėtai užklupta, atskleisiu ir daugiau. Tad turėjau pasisaugoti. Vogčia stumtelėti juos ta kryptimi, kuria norėjau, kad jie žengtų, užmesti jauką, o paskui švelniai ir nepastebimai traukti juos link gražesnės istorijos už tą, kuri pakliuvo jiems į akis. Subtili operacija. Matydavau, kaip sužimba jų akys, o kumštis, kuriame suspaudę laikydavo tiesos šukelę, atsileidžia, ir niekam neberūpintis tiesos

trupinėlis nusirita į šalikelę. Šitoks manevras man visada išdegdavo. Juk gerai supinkliota istorija visuomet akina labiau nei blanki tiesos nuoskila.

Vėliau, kai jau išgarsėjau, interviu su Vida Vinter žurnalistams tapo lyg ir tam tikru įšventinimo ritualu. Daugmaž nutuokdami, ko reikėtų tikėtis, jie būtų netgi pasijutę apvilti, jeigu kaskart nebūčiau surezgusi jiems kokios nors istorijos. Tad paskubomis perbėgdavome įprastus klausimus (Iš kur semiatės įkvėpimo? Ar jūsų personažai turi prototipus tarp realiai egzistuojančių žmonių? Ar į pagrindinį veikėją sudedate daug savęs?) – kuo trumpesni būdavo mano atsakymai į šiuos, tuo labiau jie likdavo patenkinti (Iš galvos. Ne. Nė kiek.). O jau paskui ateidavo metas tam, ko jie nekantriai laukdavo – tam, ko jie iš tikrųjų ir norėdavo. Tą akimirką jų veiduose neišvengiamai išsklisdavo svajinga, lūkesčio persmelkta išraiška. Tada jie primindavo vaikus, vakare guldomus miegoti. Taigi, panele Vinter, sakydavo jie. O dabar papasakokite apie save.

Ir aš pasakodavau. Iš tiesų suregzdavau kokią neypatingą, paprastą istoriją. Tik kelios gijos, suaustos į akiai patrauklų raštą: dailesnis ornamentas šen, pora plizgančių žvynelių – ten. Vos kelios skiautės iš manojo skudurų krepšelio. Viena kita atraiža iš ten pat, iš kur jau ištraukiau šimtus kitų. Romanų ir apsakymų nuoplaišos, niekad iki galo taip ir neišplėtoti siužetai, negyvagimiai personažai, vaizdingos vietovės, kurių man niekur nepavyko pritaikyti. Kitaip sakant – visokiausi palaidi galai, nubyrėję redaguojant tekstą. Tereikia vos vos apkarpyti nubrizgusius kraštus, užlopyti kokią menką skylutę – ir viskas: štai jums šviežutėlė nauja mano biografija.

Ir jie iškeliaudavo laimingi, globdami savo užrašų knygutes, panašiai kaip vaikai saujoje spaudžia saldainius, išeidami iš gimtadienio šventės. Kada nors apie tai jie galės girtis vaikaičiams: „Kartą buvau susitikęs su Vida Vinter, ir ji papasakojo man istoriją."

Taigi, žadėjau papasakoti apie tą vaikinuką iš *Banbury Herald*. Tad štai, jis ėmė ir pasakė: „Panele Vinter, atskleiskite man tiesą."

Tik pamanykite! Ir ką jis sau manė? Regis, sėkmingai priversdavau žmones prisigalvoti įvairiausių suktybių, pasitelkti klastą, kad gudrumu išviliotų iš manęs kokią tiesos nuotrupą – tokius ir panašius spąstus įgudau pastebėti iš tolo. Bet šitai? Juokinga. Nagi, pagalvokite: ko jis galėjo tikėtis?

Geras klausimas. Tad ko jis tikėjosi? Jo akys tvieskė lyg karščiuojančio ligonio. Jis mane stebėjo, nepaprastai įdėmiai. Skvarbė žvilgsniu. Tyrinėjo. Troško sužinoti kažką konkretaus – dėl to buvau tikra. Jo kaktą pylė prakaitas. Tikriausiai smarkiai kamavosi, geisdamas ką nors išpešti. „Atskleiskite man tiesą", – pasakė jis.

Mane apniko kažin koks keistas jausmas, tarytum ūmai būtų atgijusi praeitis. Ankstesniojo gyvenimo vandenys suteliūskavo pilve, potvynis siūbtelėjo į gyslas, į smilkinius ėmė plaktis smulkios bangelės. Nukrėtęs jaudulys stačiai baugino. Tik pamanyk: atskleiskite tiesą.

Apsvarsčiau jo prašymą. Vartaliojau jį mintyse, sverdama tikėtinas pasekmes. Jis mane glumino – tasai berniūkštis su savo blyškiu veidu ir degančiomis akimis.

„Gerai", – tariau galiausiai.

Po valandos jis jau buvo išėjęs. Puse lūpų, lyg tarp kitko tarstelėtas: „Sudie", – ir nė vienintelio žvilgsnio per petį.

Tiesos aš jam neatskleidžiau. Ir kaip būčiau galėjusi atskleisti? Sukurpiau jam istoriją. Varganą, suklypusią, be polėkio. Jokių blizgančių siūlelių, jokių žaižaruojančių žvynelių: tik kelios išblukusios, nuskalbtos skiautės, bet kaip sudaigstytos, nubrizgusiais, neatsiūlėtais kraštais. Vienu žodžiu, tokia istorija, kuri iš pirmo žvilgsnio labai panaši į tikrą gyvenimą. Ar veikiau tokia, kokį žmonės įsivaizduoja tikrą gyvenimą, mat šis iš tiesų – visiškai kitoks. Aš – žmogus, apdovanotas didžiu talentu, tad sukurpti šitokią istoriją man anaiptol nebuvo lengva.

Stebėjau tą vaikinuką pro langą. Jis sliūkino gatve tolyn nusvirusiais pečiais, panarinęs galvą; atrodė, kiekvienas žingsnis reikalauja iš jo nemažai pastangų. Išgaravo visa jo energija, visas užtaisas, visas gyvybingumas. Ir visa tai užgniaužiau aš. Tiesa, neketinu prisi-

imti visos kaltės. Juk jis turėjo žinoti, kad mano poringėmis negalima tikėti.

Daugiau niekada jo nebemačiau.

Tačiau apnikęs jausmas, kad skrandyje sūkuriuoja potvynio vandenys, dilgčiojantys smilkiniuose ir pirštų galiukuose, neišsisklaidė dar ilgai. Vos prisiminus berniūkščio žodžius, plūstelėdavo ir vėl nuslūgdavo banga. Atskleiskite man tiesą. „Ne", – tariau aš. Pakartojau tai dar sykį, ir dar, ir dar. Bet siūbuojantys vandenys nerimo. Tai mane blaškė. Maža to, užuodžiau tykantį pavojų. Galų gale ryžausi sudaryti sutartį. „Dar ne dabar."Antplūdis vis dar alsavo, vis dar nestygo, bet galų gale apmalšo. Ir vėliau buvo toks tykus, kad aš, galima sakyti, ir užmiršau apie jį.

Šitiek laiko prabėgo nuo ano įvykio... Kiek: trisdešimt metų? Keturiasdešimt? Gal ir daugiau. Laikas lekia netgi dar greičiau, nei atrodo.

Pastaruoju metu tasai vaikinukas vėl be perstojo lenda man į galvą. Atskleiskite man tiesą. Ne taip seniai mane ir vėl apniko tas pats keistas jausmas, kažkas sakytum subruzdo pačiose gelmėse. Kažkas tikrai yra manyje: dauginasi ir auga. Jaučiu tai skrandyje – apskritas kietas darinys, didumo maždaug sulig greipfrutu. Jis spaudžia plaučius, išstumdamas orą, siurbia mano kaulų čiulpus. Tasai ilgas neveiklos laikotarpis jį permainė. Anksčiau dar buvo baugštus ir sukalbamas, o dabar virto gyva bėda. Derėtis atsisako, nesileidžia į jokias diskusijas, primygtinai reikalauja gerbti jo teises. Jam jau nebeįmanoma atsakyti: „Ne." Iš tiesų jis tartum ataidi ano vaikinuko balsą, įsmeigęs žvilgsnį į jo, tolstančio, nugarą. O paskui atsigręžia į mane, sugniaužia man vidurius, persuka juos ir suveržia. Juk mes sudarėme sutartį, prisimeni?

Dabar jau metas.

Atvažiuokite pirmadienį. Atsiųsiu automobilį, kad paimtų jus iš Harougeito stoties pusę penkių.

Vida Vinter

Kiek laiko, perskaičiusi laišką, aš dar sėdėjau ant laiptų? Nė pati nežinau. Buvau užleista apžavais, pavertusiais mane druskos stulpu. Žodžiai kartais gali būti pavojingi. Atsidūrę patyrusiose rankose, sugebančiose mitriai jais manipuliuoti, jie gali paimti tave į nelaisvę. Lyg voratinklio gijomis apsivyti tavo rankas ir kojas, o jau tada, kai esi pavergtas tiek, kad nebejstengi judėti, jie ima skvarbyti odą, prasismelkia į kraują, atbukina mintis. Kartą pakliuvę vidun, ima austi savąją magiją. Kai pagaliau atsitokėjau, galėjau tik spėlioti, kas dedasi mano pasąmonės tamsybėse. Ką tasai laiškas iš manęs padarė?

Apie Vidą Vinter žinojau labai nedaug. Savaime aišku, buvau girdėjusi begalę epitetų, nuolat segamų prie jos vardo: mylimiausia anglų rašytoja, mūsų amžiaus Dikensas, skaitomiausia iš visų šiuo metu gyvenančių pasaulio autorių – ir taip toliau, ir panašiai. Be abejo, žinojau, kad ji populiari, bet skaičiai, kai vėliau jais pasidomėjau, vis tiek pribloškė. Per penkiasdešimt šešerius metus ji išleido penkiasdešimt šešias knygas, jos išverstos į keturiasdešimt devynias kalbas. Panelės Vinter pavardė dvidešimt septynis kartus atsidūrė pirmojoje skaitomiausių autorių, kurių knygos imamos iš bibliotekų Anglijoje, sąrašo vietoje. Pagal jos romanus sukurta devyniolika meninių filmų. Kalbant apie statistiką, ginčytinas klausimas tik štai koks: ar pasaulyje parduota daugiau jos knygų – ar vis dėlto Biblijos egzempliorių? Tiesa, sunkiau suskaičiuoti ne jos leidžiamų knygų tiražus (be paliovos kintantis skaičius, siekiantis galaižin kiek milijonų), o vis dėlto tiksliai nustatyti parduodamų Biblijų skaičių: kad ir ką žmogus manytum apie Dievo žodį, jo pardavimo duomenys – labai jau nepatikimi. Skaičius, tuo metu, kai sėdėjau laiptų papėdėje, galėjęs sudominti mane labiausiai, buvo dvidešimt du. Šitiek biografų dėl informacijos stygiaus, dėl nepakankamai stiprių akstinų, o gal dėl pačios panelės Vinter vyliaus ar grasinimų, galų gale įsitikino, kad neverta nertis iš kailio ir mėginti iššniukštinėti apie ją visą tiesą. Tačiau aš tuo metu apie visa tai ničnieko nenutuokiau. Iš visos

įmanomos statistikos žinojau tik vieną skaičių, bet kaip tik jis vienas man ir atrodė svarbus: kiek Vidos Vinter knygų esu perskaičiusi aš, Margareta Lea? Ogi nė vienos.

Net nusipurčiau, vis dar sėdėdama ant laiptų, nusižiovavau ir pasirąžiau. Vos atitokusi iškart susizgribau, kad, kol galaižin kur apkvaitusi klajojau, mano mintys persigrupavo. Iš paliktų be priežiūros nuoplaišų, užkimšusių mano atmintį, krūvos buvo iškrapštytos dvi detalės ir pakištos man, kad atkreipčiau dėmesį.

Pirmoji – gana nereikšminga scenelė, joje dalyvavo mano tėvas; veiksmas vyko mūsų knygyne. Mes kraustome dėžę knygų, atgabentų iš privačios bibliotekos ir skirtų išparduoti su nuolaida; tarp kitų aptinkame ir kelis Vidos Vinter tomelius. Tačiau mes šiuolaikine literatūra neprekiaujame. „Per pietų pertrauką išnešiu į labdaros parduotuvę“, – sakau, dėdama krūvelę ant rašomojo stalo krašto. Bet trys iš keturių knygų pietų pertraukos taip ir nesulaukė – išgaravo. Jas nupirko. Vieną – kunigas, kitą – kartografas ir trečiąją – karo istorikas. Mūsų klientų veidai – tokie įprasti, išoriškai blyškūs, bet iš vidaus nutvieksti knygų mylėtojų šviesos – tarytum patys nušvisdavo, kai žvilgsnis užkliūdavo už ryškiaspalvių tomelių plonais viršeliais. Po pietų, kai visos knygos jau iškraustytos, įtrauktos į katalogą ir stojusios į savo vietą lentynose, o joks kitas pirkėjas taip ir nesirodo, mudu su tėčiu visada susėdame skaityti. Vėlyvas ruduo, lyja, langai aprasoję. Patyliukais šnypščia dujinis radiatorius; prie šio garso mes taip įpratę, kad jo nė nebegirdime, mudu sėdime greta, bet mus skiria tūkstančiai mylių – mes abu giliai nugrimzdę į skaitomas knygas.

– Gal užplikyti arbatos? – klausiu, išnirusi į paviršių.

Jokio atsako.

Vis tiek užplikau arbatos, pastatau puodelį ant stalo, tėčiui po ranka.

Po valandos nepaliesta arbata jau atšalusi. Užplikau naujos, statau ant stalo kitą garuojantį puodelį. Šmėžuoju tėčiui prieš pat nosį, o jis nė nepastebi.

Tada labai atsargiai pakreipiu knygą, kurią jis laiko rankose, kad pamatyčiau viršelį. Ketvirtasis iš mums atitekusių Vidos Vinter kūrinių. Grąžinu knygą į pradinę padėtį ir dabar jau užsižiūriu į tėčio veidą. Jis manęs nei mato, nei girdi. Jis kitame pasaulyje, kuriame aš – tiktai šmėkla.

Toks šit pirmasis prisiminimas.

Antrasis – tik atvaizdas. Portretas: šiek tiek į šoną pakreiptas veidas, išskaptuotas iš šviesos ir šešėlių, – veidas, iškilęs virš smulkių, priemiestinio traukinio laukiančių žmogeliukų minios. Iš tiesų tai tik milžiniškas reklaminis plakatas, pakabintas geležinkelio stotyje, bet mano vaizduotė apdovanoja veidą iškilnia, beaistre didybe, būdinga kadai užmirštoms karalienėms ar dievybėms, kurių atvaizdus uolose raižė senovinių civilizacijų atstovai. Žvelgdamas į rafinuotą antakių išlinkį, ryškių, taisyklingų skruostikaulių vingį, nepriekaištingų proporcijų ir formos nosį, tiesiog negali nesistebėti, kaip pagal atsitiktinumo principą sukurtoje žmogiškųjų veidų įvairovėje galėjo atsirasti šitokia antgamtiška tobulybė. Jei ateities archeologai kada iškastų tokius kaulus, palaikytų juos senovės žmonių rankų dirbiniu: sunku būtų patikėti, kad juos savo atšipusiais įrankiais, išskaptavo pati gamta, – jie veikiau primintų nepaprastai kruopščiai dirbusio menininko kūrinį. Oda, puošianti šituos tobulus kaulus, švyti matiniu alebastru, jos blyškumą dar labiau pabrėžia įmantriai susivijusios varinių plaukų garbanos, tvirtu, lyg nulietu kaklu banguojančios žemyn nuo dailių smilkinių.

Tarsi būtų maža šitokio ir šiaip jau perteklinio grožio, dar buvo akys. Kažkokia fotografine gudrybe išryškinta jų žaluma atrodė kone nežmogiška – šitokie žali gali būti nebent stikliukai bažnyčios vitražuose arba smaragdai, arba saldainiai čiulpinukai. Šitokios neapsakomai žalios akys be jokios išraiškos žvelgė per susispietusių perone žmonių galvas. Nenumanau, ar ir kitiems, tądien laukusiems traukinio, portretas sukėlė tokius pat jausmus, kaip man: daugelis žmonių buvo skaitę bent vieną ar kitą šios autorės knygą, tad ir jos atvaizdą galėjo vertinti kitokiame kontekste. Tačiau aš, žvelgdama į tas didžiules žalias

akis, niekaip negalėjau nusipurtyti galvoje dūzgiančios plačiai paplitusios frazės, neva akys esančios vartai į sielą. Aiškiai prisimenu, ką anądien galvojau, žiūrėdama į tas žalias neregінčias akis: šita moteris neturi sielos.

Tai daugmaž ir viskas, ką aš žinojau apie Vidą Vinter tą vakarą, kai suradau laišką. Ne kažin kas. Bet, kai pagalvoji, tikriausiai žiniomis apie ją nenusileidžiu bet kam kitam. Mat, nors visi žinojo, kas tokia Vida Vinter, – žinojo vardą, galėjo atpažinti veidą, buvo skaitę jos knygas – vis dėlto niekas negalėjo tvirtinti, kad ją pažįsta. Savo paslaptimis ji garsėjo ne mažiau nei kūriniais, tad buvo tobula mįslė.

O dabar, jei galima tikėti laišku, Vida Vinter panūdo papasakoti apie save tiesą. Vien šito pakaktų sužadinti smalsumui, bet dar labiau knietėjo perprasti štai ką: kodėl ji įsigeidė tiesą atskleisti *man*?

MARGARETOS ISTORIJA

Galų gale pakilusi nuo laiptų, pasinėriau į knygyno tamsą. Tam, kad rasčiau kelią, man nereikėjo grabaliotis lempos jungiklio. Knygyną pažinojau taip, kaip žmogus kitąsyk pažįsta įprastas vaikystės vieteles. Mano šnerves pasiekė odos bei seno popieriaus kvapas, ir išsyk pasijutau ramiau. Perbėgau pirštais nugarėles, kaip pianistas, sėdęs prie instrumento, perbėga klaviatūrą. Kiekviena knyga skimbteli individualia ir nepakartojama nata: grūdėta, drobe aptraukta Danielso „Žemėlapių sudarinėjimo istorijos" nugarėlė, sutrūkinėjusia oda įrišti Lakunino surašyti Sankt Peterburgo Kartografijos Akademijos susirinkimų protokolai, sučiuręs aplankas, kuriame sudėti jo sudaryti žemėlapiai: ranka braižyti, ranka nuspalvinti. Galėtumėte užrišti man akis ir pastatyti mane bet kurioje trijų šio knygyno aukštų vietoje: man pakaktų pirštų galiukais paliesti knygas – ir pasakyčiau, kur esu.

Čia, „Lea antikvariate", lankytojų reta – per dieną jų užsuka vos pustuzinis, ne daugiau. Tiesa, pajuntame pagyvėjimą rugsėjo mėnesį, kai mus užplūsta studentai – jiems reikia apsirūpinti tekstų rinkiniais naujiems mokslo metams; paskui, gegužį, jie vėl sugrįžta ir atneša vadovėlius atgal. Šias knygas tėtis vadina „migruojančiomis". Išskyrus šiuos du antplūdžius, kitąsyk mes per visą dieną nesulaukiame nė vieno pirkėjo. Kiekvieną vasarą pas mus užeina ir vienas kitas turistas – išklydę iš gerai išmintų turistinių maršrutų, jie kartais, smalsumo genami, įžengia iš saulėkaitos į knygyno prietemą ir valandėlei

stabteli ant slenksčio mirksėdami, kol apsipranta akys. Toliau viskas priklauso nuo to, ar labai jie būna pavargę laižyti ledus ir stebėti upe plaukiojančias plokščiadugnes valtis: vieni įsigeidžia kelias minutes pabūti tykioje knygyno ūksmėje, kiti – ne. Šiek tiek dažniau čia apsilanko tikri knygų mėgėjai, jie iš kažkelintų lūpų išgirdę apie mus ir kokiais nors vėjais atsidūrę netoli Kembridžo ateina pas mus specialiai. Jų veiduose, kai įžengia per slenkstį, šviečia lūkestis, būna, dar ima ir atsiprašo mūsų už sutrukdymą. Šitie žmonės vienas malonumas – tykūs, draugingi kaip ir pačios knygos. Tačiau užvis dažniausiai knygyne gali rasti tiktai tėtį, mane ir knygas.

Jei pamatytumėte, kaip mažai mes sulaukiame pirkėjų, jums neišvengiamai iškiltų klausimas: tai kaipgi jie suduria galą su galu? Bet reikia pasakyti štai ką: jei vertinsime finansiniu požiūriu, knygynas – tik šalutinė mūsų veiklos sritis. Tikrasis verslas visai kitur. Visos mūsų pajamos – iš maždaug pustuzinio sandėrių per metus. Štai kaip tai vyksta: tėtis žino visas garsiausias pasaulio kolekcijas ir visus garsiausius kolekcionierius. Jei sumanytumėte stebėti jį per kokį aukcioną ar knygų mugę, kur jis nuolat lankosi, būtinai atkreiptumėte dėmesį, kad prie jo nuolat prieina nekrintantys į akis asmenys, apsirengę nekrintančiais į akis drabužiais ir pasivedėję į šalį persimeta su juo keliais pusbalsiu ištartais žodžiais. Jų žvilgsnis visada labai ramus. *Galbūt jis žinąs...* – klausia jie tėčio. – *Gal jam tekę girdėti, ar...* Tuomet paminimas knygos pavadinimas. Tėtis atsako jiems miglotai. Be reikalo kurstyti vilčių – neverta. Paprastai siūlo galas niekur neveda. Bet, kita vertus, jei jis kada nors ką nugirsiąs... Tuomet tėtis užsirašo asmens adresą mažytėje užrašų knygutėje žaliais viršeliais – jeigu jo ten dar nėra. Paskui gana ilgai nieko neatsitinka. Bet vėliau – po kelių mėnesių, gal net po metų, iš anksto niekad neįspėsi – kokiame nors kitame aukcione, kokioje nors kitoje knygų mugėje tėtis sutinka vieną ar kitą asmenį ir labai atsargiai pasiteirauja jo, galbūt... Čia vėl paminimas knygos pavadinimas. Tuo dažniausiai viskas ir baigiasi. Vis dėlto retsykiais šitokį pokalbį seka pasikeitimas laiš-

kais. Tėtis sugaišta baisybę laiko, rašydamas laiškus. Prancūziškai, vokiškai, itališkai, būna – netgi lotyniškai. Devynis kartus iš dešimties laiškas būna trumpas, vos poros eilučių, mandagus neigiamas atsakymas. Bet retsykiais – kokį pustuzinį kartų per metus – laiškas virsta kelionės pranašu. Nukeliavęs vienur, tėtis paima knygą, tada pristato ją kitur. Retai kada kelionėje užtrunka ilgiau nei keturiasdešimt aštuonias valandas. Šešiskart per metus. Štai koks tikrasis mūsų pragyvenimo šaltinis.

Iš paties knygyno mes beveik nieko neuždirbame. Tai mūsų jauki vietelė, kur rašome ir skaitome laiškus. Kur stumiame valandas, laukdami kitos tarptautinės knygų mugės. Mūsų banko valdytojo nuomone, knygynas yra ne kas kita, tik maloni silpnybė, kurią tėtis, sėkmingų sandorių dėka, gali turėti. Bet iš tikrųjų man ir tėčiui – nesakau, kad realybė visiems turi būti vienoda, – knygynas yra egzistencijos centras. Tai knygų talpykla – saugus būstas visiems tiems tomams, kuriuos kadaise kažkas rašė su meile ir kurie dabar, regis, jau niekam nebereikalingi.

Ir dar – tai puiki vieta skaityti.

Džeinė Ostin, rašoma Austen – tai A; seserys Brontė – tai B, Čarlzas Dikensas – Charles Dickens – tai C ir D. Ne kur kitur, o knygyne išmokau abėcėlę. Tėtis vaikštinėdavo tarp lentynų, laikydamas mane ant rankų, aiškindavo, jog knygos išdėliotos abėcėlės tvarka, ir mokydavo pažinti raides. Čia aš išmokau ir rašyti – perrašinėdama autorių pavardes ir knygų pavadinimus ant kartotekos kortelių, kurios ir po šiai dienai, netgi prabėgus trisdešimčiai metų, vis dar guli mūsų katalogo dėžutėse. Knygynas buvo mano namai ir mano darbas. Tai buvo kur kas geresnė mokykla už bet kokią mokyklą, o vėliau tapo ir mano nuosavu universitetu. Tai buvo mano gyvenimas.

Tėtis niekada nebruko man jokios knygos, nė vienos niekad nebuvo ir uždraudęs. Leido man laisvai klajoti ir ganytis, rinktis pačiai: ir tinkamus leidinius, ir nelabai. Tad aš ir skaičiau smurtingus kruvinus pasakojimus apie senovės didvyrius – devynioliktojo amžiaus tėvų nuomone, tokios knygos tiko

skaityti vaikams, – skaičiau ir gotiškąsias vaiduoklių istorijas, vaikams, savaime aišku, užgintas. Krimtau krinolinuotų senmergių varginančių kelionių į pavojingus kraštus aprašymus, gilinausi į gerų manierų ir etiketo vadovėlius, skirtus jaunoms damoms iš gerų šeimų; skaičiau knygas su paveikslėliais ir be paveikslėlių, skaičiau angliškai ir prancūziškai, skaičiau knygas net tomis kalbomis, kurių visiškai nesuprasdavau – pakakdavo įspėti vieną kitą žodį, ir siužetas sėkmingai imdavo klostytis mano pačios galvoje. Knygos. Knygos. Knygos.

Mokykloje niekam neprasitardavau apie šį begalinį skaitymą knygyne. Archajiškosios prancūzų kalbos nuotrupos, kurių prisigraibstydavau senose gramatikose, prasiskverbdavo į mano rašinius, bet mokytojai niekad nesuuosdavo jų kilmės – laikė jas paprasčiausiomis rašybos klaidomis, kurių vis dėlto taip ir nesugebėjo išravėti. Retsykiais per istorijos pamokas viena ar kita detalė sujudindavo kokį nors giliai, tik be jokios tvarkos atminty glūdintį žinių klodą – žinių, kurias sukaupiau, karštligiškai rydama knygas namuose. Karolis Didysis? – susimąstydavau. Nejaugi tai tas pats *mano Charlemagne*? Tas, iš knygyno? Tokiais atvejais net nepraverdavau burnos, taip mane priblokšdavo netikėtas susidūrimas tų dviejų pasaulių, tarp kurių įprastomis aplinkybėmis nebūtum radęs jokių sąlyčio taškų.

Per pertraukėles tarp skaitymo talkindavau tėčiui. Kai buvau devynerių, man patikėdavo vynioti knygas į rudą popierių ir užrašyti ant pakuotės atokiau gyvenančių mūsų klientų adresą. Kai sulaukiau dešimties, man jau leisdavo nešti šiuos siuntinius į paštą. Vienuolikos perėmiau iš mamos ir vieninteles jos pareigas knygyne – valymą. Visada apsitūlojusi skepeta ir darbiniu chalatu, kad tik apsisaugotų nuo nešvarumų, mikrobų ir visokios kitokios bjaurasties, giliu jos įsitikinimu, visada slypinčios „senose knygose“, ji pereidavo tarp lentynų, apsiginklavusi prašmatnia plunksnine dulkių šluoste – kietai sučiaupusi lūpas, stengdamasi nė nekvėpuoti. Retsykiais plunksnos sukeldavo įsivaizduojamų dulkių debesį, tuomet

ji atšlydavo ir užsikosėdavo. Jos kojinė neišvengiamai užsikabindavo už šerpetotos dėžės, lyg tyčia riogsančios tiesiog už nugaros, – tiesa, šitokio piktavališkumo iš knygų ir reikėjo tikėtis. Taigi šluostyti dulkes pasisiūliau aš. Mama tik džiaugėsi, galėdama atsikratyti šio darbo – dabar jai į knygyną išvis nebereikėdavo užsukti.

Kai sukako dvylika, tėtis skyrė man dar vieną darbą – ieškoti pasimetusių knygų. Pamestomis laikėme tokias, kurios pagal katalogą knygyne turėjo būti, bet savo vietose ant lentynų jų neberasdavome. Žinoma, dingusios knygos galėjo būti ir pavogtos, bet daug labiau tikėtina, kad jos tiesiog nuklajojo į kitą lentyną: koks nors išsiblaškęs lankytojas bus paėmęs, pasklaidęs, o paskui padėjęs kur pakliuvo. Iš viso knygyne buvo septyni kambariai, ir visi nuo grindų iki lubų prigrūsti lentynų su knygomis – tūkstančiai tomų.

– Dar galėtum pažiūrėti, kad knygos būtų sudėtos abėcėlės tvarka, – mestelėjo tėtis.

O tai jau buvo begalinis darbas; dabar jau abejoju, ar anąsyk tėtis kalbėjo visiškai rimtai, patikėdamas man šitokią užduotį. Bet tai, tiesą sakant, ir nesvarbu, *aš* į darbą kibau rimtai.

Šitam žygdarbiui paaukojau kiekvieną mielą vasaros rytmetį, užtat rugsėjo pradžioje, kai prasidėjo nauji mokslo metai, visos pamestos knygos jau buvo surastos, visi išblaškyti tomai – grąžinti į jiems priderančias vietas. Ir ne vien tai. Dabar, kai prisimenu, man tai atrodo svarbu: anuomet mano pirštai, kad ir visai trumpai, palytėjo kiekvieną knygyne esantį leidinį.

Sulaukusi paauglystės, aš jau talkindavau tėčiui tiek, kad tykiomis popietėmis mums nė nebelikdavo jokio darbo. Kai susidorodavome su rytiniais darbais, išdėliodavome naujai gautas knygas, kai tėtis parašydavo visus laiškus, kai mudu suvalgydavome sumuštinius, įsitaisę prie upės, ir pašerdavome antis, ateidavo metas grįžti į knygyną skaityti. Ilgainiui lioviausi skaityti viską, kas pasipindavo po ranka, knygas pradėjau atsirinkti. Vis dažniau ir dažniau susizgribdavau ir vėl klajojanti tarp antrojo aukšto lentynų, kur laikėme devynioliktojo amžiaus literatūrą,

įvairias biografijas, autobiografijas, atsiminimus, dienoraščius, laiškų rinkinius.

Tėtis atkreipė dėmesį į šį mano polinkį. Iš mugių ar išpardavimų jis nuolat pargabendavo knygų, kurios, jo manymu, turėjo mane sudominti. Nubrizgusios mažytės knygeliūkštės, neretai – rankraščiai, pageltę puslapiai, perimti virvele ar kaspinėliu, kartais – įrišti rankomis. Paprasti paprastų žmonių gyvenimai. Tokias knygeles aš ne šiaip skaitydavau. Ryte jas rydavau. Mano apetitas maistui vis labiau menko, užtat knygų alkis nėmaž nesidavė pasotinamas. Šitaip atradau savo pašaukimą ir žengiau pirmuosius žingsnius būsimosios profesijos link.

Tiesiogine prasme vadinti manęs biografe turbūt negalima. Kažin, ar išvis esu tikra biografė. Labiau savo pačios malonumui nei dėl ko kito esu parašiusi keletą trumpų biografinių studijų apie nereikšmingus literatūros istorijos asmenis. Man visuomet būna įdomiausia rašyti visokių nenusisekėlių biografijas – tokių, kurie, gyvi būdami, visąlaik lindėjo šlovės šešėlyje, o po mirties ir išvis nugrimzdo į giliausią užmarštį. Man patinka kapstytis po gyvenimus, palaidotus senuose dienoraščiuose, kurie neatskleisti išgulėjo archyvų lentynose kokį šimtmetį ar dar ilgiau. Užvis labiausiai man patinka vėl įžiebti gyvybės kibirkštį iš atsiminimų, kurių, išleistų prieš kelis dešimtmečius, seniai niekas nebelietė.

Kartais atsitinka taip, kad mane sudominęs asmuo mažumėlę sudomina ir kokį nors vietinį akademinį leidėją, tad esama keleto smulkių publikacijų, ant kurių puikuojasi ir mano pavardė. Tiesa, tai ne knygos. Nieko stambaus aš nesu išleidusi. Iš tiesų – tik apybraižos, keli rūkomojo popieriaus puslapiai popieriniais viršeliais. Viena tokių mano apybraižų – „Brolišk oji Mūza“, straipsnelis apie brolius Landjė, Žiulį ir Edmoną, ir jų drauge rašytą dienoraštį, – pasipynė po akių literatūros istorijos leidėjui ir atsidūrė storame tome kietais viršeliais, straipsnių apie rašymo ir šeimos sankirtą devynioliktame amžiuje rinkinyje. Veikiausiai ši apybraiža ir bus patraukusi Vidos

Vinter dėmesį, tačiau tai, kad straipsnelis pakliuvo į rinkinį, galėjo smarkiai suklaidinti. Mat mano straipsnis knygoje atsidūrė tarp visokiausių akademikų ir profesionalių rašytojų darbų, tad šitokioje draugėje ir aš galėjau pasirodyti kaip rimta biografė, nors iš tikrųjų esu diletantė, gal ir talentinga, bet tiktai mėgėja.

Gyvenimai – mirusiųjų gyvenimai – man tėra tik pomėgis. Iš tikrųjų aš dirbu knygyne. Mano darbas – ne pardavinėti knygas (tuo užsiima tėtis), o jomis rūpintis. Kur buvusi, kur nebuvusi, vis pasiimu kokią knygą iš lentynos, perskaitau puslapį, kitą. Šiaip ar taip, skaityti knygą – irgi reiškia ja rūpintis. Nors ir ne tiek senos, kad būtų vertingos vien dėl savo amžiaus, nors ir ne tiek svarbios, kad jas medžiotų kolekcininkai, mano globotinės man brangios, tai kas, kad atsivertus dažniausiai paaiškėja, jog iš vidaus jos tokios pat nuobodžios kaip ir iš išorės. Tačiau, kad ir koks banalus būtų turinys, aš visuomet aptinku ką nors, kas mane sujaudina. Juk kažkas, nūnai jau seniai velionis, kadaise manė, jog šitie žodžiai pakankamai reikšmingi, kad juos vertėtų užrašyti.

Kai numiršta, žmonės išnyksta. Prapuola jų balsas, jų juokas, kvapo šiluma. Suyra kūnas. Ilgainiui sutrūnija netgi kaulai. Išsisklaido visi gyvi prisiminimai apie juos. Tai drauge ir šiurpu, ir visiškai natūralu. Tačiau šitame visuotiniame nykimo procese pasitaiko ir išimčių. Tasai, kurs parašo knygą, per ją egzistuoja toliau. Ir jį mes atrandame iš naujo. Galime atgaivinti jo būdą, balso tembrą bei intonacijas, nuotaikas. Per parašytą žodį jis gali tave supykdyti ar pradžiuginti. Gali paguosti. Gali sugluminti. Netgi tave pakeisti. Taip, jis visa tai gali, net ir būdamas miręs. Panašiai kaip gintare sustingęs vabzdys, kaip lavonas, įšalęs į ledą, tas, kas, paklusdamas gamtos dėsniams, turėtų išnykti, stebuklingai išlieka rašalu išmargintame popieriaus lape. Tatai tarsi kokia magija.

Kaip kiti prižiūri mirusiųjų kapus, taip aš prižiūriu knygas. Šluostau nuo jų dulkes, šį tą sutaisau, kas būna suirę, rūpinuosi, kad visos būtų geros būklės ir tvarkingai sudėtos. Ir dar kiekvieną mielą dieną atsiverčiu kokį tomelį ar du, perskaitau kelias

eilutes ar kelis puslapius, leidžiu užmirštų mirusiųjų balsams suaidėti mano galvoje. Kažin, ar jie, tie kada mirę rašytojai, jaučia, kai kas nors skaito jų knygas? Galbūt jų tamsybėse sumirga žaltvykslės liepsnelė? Galbūt jų sielą suvirpina lengvesnis nei plunksnos prisilietimas, kai skaitančiojo mintys susilieja su jų užrašytomis mintimis? Nuoširdžiai tikiuosi, kad taip ir yra. Tikriausiai miręs jautiesi be galo vienišas.

Nors įsileidau į labai jau asmeniškus apmąstymus, vis dėlto negaliu pati nepastebėti: šitaip tik stengiuosi atidėti tai, kas neišvengiama. Šiaip jau aš toli gražu nelinkusi atsiskleisti, užtat atrodo, kad, versdama save nepaisyti tokio įprasto man slapumo, kloju ant popieriaus bet ką, kad tik išsisukčiau neužrašiusi to vieno vienintelio iš tiesų svarbaus dalyko.

Ir vis dėlto aš tai užrašysiu. „Tyla nėra palanki aplinka istorijoms, – kartą pasakė man panelė Vinter. – Istorijoms reikia žodžių. Be jų jos blykšta, liguistai gūžiasi ir galiausiai miršta. O paskui – persekioja tave it šmėklos."

Šventa teisybė. Taigi – štai mano istorija.

Man buvo dešimt metų, kai iššniukštinėjau paslaptį, kurią užsklendusi laikė mama. Tai svarbu štai dėl ko: paslaptis, kurią ji sergėjo, buvo ne jos. Mano.

Tądien tėvai buvo išėję pavakaroti. Jie nedažnai kur nors išsiruošdavo, o kai jau taip atsitikdavo, mane palikdavo pasėdėti virtuvėje pas kaimynę, ponią Rob. Gretimas namas buvo lygiai toks pat, kaip ir mūsiškis, tik stovėjo pasisukęs priešinga kryptimi, ir ten man viskas atrodė taip atvirkščia, kad imdavo svaigti galva. Tad vieną vakarą, kai tėvai vėl susirengė kažkur eiti, aš jau ne pirmą kartą suskatau juos įtikinėti, kad esu jau didelė ir protinga, taigi mane galima drąsiai palikti vieną namuose be auklės. Vilčių turėjau ne kažin kiek, bet tąsyk tėtis ėmė ir nusileido. Mamą įtikinti pavyko tik su išlyga: ponia Rob pusę devynių užsuksianti pažiūrėti, kaip man sekasi.

Tėvai išėjo iš namų septintą, o aš, įsitaisiusi ant sofos, atšvenčiau šį didingą įvykį išlenkdama stiklinę pieno. Buvau ku-

pina susižavėjimo savimi: tik pamanykite, aš, Margareta Lea, jau tokia suaugusi, kad lyg niekur nieko galiu likti namuose viena be jokios auklės. Bet, kai išgėriau pieną, netikėtiai apniko nuobodulys. Ir ką man dabar veikti su šita laisve? Leidausi į žygį, ženklindama savo naujosios laisvės ribas: svetainė, koridorius, pirmojo aukšto tualetas. Viskas buvo lygiai taip pat, kaip ir visada. Lyg ir be jokios regimos priežasties mane sugnybo viena iš kūdikystės baimių – prisiminiau pasaką apie vilką ir tris paršelius. *Tik pūstelėsiu, tik šiūstelėsiu – ir jūsų namelio nebėr!* Nupūsti mano tėvų namus jis būtų galėjęs be jokio vargo. Blausūs, erdvūs kambariai ir šiaip pernelyg pilni oro, jie tikrai neatsilaikytų, o lengvi, trapūs baldai subyrėtų lyg degtukų krūva, užtektų vilkui vos pikčiau dėbtelėti. Taip, tasai vilkas namus sugriautų vienu švilptelėjimu ir mus, visus tris, bemat sumaumotų pusryčiams. Man neapsakomai knietėjo atsidurti knygyne – ten ničnieko nereikėjo baimintis. Lai vilkas pūsčioja sau į valias: kai lentynose šitiek knygų, sienos čia tartum dvigubo storumo, ir mudu su tėčiu galime jaustis saugūs tarytum tvirtovėje.

Užlipusi viršun nėriau į vonią pasižiūrėti į veidrodį. Šitaip norėjau pasidrąsinti – įsitikinti, kad atrodau visai kaip suaugusi. Pakreipusi galvą į kairę, paskui – į dešinę, bandžiau iš visų pusių apžiūrėti savo atspindį, įtikinėdama save, kad turėčiau pamatyti kažin ką kita. Bet, kad ir kiek žiūrėjau, iš veidrodžio į save žvelgiau tik aš pati.

Iš savo kambario ir suvis nieko negalėjau tikėtis. Atmintinai žinojau kiekvieną jo kertelę, o jis lygiai taip pat pažinojo mane: mudu buvome seni, kiaurai vienas kitą perpratę bendražygiai. Tad pastūmiau svečių kambario duris. Pati paprasčiausia drabužių spinta ir kosmetinis staliukas lyg ir bandė pakišti mintį, jog čia galima susišukuoti ir apsirengti, bet kažkodėl iš pirmo žvilgsnio buvo aišku, kad už spintos durų ir stalčiuose atsivertų vien tuštuma. Lova, užtiesta paklode ir išlyginta, šiek tiek apkamšyta antklode, visai neviliojo joje išsitiesti. Subliūškusios pagalvės atrodė taip, lyg kas būtų išsunkęs iš jų visą gyvastį. Šį

kambarį mes vadinome svečių kambariu, bet pas mus niekad nenakvodavo jokie svečiai. Čia miegodavo mano mama.

Suglumusi žingtelėjau atatupsta iš kambario ir likau stoviniuoti laiptų aikštelėje.

Štai kur mano slenkstis. Čia manęs laukia įšventinimo į suaugusiųjų luomą ritualas. Nuo šiol aš priklausysiu didelių vaikų būriui. Ir žaidimų aikštelėje galėsiu teisėtai paskelbti: „Vakar vakare man jau nebereikėjo eiti pas kaimynę. Likau namuose vienui viena." Kitos mergaitės tikrai išsprogins akis. Aš šitaip ilgai šito troškau, tačiau dabar, kai svajonė išsipildė, nebežinojau ko griebtis. Iki šiol visada tikėjausi, jog, kai tik pasitaikys proga, aš savaime išaugsiu, kad įstengčiau aprėpti naująją patirtį, vyliausi, jog tada galėsiu bent akies krašteliu pamatyti tą būsimąją asmenybę, kuria man lemta tapti. Maniau, kad vaikiškas ir gerai pažįstamas pasaulis kaipmat subyrės ir atskleis man tą kitą, slaptąją, suaugusiųjų gyvenimo pusę. Bet neįvyko nieko panašaus: susisupsčiusi į savo naująją nepriklausomybę, pasijutau tik dar mažesnė. Nejau kažkas negerai man pačiai? Ar kada nors man pavyks rasti būdą suaugti?

Ilgokai gromuliavau mintį tuojau pat traukti pas ponią Rob. Ir pagaliau nuvijau ją į šalį. Esama kitos, dar geresnės vietelės. Šmurkštelėjau po tėčio lova.

Tarpas, skiriantis lovos rėmą nuo grindų, buvo gerokai susiaurėjęs – kai lindau čia paskutinį kartą, prisimenu, buvo kur kas erdviau. Vieną petį spaudė atostogų lagaminas, dienos šviesoje toks pat pilkas kaip ir palovio tamsoje. Jame buvo sukrauti visokiausi vasariniai niekniekiai: saulės akiniai, atsarginė fotoaparato juostelė, maudymosi kostiumėlis, kurio mama niekada nedėvėjo, bet kažkodėl ir neišmetė. Kitoje pusėje aptikau kartoninę dėžutę. Mano pirštai užčiuopė gofruotą atvartą, įsmuko vidun ir ėmė grabalioti. Susiraizgiusi kalėdinių lempučių girlianda. Plunksnomis išpuoštas angelas. Kai paskutinį kartą buvau palindusi po šita lova, dar tikėjau, kad jis ir yra Kalėdų Senelis. Dabar – jau nebe. Ar tai ir yra vienas požymių, kad aš jau suaugusi?

Rangydamasi iš palovio, užkliudžiau seną apskritą skardinę nuo sausainių. Štai ji, kyšo iš po nėriniuoto užtiesalo krašto. Tą skardinę prisiminiau – riogsojo čia ištisą amžinybę. Ant dangtelio, užvožto pernelyg tvirtai, kad įstengčiau nuimti, – Škotijos uolų, apaugusių kėniais, vaizdelis. Nė nesusimąsčiusi dabar vėl pabandžiau atvožti skardinę. Dangtelis, mano užaugusių ir jau gerokai stipresnių pirštų stumtelėtas, nuslydo taip lengvai, kad net krūptelėjau. Dėžutėje gulėjo tėčio pasas ir pluoštas skirtingo didumo popierių. Kažkokie blankai – spausdinti, užpildyti ranka. Tai šen, tai ten – vienas kitas parašas.

Man matyti – reiškia skaityti. Taip buvo visada. Tuojau pat ir kibau sklaidyti tuos popierius. Tėvų santuokos liudijimas. Vieno ir kito gimimo liudijimas. Mano pačios gimimo liudijimas. Išspausdintas raudonomis raidėmis ant kreminio popieriaus. Tėčio pasirašytas. Kruopščiai sulanksčiau jį taip, kaip buvo, padėjau į krūvelę kitų, jau perskaitytų dokumentų, paėmiau dar vieną popierių. Še tau – lygiai toks pat. Visai sutrikau. Kodėl kažkam šovė į galvą išrašyti man du gimimo liudijimus?

Ir tada akis užkliuvo už to, kas svarbiausia. Tas pats tėvas, ta pati motina, ta pati gimimo data, ta pati gimimo vieta, – bet *kitas vardas.*

Kas tą akimirką mane ištiko? Galvoje viskas subyrėjo – ir tuoj pat susidėliojo iš naujo, tik jau kita tvarka; retsykiais smegenyse ima ir tarsi persitvarko kaleidoskopo stikliukai.

Turėjau seserį dvynę.

Nepaisydami smegenyse užkunkuliavusios sumaišties, smalsūs mano pirštai išlankstė dar vieną dokumentą.

Mirties liudijimas.

Mano dvynė mirusi.

Pagaliau supratau, kas yra toji dėmė, kurią visąlaik jaučiau savyje.

Nors atradimas mane pribloškė, iš tiesų labai nesistebėjau. Šiaip ar taip, širdyje nuolat krebždėjo nuojauta. Žinojimas – toks įprastas, kad jo net nereikėjo išreikšti žodžiais, – jog esama dar *kažko.* Tarsi pats oras kiek dešiniau nuo manęs būtų trupu-

tį kitoks. Drumstas šviesos krešėjimas. Kažkas, toks ypatingas, kad imdavo virpėti tuštuma. Blyškus mano šešėlis.

Prispaudusi delnus prie dešiniojo šono, aš pakreipiau galvą, nosimi beveik įsiremdama į petį. Nevalingas judesys – nuo seno nejučia atsistoju kaip tik tokia poza, jei užklumpa skausmas, jei ko nors sutrinku ar pakliūnu į keblią situaciją. Iki šiol niekad nesusimąstydavau apie tai – poza man pernelyg įprasta, bet dabar didysis atradimas atskleidė jos reikšmę. Aš ieškojau dvynės sesers paramos. Žvilgsniu ieškojau jos ten, kur ji turėjo būti. Greta manęs.

Kai, išvydusi tuos du popieriaus lakštus, jau atitokau tiek, kad mano pasaulis vėl ėmė lėtai suktis aplink savo ašį, susivokiau: *tai štai kas*. Netektis. Sielvartas. Vienatvė. Jausmas, lydėjęs mane visą gyvenimą, visąlaik buvęs šalia, o drauge – atskyręs nuo kitų žmonių; dabar, kai suradau gimimo liudijimus, pagaliau supratau, kas tai yra. Mano sesuo.

Praslinko nemažai laiko, bet galiausiai išgirdau, kaip apačioje atsidaro virtuvės durys. Nutirpusiomis, adatėlių smaigstomomis kojomis nuslinkau iki laiptų aikštelės ir apačioje išvydau ponią Rob.

– Viskas gerai, Margareta?

– Taip.

– Gal tau ko nors reikia?

– Ne.

– Jeigu prireiks, atbėk pas mane.

– Gerai.

– Tavo mama ir tėtis, jie ilgai nebetruks.

Ji išėjo.

Sudėjau dokumentus atgal į skardinę dėžutę, šią vėl pastūmiau po lova. Išspūdinau iš miegamojo, paskui save uždariau duris. Vėl atsidūrusi priešais vonios veidrodį, net krūptelėjau, kai mano akys susitiko su kitomis akimis. Nuo jos žvilgsnio ėmė dilgčioti veidą. Juste jutau savo griaučius po oda.

Dar vėliau ant laiptų sugirgždėjo tėvų žingsniai.

Atidariau duris, ir tėtis stipriai apglėbė mane dar laiptų aikštelėje.

– Šaunuolė, – tarė jis. – Kur pažvelgsi – visur tvarka.

Mama atrodė išbalusi ir pavargusi. Dabar jai tikriausiai skaudės galvą – kaip visada, kai tenka kur nors išeiti pasižmonėti.

– Taip, – ištarė ji. – Gera mergaitė.

– Na, ir kaip tau sekėsi, mieloji? Nepakyrėjo sėdėti vienai namuose?

– Viskas buvo puiku.

– Net neabejojau, kad taip ir bus, – tarė tėtis ir nesusilaikęs vėl stvėrė mane į glėbį – tvirtai ir džiaugsmingai suspaudė abiem rankomis, pakštelėjo į viršugalvį. – Jau metas į lovą. Tik nevakarok pernelyg ilgai su knyga.

– Nevakarosiu.

Trupučiuką vėliau išgirdau, kaip bruzda tėvai: jie ruošėsi gulti. Tėtis atidarė vaistų spintelę, ieškodamas piliulių mamai, paskui įpylė į stiklinę vandens. Paskui pasigirdo jo balsas, tariantis pernelyg dažnai kartojamus žodžius: „Gerai išsimiegok, rytą jausies visai kitaip." Užsidarydamos trakštelėjo svečių kambario durys. Dar kelios akimirkos – ir sugirgždėjo lova kitame kambaryje, girdėjau, kaip spragtelėjo lempos jungiklis.

Tada aš jau žinojau, kodėl kartais gimsta dvyniai. Viena ląstelė, iš kurios paprastai išsivysto vienas asmuo, dėl nesuprantamų priežasčių skyla – ir tada gimsta ne vienas, o du identiški žmonės.

Aš – iš dvynių.

Bet mano dvynė sesuo mirė.

Ką man iš tiesų reiškia šitas atradimas?

Palindau po antklode ir prispaudžiau delną prie sidabriškai rausvo puslankio apgamo ant juosmens. Šešėlis, kurį man paliko sesuo. Tarsi koks kūno archeologas ėmiausi tyrinėti savo kūną, ieškodama jo senovės istorijos pėdsakų. Buvau visiškai atšalusi, kaip lavonas.

Nepaleisdama iš rankos laiško, išėjau iš knygyno ir ėmiau kopti laiptais viršun, į savo butą. Knygos karaliavo trijuose pirmuosiuose aukštuose, kuo aukščiau, tuo labiau siaurėjo laiptai.

Lipdama jais ir po vieną išjunginėdama šviesas paskui save, mintyse jau ėmiau formuluoti mandagias atsisakymo frazes. Turbūt galėčiau panelei Vinter parašyti, kad aš – toli gražu ne ta biografė, kurios jai reikėtų. Šiuolaikinė literatūra manęs ir suvis nedomina. Nesu perskaičiusi nė vienos panelės Vinter knygos. Mano įprasta aplinka – bibliotekos ir archyvai, per visą gyvenimą nė karto nesu ėmusi interviu iš gyvo rašytojo. Kur kas jaukiau jaučiuosi mirusiųjų draugijoje, šalia gyvųjų, tiesą sakant, tuojau imu nervintis.

Vis dėlto pastarojo dalyko minėti laiške tikriausiai neverta.

Nebeturėjau ūpo gamintis ko nors užkąsti. Pasitenkinsiu puodeliu kakavos.

Laukdama, kol užkais pienas, žvelgiau pro langą. Veidas stikle buvo toks blyškus, kad galėjau kiaurai jį įžiūrėti dangaus juodumą. Prispaudžiau skruostą prie to šalto ir glotnaus stiklinio skruosto. Jeigu kas būtų mus išvydęs, iškart būtų supratęs: kad ne tas stiklas, mūsų išvis nebūtų įmanoma atskirti.

TRYLIKA PASAKŲ

Atskleiskite tiesą. Laiško žodžiai taip ir įstrigo man galvoje, atrodė, jie plakasi manojo pastogėje įrengto buto palubėje, po šlaitiniu stogu, panašiai kaip plakasi netyčia į kaminą nusprūdęs paukštis. Nieko nuostabaus, kad nuoširdus vaikino prašymas surado atbalsį mano širdyje: juk man pačiai irgi niekas nepasakė tiesos, tiesa buvo paslėpta, kad atkapstyčiau ją slapčia, vienumoje. *Atskleiskite man tiesą.* Tataigi.

Vis dėlto pasiryžau išmesti laiško žodžius iš galvos.

Laiko liko visai nebedaug. Tad paskubomis suskatau ruoštis. Įpuoliau į vonią, nusiprausiau, išsivaliau dantis. Be trijų minučių aštuntą, jau apsivilkusi naktinius marškinius ir įsispyrusi į šlepetes, laukiau, kol užkunkuliuos vanduo virdulyje. Greičiau, greičiau. Be minutės aštuonios. Karšto vandens butelis jau paruoštas, prisipyliau stiklinę vandens iš čiaupo. Laikas – lemiamas veiksnys. Mat lygiai aštuntą valandą ateis pasaulio pabaiga. Tai – skaitymo metas.

Kelios valandos nuo aštuntos vakaro iki pirmos ar antros nakties man visuomet būdavo magiškos. Balti atverstos knygos puslapiai mėlynos frotinės lovatiesės fone, ant balto puslapio gelsvas lempos šviesos ratas – štai mano vartai į kitą pasaulį. Tačiau šį vakarą magija kažkodėl neveikė. Siužeto siūleliai, palikti palaidi praėjusią naktį, per dieną nežinia kodėl nuspuro, įsitikinau, kad nebeprisiverčiu sutelkti dėmesio į tai, kaip jie galų gale susipins į vientisą audinį. Iš paskutiniųjų stengiausi įsikibti į kokią nors siužeto giją, bet, kai tik jau, regis, pavykda-

vo, kaipmat prasismelkdavo balsas – *atskleiskite man tiesą*; jis iškart atpalaiduodavo sumegztą mazgą ir siūlgaliai vėl likdavo kadaruoti išsidraikę.

Ranka jau pati siekė senų numylėtinių: „Moteris baltais drabužiais“, „Vėtrų kalnas“, „Džeinė Eir“...

Ir vis tiek nieko nepešiau. *Atskleiskite man tiesą...*

Skaitymas lig šiol dar niekad nebuvo manęs apvylęs. Juo vieninteliu visada galėjau pasikliauti be jokių išlygų. Aš išjungiau šviesą, nuleidau galvą ant pagalvės ir pabandžiau užmigti.

Balso aidas. Istorijos nuoplaišos. Tamsoje girdėti tik dar aiškiau. *Atskleiskite man tiesą...*

Antrą valandą nakties išsiropščiau iš lovos, užsitempiau kojines, atsirakinau buto duris ir, susisupsčiusi į chalatą, nutykinau siaurais laiptais į knygyną.

Knygyno gale yra toks mažytis kambarėlis, iš tiesų ne ką didesnis už spintą – čia mes pakuojame knygas, jei prireikia išsiųsti paštu. Kambarėlyje stovi stalas, o ant lentynos sukrauta stirta rudo vyniojamojo popieriaus, žirklės, virvutės kamuolys. Ir dar ten stovi paprasčiausia medinė spintelė, o joje – koks tuzinas knygų.

Spintelės turinys keičiasi retai. Jeigu užmestumėte akį į ją šiandien, aptiktumėte tuos pačius leidinius, kuriuos ten mačiau aną naktį: viena knyga paguldyta, be viršelio, greta – storas tomas su bjauriais įspaudais odiniame viršelyje. Šalia šių stovi dvi knygos lotynų kalba. Senovinė Biblija. Trys botanikos leidiniai, du – istorijos ir vienišas sučiuręs astronomijos traktatas. Dar viena japoniška knyga, viena – lenkiška, keletas eilėraščių rinkinių senąja anglų kalba. Kodėl šias knygas mes laikome atskirai? Kodėl jos nestovi tvarkingai suženklintose mūsų lentynose, joms prideramose vietose greta kitų tomų? Ogi štai kodėl: spintelė kambarėlyje yra mūsų saugykla, kur saugome pačius vertingiausius leidinius, retenybes. Šios kelios knygos vertos maždaug tiek pat, kiek visi kiti knygyno lobiai drauge sudėjus.

Knyga, kurios dabar man prisireikė, – nedidukas tomelis kietais viršeliais, maždaug keturių colių pločio ir šešių – aukš-

čio, išleista vos prieš kokius penkiasdešimt metų, į šią senienų draugę visai netiko. Ji įsimaišė čia gal prieš porą mėnesių – tėtis tikriausiai bus padėjęs ją į spintelę vien per neapsižiūrėjimą; ketinau, progai pasitaikius, paklausti jo apie tai ir perkelti knygą į deramą jai vietą kurioje nors lentynoje. Vis dėlto dėl viso pikto užsitempiau baltas pirštinaites. Tokias pirštines irgi laikome spintelėje ir niekada neliečiame šių knygų plikomis rankomis, mat egzistuoja toks keistas paradoksas: kaip knygos atgyja, kai jas skaitome, lygiai taip pat riebalai nuo mūsų pirštų galiukų naikina jas, kai sklaidome puslapius. Šiaip ar taip, popierinis knygos viršelis buvo sveikutėlis, lapų kampučiai neatspurę, tad knyga – pavydėtinai geros būklės; ją populiarioje serijoje išleido viena, tiesa, dabar jau nebeegzistuojanti leidykla, garsėjusi puikia leidinių kokybe. Tikrai patrauklus tomelis, be to, dar pirmasis leidimas, ir vis tiek knyga – toli gražu ne iš tų, kokios paprastai guli Lobyne. Per išpardavimus ar kokiame kaimo blusturgyje kitų tos pačios serijos knygų gali gauti vos už kelis pensus.

Popierinis viršelis buvo žalios ir grietinėlės spalvų: fonas – žuvies žvynus primenantis ornamentas, jame palikti du stačiakampiai: viename – piešinys, undinės kontūras, kitame – autoriaus pavardė ir pavadinimas. Vida Vinter. *Trylika permainų ir nevilties pasakų.*

Spintelę užrakinau, padėjau raktą ir žibintuvėlį į vietą, tada vėl užkopiau laiptais aukštyn ir smukau į lovą su knyga pirštinėtoje rankoje.

Skaityti jos neketinau. Bent jau ne visą. Tik peržvelgsiu vieną kitą puslapį – štai ką ruošiausi padaryti. Perskaitysiu keletą frazių – galbūt gana raiškių, gana sodrių, kad užgožtų žodžius iš laiško, vis dar įkyriai besisukančius galvoje. Su ugnim kovok ugnimi, sako žmonės. Tad perskaitysiu porą sakinių, gal kokį puslapį – gal tada man pagaliau pavyks užmigti.

Nuėmiau nuo dulkių sergstintį aplanką, saugiai padėjau į tam skirtą stalčių. Atsarga gėdos nedaro niekad, netgi kai mūvi pirštines. Atsiverčiau knygą ir giliai įkvėpiau. Senų knygų kvapas toks aštrus, toks sausas, kad beveik junti jo skonį liežuviu.

Užmesiu akį į prologą. Tik keletą žodžių.
Tačiau jau pirmosios eilutės prikaustė žvilgsnį.

Vaikai mitologizuoja savo gimimą. Tai visuotinis reiškinys. Norite pažinti kokį nors žmogų? Perprasti jo širdį, protą ir sielą? Paprašykite, kad papasakotų apie savo gimimą. Tai, ką išgirsite, nebus tiesa – tai bus išgalvota istorija. Bet niekas apie žmogų tiek nepasakys, kiek toji išgalvota istorija.

Tarytum būčiau įkritusi į gilų vandenį.

Valstiečiai ir princai, dvaro prievaizdai ir kepėjai, pirkliai ir undinės – visi personažai susyk pasirodė pažįstami. Tokių ir panašių pasakų jau esu skaičiusi šimtus, tūkstančius kartų. Tai buvo pasakos, kurias žinojo visi. Bet, vos spėjau įsiskaityti, jausmas, kad jos pažįstamos, sparčiai ėmė sklaidytis. Pasakos tapo neregėtos negirdėtos. Visiškai naujos. Jų personažai – toli gražu ne paspalvinti manekenai, kuriuos prisimenu iš iliustruotų vaikystės knygų, dar vieną kartą suvaidinantys pagal tą patį scenarijų. Jie buvo *žmonės*. Kraujas, nuvarvėjęs iš princesės piršto, kai ji palietė verpimo ratelį, iš tiesų buvo šlapias. Karaliaus ašaros, kai jam atnešė kietai įmigusią dukterį, paliko ant veido degančias druskingas dėmes. Visi pasakojimai buvo persmelkti netikėtos, nepažįstamos nuotaikos. Kiekvienas personažas pasiekė išsvajotą tikslą: karaliaus dukterį pažadino nepažįstamojo pabučiavimas, pabaisa nusimetė žvėries kailį ir liko plikas kaip bet kuris žmogus, undinė išmoko vaikščioti; tačiau tik tada, kai buvo jau per vėlu, jie suprato, kokią kainą tenka mokėti už galimybę išvengti savo lemties. Kiekviena „o po to jie gyveno ilgai ir laimingai" pabaiga buvo atmiešta kartėlio. Lemtis, iš pradžių tokia nuolaidi, tokia išmintinga ir atvira bet kokioms deryboms, galų gale už laimę atseikėdavo žiauriu kerštu.

Pasakos buvo žiaurios, gniuždančios, draskančios širdį. Aš likau sužavėta.

Kai skaičiau jau dvyliktąją pasaką – apie Undinę, mane ėmė gnybti nerimas, nėmaž nesusijęs su pasakos siužetu. Dėmesys

nejučia krypo kitur – dešiniosios rankos nykštys ir smilius primygtinai siuntė žinią: *puslapių liko visai nebedaug.* Ši įkyriai dūzgianti mintis galiausiai sustiprėjo tiek, kad neiškentusi pakreipiau knygą ir pasižiūrėjau. Ogi iš tikrųjų. Tryliktoji pasaka turėtų būti visiškai trumputė.

Vėl kibau skaityti, užbaigiau dvyliktąją pasaką, perverčiau puslapį.

Ničnieko. Pabaiga.

Pasklaidžiau knygą, perverčiau kelis puslapius atgal, paskui – vėl pirmyn. Nieko neradau.

Tryliktosios pasakos išvis nebuvo.

Smegenyse sudūzgė; man apsvaigo galva, kaip kartais atsitinka narui, pernelyg staigiai išnėrusiam iš jūros gelmės.

Lėtai, vieną po kitos, vėl ėmiau suvokti kambario daiktus. Lovatiesė, knyga mano rankoje, lempa, vis dar blyškiai šviečianti, nors jos šviesa jau gerokai atmiešta brėkšmos, besismelkiančios pro plonas užuolaidas.

Aušo rytas.

Vadinasi, skaičiau ištisą naktį.

O tryliktosios pasakos nebuvo.

Tėtis sėdėjo knygyne, rankomis susiėmęs už galvos. Išgirdęs laiptuose mano žingsnius, pakėlė akis ir pažvelgė į mane, jo veide nebuvo likę nė lašelio kraujo.

– Kas atsitiko? – šokau prie jo.

Jis buvo pernelyg priblokštas, kad įstengtų bent žodį ištarti, tik beviltiškai skėstelėjo rankomis, paskui delnais vėl užsidengė siaubo pritvinkusias akis. Jam ištrūko aimana.

Mano delnas pakibo virš jo peties, bet aš nepratusi žmonių liesti, tad ranka nuslydo ant nertinio, kurį tėtis buvo užmetęs ant kėdės atlošo.

– Gal galėčiau kuo nors padėti? – paklausiau.

Kai pagaliau jis prabilo, balsas skambėjo kimiai, buvo aiškiai justi, koks jis išsekęs ir sukrėstas.

– Reikia skambinti į policiją. Tuojau... Tuojau...

– Į policiją? Tėti... kas atsitiko?

– Įsilaužimas. – Jis ištarė šį žodį taip, kad nuskambėjo lyg „pasaulio pabaiga“.

Suglumusi apsidairiau. Neatrodė, kad kas būtų pajudinta, visur švaru, gražu, knygos tvarkingai išrikiuotos lentynose. Rašomojo stalo stalčiai neišlaužti, lentynos neišknistos, langas neišdaužtas.

– Spintelė, – dar ištarė tėtis, ir tada man atsivėrė akys.

– Ak, taip, „Trylika pasakų“, – tariau tvirtai. – Viršuje, mano kambaryje. Knygą paėmiau aš.

Tėtis įsistebeilijo į mane. Jo veide neapsakomas palengvėjimas grūmėsi su didele nuostaba.

– Knygą paėmei tu?

– Taip.

– *Tu* paėmei šitą knygą?

– Na taip.

Dabar jau pati sutrikau. Aš nuolat skolindavausi knygas iš knygyno, ir tėtis tai labai gerai žinojo.

– Bet... *Vida Vinter?..*

Tik dabar susizgribau, kad kokio nors pasiaiškinimo iš tiesų reikia – ir tai neturėtų stebinti.

Aš visada skaitau *senus* romanus. Priežastis paprasta: man patinka knygos su normaliomis pabaigomis. Vestuvės ir mirtys, kilnūs pasiaukojimai ir stebuklingai išsinarpliojantys mazgai, tragiški išsiskyrimai ir netikėtos sąjungos, kurių niekas nebedrįso viltis, skaudūs žlugimai ir išsipildžiusios svajonės – štai šitokios, mano nuomone, yra pabaigos, vertos, kad jų lauktum, skaitydamas visą knygą. Kaip tik šitaip turėtų užsibaigti visi nuotykiai, grėsmingi žygiai, pavojai ir dvejonės – pabaiga tam ir yra, kad į krūvą tvarkingai sueitų visi galai. O šitokios pabaigos dažniau sulauki senuose romanuose nei šiuolaikiniuose, taigi – aš ir skaitau senus romanus.

Naujoji literatūra yra tas pasaulis, kurį aš pažįstu gana menkai. Per mūsų kasdieninius pokalbius apie knygas tėtis dažnai

imasi narplioti šią temą. Jis skaito ne mažiau nei aš, bet knygų, kurias renkasi jis, įvairovė kur kas platesnė, o aš jo nuomonę labai gerbiu. Tiksliais, gerai apgalvotais žodžiais jis yra ne kartą nusakęs tą nuostabų sielvartingos vienumos jausmą, apimantį jį, kai užverčia paskutinį puslapį romano, kurio pabaiga tarytum skelbia, kad žmogaus kentėjimas begalinis, kančios neįmanoma sunaikinti, galima tik ją ištverti. Jis kalbėdavo apie pabaigas, kurios, nors prislopintos, užmaskuotos nutylėjimais, vis dėlto paskui aidi atmintyje kur kas ilgiau nei gerokai skambesnės, aiškiau išreikštos, kone su sprogstamąja galia skelbiamos pabaigos. Jis nepailsdavo aiškinti man, kodėl neaiški, nevienareikšmė ištarmė jį jaudina labiau nei mirtis ar vestuvės paskutiniajame puslapyje, ką paprastai renkuosi aš.

Kai jis man visa tai dėsto, aš klausausi nepaprastai atidžiai ir linkčioju galvą, bet galų gale vėl grįžtu prie seno įjunkio. Tiesa, tėtis dėl to manęs ir nekaltina. Dėl vieno dalyko mudviejų abiejų nuomonės visiškai sutampa: šiame pasaulyje esama pernelyg daug knygų, kad per gyvenimą suskubtum perskaityti visas, tad vienaip ar kitaip tenka rinktis.

Kartą tėtis netgi užsiminė man apie Vidą Vinter.

– Žinai, vis dėlto ir tarp gyvųjų esama vienos rašytojos, kurios kūryba patiktų ir tau.

Bet man taip ir nepakilo ranka paimti kokios nors Vidos Vinter knygos. Kodėl turėčiau skaityti ją, kai esama dar šitiek daug mirusių rašytojų, kurių aš nespėjau atrasti?

Ir še tau – vidury nakties nulipu iš savo kambario į knygyną ir iš brangenybių spintelės pasiimu „Trylika pasakų“. Tad visiškai nėra ko stebėtis, kad tėčiui parūpo kodėl.

– Vakar gavau laišką, – tariau jam.

Jis linktelėjo.

– Iš Vidos Vinter.

Tėtis kilstelėjo antakius, bet nutylėjo – laukė, ką dar pasakysiu.

– Panašu, kad tai – kvietimas ją aplankyti. Atrodo, ji siūlo man parašyti jos biografiją.

Jo antakiai šoktelėjo dar keliais milimetrais aukščiau.

– Negalėjau užmigti, tad nulipau žemyn ir pasiėmiau knygą.

Laukiau, kad tėtis ką nors pasakytų, bet jis tylėjo. Atrodė susimąstęs, jo kaktą perkirto raukšlė. Palūkėjusi vėl prašnekau pati:

– Kodėl laikai tą knygą brangenybių spintelėje? Dėl ko ji tokia vertinga?

Tėtis išsikapstė iš minčių brūzgyno, kad galėtų man atsakyti.

– Iš dalies – dėl to, kad pačios populiariausios iš vis dar gyvų rašytojų, rašančių anglų kalba, pirmosios knygos pirmas leidimas. Bet yra ir dar viena priežastis, svaresnė. Šitas leidimas – brokuotas. Visi kiti tos knygos leidimai jau vadinasi „Permainų ir nevilties pasakos“. Skaičius trylika niekur nebeminimas. Turbūt pastebėjai, kad pasakojimų yra tik dvylika, ar ne?

Linktelėjau.

– Gali būti, kad pagal pirminį autorės sumanymą pasakų iš tiesų turėjo būti trylika, bet paskui ji sudėjo į rinkinį tik dvylika. Spaustuvėje įvyko šioks toks nesusipratimas, ir knyga buvo išleista su pirmuoju pavadinimu viršelyje – ir tik su dvylika pasakų. Visą tiražą teko grąžinti į spaustuvę.

– Tai iš kur tavasis egzempliorius...

– Tiesiog išslydo per tinklą. Jis iš tos siuntos, kuri nukeliavo į vieną knygyną Dorsete; kol knygyną pasiekė žinia supakuoti ir grąžinti knygas, vieną egzempliorių kažkas spėjo nusipirkti. Tasai žmogus prieš gerus trisdešimt metų susizgribo, kad knyga gali būti vertinga, ir pardavė ją kolekcionieriui. O šio turtas rugsėjo mėnesį buvo išparduotas iš varžytynių. Šitaip knygą įsigijau aš. Pravertė įplaukos iš Avinjono sandėrio.

– Iš Avinjono sandėrio?

Dėl Avinjono sandėrio tėtis derėjosi ištisus dvejus metus. Tai buvo viena iš pelningiausių jo sėkmių.

– Tikiuosi, buvai apsimovusi pirštines? – kiek susidrovėjęs paklausė jis.

– Kuo tu mane laikai?

Jis nusišypsojo, paskui kalbėjo toliau:

– Šitiek vargo – ir viskas bergždžiai.

– Ką nori tuo pasakyti?

– Kuriems galams prireikė sunaikinti visą tiražą dėl neteisingai išspausdinto pavadinimo? Visi šitą knygą vis tiek atkakliai tebevadina „Trylika pasakų“, nesvarbu, kad ištisą pusšimtį metų ji tvarkingai leidžiama „Permainų ir nevilties pasakų“ pavadinimu.

– Kodėl?

– Štai kas atsitinka, kai į vieną katilą sumaišoma šlovė ir paslaptingumas. Kadangi bet kokios patikimos informacijos apie autorę yra apverktinai maža, tokių žinių nuotrupų, kaip, tarkime, toji istorija apie sunaikintą pirmojo leidimo tiražą, svarba išauga gerokai labiau, nei jos yra vertos. Šitas nutikimas jau kadai virtęs jos mito fragmentu. Tryliktosios pasakos paslaptis. Vis šioks toks kąsnis žmonėms, kad turėtų apie ką spėlioti.

Stojo tyla, tiesa, neilgam. Į nieką konkrečiai nežiūrėdamas, kalbėdamas atsainiai, kad aš galėčiau pati rinktis, kreipti dėmesį į jo žodžius ar ne, tėtis suniurnėjo:

– Ir še tau – įsigeidžia biografijos... Kaip netikėta.

Prisiminiau laišką, prisiminiau ir savo baimę, kad laiško autore negalima pasitikėti. Prisiminiau ir primygtinį jaunojo žurnalisto prašymą: „Atskleiskite man tiesą.“ Neužmiršau ir „Trylikos pasakų“, kurios jau nuo pirmųjų sakinių įsiurbė mane taip, kad per visą naktį nepajėgiau išsivaduoti. Norėjosi ir vėl pakliūti į tokią nelaisvę.

– Net nežinau, ką daryti, – prisipažinau tėčiui.

– Tai visai ne tas pat, ką darei iki šiol. Vida Vinter – gyvas žmogus. Pokalbiai vietoj rausimosi archyvuose.

Linktelėjau.

– Bet tau knieti pažinti asmenį, parašiusį „Trylika pasakų“.

Dar kartą linktelėjau.

Tėtis delnais įsirėmė į kelius ir atsiduso. Jis labai gerai žino, kas yra skaitymas. Kaip jis įtraukia.

– Kada ji nori, kad atvažiuotum?

– Pirmadienį, – atsakiau.

– Norėsi, kad nuvežčiau į stotį?

– Taip, ačiū. Ir dar...

– Kas?

– Norėčiau turėti šiek tiek daugiau laisvo laiko. Prieš važiuodama, turėčiau dar kai ką perskaityti.

– Gerai, – atsakė jis su šypsena, kuri vis dėlto negalėjo nuslėpti nerimo. – Taip, žinoma.

Tokio nuostabaus laikotarpio kaip kelios pastarosios dienos nebuvau patyrusi nuo pat tada, kai sulaukiau pilnametystės. Pirmąkart per visą gyvenimą ant naktinio staliuko susikroviau kaugę naujutėlaičių knygų blizgančiais plonais viršeliais – knygų, pirktų pačiame paprasčiausiame knygyne. Vidos Vinter „Niekieno“. Vidos Vinter „Dukart – tai amžiams“. Vidos Vinter „Pasivaidenimai“. Vidos Vinter „Iš po skliautų“. Vidos Vinter „Sielvarto taisyklės“. Vidos Vinter „Gimtadienio mergina“. Vidos Vinter „Lėlių teatras“. Viršeliai, visi kurti to paties dailininko, spinduliavo kaitra ir galia: gintaro ir sodraus purpuro, aukso ir tamsiai violetiniais atspalviais. Nusipirkau netgi „Permainų ir nevilties pasakas“ – be žodžio „trylika“, dėl kurio mano tėčio egzempliorius yra toks vertingas, pavadinimas atrodė tarytum apnuogintas. Tėčio knygą grąžinau į vietą brangenybių spintelėje.

Žinoma, kai atsiverti knygą autoriaus, kurio kūrybos iki šiol nesi skaitęs, visuomet tikiesi ko nors ypatingo, tad panelės Vinter knygos sukėlė man tokį pat virpulį, kokį jutau, pavyzdžiui, tada, kai aptikau brolių Landjė dienoraščius. Ir tai dar ne viskas. Aš visada buvau užkietėjusi skaitytoja, skaičiau visada, kiekvienu gyvenimo tarpsniu, ir nebuvo tokio laikotarpio, kad skaitymas nebūtų buvęs didžiausias mano džiaugsmas. Vis dėlto neimsiu apsimetinėti, kad skaitymas dabar, kai jau esu suaugusi, gali bent iš tolo prilygti tai sielos atgajai, kurią išgyvendavau skaitydama vaikystėje. Aš iki šiol patikiu pramanytomis istorijomis. Vis dar sugebu visiškai užsimiršti, įnikusi į tikrai gerą knygą. Bet tai – toli gražu ne tas pat. Reikia pasakyti,

kad knygos man – užvis svarbiausia, tačiau negaliu užmiršti tų laikų, kai jos buvo man kažkas banalesnio, ir kartu – kažkas esmingesnio. Vaikystėje knygos atstojo man *visą pasaulį*. Tad mane nuolatos apima toks nostalgiškas ilgesys ir vėl patirti tą *prarastą* palaimą, kokią kadaise suteikdavo knygos. Paprastai negali net tikėtis, kad atsiras kas nors, kas įstengtų šitokį ilgesį numalšinti. Ir štai dabar, šiomis dienomis, kai skaitydavau ištisą dieną ir dar pusę nakties, kai užmigdavau po lovatiese, apsikrovusi knygomis, kai nugrimzdavau į juodą miego prarają be jokių sapnų ir, regis, tuoj pat vėl iš jos išnirdavau, kad vėl galėčiau kibti į knygą, – dabar aš netikėtai iš naujo išgyvenau andainykštį, prarastąjį, skaitymo džiaugsmą. Panelė Vinter grąžino man pradedančiojo skaitytojo skaistybę – ir tada savo kūriniais suskato mane prievartauti.

Protarpiais į manojo palėpės kambarėlio duris pabelsdavo tėtis. Ir įsistebeilydavo į mane. Tikriausiai atrodydavau gerokai apspangusi – ilgai be pertraukos skaitąs žmogus dažnai atrodo lyg apdujęs. „Tikiuosi, neužmirši pavalgyti?“ – pratardavo jis, paduodamas man maišelį su produktais ar puslitrį pieno.

Mielai būčiau taip ir lindėjusi savo kambaryje su šitomis knygomis, kad ir ištisą amžinybę. Bet, jeigu jau nutariau važiuoti į Jorkšyrą susipažinti su panele Vinter, būtinai reikėjo nuveikti ir dar šį tą. Tad vienai dienai pertraukiau skaitymą ir nuėjau į biblioteką. Įsitaisiau laikraščių komplektų salėje ir kibau peržiūrinėti knygų apžvalgas visuose šalies laikraščiuose – numeriuose, išėjusiuose daugmaž tuo pat metu, kai pasirodė keli pastarieji panelės Vinter romanai. Kai tik knygynuose pasirodydavo nauja jos knyga, ji į viešbutį Harougeite pasikviesdavo visą pulką žurnalistų – tiesa, priimdavo juos atskirai, po vieną, ir kiekvienam išklodavo neva savo gyvenimo istoriją, vis kitokią. Tokių jos gyvenimo istorijų buvo ne mažiau nei kelios dešimtys, – ką žinosi, gal net keli šimtai. Per daug nė nepersistengusi, susyk aptikau bemaž dvidešimt.

Išleidusi knygą „Niekieno“, ji buvo nesantuokinė kunigo ir mokytojos duktė, slaptos meilės vaisius; dar po metų, kai išėjo „Pasivaidenimai“, ji tam pačiam laikraščiui pasipasakojo esanti nuo motinos pabėgusi Paryžiaus kurtizanės atžala. Kai knygynuose pasirodė „Lėlių teatras“, keletas laikraščių paskelbė tokias autorės biografijos versijas: ji buvo našlaitė, užaugusi vienuolyne Šveicarijoje, gatvės vaikas iš Ist Endo užkaborių, vienintelė ir gerokai užguita mergaitė, augusi šeimoje su dešimčia patrakusių brolių. Man pačiai labiausiai patiko ta versija, kur ji tvirtino esanti škotų misionierių duktė, netyčia pasimetusi nuo tėvų Indijoje; vos ne vos sudurdama galą su galu ji trainiojosi Bombėjaus gatvėmis, pragyvenimui užsidirbdavo pasakodama istorijas. Klausytojams ji porindavo apie pušis, kvepiančias visai taip pat, kaip šviežia kalendra, apie kalnus, gražumu prilygstančius Tadž Mahaliui, apie škotų nacionalinį patiekalą hagį, gardesnį už bet kokios rūšies indiškąją pakorą, pardavinėjamą ant kiekvieno kampo. O dūdmaišių gausmas! Garsai tokie nuostabūs, kad jų neperteiksi net pačiais vaizdingiausiais žodžiais. Tačiau po daugelio metų šiaip ne taip grįžusi į Škotiją – šalį, iš kurios išvyko būdama dar visai maža, – ji neapsakomai nusivylė. Pušys toli gražu nekvepėjo kalendra. Sniegas buvo *šaltas*. Hagis – visai beskonis. O dūdmaišių muzika...

Ironiškas ar sentimentalus, tragiškas ar dygus, smagus ar žaismingas – kiekvienas iš šių pasakojimų buvo nedidelis šedevras. Dažnam kitam rašytojui šitokios istorijos būtų kūrybos viršūnė, tačiau Vidai Vinter – tik iš tikrosios kūrybos išpukštytos atliekos. Nemanau, kad kas nors sugebėjo taip apsirikti ir patikėti, jog tai – tiesa.

Kelionės pas Vidą Vinter išvakarėse sekmadienio popietę praleidau svečiuodamasi pas tėvus. Tėvų būstas niekada nesikeičia: užtektų vilkui kartelį pūstelėti, ir subyrėtų į druzgus.

Mama šypsojosi vos pastebima, įtempta šypsena ir, kol gėrėme arbatą, kalbėjo apie visokius nesvarbius dalykus. Kaimynų sodas, gatvių taisymo darbai mieste, naujieji kvepalai, nuo

kurių ją išbėrę. Lengvas ir tuščias pašnekesys, nebent tik tam, kad išsklaidytų tylą – tą tylą, kurioje gyvavo jos demonai. Temos – kruopščiai apgalvotos, nė menkiausios užuominos apie tai, kad jai nepakenčiama net koją iškelti iš namų, kad net pats menkiausias netikėtumas išsyk sukelia migrenos priepuolį, kad ji negali net skaityti, baimindamasi jausmų, kurie gali tykoti knygoje.

Mudu su tėčiu palaukėme, kol mama išeis plikyti šviežios arbatos, ir tik tada prakalbome apie panelę Vinter.

– Tai nėra tikroji jos pavardė, – pasakiau jam. – Jei būtų tikra, būtų visai nesunku iššniukštinėti, kas ji tokia. O juk visi, kurie bandė kapstytis, ilgainiui nuleido rankas dėl informacijos stokos. Niekas nežino apie ją nė jokio, net visai paprasto fakto.

– Kaip keista.

– Gali pamanyti, kad ji tiesiog atsirado iš tyro oro. Tarsi prieš tapdama rašytoja išvis nebūtų egzistavusi. Tarsi būtų pati save sukūrusi kartu su pirmąja knyga.

– Žinome, kokį slapyvardį ji pasirinko. O tai, žinoma, turėtų bent šį tą atskleisti, – pakišo mintį tėtis.

– Vida. Lotyniškai *vita* reiškia gyvenimą. Bet į galvą vis lenda ir prancūziškas žodis.

Prancūziškai *vide* yra tuščias. Tuštuma. Plynuma. Tačiau mano tėvų namuose tokie žodžiai išvis nevartojami, tad palikau tėčiui susiprasti pačiam.

– Taigi, – linktelėjo jis. – O ką pasakytum apie Vinter?

Vinter. Kitaip sakant – žiema. Pažvelgiau pro langą, tarsi mėgindama iš ten prisišaukti kokią mintį. Už mano sesers šmėklos, temstančio dangaus fone, medžiai tiesė juodas, liūdnas šakas, gėlių lysvės jau buvo tuščios – vien juoda, supurenta žemė. Stiklas nėmaž nesergėjo nuo žvarbos; nors kambaryje ūžavo dujinė krosnelė, jis vis tiek atrodė užtvindytas bespalvės nevilties. Ką man reiškė žiema? Tik viena – mirtį.

Stojo tyla. Kai jau atrodė būtina ką nors pasakyti, kad ankstesnio pokalbio neprislėgtų nepakeliamas svoris, tariau:

– Vida Vinter – dygus vardas. Vida su V ir Vinter su W – netgi labai dygus.

Grįžo mama. Dėliodama puodukus ant lėkštučių, pilstydama arbatą ji ir vėl nerūpestingai plepėjo kaip ir anksčiau, jos balsas nevaržomas klajojo po kruopščiai prižiūrimą gyvenimo sklypelį, tarsi po gerai pažįstamą aptvertą teritoriją, už kurios ribų neišeisi.

Mano dėmesys išsiblaškė. Ant židinio atbrailos stovėjo daiktelis, kurį vienintelį galėjai pavadinti kambario puošmena. Įrėminta nuotrauka. Mama kur buvusi, kur nebuvusi vis užsimena, jog reikėtų padėti ją į stalčių, kad nesudulkėtų. Bet tėčiui patinka nuolat ją matyti; kadangi jis beveik niekad neprieštarauja mamai, šiuo atveju jam nusileidžia ji. Nuotraukoje įamžinti du jaunuoliai: jaunikis ir nuotaka. Tėtis joje atrodo visai taip pat, kaip ir dabar: gražus, nors ir ne rėkiančio grožio vyriškis tamsiomis mąsliomis akimis – metai jo nėmaž nepakeitė. Užtat moters beveik nebeįmanoma atpažinti. Nuoširdi šypsena, juoko žiburiukai akyse, šiluma į tėtį nukreiptame žvilgsnyje. Ji atrodo laiminga.

Tragedija viską pakeičia.

Gimiau aš, ir mergina iš vestuvinės nuotraukos išnyko.

Užsižiūrėjau į negyvą sodą. Už lango blėso paskutinieji dienos gaisai, o mano šešėlis, išsklidęs stikle, žvelgė į negyvą kambarį. Kažin, dingtelėjo man, kaip mes jai atrodome? Ką ji galvoja apie mūsų pastangas įtikinti save pačius, kad tai yra gyvenimas ir mes iš tikrųjų jį gyvename?

ATVYKIMAS

Iš namų išvažiavau eilinę žiemos dieną, o paskui mano traukinys mylių mylias dundėjo po balzgana dangaus marška. Paskui persėdau į kitą traukinį, ėmė telktis debesys. Juo toliau į šiaurę važiavau – juo tamsesni ir tirštesni, juo labiau išpampę. Regėjos, bet kurią akimirką į lango stiklą subarbens pirmieji lašai. Bet lyti taip ir nepradėjo.

Harougeite mane pasitikęs tamsiaplaukis barzdyla, panelės Vinter vairuotojas, nebuvo linkęs leistis į šnekas. Aš tuo tik džiaugiausi: kadangi nereikėjo kalbėtis, galėjau į valias apžiūrinėti nepažįstamus vaizdus, išsiskleidusius man prieš akis, kai tik išriedėjome iš miestelio. Iki šiol dar niekad nebuvau nuvažiavusi į šiaurę. Tyrinėjimai kitąsyk nuvesdavo mane iki Londono, kartą ar du – netgi kitapus Lamanšo, į Paryžiaus bibliotekas ir archyvus. O Jorkšyrą pažinojau tik iš romanų, beje, netgi ne mūsų amžiaus romanų. Kai tik miestelis liko už nugaros, aplink bematėm visai nedaug šiuolaikinio pasaulio ženklų, norėdama galėjau visai nesunkiai patikėti, kad važiuoju gilyn ne tik į retai gyvenamą kaimo vietovę, bet ir gilyn į praeitį. Pakeliui pabirę kaimeliai atrodė keistai žavūs su savo bažnyčiomis, aludėmis ir akmeniniais namukais; kuo toliau, tuo mažesni, tuo atokiau vienas nuo kito, kol galiausiai liko tik pliki žiemiški laukai su šen ir ten prisiglaudusia vieniša ferma. Dar kiek vėliau nebeliko ir fermų, ėmė temti. Priekiniai automobilio žibintai iš sutemų plėšė tik bespalvio, blankaus kraštovaizdžio ruožus: jokių sienų, jokių tvorų ar gyvatvorių,

jokių pastatų. Vien tik begalinis kelias, net be šalikelių, o abipus jo – banguojančios tamsios platybės.

– Čia jau pelkynai? – paklausiau.

– Taip, – atsakė vairuotojas.

Pasilenkiau arčiau lango, bet visa, ką galėjau įžiūrėti, buvo tik vandens prisisunkęs dangus, iki nejaukumo žemas, kone spaudžiantis žemę, kelią, automobilį – mane persmelkė klaustrofobijos šuoras. Vos per kelis žingsnius priekyje tamsa sugėrė netgi automobilio žibintų šviesos juostas.

Jokiomis rodyklėmis nepaženklintoje kryžkelėje išsukome iš kelio ir dar gal porą mylių kratėmės akmenuotu šunkeliu. Dukart buvome sustoję: vairuotojas atidarė vartus, paskui vėl uždarė mums už nugaros. Tada, šokčiodami ir kratydamiesi, yrėmės dar kokią mylią.

Panelės Vinter namai tamsoje glaudėsi tarp dviejų aukštumėlių, beveik kalvų – atrodė, kad jos jungiasi viena su kita, slėnis ir pastatas atsivėrė tik už paskutiniojo posūkio. Dangus jau liejosi raudoniu, išmargintu indigo mėlio ir parako pilkšvumo dėmėmis, o jo gaubiamas gyvenamasis namas gūžėsi ilgas, žemas ir labai tamsus. Vairuotojas atidarė man automobilio dureles; vos išlipusi išvydau, kad jis jau iškėlęs ir mano kelionkrepšį, o pats pasiruošęs važiuoti sau ir palikti mane vienui vieną prie neapšviesto prieangio. Į mane dėbsojo juodutėliai, grotuotomis langinėmis užvarstyti langai, niekur nebuvo nė menkiausio ženklo, kad čia gyventų žmonės. Visas pastatas, sakytum, sulindęs giliai į save, regis, vengė prisileisti artyn bet kokį svečią.

Paskambinau varpeliu. Jo tilindžiavimas nuskambėjo keistai dusliai drėgmės prisisunkusiame ore. Laukdama dairiausi į dangų. Per batų kulnus į mane smelkėsi šaltis; paskambinau dar kartą. Bet prie durų vis dar niekas nepriėjo.

Jau tiesiau ranką skambinti ir trečią kartą, bet staiga net krūptelėjau, užklupta iš netyčių – durys atsivėrė be menkiausio garselio.

Ant slenksčio išdygusi moteris sutiko mane profesionalia šypsena, atsiprašė privertusi taip ilgai laukti. Iš pirmo žvilgsnio

ji pasirodė visiškai nekrintanti į akis. Trumpai kirpti, tvarkingai sušukuoti jos plaukai buvo nublukę, tokio pat atspalvio kaip ir oda, akys – nei melsvos, nei pilkos, nei žalios. Vis dėlto tokia blanki ji atrodė ne tiek dėl spalvų stokos, kiek dėl to, kad veidas buvo be jokios išraiškos. Jei akis būtų sušildęs bent menkas jausmų atšvaitas, spėju, jos tikriausiai sužaižaruotų gyvybe. Kol įdėmiai ją apžiūrinėjau, varstoma lygiai tokio pat įdėmaus jos žvilgsnio, man susidarė įspūdis, kad tą bejausmę tuštumą veide ji palaiko tyčia ir su nemenkomis pastangomis.

– Labas vakaras, – pasisveikinau. – Aš – Margareta Lea.

– A, biografė. Laukėme jūsų.

Įdomu, kokia toji nesuvokiama ypatybė, leidžianti vienam žmogui perprasti, kas slypi už apsimestinio kito žmogaus abejingumo? Vos moteris prasižiojo, išsyk supratau, kaip jai neramu. Galbūt emocijos skleidžia kvapą, gal jos turi skonį? O gal mes, patys to nejausdami, perduodame jas per oro vibracijas? Kad ir ką tai galėtų reikšti, aš iš karto, be menkiausios abejonės, suvokiau: moters nuogąstavimų priežastis – anaiptol ne aš asmeniškai, o tiesiog pats faktas, kad išvis atvykau, kad esu svetimas žmogus šiuose namuose.

Ji paragino mane eiti vidun ir man iš paskos uždarė duris. Raktas pasisuko spynoje be garselio, gerai suteptos sklendės nė necyptelėjusios įsmuko į savo angas.

Dar nė nespėjusi nusimesti palto, stovėdama koridoriuje pirmąsyk patyriau pačią didžiausią šių namų keistenybę. Panelės Vinter namuose tvyrojo absoliuti tyla.

Moteris prisistatė vardu – Džudita, pasakė esanti šių namų ūkvedė. Pasiteiravo, kaip man sekėsi kelionėje, pranešė, kokiomis valandomis čia valgoma ir kuriuo metu dažniausiai būna karšto vandens. Jos burna žiopčiojo, bet, vos žodžiai nusprūsdavo nuo lūpų, juos čia pat užtroškindavo ir susiurbdavo nusileidusi tylos antklodė. Kol šitaip ėjome: ji, rodydama kelią, – pirma, aš – iš paskos – per valgomąjį, per svetainę, per muzikos kambarį, ta pati tyla sugerdavo mūsų žingsnius, slopino atveriamų ir vėl užveriamų durų girgždėjimą.

Tyla anaiptol nebuvo magiška: ją lėmė ypač minkšti baldai. Kimštos sofos, apkrautos kaugėmis atlasinių pagalvėlių, medžiaga apmušti suoleliai kojoms, šezlongai ir krėslai, sienos nukabinėtos gobelenais, tokie pat gobelenai panaudoti ir vietoj užtiesalų medžiaga aptrauktiems baldams. Grindys, net menkiausias sklypelis, užtiestos kilimais, ant kilimų pakloti mažesni kilimėliai ar kiliminiai takeliai. Damastinės užuolaidos ant langų dengė ir dalį sienų. Panašiai kaip sugeriamasis popierius sugeria rašalą, taip ir visa ši gausybė vilnos bei atlaso susiurbė garsus; skirtumas buvo tik vienas: sugeriamasis popierius sutraukia tik rašalo perteklių, o ši gausybė medžiagos, regis, susiurbdavo pačią kiekvieno ištarto žodžio esmę.

Neatsilikdama pėdinau paskui ūkvedę. Sukiojomės tai kairėn, tai dešinėn, tai dešinėn, tai kairėn, palypėdavome laipteliais tai aukštyn, tai žemyn, kol galiausiai man visiškai susisuko galva. Netrukus jau nėmaž nebesusigaudžiau, kaip šitoks įmantrus interjeras gali atitikti visai plyną pastato išorę. Tikriausiai, nutariau, laikui bėgant, namas buvo aplipdytas begale visokiausių priestatų, galbūt mes atsidūrėme kokiame sparne, kurio iš namo fasadinės pusės nė nebuvo matyti.

– Įprasite, – sujudino lūpas ūkvedė, pažvelgusi man į veidą; aš supratau, ką ji sako, tarytum mokėčiau skaityti iš lūpų.

Galų gale pasiekėme kažką panašaus į laiptų aikštelę ir sustojome. Ūkvedė atrakino duris, už jų išvydau svetainę. Iš šios kažkur vedė dar trejos durys.

– Vonia, – tarė ūkvedė, atverdama vienas. – Miegamasis, – atidarė antras. – Darbo kabinetas, – parodė, kas už trečiųjų.

Šios patalpos buvo taip pat prigrūstos pagalvėlių, užuolaidų ir užtiesalų, kaip ir visas namas.

– Valgyti pageidausite valgomajame ar čia? – paklausė ji, rodydama nedidelį staliuką prie lango su viena kėde.

Nenumaniau, ar pietauti valgomajame reikštų pietauti kartu su šeimininke, be to, kėlė abejonių ir mano padėtis šiuose namuose (kas aš: viešnia ar samdyta darbuotoja?), tad sudvejojau, negalėdama apsispręsti, ar būtų mandagiau priimti pa-

siūlymą, ar vis dėlto atsisakyti. Perpratusi priežastį, dėl kurios delsiu atsakyti, ūkvedė ne be vargo pralaužė įprastą santūrumą ir pridūrė:

– Panelė Vinter visuomet valgo viena.

– Tuomet, jeigu neprieštaraujate, aš valgysiu čia.

– Turbūt neatsisakysite užkąsti, jei tuojau pat ir atnešiu jums sriubos ir sumuštinių, ar ne? Kol atvažiavote traukiniu, turėjote gerokai praalkti. Kavos ar arbatos galite užsiplikyti tiesiog čia, štai. – Ji atidarė spintelę miegamojo kampe: išvydau virdulį, kitus reikmenis gėrimams ruošti, netgi mažytį šaldytuvą. – Išvengsite nereikalingo lakstymo į virtuvę ir atgal, – pridūrė ji ir apdovanojo mane kiek drovia šypsena, kurią tikriausiai turėjau suprasti kaip atsiprašymą dėl to, kad ji nenori, jog šmėkliočiau jos virtuvėje.

Galiausiai ji pasišalino, palikusi mane išsikraustyti daiktų.

Miegamajame užtrukau vos minutę, kol iš krepšio ištraukiau kelis atsivežtus drabužius, knygas ir tualeto reikmenis. Paskui pastūmiau į šalį kavos bei arbatos pakuotes, jų vietoje įkurdinau dėžutę kakavos, kurią atsivežiau iš namų. Suskubau net išbandyti aukštą, senovinę lovą – ji buvo apkrauta tokia gausybe pagalvėlių, kad po čiužiniais galėjo būti kiek nori žirnių, ničnieko nebūčiau pajutusi, – ir tada grįžo ūkvedė su padėklu.

– Panelė Vinter kviečia jus aštuntą valandą į biblioteką.

Ji labai stengėsi, kad tai išties nuskambėtų kaip kvietimas, bet aš puikiausiai supratau, ką ir turėjau suprasti: tai – kuo tikriausias įsakymas.

Pirmoji pažintis su panele Vinter

Negaliu pasakyti, laimė ar nelaimė mane lydėjo, bet kelią į biblioteką suradau nesunkiai ir prisistačiau ten geras dvidešimt minučių anksčiau nurodyto laiko. Man tai buvo nė motais. Argi galiu svajoti apie geresnę vietą laikui prastumti nei biblioteka? Maža to, aš nežinau geresnio būdo, kaip perprasti kitą asmenį, – užvis daugiausiai apie žmogų gali sužinoti apsidairęs, kokias knygas jis renkasi ir kaip jas prižiūri.

Pirmasis buvo patalpos visumos įspūdis – išsyk krito į akis, kaip smarkiai biblioteka skiriasi nuo visų kitų namo kambarių. Visur kitur oras buvo tiesiog tirštas, pritvinkęs uždusintų žodžių – čia, bibliotekoje, galėjai alsuoti pilna krūtine. Šioje patalpoje viešpatavo ne audeklas, o medis. Po kojomis – grindlentės, aukšti langai – su languinėmis, o palei sienas eilėmis stovėjo tvirtos ąžuolinės lentynos.

Kambarys buvo aukštomis lubomis, nelabai platus, užtat labai ilgas. Vienoje sienoje – penki arkiniai langai, nuo lubų beveik iki pat grindų; apačioje, ant palangių, įtaisytos vietos atsisėsti. Ant priešingos sienos buvo penki panašios formos veidrodžiai, pakabinti taip, kad atspindėtų vaizdą iš lauko, bet šįvakar juose atsispindėjo tik drožinėtos languinės. Knygų lentynos, galais atsirėmusios į sieną, ėjo į kambario vidurį, suformuodamos nišas; kiekviename tokiame užkaboryje stovėjo mažas staliukas, o ant jo – lempa su gintaro atspalvio gaubtu. Neminint židinio patalpos gale, tai buvo vienintelis apšvieti-

mas – bibliotekoje plūduriavo minkštos, šiltos šviesos ežerėliai, o jų pakraščiuose knygų eilės nėrė į tamsą.

Neskubėdama žingsniavau patalpos vidury likusiu koridoriumi, dairydamasi į nišas kairėje ir dešinėje. Vos spėjau užmesti akį, ir pati nepajutau, kaip ėmiau linkčioti. Biblioteka buvo turtinga, puikiai prižiūrima. Knygos išdėliotos pagal kategorijas, abėcėlės tvarka, visur – švaru, gražu; beveik atrodė, kad šita biblioteka rūpinuosi aš pati. Aptikau čia visas savo mėgstamiausias knygas; šalia dažnai pasitaikančių, nučiupinėtų tomelių rikiavosi ir tikros retenybės, daugybė nepaprastai vertingų egzempliorių. Išvydau ne tik „Džeinę Eir“, „Vėtrų kalną“, „Moterį baltais drabužiais“, bet ir „Otranto pilį“, „Ledi Odli paslaptį“, „Nuotakos pamėklę“. Net šiurpas nupurtė, kai žvilgsnis užkliuvo už „Daktaro Džekilo ir pono Haido“ – tai buvo tokia retenybė, jog mano tėtis beveik nebetikėjo, kad ji išvis egzistuoja.

Negalėdama atsižavėti šitokiais lobiais, sukrautais panelės Vinter lentynose, aš lėtai žingsniavau link židinio bibliotekos gale. Paskutinėje nišoje dešinėje pusėje kelios lentynos krito į akis iš tolo – labai jau ryškiai jos išsiskyrė iš visų kitų: čia jau mačiau ne dulsvas, daugiausia rudų tonų senųjų leidinių nugarėlių juosteles, priešingai, viršeliai margavo pastarųjų dešimtmečių spalvomis: sidabriškai mėlynais tonais, šalavijo žalumu ar smėlio geltonumu su rausvos priemaiša. Visoje bibliotekoje tik čia ir tebuvo šiuolaikinių knygų. Ir visos jos – pačios Vidos Vinter kūriniai. Ankstyviausieji rikiavosi viršuje, naujesni – apačioje, kiekvieno romano – daugybė skirtingų leidimų, kitąsyk – ir skirtingomis kalbomis. „Trylikos pasakų“ – knygos su klaidingai išspausdintu viršeliu, kurią skaičiau tėčio knygyne, – čia neaptikau, užtat „Permainų ir nevilties pasakų“ buvo daugiau nei tuzinas egzempliorių, kiekvienas – vis kito leidimo.

Išsirinkau paskutiniojo panelės Vinter romano tomelį. Pačiame pirmame puslapyje pagyvenusi vienuolė atvyksta į kažkokį neįvardytą, regis, Italijos, miestelį, jo pakraštyje susiranda nedidelį namuką. Vienuolė įžengia į kambarį, kur ją, šiek tiek

nustebęs, pasitinka toks pasipūtęs jaunuolis; mums leidžiama nuspėti, kad jis – anglas, o gal amerikietis. (Perverčiau puslapį. Knyga siurbte įsiurbė mane jau nuo pirmųjų pastraipų – lygiai taip pat, kaip tai nutikdavo kas kartą, kai tik atsiversdavau kurį nors Vidos Vinter romaną; nė pati nepajutau, kaip akimis ėmiau ryti tekstą.) Iš pradžių jaunuoliui net nešmėkšteli tai, ką skaitytojas jau numano: netikėta viešnia aplankė jį su nepaprastai svarbiu reikalu, kuris permainys vaikino gyvenimą taip, kaip šiam nė nesisapnavo. Senoji pradeda pasakoti, porina pamažu ir kantriai (perverčiau dar vieną puslapį; visai užmiršau biblioteką, užmiršau panelę Vinter, užmiršau pati save), nepaisydama jo, išlepusio jaunuolio, vėjavaikiškos reakcijos...

Staiga, kad ir kaip buvau nugrimzdusi į skaitymą, kažkas prasismelkė iki manęs, atitraukė nuo knygos. Sprandą ėmė smaigstyti adatėlės.

Kažkas mane stebėjo.

Žinau: šitoks sprando dilgčiojimas nėra negirdėtas reiškinys, tik savo kailiu dar niekad nebuvau to patyrusi. Kaip ir daugumos žmonių, artimai susigyvenusių su vienatve, mano juslės ypač jautriai reaguoja į prisiartinusį kitą asmenį; aš labiau pratusi pati būti neregimu šnipu kambaryje nei asmeniu, kurį šnipinėja kas kitas. O štai dabar kažkas stebėjo mane, ir jau senokai. Kažin, ar ilgai man sprandą dilgino tas niekada neapgaunantis kirbėjimas? Pamėginau atmintyje atkurti kelias pastarąsias minutes, iš prisiminimų apie knygą atkapstyti prisiminimus apie savo kūną. Kada galėjo prasidėti dilgčiojimas? Kai vienuolė užkalbino jaunuolį? Kai ją įleido į tuos namus? Dar anksčiau? Nekrustelėdama, įbedusi nosį į knygos puslapį, lyg nė nebūčiau nieko pastebėjusi, iš paskutiniųjų stengiausi prisiminti.

Ir staiga susivokiau.

Sprandą man ėmė dilgčioti dargi anksčiau, nei paėmiau į rankas knygą.

Norėdama laimėti valandėlę laiko, kad galėčiau atitokti, perverčiau dar vieną puslapį, apsimesdama, kad vis dar skaitau.

– *Manęs neapmulkinsite.*

Valdingai, iškilmingai, įsakmiai.

Neliko kas darą: turėjau atsigręžti ir susidurti su ja akis į akį.

Pažiūrėti Vida Vinter nė iš tolo nepriminė moters, tyčia įsislaptinusios nuošalioje buveinėje. Ji buvo senovės karalienė, burtininkė ar deivė. Sustingusi, tiesi figūra didingai kilo iš begalės raudonų ir purpurinių pagalvėlių gelmės. Nuo pečių krintančios žalio ir žalsvai melsvo audeklo klostės gaubė visą jos kūną, bet negalėjo paslėpti nelanksčios, sustabarėjusios laikysenos. Ryškia vario spalva tvieskiantys plaukai sudėti įmantria sruogų, bangų ir garbanų šukuosena. Veidas, taip gausiai išvagotas raukšlių, kad beveik panašus į žemėlapį, storai nubertas balta pudra, tik lūpos – sodriai raudonos, pernelyg ryškios. Ant kelių sunertos rankos švietė baltais, atsikišusiais krumpliais, žaižaravo visu spiečiumi rubinų ir smaragdų, prie jų netiko tik nagai – nelakuoti, trumpai nukirpti, visai tokie, kaip ir manieji.

Labiau nei visa kita mane iš pusiausvyros išmušė saulės akiniai. Jos akių matyti negalėjau, bet aš vis dar puikiai prisiminiau kone nežmogišką rainelių žalumą aname reklaminiame plakate; užtat tamsūs akinių stiklai sukėlė kone prožektoriaus įspūdį – negalėjau atsikratyti jausmo, kad žvelgdama iš už tų stiklų ji permato kiaurai mano odą ir žvilgsniu skvarbo pačią sielą.

Aš ir pati prisidengiau šydu, užsimaskavau neutralumu, pasislėpiau po regimybės kauke.

Man pasirodė, kad akimirką ji nustebo, kad nesu visiškai skaidri, kad negali permatyti manęs kiaurai, bet atitoko ji greitai, kur kas greičiau nei aš.

– Ką gi, – kandžiai tarstelėjo; jos šypsena buvo skirta veikiau jai pačiai nei man. – Pasikalbėkime apie reikalus. Kaip supratau iš jūsų laiško, užsakymą jūs linkusi priimti, bet su kai kuriomis išlygomis.

– Galima sakyti ir taip...

Ji kalbėjo toliau, balsas skambėjo lygiai, tarsi mano intarpo nebūtų nė pastebėjusi.

– Galiu pasiūlyti didesnį mėnesinį užmokestį, taip pat padidinti ir tą sumą, kurią gausite baigusi darbą.

Apsilaižiau lūpas, skubomis ieškodama tinkamiausių žodžių. Nesuskubau nė prasižioti, o panelės Vinter tamsūs akiniai jau nužvelgė mane nuo galvos iki kojų, įvertino lygius, rusvus mano kirpčiukus, tiesaus kirpimo sijoną, tamsmėlynį nertinį. Ji šyptelėjo, lyg ir su gailesčiu, vos pastebima šypsena, ir lyg niekur nieko kalbėjo toliau, neleidusi prašnekti man.

– Vis dėlto akivaizdu, kad piniginiai reikalai jums nėmaž nerūpi. Neįprasta. – Ji kalbėjo sausai. – Esu rašiusi apie tokius žmones, kuriems finansinė nauda – nė motais, bet ko nesitikėjau, to nesitikėjau – sutikti tokį žmogų iš tikrųjų. – Ji atsilošė, prasmegdama pagalvėlėse. – Taigi peršasi išvada, kad keblumai kažkaip susiję su principais. Tuos, kurių gyvenimo pusiausvyros nelemia sveika meilė pinigams, paprastai kamuoja ypač opi asmeninio dorybingumo manija.

Ji mostelėjo ranka, tarsi nušluodama šalin žodžius, kurie dar nespėjo nusprūsti man nuo liežuvio.

– Jūs baiminatės imtis rašyti autorizuotą biografiją, nes manote, jog gali tekti paaukoti savo nepriklausomybę. Įtariate, kad man paniš nagai reguliuoti jau užbaigtos knygos turinį. Puikiai žinote, kad iki šiol sugebėdavau atsispirti visiems biografams, ir svarstote, kas galėjo pastūmėti mane persigalvoti dabar. O visų labiausiai baiminatės, – ji vėl įsmeigė į mane tamsių akinių žvilgsnį, – kad aš jums primeluosiu.

Jau žiojausi prieštarauti, bet susizgribau, kad neturiu, ką pasakyti. Ji pataikė tiesiai į dešimtuką.

– Nagi matote – neturite, ką pridurti, ar ne? Galbūt norite apkaltinti mane panūdus jums meluoti, tik jums nepatogu rėžti tai tiesiai į akis? Žmonės nemėgsta kaltinti vieni kitų melavimu. Dėl Dievo meilės, sėskitės.

Atsisėdau.

– Aš niekuo jūsų nekaltinu... – pradėjau iš lėto, bet ji susyk mane pertraukė.

– Tiktai nebūkite tokia mandagi. Jei ko visiškai negaliu pakęsti, tai mandagumo.

Jos kakta sutrūkčiojo, vienas antakis iškilo netgi virš tamsių akinių briaunos. Ryškus, juodas lankas, kurio niekaip nepalaikytum natūraliu antakiu.

– Mandagumas. Vargšo žmogelio dorybė, jei tik tokių esama. Niekaip negaliu suprasti: kodėl turėtume žavėtis tuo, kuris iš kailio neriasi, kad tik ko nors neužgautų? Šiaip ar taip, būti mandagiam – lengva. Tam nereikia jokio ypatingo talento. Netgi priešingai: jeigu nebesugebi nieko kita, lieka tiktai maloniai elgtis su visais. Tuo tarpu tiems, kurie ko nors siekia, nei šilta, nei šalta, ką apie juos galvoja kiti. Sunku įsivaizduoti, kad, tarkime, Vagneriui nakties miegą būtų trikdę nuogąstavimai, ar tik jis nebus ko įžeidęs. Ko norėti – jis buvo genijus.

Jos balsas čiurleno nė akimirkos nestrigdamas, ji vieną po kito dėstė pavyzdžius, iliustruojančius neišardomą genialumo ir savanaudiškumo giminystę, o jos šalio klostės, kol ji kalbėjo, nė nevirptelėjo. Plieninė moteris, dingtelėjo man.

Galų gale ji užbaigė prakalbą štai tokiais žodžiais:

– Mandagumas yra tokia dorybė, kurios aš nei pati turiu, nei vertinu kituose. Tad mes dėl jo galime nesukti galvos.

Pagaliau ji nutilo, leisdama suprasti, kad tema išsemta.

– Jūs pati užsiminėte apie melavimą, – tariau aš. – O kaip tik dėl šito mes galėtume pasukti galvą.

– Ką norite tuo pasakyti?

Pro tamsius akinių stiklus tik vos vos įžiūrėjau, kaip juda panelės Vinter blakstienos. Jos plazdėjo ir virpčiojo palei akis tarytum ilgos voro kojos išilgai jo kūno.

– Vien per pastaruosius dvejus metus jūs papasakojote žurnalistams devyniolika skirtingų savo gyvenimo istorijų. Bent jau šitiek jų suradau aš, tik vos vos tepasikapsčiusi. Neabejoju, jų esama kur kas daugiau. Galbūt šimtai.

Ji gūžtelėjo pečiais.

– Juk toks mano darbas. Pasakoti istorijas.

– O mano darbas – rašyti biografijas. Aš remiuosi faktais.

Ji atmetė galvą; stangrios it viela garbanos sujudo visos kartu.

– Kokia klaiki nuobodybė. Nė už ką nesutikčiau būti biografė. Nejaugi nemanote, kad tiesą galima atskleisti kur kas įdomiau, jei įpini ją į istoriją?

– Tose istorijose, kurias pasakojote iki šiol, jūs neatskleidėte pasauliui jokios tiesos.

Panelė Vinter teikėsi linktelėti.

– Panele Lea, – pradėjo ji iš naujo; dabar jau kalbėjo kiek lėčiau, – aš turėjau išties labai rimtų priežasčių slėpti savo praeitį po dūmų uždanga. Tačiau dabar, užtikrinu jus, tos priežastys jau nebegalioja.

– Kokios priežastys?

– Gyvenimas yra kompostas.

Aš tik sumirksėjau.

– Galbūt jums keista, kad šitaip sakau, bet taip iš tikrųjų ir yra. Visas mano gyvenimas, viskas, ką esu patyrusi, visi mano išgyventi įvykiai, visi pažinoti žmonės, visi mano prisiminimai, sapnai, fantazijos, viskas, ką esu skaičiusi, – visa tai buvo suversta į vieną didelę komposto duobę, kur ilgainiui supuvo ir susimaišė, virto tamsiu, riebiu organiniu mulčiu. Ląstelių skilimo procesas bet kokį pirminį produktą padaro visiškai nebeatpažįstamą. Kiti tai vadina vaizduote. Man labiau patinka komposto krūvos įvaizdis. Kai man dingteli koks nors sumanymas, aš pasodinu jį į kompostą ir laukiu. Gemalas maitinasi tąja juoda trąša, kuri kadaise buvo gyvenimas, kaupia energiją, kad galėtų gyventi savarankiškai. Jis išsprogsta. Įsišaknija. Išleidžia ūglius. Ir taip toliau, ir panašiai – kol vieną gražią dieną išauga man į istoriją ar į romaną.

Linktelėjau – analogija man patiko.

– Skaitytojai, – kalbėjo panelė Vinter, – yra tikri kvailiai. Mano, kiekvienas rašytojo kūrinys būtinai turi būti autobiografinis. Iš tikrųjų taip ir yra, bet anaiptol ne ta prasme, kokia jie įsivaizduoja. Rašytojo gyvenimas turi kaip reikiant supūti, tik tada jis galės išmaitinti pramanytą kūrinį. Tad, aišku, negalėjau leisti, kad žurnalistai ar biografai kapstytųsi po mano

praeitį, rankiotų trupinėlius ir nuoplaišas, o paskui užkonservuotų visa tai savo žodžiais. Tam, kad galėčiau rašyti knygas, turėjau palikti savo praeitį praeityje, kad jam skirtą darbą nuveiktų laikas.

Apsvarsčiau jos atsakymą, tada paklausiau:

– O kas dabar atsitiko, jei tai pasikeitė?

– Aš jau sena. Ir ligota. Sudėk šiuodu faktus draugėn, biografe, ir ką gausi? Manau, ne ką kita, o istorijos pabaigą.

Aš prikandau lūpą.

– Kodėl jums neparašius knygos apie save pačiai?

– Uždelsiau, jau per vėlu. Be to, kas manimi patikėtų? Pernelyg dažnai šaukdavau: „Vilkas, vilkas!"

– Atskleisite man visą tiesą? – paklausiau.

– Taip, – patikino ji, bet jos balse vis tiek išgirdau abejonę, nors ji skimbtelėjo vos sekundės dalelytę.

– Kodėl panūdote tiesą papasakoti *man*?

Ji patylėjo.

– Žinote ką? Pastarąjį ketvirtį valandos be paliovos ir pati savęs šito klausiu. Koks žmogus jūs esate, panele Lea?

Prieš atsakydama pasitikrinau, ar tvirtai laikosi kaukė ant veido.

– Dirbu knygyno savininko asistente. Ne šiaip knygyno – antikvariato. Dar aš – biografė mėgėja. Spėju, būsite skaičiusi mano straipsnelį apie brolius Landjė?

– Informacijos gana skurdu, ar ne? Jeigu jau mudvi ketiname dirbti drauge, man reikėtų žinoti apie jus kiek daugiau. Juk negaliu imti ir iškloti visų savo gyvenimo paslapčių žmogui, kurio net nepažįstu. Taigi, papasakokite apie save. Kokios jūsų mėgstamiausios knygos? Apie ką svajojate? Ką mylite?

Pasijutau tokia užgauta, kad netekusi žado nebežinojau nė ką sakyti.

– Nagi, sakykite! Dėl Dievo meilės! Nejaugi turėsiu priglausti po savo stogu nepažįstamą žmogų? Nejaugi leisiu, kad nepažįstamas žmogus man dirbtų? Tai būtų visai neprotinga. Sakykite, jūs tikite vaiduokliais?

Pastūmėta kažko stipresnio nei sveikas protas, pašokau iš krėslo.

– Ką jūs darote? Kur susiruošėte? Palaukite!

Žengiau žingsnį, paskui – dar vieną, iš paskutiniųjų stengdamasi nepasileisti tekina, labai aiškiai girdėdama, kaip mano pėdos ritmingai kaukši į grindlentes, o panelė Vinter šūkčiojo man iš paskos su panikos gaidele balse.

– Grįžkite! – sušuko. – Papasakosiu jums istoriją – išties kvapą gniaužiančią istoriją!

Nesustojau.

– Buvo kartą šmėklų apniktas namas...

Jau pasiekiau duris. Pirštai apgniaužė rankeną.

– Buvo kartą biblioteka...

Atvėriau duris ir jau buvau bežengianti į tuštumą anapus jų, kai ji kimiu, ar tik ne baimės kupinu balsu sviedė man paskutinę masalo frazę, – ir šįsyk sustojau lyg įbesta.

– Gyveno kartą *dvynės*...

Palūkėjau, kol ore išsisklaidys žodžių skambesys, o tada, kone prieš savo valią, atsigręžiau. Išvydau pakaušį ir dvi drebančias rankas, lėtai kylančias prie nusukto veido.

Atsargiai žingtelėjau žingsnį atgal. Vos mano koja dunkstelėjo į grindis, varinės garbanos susiūbavo, veidas atsisuko į mane.

Net krūptelėjau. Tamsūs akiniai buvo pradingę nuo to veido. Žalios, stiklo skaidrumo ir gyvybingos akys įsistebeilijo į mane ar tik ne maldaudamos. Valandėlę aš tiesiog stypsojau kaip mietas ir spitrėjau į ją. Galiausiai ji vėl prašneko – virpančiu, jau visai nebe Vidos Vinter balsu:

– Panele Lea, malonėkite atsisėsti.

Tarytum pritraukta jėgos, pranokstančios mano valią, nustyplinau prie krėslo ir klestelėjau į jį.

– Nieko negaliu pažadėti, – ištariau nuvargusi.

– O aš ir negaliu reikalauti jokių pažadų, – tykiai atsiliepė ji.

Ką gi, paliaubos.

– Tai kodėl pasirinkote mane? – pakartojau klausimą, ir šįsyk ji man atsakė.

– Pasirinkimą lėmė jūsų straipsnis apie brolius Landjė. Jūs nusimanote apie brolius ir seseris.

– Atskleisite man tiesą?

– Atskleisiu jums tiesą.

Žodžiai lyg ir vienareikšmiai, bet vis tiek pajutau virpulį juos tariančiame balse. Ji tikrai susiruošė atskleisti tiesą, dėl to nėmaž neabejojau. Apsisprendė iškloti visą tiesą. Galbūt net norėjo viską papasakoti. Tik štai pati nelabai tikėjo, kad taip ir padarys. Jos pažadas viską sąžiningai atskleisti buvo bene labiau skirtas įtikinti jai pačiai, nei įkalbėti mane, ir ji, kaip ir aš, puikiausiai girdėjo, kad jis nuskambėjo nelabai įtaigiai.

Dabar jau šį tą pasiūliau aš.

– Užduosiu jums tris klausimus. Apie tokius dalykus, apie kuriuos pati galiu rasti informacijos, apie užfiksuotus faktus. Tada išvažiuosiu iš čia ir patikrinsiu, ar jūsų atsakymai teisingi. Jeigu paaiškės, kad tai, ką būsiu išgirdusi iš jūsų, – tiesa, tuomet priimsiu jūsų siūlomas sąlygas.

– Ak, toji trejeto taisyklė... Trys – magiškas skaičius. Princas privalo susidoroti su trim užduotimis – tik taip laimės gražuolės princesės ranką. Užburta žuvelė pažada žvejui išpildyti tris norus. Trys lokiai, su kuriais susidūrė Auksaplaukė, ir trys paršeliai. Panele Lea, jei norėtumėte užduoti du klausimus – arba keturis, man galbūt pavyktų sumeluoti, bet tris...

Iš specialaus dėklo nugarėlėje išsitraukusi pieštuką, atskleidžiau užrašų knygutę.

– Kokia jūsų tikroji pavardė?

Ji nurijo seilę.

– Tikrai manote, kad verta plėtoti šią temą? Galėčiau papasakoti jums pramanytą istoriją – iš tiesų neblogą, nors ir tvirtinu taip pati. Galbūt tai būtų tiesiausias kelias į visa ko esmę...

Papurčiau galvą.

– Pasakykite, kuo jūs vardu iš tikrųjų.

Krumplių ir rubinų krūvelė jos skreite sukruto, suraibuliavo; atsimušę į brangiuosius akmenis į visas puses patiško liepsnos atšvaitai.

– Aš *iš tikrųjų* ir vadinuosi Vida Vinter. Atlikau visas privalomas teisines procedūras, kad įteisinčiau šią pavardę, tad dabar galiu šitaip prisistatyti oficialiai ir nėmaž nepameluodama. Sužinoti jūs norite ką kita: pavardę, kurią turėjau anksčiau. Buvęs mano vardas...

Ji patylėjo, lyg grumdamasi su kažkokia vidine kliūtimi, o kai pagaliau ištarė vardą, balsas nuskambėjo pabrėžtinai neutraliai, be jokios intonacijos, tarsi tai būtų svetimos kalbos žodis, kalbos, kurios ji niekada nesimokė.

– Tasai vardas buvo Adelina Marč.

Tarsi norėdama išsklaidyti netgi tą menkutį oro virpėjimą, kurį sukėlė ištarti žodžiai, ji iškart pridūrė, gana aštriai:

– Viliuosi, nepaklausite mano gimimo metų. Aš jau nugyvenau tokį amžių, kai žmogus turi teisę pamiršti, kiek jam metų.

– Apsieisiu ir be metų, jei pasakysite gimimo vietą.

Ji irzliai atsiduso.

– Gautumėte šį tą kur kas geresnio, jei leistumėte papasakoti tai, ką pati norėčiau papasakoti.

– Juk susitarėme. Man reikia trijų kur nors užfiksuotų faktų.

Ji papūtė lūpas.

– Išnaršiusi įrašus aptiksite, kad Adelina Marč gimė švento Bartolomėjaus ligoninėje Londone. Tiesa, aš pati nieku gyvu negalėčiau paliudyti, kad ši detalė – išties teisinga. Nors aš ir išskirtinė asmenybė, nesu ypatinga tiek, kad prisiminčiau savo gimimą.

Užfiksavau ir šią informacijos nuotrupą.

Atėjo metas ir trečiajam klausimui. Turiu prisipažinti, nebuvau parengusi nieko konkretaus. Savo amžiaus atskleisti ji nenorėjo, o gimimo metai man ne kažin kiek ir būtų pravertę. Jos knygos buvo leidžiamos daugybę metų, ir aš tai žinojau, kaip ir pirmosios publikacijos datą, tad galėjau drąsiai tvirtinti, kad jai – ne mažiau nei septyniasdešimt treji ar ketveri,

o sprendžiant iš išvaizdos, kad ir kaip ją pakeitė liga bei makiažas, – ir ne daugiau nei aštuoniasdešimt. Šitoks nekonkretumas man nėmaž nekliuvo: žinodama tikrąją pavardę ir gimimo vietą, metus atkapstysiu pati. Atsakymų į pirmuosius du klausimus visiškai pakanka, kad įsitikinčiau, ar išties egzistavo toks asmuo – Adelina Marč. Ko gi dar galėčiau paklausti? Galbūt man labai knietėjo išgirsti kokią nors panelės Vinter istoriją, bet, kai pasipainiojo proga mestelėti netikėtą trečiąjį klausimą, iškart ja ir pasinaudojau.

– Dabar kai ką man papasakokite, – prašnekau iš lėto, pasverdama kiekvieną žodį. Visuose pasakojimuose apie burtininkus kaip tik trečiasis noras dažniausiai nušluoja viską, ko per didžiausius vargus būna pavykę pasiekti. – Papasakokite ką nors, kas jums nutiko dar tais laikais, kai nebuvote pasikeitusi vardo, bet įvykis turi būti užfiksuotas visiems prieinamuose šaltiniuose.

Koks nors ženklus pasiekimas mokykloje, galvojau aš. Arba pergalė su mokyklos sporto komanda. Žodžiu, koks nors nedidelis laimėjimas, kokie paprastai įamžinami išdidžių tėvų džiaugsmui ir ateities kartų atminimui.

Stojo tyla, man pasirodė, kad panelė Vinter tarytum susigniaužė, susitraukė į pačią savo esybės šerdį; tiesiog mano akivaizdoje ji sakytum pasitraukė pati iš savęs – tik dabar supratau, kaip sugebėjau taip ilgai nepastebėti jos bibliotekoje. Stebėjau jos kevalą ir nejučia žavėjausi: įspėti, kas dedasi po tuo paviršiumi, buvo visiškai neįmanoma.

Galų gale ji išniro iš savo esybės gelmių.

– Ar žinote, kodėl mano knygas lydi tokia sėkmė?

– Manau, priežasties esama ne vienos.

– Galbūt. Bet pati svarbiausia, ko gero, bus ši: mano pasakojimai visuomet turi pradžią, vidurį ir pabaigą. Būtent šitokia eilės tvarka. Savaime suprantama, visos istorijos turi pradžią, vidurį ir pabaigą, bet viską reikia išdėstyti tinkama tvarka – štai kas svarbu. Šit dėl kokios priežasties žmonėms patinka mano knygos.

Ji atsiduso, rankos nerimastingai sujudo skreite.

– Atsakysiu į jūsų klausimą. Papasakosiu kai ką apie save – apie vieną įvykį, nutikusį tada, kai dar nebuvau rašytoja, kai dar nebuvau pasivadinusi kitu vardu; tas įvykis iš tikrųjų yra užfiksuotas dokumentuose. Visame mano gyvenime nerasite nieko, kas būtų buvę svarbiau. Vis dėlto nemaniau, kad apie tai teks papasakoti taip greitai. Norėdama tai padaryti, turėsiu nepaisyti vienos iš svarbiausių savo taisyklių. Turėsiu papasakoti jums savo istorijos pabaigą pirmiausia, dar nepapasakojusi pradžios.

– Pabaigą? Kaip tasai įvykis gali būti pabaiga, jei nutiko anksčiau, nei išvis pradėjote rašyti?

– Ogi visiškai paprastai: mano istorija – mano asmeninė istorija – baigėsi, tik tada ir pradėjau rašyti. Po to, kai viskas pasibaigė, pasakodama istorijas aš tiesiog užpildžiau laiko tuštumą.

Aš kantriai laukiau, o ji giliai įkvėpė lyg šachmatininkas, netikėtai išvydęs, kad pagrindinė jo figūra jau užspeista į kampą.

– Mielu noru neprasitarčiau apie tai, kol neatėjo tam laikas. Bet prižadėjau, ar ne? Trejeto taisyklė. Neišvengiamybė. Burtininkas gali maldauti berniuko, kad tas neišsakytų trečiojo noro, mat žino, kad tada viskas nueis plėnimis, tačiau berniukas trečią norą vis tiek išsakys, o burtininkas turės jį išpildyti, nes tokios yra pasakos taisyklės. Prašėte atskleisti tris tikrus faktus – ir aš būtinai turiu tai padaryti, nes šito reikalauja trejeto taisyklė. Bet pirmiau, būkite maloni, leiskite paprašyti šio to mainais.

– Ko?

– Daugiau niekad nebeverskite manęs užbėgti įvykiams už akių. Rytoj pradėsiu pasakoti jums apie savo gyvenimą: pradėsiu nuo pradžios, paskui papasakosiu vidurį, o užbaigsiu pabaiga. Viską – iš eilės, derama tvarka. Ir jokių gudrybių. Jokių dirsčiojimų per toli į priekį. Jokių klausimų. Jokių žvilgčiojimų vogčiomis į paskutinį puslapį.

Nejaugi ji dar turi teisę kelti kokias nors sąlygas, sykį jau priėmusi manąsias? Ko gero, ne. Bet vis tiek linktelėjau.

– Sutinku.

Ji vėl prašneko, nebežiūrėdama į mane:

– Gyvenau Angelfilde.

Kai tarė vietovės pavadinimą, balsas suvirpėjo; ji nejučiom nervingai pasikasė delną.

– Man buvo šešiolika.

Balsas nuskambėjo nenatūraliai, kažkur išnyko kalbos sklandumas.

– Buvo gaisras.

Žodžiai sprūdo nuo jos lūpų kieti ir sausi lyg akmenys.

– Aš praradau viską.

Ir tada jai išsiveržė šūksnis, kurio ji taip ir nesuspėjo užgniaužti:

– Ak, Emelina!

Kai kuriose kultūrose gajus tikėjimas, kad vardas talpina visą asmens mistinę galią. Kad žmogaus vardą valia žinoti tik Dievui, pačiam vardo savininkui ir dar nebent itin negausiai saujelei išrinktųjų. Ištarti šitokį vardą, nesvarbu, savo paties ar kieno nors kito, reiškė šauktis pavojaus. Atrodė, kad vardas, išsprūdęs panelei Vinter, kaip tik ir buvo iš tokių.

Ji kietai suspaudė lūpas, bet per vėlai. Mačiau, kaip raumenimis po oda perbėgo virpulys.

Dabar jau aišku: aš tvirtais saitais susisaisčiusi su jos gyvenimu. Visai netyčia įrioglinau į patį centrą istorijos, kurią esu įgaliota papasakoti. Tai buvo meilė. Ir netektis. Šūksnis buvo persmelktas sielvarto, kokį sukelti gali tik praradimo skausmas. Akimirkos tvyksnis atskleidė man tai, kas slypėjo po balta makiažo kauke ir egzotiškomis draperijomis. Kelias sekundes rodėsi, kad žvelgiu panelei Vinter tiesiog į širdį, kad smelkiuosi į jos mintis. Atpažinau pačią jos esmę: negalėjau suklysti, nes argi tai nebuvo giliausioji mano pačios esybės dalis? Mudvi abi: ir ji, ir aš – buvome iš dvynių, bet likusios vienišos. Vos tai suvokiau, istorijos pančiai suveržė man riešus, o per mano jaudulį prasismelkė baimė.

– Kur galėčiau rasti oficialiai paskelbtos informacijos apie šį gaisrą? – paklausiau tramdydama balsą, kad šis neišduotų sumišų jausmų.

– Apie jį rašė vietinis laikraštis. *Banbury Herald.*

Linktelėjau, paskrebenau pavadinimą užrašų knygutėje ir užvožiau viršelį.

– Vis dėlto, – pridūrė ji, – esama ir kitokio to gaisro pėdsako, jį galiu parodyti tuojau pat.

Kilstelėjau vieną antakį.

– Prieikite arčiau.

Atsistojau iš krėslo ir žengiau žingsnį, sutrumpindama mus skiriantį atstumą perpus.

Ji lėtai pakėlė dešiniąją ranką ir ištiesė man sugniaužtą kumštį, kurio kokie trys ketvirčiai žaižaravo brangiaisiais akmenimis su žvėries nagus primenančiais apsodais. Lėtai, akivaizdžiai – ne be pastangų, ji apsuko ranką ir atgniaužė kumštį, tarsi jame laikytų paslėptą kokią dovaną, kurią štai susiruošė man įteikti.

Tačiau jokios dovanos nebuvo. Staigmena buvo pati jos plaštaka.

Šitokios delno odos man dar niekad neteko regėti. Nublyškę pakraščiai ir tamsraudoniu tvieskiančios rievės nėmaž neprimine rausvo kauburio palei mano pirštų pagrindą ar balzgano delno klonio. Ugnies išlydyta rankos mėsa vėsdama virto visiškai neatpažįstamu kraštovaizdžiu – tarsi peizažas, kuriuo nutekėjo įkaitusios lavos srautas, negrįžtamai jį pakeisdamas. Pirštai nebegalėjo išsitiesti; suaugusių randais audinių tempiami, liko susirietę lyg žvėries nagai. O pačiame delno centre – randas rande, įdagas įdage, lyg koks groteskiškas ženklas. Sudubusiame delne jis buvo įspaustas nepaprastai giliai, taip giliai, kad man net teko tramdyti šleikštulį pagalvojus, kas atsitiko kaului, kuris turėjo ten būti. Tik dabar supratau, kodėl taip keistai susitraukęs atrodė jos riešas, plaštaka – lyg užmauta ant rankos, tarytum negyva. Įdagas delne buvo rato formos, iš rato nykščio kryptimi stirksojo trumpas brūkšnelis.

Tasai įdago ženklas šiek tiek priminė raidę Q, bet tuo metu buvau pernelyg priblokšta, kad apie tai susimąstyčiau; taip netikėtai, taip skausmingai atskleistas, jis sujaukė man protą panašiai, kaip sujauktų gryniausia anglų kalba išspausdintame puslapyje įsivėlęs koks nors nepažįstamas seniai visų užmirštos, nebeįskaitomos kalbos simbolis.

Man apkvaito galva, nejučia siektelėjau sau už nugaros, grabaliodamasi krėslo.

– Atleiskite, – vėl išgirdau jos balsą. – Žmogus taip pripranti prie nuosavų siaubų, kad nė nepagalvoji, kaip jie gali pasirodyti kitiems.

Klestelėjau į krėslą, regėjimo pakraščiuose susitelkusi tamsuma ėmė pamažėle sklaidytis.

Panelė Vinter vėl sugniaužė pirštus, paslėpdama sužalotą delną, perkreipė riešą, grąžino brangenybėmis aptaisytą plaštaką atgal į skreitą. Tarsi norėdama ją apsaugoti, apgniaužė kumštį antrosios rankos pirštais.

– Gaila, kad nepanorote išklausyti mano pasakojimo apie vaiduoklius, panele Lea.

– Išklausysiu kitą kartą.

Tuo šiuomsyk pokalbis ir baigėsi.

Žingsniuodama atgal į man paskirtąjį būstą, galvojau apie aną jos rašytą laišką. Tekstą, skausmingai išvedžiotą sugrubusia, neklusnia ranka – tokios rašysenos iki tol niekada nebuvau mačiusi. Skaitydama laišką maniau, kad kaltinti reikėtų kokią nors ligą. Veikiausiai artritą. Ir tik dabar supratau tikrąją priežastį. Nuo pat pirmosios knygos, per visą ilgą ir įspūdingą rašytojos karjerą, panelė Vinter savo šedevrus rašė kairiąja ranka.

Kabineto langai buvo užtraukti žaliomis aksominėmis užuolaidomis, sienas dengė blyškaus aukso atspalvio filigraninio satino atraižos. Nepaisant čia viešpataujančios minkštos lyg vilna tylos, kambarys man patiko: bendrą įspūdį gerokai pataisė platus medinis stalas ir paprasčiausia kėdė aukšta atkalte prie lango. Įsijungiau stalinę lempą, susikroviau atsivežtą stopą popieriaus

ir dvylika pieštukų. Šie buvo naujutėlaičiai: dvylika raudonų nenusmailintų lazdelių – su tokiais mėgstu kibti į naują darbą. Paskutinis daiktas, kurį išsitraukiau iš krepšio, buvo drožtukas. Prisukau jį kaip spaustuvus prie darbastalio krašto, tiesiai po juo padėjau popierinį krepšelį drožlėms.

Impulso pastūmėta, užsiropščiau ant stalo ir ėmiau graibytis po įmantriais apsiuvais, kol užčiuopiau kartį, ant kurios buvo pritvirtintos užuolaidos. Pirštais pasiekiau užuolaidų viršų, tada suskatau knebinėti jas tvirtinančius segtukus bei kablius. Susidoroti su tokiu darbeliu vienai toli gražu nebuvo lengva: klostytos daugiasluoksnės užuolaidos siekė grindis, jų svoris, kai užsimečiau ant peties, vos neprislėgė prie stalo. Bet vis tiek susidorojau; po kelių minučių iš pradžių viena, o paskui – ir kita užuolaida, tvarkingai sulankstytos, nukeliavo į komodą. O aš stovėjau kambario viduryje ir apžiūrinėjau savo darbo rezultatus.

Langas dabar virto didele tamsaus stiklo plokštuma, o iš paties jos vidurio į mane žvelgė mano šmėkla, tamsi, bet vis tiek perregima. Jos pasaulis ne kažin kiek skyrėsi nuo manojo: kitapus stiklo ryškėjo balzganas rašomojo stalo kontūras, už šio, lempos metamame šviesos rate, – ir kėdė su ranktūriais ir atkalte. Tačiau maniškė kėdė buvo raudona, o jos – pilka, maniškė stovėjo ant indiško kilimėlio, apsupta blyškaus aukso atspalvio sienų, o jos – kiek vaiduokliškai kabojo neapibrėžtoje, begalinėje tamsos erdvėje, kurioje migloti pavidalai, regis, siūbavo ir alsavo lyg bangos.

Abi drauge kibome į įprastą nedidelį ritualą – pasiruošti stalą darbui. Abi išdalijome popieriaus stopą mažesniais pluoštais, šiuos pasklaidėme, kad tarp lapų patektų oro. Paskui vieną po kito nudrožėme pieštukus: sukome drožtuko rankeną ir stebėjome, kaip ilgos susivijusios drožlės garbiniuojasi žemyn, iki pat tamtyč pastatytos popierinės dėžutės. Kuo aštriausiai nusmailinusios paskutinį pieštuką, nepadėjome jo greta kitų, vis dar laikėme rankoje.

– Na štai, – tariau jai. – Viskas paruošta darbui.

Ji pravėrė burną, atrodė, kažką man sako. Bet aš negirdėjau ką.

Stenografuoti aš nemoku. Tad kalbėdamasi su panele Vinter tiesiog protarpiais brūkštelėdavau raktinius žodžius – vyliausi, kad, jei sėsiu prie darbo iškart po pokalbio, šių žodžių pakaks atminčiai atgaivinti. Nuo pat pirmojo mūsų susitikimo toks metodas sėkmingai veikė. Dirsčiodama į užrašų knygutę, ėmiausi marginti standartinio popieriaus lakštą panelės Vinter žodžiais, tuo pat metu vaizduotėje atkurdama jos paveikslą, girdėdama jos balsą, stebėdama manieras. Neilgai trukus užrašų knygutė liko beveik nereikalinga: užrašinėjau tai, ką man diktavo panelė Vinter, įsitaisiusi mano galvoje.

Abipus teksto palikau plačias paraštes. Kairiojoje susirašiau jos manieras, veido išraiškas ar gestus, kurie, kaip man atrodė, patikslino tariamų žodžių prasmę. Dešiniąją paraštę kol kas palikau tuščią. Vėliau, iš naujo skaitydama jau surašytą tekstą, čia užsirašysiu savo pačios mintis, pastebėjimus, klausimus.

Pasijutau taip, tarsi būčiau uoliai triūsusi valandų valandas. Atsiplėšiau nuo darbo pasitaisyti puodelio kakavos, tačiau pertraukėlė liko įkliuvusi kažkokioje laiko kilpoje ir nėmaž nesutrikdė atkuriamo žodžių srauto tėkmės; kai grįžau prie rašomojo stalo, vėl ėmiau lyg niekur nieko vynioti minties giją, tarsi nė nebūčiau nuo jos atitrūkusi.

„Žmogus taip pripranti prie nuosavų siaubų, kad nė nepagalvoji, kaip jie gali pasirodyti kitiems“, – galiausiai įrašiau puslapio viduryje, o kairiojoje pusėje pridūriau pastabą: aprašiau, kaip ji sveikosios plaštakos pirštais apgniaužė sužalotosios kumštį.

Po paskutine rankraščio eilute nubrėžiau dvigubą liniją, tada pasirąžiau. Antroji aš lange irgi pasirąžė. Paskui susirinko nurašytus, atbukusius pieštukus ir vieną po kito nusmailino.

Galiausiai ji nusižiovavo, ir tada kažkas pradėjo darytis jos veidui. Pirmiausia suribėjo vidurys kaktos, lyg ten netikėtai būtų iškilusi pūslė. Tokia pat pūslė paženklino jos skruostą, paskui – paakius, nosį, lūpas. Kiekvieną naują dėmelę lydėjo

duslus būbtelėjimas, tasai barbenimas vis labiau tankėjo. Dar kelios sekundės – ir visas jos veidas ištižo, tarytum būtų suiręs.

Bet tai nebuvo mirties triūsas. Tiktai lietus. Ilgai lauktas lietus.

Atsidariau langą, iškišau ranką laukan, kad prilytų į saują, paskui šlapia plaštaka brūkštelėjau per akis ir visą veidą. Nusipurčiau. Metas griūti į lovą.

Langą palikau atvirą – norėjau klausytis nesiliaujančio, minkštai ir ritmingai šiurenančio lietaus. Rengdamasi girdėjau, kaip tyška lašai, girdėjau juos ir vėliau, skaitydama, ir net užmigusi. Prislopintas šiušėjimas smelkėsi į sapnus tarsi kokie netiksliai nustatytomis bangomis sklindantys radijo, palikto įjungto per naktį, garsai: gargždus, neryškus triukšmas, kuriame įsiklausius vos vos girdėti kuždami svetimos kalbos žodžiai ir nepažįstamų melodijų nuotrupos.

TAIGI PRADEDAME...

Panelė Vinter išsikvietė mane kitą rytą, devintą valandą, ir aš nuėjau pas ją į biblioteką.

Dienos šviesoje patalpa atrodė visai kitaip. Langinės buvo atlapotos, tad pro aukštus, lubas siekiančius langus visu smarkumu plūdo blyškaus dangaus šviesa. Sodas, vis dar menantis naktinę liūtį, žaižaravo, nutviekstas rytmečio saulės. Egzotiški augalai, vešintys ant palangių greta įtaisytų vietų atsisėsti, regis, tiesė lapus susitikti su labiau užsigrūdinusiais ir šlapesniais giminaičiais kitapus stiklo, o įstiklintas lango rėmas atrodė nepaprastai liaunas ir trapus, ne patvaresnis už žėrinčias voratinklio gijas, nutįsusias nuo šakos iki šakos skersai sodo takelį. Netgi pati biblioteka, tarytum susitraukusi ir susiaurėjusi, nebe tokia erdvi, kokia buvo vakar vakare, atrodė tarsi koks knygų miražas įmirkusiame žiemiškame sode.

Panelė Vinter fonui buvo akį rėžiantis kontrastas: šalia apniūkusios dangaus melsvumos ir balkšvos, lyg iš pieno plaukusios saulės ji, kibirkščiuojanti kaitra ir ugnimi, priminė šiltnaminę tolimų kraštų gėlę, netyčia atsidūrusią pažliugusiame šiaurės šalies sode vidur žiemos. Šįryt ji buvo jau be tamsių akinių, akių vokai storai nutepti tamsraudoniais šešėliais, juodas, riebus, Kleopatros stiliaus apvadas ėjo apie akis; blakstienos buvo tokios pat, kaip ir vakar: juodos, tankios, sunkios. Ryškioje dienos šviesoje pastebėjau ir tai, kas vakarykščiai, prietemoje, prasprūdo pro akis: išilgai tiesaus it liniuotė varinių panelės Vinter garbanų skyrimo driekėsi siaura baltut baltutėlė juostelė.

– Tikiuosi, prisimenate, ką susitarėme, – prašneko ji, vos aš spėjau atsisėsti į krėslą kitapus židinio. – Pradžios, vidurinės dalys, pabaigos – tokia eilės tvarka. Jokių gudravimų. Jokių bandymų vogčiomis dirstelėti į priekį. Jokių klausimų.

Jaučiausi nepailsėjusi. Svetima lova svetimuose namuose – nenuostabu, kad, miegojusi joje, pabudau lyg apkvaitusi, spengiančia galva.

– Pradėkite nuo ko tik norite, – ištariau.

– Pradėsiu nuo pradžių. Tiktai pradžia, savaime aišku, būna anaiptol ne ten, kur manote ją esant. Mūsų gyvenimas mums patiems toks nepaprastai svarbus, kad mes dažniausiai ir manome, kad jo istorija prasideda nuo mūsų gimimo. Pradžioje nebuvo nieko... o paskui gimiau *aš*. Tačiau iš tikrųjų būna visai ne taip. Žmogaus gyvenimas – ne atskira suvyto siūlo gija, kurią galėtum atmaizgyti nuo kitų ir vertinti individualiai. Šeima – tai voratinklis. Neįmanoma prisiliesti jo kraštelio taip, kad nesuvirpėtų visas. Neįmanoma perprasti vienos dalies, jei nesi susidaręs bendro visumos vaizdo.

Mano istorija – ne vien tik mano asmeninė, drauge tai – ir Angelfildo istorija. O Angelfildas – tai kaimas. Angelfildas – tai dvaras. Ir dar Angelfildas yra pati šeima. Džordžas ir Matilda, jų vaikai – Čarlis ir Izabelė, Izabelės vaikai – Emelina ir Adelina. Jų namai, jų lemtis, jų baimės. Ir dar – jų šmėklos. Šmėkloms visuomet reikėtų skirti deramą dėmesį, ar ne, panele Lea?

Ji aštriai dėbtelėjo į mane – apsimečiau to nepastebėjusi.

– Gimimo dar nieku gyvu negalima laikyti pradžia. Juk iš pat pradžių mūsų gyvenimas dar toli gražu nėra mūsų, iš tiesų tai – tik kažkieno kito istorijos tąsa. Štai kad ir aš. Pažvelgusi į mane juk būtinai pamanysite, kad mano gimimas turėjo būti kuo nors išskirtinis, ar ne? Tikriausiai jį lydėjo kokie nors pranašingi ženklai, galbūt mane priėmė raganos ar gerosios fėjos? Tad štai – nieko panašaus. Iš tikrųjų vos gimusi aš buvau tik šalutinė siužeto linija, ne daugiau.

Bet ką aš žinau, kaip klostėsi įvykiai dar iki mano gimimo? – štai ką jūs galvojate, tiesiog girdžiu, kaip raizgosi jūsų mintys.

Kokie yra mano informacijos šaltiniai? Nagi, pasvarstykime: iš kur galima pasisemti žinių tokiuose namuose kaip Angelfildas? Nagi taip, žinoma, – iš tarnų. Ypač vertingas žinių aruodas buvo mūsų ūkvedė, kurios kitaip niekas ir nevadino, tik Misus. Tiesa, negaliu tvirtinti daug ką girdėjusi iš jos pačios lūpų. Tik retsykiais ji, šluostydama stalo sidabrą, įsileisdavo į poringes apie praeities laikus, regis, kalbėdama net užmiršdavo, kad aš esu netoliese. Prisimindama, ką liežuvaudavo kaimo kūmutės, ar vietines paskalas, ji suraukdavo kaktą. Nutikimai ir pašnekesiai, ir įvairios scenos sprūsdavo jai nuo lūpų ir vėl atgydavo tiesiog ant virtuvės stalo. Bet anksčiau ar vėliau pasakojimo gija nuvingiuodavo į tokias sritis, kurių vaikui klausytis visai nederėjo – o ypač *man*, – ir tuomet ji išsyk prisimindavo, kad čia pat trainiojuosi aš, staiga, kad ir vidur sakinio, nutraukdavo pasakojimą ir kibdavo taip energingai šveisti peilius, šaukštus bei šakutes, lyg norėdama ištrinti ir praeitį. Tačiau namuose, kur esama vaikų, jokių paslapčių negali būti. Belasiodama atskiras istorijos nuotrupas, ilgainiui sėkmingai susidėliojau ją visą. Kai Misus šnekučiuodavosi su sodininku prie pusryčių arbatos, aš įgudau teisingai perprasti staigiai stojusias tylos pauzes, kurių kitąsyk būdavo prikaišomas, regis, pats nekalčiausias pokalbis. Iš pažiūros nė nebūtum pasakęs, kad aš išvis ką nors pastebiu, bet dar ir kaip atkreipdavau dėmesį į tylius, bet iškalbingus žvilgsnius, kuriais jie persimesdavo, jei būdavo ištartas vienas ar kitas žodis. Ir dar, kai jie manydavo esą vienu du ir galį šnekėtis be užuolankų... ką gi, iš tiesų jie nebūdavo vienu du. Štai šitaip pamažu ir susižinojau savo kilmės istoriją. Vėliau, kai Misus jau nebebuvo, kokia buvusi, kai amžius ėmė drumsti jai protą ir atpalaidavo liežuvį, padrikas jos vapaliojimas tik patvirtino visa tai, ką aš rankiojau ir dėliojau į visumą daugelį metų. Tai ir yra toji istorija, kurią aš pati sunarsčiau iš užuominų, iš žvilgsnių ir nutylėjimų – o dabar išklosiu jums žodžiais.

Panelė Vinter atsikrenkštė, ruošdamasi pradėti.

– Izabelė Angelfild buvo keista.

Atrodė, kad jos balsas staiga nutrūko, lyg jai nepaklusdamas; ji nutilo nustebusi. Kai vėl prabilo, buvo justi, kad kalba atsargiai.

– Izabelė Angelfild gimė per audrą.

Ji buvo taip įpratusi nuolat slėpti tiesą, kad ši joje visai nunyko. Tad pradėdama kalbėti išsyk ir suklupo, paskui – ir dar kartą. Bet, kaip talentingas muzikantas, netgi daugelį metų negrojęs, paėmęs instrumentą į rankas greitai vėl jį prisijaukina, taip panelė Vinter galų gale prašneko sklandžiai.

Ir papasakojo man Izabelės ir Čarlio istoriją.

Izabelė Angelfild buvo keista.

Izabelė Angelfild gimė per audrą.

Neįmanoma nustatyti, ar šie du faktai tarpusavyje susiję, ar vis dėlto – ne. Bet, praslinkus dviem su puse dešimtmečio, kai Izabelė antrąjį kartą paliko namus, kaimelio žmonės ėmė žvalgytis į praeitį ir prisiminė, kokia nesiliaujanti liūtis kliokė aną tolimą dieną, kai ji gimė. Kai kurie prisiminė taip aiškiai, lyg tai būtų nutikę vakar, kad gydytojas susivėlino – jį sugaišino potvynis, kai išsiliejo krantus paplovę upės vandenys. Savo ruožtu kiti be menkiausio abejonės šešėlio prisiminė, kad mažylės virkštelė buvo apsivyniojusi apie kaklą – visai nedaug trūko, kad būtų ir pasmaugusi nė gimti nespėjusį kūdikį. Taip, gimdymo būta iš tikrųjų sunkaus, mat tuo metu, kai laikrodis išmušė šešias, kūdikis galiausiai gimė, o gydytojas paskambino į duris, motina jau buvo iškeliavusi iš šio pasaulio į geresnį. Taigi, jei oras būtų buvęs geras, jei gydytojas būtų suskubęs atvykti anksčiau, jei kaklą užveržusi virkštelė nebūtų prismaugusi kūdikio, jei motina nebūtų mirusi...

Jeigu, jeigu, jeigu... Beprasmiai svarstymai. Viskas įvyko taip, kaip įvyko, Izabelė buvo tokia, kokia buvo, ir nėra ko daugiau apie tai pridurti.

Mergytė, tasai balzganas, aršiai rėkiantis trupinėlis, gimė našlaitė. Ji nebeturėjo motinos, o iš pradžių visomis įmanomomis prasmėmis atrodė, kad liko ir be tėvo. Mat jos tėvas Džordžas Angelfildas ėmė sparčiai smukti. Užsidarė bibliotekoje ir nieku gyvu nesutiko nė nosies iš ten iškišti. Gal ir galėjo pasirodyti, kad šitokia jo reakcija pernelyg aštri, mat dešimties

santuokinio gyvenimo metų paprastai visai pakanka, kad aistringa sutuoktinių meilė išsivadėtų, tačiau Angelfildas buvo ne visai paprastas vyrukas ir įprasti matai jam netiko. Jis mylėjo žmoną – savąją bjauraus būdo, tingią ir savanaudę žaviąją Matildą. Mylėjo ją labiau nei savo arklius, netgi labiau nei savo šunį. Tiesa, jis turėjo dar ir sūnų Čarlį, jau devynerių sulaukusį bernioką, tačiau Džordžui niekad nešovė į galvą susimąstyti, ar myli jį labiau nei žmoną, ar vis dėlto ne, mat apie Čarlį jis išvis niekada negalvodavo.

Nugrimzdęs į pačias liūdesio gelmes, kone paklaikęs iš sielvarto, Džordžas Angelfildas ištisas dienas kiurksodavo bibliotekoje, nieko nevalgė, nieko nenorėjo nė akyse matyti. Ten pat leido ir naktis, išsitiesęs ant kušetės, net ne miegodamas, tik paraudusiomis akimis dėbsodamas į mėnulį. Tai tęsėsi ištisus mėnesius. Blyškūs Džordžo skruostai dar labiau išblyško ir sudubo, iš jo liko vieni kaulai, jis išvis liovėsi šnekėti. Šeimynykščiai neapsikentę iškvietė specialistą iš Londono. Atvyko vikaras – ir vėl išvyko. Iš ilgesio džiūvo jo šuo, bet net tada, kai gyvūnas nugaišo, Džordžas Angelfildas to nė nepastebėjo.

Galų gale Misus suprato esanti viso šito soti iki kaklo. Ji iškėlė iš vaikų kambaryje pastatyto lopšio mažylę Izabelę ir nusinešė laiptais žemyn. Pražirgliojo vyresniajam liokajui po nosimi, nėmaž nepaisydama šio bandymų niurnėti, ir nepasibeldusi įsiveržė į biblioteką. Nudrožė tiesiog prie rašomojo stalo ir, netarusi nė žodžio, šleptelėjo kūdikį Džordžui Angelfildui į glėbį. Tada apsisuko ir išspūdino lauk, garsiai trinktelėdama durimis.

Vyresnysis liokajus jau buvo beskubąs vidun paimti mažylės, bet Misus tik iškėlė pirštą ir sušnypštė:

– Nedrįsk!

Liokajus taip persigando, kad pakluso be žodžio. Visi namų tarnai susispietė prie bibliotekos durų dirsčiodami į kits kitą ir nenumanydami, ką reikėtų daryti toliau. Tačiau tvirto Misus įsitikinimo galia juos tarytum paralyžiavo, tad jie nieko ir nedarė.

Pavakarys buvo labai ilgas, bet, jau visai vakarėjant, viena tarnaičių tekina atskuodė į vaikų kambarį:

– Jis išėjo! Šeimininkas išėjo iš bibliotekos!

Kuo ramiausiu, įprastu žingsniu ir kuo įprasčiausia veido išraiška Misus nulipo žemyn iškamantinėti, kas nutiko.

Paaiškėjo, kad tarnai ištisas valandas stoviniavo koridoriuje, klausėsi, kas dedasi kitapus durų, žvilgčiojo pro rakto skylutę. Pirmiausia šeimininkas tiesiog sėdėjo suglumusiu veidu ir buku žvilgsniu dėbsojo į kūdikį. Mergytė ėmė rangytis, sugurguliavo. Išgirdę, kaip Džordžas Angelfildas čepsi ir kleksi liežuviu jai atsiliepdamas, tarnai nustebę susižvalgė – ir jau visai apstulbo, kai išgirdo jį dainuojantį lopšinę. Kūdikis užsnūdo ir stojo tyla. Jos tėvas, kaip pranešė tarnai, taip ir neatitraukė žvilgsnio nuo dukrelės veido. O paskui ji prabudo išalkusi ir paleido gerklę. Rėkė vis smarkiau, vis reikliau, kol bibliotekos durys galiausiai atsilapojo.

Ant slenksčio stovėjo mano senelis su savo kūdikiu ant rankų.

Išvydęs stoviniuojančius tarnus, nutvilkė juos piktu žvilgsniu ir užmaurojo:

– Bene šituose namuose kūdikiai marinami badu?

Nuo tos dienos Džordžas Angelfildas ėmė pats rūpintis dukterimi. Maitino ją, maudė ir visa kita, net liepė perkraustyti jos lovelę į jo kambarį, jei ji, pabudusi naktį, pasijustų vieniša ir imtų verkti. Susiveikė nešyklę, kad galėtų pasiimti ją pajodinėti, skaitydavo jai (dalykinius laiškus, sporto puslapius ir meilės romanus), dalydavosi su ja visomis savo mintimis, visais planais. Trumpiau tariant, elgėsi taip, tarsi Izabelė būtų nuovoki ir supratinga draugė, o ne maža, nemokyta laukinukė.

Galbūt šitokią tėvo meilę lėmė jos išvaizda. Čarlis, tėvo atstumtas devyneriais metais vyresnis Izabelės brolis, buvo tikra tėvo kopija: nerangus, nesveikai išblyškusio, papurtusio veido, ryškiai rudais plaukais, lėtapėdis, stambių kojų, amžinai vangios išraiškos. Savo ruožtu Izabelė išvaizdą paveldėjo iš abiejų tėvų. Tėvo ir brolio plaukai buvo rudi, su gelsva priemaiša, o mergaitės – tamsesni, tankūs ir blizgantys, kaštono atspalvio. Veidas, kaip ir visų Angelfildų, blyškus, bet smulkių kaulų, taisyklingų bruožų. Ji turėjo dailesnės formos tėvo smakrą, bet

burną – motinos. Taip pat – kiek įkypas Matildos akis, pridengtas ilgomis blakstienomis, tačiau kai šios kilstelėdavo, sužaižaruodavo įstabios, smaragdo žalumo akys – skiriamasis Angelfildų ženklas. Bent jau fiziškai mergaitė buvo pats tobulybės įsikūnijimas.

Šeimynykščiai prisitaikė prie ne visai įprastos namų gyvensenos. Juos vienijo žodžiais neišsakytas susitarimas elgtis taip, tarsi tėvui būtų visiškai normalu beviltiškai pamesti galvą dėl naujagimės dukters. Jis nė akimirkai nepaleisdavo jos iš akių, bet visi vieningai laikėsi nuomonės, neva tokio jo elgesio negalima smerkti, laikyti keistu ir netinkamu vyrui bei džentelmenui.

O kaipgi Čarlis, vyresnysis mažylės brolis? Jis buvo nerangus ir lėtapėdis, ne itin guvaus proto, visos jo mintys sukosi uždaru ratu, nenutoldamos nuo keleto įprastų rūpesčių ar įkyriai persekiojančių idėjų; suvirškinti kokias nors naujoves ar mąstyti logiškai jo protui buvo per sunku. Kūdikio jis suvis nepaisė, bet mielai susitaikė su permainomis, neišvengiamai susiklosčiusiomis namuose gimus seseriai. Kol nebuvo Izabelės, jis turėjo abu tėvus, kuriems Misus galėjo tučtuojau pranešti apie jo netikusio elgesio apraiškas – tėvus, kurių reakcijos numatyti iš anksto buvo tiesiog neįmanoma. Motina visuomet pasižymėjo pavydėtinu nenuoseklumu: kartais už pražangas gerai išvelėdavo kailį, o kartais – tik pasijuokdavo. Tėvas, nors ir griežtas, skrajojo padebesiais, taigi net tada, kai ketindavo rimtai sūnų nubausti, tai neretai išrūkdavo jam iš galvos. Vis dėlto jei berniokas pasipindavo jam po kojomis, tėvui sušmėžuodavo miglota mintis, kad sūnus lyg ir turėtų atsiimti už kažkokią eibę, tad imdavo ir čia pat jį išperdavo, tardamas sau, kad, jei šiuo metu bausmė ir nėra visai pelnyta, nepakenks berniūkštį nubausti iš anksto, už kokią būsimą pražangą. Šitaip Čarlis nepriekaištingai išmoko pamoką: nesipainiok tėvui po akių.

Kai gimė mažylė Izabelė, visa šitai išsyk pasikeitė. Mamos išvis nebebuvo, tėčio, galima sakyti, – irgi; pernelyg užsiėmęs dukrele, jis nebeturėjo kada klausytis isteriškų kambarinių skundų apie pelių maitas, iškeptas drauge su sekmadienio pietums

skirta kapota mėsa, ar smeigtukus, klastingų kažkieno rankų giliai suvarytus į muilą. Čarlis gavo visišką laisvę elgtis kaip tinkamas, o užvis didžiausią pasitenkinimą jis jausdavo, tarkime, išklibinęs viršutinę palėpės laiptelių pakopą ir stebėdamas, kaip kokia nelaimėlė tarnaitė ritasi žemyn ir išsinarina kulkšnį.

Tiesa, Misus galėjo jį išbarti, bet Misus buvo tiktai Misus, tad šiame naujajame, nevaržomos laisvės kupiname gyvenime jis galėjo kiek širdis geidžia žaloti ir skaudinti aplinkinius nė neabejodamas, kad pavyks išlipti iš vandens sausam. Kalbama, kad nuoseklus tėvų elgesys naudingas vaikams, o šitą vaiką nuoseklus jo nepaisymas tikrai tenkino – anais ankstyvaisiais pusiau našlaitystės metais Čarlis Angelfildas jautėsi laimingas nuo ryto iki vakaro.

Džordžo Angelfildo besąlygiška meilė dukteriai ištvėrė visus išbandymus, kokius tik vaikas gali užrioglinti tėvui ant sprando. Kai ji pradėjo kalbėti, tėvui neliko abejonių, kad mergaitė – kone antgamtiškai talentinga, tikra protuolė ir neprilygstama patarėja, tad jis ir ėmė tartis su ja visais įmanomais klausimais – baigėsi tuo, kad ilgainiui viską, kas dėjosi namuose, lėmė trejų metų vaiko užgaidos.

Svečių Angelfildai ir anksčiau sulaukdavo nedažnai, o dabar, kai ekscentriškoji šeimyna nusirito iki visiško chaoso, jau ir išvis beveik niekas nebeužsukdavo. Tarnai ėmė murmėti, tiesa, skųsdavosi tik vieni kitiems. Vyresnysis liokajus pasipustė padus, kai mergaitei dar nebuvo nė dvejų. Virėja ištvėrė metais ilgiau, kurį laiką dar taikstėsi su vaiko pageidavimais valgyti kone bet kuriuo paros metu, bet galų gale ir ji pranešė išeinanti. Kartu išsivedė ir virtuvėje jai talkinusią mergaitę. Galiausiai pareiga bet kada parūpinti drebučių ar pyragaičių atiteko Misus. Kambarinės, žinoma, nejautė pareigos uoliai atlikti visus namų ruošos darbus: jos manė, ir visai pagrįstai, kad varganas jų atlyginimas – pernelyg menka kompensacija už visas mėlynes ir nusibrozdinimus, nikstelėtas čiurnas ir skrandžio bėdas, ir visus kitus nemalonumus, neišvengiamus namuose, kuriuose šeimininkavo toks sadistinių eksperimentų mėgėjas kaip Čar-

lis. Viena po kitos jos patraukė savais keliais, o jas pakeitusios laikinos tarnaitės niekad ilgai neužsibūdavo. Galų gale teko verstis netgi be tos laikinos pagalbos.

Kai Izabelei sukako penkeri, šeimyna buvo jau gerokai sumažėjusi: liko tik pats Džordžas Angelfildas su dviem vaikais, Misus, sodininkas ir dvaro jėgeris. Šuo kadai nudvėsė, o katės, mirtinai bijančios Čarlio, nė kojos nekėlė į namus – atšalus orams prieglobsčio ieškojo sodininko pašiūrėje.

Jei Džordžas Angelfildas ir pastebėjo jų atskirtį, jei atkreipė dėmesį, kokiu apleistu, nevalyvu laužu virsta namai, jis nėmaž to nepaisė. Mat turėjo Izabelę ir jautėsi visiškai laimingas.

Jeigu kas ir pasigedo tarnų, tai Čarlis. Kai jų neliko, Čarlis nebeturėjo, su kuo eksperimentuoti. Berniokas atkakliai dairėsi, ką dar galėtų nuskriausti, ir galų gale, kas anksčiau ar vėliau neišvengiamai turėjo atsitikti, jo žvilgsnis užkliudė seserį.

Tačiau tėvo akivaizdoje jis nieku gyvu negalėjo jos pravirkdyti, o nuo tėvo ji paprastai nesitraukdavo nė per žingsnį, tad Čarliui iškilo keblumų. Ką daryti, kad pavyktų nutykoti ją vieną?

Pagunda, štai kur išeitis. Pakuždomis žadėdamas staigmenas ir neįsivaizduojamus stebuklus, Čarlis išsiviliojo Izabelę pro šonines duris, nusivedė per prancūziškąjį žolynais ir prieskoniniais augalais kvepiantį sodą, tarp ilgų gyvatvorių, tarp įvairiausiais pavidalais karpytų medžių ir krūmų, ir pagaliau – bukmedžių alėja, einančia į mišką. Tai buvo Čarliui gerai pažįstamas užkaboris. Pamiškėje glaudėsi apleista lūšna, belangė, pradrėkusi – puikiausia vietelė paslaptims.

Iš tiesų Čarliui tereikėjo vieno – aukos, o iš paskos jam tapenanti jaunesnė, mažesnė ir silpnesnė sesutė atrodė tam idealiai tinkama. Tačiau ji buvo ypatinga, be to, gudri, tad viskas galų gale susiklostė ne taip, kaip tikėjosi Čarlis.

Jis atsmaukė mergaitei rankovę, tada išsitraukė gabalėlį surūdijusios vielos ir galu iš vidinės pusės perbraukė sesers dilbį. Ji įsistebeilijo į raudonus kraujo karoliukus, prasisunkusius išilgai mėlynos linijos, paskui įbedė žvilgsnį į brolį. Žaliose, plačiai išplėstose jos akyse švietė nuostaba ir kažkas panašaus į pasitenkinimą. Kai ji ištiesė ranką, reikalaudama vielgalio, brolis nė

nesusimąstęs šį atidavė. Mergaitė atsiraitojo antrąją rankovę, dabar jau pati prasidūrė odą ir uoliai pratęsė kraujuojantį rėžį beveik iki pat riešo. Ji prarėžė netgi dar gilesnę žaizdą, tuojau pat ištryško kraujas ir nuvarvėjo ranka. Mergaitė atsidūsėjo patenkinta, paskui nulaižė kraujo lašus. Tada atidavė vielą broliui ir mostu parodė, kad dabar rankovę atsiraitotų jis.

Čarlis visai suglumo. Bet klusniai įsmeigė aštrią vielą sau į ranką, nes to norėjo ji. Ir nusijuokė, nepaisydamas skausmo.

Šitaip, užuot susiradęs auką, Čarlis netikėtai įsigijo sąmokslininkę.

Taip ir klostėsi Angelfildų gyvenimas: be pobūvių, be medžioklių su draugais, be kambarinių ir be daugumos tų dalykų, kuriuos jų luomo žmonės paprastai laiko savaime suprantamais. Jie nusigręžė nuo kaimynų, dvarą paliko valdyti nuomininkams, o rūpesčius dėl visų kasdienių žemiškųjų reikalų, visas išgyvenimui būtinas sąsajas su pasauliu užvertė ant Misus ir sodininko pečių, šitaip iš esmės tapdami visiškai priklausomi nuo jų sąžiningumo ir geros valios.

Džordžas Angelfildas pasaulį tiesiog pamiršo – o pasaulis kuriam laikui pamiršo Džordžą Angelfildą. Bet paskui prisiminė. Viską lėmė pinigai.

Kaimynystėje buvo dar keletas nemažų dvarų. Juose gyveno labiau ar mažiau kilmingų aristokratų šeimos. Tarp šių buvo vienas dvarininkas, kuris ypač rūpinosi pajamomis. Visuomet klausydavo vertingų patarimų, išmintingai ir atsargiai investuodavo dideles sumas, o mažas skirdavo lošti biržoje: čia rizika patirti nuostolių buvo didesnė, bet nepalyginamai didesnis ir pelnas sėkmės atveju. Stambiąsias investicijas jis prarado visiškai. Mažosios sumos nešė šiokį tokį kuklų pelną. Žmogus pasijuto įspraustas į kampą. Maža to, jis turėjo tinginį švaistūną sūnų ir išverstakę, storašlaunę dukterį. Kažko reikėjo griebtis.

Džordžas Angelfildas niekad su niekuo nesusitikdavo, tad jam niekas nebruko ir patarimų finansiniais klausimais. Jei advokatas atsiųsdavo kokių nors pasiūlymų, jis paprasčiausiai numodavo ranka, o sulaukęs laiškų iš banko, į juos tiesiog ne-

atsakydavo. Šitaip Angelfildų pinigai, užuot ištekėję pro pirštus, vaikantis vienas už kitą pelningesnių sandėrių, ramiai sau pampo banko saugyklose.

Pinigas kalba pats už save. Garsas sklido plačiai.

– Regis, Džordžas Angelfildas turi sūnų, ar ne? – sykį paklausė žmona to, kuriam į akis jau žvelgė bankrotas. – Kiek jam dabar galėtų būti metų? Kokie dvidešimt šešeri?

O jei sūnaus ir nepavyktų suvesti su jų Sibile, kodėl nepamėginus supiršti mergaitės su Rolandu? – svarstė žmona. Tikriausiai ir ji jau pasiekusi nuotakos amžių. Be to, tėvas beprotiškai ją myli, tai žino visi, tad tikrai neišleis jos iš namų tuščiomis rankomis.

– Puikus oras, kodėl mums nesurengus iškylos? – pasiūlė ji, bet jos vyras, kaip vyrams neretai nutinka, taip ir nesugebėjo įžvelgti sąsajos.

Kvietimas kokias dvi savaites mėtėsi ant svetainės palangės; gal būtų taip ir pragulėjęs ten, kol saulė suvisai išblukins rašalą, – jei ne Izabelė. Vieną pavakarę, nesurasdama ko nusitverti, ji nulipo laiptais žemyn, iš nuobodulio išpūtusi žandus, paėmė laišką ir atplėšė.

– Kas ten? – paklausė Čarlis.

– Kvietimas, – atsakė ji. – Į iškylą.

Iškyla? Čarlis valandėlę minkė mintyse šį žodį. Skambėjo keistokai. Bet tuojau pat jis gūžtelėjo pečiais ir apie tai užmiršo.

Izabelė atsistojo ir išspūdino pro duris.

– Kur eini?

– Į savo kambarį.

Čarlis jau buvo beslenkąs iš paskos, bet sesuo jį sulaikė.

– Palik mane ramybėj, – mestelėjo. – Neturiu ūpo.

Jis liko nepatenkintas; sugriebė sauja ją už plaukų, pirštais perbraukė per sprandą, čiuopdamas kraujosruvas, kurias pats anąsyk ir paliko. Bet ji tik kryptelėjo galvą, išsprūdo jam iš rankų, užbėgo laiptais viršun ir užsirakino duris.

Po kokios valandos, išgirdęs, kad ji lipa žemyn, Čarlis išdygo tarpdury.

– Eikš, eime į biblioteką, – pakvietė ją.

– Ne.

– Tada gal nueisime į elnių draustinį?

– Ne.

Jis atkreipė dėmesį, kad sesuo persirengusi.

– Kuriems galams taip išsipustei? – paklausė. – Atrodai kvailai.

Ji vilkėjo plonytę vasarinę suknelę, kadaise priklausiusią jos motinai: baltą, apkraštuotą žaliomis juostelėmis. Vietoj įprastų nukleiptų teniso batelių apibrizgusiais raišteliais buvo apsiavusi vienu numeriu per didelius žalio atlaso batelius – irgi motinos palikimas, maža to, šukutėmis buvo įsisegusi į plaukus gėlę. Ir netgi pasidažiusi lūpas.

Jį apniko negera nuojauta.

– Kur susiruošei? – paklausė.

– Į iškylą.

Čarlis stvėrė ją už rankos, giliai susmeigdamas pirštus, ir trūktelėjo bibliotekos link.

– Ne!

Jis trūktelėjo dar stipriau.

Ji sušnypštė:

– Čarli, pasakiau: *ne*!

Jis ją paleido. Kai sesuo šitaip sakydavo „ne“, tai ir reikšdavo „ne“, ką Čarlis labai gerai žinojo. Ne kartą turėjo progą tuo įsitikinti. Izabelė po to galėdavo ištisas dienas vaikščioti surūgusi.

Ji nusigręžė ir atidarė laukujes duris.

Kunkuliuodamas įsiūčiu, Čarlis apsidairė, ant ko galėtų išgiežti pyktį. Bet nieko nerado: viską, kas dužo, seniai buvo sudaužęs. Į visa kita, kas dar buvo likę, veikiau pats nusibrozdintų krumplius, nei kaip nors pakenktų. Sugniaužti kumščiai atsileido; Čarlis išspūdino Izabelei pridurmui pro duris ir patraukė į iškylą.

Ežero pakrantėje susibūręs jaunimėlis lengvais vasariniais drabužiais, plonomis suknelėmis ir baltais marškiniais, priminė žavų paveikslą. Rankose jie laikė taures, pripildytas saulės nu-

tvieksto, žaižaruojančio skysčio, o žolė po kojomis atrodė tokia minkšta, kad, regis, galėtum be baimės vaikštinėti basas. Bet iš tikrųjų iškylautojai leipo nuo karščio, juos pylė prakaitas, šampanas buvo šiltas, o jei kuriam būtų šovę į galvą nusiauti batus, būtų tekę styplinėti atsargiai, kad neįmintų į žąsų išmatas. Vis dėlto jie stengėsi bent apsimesti, kad linksminasi, – vylėsi, kad suvaidinta linksmybė ilgainiui galbūt virs tikra.

Vienas vaikinas, rymojęs būrelio pakrašty, pastebėjo kažką krustelint panamėje. Mergaitė – išsipusčiusi kažkokiais keistais pašvitais, lydima drambloto vyruko. Kažin kuo ji išsyk prikaustė žvilgsnį.

Užsimiršęs jis pražiopsojo kažkokį draugo pokštą; šis grįžtelėjo smalsaudamas, į ką jis atkreipė dėmesį, ir savo ruožtu pats nutilo, it ūmai praradęs žadą. Pulkelis merginų, visuomet užuodžiančių, ką veikia vyrukai, netgi tuomet, kai šie būna joms už nugarų, atsisuko pasižiūrėti, kokia tos staigios tylos priežastis. Reakcija sklido lyg raibuliai tvenkinio paviršiumi: galų gale visi iškylautojai sužiuro į atvykėlius – ir liko stebeilyti, amo netekę.

Per plačią pievelę žingsniavo Izabelė.

Ji prisiairtino prie jaunimo būrelio. Iškylautojai prasiskyrė priešais ją tarytum jūra – priešais Mozę, ir ji išsyk nudrožė prie pat ežero. Atsistojo ant plokščio, virš vandens išsikišusio akmens. Kažkas prisiartino, nešinas buteliu, atkišo jai taurę, bet Izabelė tik numojo ranka. Kaitriai pliskino saulė, o kelias buvo tolimas, tad atvėsti vien tik šampano jai nepakako.

Izabelė nusispyrė batelius, pakabino juos ant medžio šakos, o pati išskėstomis rankomis pūkštelėjo į vandenį.

Susirinkusieji vieningai aiktelėjo, o paskui aiktelėjo ir dar kartą, – kai ji išniro į paviršių, o nuo jos srovėmis kliokė vanduo tarsi paveiksle, vaizduojančiame Veneros gimimą.

Šitą jos šuolį į vandenį žmonės irgi prisiminė netgi po keleto metų, kai Izabelė antrą kartą prapuolė iš namų. Prisiminė, o prisimindami lingavo galvas – ir gailėdamiesi, ir smerkdami. Mergaitė visada buvo linkusi į tokius dalykus. Bet aną dieną jos poelgį visi priskyrė paprasčiausiam pašėlusios nuotaikos

proveržiui, be to, iškylautojai jautėsi jai dėkingi. Izabelė vienu mostu atgaivino visą jaunimo sambūrį.

Vienas iš vyrukų, pats narsiausias, šviesiaplaukis ir skardžiabalsis, nusispyrė į šalį batus, nusiplėšė kaklaraištį ir šoko į ežerą Izabelei iš paskos. Jo pavyzdžiu nedelsdami pasekė ir dar trys draugai. Dar valandėlė – ir vandenyje jau mirko visi vaikinai: nardė, rėkaliojo, šūkavo, rungėsi, kuris kurį pranoks mitrumu, kuris ištėkš didesnį debesį purslų.

Merginos mąstė neilgai – suprato, kad ir joms kelias liko tik vienas. Sukabino batelius ant medžio šakų, pasipuošė jaudulingai džiugiomis išraiškomis ir sugriuvo į vandenį skambiai šūkčiodamos – vylėsi, kad jų šūksniai skamba beatodairiškai, nors tuo pat metu uoliai stengėsi pernelyg nesušlapinti šukuosenų.

Tačiau visos jų pastangos buvo bergždžios. Vaikinų žvilgsniai krypo tik į Izabelę.

Čarlis nešoko paskui seserį į ežerą; atsistojęs kiek atokiau, stebėjo, kas vyksta. Blyškios odos, rudaplaukis, jis tiesiog netiko pramogoms saulėje, jo stichija – lietus ir įvairiopa veikla po stogu. Jo veidas saulėkaitoje kaipmat įraudo, akis graužė nuo kaktos į jas kapsintis prakaitas. Bet Čarlis nė nemirktelėjo. Jam rodėsi, neištvers, jei bent akimirką atplėš žvilgsnį nuo Izabelės.

Kiek valandų praslinko, kol jam vėl pavyko prie jos prisigretinti? Čarliui atrodė – ištisa amžinybė. Izabelės pasirodymas suveikė kaip gyvybingo vėjo gūsis, tad iškyla užtruko kur kas ilgiau, nei kas būtų iš anksto pamanęs, bet svečiams vis tiek dingojosi, kad laikas prašvilpė akimirksniu, – dauguma jų, jei tik būtų galėję, būtų užsibuvę ir dar ilgiau. Pabaigos sielvartą jie užglostė guodžiančiomis mintimis apie kitas iškylas, pažadais būtinai vieni kitus pasikviesti ir skambiais bučiniais.

Kai prisiartino Čarlis, Izabelės pečius gaubė kažkokio vyruko švarkas, o pats vyrukas – kone jai po kojų. Netoliese stoviniavo mergina, niekaip neapsisprendžianti, ar jos buvimas čia pageidaujamas, ar vis dėlto ne. Putni, nedailaus veido, moteriškų formų, buvo tokia panaši į vaikiną, kad abejonių nekilo: ji – jo sesuo.

– Eime, – šiurkščiai drebtelėjo Čarlis seseriai.

– Taip greitai? O aš maniau, dar galėtume pasivaikščioti. Su Rolandu ir Sibile.

Ji meilingai nusišypsojo Rolando seseriai, o ši, nustebinta tokios netikėtos malonės, iškart sutvisko.

Namuose Čarlis – kartais – sugebėdavo primesti Izabelei savo valią ją kankindamas, bet viešumoje to daryti nedrįso, tad teko nusileisti.

Kas nutiko per tą pasivaikščiojimą? Nesama jokių liudininkų, kurie galėtų papasakoti, kaip klostėsi įvykiai miške. O be liudininkų nebuvo kam paskleisti gandus. Bent jau iš pradžių. Vis dėlto nereikia būti genijumi, kad pagal vėlesnę įvykių raidą nustatytum, kas aną vasaros vakarą galėjo nutikti po tankia medžių lapija.

Viskas turėjo susiklostyti maždaug šitaip.

Izabelė, reikia manyti, surado pretekstą atsikratyti vyrukų.

– Mano bateliai! Taip ir palikau juos, kabančius medyje!

Ji išsyk pasiuntė Rolandą jų surasti, o drauge – ir Čarlį, atnešti Sibilei skaros ar dar kokio daikto.

Merginos susėdo ant minkštos žemės sklypelio. Likusios be vaikinų, jos laukė vis labiau tirštėjančiose sutemose, kiek mieguistos nuo šampano, kvėpdamos į save saulės kaitros likučius, o kartu – ir kažko tamsesnio, naktinio miško dvelksmo, užuomazgas. Kūnų šiluma garino drėgmę iš suknelių, džiūvančios klostės atkibdavo nuo kūno, sausos medžiagos prisilietimas kuteno.

Izabelė labai gerai žinojo, ko nori. Pabūti dviese su Rolandu. Bet tam, kad tai pavyktų, reikėjo atsikratyti brolio.

Juodvi tysojo pusiaugulom, atsišliejusios į medį, ir Izabelė prakalbo:

– Tai kuris iš jų yra tavo gerbėjas?

– Iš tikrųjų aš neturiu gerbėjo, – prisipažino Sibilė.

– O reikėtų.

Izabelė persivertė ant šono, nusiskynė plunksnišką paparčio lapelį, persibraukė juo lūpas. Paskui brūkštelėjo lapeliu bendražygei per lūpas.

– Kutena, – suniurzgė Sibilė.

Izabelė pakartojo veiksmą. Sibilė šypsojosi pusiaumirka, ir nesulaikė Izabelės net tada, kai minkštas lapelis nušliaužė kaklu žemyn, nuslydo palei suknelės iškirptę, stabtelėdamas ties krūtinės iškilumu. Sibilė negarsiai, pro nosį sukikeno.

Kai lapelis nuslinko žemyn, iki juosmens ir dar toliau, Sibilė atsimerkė.

– Kam lioveisi? – pasiskundė.

– Nesilioviau, – paprieštaravo Izabelė. – Tiesiog per suknelės medžiagą tu nieko nejauti. – Ji kilstelėjo Sibilei suknelės kraštą ir ėmėsi kutenti lapeliu čiurnas. – Na kaip, geriau?

Sibilė vėl užsimerkė.

Nuo stambokos čiurnos žalioji plunksnelė nuvingiavo iki masyvaus kelio. Pro sučiauptas Sibilės lūpas ištrūko duslus niurnėjimas, nors ji net nekrustelėjo tol, kol karpytas lapelis pasiekė patį kojų viršų, o atsiduso tik tada, kai paparčio lapą pakeitė švelnūs Izabelės pirštai.

Izabelė nė akimirkai neatitraukė įdėmaus žvilgsnio nuo vyresniosios merginos veido; kai tik šios akių vokai vos vos sutrūkčiojo, ji išsyk atitraukė ranką.

– Na, žinoma, – pareiškė labai dalykiškai. – Tau iš tikrųjų reikia įsitaisyti kavalierių.

Sibilė, kuriai ne savo valia taip ir nepavyko pasiekti visiškos ekstazės, nesugebėjo iš karto atitokti.

– Kalbu apie kutenimą, – teko paaiškinti Izabelei. – Su kavalieriumi būtų nepalyginamai geriau.

Kai Sibilė pasiteiravo naujosios draugės: „O iš kur tu žinai?“ – Izabelė atsakymą jau buvo paruošusi iš anksto:

– Čarlis.

Kai grįžo vaikinai, nešini bateliais ir šaliu, Izabelė savo tikslą jau buvo pasiekusi. Sibilė, kurios sijonai buvo kiek sujaukti ir tai krito į akis, žvelgė į Čarlį jau visai kitaip: šiltai ir su tam tikru susidomėjimu.

Jos žvilgsniai Čarliui buvę nebuvę – jis žiūrėjo į Izabelę.

– Tik pamanyk: Izabelė ir Sibilė – taip panašu, – nerūpestingai pareiškė Izabelė. Čarlis tik sužaibavo akimis. – Turiu ome-

ny – vardai skamba labai panašiai. Kai pagalvoji, beveik būtų galima sukeisti vietomis, ar ne? – Ji aštriai dėbtelėjo į brolį, žvilgsniu verste versdama jį suprasti. – Mudu su Rolandu dar truputį pasivaikščiosime. Bet Sibilė pavargusi. Lik čia, pabūsi su ja.

Izabelė įsikibo Rolandui į parankę.

Čarlis šaltai nužvelgė Sibilę, pastebėjo suglamžytą sijoną. Savo ruožtu ir ji įsistebeilijo į jį, išplėstomis akimis, vos vos pračiaupusi lūpas.

Kai Čarlis vėl atsisuko į Izabelę, jos nebebuvo. Tiktai jos juokas atvilnijo iš tamsos – jos juokas ir prislopinto Rolando balso dudenimas. Ką gi, savo jis dar atsiims, vėliau. Būtinai. Jai ilgai teks mokėti, kol atsimokės už visa šitai.

O kol kas nuleisti garą teks kur nors kitur.

Jis griebėsi Sibilės.

Tą vasarą iškyla vijo iškylą, o Čarliui – vieną Sibilę keitė vis kita. Užtat Izabelei Rolandas buvo vienas vienintelis. Kiekvieną mielą dieną ji išsprūsdavo Čarliui iš akių, išslysdavo iš jo gniaužtų ir nurūkdavo, apsižergusi dviratį. Čarliui taip ir nepavyko iššniukštinėti, kur porelė susitikdavo, jis buvo pernelyg lėtas, kad suskubtų jai iš paskos, kai ji sprukdavo, blykčiodama dviračio stipinais, plazdėdama išsitaršiusiais plaukais. Kitąsyk ji negrįždavo lig pat sutemų, būdavo, negrįžta net ir sutemus. Kai jis mėgindavo bartis, ji tik nusijuokdavo ir nusisukdavo, lyg jo greta nė nebūtų. Jis mėgindavo ją skaudinti, bandė žaloti, bet ji kaskart išsprūsdavo, ištekėdavo lyg vanduo pro pirštus – tik tada Čarlis susigaudė, kad visų ankstesniųjų žaidimų sėkmė didžiąja dalimi priklausė nuo pačios Izabelės noro prisidėti. Nors jis buvo tvirtas vyrukas, jai pakako ir gudrumo, ir vikrumo, kad kaskart išsisuktų. Čarlis liko visai bejėgis, lyg lokys, persekiojamas įkyriai zyziančio uodo, kurio neįstengia pričiupti.

Retsykiais, norėdama bent truputį jį apmaldyti, ji atsiliepdavo į jo maldavimus. Kokią valandą ar dvi atsiduodavo jo valiai, leisdama jam pasidžiaugti iliuzija, esą ji grįžusi visiems laikams ir tarp jų vėl viskas bus kaip buvę. Tačiau Čarlis netruko patirti,

kad tai iš tikrųjų tik iliuzija, o jos dingimas po šitokios prošvaistės jam būdavo tik dar skausmingesnis.

Su sibilėmis Čarliui pavykdavo užsimiršti tik trumpai valandėlei. Kurį laiką sesuo dar talkindavo jam, praskindama kelią, bet netrukus Rolandas užvaldė visą jos dėmesį, tad Čarliui teko suktis pačiam. Jam stigo sesers subtilumo, tad jis neišvengė incidento, kuris galėjo peraugti ir į tikrą skandalą; netverdama apmaudu Izabelė pareiškė, kad, jei jis neketinąs atsisakyti senų įpročių, jam teksią rinktis kitokios aplinkos moteris. Tuomet Čarlis nuo smulkių aristokračių persimetė prie arklių kaustytojų, fermerių, girininkų dukterų. Jis pats nepajuto jokio skirtumo, bet atrodė, kad pasauliui šios rūpi mažiau.

Vis dėlto, nors šitokios užsimiršimo valandėlės buvo dažnos, jos praskriedavo, nepalikdamos jokio pėdsako. Skausmingos nuostabos kupinos akys, mėlynėmis nusėtos rankos, sukruvintos šlaunys – visa tai išsitrindavo iš atminties susyk, pakakdavo nuo jų nusigręžti. Niekas šiame pasaulyje negalėjo numaldyti didžiosios gyvenimo aistros – Čarlio jausmų Izabelei.

Vieną rytą, jau baigiantis vasarai, Izabelė atsivertė švarų dienoraščio puslapį ir ėmėsi skaičiuoti dienas. Paskui užvertė knygą ir susimąsčiusi padėjo atgal į stalčių. Galų gale apsisprendusi, nulipo laiptais žemyn, į tėvo kabinetą.

Tėvas pakėlė galvą.

– Izabele!

Pradžiugo, ją išvydęs. Nuo tada, kai ji pradėjo nuolat bėginėti į pasimatymus, jis jausdavosi ypač pamalonintas, kai šitaip ateidavo aplankyti jo.

– Mielas tėveli! – Ji nusišypsojo jam. Jis pastebėjo kažkokį neįprastą žybsnį jos akyse.

– Turi kokių nors planų?

Jos žvilgsnis nuslydo į lubų kampą, ji vis dar šypsojosi. O paskui, taip ir neatitraukdama akių nuo tamsaus kampo, ji lyg niekur nieko pranešė išvykstanti.

Išsyk jis net nelabai suprato, ką išgirdęs. Pajuto, kaip ausyse sugrumėjo pulsas. Vaizdas prieš akis išsiliejo. Jis užsimerkė, bet

galvoje be paliovos pliūpčiojo ugnikalniai, paviršių raižė meteoritai, dundėjo sprogimai. Kai liepsnos galų gale apmalšo, kai vidiniame jo pasaulyje neliko nieko, tik nebylus, nuniokotas kraštovaizdis, jis galiausiai atsimerkė.

Ką jis padarė?

Saujoje gniaužė plaukų garbaną – išrautą jėga, su vis dar prikibusiu kruvinu odos skivytu. Izabelė stovėjo priešais, nugara į duris, sunertomis už nugaros rankomis. Viena žavi, žalia jos akis buvo pasruvusi krauju, vienas skruostas – įraudęs ir tarsi patinęs. Nuo galvos tįso kraujo siūlelis, atropojęs iki antakio įstrigo jame, paskui pasuko į šalį nuo akies.

Tėvą apėmė siaubas: ir dėl jos, ir dėl savęs. Netardamas nė žodžio jis nusisuko, o ji pasišalino iš kambario.

Paskui jis valandų valandas sėdėjo lyg apdujęs, be paliovos sukdamas apie pirštą kaštoninių plaukų sruogą; suko ir suko plaukų gijelę tol, kol ši giliai įsirėžė į odą, kol plaukai susipinkliojo taip, kad sruogos nebebuvo įmanoma išpainioti. Ir pagaliau, kai skausmas užbaigė ilgą ir lėtą kelionę nuo piršto iki sąmonės, jis pravirko.

Čarlio tą dieną nebuvo namie, jis grįžo tik apie pusiaunaktį. Neradęs Izabelės jos kambaryje, leidosi klajoti po visą namą – kažkoks šeštas pojūtis jam pakuždėjo, kad užgriuvo nepataisoma nelaimė. Niekur neaptikęs sesers, nuspūdino į tėvo kabinetą. Pakako vos kartą žvilgtelėti į papilkėjusį šio veidą, kad viską suprastų. Tėvas ir sūnus valandėlę žiūrėjo į kits kitą, tačiau bendra netektis jųdviejų anaiptol nesuartino. Vyrai vienas kitam ničniekuo negalėjo padėti.

Čarlis parkiūtino į savo kambarį ir klestelėjo į krėslą prie lango, sėdėjo ten ištisas valandas – tamsus siluetas mėnesienos nutvieksto keturkampio fone. Kažkurią nakties valandėlę atsidarė stalčių, išsitraukė šautuvą, kažkada jėga atimtą iš vietinio brakonieriaus, gal du ar tris kartus pakėlė ginklą prie smilkinio. Tačiau kiekvienąsyk gravitacijos jėga grąžindavo šautuvą jam ant kelių.

Ketvirtą valandą ryto jis galiausiai padėjo šautuvą, o vietoj jo išsitraukė ilgą adatą, prieš gerą dešimtmetį nugvelbtą iš Mi-

sus siuvimo reikmenų dėžutės, – per tą dešimtmetį adata buvo naudojama gana dažnai. Čarlis atsiraitojo vieną kelnių klešnę, nusismaukė kojinę ir paženklino koją nauju raudonu tašku. Jo pečiai drebėjo, bet ranka nė nevirptelėjo, kol jis blauzdos kaule išsibadė vienintelį žodį: Izabelė.

Tuo metu Izabelė jau seniai buvo išvykusi. Iš tėvo kabineto ji kelioms minutėms grįžo į savo kambarį, bet neužtrukusi šalutiniais laiptais nulipo į virtuvę. Čia, kas jai nebuvo įprasta, stipriai apglėbė Misus, paskui išslydo pro šonines pastato dureles į daržą ir per jį nuskubėjo prie daržo vartelių akmeninėje sienoje. Misus regėjimas jau daugelį metų pamažu silpo, bet ji išsiugdė gebėjimą justi oro virpesius ir pagal juos nuspėti žmogaus judėjimą, tad jai pasirodė, kad Izabelė, prieš uždarydama paskui save daržo vartelius, sekundės dalelytę sudvejojo.

Kai Džordžas Angelfildas galutinai suvokė, kad Izabelės namuose nebėra, jis smuko į biblioteką ir užsirakino duris. Nieko ten neįsileido, atsisakė ir maisto. Pastaruoju metu namuose, be vikaro ir gydytojo, niekas nė nesilankydavo, o šie abu buvo išgrūsti be jokių ceremonijų. „Pasakykite savo Dievui, kad neš-dintųsi velniop!“ – šitaip jis atsikratė vieno, o antrąjį pasitiko užrikdamas: „Gal malonėsite leisti sužeistam žvėriui ramiai nusibaigti?“

Po kelių dienų tuodu sugrįžo ir pasikvietė sodininką, kad išlaužtų bibliotekos duris. Džordžą Angelfildą rado mirusį. Netgi paviršutiniškos kūno apžiūros pakako, kad būtų išsklaidytos bet kokios abejonės dėl mirties priežasties: žmogų pakirto kraujo užkrėtimas, kurį sukėlė dukters plaukų žiedas, užveržęs bevardį kairiosios rankos pirštą.

Čarlis liko gyvas, nors nė pats nesuprato, kodėl nenumirė. Jis slampinėdavo po namus. Išmynęs pėdsaką dulkėse, kasdien vėl kiūtindavo savo paties pėdomis: pradėdavo žygį viršutiniame aukšte ir traukdavo žemyn. Palėpėje įrengti miegamieji, į kuriuos jau daugelį metų niekas nė kojos nebuvo įkėlęs, tarnų kambariai, šeimos narių kambariai, kabinetas, biblioteka, muzikos kambarys, svetainė, virtuvės. Nesiliaujančios, begalinės,

beviltiškos paieškos. Naktimis Čarlis išslinkdavo laukan ir bastydavosi po dvaro teritoriją, kojos nepailsdamos nešdavo jį vis pirmyn, pirmyn, pirmyn. Žingsniuodamas jis vis čiupinėdavo Misus adatą kišenėje. Jo pirštų galiukai virto kruvina, nušašusia mase. Čarlis ilgėjosi Izabelės.

Šitaip Čarlis prastūmė rugsėjį, spalį, lapkritį, gruodį, sausį ir vasarį. O kovo pradžioje Izabelė sugrįžo.

Čarlis, žingsniuodamas savo išmintu taku, kaip tik atslinko į virtuvę, kai jo ausis pasiekė prie namo artėjančių kanopų kaukšėjimas ir ratų girgžčiojimas. Susiraukęs prisiartino prie lango. Nepageidavo jokių lankytojų.

Iš karietos išlipo žmogus – toks pažįstamas siluetas, – ir Čarliui tiesiog širdis nustojo plakusi.

Per akimirksnį jis prišoko prie durų, nubildėjo laiptais, pripuolė prie vežimo – taip, *Izabelė buvo čia.*

Jis įsistebeilijo į ją.

Izabelė nusijuokė.

– Štai, – tarė, – paimk šitą. – Ji padavė jam sunkų ryšulį, susuptą į audeklo atraižą. Paskui pasigraibė karietoje, ištraukė dar kažką. – Ir šitą. – Čarlis klusniai pasikišo po pažastimi ir antrą ryšulį. – O dabar užvis labiausiai pasaulyje norėčiau brendžio – didelio, didelio stiklo.

Vis dar neatitokęs, Čarlis nuspūdino paskui Izabelę į namą, ten – į kabinetą. Ji pasuko tiesiai prie indaujos, kur buvo laikomi gėrimai, ištraukė taures ir butelį. Pirmiausia gerokai šliūkštelėjo sau, ištuštino taurę vienu gaistu, net subolavo gerklė, tik tada, vėl įsipylusi sau, pripylė ir antrąją taurę – šią pasiūlė broliui. Čarlis tebestypsojo lyg paralyžiuotas, be žado; taurės paimti jis negalėjo – rankose tebelaikė du kietai suvyniotus ryšulius. Jam ausyse vėl sugrumėjo Izabelės juokas – tarytum pernelyg didelis bažnyčios varpas, gaudžiantis pernelyg arti. Čarliui ėmė suktis galva, akys pasruvo ašaromis.

– Nagi, padėk juos, – paliepė Izabelė. – Išgersime. Noriu paskelbti tostą. – Čarlis paėmė taurę, įkvėpė alkoholio garų. – Už

ateitį! – Jis susivertė visą taurę ir nurijo, ir čia pat užsikosėjo, kai brendis nutvilkė gerklę.

– Juk tu dar nė nematei jų, ar ne? – paklausė ji.

Jis suraukė antakius.

– Pažvelk.

Izabelė nusigręžė prie ryšulių, kuriuos Čarlis buvo padėjęs ant rašomojo stalo, nutraukė nuo jų minkštą dangalą ir atsitraukė, kad Čarlis galėtų pamatyti. Jis lėtai pasuko galvą ir pasižiūrėjo. Ryšuliuose buvo ne kas kita, o kūdikiai. Du kūdikiai. Dvynukai. Čarlis sumirksėjo. Sąmonėje prašmėžavo mintis, kad reikėtų kaip nors reaguoti, bet jis niekaip nesumetė, ką dabar sakyti ar daryti.

– Nagi, Čarli, *pabusk*, dėl Dievo meilės!

Sesuo stvėrė jį už abiejų rankų, trūktelėjo į kabineto vidurį ir suskato suktis beprotišku greičiu. Vis sukosi ir sukosi, ir sukosi, kol visiškai apsvaigusiam Čarliui truputį praskaidrėjo galvoje, o kai pagaliau sustojo, ji abiem delnais apgėbė jo veidą ir tarė:

– Rolandas mirė, Čarli. Dabar likome tik mudu: tu ir aš. Ar supranti?

Jis sulinksėjo.

– Tvarkelė. O kur tėtis?

Kai Čarlis pasakė, kas atsitiko, Izabelė puolė į isteriją. Misus, kurią šaižūs klyksmai iškrapštė iš virtuvės, paguldė ją į lovą senajame jos kambaryje, o kai ji pagaliau aprimo, paklausė:

– Tie kūdikiai... kaip juos vadinti?

– Jų pavardė – Marč, – atsakė Izabelė.

Šitiek Misus ir pati žinojo. Prieš kelis mėnesius dvarą buvo pasiekusi žinia apie vestuves, o paskui – ir apie mažylių gimimą (Misus nė nereikėjo lenkti pirštų ir skaičiuoti mėnesių, bet ji vis tiek suskaičiavo ir papūtė lūpas). Žinojo ji ir tai, kad Rolandą prieš kelias savaites nusinešė plaučių uždegimas, ir dar tai, kad senieji ponas ir ponia Marčai, pakirsti žinios apie vienintelio sūnaus mirtį ir nepakęsdami nesuvokiamo jaunosios marčios nerūpestingumo, tylomis atstūmė Izabelę ir jos vaikus, nebetrokšdami nieko, tik netrukdomi sielvartauti.

– O kokie jų vardai?

– Adelina ir Emelina, – visai miegūsta suniurzgė Izabelė.

– Kaip atskirti vieną nuo kitos?

Tačiau mergaitė – našlė jau miegojo. Ir kol sapnavo sapnus savo senojoje lovoje, visai užmiršusi ir pabėgimą, ir sutuoktinį, ji vėl virto ta pačia Izabele, kokia buvo iki vestuvių. Kai rytą pabudo, santuoka buvo jau visiškai išrūkusi iš galvos, tarsi ji niekad nė nebūtų ištekėjusi, o mažylės dvynukės rodėsi tarsi ne jos pačios vaikai – motiniško instinkto ji neturėjo nė kruopelytės, – o kažin kokios namų dvasios.

Kūdikiai irgi miegojo. Virtuvėje Misus ir sodininkas sėdėjo palinkę prie dviejų glotnių, blyškių veidelių ir pusbalsiu šnekučiavosi.

– Kuri jų yra kuri? – pasiteiravo sodininkas.

– Aš nežinau.

Susėdę abipus seno lopšio, juodu žvelgė į mažyles. Dvi poros pusmėnulių blakstienų, besiilsinčių ant skruostų, dvejos putlios lūpytės, dvi rusvos galvutės. Staiga vienos mergyčių akių vokai suplazdėjo, ji trupučiuką pramerkė vieną akį. Sodininkas ir Misus sulaikė kvapą. Tačiau akis vėl užsimerkė ir kūdikis nugrimzdo į gilų miegą.

– Šita tegul bus Adelina, – sukuždėjo Misus. Ji išėmė iš stalčiaus dryžuotą rankšluostį ir sukarpė juostelėmis. Supynė iš jų dvi pynes, tada raudonąją užrišo ant riešo tam kūdikiui, kuris krustelėjo, o baltąją – tam, kuris nė nesujudėjo.

Ūkvedė ir sodininkas, kiekvienas ranka prilaikydamas lopšį iš savo pusės, dar valandėlę žiūrėjo, paskui Misus pakėlė džiugų, švelnų veidą į sodininką ir vėl prašneko:

– Du kūdikiai. Tik pamanyk, Daigai. Ir tai – kai jau sulaukėme tokio amžiaus!

Atplėšęs žvilgsnį nuo kūdikių, sodininkas pastebėjo, kad apskritas, rudas Misus akis drumsčia ašaros.

Jis ištiesė virš lopšio šiurkščią, sugrubusią ranką. Ji nusibraukė paiko graudulio lašus ir šypsodamasi įbruko nedidelę,

putnią plaštaką jam į delną. Jis pajuto, kaip pirštų galiukus sudrėkino ant rankos užsilikusi jos ašarų rasa.

Lopšyje po susikibusių jų rankų arka saldžiai miegojo dvi mažylės, glostomos virpančių žvilgsnių.

Buvo jau vėlu, kai iš pabirų frazių užbaigiau surašyti Izabelės ir Čarlio istoriją. Dangus visai pajuodo, namai buvo jau kadai sumigę. Ištisą pavakarę, paskui – vakarą ir dar gerą dalį nakties sėdėjau palinkusi prie rašomojo stalo, iš naujo klausiausi ausyse aidinčio pasakojimo, o pieštukas, atsidavęs jo tėkmei, paklusniai skrebeno eilutę po eilutės. Mano puslapiai buvo tankiai prikimšti teksto – pačios panelės Vinter žodžių poplūdžio. Protarpiais mano ranka slystelėdavo į kairę, ir aš šį tą pasižymėdavau kairiojoje paraštėje – taip atsitikdavo tada, kai man pasirodydavo, kad balso intonacijos permaina ar rankos mostas irgi yra pasakojimo detalė.

Galų gale pastūmiau į šalį paskutinį popieriaus lapą, padėjau pieštuką, sugniaužiau ir vėl atgniaužiau kumščius, mankštindama įskaudusius pirštus. Ištisas valandas panelės Vinter balsas tvėrė kitą pasaulį, šaukė iš nebūties mirusius, o aš nemačiau nieko kita, tik jos žodžių kuriamą lėlių teatro spektaklį. Tačiau kai jos balsas mano galvoje nutyko, atvaizdas pasiliko, ir staiga prisiminiau pilką katiną, kuris, tarsi burtų lazdele mostelėjus, netikėtai atsirado jai ant kelių. Tupėjo tyliai po glostančia jį ranka ir įdėmiai spigino į mane apskritomis geltonomis akimis. Jeigu ir įžvelgė mano šmėklas, jei ir įmatė mano paslaptis, neatrodė, kad tai jį bent kiek trikdytų; kartą kitą mirktelėjęs katinas ir toliau vėrė mane abejingu žvilgsniu.

– Kuo jis vardu? – paklausiau.

– Šešėlis, – nė nesusimąsčiusi atsakė ji.

Galų gale išsitiesiau lovoje, išjungiau šviesą ir užsimerkiau. Vis dar jutau piršto pagalvėlėje pieštuko išduobtą griovelį. Pertemptame dešiniajame petyje susimetęs skausmingas mazgas nė neketino taip greitai išsiraizgyti. Nors kambaryje buvo tam-

su, o aš – užsimerkusi, prieš akis vis tiek regėjau baltą popieriaus lapą, primargintą savo rašysena, su plačiomis paraštėmis. Dėmesį patraukė dešinioji. Nesuteršta, nepalytėta, ji švytėjo tokiu žilpinančiu baltumu, kad net užgėlė akis. Paraštė, palikta tuščia mano pačios komentarams, pastaboms ir klausimams.

Nakties tamsoje mano pirštai sugniaužė įsivaizduojamą pieštuką ir sutrūkčiojo, lyg atsiliepdami į klausimus, prasismelkusius net per snaudulį. Susimąsčiau apie slaptąją tatuiruotę, kurią Čarlis nešiojo ant savo kūno, – sesers vardą, išbraižytą kaule. Kiek laiko gali išlikti šitoks įrašas? Ar gyvo žmogaus kaulas gali užgyti, išnaikindamas įrėžtas raides? O gal tatuiruotė neišnyko iki pat jo mirties? O gal kai žemėmis užžertame karste kūnas supuvo ir liko tik plikas kaulas, galbūt tada Izabelės vardas buvo atskleistas tamsai? Rolandas Marčas, velionis sutuoktinis, taip greitai užmirštas... Izabelė ir Čarlis. Čarlis ir Izabelė. Kas buvo tikrasis dvynukių tėvas? Tarp susiraizgiusių minčių, atmintis į paviršių iškapstė randą panelės Vinter delne. Raidė Q, Q – kaip *question*, klausimas – įdagas žmogaus kūne.

Kai per miegus ėmiausi užsirašinėti klausimus, paraštė, regis, ėmė plėstis. Popierius pulsavo šviesa. Vis labiau pūsdamasis, apgaubė mane iš visų pusių, kol galiausiai, krečiama tiek baimingo virpulio, tiek ir nuostabos, suvokiau esanti visa suvystyta į grūdėtą popierių, inkrustuota baltoje pačios istorijos ertmėje. Besvorė ištisą naktį klaidžiojau po panelės Vinter istoriją, apžiūrinėjau kraštovaizdį, tikrinau jo apybrėžas, o kartais, ant pirštų galiukų prisiartinusi prie pakraščių, dirsčiojau į paslaptis, glūdinčias už jos ribų.

SODAI

Pabudau anksti. Pernelyg anksti. Kažkur smegenų užkaboryje krebždėjo monotoniška melodija. Kadangi laukti, kol į duris pabels Džudita su pusryčiais, liko daugiau nei valanda, pasidariau puodelį kakavos, išgėriau plikinančiai karštą ir išėjau laukan.

Panelės Vinter sodas buvo tikras galvosūkis. Glumino jau vien neįtikėtinas jo dydis. Kukmedžių eilė, dunksanti už tvarkingų angliškojo sodo lysvių – iš pirmo žvilgsnio palaikiau sklypo riba, – iš tiesų buvo tik savotiška vidinė siena, skirianti vieną sodo dalį nuo kitos. Netrukus įsitikinau, kad šitokių pertvarų čia – gyvas galas. Gudobelių, ligustrų, bukų gyvatvorės, akmeninės sienelės, apraigzytos gebenėmis, apaugusios žieminėmis raganėmis ir plikomis, nurudusiomis vijoklinių rožių šakelėmis, dailios tvorelės, apkaltos lentutėmis ar kruopščiai apipintos karklo vytelėmis.

Vingiuojančiais takučiais klaidžiojau iš vieno sodo krašto į kitą, bet perprasti jo išsidėstymo taip ir nepavyko. Prieš akis dunksanti gyvatvorė kitąsyk atrodydavo be jokio plyšelio, bet, pažvelgus įžambiau, atsiverdavo įstrižas, per ją vedantis takas. Įlįsti į tankius krūmokšnynus pasirodė nepaprastai lengva, užtat iš jų išsikapstyti – neįtikėtinai sunku. Fontanai ir statulos, kuriuos palikdavau už nugaros, nelauktai netikėtai vėl išnirdavo prieš akis. Sunku ir pasakyti, kiek laiko prastovėjau išvis nekrustelėdama, suglumusi, dairydamasi ir mėgindama susigaudyti, kraipydama galvą. Gamta sukūrė čia tikrą labirintą, į kurį tyčia mane įtraukė, siekdama sutrikdyti.

Už vieno iš begalės posūkių susidūriau su nekalbiuoju barzdočiumi – tuo pačiu, kuris atvežė mane iš stoties.

– Mane vadina Morisu, – nenoriai prisistatė jis.

– Kaip jūs sugebate čia nepasiklysti? – parūpo man. – Gal esama kokios gudrybės?

– Padėti gali tik laikas, – atsakė jis, net nepakeldamas galvos nuo darbo. Klūpojo prie išrausiotos dirvos lopinėlio, lygindamas jį, žemėmis apspausdamas augalų šaknis.

Plika akimi buvo matyti: įsibrovėlė sode Morisą ne itin pradžiugino. Galėjau jį suprasti: pati esu vienišių padermės. Tad nuo tol kaskart, kai pastebėdavau jį vaikštinėdama sode, pabrėžtinai sukdavau į priešingą pusę; manau, kad toks diskretiškumas jį visiškai tenkino, mat kartą kitą, akies kraštu kliudžiusi kažkokį judėjimą, atsigręždavau ir išvysdavau Morisą, atšlyjantį nuo mano pusėn vedančio tako ar skubiai nužingsniuojantį kita atšaka. Šitaip mudu puikiausiai galėjome išsitekti sode abu, nedrumsdami vienas kitam ramybės – vietos pakako iki valiai, nereikėjo varžytis.

Šiek tiek vėliau vėl susėdome su panele Vinter, ir ji papasakojo daugiau apie Angelfildo šeimynykščius.

Tikroji Misus pavardė buvo ponia Diun, bet šeimos vaikai niekad nevadino jos kitaip, kaip tik Misus; dvare ji gyveno, regis, nuo neatmenamų laikų. Šia prasme ji buvo tikra retenybė: Angelfilde šeimynykščiai keitėsi ypač dažnai, o kadangi išvykdavo jų šiek tiek daugiau, nei atsirasdavo naujų, galiausiai neišvengiamai atėjo tokia diena, kai Misus liko vienintelė pagalbininkė namuose. Tiesa, oficialiai ji ėjo ūkvedės pareigas, bet iš tikrųjų jos pečius užgulė visi buities darbai. Ji lyg tarnaitė šveitė puodus ir kūreno ugnį; kai ateidavo metas gaminti valgį – tapdavo virėja, o prie stalo patarnaudavo kaip vyresnysis liokajus. Vis dėlto, kai gimė dvynės, Misus buvo jau gerokai susenusi. Neprigirdėjo, dar labiau neprimatė ir, nors pati nenorėjo to pripažinti, su daugeliu darbų tiesiog nebepajėgė susidoroti.

Misus labai gerai žinojo, kaip dera auginti vaikus: visada tuo pat metu maitinti, tuo pat metu guldyti miegoti, tuo pat metu maudyti. Izabelė ir Čarlis užaugo naudodamiesi pernelyg didele laisve, bet ir pernelyg apleisti – Misus tiesiog plyšo širdis regint, kas iš jų išėjo. Kadangi dvynės nėmaž nerūpėjo nei vienam, nei kitam, Misus įsižiebė viltis: galbūt jai bus pasitaikiusi proga sulaužyti netikusią tradiciją. Ji patyliukais sumąstė planą. Ketino po pat šeimininkų nosimis, pačiame jų chaoso vidury išauklėti dvi paprastas, visiškai normalias mergytes. Valgyti – tris kartus per dieną, šeštą valandą – lova, sekmadieniais – bažnyčia.

Tačiau netrukus paaiškėjo, kad padaryti – kur kas sunkiau, nei pasakyti.

Pirmoji bėda buvo ta, kad prasidėjo peštynės. Adelina, kur buvusi, kur nebuvusi, užsipuldavo seserį mosuodama rankomis ir švytruodama kojomis, tąsydavo ją už plaukų, kumščiuodavo kur tik pasiekdama. Kitąsyk vaikydavosi seserį, židinio žnyplėmis suspaudusi žioruojančią žariją, o pasivijusi apsvilindavo jai plaukus. Misus nė pati nesumojo, dėl ko jai neramu labiau: dėl nesiliaujančios, negailestingos Adelinos agresijos ar vis dėlto dėl nuolatinio nuolankaus Emelinos susitaikymo su viskuo. Mat Emelina, nors ir melsdavo seserį liautis ją kankinti, pati nė vieno kartelio nebandė atsiteisti tuo pačiu. Tik įtraukdavo galvą į pečius ir nesipriešindama laukdavo, kol nugarą kapojanti smūgių kruša išseks. Kiek Misus žinojo, Emelina niekad nebandė kelti rankos, nė sykio neužgavo Adelinos. Tarsi visas abiem dvynėms atseikėtas gerumas būtų kliuvęs jai vienai, o Adelinai būtų atitekusi dviguba nuožmumo dalis. Ko gero, galų gale išmąstė Misus, šitoks paaiškinimas visai pagrįstas.

Dar viena amžina bėda buvo valgymas. Kai tik ateidavo pusryčių, pietų ar vakarienės metas, mergaičių dažniausiai niekur nebūdavo įmanoma rasti. Emelina, tiesa, mėgo pavalgyti, bet įjunkis į gardėsius taip niekad ir nevirto drausminga mityba. Emelinos alkio toli gražu negalėjo numalšinti tvarkingas valgymas tris kartus per dieną – jos apetitas buvo lyg tikro grobuonies, bet nenuspėjamas, kaprizingas. Alkis suriesdavo ją dešimt,

dvidešimt, penkiasdešimt kartų per dieną, reikalaudamas tučtuojau jį numalšinti, bet, vos užganėdintas keliais bet kokio mitalo kąsniais, tuojau atsitraukdavo, ir maisto poreikis išsyk vėl virsdavo nereikšmingu, čia pat pamirštu rūpesčiu. Apskritutė Emelina putlias kūno formas palaikė nuolat nešiodamasi kaupiną kišenę duonos žiauberių ir razinų – tai buvo jos kilnojama virtuvė, iš kurios ji galėjo įsimesti trupinį kitą į burną kada tik užsigeidusi ir kur užsigeidusi. Prie stalo mergaitė atslinkdavo tik papildyti senkančių kišenės atsargų, o paskui vėl traukdavo padrybsoti prie židinio ar pasivolioti kur nors laukuose.

Antroji dvynė šiuo atžvilgiu iš esmės skyrėsi nuo sesers. Adelina buvo tikras vielgalis, susimetęs mazgais ties keliais ir alkūnėmis. Kurui ji naudojo kažką visai kita nei paprasti mirtingieji. Galėjai pamanyti, kad maisto jos organizmui išvis nereikia. Niekas niekada nematė jos valgančios: tarsi koks amžinai besisukantis ratas ji buvo uždara sistema, mintanti energija, kurią tiekė kažkoks slėpiningas vidinis šaltinis. Tačiau amžinasis variklis egzistuoja tik žmonių vaizduotėje, tad Misus, rytą aptikusi tik tuščią lėkštę ten, kur iš vakaro būdavo palikusi papjaustyto kumpio, ar kelis trupinius, kur būta duonos žiauberės ir sūrio, išsyk susigaudydavo, kur dingo maistas. Jai likdavo tik atsidusti. Kodėl jos mergaitės negali valgyti iš lėkštės, kaip visi normalūs vaikai?

Gal jai būtų sekęsi geriau, jei pati būtų buvusi jaunesnė. Arba jei mergaitės nebūtų buvusios dvi, o tik viena. Tačiau Angelfildų kraujas nešė tokį genetinį kodą, kurio perrašyti negalėjo niekas: nei tvarkinga mityba, nei griežta drausmė. Misus nenorėjo to suprasti, ilgą laiką ir nesuprato, bet galų gale ir jai atsivėrė akys. Mergaitės buvo ne tokios kaip visi vaikai – dėl to negalėjo būti abejonių. Nepakeičiamas prigimties keistumas buvo persmelkęs jas abi iki pačių esybės gelmių.

Tarkime, kad ir jų kalba. Misus matydavo mergaites pro virtuvės langą – du neryškius, išskydusius siluetus, kurių burnos žiopčiodavo taip, tarsi dvynės plepėtų be perstojo. Kai artėdavo prie namo, ji išgirsdavo ir jų čiauškėjimą. Bet paskui jos įeidavo

vidun ir pritildavo. „Kalbėkite garsiau!“ – nuolat ragindavo ji. Bet Misus klausa silpo, o mergaitės drovėjosi: jų pokalbiai būdavo skirti tik joms vienoms, ne pašaliniams klausytojams. „Nagi, nešnekėk vėjų, – subarė ji Daigą, kai šis užsiminė, kad dvynės nesugeba normaliai kalbėti. – Kai įsisiūbuoja, jų nė nenutildysi.“

Tačiau vieną žiemos dieną ji perprato bėdą. Tąsyk abi mergaitės buvo po stogu: Emelina įtikino Adeliną likti šiltame kambaryje, prie ugnies, užuot mirkus lietuje. Misus paprastai visąlaik gyveno pasimiglojusiose silpstančio regėjimo ūkanose, bet tą kartą vaizdas kažkodėl nuskaidrėjo, valandėlei paaštrėjo ir klausa – eidama pro praviras svetainės duris ji nugirdo seserų tarškesį ir sustojo pasiklausyti. Dvynės be paliovos žėrė garsus, atmušinėjo juos viena kitai tarsi teniso kamuoliukus, čia šyptelėdamos, čia nusijuokdamos, čia švystelėdamos antrajai tulžingą žvilgsnį. Jų balsai čia išaugdavo iki spigaus čiepsėjimo, čia pritildavo iki paslaptingo kuždesio. Iš tolo pokalbį netgi galėjai palaikyti smagiu ir gyvybingu vaikų pašnekesiu. Bet Misus sugniaužė širdį. Mat dvynės tarškėjo tokia kalba, kokios ji kaip gyva nebuvo girdėjusi. Tikrai ne angliškai, netgi ne prancūziškai – šią kalbą ji perprato dar anais laikais, kai gyva buvo Džordžo Matilda, šia kalba Čarlis vis dar kalbėdavo su Izabele. Pasirodo, Džonas sakė tiesą. Mergaitės nemokėjo jokios normalios žmonių kalbos.

Priblokšta netikėto atradimo, Misus taip ir sustingo tarpdury. Ir tada, kaip kartais atsitinka, jei kartą atsiveria akys, paskui vieną suvokimą seka ir kiti. Ėmė skambinti ant židinio atbrailos pastatytas laikrodis: kaip ir visada, mechanizmo pastūmėtas, po stiklo gaubtu išniro paukščiukas, suplasnojo mechaniniais sparnais ir vėl smuko į narvelį kitoje pusėje. Sulig pirmuoju dūžiu mergaitės pakėlė galvą ir sužiuro į laikrodį. Dvi poros plačiai atmerktų žalių akių įdėmiai, nemirksėdamos stebėjo paukštį, sukantį ratą po laikrodžio kupolu, tai iškeliantį sparnus, tai nuleidžiantį, tai iškeliantį, tai nuleidžiantį.

Tasai jų žvilgsnis nebuvo koks ypatingas: nei itin šaltas, nei kuo nors nežmogiškas. Visi vaikai taip žvelgia į negyvus, me-

chaniškai judančius daiktus. Tačiau Misus persmelkusi žvarba pasiekė pačią širdį. Mat šitaip mergaitės žiūrėdavo ir į ją, kai ji bardavosi, priekaištaudavo ar gražiai ko nors jų prašydavo.

Juk jos net nesuvokia, kad aš gyva, dingtelėjo jai. *Jos nežino, kad šiame pasaulyje, be jų pačių, esama ir daugiau gyvybės.*

Dėl savo prigimties gerumo ji nepalaikė mergaičių siaubūnėmis. Užuot pasibaisėjusi, pajuto joms neapsakomą gailestį.

Kokios jos vienišos. Kokios neapsakomai vienišos.

Ji nusisuko nuo pravirų durų ir nušiūravo sau.

Nuo tos dienos Misus lūkesčiai iš esmės pasikeitė. Tvarkinga dienotvarkė, valgis ir vonia tuo pačiu metu, bažnyčia sekmadieniais, dvi mielos, normalios mergytės – tokias ir panašias svajones galėjai išsyk mesti į šiukšlyną. Dabar Misus liko tik viena užduotis. Pasirūpinti, kad mergaitės išvengtų pavojų.

Be atilsio gromuliuodama savo atradimus, ji – bent pati taip manė – pagaliau perprato, kodėl taip yra. Dvynės – jos visuomet dvi, visuomet kartu. O jeigu jų pasaulyje būti dviese yra normalu, kaip tuomet joms turi atrodyti visi tie žmonės, esantys ne po du, o po vieną? Tikriausiai – kaip pusės, mąstė Misus. Čia ji prisiminė vieną žodį, terminą, kuris kadaise atrodė jai toks keistas ir kuris reiškė dalies žmogaus atskyrimą nuo viso žmogaus. Amputacija. Tai štai kuo jos laiko mus. Invalidais, kuriems amputuotas antrasis kūnas.

Normalu? Anaiptol. Mergaitės niekad nebuvo ir niekad nebus normalios. Bet, bandė drąsintis Misus, jeigu jau viskas yra šitaip, jeigu sesutės – dvynės kaip dvynės, tuomet ir jų keistumą galbūt galima laikyti bent jau *prigimtiniu.*

Savaime suprantama, visi tie, kuriems amputuota antroji esaties dalis, nieko kita taip netrokšta, kaip ją atkurti. Paprasti žmonės, ne dvyniai, nenuilsdami ieško artimos sielos, įsimyli, tuokiasi. Neišbaigtumo kankinami, jie siekia tapti poros pusele. Šiuo atžvilgiu ne išimtis buvo ir Misus. Ir ji tą antrą puselę turėjo – Džoną Daigą.

Tradicine prasme juodu net nebuvo pora. Nei susituokę, netgi – nei meilužiai. Dvylika ar penkiolika metų už jį vyresnė,

Misus visgi nebuvo tiek sena, kad tiktų jam į motinas, bet pakankamai, kad nebetiktų į žmonas. Kai jie susitiko, ji jau buvo to amžiaus, kai bet kokios mintys apie šeimą likusios praeity. Savo ruožtu jis, vyriškis pačiame žydėjime, puoselėjo viltį vesti, bet kažkodėl taip niekad ir nevedė. Be to, kai priprato dirbti su Misus, įjunko drauge su ja kiekvieną rytą gerti arbatą, kiekvieną vakarą prisėsti virtuvėje už stalo kartu užkąsti, pamažu jam išsigaravo ir poreikis ieškoti jaunų moterų draugijos. Jei būtų turėję bent truputį daugiau vaizduotės, galbūt jie būtų sugebėję peržengti savo lūkesčių ribas, gal būtų susivokę jausmuose, supratę, kas tai yra iš tikrųjų: meilė, pati giliausia, labiausiai verta pagarbos. Kitokiais laikais, kitokioje kultūrinėje terpėje jis galbūt būtų paprašęs jos tapti jo žmona, ir ji gal būtų atsakiusi: taip. Mažų mažiausiai būtų visai nesunku įsivaizduoti tokį penktadienio vakarą: žuvis su bulvių koše jau suvalgyta, išnykę ir pyragaičiai su kremu, ir tada jis paima ją už rankos – arba ji paima už rankos jį – ir, droviai apsigaubęs tyla, vienas nusiveda kitą į lovą. Tačiau tokia mintis net nedingtelėjo jiems į galvą. Tad juodu susisaistė tvirta draugyste, kokia neretai sieja seniai susituokusias poras, ir džiaugėsi ta švelnia ištikimybe, kuri laimingųjų laukia anapus aistros, – pačios aistros net neišgyvenę.

Jį vadino Džonu Daigu, nors nepažįstamiems jo pavardė buvo Džonas Daigensas. Raštas jam visuomet sekėsi sunkiai, ypač kai nustojo trinti mokyklos suolą (o mokykliniai metai jam pralėkė greitai, nes jų buvo nedaug), tad ilgainiui jis nusprendė, kad tiesiog neverta gaišti laiko ir rašyti pavardę iki galo. Visiškai pakako ir kelių pirmųjų raidžių, be to, kaip tik pirmasis pavardės skiemuo glaustai ir tiksliai atskleidė jo esmę: kas jis yra ir ką veikia. Tad pastaruoju metu jis ir pasirašinėdavo Džonu Daigu, o vaikams buvo tiesiog Daigas.

Jis buvo ryškiaspalvis žmogus. Akys – vaiskiai žydros, tarytum mėlyni stikliukai, už kurių skaisčiai šviečia saulė. Pražilę plaukai stirksojo ant paties viršugalvio lyg kokie augalų daigai, besistiebiantys į saulę. O skruostai, ypač kai jis sukasinėdavo lysves naujiems daigams, nusidažydavo ryškiu raudoniu. Jis

buvo neprilygstamas sodininkas. Dirbo pagal savą, nepajudinamą metodą, paremtą mėnulio fazėmis: sodindavo daigus tik per jaunatį, kai mėnulis imdavo pilnėti, laiką matuodavo jo fazių ciklais. Vakarais palinkdavo prie skaičių primargintų lentelių, apskaičiuodavo palankiausią metą kiekvienam darbui. Taip elgdavosi ir jo prosenelis, ir senelis, ir tėvas. Sodininkystės žinios buvo perduodamos iš kartos į kartą.

Džono Daigo protėviai nuo neatmenamų laikų buvo Angelfildo sodininkai. Senaisiais laikais, kai dvaras išlaikydavo vyresnįjį sodininką ir kelis padėjėjus, Džono prosenelis išravėjo po langais sužėlusią buksmedžių gyvatvorę, bet, kadangi nebuvo švaistūnas, šimtus kelių colių augumo ūglių persodino į lysves, o paskui, kai sodinukai išsistiebė iki dešimties colių, perkėlė juos į sodą. Čia kai kuriuos ėmėsi karpyti taip, kad susiformuotų žemos, stačiakampės gyvatvorės aštriomis briaunomis, užtat kitiems leido augti kaip pakliuvo, į plotį, ir žirklių stvėrėsi tik tada, kai jie išvešėjo, – iš šių iškarpė rutulius. Jis įžvelgė, jog kai kurie augalai prašyte prašosi paverčiami piramidėmis, kūgiais, cilindrais. Tam, kad galėtų savo nuožiūra formuoti žaliąją medžiagą, šis žmogus didžiulėmis ir šiurkščiomis rankomis turėjo pasitelkti kantrybę ir išmokti kruopštaus, smulkmeniško nėrinių pynėjo amato. Tiesa, jis nekūrė nei gyvūnų, nei žmonių figūrų. Jam nerūpėjo povai ar liūtai, ar natūralaus ūgio žmogaus, važiuojančio dviračiu, figūros. Vienintelės jį tenkinusios formos buvo arba griežtai geometrinės – arba išsikerojusios, kvapą gniaužiančios abstrakcijos.

Paskutiniais gyvenimo metais jam nė neberūpėjo niekas kita, tik šis figūrinių medžių sodas. Jis skubindavosi kuo mitriau apsisukti kitur, užbaigti visus kitus dienos darbus, kad galėtų visa širdimi atsiduoti „savajam“ sodui, delnais glostyti paties suformuotų pavidalų paviršių, įsivaizduodamas, kaip visa tai atrodys po penkiasdešimties, po šimto metų, kai jo puoselėti augalai galutinai subręs.

Po jo mirties sodininko žirklės perėjo į jo sūnaus rankas, o dar po kelių dešimtmečių – į vaikaičio. Ir jau tada, kai pasimirė

šis, įpėdiniu tapo Džonas Daigas, triūsęs sodininko padėjėju didžiuliame ūkyje už gerų trisdešimties mylių, bet tuojau pat grįžęs namo imtis darbo, kuris teisėtai jam priklausė. Nors tuo metu jis tebuvo sodininko padėjėjas, figūrinių medžių parkas išsyk atiteko jam. Kitaip nė negalėjo būti. Jis paėmė žirkles, kurių medines rankenas buvo išduobėję tėvo delnai, ir jo pirštai gulė į įdubas lyg čia buvę. Džonas Daigas sugrįžo į namus.

Po to, kai Džordžas Angelfildas prarado žmoną, per visus vėliau sekusius metus, kai dvaro šeimynykščių būrys negailestingai tirpo, Džonas Daigas nė neketino niekur kraustytis. Jo padėjėjai sodininkai vienas po kito išsilakstė, jų nebepakeisdavo kiti. Būdamas dar gana jaunas, Džonas Daigas nejučia tapo vyriausiuoju sodininku – tai buvo lyg ir savaime suprantama, bet kartu jis liko ir vieninteliu dvaro sodininku. Darbų apimtys buvo milžiniškos, o šeimininkas sodu visiškai nesidomėjo, Džonui niekas net nepadėkodavo už darbą. Be jokios abejonės, apylinkėje buvo ir kitų darbų, kitų sodų. Kad ir kur būtų pasiprašęs, Džoną Daigą būtų priėmę bet kur: pakaktų vien jį pamatyti, kad pasitikėtum. Tačiau jis nė kojos nekėlė iš Angelfildo. Ir kaip būtų galėjęs kur nors išsikraustyti? Triūsdamas figūrinių medžių sode, dėdamas žirkles į sučiurusį odinį dėklą, kai imdavo blaustis dienos šviesa, jis netgi nesusimąstydavo, kad medžiai, kuriuos kruopščiai puoselėja, – tie patys, kuriuos sodino dar jo senelis, kad visi kasdienio jo darbo veiksmai ir judesiai – tik atkartojimas tų pačių veiksmų ir judesių, kuriuos ištobulino trys jo protėvių kartos. Visa tai buvo pernelyg giliai įsismelkę į pačią jo esybės šerdį, apie tai net nereikėjo galvoti. Neabejotini, savaime suprantami dalykai. Kaip ir jo medžiai, Džonas Daigas buvo įsišaknijęs Angelfildo dvaro dirvoje.

Kokie jausmai turėjo apimti jį tą dieną, kai, nuėjęs į sodą, rado šį kraupiai nusiaubtą? Gilios prorėžos žiojėjo kukmedžių kamienuose, kadarojo žievės skivytai, atidengę rudą medieną. Nuraižyti apskriti, pasišiaušę vainikai voliojosi ant žemės. Tobulos formos piramidės svarino viršūnes į šonus, kabojo sukapliuotų

kūgių draiskanos, gailiai maskatavo sukapotų cilindrų likučiai. Džonas įsistebeilijo į ilgas liaunas šakas, kurios pakreiktos draikėsi ant vejos – vis dar šviežios, vis dar žaliuojančios. Lėtas garankščiuojantis vytimo procesas dar nebuvo įsibėgėjęs, jų dar tik laukė džiūvimas ir mirtis.

Priblokštas, krečiamas drebulio, kuris, atrodė, iš širdies sklido į kojas, o paskui – ir į žemę po kojomis, jis stengėsi suprasti, kas galėjo atsitikti. Nejaugi tai koks dangaus, pasirinkusio niokoti kaip tik jo sodą, kirtis? Tačiau kokia baisi turi būti audra, jei smogia be garso?

Ne. Tai ne gamtos, o kažkieno rankų darbas.

Pasukęs už kampo, jis rado ir įrodymą: rasotoje žolėje gulėjo vis dar išskėstos didžiosios sodo žirklės, o greta jų – ir pjūklas.

Kai Džonas neatėjo pietų, Misus sunerimo ir patraukė jo ieškoti. Pasiekusi figūrinių medžių sodą, taip ir sustingo, pakėlusi ranką prie burnos, bet tuojau pat suglobė prijuostę ir dabar jau tikslingai nuskubėjo pirmyn.

Rado jį susmukusį ant žemės, vargais negalais pakėlė. Švelniai ir rūpestingai nusivedė, užgriuvusį ją kone visu svoriu, į virtuvę, pasodino. Įpylė karštos ir saldžios arbatos, bet jis vis dar stebeilijo į erdvę nieko neregėnčiu žvilgsniu. Netardama nė žodžio, ji prikišo puodelį jam prie lūpų, pakreipusi ėmė po gurkšnelį pilti į burną svilinantį skystį. Galų gale klydinėjantis jo žvilgsnis užkliuvo už jos akių, – kai išvydo neapsakomą netekties tuštumą jose, jai pačiai ėmė tvenktis ašaros.

– Ak, Daigai! Žinau, žinau.

Jis abiem rankomis įsikirto jai į pečius, jo drebulys ėmė krėsti ir jos kūną.

Dvynės tą pavakarę net nepasirodė, o Misus ir nebandė jų ieškoti. Kai vakare jos iš kažin kur parsibastė, Džonas tebesėdėjo, kur sėdėjęs, perbalęs, nusikamavęs. Krūptelėjo, išvydęs seseris. O šių žalios akys nuslydo jo veidu smalsiai ir abejingai, visai taip pat, kaip svetainės laikrodžiu.

Dar nepaguldžiusi jų miegoti, Misus aptvarstė joms žaizdotas, žirklių ir pjūklo suraižytas rankas.

– Nelieskite jokių įrankių Džono pašiūrėje, – suniurzgė ji. – Jie aštrūs, galite susižaloti.

O paskui neištvėrusi pridūrė, nors nė nesitikėjo, kad ją išgirs:

– Kodėl jūs taip padarėte? Kodėl, kodėl taip padarėte? Jūs sutrypėte jam širdį.

Netikėtai pajuto, kaip jos plaštaką palietė vaikiškas delnas.

– Misus liūdi, – ištarė mergaitės balsas. Emelinos.

Nusigandusi Misus sumirksėjo, vaikydama akis aptraukusias ašarų ūkanas, ir įsistebeilijo į vaiką.

Mergaitė pridūrė:

– Džonas Daigas liūdi.

– Taip, – sukuždėjo Misus. – Mums liūdna.

Mergaitė nusišypsojo. Šypsena – be jokios pagiežos. Ir be jokios kaltės. Paprasčiausia pasitenkinimo šypsena: mergaitė apsidžiaugė kai ką pastebėjusi ir net sugebėjusi teisingai įvardyti. Ji matė ašaras. Ir suglumo. Bet štai dabar pavyko mįslę įminti. Tai, ką matė, buvo liūdesys.

Misus uždarė duris ir nulipo laiptais žemyn. Tai buvo lūžis. Šioks toks ryšys, o gal netgi kažko didesnio pradžia. Ar gali būti, kad ateis tokia diena, kai mergaitė *supras*?

Ji pravėrė duris ir grįžo pas neviltyje skendintį Džoną.

Tą naktį mane aplankė sapnas.

Vaikštinėdama panelės Vinter sode, susitikau savo seserį.

Visa spinduliuojanti, ji išskleidė plačius auksinius sparnus, tarsi norėdama mane apglėbti, ir aš nesitvėriau džiaugsmu. Bet vos prisiartinusi išvydau, kad ji – neregė, įsitikinau, kad ji išvis manęs nemato. Ir tada širdį sugniaužė neviltis.

Pabudusi susiriečiau į kamuoliuką ir gulėjau nekrustelėdama, kol atlėgo kūną svilinantis karštis.

Kvatoklė Merili ir kūdikio vežimėlis

Panelės Vinter būstas buvo toks atokus, o įnamių gyvenimas – toks vienišas ir izoliuotas, kad pirmąją viešnagės savaitę aš gerokai nustebau išgirdusi, kaip priešais paradines duris sugurgždėjo žvyras po kažkokio atvažiavusio automobilio ratais. Žvalgydamasi pro bibliotekos langą išvydau, kaip atsidarė didelio juodo automobilio durelės, sušmėžavo aukšto, tamsiaplaukio vyriškio siluetas. Jis išnyko verandoje, ir tuojau pat trumpai sučirškė skambutis.

Kitą dieną pamačiau jį dar kartą. Buvau sode; kai po padangomis vėl sugurgždėjo žvyras, nuo verandos mane skyrė gal dešimt pėdų, ne daugiau. Sustingau: taip ir stovėjau nekrustelėdama, susitelkusi į save. Bet kas, pasivarginęs bent pakelti akis, būtų pamatęs mane aiškiai kaip ant delno, bet, kai žmogus nesitiki nieko išvysti, paprastai ir neišvysta. Taip ir nutiko: vyriškis manęs nepamatė.

Jo veidas buvo labai rimtas. Akys slypėjo masyvios kaktos šešėlyje, veidas atrodė tarytum sustingęs. Vyriškis pasiėmė iš automobilio lagaminėlį, užtrenkė dureles ir, užkopęs laipteliais į verandą, nuspaudė skambučio mygtuką.

Išgirdau, kaip virstelėjo durys. Nei atvykėlis, nei Džudita neištarė nė žodžio. Vyriškis išnyko viduje.

Tą pačią dieną panelė Vinter papasakojo man apie Kvatoklę Merili ir kūdikio vežimėlį.

Augdamos dvynės vis labiau plėtė savo tyrinėjimų plotus, neilgai trukus jos kaip savo kišenę pažinojo visas aplinkines fermas ir sodybas, visus sodus. Jų nevaržė jokios ribos, jos nenutuokė, kas yra nuosavybė. Atidarinėdavo vartus ir ne visada juos uždarydavo. Jei kelią pastodavo tvora – tiesiog ją perlipdavo. Klabindavo virtuvių durų rankenas – ir durys paprastai atsidarydavo, nes Angelfilde nebuvo mados užsirakinti, – tada seserys įsmukdavo vidun. Aptikusios maisto sandėliuke ko nors skanaus, čia pat pasivaišindavo, jeigu jausdavosi pavargusios, lipdavo viršun ir kokią valandą nusnūsdavo lovoje, išsinešdavo prikaistuvius ar šaukštus, kuriais paskui baidydavo paukščius laukuose.

Apylinkėse įsikūrusioms šeimoms visa tai gerokai jaukė gyvenimą. Kaskart, kai tik kas nors išsakydavo kaltinimus dėl vienos ar kitos nelabos išdaigos, būtinai atsirasdavo kas nors kitas, matęs dvynes tuo pat metu visai kitoje vietoje, ar bent jau matęs vieną iš jų, ar bent jau manąs jas matęs. Kai tai ėmė kartotis nuolat, žmonės nejučia prisiminė senas istorijas apie vaiduoklius. Nerasi tokių senų namų, kuriuose negyvuotų savos legendos, kiekviename sename dvare esama savų šmėklų. Jau vien tai, kad mergaitės buvo neatskiriamos dvynės, kažkuo baugino. Visi vieningai sutarė: kažkas joms negerai; nežinia, ar dėl pačių dvynių, ar dėl kokios kitos priežasties, bet kaimynai, tiek suaugusieji, tiek ir vaikai, ilgainiui ėmė vengti net artintis prie apsėsto senojo dvaro, iš tolo baimindamiesi to, ką gali ten išvysti.

Tačiau puldinėjimai galų gale visiems įsipyko tiek, kad ėmė nebejaudinti net istorijos apie vaiduoklius; apylinkės moterys jau rimtai niršo. Kartą, kitą, trečią jos užklupo mergaites nusikaltimo vietoje ir paleido gerklę. Įniršis perkreipdavo joms veidus, o rėkiančios burnos žiopčiodavo tokiu greičiu, kad dvynės netverdavo juokais. Moterys nesuprasdavo, kodėl mergaitės juokiasi. Negalėjo suprasti, kad seseris glumina susivėlusių, neaiškių žodžių srautas. Moterys nė neabejodavo, kad tai kažkokia šėtoniška beširdystė, ir pratrūkdavo plyšoti dar

pasiučiau. Dvynės dar valandėlę lūkuriuodavo, stebėdamos įdomų įniršio spektaklį, paskui apsisukdavo ir tiesiog nueidavo savo keliais.

Kai iš lauko darbų grįždavo vyrai, moterys jiems skųsdavosi, niurnėdavo, esą būtina ko nors imtis, o vyrai atremdavo: „Bene užmiršti, kad jos – iš didžiojo dvaro?“ Moterys laikydavosi savo: „Dvaras ne dvaras, o vaikams vis tiek negalima leisti šitaip nevaržomai siautėti, tuodvi mergaitės – tikra palaida bala. Šitaip neturėtų būti. Reikia ką nors daryti.“ Tuomet vyrai pritildavo, sėdėdavo prie lėkštės bulvių su mėsa, linguodavo galvą – ir niekas nieko nedarė.

Niekas ničnieko nesiėmė iki to nutikimo su kūdikio vežimėliu.

Buvo kaime tokia moteris, pavarde Merė Džeimson, vieno iš fermos darbininkų, Fredo Džeimsono, žmona. Gyveno vienoje iš kaimo pirkių su vyru ir jo tėvais. Merė ir Fredas buvo jaunavedžiai, o mergautinė moters pavardė buvo Merė Li, tad dvynės prisegė jai pravardę: savo kalba vadino ją Merili, linksmuole, arba Kvatokle Merili, ir ši pravardė jai nepaprastai tiko. Kartais ji eidavo pasitikti po dienos darbų iš laukų grįžtančio vyro, ir pakeliui juodu susėsdavo gyvatvorės paunksmėje atsipūsti, jis surūkydavo cigaretę. Fredas buvo augalotas, įrudęs vyriškis stambiomis pėdomis, jis apglėbdavo žmoną per juosmenį, kutendavo ir pūsdavo dūmus į suknelės iškirptę, kad ją prajuokintų. Ji labai stengdavosi nesijuokti, kad jį paerzintų, bet juokas spurdėdavo galugerklyje ir pagaliau neišvengiamai prasiveržd avo.

Jeigu ne tas jos juokas, ji būtų buvusi paprasčiausia, net nedaili moteriškutė. Jos plaukai – neaiškios, murzinos spalvos, kiek per tamsūs, kad pavadintum ją geltonplauke, smakras – masyvus, akys – mažutės. Bet ji mokėjo nuostabiai juoktis, juokdavosi taip gražiai, kad, vos išgirsdavai ją kvatojant, ji išsyk visa persimainydavo, lyg žvelgtum į ją nebe akimis, o ausimis. Jos akys visiškai išnykdavo, užgultos išsipūtusių skruostų, ir tada, kai nebelikdavo akių, netikėtai išryškėdavo burna. Putlios,

vyšnios raudonumo lūpos, lygūs, baltutėliai dantys – šitokiais negalėjo pasigirti niekas kitas visame Angelfilde – ir rausvas liežuvis, panašus į kačiuko liežuvėlį. Ir dar tas garsas, nuostabi, čiurlenanti, neužtvenkiama muzika, pasiliejanti iš jos gerklės lyg šaltinėlis, ištryškęs iš požeminės versmės. Tai buvo pats tikriausias džiugesio skambėjimas. Dėl jo Fredas Džeimsonas ją ir vedė. Kai ji juokdavosi, jo balsas sušvelnėdavo, jis prikišdavo lūpas prie jos sprando ir be galo kuždėdavo jos vardą: Mere, Mere... Jo balsas kutendavo jai kaklą, ir tada ji juokdavosi dar skambiau.

Žiemą, kol dvynės tenkinosi šmirinėdamos soduose ir parke, Kvatoklė Merili susilaukė kūdikio. Tad pirmosiomis šylančiomis pavasario dienomis ji jau būdavo sode – kabino ant virvės džiūti mažytėlaičius drabužėlius. Čia pat stovėdavo juodas vaikiškas vežimėlis. Vienas Dievas težino, iš kur jis atsirado; paprastai kaimo mergaitės neturėdavo tokių daiktų. Be jokios abejonės, jį iš antrų ar net trečių rankų už gražius nupirko artimieji (nors pažiūrėti vežimėlis, žinoma, atrodė labai brangus), norėdami pabrėžti pirmojo šeimoje gimusio vaiko ir vaikaičio svarbą. Šiaip ar taip, lenkdamasi paimti dar vieno mažyčio švarkelio, dar vienų mažyčių marškinėlių, segtukais segdama juos prie virvės, Kvatoklė Merili dainuodavo, savo balsu įsiliedama į giedančių paukščių chorą, ir atrodė, kad ji dainuoja dailiajam juodam vežimėliui. Jo sidabriniai ratai buvo didžiuliai, lopšys pritvirtintas aukštai, tad, nors vežimėlis buvo didelis, juodas ir gana gremėzdiškas, negalėjai atsikratyti įspūdžio, kad jis nepaprastai greitas, kone besvoris.

Už sodo driekėsi dirbami laukai, atskirti nuo jo gyvatvore. Kvatoklė Merili negalėjo žinoti, kad už tos gyvatvorės slepiasi dvi poros žalių akių, įsisiurbusių į vežimėlį.

Kai turi kūdikį, neišvengiamai tenka galynėtis su kalnais skalbinių, o Kvatoklė Merili buvo gera motina, nebijanti jokio darbo. Tad į sodą ji išeidavo kiekvieną mielą dieną: išdžiaustydavo skalbinius, paskui juos nukabindavo. Kriauklėje skalaudama vystyklus ir marškinėlius, ji pro virtuvės langą vis dirs-

čiodavo į gražųjį vežimėlį, pastatytą lauke, įsaulyje. Kas kokias penkias minutes ji vis išsprūsdavo į kiemą: pataisyti vežimėlio gaubto, apkamšyti antklodės ar tiesiog padainuoti.

Tačiau Kvatoklė Merili buvo anaiptol ne vienintelė, atsidavusi vaikiškam vežimėliui. Emelina ir Adelina dėl jo buvo tiesiog pakvaišusios.

Vieną dieną Kvatoklė Merili išniro iš po verandos stoginės su skalbinių krepšiu po pažastimi, bet vežimėlio ten, kur jį paliko, nebebuvo. Moteris sustojo lyg nudiegta. Burna prasivėrė, rankos nevalingai šoktelėjo prie skruostų; išsprūdęs skalbinių krepšys nusirito į gėlių lysvę, apykaklaitės ir kojinės išsidraikė ant smalkų kupstelių. Kvatoklė Merili net nepažvelgė gyvatvorės ir gervuogynų pusėn. Ji pasukiojo galvą, lyg negalėdama patikėti savo akimis, vis dirsčiojo į kairę – į dešinę, į kairę – į dešinę, o panika vis augo ir augo, kol pagaliau prasiveržė klyksmu, laibu ir veriamu, kuris šovė į mėlyną dangų, skeldamas pusiau jo skliautą.

Ponia Grifin, už trijų namų gyvenanti kaimynė, tuo metu įnikusi į savo daržą, atsiplėšė nuo darbo ir atskubėjo prie tvoros. Senelė Stouks iš gretimo namo, kuri kuitėsi virtuvėje, tik suraukė antakius ir iškišo galvą į verandą. Priblokštos jos sužiuro į Kvatoklę Merili, nesusigaudydamos, ar nuolat besijuokianti jų kaimynė tikrai sugeba šitaip klykti, o ši, priblokšta, paklaikusi, įsispitrėjo į jas, neįstengdama nieko pasakyti, tarsi klyksmas būtų sunaudojęs jos viso gyvenimo žodžius.

Galų gale jai pavyko išspausti:

– Dingo mano kūdikis.

Vos išsprūdę iš burnos, jos žodžiai visus paakino veikti. Ponia Grifin žybsniu peršoko tris jas skiriančias tvoras, stvėrė Kvatoklę Merili už alkūnės ir nusivedė aplink namą prie paradinių durų, be paliovos klausinėdama:

– Dingo? Kur jis galėjo dingti?

Senelė Stouks išnyko iš verandos, bet po sekundės sode jau aidėjo jos balsas, šaukiantis pagalbos.

Po akimirkos jau pratrūko vis labiau plintantis gagenimas:

– Kas? Kas yra? Kas atsitiko?

– Pagrobė! Tiesiog iš sodo! Su visu vežimėliu!

– Judu – į tą pusę, o jūs eikite ana ten!

– Bėkite, kas nors, pakvieskite jos vyrą!

Visas triukšmas, visas klegesys – priešais namą.

Už namo buvo tylu ramu. Tingioje saulėkaitoje plazdėjo Kvatoklės Merili skalbiniai, ponios Grifin kastuvas rymojo tvarkingai įsmeigtas supurentoje dirvoje, Emelina glostinėjo sidabrinius stipinus, apimta tykios, kvaitinančios palaimos, o Adelina spirtelėjo ją, kad atitoktų ir kad jos galėtų tą daiktą išjudinti.

Buvo sava kalba sugalvojusios ir žodį jam pavadinti. „Vūmas“.

Seserys nusitempė vežimėlį pakiemiais. Paaiškėjo, kad stumti jį – darbelis keblesnis, nei jos tikėjosi. Vežimėlis buvo gerokai sunkesnis, nei atrodė pažiūrėjus, maža to, ridenti jį teko labai jau nelygiu paviršiumi. Lauko kraštas buvo su lengvu nuolydžiu, taigi ir vežimėlį teko stumti pasvirusį. Tiesa, kiek aukštėliau jis būtų tvirtai rėmęsis į žemę visais keturiais ratais, bet neseniai išarta dirva buvo puri, ratai grimzdo į minkštus grumstus. Usnys ir gervuogienojai graibstė už stipinų, dar labiau lėtindami žygį – tikras stebuklas, kad mergiščios vis dar nemetė savo grobio, įveikusios pirmuosius dvidešimt jardų. Tačiau jos pateko į savo stichiją. Stūmė ir tempė vežimėlį namų link negailėdamos jėgų, plūkėsi iš visos sveikatos, beveik nė nejusdamos, kiek įdeda pastangų. Plėšydamos iš ratų usnis išsikruvino pirštus, bet nesiliovė; Emelina vis niauzgė po nosimi vežimėliui skirtą meilės giesmę, protarpiais vogčia paglostydavo jį pirštų galiukais, net pabučiuodavo.

Galiausiai jos pasiekė laukų pakraštį, jau matė tolumoje dunksančius namus. Bet, užuot traukusios tiesiai ten, pasuko į elnių parko šlaitus. Joms magėjo pažaisti. Su nenuilstančia energija užritusios vežimėlį į paties ilgiausio šlaito viršūnę, patogiai jį pasistatė. Iškėlė kūdikį, paguldė ant žemės, ir tada Adelina įsiropštė į lopšį. Smakru įsirėmusi į kelius, pabalusiu veidu

ji abiem rankomis įsikibo vežimėlio kraštų. Vien akių blykstelėjimu davė ženklą seseriai, ir Emelina iš visų jėgų stumtelėjo vežimėlį žemyn.

Iš pat pradžių šis šliaužė lėtai. Žemė buvo nelygi, o ir nuolydis šlaito viršuje – labai nuožulnus. Bet paskui įsiriedėjo. Ratai sukosi lyg pašėlę, juodasis vežimėlis blykčiojo vakarop krypstančios saulės spinduliuose. Švilpė vis greičiau ir greičiau, kol stipinai susiliejo į vientisą mirgesį, o galiausiai tapo ir visai nebeįžiūrimi. Šlaitas darėsi vis statesnis, ratai kliuvinėjo už grumstų, vežimėlis tirtėjo ir baudėsi bet kurią akimirką atsiplėšti nuo žemės.

Visą aplinkinę erdvę užtvindė riksmas:

– Aaaaaaaaaaaaaaaaaaaaaa!

Tai neapsakomo malonumo apimtai Adelinai ištrūko džiugesio klyksmas, o vežimėlis vis dar tratėjo šlaitu žemyn, kratydamas jos kaulus, kvaitindamas pojūčius.

Ir staiga paaiškėjo, kas turi tuojau atsitikti.

Vienas vežimėlio ratas užkliuvo už žemėje styrančio akmens. Metalas sudžeržgė į akmenį, tvykstelėjo žiežirba, ir vežimėlis nušvilpė žemyn, bet jau nebe šlaitu, o oru, blykčiodamas į saulę atkištais ratais. Jis nubrėžė grakštų lankstą dangaus žydrynės fone, bet paskui niršiai šoktelėjusi aukštyn žemė vėl jį pastvėrė, kažkas dusliai, šiurpiai triokštelėjo. Kai išsisklaidė patį dangų pasiekęs Adelinos ekstazės riksmo aidas, ūmai stojo kurti tyla.

Emelina tekina pasileido kalvos šlaitu žemyn. Į dangų styrantis vežimėlio ratas buvo persimetęs, beveik nuplėštas nuo ašies, bet kitas vis dar sukosi, tik jau lėtai, jau be skubros.

Iš sumaigyto juodo lopšio ertmės kyšojo balta ranka – išlenkta kažkokiu nenatūraliu kampu, ji tysojo ant akmenuotos žemės. Plaštaka raudonavo gervuogių dėmėmis, usnių išvagotais dryžiais.

Emelina suklupo prie griuvenos. Iš sumaigyto vežimėlio tvoskė tik tamsa.

Bet toje tamsoje kažkas sujudėjo. Blykstelėjo pora žalių akių.

– Vūmas! – ištarė ji ir nusišypsojo.

Žaidimas baigtas. Metas namo.

Be paties pasakojimo, panelė Vinter per mūsų susitikimus beveik nekalbėdavo. Pirmosiomis dienomis, vos įžengusi į biblioteką, aš dar pasiteiraudavau: „Kaip laikotės?“ – bet ji atrėždavo: „Sirguliuoju, o kaip tu?“ – jos balsas nuskambėdavo irzliai, lyg turėčiau susiprasti esanti visiška kvaiša, kam klausinėju tokių dalykų. Aš į šį klausimą niekad neatsakydavau, o ji ir nelaukdavo atsakymo, tad neilgai trukus nė nebebandydavau persimesti mandagumo frazėmis. Aš įslinkdavau lygiai minutę anksčiau skirtojo laiko, atsisėsdavau į savo vietą kitapus židinio, iš krepšio išsitraukdavau užrašinę. Ir tada, be jokios įžangos, panelė Vinter imdavosi tęsti pasakojimą tiksliai nuo tos vietos, kur vakar būdavo sustojusi. Šie mūsų susitikimai baigdavosi anaiptol ne pagal laikrodį. Kartais panelė Vinter kalbėdavo tol, kol papasakodavo visą epizodą – iki natūralios pertraukos. Tuomet, kai ištardavo paskutinius žodžius, jos balsas nutrūkdavo taip, kad nelikdavo jokių abejonių: tam kartui pasakojimas baigtas. Po to sekdavo vienareikšmė tyla, lyg likęs neprimargintas paskutiniojo skyriaus puslapis. Aš užbaigdavau rašyti sakinį, užversdavau sąsiuvinį, susirinkdavau daiktus ir išeidavau. Vis dėlto kartais panelė Vinter nutraukdavo pasakojimą netikėtai, kone vidury sakinio, ir tada, pakėlusi galvą, išvysdavau blyškų jos veidą su užmaukšlinta ištvermingumo kauke. „Gal galėčiau kuo nors padėti?“ – paklausiau, kai pirmąsyk išvydau ją tokią. Bet ji tik užmerkė akis ir mostelėjo man išeiti.

Kai ji užbaigė pasakoti nutikimą su Kvatokle Merili ir vaikišku vežimėliu, aš įsidėjau pieštuką bei sąsiuvinį į krepšį, atsistojau ir pranešiau:

– Aš kelioms dienoms išvykstu.

– Ne. – Jos balsas nepaliko erdvės jokiems prieštaravimams.

– Deja, privalau. Iš pradžių maniau, kad praleisiu čia vos kelias dienas, o štai jau užsibuvau ilgiau nei savaitę. Neturiu pasiėmusi pakankamai daiktų, būtinų ilgai viešnagei.

– Morisas nuveš jus į miestelį, nusipirksite visko, ko širdis geidžia.

– Man reikia knygų...

Ji mostelėjo į bibliotekos lentynas.

Aš papurčiau galvą.

– Atleiskite, bet man tikrai reikia išvažiuoti.

– Panele Lea, bene jūs manote, kad mes turime visą pasaulio laiką? Jūs – galbūt ir taip, bet aš, leiskite priminti, moteris užsiėmusi. Nieko nebenoriu girdėti apie jokį išvažiavimą. Gana tų šnekų.

Prikandau lūpą. Kokią akimirką tikrai pabūgau. Bet atkakliai laikiausi savo.

– Prisimenate, ką susitarėme? Apie tuos tris teisingus faktus? Man reikia šį tą patikrinti.

Ji sudvejojo.

– Nepatikėjote?

Klausimą praleidau pro ausis.

– Turėjote pasakyti man tris dalykus, kuriuos galėčiau patikrinti. Davėte žodį.

Jos lūpas perkreipė įniršis, bet ji nusileido:

– Galite išvažiuoti pirmadienį. Trims dienoms. Bet ne ilgiau. Morisas nuveš jus į stotį.

Buvau daugmaž įpusėjusi perrašinėti istoriją apie Kvatoklę Merili ir vaikišką vežimėlį, kai kažkas pabeldė į mano kambario duris. Pietų metas dar nebuvo atėjęs, tad beldimas mane gerokai nustebino: Džudita iki šiol niekad netrukdydavo man dirbti.

– Gal galėtumėte ateiti į svetainę? – paprašė ji. – Atvyko daktaras Kliftonas. Norėtų persimesti žodeliu kitu su jumis.

Kai įžengiau į svetainę, manęs sutikti pakilo tas pats vyriškis, kurį jau buvau mačiusi lankantis šiuose namuose. Kai reikia

kam nors paspausti ranką, man paprastai išeina labai jau nevikriai, tad tik apsidžiaugiau, kad jis pats nusprendė rankos man nepaduoti, bet dabar mudu abu suglumome, nesusizgribdami, nuo ko reikėtų pradėti.

– Jūs, jei neklystu, – panelės Vinter biografė?

– Negaliu šito tvirtinti.

– Negalite tvirtinti?

– Jeigu ji kalba man tiesą, tuomet – taip, biografė. O jeigu ne, tuomet – nebent sekretorė.

– Hmmm... – Jis patylėjo. – Argi svarbu?

– Kam?

– Jums.

Pati nežinojau, ar man tai svarbu, bet suvokiau, kad jo klausimas išlaužtas iš piršto, tad nė neatsakiau.

– O jūs – panelės Vinter gydytojas, tiesa?

– Taip.

– Kodėl panorote pasikalbėti su manim?

– Tiesą sakant, pasikalbėti su jumis manęs prašė pati panelė Vinter. Ji pageidavo, kad labai aiškiai jums iškločiau, kokia yra jos sveikatos būklė.

– Supratau.

Nė nemirktelėjęs, be ypatingų emocijų jis ėmėsi dėstyti, aiškiai kaip tikras mokslininkas. Įvardijo ją į kapus varančią ligą, keliais žodžiais nusakė jos simptomus, skausmo pobūdį ir stiprumą, pasakė, kuriomis paros valandomis jį labiausiai ir kuriomis – mažiausiai slopina nuskausminamieji vaistai. Suminėjo ir kitas ją kamuojančias negalias, gana rimtas, kad pribaigtų, bet mirti nuo jų jai negrėsė, nes sunkioji liga neabejotinai pasiglemš jos gyvybę anksčiau. Galiausiai, kaip mokėdamas, išdėstė ir numanomas perspektyvas, kaip liga turėtų progresuoti, kaip reikėtų riboti vaistų dozes, nebedidinti jų, kad liktų bent šiokių tokių rezervų tam laikui, kai, pasak jo, „jai iš tikrųjų jų prireiks“.

– Kiek jai dar liko laiko? – paklausiau, kai jis baigė aiškinti.

– Šito negaliu pasakyti. Kas nors kitas nebūtų išsilaikęs ir tiek. Panelė Vinter – kietas riešutas. O nuo tada, kai čia atsi-

radote jūs... – Jo balsas nutilo, sakinys taip ir liko pakibęs ore, tarsi gydytojas būtų ūmai susizgribęs, kad dar žodis – ir išduos jam patikėtą paslaptį, bet kelio atgal irgi nebėra.

– Nuo tada, kai čia atsiradau *aš*?..

Jis žiūrėjo į mane ir, regis, svarstė. Galiausiai apsisprendė.

– Nuo tada, kai čia atsiradote jūs, jos būklė trupučiuką pasitaisė. Ji pati kalba apie anestezuojantį istorijų pasakojimo poveikį.

Kol kas nesusigaudžiau, kaip reaguoti. Bet pasiknaisioti savose mintyse nesuspėjau – gydytojas prašneko vėl:

– Jeigu teisingai supratau, jūs išvykstate...

– Ar dėl to ji ir prašė, kad su manim pasikalbėtumėte?

– Ji tik norėjo, kad suprastumėte, jog laiko striuka.

– Galite jai pasakyti, kad suprantu.

Pokalbis buvo baigtas; gydytojas atidarė man duris, bet, kai ėjau pro jį, dar kartą mane užkalbino – netikėtai, pakuždomis:

– Tryliktoji pasaka?.. Turbūt ne...

Ramų, bereikšmį jo veidą staiga nušvietė trumpas karštligiškos skaitytojo nekantros tvyksnis.

– Apie tai ji man nieko nesakė, – tariau. – Bet net jeigu ir būtų sakiusi, aš neturėčiau teisės šito jums atskleisti.

Kaitra jo akyse užgeso, nuo lūpų skruostu iki nosies perbėgo virpulys.

– Geros jums dienos, panele Lea.

– Geros dienos, daktare.

Daktaras ir ponia Modsli

Tą paskutinę dieną prieš man išvykstant panelė Vinter papasakojo apie daktarą ir ponią Modsli.

Palikinėti atidarytus vartelius ir landžioti į svetimus namus – tai viena, bet pagrobti kūdikį su visu vežimėliu – tai jau visai kas kita. Ta aplinkybė, kad kūdikį galų gale pavyko rasti nėmaž nenukentėjusį, ničnieko nepakeitė. Dvynės visai pašėlo, padėtis tapo nevaldoma; dabar jau trūks plyš reikėjo ko nors griebtis.

Kaimiečiams neužteko drąsos kreiptis su skundais tiesiai į Čarlį. Visi žinojo, kad tuose namuose dedasi kažkas keista, ir baiminosi net koją ten kelti. Sunku pasakyti, kas labiausiai vertė juos lankstu apeiti dvarą: Čarlis ar Izabelė, ar kokia šmėkla. Tad kaimo gyventojai nusprendė verčiau paprašyti daktaro Modslio pagalbos. Jis nebuvo tas pats gydytojas, kurio pasivėlinimas atvykti nulėmė, o gal ir nenulėmė, gimdyvės, Izabelės motinos, mirtį. Šiuose kraštuose jis buvo atvykėlis, tuo metu aptarnavęs kaimą gal aštuonerius ar devynerius metus.

Daktaras Modslis jau buvo nebe jaunuolis, bet, nors įpusėjęs penktą dešimtį, atrodė dar gana jaunyvas. Nei itin augalotas, nei pernelyg raumeningas, jis vis tik skleidė aplink save gyvybingumą, trykšte tryško energija. Nors nedidelio augumo, buvo ilgakojis ir visada žirgliodavo dideliais žingsniais, regis, be jokių pastangų. Šitaip sieksniuodamas pralenkdavo bet kurį kitą, būdavo, susizgrimba ką nors šnekąs tiesiog į tyrą orą, o

atsigręžęs pastebi pašnekovą visą suplukusį ir šniokštuojantį, kuduliuojantį per kelis jardus jam už nugaros ir veltui mėginantį neatsilikti. Prie šitokios fizinės energijos puikiai derėjo ir dvasios gyvumas. Jo smegenų galia buvo justi net balse: jis kalbėdavo tykiai, bet greitai, be to, visada rasdavo tinkamų žodžių ir pasakydavo juos tinkamam asmeniui tinkamu metu. Galia tryško ir iš akių: tamsiai rudų, blizgančių, panašių į paukščio akis, skvarbių ir pastabių, apjuostų dailiais antakių lankstais.

Modslis taip ir spinduliuodavo energiją į aplinką – ne pati prasčiausia savybė gydytojui. Vos prieduryje sudundėdavo jo žingsniai, vos jis pabelsdavo į duris, ir ligonis jau pasijusdavo geriau. O kas ne mažiau svarbu, jis buvo visų mėgstamas. Jis – pats savaime tonizuojantis preparatas, štai ką apie jį sakydavo žmonės. Jam buvo toli gražu ne vis tiek, ar jo pacientas išgyvens, ar mirs, o kai išgyvendavo – dažniausiai taip ir atsitikdavo, – jam dar rūpėjo ir tai, ar jis toliau gyvens sveikas.

Ypač daktaras Modslis mėgo intelektualinę veiklą. Liga jam buvo tarytum mįslė, ir jis nenurimdavo, kol jos neperprasdavo. Pacientai jau nesistebėdavo, kad, visą naktį narstęs jų ligos simptomus, jis iš pat ankstyvo ryto vėl pasirodydavo prie ligonio lovos užduoti dar vieno klausimo. Kai pagaliau nustatydavo diagnozę, dar reikėdavo surasti ir veiksmingiausią gydymo būdą. Savaime aišku, jis skaitydavo medicinos knygas ir buvo puikiai susipažinęs su tradiciniais gydymo metodais, bet, kadangi dar ir originaliai mąstė, mintimis vis grįždavo prie kokio nors visai paprasto negalavimo, tarkime, skaudančios gerklės, stengdamasis įvertinti jį nauju, dar niekieno neatrastu požiūriu, jis nepailsdamas šniukštinėjo kokios nors, kad ir menkiausios, žinių kruopelytės, kuri padėtų ne tik išgydyti skaudančią gerklę, bet ir perprasti gerklės skausmą dar niekieno neaprašytame kontekste. Spinduliuojantis energiją, išsilavinęs ir malonus, jis buvo ypač geras gydytojas ir geresnis už daugelį žmogus. Bet, ko neišvengia niekas, ir jo išsilavinime buvo spraga.

Kaimiečių delegaciją sudarė kūdikio tėvas, senelis ir smuklininkas, toks suvargęs žmogelis, kuris niekad negalėdavo pra-

leisti progos. Daktaras Modslis maloniai priėmė trijulę ir įdėmiai išklausė dviejų iš trejeto iškloto pasakojimo. Skundą vyrai pradėjo nuo palikinėjamų pravirų vartelių, paskui perėjo prie mįslingai dingstančių lėkštučių ir pabaigai, po kelias minutes trukusio pasakojimo, išdėjo tai, kas svarbiausia: apie kūdikio su visu vežimėliu pagrobimą.

– Jos duodasi kaip pašėlusios, – užbaigė jaunesnysis Fredas Džeimsonas.

– Visiškai nevaldomos, – pridūrė vyresnysis Fredas Džeimsonas.

– O ką pasakysite jūs? – pasiteiravo daktaras Modslis trečiojo atstovo. Vilfredas Boneris, stovėjęs kiek nuošaliau, iki šiol nebuvo pravėręs burnos.

Ponas Boneris nusiėmė kepurę, giliai, net švilpdamas įkvėpė.

– Ką gi. Aš – ne gydytojas, bet man atrodo, kad tos mergaitės *nesveikuoja*.

Savo žodžius jis palydėjo itin reikšmingu žvilgsniu, o paskui, tam atvejui, jei daktaras vis tiek nebūtų jo supratęs, patapšnojo sau per plikę – kartą, kitą, trečią.

Visi trys vyrai niauriai įsistebeilijo į savo batų galus.

– Palikite tai man, – tarė daktaras. – Aš pasikalbėsiu su mergaičių artimaisiais.

Vyrai patraukė namo. Savąją darbo dalį jie atliko. Dabar visa atsakomybė užgulė kaimo vyresnybės – daktaro – pečius.

Nors prisižadėjo pakalbėti su mergaičių artimaisiais, iš tikrųjų daktaras viską papasakojo savo žmonai.

– Abejoju, ar jos turėjo kokių piktų ketinimų, – pasakė moteris, kai jis baigė pasakoti. – Juk žinai, kokios tos mergaitės. Žaisti su tikru kūdikiu daug įdomiau nei su lėle. Jos tikrai neketino jo skriausti. Vis dėlto būtinai reikia jas perspėti, kad daugiau šitaip nebedarytų. Vargšelė Merė.

Ji pakėlė akis nuo siuvinio ir atsigręžė į vyrą.

Ponia Modsli buvo nepaprastai patraukli moteris. Jos akys buvo didžiulės, rudos, su ilgomis, dailiai užriestomis blakstienomis, tamsius plaukus, kol kas – be menkiausios sidabrinės

sruogos, nešiojo paprasčiausiai susirišusi ant pakaušio – šitokia šukuosena nebjauroja tiktai išties išskirtinio grožio. Jos judesiai buvo aptakūs, moteriškai grakštūs.

Daktaras gerai žinojo, kad jo žmona – tikra gražuolė, bet juodu išgyveno santuokoje tiek metų, kad tai jam nebebuvo labai svarbu.

– Kaimo žmonės mano, kad mergaitės protiškai atsilikusios.

– Aišku, kad ne!

– Bent jau Vilfredas Boneris tikrai taip mano.

Ji susimąsčiusi palingavo galvą.

– Jam jų baugu, nes jos – dvynės. Vargšelis Vilfredas. Jis tiesiog senų pažiūrų tamsuolis. Ačiū Viešpačiui, jaunesnioji karta jau kur kas supratingesnė.

Daktaras buvo mokslo žmogus. Nors ir žinojo, kad dvynių protinio atsilikimo tikimybė labai jau nedidelė, vis dėlto, neįsitikinęs savo akimis, negalėjo šios prielaidos atmesti. Tačiau jo nenustebino, kad žmona, kuriai religiniai įsitikinimai neleido apie ką nors blogai galvoti, nė nesuabejojo, jog šitokios apkalbos – tik niekuo nepagrįstas gandas.

– Taip, žinoma, tavo tiesa, – suniurnėjo jis taip neaiškiai, kad tai turėjo reikšti, jog jis, priešingai, net neabejoja, kad ji klysta. Jis jau kadai liovėsi net mėginęs priversti ją patikėti tuo, kas yra tik *teisinga*; nuo pat vaikystės jai buvo skiepijamos religinės pažiūros, neleidžiančios pripažinti skirtumo tarp to, kas yra teisinga, ir to, kas yra *gera*.

– Ir ką tu ketini daryti? – paklausė ji.

– Eisiu, aplankysiu juos. Čarlzas Angelfildas – mažumą atsiskyrėlis, bet juk neišvarys, jei nueisiu.

Ponia Modsli linktelėjo, kas reiškė, kad su vyro nuomone ji nesutinka, nors jis šito nežinojo.

– O kaip mergaičių motina? Ką žinai apie ją?

– Labai nedaug.

Daktaras nutilo ir vėl nugrimzdo į savas mintis, o ponia Modsli vėl palinko prie siuvinio; šitaip praslinko koks pusvalandis, ir tada daktaras tarė:

– O gal nueitum tu, Teodora? Motina tikriausiai mieliau šnekėsis su kita moterimi nei su vyru. Ką pasakysi?

Taigi šitaip po trijų dienų ponia Modsli atvyko į dvarą ir pabeldė į paradines duris. Taip ir nesulaukusi jokio atsako gerokai nustebo – šiaip ar taip, laišku buvo iš anksto pranešusi apie savo apsilankymą – ir suraukusi antakius nužingsniavo aplink pastatą. Virtuvės durys buvo plačiai atlapotos, tad ji paskubomis pabeldė ir įėjo vidun. Nė gyvos dvasios. Ponia Modsli apsidairė. Ant stalo mėtėsi trys obuoliai, suvytę, papuvę, jau beveik visai suzmekę, greta kriauklės, prikrautos nešvarių indų, gulėjo pajuodusi šluostė, o langai buvo tokie purvini, kad nė neatskirsi, koks paros metas lauke: diena ar naktis. Savo dailia, išpuoselėta nosimi ji šniurkštelėjo orą. Kvapas pasakė jai viską, ką reikėjo žinoti. Ponia Modsli papūtė lūpas, atlošė pečius, tvirčiau įsikibo į rankinės vėžlio kaulo rankeną ir narsiai leidosi į žygį. Ėjo iš vieno kambario į kitą ieškodama Izabelės, pakeliui siurbdama visur aplink karaliaujančius nevalyvumą, jaukalą, purvą.

Misus jau greitai pavargdavo, be to, ir lipti laiptais jai buvo nebelengva, geso ir jos regėjimas, tad ji dažnai manydavo jau ką nors sutvarkiusi, nors nė pirštu nebūdavo palietusi, arba ketindavo tvarkyti, bet užmiršdavo; tiesą sakant, ji gerai žinojo, kad tvarka čia niekam nė motais, tad visą dėmesį skyrė tam, kad mergaitės būtų pamaitintos – jų laimei, bent su šia užduotimi ji dar įstengė susidoroti. Taigi namai buvo nešvarūs, nugulti dulkių, o jeigu kas nors išklerdavo, taip ir likdavo išklerę ištisą dešimtmetį; kartą Čarlis kabinete neberado šiukšlių dėžės, tad numetė popierius tiesiog ant grindų, ten, kur anksčiau būdavo šiukšlių dėžė, o netrukus ir suvis įsitikino, kad kuoptis kartą per metus – mažiau vargo nei kartą per savaitę.

Tai, ką išvydo, poniai Modsli visiškai nepatiko. Suraukusi kaktą ji apžiūrinėjo pusiau užtrauktas užuolaidas, atsiduso, aptikusi pajuodusį stalo sidabrą, tik palingavo galvą, netikėdama savo akimis, kai pamatė ant laiptų sukrautas lėkštutes ir po visą koridorių paskleistas gaidas. Užsukusi į svetainę,

ji nejučia pasilenkė pakelti kortos, kryžių triakės, kuri gulėjo numesta vidury kambario, bet, kai apsižvalgė ieškodama visos malkos, galutinai sutriko – toks čia viešpatavo jovalas. Beviltiškai dirstelėjusi į kortą, ji staiga susizgribo, kokia ši purvina ir apdulkėjusi. Ponia Modsli buvo skrupulinga švaruolė, mūvinti baltas pirštinaites, tad ją apniko nenumaldomas noras tuojau pat kortą kur nors padėti, bet – kur? Kelias akimirkas ji stovėjo sustingusi, suglumusi, kone plėšiama perpus poreikio tučtuojau patraukti baltutėlę pirštinę nuo tos apdulkėjusios, lipnios kortos ir prigimtinio negalėjimo mesti kortą bet kur, užuot padėjus į jai skirtą vietą. Galiausiai, nė nemėgindama tramdyti pečius supurčiusio drebulio, padėjo popiergalį ant odinio fotelio atramos ir lengviau atsidususi išskubėjo iš kambario.

Biblioteka atrodė šiek tiek geriau. Žinoma, dulkių sluoksnis čia buvo toks pat storas, iš sučiurusio kilimo kyšojo ataudai, bet pačios knygos stovėjo tvarkingai išrikiuotos lentynose, o tai jau šis tas. Vis dėlto, kaip tik tada, kai ponia Modsli jau buvo bepatikinti, kad ši beviltiškų apsileidėlių ir nevalų šeimyna bent jau bibliotekoje sugebėjo palaikyti šiokią tokią tvarką, ji aptiko sujauktą guolį. Visas patalas – tik blakių apnikta antklodė ir pajuodusi pagalvė, sugrūstos į kampą tarp dviejų lentynų; iš pradžių poniai Modsli pasirodė, kad tai tikriausiai katės guolis. Bet, dirstelėjusi atidžiau, pastebėjo iš po pagalvės kyšantį knygos kamputį. Ištraukė ją. Tai buvo „Džeinė Eir“.

Iš bibliotekos ji pateko į muzikos kambarį, tokį pat prišnerkštą kaip ir visi kiti. Baldai keistokai išstumdyti, lyg tyčia sustatyti taip, kad būtų patogiau žaisti slėpynes. Šezlongas riogsojo nusuktas į sieną, kėdė – pusiau paslėpta už skrynios, kurią kažkas išvilko iš jos vietos po langu – ant kilimo ryškėjo plati drūžė, didumą dulkių buvo nubraukta, net gana aiškiai pasimatė žalia audinio spalva. Ant pianino stovėjo vaza su stirksančiais pajuodusiais, sudžiūvusiais gėlių stiebeliais, ją supo tvarkingas kadai nubyrėjusių žiedlapių, dabar veikiau primenančių pelenus, žiedas. Ponia Modsli nejučia ištiesė ranką, pasėmė žiups-

nį; žiedlapiai kaipmat subyrėjo, pilkšvai geltonomis dėmėmis subjaurodami baltutėlių pirštinių galus.

Ponia Modsli beveik nė nepajuto, kaip susmuko ant pianino kėdės.

Daktaro žmona nebuvo bloga moteris. Įsitikinusi savo pačios svarbumu, ji tikėjo, kad Dievas iš tiesų regi viską, ką ji daro, ir girdi, ką šneka, tad, pernelyg įsigilinusi į užduotį su šaknimis išrauti puikybę, kuriai, savo pačios nuomone, pasiduodavo, pernelyg didžiuodamasi savo šventumu, ji kitąsyk nė nepastebėdavo kitų savo trūkumų, kurių tikriausiai turėjo. Tvirtu savo įsitikinimu, ji darė vien tiktai gera, vadinasi, jei padarydavo ir ką bloga, tai tik pati šito nesuvokdama.

Kokios mintys galėjo suktis jos galvoje, kai šitaip sėdėjo ant pianino kėdės, tuščiu žvilgsniu dėbsodama į erdvę? Šitie žmonės nesugeba net šviežių gėlių pasimerkti į vazą ant pianino. Tad argi verta stebėtis, kad jų mergaitės auga visiškos pajodžargos? Per tas sudžiūvusias gėlių liekanas jai netikėtai atsiskleidė visas bėdos mastas; ponia Modsli nejučia, lyg apdujusi, atsajai nusitraukė pirštines ir nuleido išskėstus pirštus ant juodų ir baltų pianino klavišų.

Kambarį užtvindė ausį rėžiantis gargždus kriokimas – sunku būtų įsivaizduoti garsą, dar nepanašesnį į pianino skambesį. Iš dalies dėl šios kakofonijos buvo kaltas pats pianinas, daugybę metų riogsojęs apleistas – niekas juo neskambino, niekas nesivargino suderinti. Bet buvo ir kita priežastis – instrumento stygų virpėjimui tučtuojau paantrino ir kitas garsas, antra tiek nemelodingas. Tarytum kas būtų aidžiai sušnypštęs: irzlus, nirtulingas čerškimas priminė žvigsmą katės, kuriai kažkas primynė uodegą.

Ponią Modsli tas garsas akimoju išbloškė iš apmąstymų gelmės. Vos išgirdusi šitokį klaikų kauksmą, ji lyg netikėdama įsistebeilijo į pianino klavišus ir tučtuojau atsistojo, prispaudusi delnus prie skruostų. Visiškai suglumusi, ji vos per sekundės dalelytę susivokė kambaryje esanti ne viena.

Štai ten, kyla iš šezlongo – liauna figūrėlė baltu drabužiu...

Vargšė ponia Modsli.

Jai jau nebepakako laiko susizgribti, kad baltarūbė figūrėlė užsimojo smuiku, kad smuikas baisiu greičiu ir su baisia jėga švilpia žemyn, tiesiai jai ant galvos. Visa tai ji suvokė per vėlai – smuikas dėjo jai per pakaušį, ir ją užliejo tamsa; ponia Modsli be sąmonės susmuko ant grindų.

Kai ji gulėjo šitaip išsikėtojusi, atmetusi į šalis rankas, su dailia baltutėle nosinaite, vis dar užkišta už laikrodžio grandinėlės, atrodė, kad joje nebeliko nė lašelio gyvybės. Dulkių debesėliai, jai griūvant siūbtelėję iš kilimo, pamažu leidosi atgal.

Taip ji pratysojo gerą pusvalandį, kol iš fermos, kur buvo nuėjusi susirinkti kiaušinių, sugrįžo Misus ir atsitiktinai dirstelėjo pro praviras duris – ir pastebėjo tamsią kupetą ten, kur anksčiau niekad nematydavo jokios tamsios kupetos.

Baltarūbės figūrėlės nebuvo likę nė padujų.

Kai užrašinėju tekstą iš atminties, panelės Vinter balsas, regis, užtvindo mano kambarį visai taip pat, kaip biblioteką, jai kalbant iš tikrųjų. Ji mokėjo kalbėti taip, kad jos žodžiai įsiėsdavo man į atmintį – pasitikėti šia galėjau ne prasčiau nei fonografo įrašu. Tačiau ištarusi: „Baltarūbės figūrėlės nebuvo likę nė padujų“, – ji staiga nutilo, tad ir aš dabar staiga nustojau rašiusi, pieštukas pakibo virš balto puslapio, o aš susimąsčiau, kas galėjo nutikti toliau.

Buvau taip susitelkusi į pasakojimą, kad prireikė akimirkos perkelti dėmesiui nuo susmukusios daktaro žmonos, apie kurią ką tik klausiausi, į pačią pasakotoją. Kai pagaliau pavyko, net nusigandau. Paprastai blyškus panelės Vinter veidas pasidarė bjauraus, gelsvai pilkšvo atspalvio, o kūnas, visuomet tiesus, it pastiręs, dabar tarytum įsitempė, ruošdamasis atremti kažkokį nematomą antpuolį. Oda palei lūpas trūkčiojo: numaniau, kad panelė Vinter šit tuojau gali pralaimėti kovą ir nebeišlaikyti lūpų, suspaustų į tiesią liniją, – gali atsitikti ir taip, kad pergalę tuojau švęs nuolatos tramdoma grimasa.

Išsigandusi pašokau iš krėslo, bet visiškai nenumaniau, ko griebtis.

– Panele Vinter! – bejėgiškai šūktelėjau. – Kas jums yra?

– Mano vilkas.

Man pasigirdo, kad ji ištarė būtent šiuos žodžius, tačiau jau vien nuo pastangų ką nors pasakyti, jos lūpos ėmė nevaldomai drebėti. Ji užsimerkė, atrodė, grumiasi iš paskutiniųjų, kad atgautų kvapą. Kaip tik tą akimirką, kai aš jau buvau belekianti šauktis Džuditos, panelei Vinter pavyko susiimti. Krūtinė, kuri dar ką tik pašėlusiai kilnojosi, po truputį rimo, nuslūgo ir trūkčiojimai veide; nors ji vis dar buvo išbalusi lyg pati mirtis, tačiau atsimerkė ir pažvelgė į mane.

– Geriau... – vos girdimai sukuždėjo.

Aš lėtai klestelėjau atgal į krėslą.

– Man pasigirdo, tarytum sakėte kažką apie vilką, – prasižiojau.

– O taip. Tasai juodas žvėris kimba graužti mano kaulus kaskart, kai jam pasitaiko tokia proga. Tiesa, dažniausiai jis tūno tamsiuose užkaboriuose ar slampinėja už durų, nedrįsdamas lįsti vidun, mat bijo šitų. – Ji mostelėjo į baltas piliules ant stalo greta jos. – Bet jų poveikis neamžinas. Jau beveik dvylika, tad jis baigia išsivadėti. Ir žvėris jau uostinėja mano kaklą. Dar pusvalandis – ir suleis iltis bei nagus. Šitai truks iki pirmos, kai galėsiu išgerti dar vieną tabletę, kuri vėl nuvarys jį į kampą. Mudu nuolat dirsčiojame į laikrodį: jis ir aš. Ir jis kasdien iššoka vis penkiomis minutėmis anksčiau. O štai aš negaliu gerti tabletės penkiomis minutėmis anksčiau. Privalau laikytis to paties grafiko.

– Bet gydytojas, aišku...

– Taip, žinoma. Kartą per savaitę ar kartą per dešimt dienų padidina dozę. Tik nepakankamai. Supraskite, jis nenorėtų būti tas, kas mane nužudys. Kai išmuš paskutinioji, mane pribaigti teks vilkui.

Ji pažvelgė į mane, labai dalykiškai, paskui kiek suminkštėjo.

– Štai, pažiūrėkite: piliulės čia. Turiu ir stiklinę vandens. Jeigu tik panorėčiau, galėčiau pasidaryti galą pati. Kada tik įsigeidusi. Tad gailėtis manęs tikrai neverta. Viskas yra, kaip yra, ir šitaip aš pati pasirinkau, nes turiu dar šį tą nuveikti.

Linktelėjau galvą.

– Aišku.

– Taigi. Tuomet ir pamėginkime šį tą nuveikti, neprieštaraujate? Kur mes sustojome?

– Daktaro žmona. Muzikos kambarys. Smūgis smuiku.

Ir mudvi vėl kibome į darbą.

Čarlis nebuvo pratęs galynėtis su rūpesčiais.

O rūpesčių jis tikrai turėjo. Gyvą galą. Dvaro stogas buvo kiauras, langų stiklai suskilinėję, pastogės kambariuose puvo karvelių stipenos, – bet į visa tai jis tiesiog numodavo ranka. O gal buvo taip atitolęs nuo pasaulio, kad viso to net nepastebėdavo. Kai vanduo per lubas imdavo sunktis jau pernelyg įkyriai, Čarlis palikdavo tą kambarį ir persikraustydavo į kitą. Šiaip ar taip, namas buvo gana didelis. Galime tik spėlioti, ar lėtapėdės jo smegenys išvis sugebėjo suvokti, kad kiti žmonės rūpinasi savo namais ir juos prižiūri. Kita vertus, irimas ir nykimas buvo jam artima stichija. Trūnėsiuose jis jautėsi visai jaukiai.

Vis dėlto daktaro žmona, tysanti muzikos kambaryje, galbūt netgi nebegyva, buvo toks rūpestis, kurio nepaisyti jis jau nebegalėjo. Jeigu tai būtų vienas iš saviškių... Tačiau ne – *pašalinis*. O tai jau visai kas kita. Ko nors trūks plyš reikėjo griebtis, nors Čarlis net nenutuokė ko, tiktai stypsojo ir priblokštas žiūrėjo, kaip daktaro žmona prispaudė delną prie plyštančios galvos ir suaimanavo. Gal Čarlis ir buvo beviltiškai bukas, bet, ką šitai reiškia, – suvokė. Grumėdama artyn ritosi neganda.

Misus išsiuntė Džoną Daigą pakviesti daktaro, ir šis nedelsdamas prisistatė. Kurį laiką dar atrodė, kad nelaimės nuojauta šįsyk galėjo ir apgauti, mat netrukus paaiškėjo, jog daktaro

žmona rimtesnių sužalojimų nepatyrė, išvengė netgi smegenų sukrėtimo. Šlakelio brendžio ji atsisakė, užtat sutiko išgerti puodelį arbatos ir po valandėlės jau buvo sveika.

– Mane užpuolė moteris, – pareiškė. – Moteris baltu drabužiu.

– Nesąmonė, – užginčijo Misus, vienu metu ir ramindama, ir leisdama suprasti, kad tai nelabai svarbu. – Šiuose namuose nėra jokios moters baltu drabužiu.

Rudose ponios Modsli akyse sužvilgo ašaros, bet ji tvirtai laikėsi savo:

– Taip, tai buvo moteris, maža ir liesa moteris. Sėdėjo štai ten, šezlonge. Išgirdo, kaip užgavau pianino klavišus, pasikėlė ir...

– Matei ją ilgai? – paklausė daktaras Modslis.

– Ne, tik akimirką.

– Na štai, argi ne aišku? Šitaip negali būti, – pertraukė ją Misus; jos balsas, nors kupinas užuojautos, vis dėlto skambėjo tvirtai. – Nėra jokios moters baltu drabužiu. Tikriausiai regėjote šmėklą.

Tada, pirmą kartą, visi išgirdo ir Džono Daigo balsą:

– Žmonės iš tiesų kalba, kad šiuose namuose vaidenasi.

Valandėlę visi susirinkusieji dairėsi tai į sutrupintą smuiką, kuris buvo paliktas ant grindų, tai į gumbą, tvinkstantį ant ponios Modsli smilkinio, bet jokio atsakymo niekas nesuskubo pasiūlyti – tarpduryje išdygo Izabelė. Smulki, laiba lyg nendrė, ji vilkėjo blyškią citrinos atspalvio suknelę, plaukai buvo bet kaip surišti į padriką kuodą, akys, nors ir gražios, atrodė paklaikusios.

– Ar gali būti, kad matei ją? – paklausė daktaras žmonos.

Ponia Modsli nužiūrinėjo Izabelę, lygindama ją su atmintyje įsispaudusiu atvaizdu. Kiek atspalvio tonų skiria blyškiai gelsvą nuo baltos? Kur ta riba, skirianti laibą nuo liesos? Kaip smarkiai smūgis į galvą gali paveikti atmintį? Ponia Modsli sudvejojo, bet tada atkreipė dėmesį į smaragdines akis, nėmaž nesiskiriančias nuo atmintyje įstrigusių akių, ir apsisprendė.

– Taip. Tai ji.

Misus ir Džonas Daigas labai stengėsi nė nedirstelėti vienas į kitą.

Nuo tos akimirkos daktaras užmiršo savo žmoną ir visą dėmesį sutelkė į Izabelę. Žvelgė į ją draugiškai, nuoširdžiai, įdėmiai, o akių gelmėje, kai uždavinėjo jai vieną klausimą po kito, vis labiau telkėsi rūpestis. Kai ji išvis neatsakydavo, šito jis nepaisė, bet, kai išvesta iš kantrybės, kitąsyk atsakydavo – kartais vylingai, kartais nekantriai, kartais ir išvis leptelėdama kokią nesąmonę, – jis tuojau suklusdavo, linktelėdavo ir kažką paskrebendavo gydytojo užrašinėje. Paskui paėmė ją už riešo, norėdamas suskaičiuoti pulsą, ir nusigando tik dabar pastebėjęs gausius randus ir įbrėžimus, marginančius jos dilbį.

– Ar tai ji sau padarė pati?

Kad ir nenoriai, sąžiningoji Misus murmtelėjo:

– Taip.

Daktaro lūpos jau susispaudė į nerimastingą brūkšnį.

– Gal galėčiau persimesti keliais žodžiais su jumis, pone? – kreipėsi jis į Čarlį. Šis tik subaltakiavo į jį, bet daktaras suspaudė Čarlio alkūnę ir tarstelėjęs: „Gal eikime į biblioteką?“ – tvirtu žingsniu išsivedė jį iš kambario.

Svetainėje likusios Misus ir daktaro žmona laukė ir stengėsi nekreipti dėmesio į garsus, sklindančius iš bibliotekos. Girdėjosi ne balsų gaudesys, o tik vienas balsas – lygus, ritmingas, ramus. Kai jis pagaliau nutilo, tada išgirdome ir Čarlio riksmą: „Ne!“ – ir dar kartą: „Ne!“ – o paskui vėl prislopintą daktaro dudenimą. Sugaišo jie ilgokai, ir dar bent keliskart ištrūko Čarlio protestai, kol durys galiausiai atsivėrė ir daktaras išėjo iš bibliotekos, atrodė sukrėstas ir labai rimtas. Jam už nugaros griaudėjo netramdomas nevilties ir bejėgiškumo stūgavimas, bet daktaras tik susigūžė ir atgalia ranka uždarė duris.

– Aš susitarsiu su psichiatrijos ligonine, – tarė jis Misus. – Pasirūpinti transportu irgi palikite man. Antrą valandą tiks?

Priblokšta ji tik linktelėjo, o daktaro žmona pakilo eiti.

Antrą valandą į namus atėjo trys vyrai ir išsivedė Izabelę į karietą, laukiančią ant įvažiavimo keliuko. Izabelė pasidavė romiai lyg avinėlis, klusniai sėdo į karietą ir net nė karto neatsigręžė, kai ši trūktelėjo ir arkliai lėtai nurisnojo keliuku valdos vartų link.

Dvynės lyg niekur nieko kojų pirštais braižė ratilus žvyruotame keliuko paviršiuje.

Čarlis stovėjo ant laiptelių ir žvilgsniu lydėjo nenumaldomai mažėjančią karietą. Atrodė lyg vaikas, iš kurio kažkas atėmė mylimiausią žaislą, o jis negali – vis dar niekaip negali – patikėti, kad tai iš tikrųjų nutiko.

Misus ir Džonas Daigas neramiai stebėjo jį iš koridoriaus laukdami, kol suvokimas pasieks jo smegenis.

Karieta privažiavo vartus, išriedėjo pro juos. Čarlis įsmeigęs žvilgsnį tebedėbsojo į atlapotus vartus – tris, keturias, penkias sekundes. Paskui jo burna atsivėrė. Platus, trūkčiojantis, tirtantis ratilas, kurio gelmėje virpčiojo liežuvis, tvoskė mėsingas gerklės raudonis, tamsioje prarajoje driekėsi seilių siūleliai. Lyg pakerėti stebeilijome ir laukėme, kol iš tos žiojinčios, vibruojančios burnos kliūstelės kraupus riksmas, bet garsas dar nevaliojo ištrūkti laisvėn. Kelias iki begalybės ištįsusias sekundes jis telkėsi ir augo kažkur gelmėse, kol visas Čarlio kūnas, regis, prisipildė tramdomo kauksmo. Ir pagaliau ten pat, ant laiptelių, Čarlis susmuko ant kelių ir riksmas pagaliau išsiveržė. Bet ne kurtinantis riaumojimas, kokio laukėme, o drėgnas, duslus šniaukrojimas.

Mergaitės valandėlei pakėlė akis nuo kojų pirštais braižomų apskritimų, bet, nėmaž nesutrikusios, braižė toliau. Džonas Daigas patempė lūpas, apsisuko ir nudrožė atgal į sodą darbuotis. Čia jam nebuvo kas darą. Tik Misus priėjo prie Čarlio, guosdama uždėjo ranką ant peties, pamėgino įkalbėti grįžti vidun. Tačiau jis buvo kurčias jos žodžiams, tik gaikčiojo ir šnarpštė lyg išpertas mokinukas.

Štai šitaip.

Štai šitaip? Kažkoks labai jau švelnus, visai nedramatiškas pasakojimo apie panelės Vinter motinos dingimą finalas. Buvo visiškai aišku, kad panelės Vinter nuomonė apie Izabelės gebėjimus atlikti motinos pareigas – visai nekokia, tiesą sakant, atrodė, kad jos žodyne išvis nėra tokio žodžio kaip „motina“. Gal ir suprantama: kiek galiu spręsti, maža surastum tokių moterų kaip Izabelė, – beveik neturinčių motinystės instinkto. Bet kas aš tokia, kad imčiaus vertinti kito žmogaus santykius su savo motina?

Užverčiau užrašinę, kaip visada įkišau pieštuką į vielos spiralę, kuria susegti jos lapai, ir atsistojau.

– Išvažiuoju trims dienoms, – priminiau panelei Vinter. – Grįšiu ketvirtadienį.

Tai tarusi palikau ją vieną su jos vilku.

Dikenso kabinetas

Baigiau perrašinėti tos dienos užrašus. Atbuko visi dvylika pieštukų, tad manęs laukė rimtas smailinimo darbas. Vieną po kito kišau juos rašomuoju galu į drožtuvą. Jeigu rankeną suki neskubriai ir ritmingai, kitąsyk pasiseka nugremžti vientisą susisukusią medžio drožlę, kuri, kabaliuodama iš drožtuvo angos, taip ir neįtrūkusi nutįsta iki pat po ja pastatytos šiukšlių dėžės. Bet tą vakarą buvau pavargusi, ir mano drožlės pleišėjo nuo savo pačių svorio.

Galvojau apie tai, ką išgirdusi. Misus ir Džonui Daigui spėjau pajusti šiltą simpatiją. Čarlis ir Izabelė sukeldavo nebent nervingą drebulį. Regis, daktaro ir jo žmonos ketinimai buvo kuo kilniausi, bet jų įsikišimas į dvynių gyvenimą, įtariau, nedavė nieko gera.

Pačios dvynės mane gerokai trikdė. Žinojau, kokia apie jas buvo kitų žmonių nuomonė. Džonas Daigas neabejojo, kad jos nemoka normaliai kalbėti, Misus manė, kad jos nesupranta, jog kiti žmonės yra gyvi, kaimiečiai buvo įsitikinę, kad mergaitėms ne visi namie. Užtat nežinojau – o sužinoti šitai man buvo baisiausiai smalsu, – kokias dvynes regėjo pati pasakotoja. Pasakodama savo istoriją, panelė Vinter buvo tarytum šviesa, nutvieskianti viską aplinkui, išskyrus save pačią. Ji buvo tarsi centrinis istorijos taškas, kurio plika akimi nematyti. Kalbėdama ji minėdavo „jas“, nelabai seniai jai kartą kitą išsprūdo „mes“, bet nė kartelio neištarė „aš“, kas mane labiausiai ir glumino.

Jeigu tiesiai jos apie tai paklausčiau, žinau, ką atsakytų: „Panele Lea, juk mudvi susitarėme.“ Kartą kitą jau bandžiau klausti apie kokią nors pasakojimo detalę, būdavo, ji netgi man atsako, bet, kai nepanorėdavo atsakyti, primindavo man mūsų pirmąjį susitikimą. „Jokių dirsčiojimų per toli į priekį. Jokių klausimų. Jokių žvilgčiojimų vogčiomis į paskutinį puslapį.“

Prisiverčiau susitaikyti su tuo, kad smalsumas grauš mane dar ilgai, bet, kaip kartais būna, jau tą patį vakarą atsitiko kai kas, kas šiek tiek prasklaidė ūkanas, gaubiančias man rūpimą temą.

Susitvarkiau rašomąjį stalą ir jau buvau bepradedanti krautis daiktus kelionei, kai išgirdau beldimą į duris. Pravėrusi jas, išvydau koridoriuje stovinčią Džuditą.

– Panelė Vinter prašė paklausti, ar nerastumėte valandėlės laiko užsukti pas ją. – Kaip kažin ką, Džudita gerokai mandagiau perfrazavo kur kas primygtiniau mestelėtą: *„Eik, atvesk man panelę Lea!“*

Užbaigiau tvarkingai lankstyti palaidinę ir nulipau žemyn į biblioteką.

Panelė Vinter sėdėjo įprasta poza, židinyje ūžavo ugnis, bet visa biblioteka skendėjo tamsoje.

– Gal norėtumėte, kad uždegčiau šviesą? – paklausiau nuo slenksčio.

– Ne.

Jos atsakas pasiekė mano ausis tarsi iš tolumos; nužingsniavau praėjimu tarp lentynų balso link. Langinės buvo atvertos, veidrodžiuose atsispindėjo tamsus, žvaigždėmis nužertas dangus.

Kai prisiartinau, mirguliuojančiuose židinio liepsnos atšvaituose įžiūrėjau, kad panelė Vinter kažkur nuklydusi mintimis. Tylėdama atsisėdau į savo vietą, liūliuojama nuo židinio sklindančios šilumos, ir užsižiūrėjau į naktinio dangaus atspindį bibliotekos veidrodžiuose. Šitaip praslinko koks ketvirtis valandos: panelė Vinter sėdėjo giliai susimąsčiusi, aš laukiau.

Pagaliau ji prašneko.

– Ar jums kada teko matyti tą Dikenso portretą, kur jis pavaizduotas savo kabinete? Piešinio autorius, jei neklystu, kažkoks Busas. Man regis, kažkur po ranka turėtų mėtytis reprodukcija, tuojau paieškosiu. Šiaip ar taip, paveikslas atrodo šitaip: Dikensas, su visa kėde atsistūmęs nuo rašomojo stalo, snūduriuoja, akys užmerktos, barzda įsirėmusi į krūtinę. Apsiavęs šlepetėmis. Aplink jo galvą tarsi cigaro dūmai plūduriuoja jo knygų personažai: kai kurie grūdasi virš paskleistų ant stalo popierių, kiti atsitraukę jam už nugaros, dar kiti – nusileidę pažemėn, tarsi manydami, jog sugebės savomis kojomis vaikščioti grindimis. O kodėl ne? Juk jie nupiešti tokiomis pat aiškiomis linijomis kaip ir autorius, tad kodėl negalėtų būti tokie pat realūs kaip ir jis? Šiaip ar taip, jie kur kas realesni už lentynose išrikiuotas knygas – knygas, kurios piešinyje tik neryškiai brūkštelėtos, o kai kur ir visai nublankusios, susiliejusios su balzgana tuštuma.

Tikriausiai jums jau maga sužinoti, kodėl galvoju apie tą paveikslą. Turbūt jį taip ryškiai prisimenu dėl to, kad šitaip būtų galima pavaizduoti ir mano gyvenimą. Aš užsidariau kabinete ir užsirakinau duris, pasaulį palikusi už jų, užsisklendžiau drauge su įsivaizduojamais žmonėmis. Beveik šešiasdešimt metų nebaudžiama kaišiojau nosį į gyvenimus tų, kurie iš tikrųjų net neegzistuoja. Begėdiškai dirsčiojau į jų širdis ir į jų vonios kambario spinteles. Persisvėrusi jiems per petį, sekiau, kaip plunksna jų rankoje skrebena meilės laišką, testamentą ar išpažintį. Stebėjau, kaip mylisi įsimylėjėliai, kaip žudo žudikai, kaip vaikai žaidžia išsigalvotą tikrovę. Man atsiverdavo kalėjimų ir viešnamių durys, galeros ir karavanai nešdavo mane per jūrų ar smėlynų platumas, paklusdami mano mostui trupėjo ir nyko ištisi šimtmečiai ir žemynai. Vogčia stebėjau galingųjų niekšybes, buvau ir menkiausiųjų kilnumo apraiškų liudininkė. Pasilenkusi prisikišdavau taip arti miegančiųjų lovoje, kad jie būtų galėję veido oda pajusti mano alsavimą. Regėjau jų sapnus.

Mano kabinete knibždėte knibžda personažų, laukiančių, kol juos aprašysiu. Pramanyti asmenys nekantrauja įgyti gyve-

nimą, timpčioja mane už rankovės ir meldžia: „Dabar aš! Nagi! Mano eilė!“ Man tenka rinktis. O kai jau kartą pasirenku, likusieji tūno tylutėliai kokius dešimt mėnesių ar metus, kol užbaigiu pradėtą istoriją. Tada vėl pratrūksta klegesys.

Ir dažnai per tuos rašymo metus aš, būdavo, pakeliu galvą – užbaigusi skyrių ar tylią apmąstymų valandėlę po ką tik aprašytos mirties scenos, o kartais tiesiog ieškodama tinkamiausio žodžio – ir minios gilumoje išvystu veidą. Pažįstamą veidą. Blyški oda, rusvi plaukai, įdėmus žalių akių žvilgsnis. Labai gerai žinau, kas ji, bet vis tiek kaskart nustembu ją išvydusi. Kiekvieną kartą jai vis pavyksta užklupti mane iš netyčių. Dažnai ji prasižiodavo, norėdama kažką man pasakyti, bet ištisus dešimtmečius ji būdavo per toli, kad ją išgirsčiau, maža to, kai tik suvokdavau, kad ji čia, nukreipdavau žvilgsnį ir apsimesdavau jos nepastebėjusi. Nemanau, kad ji būtų patekusi tarp išrinktųjų.

Daug ką stebina mano produktyvumas. Ką gi, visa atsakomybė už tai tenka tik jai. Jeigu puldavau rašyti naujos knygos, vos praėjus penkioms minutėms, kai padėdavau paskutinį tašką ankstesniojoje, tai tik todėl, kad pakelti akis nuo rankraščio reikšdavo susidurti su jos žvilgsniu.

Slinko metai, knygynų lentynose rikiavosi vis daugiau mano knygų, tirpo personažų, sūkuriuojančių mano kabinete, minia. Su kiekviena parašyta knyga balsų gausmas vis labiau tilo, slopo bruzdesys galvoje. Mažėjo tų dėmesio reikalaujančių veidų, bet ji visada būdavo ten, kažkur tirpstančio būrelio gilumoje, su kiekviena knyga – vis arčiau. Ta žaliaakė mergaitė. Kantriai laukianti.

Atėjo ta diena, kai aš užbaigiau paskutinės knygos paskutinį rankraščio variantą. Užrašiau paskutinį sakinį, padėjau paskutinį tašką. Žinojau, kas neišvengiamai turi atsitikti. Rašiklis išslydo iš rankos, užsimerkiau.

„Taigi, – išgirdau sakant ją, o gal pati save, – dabar likome tik mes, vienudvi.“

Dar bandžiau su ja ginčytis. „Nieko neišeis, – atsikalbinėjau, – praėjo šitiek laiko, aš buvau dar vaikas, aš viską užmiršau.“ Nors iš tikrųjų tai buvo tik tušti atsikalbinėjimai.

„Užtat *aš* nieko neužmiršau, – bylojo ji. – Prisimeni, tą kartą, kai...“

„Netgi aš kartais pripažįstu, kad neišvengiama yra neišvengiama. Juk iš tikrųjų prisimenu.“

Vos juntami oro virpesiai suvis nurimo. Atplėšiau akis nuo žvaigždžių atspindžio, atsigręžiau į panelę Vinter. Žalios jos akys smigo į vieną tašką, lyg tuo metu ji ištes būtų regėjusi mergaitę žaliomis akimis ir variniais plaukais.

– Toji mergaitė – tai jūs pati.

– Aš? – Panelės Vinter akys lėtai nukrypo nuo vaiko šmėklos į mane. – Ne, ji – ne aš. Ji... – Panelė Vinter sudvejojo. – Ji yra ta, kas aš buvau kadaise. Tasai vaikas nebeegzistuoja, ir jau labai labai seniai. Jos gyvenimas nutrūko aną gaisro naktį, nutrūko visiškai, lyg būtų iš tikrųjų žuvusi liepsnose. Asmuo, kurį jūs štai regite priešais save, – niekas.

– Bet... jūsų knygos... visos tos istorijos...

– Kai esi niekas, tenka viską išsigalvoti. Kad užpildytum tuštumą.

Po to mudvi ilgokai sėdėjome tylėdamos. Kartkartėmis panelė Vinter lyg nejučia pasitrindavo delną.

– Ta jūsų apybraiža apie brolius Žiulį ir Edmoną Landjė... – po geros valandėlės vėl prakalbo ji.

Nenoromis atsigręžiau į ją.

– Kodėl rašinio tema pasirinkote būtent juos? Juk turėjo būti kažkokia priežastis, dėl kurios jie ypač jus sudomino? Kokia nors asmeninė trauka?

Papurčiau galvą.

– Ne. Nebuvo jokios ypatingos priežasties.

Ir vėl užslinko žvaigždžių tyla, trikdoma tik ugnies spragsėjimo.

Tikriausiai praslinko gera valanda, ne mažiau, liepsnos židinyje jau blėso, ir pagaliau ji prašneko trečią kartą.

– Margareta... – Ar tik ne pirmą kartą ji kreipiasi į mane vardu? – Rytoj tu išvažiuoji...

– Taip, o ką?

– Juk tikrai sugrįši, ar ne?

Mirgančioje, blėstančioje židinio liepsnos šviesoje sunku buvo vertinti jos veido išraišką, taip pat negalėjau žinoti, dėl ko suvirpėjo jos balsas – galbūt dėl to kalti tik nuovargis ir liga, – bet akimirką anksčiau, nei atsakiau: „Taip, žinoma, aš būtinai sugrįšiu“, – man pasirodė, kad panelė Vinter išsigandusi.

Kitą rytą Morisas nuvežė mane į stotį. Sėdau į traukinį ir nudundėjau pietų kryptimi.

METRAŠČIAI

Kur kitur geriausia pradėti tyrinėjimus, jei ne namuose, knygyne?

Mane visuomet žavėjo seni metraščiai. Kiek save prisimenu, visuomet, kai tik apnikdavo nuobodulys, apimdavo nerimas ar baimė, nejučia atsidurdavau prie tų lentynų ir imdavau sklaidyti puslapius, primargintus pavardžių, datų, pastabų. Kadaise nugyventi gyvenimai tarp tų viršelių buvo negailestingai suspausti į kelias beaistres eilutes. Tame pasaulyje vyrai buvo baronetai ir vyskupai, ir parlamento ministrai, o moterys – žmonos ir dukterys. Šiuose tomuose neaptiksi nė menkiausios užuominos apie tai, ar minimi vyrai mėgo veršienos inkstus pusryčiams, nė puse žodžio neužsiminta, ką jie mylėjo ar kokį pavidalą įgaudavo jų baimė tamsoje, kai jie nakčiai užpūsdavo žvakę. Asmeniško čia nebuvo nieko, ničnieko. Kuo tuomet mane taip jaudino tos šykščios pastabos apie kadai mirusių žmonių gyvenimus? Vien tik tuo, kad jie buvo žmonės, jie kažkada gyveno, o dabar jau buvo mirę.

Kai sklaidydavau senus metraščius, kažin kas krustelėdavo manyje. Manyje, nors mano esybei ir nepriklausė. Kai skaitinėdavau sąrašus, toji, jau anapus atsidūrusi mano dalis ūmai prabusdavo ir prisiliesdavo.

Niekada niekam neaiškinau, kodėl tie seni metraščiai man tiek daug reiškia, niekam nesu net sakiusi, kad jie išvis mane traukia. Tačiau tėvas šį potraukį pastebėjo, ir kai tik panaši knyga išnirdavo kokiame nors aukcione, nedelsdamas ją stver-

davo. Tad galiausiai atsitiko taip, kad visi daugelio kartų žymūs šalies numirėliai savo pomirtinio gyvenimo dienas leido ramiai rymodami antrojo aukšto lentynose. Kad būtų smagiau – kartu su manimi.

Tame antrame aukšte, susirangiusi ant plačios palangės, aš ir kibau vartyti pavardžių kupinus puslapius. Suradau panelės Vinter senelį, Džordžą Angelfildą. Nors nei baronetas, nei ministras, nei vyskupas, metraščiuose jis buvo įrašytas. Šeima buvo kilusi iš aristokratų giminės, turėjo ir titulą, bet prieš keletą kartų giminė suskilo: titulas atiteko vienai atšakai, o pinigai ir nekilnojamasis turtas nukeliavo kitai. Džordžas Angelfildas buvo iš turtą paveldėjusios atšakos. Metraščių įrašai paprastai sekdavo titulą, bet šįsyk giminystės ryšys buvo dar pakankamai artimas, taigi – štai jis: Angelfildas, Džordžas, gimimo data, gyvenamoji vieta – Angelfildo dvaras, Oksfordšyras; vedęs Matildą Monjė iš Reimso, Prancūzija; vienas sūnus – Čarlzas. Ieškodama jo pėdsakų vėlesiuose metraščiuose, radau ir pataisą, įrašytą po dešimtmečio: vienas sūnus – Čarlzas, viena duktė – Izabelė. Dar kiek pasklaidžiusi puslapius aptikau ir Džordžo Angelfildo mirties liudijimą, o pašniukštinėjusi Marčų pavardės – ir Rolandą, ir įrašą apie Izabelės santuoką.

Valandėlę smaginausi mintimi, jog teko sukarti tokį kelią iki pat Jorkšyro, kad išklausyčiau panelės Vinter šeimos istoriją, kai ji visąlaik buvo čia pat, kelios pėdos žemiau mano lovos. Bet neilgai trukus susimąsčiau jau kur kas blaiviau. Ką šitas popierinis pėdsakas man įrodo? Ogi tik tiek, kad būta kadaise tokios poros, Džordžo ir Matildos, kad jie turėjo du vaikus, Čarlzą ir Izabelę. Bet – nė menkiausio kabliuko, kuris patikimai paneigtų prielaidą, kad panelė Vinter šiuos žmones galėjo susirasti lygiai taip pat, kaip ir aš – sklaidydama senas knygas. Juk šitokių metraščių aptiksi kone kiekvienoje bibliotekoje. Ir vartyti juos gali kas panorėjęs. Tad argi negalėjo būti taip, kad ji susirado kelis vardus, kelias datas, o paskui, tiesiog pramogai, įpynė juos į istoriją?

Be šių nuogąstavimų, susidūriau ir su dar vienu keblumu. Rolandas Marčas anksti mirė, o su jo mirtimi nutrūko ir visi popieriuje užfiksuoti Izabelės pėdsakai. Metraščių pasaulis – gana keistas reiškinys. Tikrajame pasaulyje atskiros giminės šakojasi tarytum medžiai, per santuoką sumaišytas kraujas perduodamas iš vienos kartos kitai, kuri jį vėlgi sumaišo ir perduoda savo palikuoniams – šitaip sukuriamas vis labiau platėjantis sąsajų tinklas. Savo ruožtu titulas pereidavo iš vieno asmens kitam, irgi vienam asmeniui, o metraščiai ir mėgsta nušviesti kaip tik šitą siaurą, linijinę progresiją. Abipus šios titulo linijos paprastai būna dar keletas jaunesniųjų brolių, sūnėnų, pusbrolių – tiek artimų giminaičių, kad ir juos aprėptų metraščio šviesos ruožas. Į jį pakliūna vyrai, galėję tapti perais ar baronetais. Ir (nors apie tai niekur neužsimenama) vis dar galį jais tapti, jeigu deramai susiklostytų visa virtinė tragedijų. Tačiau po keleto genealoginio medžio išsišakojimų, kai kurie vardai atsidurdavo už apšviestojo ruožo ribų ir išsisklaidydavo nebūtyje. Net jeigu lemtingi sutapimai vienu metu būtų pastūmėję reikalingus asmenis į laivo katastrofą, maro protrūkį ar žemės drebėjimą, šito vis tiek nebūtų užtekę, kad tie trečios eilės pusbroliai įgytų teisę vadintis reikšmingais. Metraščiai turėjo savo ribas. Tokia lemtis ištiko ir Izabelę. Ji buvo moteris, jos vaikai – mergaitės, jos vyras (ne didikas) mirė, jos tėvas (ne didikas) mirė. Tad metraščiai ją kartu su vaikais nustūmė į nežinią, ji ir jos palikuonys liko plūduriuoti neaprėpiamame paprastų žmonių vandenyne – žmonių, kurių gimimai, mirtys ir santuokos, taip pat kaip ir meilės, baimės bei mėgstami pusryčių valgiai, buvo pernelyg nereikšmingi, kad juos kas nors fiksuotų ateities kartoms.

Vis dėlto Čarlis buvo vyriškos lyties. Tad metraščio juosta galėjo prasiplėsti – tegul tik vos vos, – kad apimtų ir jį, nors nereikšmingumo prietema jau klojo jį savo šešėliu. Informacijos radau tik trupinių. Jo vardas ir pavardė – Čarlzas Angelfildas. Jis gimė. Jis gyveno Angelfilde. Nevedęs. Nemiręs. Regis,

metraščio mastais šitokią informaciją reikėjo laikyti visiškai pakankama.

Ėmiau į rankas vieną tomą po kito, atsiversdavau, pasklaidydavau ir vis aptikdavau tokį pat punktyrinį gyvenimo – negyvenimo aprašą. Kaskart, atsiversdama naują metraštį, pagalvodavau: tais metais jau tikrai apie jį nebebus užsiminta. Bet kiekvieną kartą aptikdavau: jis – vis dar Čarlzas Angelfildas, vis dar tebegyvena Angelfilde, vis dar nevedęs. Prisiminiau, ką panelė Vinter buvo pasakojusi apie Čarlį ir jo seserį, ir net prikandau lūpą pagalvojusi apie tai, ką galėjo reikšti tokia ilga jo viengungystė.

O paskui, maždaug tais metais, kai Čarlis turėjo būti bebaigiąs penktą dešimtį, manęs laukė staigmena. Vėl – vardas, pavardė, gimimo data, gyvenamoji vieta ir galiausiai – keista santrumpa, ldd, su kokia iki tol dar nebuvau susidūrusi.

Atsiverčiau santrumpų sąrašą.

Ldd: legal decree of decease. Oficialiai paskelbtas mirusiu.

Vėl atsiverčiau puslapį su įrašu apie Čarlį, ilgai į jį stebeilijau suraukusi antakius, lyg vildamasi, kad, jei žiūrėsiu ilgai ir įdėmiai, tuomet paties popieriaus grūdėtumas ar vandens ženklai padės man įminti paslaptį.

Tais metais jis buvo oficialiai paskelbtas mirusiu. Kiek žinojau, „oficialiai paskelbtas mirusiu“ formuluotė būdavo taikoma tais atvejais, kai asmuo dingdavo be žinios, tad praslinkus tam tikram įstatymo numatytam laikui šeima, dėl paveldo reikalų, oficialiai gaudavo teisę laikyti dingusį savo narį mirusiu, nors nebūdavo nei kūno, nei kokių kitų mirties įrodymų. Jei neklystu, asmuo turėdavo būti dingęs be žinios septynerius metus, tik tada skelbiamas mirusiu. Jis galėjo mirti per tą laikotarpį bet kuriuo metu, galėjo ir išvis nebūti miręs, tiktai pradingęs, išgaravęs, paklydęs ar nuklajojęs nežinia kur, toli nuo bet kokių pažįstamų. Šitoks asmuo yra miręs pagal įstatymą, bet nebūtinai miręs iš tikrųjų. Kažin, susimąsčiau, koks turėtų būti gyvenimas, kad pasibaigtų šitaip miglotai, tokiu netikusiu būdu? *Ldd.*

Užverčiau metraštį, padėjau į vietą ant lentynos ir nulipau apačion, į knygyną, išsivirti kakavos.

– Gal ką nors žinai apie tai, kokias teisines procedūras reikia atlikti, norint oficialiai paskelbti asmenį mirusiu? – šūktelėjau tėčiui, nesitraukdama nuo kaistančio ant plytelės puodo su pienu.

– Spėju, kad apie tai žinau ne daugiau negu tu, – atsiliepė jis.

Paskui tarpduryje išdygo ir pats, padavė man kažkurio iš mūsų klientų vizitinę kortelę užlankstytais kampučiais.

– Štai šito žmogaus gali ir paklausti. Jis – buvęs teisės profesorius, dabar pensininkas. Gyvena Velse, bet kiekvieną vasarą atvažiuoja pasiknaisioti po knygas ir pasivaikščioti paupiais. Labai malonus žmogus. Gal imtum ir parašytum jam laišką? Tuo pačiu pradėjimu paklaustum, ar norėtų, kad pataupyčiau jam tą *Justitiae Naturalis Principia* tomelį.

Išgėrusi kakavą vėl įknibau į metraščius, pamėginau sugramdyti visus įmanomus žinių trupinius apie Rolandą Marčą ir jo giminę. Jo dėdė buvo dailininkas mėgėjas, tad persikrausčiau į dailės istorijos lentynas pasekti, kur nuves šitas siūlo galas. Sužinojau, kad jo tapyti portretai, nors pastaruoju metu laikomi labai jau vidutiniškais, vienu metu, tiesa, trumpai, buvo nepaprastai madingi. Mortimerio leidinyje „Anglų provincialioji portretinė tapyba“ suradau vieno ankstyvųjų Luiso Entonio Marčo darbų reprodukciją, paveikslas vadinosi „Rolandas, dailininko sūnėnas“. Pasiutusiai keista žiūrėti į veidą vaikino, kurio dar nė vyru dorai nepavadinsi, ir ieškoti jame senos moters, jo dukters, bruožų. Kelias minutes apžiūrinėjau jo stambų, juslingą veidą, blizgančius šviesius plaukus, tingią galvos laikyseną.

Paskui užverčiau knygą. Tiktai gaištu laiką. Jau žinojau: net jei ištisą parą žiūrėčiau neatitraukdama akių, vis tiek neįžvelgčiau jo veide nė menkiausio bruoželio dvynių, kurių tėvas jis neva buvo.

BANBURY HERALD ARCHYVUOSE

Kitą dieną traukiniu nuvažiavau į Banberį, į *Banbury Herald* redakciją.

Į archyvus mane įleido jaunas vaikinas. Pats žodis „archyvai" gal ir skamba gana įspūdingai tam, kuris nėra dorai su jais susidūręs, bet aš, metų metais visas atostogas leisdavusi senų knygų saugyklose, labiau nustebau dėl to, kad patalpa, į kurią mane įleido, iš esmės buvo ne kas kita, o tik didelė, belangė spinta rūsyje.

– Angelfildo dvaro gaisras, – trumpai paaiškinau, ko man reikia. – Maždaug prieš šešiasdešimt metų.

Vaikinukas parodė man lentyną, kurioje buvo sukrauti mano pageidaujamo laikotarpio komplektai.

– Leiskite, padėsiu jums nusikelti dėžes.

– Dar gerai būtų maždaug keturiasdešimties metų senumo literatūriniai puslapiai, tik tiksliai nežinau, kurių metų.

– Literatūriniai puslapiai? Net nežinojau, kad *Herald* tokių būna.

Jis perstūmė kopėčias į kitą vietą, nugriozdino žemyn dar kelias dėžes, padėjo greta pirmųjų ant ilgo, ryškiai apšviesto stalo.

– Štai, prašom, – linksmai mestelėjo ir paliko mane kuistis popieriuose vieną.

Sužinojau, kad Angelfildo gaisras įsiplieskė veikiausiai dėl nelaimingo atsitikimo. Anais laikais žmonės buvo pratę kaupti kuro atsargas, dėl to ugnis išplito nepaprastai greitai. Namuose

tuo metu nieko nebuvo, išskyrus dvi šeimininko dukterėčias, kurios suskubo ištrūkti iš liepsnų ir atsidūrė ligoninėje. Manoma, kad pats dvaro savininkas buvo išvykęs į užsienį. (*Manoma...* – tylomis nusistebėjau aš. Mintyse sugretinau datas: iki *ldd* buvo likę dar šešeri metai.) Žinutė baigėsi pasvarstymais apie pastato architektūrinę vertę ir pastaba, kad jo būklė dabar tokia, jog gyventi jis nebetinkamas.

Pasidariau straipsnio kopiją ir ėmiau peržiūrinėti vėlesnių numerių antraštes, bene rasiu dar kokių žinių ta pačia tema, bet taip nieko ir neaptikusi nustūmiau laikraščių šūsnį į šalį ir kibau į kitas dėžes.

„Atskleiskite man tiesą", – anuomet meldė jis. Jaunuolis rudu senamadišku kostiumu, *Banbury Herald* žurnalistas, prieš keturiasdešimt metų ėmęs interviu iš Vidos Vinter. Ji taip niekad ir neužmiršo jo žodžių.

Tačiau taip ir neradau jokio interviu. Nebuvo netgi tokio puslapio, kurį bent iš mandagumo galėtum pavadinti literatūriniu. Visa, ką pavyko rasti apie knygas, buvo kelios kažkokios apžvalgininkės panelės Dženkinsop rašytos recenzijos, išspausdintos skyrelyje „Galbūt norėtumėte paskaityti..." Jos straipsneliuose akis porą kartų užkliuvo už Vidos Vinter pavardės. Buvo visiškai aišku: panelė Dženkinsop Vidos Vinter knygas skaitė, ir net su malonumu, gyrė jas entuziastingai ir pelnytai, nors jos rašymo manieros labai moksline nepavadinsi. Vis dėlto antra tiek buvo aišku, kad recenzentė niekad nėra asmeniškai susitikusi su autore, ir juo labiau, kad ji – tikrai ne tas jaunas vyrukas rudu kostiumu.

Užverčiau paskutinį laikraštį, tvarkingai sulanksčiau ir padėjau atgal į dėžę.

Vadinasi, jaunuolis rudu kostiumu – pramanas. Jaukas, pakištas po nosimi man. Muselė ant kabliuko, kuria žvejys siekia sugundyti žuvį. Ko ir reikėjo tikėtis. Tikriausiai mano viltis bus pakurstę neginčijami įrodymai, kad tokie Džordžas ir Matilda, Čarlis ir Izabelė iš tikrųjų egzistavo. Šitie bent jau buvo realūs žmonės; vyrukas rudu kostiumu – ne.

Užsidėjau skrybėlaitę, apsimoviau pirštines, ir išėjau iš *Banbury Herald* redakcijos į gatvę.

Žingsniuodama žiemiškomis gatvėmis ir dairydamasi kokios kavinės, prisiminiau panelės Vinter atsiųstąjį laišką. Prisiminiau jaunuolio rudu kostiumu žodžius, prisiminiau, kaip jie aidu sūkuriavo po mano kambario pakraigės sijomis. Ir še tau: jaunuolis rudu kostiumu – tik jos vaizduotės kūrinys. Turėjau tai numatyti. Juk ji – tikra miglos pūtimo meistrė, argi ne taip? Pasakorė. Pramaniūgė. Melagė. Ir tasai mane taip sujaudinęs prašymas – *atskleiskite man tiesą* – buvo ištartas netgi neegzistuojančio žmogaus lūpomis.

Mane apėmė toks nusivylimas, kad negaliu net apsakyti, ir juo labiau negaliu jo paaiškinti netgi pati sau.

GRIUVĖSIAI

Banberyje sėdau į autobusą.

– Angelfildas? – paklausė vairuotojas. – Ne, Angelfildo maršrutas nesiekia. Bent jau kol kas. Kai įrengs viešbutį, štai tada padėtis tikriausiai pasikeis.

– Vadinasi, ten kažkas statoma?

– Ten riogso seni griuvėsiai, kuriuos dabar valo. Statys prašmatnų viešbutį. Tada tikriausiai paleis ir autobusą, kad personalas galėtų patogiai važinėti į darbą, bet kol kas geriausia, ką galiu pasiūlyti, tai išlipti prie „Kiškio ir skalikų" smuklės Čeinio kelyje ir nuo ten traukti pėsčiomis. Mano galva, bus kokia mylia ar apie tiek.

Ne kažin kiek buvo to Angelfildo. Vienintelė gatvė, kurios medinė lentelė skelbė logiškai paprastą pavadinimą – tiesiog „Gatvė". Praėjau gal dešimtį sudubliuotų kotedžų. Tai šen, tai ten žvilgsnis užkliūdavo už kokios išskirtinės detalės – milžiniško kukmedžio, vaikiškų sūpuoklių, medinio suoliuko, – bet iš esmės kiekvienas būstas su išpuoselėtu šiaudiniu stogu, baltumu švytinčiu kraigu, santūriomis mūro sienomis buvo panašus į kaimyną lyg atspindys veidrodyje.

Visų namukų langai žvelgė į laukus, tvarkingai subraižytus tvoromis, šen bei ten prismaigstytus medžių. Už dirbamų laukų buvo matyti lankoje besiganančios avys ir karvės, o dar toliau – tankus miškelis, už kurio, jei galima tikėti mano žemėlapiu, turėjo plytėti elnių parkas. Nieko panašaus į grindinį čia nebuvo, tik kažin, ar tai kam nors rūpėjo, mat nebuvo ir

jokio eismo. Tiesą sakant, išvis nemačiau nė gyvos dvasios, kol galiausiai praėjau paskutinį kotedžą ir radau pastatą, kuriame buvo įsikūrę ir paštas, ir universalinė parduotuvė.

Iš parduotuvės išpuolė du vaikiukai geltonais neperšlampamais apsiaustais ir tekini pasileido keliu pirma savo motinos, kuri sustojo prie pašto dėžutės. Nedidukė, šviesaus gymio, ji gerokai vargo, stengdamasi priklijuoti pašto ženklus ir neišmesti žemėn laikraščio, kurį laikė paspaudusi po pažastimi. Vyresnysis iš dviejų vaikų, berniukas, aukštai iškėlęs ranką, sviedė saldainio popierėlį į šiukšlių dėžę, pritvirtintą prie pakelės stulpo. Paskui grįžtelėjo paimti sesers popierėlio, bet ši nedavė.

– Galiu ir pati! Galiu ir pati! – sukliegė mergaitė ir, nepaisydama brolio prieštaravimų, pasistiebusi ir iš visų jėgų ištempusi ranką, bandė pasiekti šiukšlių dėžės angą, galiausiai, taip ir nepasiekusi, mestelėjo popierėlį ton pusėn, bet įsisukęs vėjelis nunešė jį į kitą kelio pakraštį.

– Ką aš tau sakiau?

Abu vaikai lyg susitarę apsisuko ir puolė prie popierėlio, bet čia pat sustojo lyg nudiegti – pastebėjo mane. Dvi šviesių kirpčiukų užuolaidos išdriko virš dviejų porų vienodos formos akių. Dvi burnos prasižiojo iš nuostabos lyg viena. Ne, ne dvyniai, bet amžiaus skirtumas tikrai nedidelis. Aš pasilenkiau, pakėliau popierėlį ir atkišau vaikams. Mergaitė, taikydamasi jį griebti, žingtelėjo pirmyn. Bet broliukas, matyt, atsargesnis, ranka užtvėrė jai kelią ir riktelėjo:

– Mama!

Šviesiaplaukė moteris prie pašto dėžutės matė viską, kas vyko.

– Viskas gerai, Tomai. Leisk sesutei paimti popierėlį.

Mergaitė grybštelėjo man iš rankos popierėlį, nė nepažvelgusi į mane.

– Padėkokite! – pridūrė motina.

Vaikai pusbalsiu sau po nosimi burbtelėjo: „Ačiū!“ – nusigręžė ir nustraksėjo sau. Šįsyk motina pakėlė dukrelę, kad ši pasiektų šiukšlių dėžės angą, bet akių nenuleido nuo manęs, su slepiamu smalsumu nužiūrinėdama mano fotoaparatą.

Taip, Angelfildas – ne ta vieta, kur galėčiau apsimesti nematoma.

Moteris santūriai man šyptelėjo.

– Linkiu maloniai pasivaikščioti, – ištarė ir apsisukusi nužingsniavo paskui vaikus, kurie jau skuto gatve atgal, kotedžų link.

Žiūrėjau jiems pavymui.

Vaikai bėgo greta: tai vienas kiek išsiveržda vo į priekį, tai kitas, bet niekad pernelyg nenutoldavo, lyg būtų surišti nematoma virve. Kartais netikėtai šoktelėdavo į šalį, sulėtindavo žingsnį ar vėl pasileisdavo visu greičiu, bet kaskart idealiai sinchroniškai, tarsi susieti telepatinio ryšio. Tarytum du šokėjai, besisukantys pagal tą pačią vidinę muziką, tarytum du lapeliai, blaškomi to paties vėjo gūsio. Tai buvo taip keista, nesuvokiama, ir drauge – taip pažįstama. Mielai būčiau dar pastoviniavusi ir pažiūrėjusi į juos, bet pabūgau, kad jie gali atsisukti ir pastebėti mane spoksant, tad prisiverčiau traukti savais keliais.

Nužingsniavau dar kelis šimtus jardų, ir priekyje išvydau valdos vartus. Šie ne tik buvo užkelti, bet ir neatplėšiamai pritvirtinti prie žemės, o sąvaros – viena prie kitos: tuo pasirūpino tirštai pinučius apraizgę vijokliai. Virš vartų, gana aukštai, skersai kelią dunksojo pilkšvo akmens arka, galais įsirėmusi į du nedidelius vienaaukščius namukus su langais. Viename lange pastebėjau boluojant kažkokį popiergalį. Būdama užkietėjusi skaitytoja, negalėjau atsispirti net šitokiam rašteliui, tad nubridau per aukštą šlapią žolę jo perskaityti. Bet nieko nepešiau. Spalvingas statybų bendrovės logotipas, tiesa, išliko, bet po juo vietoj pastraipų – tik dvi murzinai pilkšvos pailgos dėmės ir vos vos, bet nedaug, tamsesnis parašo šešėlis. Popierėlis išsaugojo rašto pėdsaką, bet teksto turinį seniai išblukino saulėkaita.

Nusiteikiau ilgam žygiui aplink valdą, kol rasiu kokį nors plyšį tvoroje, bet jau už kelių žingsnių užėjau mažus medinius vartelius, užsklęstus paprasčiausia sklende. Dar akimirka – ir įžengiau vidun.

Įvažiavimo keliukas kadaise buvo gražiai žvyruotas, bet dabar pro akmenėlius po kojomis vietomis prasimušdavo plika žemė, šen ten augo žolės kupstai. Keliukas ilgu lankstu vedė iki dengtų šventoriaus vartelių, už kurių buvo matyti nedidelė, iš lauko akmenų ir titnago sumūryta koplyčia, tada staigiai sukosi į kitą pusę ir nėrė už tankiai sužėlusių medžių ir krūmokšnių šabakštyno, užstojančio vaizdą. Šalikelės abipus keliuko buvo tirštai užžėlusios, įvairiausių krūmų šakos grūmėsi dėl erdvės, o žolynai jų papėdėje stengėsi užimti kiekvieną menkiausią plyšelį, kokį pavykdavo rasti.

Nužingsniavau koplyčios link. Karalienės Viktorijos laikais perstatyta, ji vis tiek išsaugojo pirminį viduramžišką paprastumą. Nedidukė, daili, smaile šaunanti į dangų, bet anaiptol nesistengianti pradurti jame skylės. Koplyčia stovėjo pačiame žvyrkelio įlinkyje; kol ėjau artyn, žvilgsnis nuslydo nuo dengto šventoriaus įėjimo prie reginio, pamažu atsiveriančio vienoje pusėje. Su kiekvienu žingsniu vaizdas vėrėsi vis plačiau, kol galų gale priešais mane išniro blyškaus mūro siena – Angelfildo dvaras, ir aš sustojau lyg įbesta.

Pastatas riogsojo nei šiokiu, nei tokiu kampu. Artėdamas įvažiavimo keliuku, galiausiai atsiremdavai į rūmo kampą – iš čia neįmanoma buvo susigaudyti, kurioje pusėje yra pastato fasadas. Galėjau pamanyti, kad pastatas žinojo, jog svečius dera pasitikti atsigręžus į juos, bet paskutinę akimirką ėmė ir neatsispyrė pagundai bent pamėginti nusisukti, kad galėtų žiūrėti į elnių parką ir miškus, plytinčius už sodo želdinių. Taip ir įstrigo persikreipęs: svečią sutikdavo ne malonia šypsena, o atkištu kietu petim.

Kiti dvaro išorės aspektai tik dar labiau sustiprino gremėzdiško nerangumo įspūdį. Visas pastatas buvo sudurstytas nesilaikant jokios simetrijos. Iš statinio kyšojo trys didžiuliai erkeriai per keturis aukštus, dvylika plačių jų langų ir buvo vienintelis tvarkingas, harmoningas fasado akcentas. Visi kiti pastato langai buvo išmėtyti kur pakliuvo, visi – skirtingų matmenų, nebūtum radęs nė vieno tokio, kuris lygiuotųsi su kairiuoju ar

dešiniuoju, viršutiniu ar apatiniu kaimynu. Baliustrada, einanti virš trečiojo aukšto, tarytum bandė apglėbti tą architektūrinį jaukalą, kad suvis neišsibarstytų, bet neįstengė: tai šen, tai ten kyšantis akmens luistas, dalinis erkeris, nei iš šio, nei iš to prasižiojęs langas – šito buvo per daug netgi jai. Baliustrada nutrūkdavo ir paprasčiausiai išnirdavo kitoje kliūties pusėje. O virš baliustrados nelygia linija vingiavo medaus spalvos stogas, apkaišytas bokštais, bokšteliais, begale kaminų.

Ir tai griuvėsiai? Dauguma auksaspalvių mūro akmenų atrodė lygūs ir švarūs, kaip nauji, tarsi vos vakar būtų iškirsti karjere. Žinoma, įmantrių bokštelių mūras buvo apdilęs, baliustrada aptrupėjusi, bet man vis tiek tiesiog nesivertė liežuvis pavadinti dvaro griuvėsiais. Regėdama jį tokį, su fone plytinčiu žydru dangumi, su paukščiais, sūkuriuojančiais aplink bokštelius, skendintį žalumoje, be jokio vargo galėjau įsivaizduoti šį namą gyvenamą.

Ir tada užsidėjau akinius. Ir supratau.

Langai žiojėjo tuščiomis, bestiklėmis kiaurymėmis, netgi rėmai buvo išpuvę ar sudegę. Tai, ką palaikiau šešėliais virš dešiniosios pusės langų, iš tikrųjų buvo aprūkusios dėmės. O paukščiai, pulkais sukantys ratus virš pastato, nerdavo žemyn ne už jo, o vidun. Stogo nebebuvo. Išvis tai buvo jau nebe pastatas, tiktai kevalas.

Neiškentusi nusiėmiau akinius, ir reginys priešais mane vėl virto nepalytėtu karalienės Elžbietos laikų rūmu. Gal jis ir sukeltų baugios grėsmės nuojautą, jei dangus nusidažytų indigo spalva, jei debesų properšoje išnirtų apsiūkęs mėnulis? Gal ir taip. Bet šiandien skaidrios žydrynės supama scena atrodė kuo nekalčiausiai.

Į pastatą vedantis keliukas buvo užtvertas, netgi lentelė pritvirtinta: „Pavojinga. Nevaikščioti." Pastebėjau neprikaltą tvoros lentą, atkėliau ją, įsmukau pro plyšį vidun ir uždengiau angą paskui save.

Aplenkusi atkištą kietą petį, atsidūriau priešais namo fasadą. Tarp pirmojo ir antrojo erkerio išvydau plačius laiptelius su

šešiomis žemomis pakopomis, jie vedė prie dvivėrių medinių durų. Abipus laiptų stūksojo pakylos, ant kurių tupėjo dvi milžiniškos katės, išskaptuotos iš kažkokios tamsios, blizgios medžiagos. Visos anatominės detalės buvo iškaltos taip tobulai, kad aš, paglosčiusi vieną pirštų galiukais, beveik tikėjausi užčiuopti kailį ir net krūptelėjau palietusi tik vėsų, kietą akmenį.

Ryškiausia suodžių dėmė temdė tečiojo erkerio apatinį langą. Pasilypėjusi ant nugriuvusio mūro luisto, dirstelėjau vidun. Nuo atsivėrusio vaizdo krūtinę persmelkė nerimo šaltis. Kambario sąvoka, kad ir koks būtų pats kambarys, visada žada kažką atpažįstama, esama daiktų, būdingų bet kokiam kambariui. Nors mano miegamasis virš knygyno ir mano vaikystės kambarėlis tėvų namuose, ir kabinetas, kuriame nakvodavau ir dirbdavau pas panelę Vinter, visi buvo labai skirtingi, vis dėlto kai kurie elementai buvo bendri – elementai, kurie išlieka visur ir visada, kad ir kokie žmonės tenai gyventų. Netgi laikinas stovyklavietės būstas būna su gaubtu virš galvos, sergstinčiu nuo gamtos jėgų, būna ten ir erdvės žmogui įeiti, judėti, vėl išeiti, visada būna bent kas nors, dėl ko neklysdamas gali atskirti vidų nuo išorės. O čia nebuvo ničnieko panašaus.

Sugriuvusios čia buvo netgi sijos, kai kurių žemėn nugarmėjo tik vienas galas, tad rąstas kirto kambarį įžambiai, įsirėmęs į mūro luistus, medienos nuolaužas ir dar galaižin kokio šlamšto kaugę, užpildžiusią patalpą iki pat langų. Įžiūrėjau įvairiausiuose užkaboriuose ir plyšiuose sukrautus paukščių lizdus. Tikriausiai tie patys paukščiai prinešė ir sėklų, vidun patekdavo sniego, prilydavo lietaus, įspįsdavo ir saulės spindulys, tad dabar čia, ant gyvenimo šipulių, tarpo augmenija. Mačiau nurudusius žieminius budlėjos stagarus, mačiau ir šeivamedžių ūglių išstypusių į šviesą. Sienomis tarsi koks tapetų ornamentas rangėsi gebenės. Užvertusi galvą pažvelgiau aukštyn – žvilgsnis, sakytum, būtų nuslydęs tamsiu tuneliu. Keturios aukštos sienos tebestovėjo sveikos, bet akys taip ir neįsmigo į lubas: pamačiau tik keturias storas, nelygiais tarpais pritvirtintas sijas, paskui – sklypas tuštumos, dar kelios sijos, vėl tarpas – ir taip daugybę kartų. Tunelio gale spindėjo šviesa. Dangus.

Čia neišgyventų net šmėkla.

Tiesiog netilpo galvoje, kad čia kadaise būta užuolaidų, stovėjo baldai, kabojo paveikslai. Visa tai, ką dabar apšvietė saulė, anuomet apšviesdavo sietynas. Kažin, kokia galėjo būti šio kambario paskirtis? Gal čia buvo svetainė? O gal muzikos kambarys? Valgomasis?

Prisimerkusi ėmiau žvilgsniu skvarbyti šlamštą, kalnais pakalnėmis nuklojusį patalpos grindis. Staiga visame tame nebeatpažįstamame jovalyne, kuris kadaise buvo gyvenamas būstas, žvilgsnis už kažko užkliuvo. Iš pradžių palaikiau tai pusiau nuvirtusia sija, bet lentgalis negalėjo būti sija – pernelyg plonas. Be to, atrodė, kad jo būta prikalto prie sienos. Paskui pastebėjau ir dar vieną tokį. Ir dar vieną. Ir visuose tuose lentgaliuose įžiūrėjau kažką panašaus į sandūras, sakytum lygiais tarpais prie jų stačiu kampu buvo prikaltos kitos lentos. Neilgai trukus kampe ir aptikau vieną tokį, su užsilikusiais skersiniais.

Suvokimas šiurpuliu perbėgo nugara.

Tos sijos – visai ne sijos, o lentynos. Šitas gamtos ir suniokotos architektūros kratinys andai buvo biblioteka.

Beveik pati nepajutau, kaip pro lango kiaurymę įsiropščiau vidun.

Slinkau pirmyn labai atsargiai, su kiekvienu žingsniu pasitikrindama, kur statau koją. Žvilgčiojau į plyšius ir tamsiausius užkaborius, bet jokių knygų neradau. Tiesa, ir nesitikėjau – tokiomis sąlygomis knygos negalėjo išlikti. Bet tiesiog neįstengiau nustoti ieškojusi.

Kad bent kelioms minutėms prasiblaškyčiau, ėmiausi nuotraukų. Nufotografavau bestiklių langų rėmus, medienos ramsčius, ant kurių kadaise rikiavosi knygos, sunkias ąžuolines duris su masyvia stakta.

Mėgindama surasti geriausią kampą nufotografuoti milžiniškam akmenų židiniui, pasilenkiau nuo juosmens į priekį ir kiek į šoną. Ir staiga sustingau. Nurijau seilę, atkreipiau dėmesį ir į pernelyg skubrų širdies plakimą. Bene kažkas man pasigirdo? Ar kažką būsiu pajutusi? Nejaugi kažin kas krustelėjo nuo-

laužų krūvoje po mano kojomis? Ne. Ničnieko. Vis dėlto kuo atsargiausiai nustyplinau į kambario pakraštį, kur mūre žiojėjo skylė – pakankamai didelė, kad galėčiau praliįsti.

Atsidūriau pagrindiniame koridoriuje. Priešais save išvydau tas pačias didžiąsias dvivėres duris, kurias buvau mačiusi ir iš lauko. Akmeniniai laiptai per gaisrą liko nenukentėję. Platus, aukštyn vedantis lankstas – tiesa, turėklai ir baliustrados dabar tirštai apžėlę gebenėmis, bet architektūrinės linijos vis dar gana aiškios: grakštus posūkis, ties pagrindu išplatėjantis į kriauklės formos įviją. Tarytum koks prašmatnus, apverstas apostrofas.

Laiptai vedė į galeriją, kuri kadaise tikriausiai driekėsi per visą vestibiulio plotį. Dabar vienoje pusėje ji baigėsi dantytu lentgalių kraštu, atsikišusių tiesiog virš akmenimis grįstos prarajos apačioje. Tačiau kita pusė buvo beveik visai sveika. Turėklų liekanos palei galerijos kraštą, paskui – koridorius. Lubos, dėmėtos, bet neįgriuvusios, grindys, netgi durys. Pirmąsyk įžengiau į tokią namo dalį, kuriai, regis, pavyko išvengti visuotinio niokojimo. Pažiūrėti net buvo panašu į namus, kuriuose įmanoma gyventi.

Keliskart paskubomis spragtelėjau fotoaparatu, o paskui pamažėle patraukiau koridoriumi – kaip įmanydama atsargiau, pirmiausia patikrindama kiekvieną lentą, tik tada perkeldama ant jos kūno svorį.

Stumtelėjusi pirmąsias duris, priešais save išvydau prarają: vien tik šakos ir mėlynas dangus. Nei sienų, nei lubų, nei grindų – nieko, tik gaivus lauko oras.

Uždariau duris ir vėl nuslinkau koridoriumi, tvirtai pasiryžusi nepasiduoti baimei dėl kiekviename žingsnyje tykančių pavojų. Neatitraukdama žvilgsnio nuo savo pėdų, pasiekiau antrąsias duris. Pasukau rankeną ir jas atlapojau.

Kažkas sujudėjo!

Mano sesuo!

Tik tik nežingtelėjau prie jos.

Vis dėlto nežingtelėjau.

Spėjau susizgribti. Veidrodis. Šešėliuotas, apaugęs purvais, nutaškytas tamsiomis, panašiomis į rašalo dėmėmis.

Pažvelgiau į grindis, ant kurių jau buvau bekelianti koją. Grindų nebuvo. Tik tuštuma ir dvidešimties pėdų krytis iki kietų akmens plokščių grindinio apačioje.

Nors jau supratau, ką išvydau, širdis vis dar spurdėjo krūtinėje. Vėl pakėliau galvą – taip, ji tebėra kur buvusi. Blyškiaveidė beglobė paklydėlė tamsiomis akimis, išskydęs, miglojantis pavidalas, siūbuojantis senų rėmų stačiakampyje.

Ji irgi mane pamatė. Stovėjo, ilgesingai ištiesusi ranką, tarytum man tebūtų reikėję prieiti ir sugriebti jos pirštus. Jei viską pasvertume, argi tai nebūtų pats paprasčiausias sprendimas? Šitaip ir pasielgti: žengti pirmyn ir galų gale vėl prie jos prisijungti?

Kiek laiko aš šitaip prastovėjau žiūrėdama, kaip ji laukia manęs?

– Ne, – sukuždėjau, bet ištiesta jos ranka vis dar kvietė mane prieiti. – Atleisk. – Jos ranka lėtai nusviro.

Tada ji kilstelėjo fotoaparatą ir nufotografavo mane.

Man jos pagailo. Kai bandai fotografuoti per stiklą, nuotraukos niekada neišeina. Žinau tai. Pati bandžiau.

Apgniaužiau trečiųjų durų rankeną ir sustojau. Ak, toji trejeto taisyklė – šitaip man sakė panelė Vinter. Bet man prapuolė ūpas kvaršinti galvą jos istorija. Nebeįdomūs atrodė ir šitie pavojingi jos namai su savo vidiniu lietumi ir apgaviku veidrodžiu.

Metas eiti. Gal dar reikėtų nufotografuoti koplyčią? Apsieisiu netgi be šito. Trauksiu į kaimelio parduotuvę. Ten telefonu išsikviesiu taksi. Nuvažiuosiu į stotį, o iš ten – tiesiai namo.

Taip aš ir padarysiu. Jau po minutės. O kol kas norėjau dar trupučiuką šitaip pastovėti: kakta įsirėmusi į duris, pirštais liesdama rankeną, abejinga viskam, kas galėjo slypėti už tų durų, laukdama, kol išsisklaidys ašarų migla ir aprims širdis.

Stovėjau ir laukiau.

Ir staiga, tiesiog po mano pirštais, trečiojo kambario durų rankena ėmė palengva suktis – pati savaime.

DRAUGIŠKASIS MILŽINAS

Pasileidau bėgti.

Skutau, šokinėdama per plyšius ištrūnijusiose grindyse, nusiritau laiptais, žengdama per tris pakopas susyk; koja slystelėjo, aš netekau pusiausvyros ir, kad nepargriūčiau, stvėriausi už turėklo. Sugriebiau saują gebenių, kluptelėjau, bet vis dėlto išsilaikiau ant kojų ir vėl nukūriau, kiek įkirsdama. Biblioteka? Ne. Į priešingą pusę. Pro antai tų arkinių durų angą. Šeivamedžių ir budlėjų šakos graibstė už drabužių, bėgdama kliuvinėjau už yrančio namo nuolaužų, keliskart vos neišsitiesiau kaip ilga.

Galų gale – ko gero, tai buvo neišvengiama – vis dėlto plojausi ant žemės, nespėjau nuryti ir riksmo, sprūstančio iš gerklės.

– O jergutėliau, o jergutėliau. Bene šitaip išgąsdinau? O jergutėliau.

Grįžtelėjusi įsistebeilijau į durų kiaurymę.

Ir išvydau pasilenkusį virš galerijos aikštelės... anaiptol ne vaizduotės sukurtą skeletą ar pabaisą, o milžiną. Jis niekur nekliūdamas nusibrazdino laiptais žemyn, nerūpestingai ir elegantiškai lyg niekur nieko atžirgliojo per nuolaužomis užverstas grindis ir sustojo prie pat manęs su kuo nuoširdžiausio susirūpinimo išraiška veide.

– O Dievulėliau!

Jis buvo kokių dviejų metrų ūgio, augalotas – toks stambus, kad net pats namas tarytum susitraukė aplink jį.

– Man ir į galvą neatėjo... supraskite, aš tik pamaniau... jūs čia šiek tiek užgaišote, tad aš... Bet ką aš čia, tarsi svarbu, jergutėliau, dabar svarbiausia – ar nesusižeidėte?

Ne tik namas – aš ir pati tarsi susitraukiau, pasijutau esanti vaiko augumo. Bet vyriškis, nors įspūdingo stoto, irgi turėjo savy kažką vaikiška. Pernelyg putlus, kad būtų raukšlėtas, apskritas jo veidas buvo rausvas lyg cherubino, šviesių, pasidabravusių plaukų aureolė grakščiu lanku supo praplikusį viršugalvį. Apskritos buvo ir akys, kaip ir akinių rėmeliai. Nepaprastai žydros, kone perregimos, ir geros akys.

Tikriausiai atrodžiau gerokai apkvaitusi, gal ir pabalusi. Milžinas pritūpė šalia manęs, suėmė už riešo.

– Vaje, vaje, virtote, tai virtote. Jei tik būčiau... man nieku gyvu nereikėjo... Ak, pulsas truputį per tankus. Hm.

Man perštėjo blauzdą. Apčiupinėjau kelnėse ties keliu praplėštą skylę – ir išsikruvinau pirštus.

– O jergutėliau, o jergutėliau. Koja, ar ne? Bene bus lūžusi? Pajudinti galite?

Aš palanksčiau pėdą. Vyriškiui akmuo nuo širdies nusirito – buvo matyti iš tolo.

– O, dėkui Aukščiausiajam. Niekada negalėčiau sau atleisti. Palūkėkite valandžiukę čia... aš tik žybt, aš tuoj... tuojau grįšiu.

Tai taręs, nukulniavo sau. Jo pėdos grakščiai žengė trūnėsiais, pranykdavo plyšiuose tarp šerpetotų lentgalių, vėl išnirdavo, paskui skubriai užtrepeno laiptais, o viršutinė kūno dalis plaukte plaukė oru, tarsi būtų atsijusi nuo sudėtingo kojų triūso apačioje.

Giliai atsikvėpiau ir laukiau jo sugrįžtant.

– Užkaičiau katilą, – pranešė pasirodęs vėl. Atsinešė visai padorią pirmosios pagalbos vaistinėlę, netgi paženklintą raudonu kryžiumi. Išsiėmė buteliuką antiseptiko ir marlės sklypelį.

– Visada sakydavau: ne šiandien, tai rytoj šitame sename lauže kas nors būtinai susižeis. Daugybę metų laikau po ranka vaistinėlę. Juk atsarga gėdos nedaro, tiesa? O jergutėliau, o jergutėliau. – Jis prispaudė graužiantį, antiseptiku sumirkytą

marlės sklypą prie perrėžtos mano blauzdos ir pats krūptelėjo iš skausmo. – Dabar būsime drąsi mergaitė, ar ne?

– Nejaugi čia yra elektra? – paklausiau. Jaučiausi visai suglumusi.

– Elektra? Nagi iš kur, juk tai griuvėsiai.

Jis įsistebeilijo į mane priblokštas klausimo: bene griūdama būsiu susitenkusi galvą ir netekusi nuovokos?

– Rodos, sakėte, kad užkaitėte katilą...

– Ak štai kas! Ne! Įsitaisiau kilnojamą krosnelę. Anksčiau nešiodavausi termosą, bet... – Jis suraukė nosį. – Arbata iš termoso nelabai gardi, ar ne? Na kaip? Smarkiai graužia?

– Tik trupučiuką.

– Šaunuolė mergaitė. Vožėtės kaip reikiant. Taigi, arbata... su cukrumi ir citrina tiks? Gaila, bet teks apsieiti be pieno. Čia nėra šaldytuvo.

– Aš labai mėgstu arbatą su citrina.

– Tvarkelė. Taigi, įtaisysime jus kuo patogiausiai. Nebelyja, tad arbatą gal gerkime lauke?

Jis nužirgliojo prie senų didžiųjų paradinių dvivėrių durų, atitraukė skląstį. Sugirgždėjusios visai ne taip gailiai, kaip buvo galima tikėtis, durys plačiai atsilapojo, ir aš pamėginau pamažu stotis ant kojų.

– Nejudėkite!

Milžinas atstrapaliojo atgal prie manęs, pasilenkė ir lyg niekur nieko paėmė mane ant rankų. Pajutau, kaip kelia aukštyn, paskui nėmaž nekresčiodamas išnešė laukan. Pasodino šonu ant vienos juodųjų kačių, kuriomis prieš kokią valandą pati žavėjausi.

– Jūs čia palaukit, o kai sugrįšiu, abu atsigersime gardžios arbatos!

Jis vėl nėrė atgal į pastatą. Mačiau neaprėpiamą jo nugarą, sklandžiai slystančią laiptais aukštyn ir pradingstančią koridoriaus į trečiąjį kambarį angoje.

– Patogu?

Aš linktelėjau.

– Tikri stebuklai. – Jis nusišypsojo taip, lyg iš tiesų būtų įžvelgęs ką stebuklinga. – O dabar gal susipažinkime? Mano pavardė – Lavas. Aš – Aurelijus Alfonsas Lavas. Meldžiu, vadinkite mane tiesiog Aurelijumi. – Jis su lūkesčiu įsistebeilijo į mane.

– Margareta Lea.

– Margareta! – Jis taip ir sutvisko. – Nuostabu. Iš tikrųjų nuostabu. O dabar užkąskite.

Jis patiesė tarp juodosios katės ausų servetėlę, išskleidė, kruopščiai atlenkdamas vieną kampą po kito. Viduje buvo tamsaus, lipnaus pyrago luistas; regis, Aurelijus atriekė nešykštaudamas. Nedelsdama ir suleidau dantis. Pyragas buvo pats tas žvarbiai dienai: pagardintas imbieru, saldus, bet ir aštrus. Mano naujasis pažįstamas supilstė arbatą į dailius porcelianinius puodelius. Atkišo man dubenėlį su gabaliniu cukrumi, tada iš krūtinės kišenėlės išsitraukė mėlyną aksominį maišelį. Kai atskleidė, išvydau aksomo patale gulintį sidabrinį šaukštelį su ištįsusia stilizuota angelo formos A raide, puošiančia kotą. Paėmiau jį, pamaišiau arbatą ir grąžinau savininkui.

Kol aš užkandžiavau, mano svetingasis šeimininkas sėdėjo ant antrosios katės, kuri po įspūdingu jo kūnu virto vos prakutusiu kačiuku. Aurelijus valgė tylėdamas, uoliai, susitelkęs. Ir dar dirsčiojo į mane, akivaizdžiai nuogąstaudamas, kaip įvertinsiu jo vaišes.

– Labai gardu, – pagyriau. – Pyragas naminis, ar ne?

Vieną akmeninę katę nuo kitos skyrė kokių dešimties pėdų atstumas, taigi kalbėtis mums teko šiek tiek pakeltais balsais, dėl ko pašnekesys tapo mažumą teatrališkas, lyg atliekant vaidmenis kažkokiame spektaklyje. Iš tiesų buvo ir žiūrovų. Išniręs į pamiškę, lietaus nuskalautoje šviesoje stovėjo elnias, sustingęs, net nekrustelėdamas, jis smalsiai nužiūrinėjo mus. Nemirkčiodamas, budrus, vos vos virpčiojančiomis šnervėmis. Žvėris užjuto, kad jį pastebėjau, bet net nebandė bėgti, priešingai, nutarė pasirodyti, koks esąs drąsus.

Mano naujasis draugas nusišluostė į servetėlę pirštus, tada ją išpurtė ir sulankstė keturlinką.

– Vadinasi, patiko? Receptą man davė ponia Lav. Tokį pyragą moku kepti nuo pat vaikystės. Ponia Lav buvo neprilygstama virėja. Ir išvis nuostabi moteris. Dabar, žinoma, jos jau nebėra. Garbaus amžiaus sulaukė. Aišku, visada žmogus tikiesi... bet kas nelemta, tas nelemta.

– Suprantu, – murmtelėjau, nors iš tikrųjų ne kažin ką supratau. Kas buvo ponia Lav? Jo žmona? Bet juk pats sakė išmokęs kepti jos pyragą dar vaikystėje. Nejaugi jis turėjo omeny savo motiną? Negali būti. Argi jam šautų į galvą motiną vadinti ponia Lav? Vis dėlto bent du dalykai nekėlė abejonių: jis ją mylėjo ir ji jau mirusi.

– Užjaučiu, – ištariau.

Užuojautą jis priėmė nutaisęs liūdną išraišką, bet tuoj pat vėl nušvito.

– Juk tai tinkamas būdas sergėti jos atminimą, kaip jūs manote? Norėjau pasakyti – vis kepti jos pyragą?

– Žinoma. Ar tai nutiko seniai? Tai yra, ar seniai ją praradote?

Jis susimąstė.

– Bus bene dvidešimt metų. Nors atrodo daugiau. Arba mažiau. Nelygu, kaip pažiūrėsi.

Linktelėjau. Nė kiek ne aiškiau.

Valandėlę sėdėjome tylėdami. Žvalgiausi į elnių parką. Iš miško guoto išniro dar keletas elnių. Aplenkdami slystantį šešėlį, jie drauge su saulėkaitos juosta slinko per žole užžėlusį parką. Koją man beveik liovėsi perštėję. Jaučiausi jau daug geriau.

– Sakykite... – prabilo keistasis mano naujas pažįstamas; man pasirodė, kad ištarti rūpimą klausimą jam nelengva, teko sutelkti drąsą. – Ar jūs turite motiną?

Nustebau. Žmonės retai kada parodo man tiek dėmesio, kad imtų uždavinėti asmeniškus klausimus.

– Tikiuosi, neužsigausite? Atleiskite, kad paklausiau, bet... na, kaip pasakius... Šeima – toks dalykas, kuris, na... Bet jei nenorite apie tai kalbėti... aš atsiprašau.

– Nieko tokio, kad paklausėte, – lėtai atsiliepiau aš. – Kodėl turėčiau užsigauti?

Iš tikrųjų nė nemaniau užsigauti. Galbūt tai lėmė čia patirti sukrėtimai, o gal mane paveikė visa ši keista aplinka, bet man kažin kodėl atrodė, kad viskas, nesvarbu, ką pasakyčiau apie save čia, šitam žmogui, per amžius ir liks čia, su šituo žmogumi, niekur plačiau nepasklis. Kad ir ką jam prasitarčiau, nesusilauksiu jokių pasekmių. Tad atsakiau į jo klausimą:

– Taip, aš turiu mamą.

– Mama! Taip... juk tai taip... – Jo akyse sublizgo kažkokia netikėta įtampa, nesuprasi, liūdesys ar ilgesys. – Argi kas gali būti nuostabiau nei turėti mamą! – galiausiai sušuko jis. Labai jau aiškus akstinas man pasakyti dar ką nors.

– Vadinasi, jūs pats mamos neturite? – paklausiau.

Aurelijaus veidas akimirką persikreipė.

– Liūdna... visada taip norėjau... Kai pagalvoji, gerai būtų ir tėvas. Ar net koks brolis arba sesuo. Kas nors, ką turėčiau, kas būtų iš tikrųjų mano. Kai buvau vaikas, visko prisigalvodavau. Susikurdavau šeimą, visą giminę. Kartų kartas! Tai pasijuoktumėte sužinojusi! – Vis dėlto, kai tarė šiuos žodžius, jo veidas buvo toks, kad juoktis nėmaž nesinorėjo. – Vis dėlto mano tikroji motina... Ta, kuri mane pagimdė, manoji motina... Na, motiną juk turi kiekvienas, argi ne taip? Aišku, kad taip. Tik štai kas... norėčiau žinoti, kas yra ta mano mama. Vis tikiuosi, kad kada nors, vieną dieną... Kad ateis tokia diena... juk tai nėra visiškai neįmanoma, ar ne? Iki šiol neprarandu vilties.

– Ak.

– Iš tikrųjų tai labai liūdna. – Jis gūžtelėjo pečiais, neva atsainiai, tik iš to atsainumo nieko neišėjo. – Man patiktų turėti mamą.

– Pone Lavai...

– Vadinkite mane tiesiog Aurelijumi.

– Aurelijau. Žinok štai ką: su tomis mamomis kitąsyk viskas ne taip gražu, kaip tikriausiai manai.

– Šit kaip? – Atrodė, kad tai, ką pasakiau, jam – milžiniškas atradimas. Jis įdėmiai pažvelgė į mane. – Kivirčai?

– Ne visai.

Jis suraukė antakius.

– Nesutarimai? Rietenos?

Papurčiau galvą.

– Kas nors dar blogiau?

Jis stačiai nustėro. Kokios bėdos gali tykoti žmogaus dėl to, kad jis turi motiną? Atsakymo jis paieškojo danguje, paskui – miške ir galiausiai – mano akyse.

– Paslaptys, – pasakiau jam.

– Paslaptys! – Jo akys išsiplėtė, virsdamos idealios formos rutuliukais. Priblokštas Aurelijus tik palingavo galvą, mėgindamas susidoroti su neįveikiama užduotimi: suprasti, ką aš norėjau pasakyti.

– Atleisk, – pagaliau pratarė. – Nežinau, kuo galėčiau padėti. Aš taip menkai nutuokiu apie šeimą. Mano tamsumas šioj srity – gilesnis ir už vandenyną. Apgailestauju dėl tų paslapčių. Esu tikras: tu turi teisę jaustis taip, kaip jautiesi.

Užuojauta sušildė jo akis, jis padavė man kruopščiai sulankstytą baltą nosinaitę.

– Atleisk, – sumurmėjau. – Tikriausiai tai tik šokas garuoja.

– Taip aš ir pamaniau.

Kol aš šluosčiausi akis, jis žiūrėjo ne į mane, o tolyn, į elnių parką. Dangus palengvėle temo. Galiausiai aš pasekiau jo žvilgsnį ir spėjau įžiūrėti sumirgančią balzganą dėmę: šviesiakailis elnias grakščiai liuoktelėjo į medžių prieglobstį.

– Aš pamaniau, kad tu – šmėkla, – tariau. – Kai pajutau, kaip ėmė suktis durų rankena. Arba skeletas.

– Skeletas! Aš! Skeletas! – Jis ėmė kikenti sužavėtas, nuo tokios linksmybės suliulėjo visas jo kūnas.

– O tu, pasirodo, – milžinas.

– Tai jau taip! Milžinas.

Jis nusibraukė ištryškusias juoko ašaras ir pridūrė:

– Žinai, vaiduoklis čia vis dėlto yra. Ar bent jau žmonės taip šneka.

Žinau, vos spėjau prikąsti liežuvį, *šmėkla čia tikrai yra, aš ją mačiau*. Bet jis, savaime aišku, kalbėjo ne apie manąją šmėklą.

– O tu esi kada matęs vaiduoklį?

– Ne, – jis atsiduso. – Nesu matęs net jo šešėlio.

Valandėlę sėdėjome tylėdami, nugrimzdę į mintis kiekvienas apie savas šmėklas.

– Darosi žvarbu, – tarstelėjau aš.

– Kaip koja? Nebeskauda?

– Lyg ir nebe. – Nuslydau nuo katės nugaros ir pabandžiau priminti koją visu svoriu. – Iš tikrųjų, jau daug geriau.

– Nuostabu. Nuostabu.

Mūsų balsai blėstančioje, švelnėjančioje šviesoje skambėjo prislopintu murmesiu.

– O kas buvo ta ponia Lav?

– Ponia, kuri mane priglaudė. Ji davė man savo pavardę. Padovanojo ir receptų knygą. Iš tikrųjų ji davė man viską.

Linktelėjau.

Po valandėlės pasiėmiau fotoaparatą.

– Ko gero, man jau metas. Noriu suskubti padaryti keletą kadrų prie koplyčios, kol dienos šviesa visai neužgeso. Dar kartą labai ačiū už arbatą.

– Po valandžiukės ir man pačiam jau reikės bėgti. Labai malonu buvo su tavim susipažinti, Margareta. Dar atvažiuosi?

– Juk iš tikrųjų tu negyveni čia? – paklausiau abejodama.

Jis nusijuokė. Sodrus, aitrus saldumas tas jo juokas, visai kaip ir pyragas.

– O kad tave, aišku, ne. Turiu ten tokį nameliuką. – Jis mostelėjo miško pusėn. – Ateinu čia tik pavakariukais. Sakykime... na... pamąstyti, ar ką.

– Neilgai trukus dvaro pastatą ketina griauti. Tikriausiai žinai?

– Žinau. – Jis išsiblaškęs švelniai paglostė katę. – Gaila, ar ne? Ilgėsiuos to seno gremėzdo. Tiesą sakant, kai išgirdau tave čia vaikščiojant, maniau, tu – viena iš tų. Gal kokia matininkė ar ekspertė.

– Ne, aš tikrai ne iš tų. Rašau knygą apie tuos, kurie kadaise čia gyveno.

– Bene apie Angelfildų mergaites?

– Taip.

Aurelijus susimąstęs linktelėjo.

– Žinai, jos buvo dvynės. Tu tik pamanyk.

Akimirkai jo akys apsiblausė, jis tarytum nutolo.

– Ar dar kada atvažiuosi, Margareta? – vėl paklausė, kai pakėliau rankinę.

– Tikriausiai teks.

Jis kyštelėjo ranką į kišenę ir išsitraukė kortelę. Aurelijus Lavas, tradiciniai angliškos virtuvės patiekalai vestuvėms, krikštynoms, pobūviams. Dūrė pirštu į adresą ir telefono numerį.

– Kai tik atvažiuosi, būtiniausiai man paskambink. Turėsi apsilankyti pas mane namuose, tada pavaišinsiu padoria arbata.

Prieš atsisveikindamas, Aurelijus sugriebė man už rankos ir patapšnojo – švelniai, senamadiška maniera. O paskui gremėzdiška jo figūra grakščiai užkopė plačiais laiptais aukštyn, ir jis uždarė paskui save sunkias duris.

Aš neskubėdama nužingsniavau įvažiavimo keliuku koplyčios link, mintys sukosi apie tą keistą nepažįstamąjį, su kuriuo šit susidūriau, – maža, kad susidūriau, bet dar ir susidraugavau. O tai jau man visiškai nebūdinga. Žengdama pro dengtus vartelius į šventorių, pagalvojau: galbūt ir aš pati dabar savęs nepažįstu? Ar tai tiktai klaidinantis vaizduotės žaismas, ar nuo tada, kai pradėjau bendrauti su panele Vinter, aš – ir išties jau nebe visai aš?

KAPINĖS

Pernelyg užtrukau, sutemos vis labiau tirštėjo, ir apie fotografavimą nebegalėjo būti nė kalbos. Tad į kapines įžengiau apsiginklavusi tik užrašų knygute. Angelfildo bendruomenė buvo sena, bet negausi, tad ir kapų nebuvo labai daug. Suradau, kur palaidotas Džonas Daigensas, *Paimtas į Viešpaties sodus*, radau ir moterį, Martą Diun, *Ištikimą mūsų Viešpaties tarnaitę*, – jos gimimo ir mirties datos daugmaž atitiko mano įsivaizduojamus Misus gyvenimo metus. Persirašiau pavardes, datas ir įrašus į savo sąsiuvinį. Ant vieno kapo buvo pamerkta šviežių gėlių – skaisti, akį traukianti oranžinių chrizantemų puokštė; priėjau arčiau pasižiūrėti, kokį velionį kažkas šitaip šiltai prisimena. Tai buvo Džoanos Merės Lav kapas – *Niekad tavęs neužmiršiu.*

Kad ir kiek dairiausi, Angelfildų pavardės taip niekur ir neaptikau. Bet sutrikau neilgam. Juk dvaro šeimininkai ir negalėjo būti palaidoti paprastame kape, tiesiog koplyčios šventoriuje, ar ne? Jų kapai turėjo būti iškilnesni, su atvaizdais, su išsamia gyvenimo istorija, išraižyta granitiniame antkapyje. Juos, savaime aišku, laidojo pačioje koplyčioje.

Bažnytėlėje tvyrojo prietema. Siauri, senoviniai žalzgano stiklo langai buvo įmūryti arkiniuose storo sienos mūro rėmuose, pro juos vidun dar smelkėsi gūdžios vakaro šviesos likučiai, silpnai apšviečiantys blyškaus akmens arkas ir kolonas, nubalintus skliautus tarp juodų stogo sienojų ir lygią, nugludintą klauptų medieną. Kai akys apsiprato su prieblanda, ėmiausi apžiūrinė-

ti koplytėlės antkapinius ir paminklinius akmenis. Čia buvo epitafijos ištisoms per šimtmečius išmirusioms Angelfildų kartoms: čiurlenančios, daugiažodės panegirikos, ilgiausi tekstai, už didelius pinigus išraižyti brangaus marmuro plokštėse. Kurią kitą dieną imsiuos iš eilės tyrinėti visų praeities kartų mirusiųjų įrašus, bet šiandien ieškojau tik keleto vardų.

Sulig Džordžo Angelfildo mirtimi šeimos polinkis daugiažodžiauti baigėsi. Čarlis ir Izabelė – tikriausiai šitai nuspręsti teko jiems – regis, pernelyg nesivargino iškloti tėvo gyvenimo ir mirties suvestinę ateities kartoms. *Iš žemiškųjų sielvartų išsivadavęs, su Išganytoju dabar yra jisai,* – skelbė lakoniškas įrašas antkapyje. Izabelės vaidmuo šiame pasaulyje ir jos išėjimas iš jo buvo įvardyti stulbinamai nuvalkiotomis frazėmis: *Mylima motina ir sesuo, ji iškeliavo į geresnį pasaulį.* Vis dėlto nusirašiau ir šiuos įrašus, tada skubomis paskaičiavau. Dievulėliau, juk ji netgi jaunesnė už mane! Ne tokia tragiškai jauna, kaip jos vyras, bet vis tiek dar toli gražu nesulaukusi tokio amžiaus, kai jau vertėtų susimąstyti apie mirtį.

Nedaug trūko, kad būčiau išvis pražioplinusi Čarlio kapą. Vieną po kito apžiūrėjusi visus koplyčios antkapius ir taip ir neradusi jo, jau buvau benuleidžianti rankas, bet pagaliau akis užkliuvo už nedidelio tamsaus akmens. Visai nedidelio ir tokio juodo, lyg būtų turėjęs likti nepastebimas ar bent jau atrodyti visai nereikšmingas. Nebuvo jokio auksinio lakšto, raidėms trūko reljefiškumo, tad įžiūrėti jų akimis negalėjau. Tik čiuopdama pirštų galiukais, kaip aklieji kad skaito Brailio raštu rašytą tekstą, po vieną žodį sudėliojau įrašą:

Čarlis Angelfildas
Jis iškeliavo į tamsią naktį.
Neberegėsime mes jo daugiau.

Ir – jokių datų.

Mane staiga persmelkė žvarba. Kažin, kas bus parinkęs antkapio įrašui šiuos žodžius? Nejaugi Vida Vinter? Ir kokie

jausmai galėjo juos lydėti? Man pasirodė, kad įrašas toli gražu ne vienareikšmis, jį galėjai suprasti, kaip nori. Ar tai netekties skausmo išraiška? O gal – atsisveikinimo džiaugsmas atsikračius giminės netikėlio?

Kai išėjusi iš koplyčios žvyruotu įvažiavimo keliuku neskubėdama žingsniavau atgal prie valdos vartų, nugara jaučiau kažkieno žvilgsnį, nepaprastai lengvą, kone visai besvorį. Aurelijus jau išėjęs, tad kas gali lydėti mane žvilgsniu? Galbūt Angelfildo šmėkla? O gal išdegusios paties dvaro akys? Vis dėlto labiausiai tikėtina, kad mane stebėjo nematomas, miško šešėliuose ištirpęs elnias.

– Kaip apmaudu, – tą patį vakarą tarė mano tėvas, su kuriuo susidūriau knygyne, – kad net kelioms valandoms negali užsukti namo.

– Juk aš namuose! – ėmiau ginčytis, apsimesdama nesupratusi, ką jis turėjo omeny. Bet puikiausiai žinojau, kad jis kalba apie mamą. Vis dėlto tiesa tokia: aš iš tikrųjų negaliu pakęsti jos trapaus, beverčio linksmumo, neištveriu ir bespalvio, lyg nuskalauto jos būsto. Aš pati gyvenau šešėliuose, aš susibičiuliavau su savo sielvartu, bet žinojau: mano kartėlis motinos namuose nepageidaujamas. Galbūt ji norėtų turėti kitokią dukterį, linksmą pleputę, kurios gyvybingumas padėtų jai užslopinti savo pačios baimes. Šiaip ar taip, ją baugino mano tylėjimas. Tad aš stengiausi išvis nesipinti jai po kojomis.

– Pernelyg striuka laiko, – bandžiau aiškintis. – Panelė Vinter nerimauja, ragina skubintis dirbti toliau. Be to, iki Kalėdų liko vos kelios savaitės. Tada sugrįšiu.

– Taip, – sutiko jis. – Jau greit Kalėdos.

Tėvas atrodė liūdnas ir susirūpinęs. Žinojau jo rūpesčio priežastį, bet liko tik graužtis, kad niekuo negaliu padėti.

– Įsimečiau kelias knygas, išsivežu jas pas panelę Vinter. Pažymėjau kartotekos kortelėse.

– Gerai. Vežkis, kad nori.

Tą naktį mane iš miego išlupo netikėtas slėgis: kažkas spaudė lovos kraštą. Kietas kažin kieno kaulas per patalus rėmėsi į mano kūną.

Juk tai ji! Atėjo manęs, pagaliau!

Dabar visa, ką dar reikia padaryti, – tai atsimerkti ir pažiūrėti į ją. Tačiau mane stingdo baimė. Kažin, kaip ji atrodo? Panaši į mane? Aukšta, laiba, tamsiomis akimis? O gal – kaip tik šito ir baugu – ji atėjo tiesiai iš kapo? Koks iš tiesų yra tasai siaubingas padaras, su kuriuo man maga susijungti – *vėl* susijungti?

Baimė išsisklaido.

Iš tiesų pabundu.

Manęs per patalus jau niekas nebespaudžia, tai tik miego pakištas pramanas. Nė pati nežinau, ką jaučiu: palengvėjimą ar vis dėlto nusivylimą?

Atsikėliau, susimečiau kelis daiktus ir skystoje žiemiškos brėkšmos šviesoje patraukiau į stotį, sėdau į pirmąjį šiaurės pusėn važiuojantį traukinį.

VIDURINĖS DALYS

Atvyksta Hestera

Kai išvažiavau iš Jorkšyro, lapkritis buvo gerai įsibėgėjęs, kai sugrįžau, paskutinės jo dienos jau ritosi į gruodį.

Gruodžio mėnesį mane visada apninka galvos skausmai, ir šiaip jau menkas apetitas kone suvis prapuola. Nerimastis neapleidžia net tada, kai prasmengu į skaitymą. Drėgna, žvarbi tamsa neduoda miegoti naktimis. Manyje tarytum tūno koks laikrodis, pradedantis tiksėti gruodžio pirmąją, stropiai skaičiuojantis dienas, valandas, minutes, likusias iki tam tikros konkrečios dienos – tos, kai mano gyvenimas įsižiebė ir vėl užgeso: mano gimtadienio. Nepatinka man gruodis.

Šiais metais grėsmės nuojautą dar labiau sustiprino orai. Virš namo, slėgdamas jį prie žemės, kybojo sunkus, pritvinkęs dangus, gramzdinantis mus į amžiną blausią prietemą. Parvažiavusi į Jorkšyrą aptikau Džuditą, bėginėjančią iš kambario į kambarį: ji iš tuščių, niekieno nelankomų svečių kambarių rankiojo stalines lempas, toršerus, naktines lemputes ir dėliojo bibliotekoje, svetainėje, man skirtuose kambariuose. Tiesiog nėrėsi iš kailio, kad tik neleistų išplisti gličiai pilkumai, tūnančiai kiekvienoje kertėje, po kiekvienu krėslu, kiekvienoje užuolaidos klostėje ar apmušalų įlinkyje.

Panelė Vinter ničnieko neklausinėjo apie mano kelionę, neužsiminė ir apie savo progresuojančią ligą, bet, nors išvykusi buvau visai neilgam, pernelyg aiškiai mačiau, kaip spėjo pasikeisti jos sparčiai dūlėjantis kūnas. Kašmyro apdaras, atrodė, tik tuščiomis klostėmis krinta nuo pečių, gobdamas visai su-

menkusią figūrą, ant pirštų žaižaruojantys rubinai ir smaragdai tarytum išpampo – taip negailestingai sulyso jos rankos. Siaurutė balta linija ties plaukų šaknimis, jau gana ženkli man išvykstant, gerokai paplatėjo, šliaužė aukštyn kiekvienu plauku, praskiesdama ryškų varinį atspalvį, versdama jį blausesniu, oranžiniu. Bet, nepaisant nykstančio kūno, panelė Vinter spinduliavo kažkokia jėga ir energija, užgožiančia ir ligą, ir senatvę, suteikiančia neregėtos galios. Kai tik įžengiau į kambarį – vos suskubau atsisėsti ir išsitraukti užrašinę, – ji iš karto prašneko, tęsdama pasakojimą nuo tos vietos, kur jis buvo nutrūkęs. Galėjai pamanyti, kad jos kūno indas iki briaunų kupinas žodžių, ir ji nebeįstengia nė akimirkos išlaikyti jų nepaliejusi.

Kai namuose neliko Izabelės, kaimas subruzdo: neliko ir abejonių, jog būtina ką nors daryti su vaikais. Mergaitėms buvo trylika – jos pasiekė tą amžių, kai nieku gyvu nebebuvo galima palikti jų visai be priežiūros, joms reikėjo moteriškos įtakos. Ar nereikėtų išsiųsti jų kur nors į mokyklą? Bet kokia mokykla sutiktų priglobti dvi šitokias mokines? Kai visiems tapo aišku, kad apie mokyklą negali būti nė kalbos, kaimiečiai draugiškai nutarė, jog vienintelė išeitis – samdyti guvernantę.

Ją pavyko rasti. Ji buvo vardu Hestera. Hestera Barou, kas reiškia pilkapį. Ne itin daili pavardė, kita vertus, ir Hestera nebuvo dailutė mergaitė.

Viską organizavo daktaras Modslis. Čarlis, užsisklendęs savo sielvarte, beveik nė nenutuokė, kas dedasi, o Džonas Daigas ir Misus tebuvo namų tarnai, tad su jais niekas nė nesitarė. Daktaras kreipėsi į poną Lomaksą, šeimos advokatą, o paskui bendromis pastangomis, dar ir banko valdytojo padedami, jie ir sutvarkė visus reikalus. Galiausiai, kas pasakyta, buvo padaryta.

Bejėgiai ir pasyvūs visi mes gyvavome lūkesčiu, visi – su savų surizgusių jausmų kamuoliu. Misus draskė prieštaringos emocijos. Instinktas jai kuždėjo, kad šita nepažįstamoji, ne-

trukus įsibrausianti į jos valdas, – gerokai įtartina, o drauge su įtarumu apniko ir baimė, kad pernelyg išryškės jos pačios trūkumai – Misus jau daugelį metų vadovavo visam namų ūkiui ir puikiai suvokė savo galimybių ribas. Bet kartu jos širdyje žiebėsi ir viltis. Viltis, kad atvykusi naujoji guvernantė sugebės įdiegti mergaitėms tvarkos ir drausmės supratimą, suteiks namams gerų manierų ir sveiko proto. Tiesą sakant, jos troškimas susigrąžinti patikimą ir tvarkingą gyvenimą buvo toks stiprus, kad guvernantės atvykimo išvakarėse ji net suskato žarstyti nurodymus, tarsi mes būtume tokie vaikai, kurie galėtų paklusti. Turbūt nereikia nė sakyti, kad mums pro vieną ausį įėjo, pro kitą išėjo.

Džoną Daigą apnikę jausmai nebuvo tokie dvilypiai, iš esmės – veikiau vien tik priešiški. Jis nesileido įtraukiamas į ilgus Misus svarstymus, kaip nuo šiol viskas būsią, ir akmenine tyla atsisakė skatinti tą optimizmą, kuris buvo beįsišaknijąs jos širdyje. „Jeigu ji – kaip tik tas žmogus, kurio mums reikia...“ – balsu mąstydavo ji. Arba: „Iš anksto neįspėsi, kaip viskas gali pasikeisti į gera...“ Tačiau jis tik niūrodavo, įsmeigęs žvilgsnį į virtuvės langą, tylomis atmesdamas bet kokias pastangas įtraukti jį į pokalbį. Kai daktaras užsiminė, kad Džonui galbūt reikėtų kinkyti dvivietę karietą ir pasitikti guvernantę stotyje, šis atšovė pabrėžtinai šiurkščiai.

– Neturiu laiko trankytis po visą kraštą, gaudydamas kažkokią mokytojėlę, – pareiškė, ir daktarui teko ją sutikti pačiam.

Nuo tada, kai pragaištinga jėga nuniokojo jo sodą, Džonas Daigas jau niekad nebebuvo, koks buvęs, o dabar, neišvengiamai artėjant naujiems pokyčiams, ištisas valandas tūnodavo vienas, nugrimzdęs į savo paties baimę ir nuogąstavimus dėl ateities. Įsibrovėlė jau savaime reiškė naują porą žvitrių akių ir ausylų ausų namuose, kuriuose daugybę metų niekas dorai nesižvalgė ir nesiklausė. Džonas Daigas, įpratęs prie slaptumo, nujautė bėdą.

Visus mus, kad ir skirtingai, kamavo baimė. Visus, išskyrus, aišku, Čarlį. Kai atėjo toji diena, jis kaip buvo, taip ir liko

senasis Čarlis. Tūnojo užsisklendęs, atokiau nuo visų akių, o apie jo buvimą namuose pranešdavo tik protarpiais visą pastatą supurtantis dundesys ir grumėjimas – prie šito triukšmo visi įnamiai buvo taip pripratę, kad beveik nė nepastebėdavo. Gedėdamas pražuvusios Izabelės, Čarlis net nebeskyrė dienos nuo nakties, tad kažkokios guvernantės pasirodymas jam išvis nieko nereiškė.

Mes tą rytą stūmėme nieko neveikdamos viename iš antrojo aukšto kambarių. Jį tikriausiai reikėtų vadinti miegamuoju, jei tik lova išvis būtų matyti per kaugę visokiausio šlamšto, susikaupusio čia ir nekuopiamo ištisais dešimtmečiais. Emelina nagais ardė sidabrinius siūlelius, vingiuojančius per siuvinėtus užuolaidų raštus. Kai pavykdavo vieną išpešti, vogčia grūsdavo jį į kišenę, kad paskui galėtų nusinešti į šarkos lobyną, kruopščiai slepiamą po lova. Tačiau sutelktas dėmesys vis išsiblaškydavo. Kažkas artėjo, ir nesvarbu, ar ji suvokė, ką tai reiškia, ar ne, vis dėlto nejučia užsikrėtė lūkesčiu, tvyrančiu visuose namuose.

Emelina pirmoji ir išgirdo atidardančią karietą. Mudvi pro langą stebėjome, kaip atvykėlė išlipa, dviem energingais delnų brūkštelėjimais išlygina apsiglamžiusį sijoną ir apsidairo. Ji pažvelgė į laukujes duris, paskui į kairę, paskui į dešinę ir galiausiai – aš tučtuojau atšokau – aukštyn. Jai turėjo pasirodyti, kad tai – tik sumirgėjo šviesos bei šešėlių žaismas, o gal – pro išdaužtą langą įsisukęs vėjo gūsis suplazdino užuolaidos kraštą. Šiaip ar taip, tai, ką ji pamatė, niekaip negalėjome būti mes.

Užtat mes ją matėme. Neatitraukdamos akių stebėjome pro Emelinos šviežiai išraktą skylutę užuolaidoje. Tik dar nesusigaudėme, ką manyti. Hestera buvo vidutinio ūgio. Vidutinio kūno sudėjimo. Plaukų nepavadinsi nei visai geltonais, nei rusvais. Tokio pat atspalvio ir oda. Apsiaustas, bateliai, suknelė, skrybėlaitė – viskas tokios pat nenusakomos murzinos spalvos. Netgi veidas, ir tas stokojo nors kokio išskirtinio bruožo. Ir vis tiek mudvi taip ir *įsisiurbėme* į ją akimis. Stebeilijome, kol ėmė perštėti akys. Kažkas švietė pro kiekvieną jos plyno veide-

lio porą. Žaižaravo drabužiuose ir plaukuose. Kibirkščiavo net krepšiuose. Galaižin kas skleidė švytėjimą, supantį ją visą, lyg joje būtų degusi elektros lemputė. Nežinia kodėl, bet ji atrodė kažkokia ypatinga.

Kodėl – šito net nenutuokėme. Tokios kaip ji mes iki tol negalėjome net įsivaizduoti.

Vis dėlto vėliau tai paaiškėjo, dar ir kaip.

Hestera buvo švari. Visa visutėlė išskalbta ir ištrinkta, išmuilinta ir išskalauta, nugremžta ir nusvidinta. Be dėmelės.

Galite įsivaizduoti, kokį įspūdį ji susidarė apie Angelfildą.

Kai ji įžengė į namus, po kokio ketvirčio valandos paliepė Misus pašaukti mus. Mes, aišku, nekreipėme dėmesio į kvietimą ir laukėme, kas bus toliau. Laukėme, laukėme ir nieko nesulaukėme – ničnieko neatsitiko. Štai čia ji pirmąsyk užklupo mus iš netyčių, tik mes to dar nesupratome. Visa milžiniška mūsų išsiugdyta meistrystė slapstytis lieka visiškai bevertė, jeigu ji nesivargina mūsų ieškoti. O ji ir nesivargino. Mudvi trainiojomės po kambarį, vis labiau kamuojamos nuobodulio, o netrukus – ir graužiamos apmaudingo smalsumo, prasikalusio, nepaisant visų mūsų bandymų priešintis. Nejučia ėmėme klausytis kiekvieno garselio, atsklindančio iš apačios: girdėjome Džono Daigo balsą, stumdomų baldų brazdėjimą, kažkokį bildesį, kažkokį žvangesį. Paskui viskas nutilo. Atėjo pietų metas: mus pašaukė prie stalo, mes nesijudinome iš vietos. Šeštą valandą Misus pašaukė dar kartą: „Lipkite žemyn vakarieniauti su savo naująja guvernante, mergaitės." Mes atkakliai tūnojome kambaryje. Niekas pas mus neatėjo. Štai tada po truputį ir pradėjo smelktis nuojauta, kad atvykėlė yra tokia jėga, prieš kurią taip lengvai nepapūsi.

Kiek vėliau vėl išgirdome, kad šeimynykščiai ruošiasi gulti. Žingsniai laiptuose, Misus balsas: „Viliuosi, jums čia bus patogu, panele." Tada – guvernantės balsas, aksomu aptrauktas plienas: „Neabejoju, kad taip ir bus, ponia Diun. Dėkoju už rūpestį."

– Beje, panele Barou, apie mergaites reikėtų pasakyti...

– Dėl jų tikrai neverta nuogąstauti, ponia Diun. Užtikrinu, viskas bus gerai. Labos nakties.

Paskui laiptuose sušliumpsėjo atsargūs žemyn lipančios Misus žingsniai ir stojo tyla.

Užslinko naktis, namas sumigo. Visi, išskyrus mus. Misus pastangos mus įtikinti, kad naktis yra skirta miegui, nuėjo vėjais, kaip ir visos kitos jos pastangos ko nors mus išmokyti; tamsos mes nebijojome. Pasiklausėme už guvernantės durų, bet nieko neišgirdome, tik tylutėlį krebždenimą – po grindlentėmis darbavosi pelės. Tad mudvi patraukėme žemyn – tiesiai į maisto podėlį.

Durys neatsidarė. Per visą mūsų gyvenimą čia niekada nebuvo jokios spynos, o štai šiąnakt atsirado – ją išdavė šviežutėlės alyvos blizgėjimas tamsoje.

Emelina kantriai, nieko negalvodama laukė, kol durys atsidarys, kaip iki šiol visada laukdavo. Nėmaž neabejodama, kad jau po akimirkos galės kiek širdis geidžia imti duonos, sviesto, uogienės.

Vis dėlto pulti į paniką nevertėjo. Misus prijuostės kišenė. Raktai, savaime aišku, bus ten. Ten jie būdavo visada: visas žiedas surūdijusių, niekada nenaudojamų raktų – viso namo durų, indaujų, spintelių spynoms, reikėjo tik nepatingėti pasikrapštyti, kad pritaikytum kiekvienai spynai tinkamą raktą.

Kišenė buvo tuščia.

Emelina krustelėjo, jos galvoje sušmėžavo miglota nuostaba dėl tokios gaišaties.

Guvernantė po truputį įgijo tikro iššūkio pavidalą. Bet tegul nesitiki galėsianti taip paprastai mus pričiupti. Mudvi kur nors nueisime. Visuomet galima įsmukti į vieną ar kitą kaimo namelį ir ten pasičiupti kokios užkandos.

Virtuvės durų rankena pasisuko ir įstrigo. Ir joks tampymas, joks klebenimas nepadėjo jos išlaisvinti. Ant durų kabojo spyna.

Išdaužtas svetainės langas dabar buvo užkaltas lentomis, valgomojo langus sergėjo aklinai užvertos langinės. Liko vie-

nintelė, paskutinė galimybė. Mes patraukėme į koridorių, prie didžiųjų lauko durų. Emelina, visai suglumusi, šliumpino iš paskos. Ją kamavo alkis. Ką reiškia visas tas sambrūzdis dėl durų ir langų? Kiek dar turės praeiti laiko, kol ji galės prisikimšti pilvuką? Pro vitražinį koridoriaus langą srovenanti mėnesienos juosta, tamsinto stiklo nudažyta mėlynai, apšvietė pakankamai: aukštai, pačiame dvivėrių durų viršuje pritvirtinti masyvūs, nepasiekiami, dosniai alyva sutepti skląsčiai – užšauti.

Mes atsidūrėme nelaisvėje.

Emelina prašneko.

– Niam niam, – ištarė.

Ji buvo alkana. O išalkusiai Emelinai reikėjo pavalgyti. Štai taip, visai paprasta. Pakliuvome į padėtį be išeities. Procesas užtruko gana ilgai, bet vargšės susitraukusios, mažytės Emelinos smegenys galiausiai suvokė, kad maisto, kurio ji šitaip geidė, gauti neįmanoma. Ji visai sutriko, akis aptraukė ūkana, tada ji prasižiojo ir pratrūko aimana.

Jos sielvartingas riksmas užsirito akmeniniais laiptais aukštyn, pasuko koridoriumi į kairę, pakilo dar vienu laiptų maršu ir pro durų apačią įsmuko į naujosios guvernantės kambarį.

Netrukus Emelinos kūkčiojimui ėmė antrinti kitas garsas. Ne duslus, atsargus apyaklės Misus šlumšnojimas, o gyvybingi, metronomo tikslumu kaukšintys, ritmingi Hesteros Barou žingsniai. Skardus, neskubrus kaukšėjimas: tarkšt tarkšt tarkšt. Laiptais žemyn, paskui – koridoriumi, galiausiai – antrojo aukšto galerija.

Aš spėjau įsmukti į ilgos užuolaidos klostes akimirką anksčiau, nei ji pasiekė galerijos aikštelę. Buvo vidurnaktis. Ji stovėjo laiptų viršuje: nedidelė, aptaki figūrėlė, nei pilvota, nei liesa, remiama tvirtų kojų, su viršuje šviečiančiu vis taip pat ramiu, bet tvirto ryžto kupinu veidu. Su mėlynu, tampriai diržu sujuostu chalatu ir tvarkinga, nėmaž neišsitaršiusia šukuosena, ji atrodė taip, tarsi būtų miegojusi sėdėdama, visiškai pasiruošusi rytui. Jos plaukai buvo skysti, prigludę prie viršugalvio, veidas – papurtęs, nosis – striuka, mėsinga. Ji buvo nedaili, jei

nepasakius dar stipriau – tiesiog bjauri, bet Hesteros bjaurumas kėlė visiškai kitokį įspūdį, nei bet kurios kitos moters. Ji tiesiog prikaustydavo žvilgsnį.

Emelina, parimusi laiptų papėdėje, dar prieš akimirką virkavo iš alkio, bet kai pasirodė Hestera, apsisiautusi visu savo šlovės spindesiu, mergaitė tuoj pat nustojo verkti, lyg akimoju numaldyta, tarsi tiesiog priešais ją būtų išdygęs padėklas, kaupinai prikrautas pyragaičių.

– Kaip malonu su tavimi susipažinti, – prašneko Hestera, lipdama laiptais žemyn. – Nagi, kuri tu? Adelina ar Emelina?

Emelina žiopsojo praverta burna, bet neišleido nė garselio.

– Ir nesvarbu, – kalbėjo guvernantė. – Gal norėtum ko nors vakarienei? O kur tavo sesuo? Gal ir ji neatsisakytų ko nors užkąsti?

– Niam, – ištarė Emelina; nesupratau, ar tai turėjo reikšti vakarienę, ar tas žodis įvardijo pačią Hesterą.

Hestera apsidairė, žvilgsniu ieškodama antrosios dvynės. Matyt, užuolaida jai pasirodė tiesiog užuolaida, nes, nuslydusi per ją žvilgsniu, Hestera visą dėmesį vėl sutelkė į Emeliną.

– Eime, – ištarė ir nusišypsojo.

Iš savo žydrosios kišenės ji išsitraukė raktą. Naujutėlį sidabriško mėlynumo raktą, nusvidintą taip, kad net švietė – jis iki skausmo vaiskiai tvyksčiojo mėlynoje šviesoje.

Štai ir suveikė.

– Blizga, – ištarė Emelina. Ir tada, net nesuvokdama, kas tai ar kokių stebuklų gali įskelti, šaltais koridoriais nusekė paskui raktą – o drauge ir Hesterą – į virtuvę.

Mane, likusią tūnoti užuolaidos klostėse, gniaužė alkio spazmai, kurie netrukus užleido vietą pykčiui. Hestera ir jos raktai! Emelina! Ir vėl viskas kartojasi, visai taip pat, kaip buvo su anuo vaikišku vežimėliu. Tai buvo *meilė*.

Tokia buvo pirmoji naktis – ir Hestera išplėšė pergalę.

Apšniaukštas mūsų namas toli gražu nepersimainė, prisitaikydamas prie švara tvaskančios naujosios guvernantės, kaip buvo

galima tikėtis. Viskas klostėsi kitaip. Šykštūs, nejaukūs saulės spinduliai, kurie, pritemę ir sudulkėję, šiaip taip prasismelkdavo pro visą amžinybę nevalytus langus ir sunkias užuolaidas, regis, visuomet krito vien tik ant Hesteros. Ji susiurbdavo juos į save, o paskui vėl išspinduliuodavo į amžiną prieblandą, tik jau atgaivintus ir šviežius, nuo jos prisilietimo pritvinkusius neregėto gyvybingumo. Po trupučiuką nuo Hesteros sklindantis spindėjimas vis labiau ir labiau plito po visą namą. Pirmąją dieną šviesos poveikį pajuto tik jos pačios kambarys. Ji nukabino užuolaidas, pamerkė į pamuiles. Paskui padžiovė ant virvės džiūti, ir čia saulė bei vėjas nelauktai netikėtai pažadino rausvų bei geltonų rožių ornamentą, kurio niekas net neįtarė čia esant. Kol džiūvo užuolaidos, Hestera, pasitelkusi laikraštį ir buteliuką acto, nusvidino langą, įsileisdama vidun visą šviesos srautą, o kai jau galėjo įžiūrėti, ką daranti, kibo gremžti kambario nuo grindų iki lubų. Vakarui atėjus, tarp tų keturių sienų ji jau buvo susikūrusi mažytį asmeninį švaros rojų. Ir tai buvo dar tik pati pradžia.

Ginkluota muilu bei balikliu, energija bei ryžtu, ji skleidė švarą po visą namą. Ten, kur dvaro įnamiai iš kartos į kartą pusakliai dvaklinėjo be jokios prasmės, sukdami betikslius ratus, vaikydamiesi įkyrius nenumaldomus potroškius, Hestera įsiveržė tarytum gaivus pavasarinio vėjo stebuklas. Ištisus trisdešimt metų gyvenimo ritmą namuose galėjai matuoti nebent pagal tingų dulkelyčių, atsitiktinai pakliuvusių į varganos šviesos drūžę, sūkuriavimą. O dabar minutes bei sekundes tiksėjo ritmingas smulkių Hesteros pėdučių tapsenimas; vienas kitas energingas mostas drėgna šluoste – ir saulės spindulyje šokančių dulkelyčių išvis neliko.

Po švaros atėjo eilė tvarkai, pats namas pirmas pajuto pokyčius. Mūsų naujoji guvernantė išsiruošė į žygį ir viską iššniukštinėjo iki panagių. Pradėjusi nuo apačios, ji neskubėdama ropštėsi iki pat pastogės, kiekviename aukšte kažką murmėdama ir raukydama kaktą. Nuo įdėmaus jos žvilgsnio neišsisuko nė viena spintelė, nė vienas užkaboris ar niša; su pieštuku ir užra-

šų knygute rankoje ji ėjo iš vieno kambario į kitą, iššvalgydavo kiekvieną kertę, pro jos akis neprasprūsdavo jokia pelijanti drėgmės dėmė ar išklibęs lango rėmas, ji varstė visas duris, po vieną mindžiojo visas grindlentes, ieškodama, kur kas girgžda ar cypia, bandė kaišioti senus raktus į senas spynas, sukiojo, atrinkinėjo, ženklino. Duris paskui save palikdavo užrakintas. Nors tai buvo tik „apžvalginis žygis", tik pasiruošimo didiesiems pertvarkos darbams etapas, vis dėlto permainų rasdavosi kiekviename kambaryje, į kurį ji įkeldavo kojį: čia krūva skalbinių, kruopščiai sulankstytų ir tvarkinga krūvele sudėtų ant kėdės, čia kažin kada numesta knyga, kurią ji pakeldavo ir pasikišdavo po pažastimi, ketindama nunešti atgal į biblioteką, čia ištiesinta ir užtraukta užuolaida. Visa tai vyko nepaprastai mitriai, nors skubos plika akimi nebūtum pastebėjęs nė ženklo. Atrodė, kad jai pakanka žvilgsniu apmesti kambarį, ir tamsa ima trauktis, susigūžusi iš gėdos netvarka kimba tvarkytis pati, šmėklos išsilaksto po visas pakampes. Štai šitaip ir buvo išhesteruotas kiekvienas namų kambarys.

Tiesa, reikia pripažinti, kad, galiausiai užkopusi į palėpę, net Hestera sustingo netekusi žado. Stovėjo atkragusiu apatiniu žandikauliu ir pasibaisėjusi žvelgė į pastogės ertmę. Tačiau net šis neįsivaizduojamas chaosas neprivertė jos sudrebėti. Ji suėmė save į nagą, kiečiau suspaudė lūpas ir kibo tik dar energingiau skrebenti užrašų knygutės puslapyje. Jau kitą dieną pasirodė statybininkas. Tai buvo žmogus iš kaimo, mes jį pažinojome: toks neskubrus vyrukas, kuris vaikščiodavo vilkdamas kojas, o kalbėdamas iki begalybės ištęsdavo balsius, kad burna spėtų pailsėti prieš kitą priebalsį. Jis imdavosi kokių šešių ar septynių darbų iš karto, bet retai kada užbaigdavo bent vieną, per ištisas dienas jis dūmydavo cigaretes, nužiūrinėdavo pradėtą darbą ir susitaikęs su lemtimi linguodavo galvą. Mūsų namų laiptais jis užsivilko tingiai, kaip ir buvo pratęs, bet, vos praleido penkias minutes su Hestera, išgirdome, kaip gyvai ir žvaliai sukaukšėjo jo plaktukas. Ji sugebėjo pažadinti netgi jį.

Praėjo vos kelios dienos, o namuose jau buvo įsiveisę tokie reiškiniai kaip pusryčių ar pietų metas, laikas gulti ir laikas keltis. Dar kelios dienos – ir atsirado švarūs bateliai vaikščioti po namus ir švarūs batai eiti į lauką. Ir tai dar ne viskas. Šilkinės suknutės buvo išskalbtos, sulaidytos, sutaisytos ir pakabintos į spintas galaižin kokioms mistinėms „iškilmingesnėms progoms“, o kasdienai atsirado naujos žalios ar mėlynos medvilninės suknutės su baltais dirželiais ir apykaklaitėmis.

Emelina šiomis naujomis sąlygomis stačiai sužydo. Ji iš anksto nustatytomis valandomis gaudavo sočiai pavalgyti, be to – akylai budrios akies stebima – galėjo žaisti su tvaskančiais Hesteros raktais. Ji netgi pamėgo vonią. Tiesa, iš pradžių draskėsi kaip įmanydama, klykė ir spardėsi, kol Hestera bei Misus ją nurenginėjo ir merkė į vandenį, bet paskui, kai išvydo save veidrodyje – švarutėlę, tvarkingai supintomis kasomis su įrištais žaliais kaspinais, ji tik prasižiojo ir vėl nugrimzdo į transą. Jai patiko pačiai švytėti. Kai tik Emelina atsidurdavo greta Hesteros, kaskart vogčiomis dirsčiodavo šiai į veidą, ar nesušmėžuos lūpose šypsena. O kai Hestera išties nusišypsodavo, kas atsitikdavo ne taip jau retai, Emelina įsistebeilydavo į ją su beribiu susižavėjimu. Neilgai trukus ir pati išmoko atsakyti šypsena.

Kiti šeimynykščiai irgi atsigavo. Misus buvo nuvaryta pas gydytoją pasitikrinti akių, o paskui, nepaisant begalinių skundų, – ir pas specialistą. Sugrįžusi ji jau vėl matė. Misus liko tokia patenkinta, išvydusi ūmai iššvarėjusius namus, kad visi tie metai, kuriuos praleido pilkose ūkanose, tarytum nutrupėjo nuo jos, ji atjaunėjo tiek, kad netgi sugebėjo prisidėti prie Hesteros šiame drąsiame naujajame pasaulyje. Ir Džonas Daigas, kuris Hesteros įsakymams paklusdavo gerokai suniuręs ir visuomet atkakliai kreipdavo savo tamsių akių žvilgsnį į šalį nuo jos skaisčių, visa reginčių akių, neįstengė atsispirti teigiamam jos neišsemiamos energijos poveikiui. Niekam netaręs nė žodžio, jis kartą pasiėmė sodininko žirkles ir patraukė į figūrinių medžių sodą – pirmą kartą po katastrofos. O ten jo pastangos

sklandžiai susiliejo su vaisiais to darbo, kurį, lopydama smurto proveržio paliktas žaizdas, jau buvo spėjusi nuveikti gamta.

Čarlį Hesteros įtaka pasiekė ne taip tiesiogiai. Jis stengėsi nepasipinti jai po kojų, ir tai tenkino abu. Hestera visiškai nepageidavo imtis kokio nors papildomo darbo, išskyrus tiesioginį, o tiesioginis jos darbas buvome mes. Mūsų protai, mūsų kūnai, mūsų sielos – taip, tačiau mūsų globėjas jos jurisdikcijai nepriklausė, tad ji nekišo prie jo nagų. Ji buvo toli gražu ne Džeinė Eir, o jis – ne misteris Ročesteris. Kibirkščiuojančios jos energijos akivaizdoje jis pasitraukė į kadaise buvusius vaikų kambarius trečiajame aukšte, kur švinko drauge su savo prisiminimais, vis labiau grimzdamas puvėsiuose. Jam Hesteros poveikis buvo labai ribotas: tiesiog šiek tiek pagerėjo valgis ir gerokai tvirtesnėse rankose atsidūrė finansiniai reikalai, mat tuomet, kai juos sąžiningai, bet nelabai rūpestingai bandė tvarkyti Misus, visokio plaukio prekeiviai ir verslautojai plėšikavo, kaip išmanydami. Čarlis visų šių pokyčių į gera net nepastebėjo, o jei ir būtų pastebėjęs, jam veikiausiai būtų buvę nė motais.

Tačiau vaikus Hestera suvaldė ir pasirūpino, kad šie nelįstų į akis, – jei būtų nors kiek apie tai susimąstęs, Čarlis už tai būtų veikiausiai jautęsis dėkingas. Kai namuose įsiviešpatavo Hesteros valdžia, nebeliko jokių priežasčių priešiškai nusiteikusiems kaimynams skųstis dėl dvynių eibių, Čarliui nebereikėdavo sliūkinti į virtuvę pasiimti kokio Misus sutepto sumuštinio, o kas užvis svarbiausia, nebereikėjo nė vienai minutei apleisti tos fantazijų karalystės, kurioje jis gyveno su Izabele, vien tik su Izabele, visados – tiktai su Izabele. Kiek prarado teritorijos, jis tiek pat laimėjo laisvės. Hesteros jis niekad negirdėdavo, nė karto jos nematė, jo neaplankė nė viena mintis apie ją. Ir šitai jį visiškai tenkino.

Hestera triumfavo. Gal pažiūrėti ji ir buvo panaši į bulvę, bet, jei sykį sumąstydavo ką nuveikti, nebuvo tokios užduoties, su kuria nesusidorotų.

Panelė Vinter nutilo, jos nejudančios akys įsmigo į vieną kambario kampą, kur jai skleidėsi praeitis, kur kas realesnė nei dabartis ir aš. Jos lūpų kampučiuose ir akyse protarpiais sumirgėdavo kažkas panašaus į sielvartą ir kančią. Suvokdama, koks plonytis siūlelis sieja ją su praeitimi, aš labai sergėjausi jo nenutraukti, bet ir baiminausi, kad nenutrūktų jos pasakojimas.

Tyla užsitęsė.

– O jūs? – galiausiai neiškenčiau pusbalsiu neparaginusi. – O kaip visa tai paveikė jus?

– Mane? – Ji atsajai sumirksėjo. – O, man ji patiko. Čia ir visa bėda.

– Bėda?

Ji vėl sumirksėjo ir pažvelgė į mane jau visai kitokiomis, aštriomis akimis. Siūlas jau buvo nutrūkęs.

– Manau, šiai dienai pakaks. Galite eiti.

GYVENIMŲ DĖŽUTĖ

Su Hesteros istorija aš greitai ir sklandžiai įsisukau į kasdienį ritualą. Rytais klausydavausi panelės Vinter pasakojimo, jau beveik nė nebesivargindama ką nors užsirašinėti. Vėliau, jau savo kambaryje, apsiskleidusi popieriaus šūsnimis, ginkluota dvylika raudonų pieštukų ir patikimuoju drožtuku, iškłodavau ant balto lapo viską, ką būdavau įsiminusi. Nuo pieštuko galo srautu ant lapo plūstelėję žodžiai atgaivindavo mano ausyse panelės Vinter balsą; vėliau, kai pati sau garsiai skaitydavau, ką parašiusi, jausdavau, kaip trūkčioja mano veido raumenys, atkurdami jos išraiškas. Mano kairioji ranka pakildavo ir vėl krisdavo žemyn, atkartodama įtaigius jos gestus, o dešinioji, lyg būtų suluošinta, bejėgiškai tysodavo ant kelių. Žodžiai mano galvoje virsdavo vaizdiniais. Hestera – švarutėlė, išsičiustijusi, apsupta sidabrinio švytėjimo, visą kūną gaubiančios aureolės, kuri nesulaikomai plėtėsi, apimdama iš pradžių vieną jos kambarį, paskui – visą namą ir galiausiai – net jo gyventojus. Misus, iš lėtai tamsoje knapsinčio pavidalo virstanti ryškia figūra, regėjimo šviesos nutviekstomis, po visus kampus šmižinėjančiomis akimis. Ir Emelina, apraizgyta Hesteros švytėjimo kerų, leidžiasi keičiama iš nudriskusios, perkarusios valkatėlės į švarutę, meilutę rubuilę mergaitę. Hesteros šviesa, prasismelkianti net į figūrinių medžių sodą, užliejanti suniokotas, nudraskytas kukmedžių šakas, gaivinanti šviežius ir žalius, sparčiai tįstančius ūglius. Buvo ten, žinoma, ir Čarlis, tūnantis tamsoje už žaižaruojančio rato ribos, girdimas, bet nematomas. Ir Džo-

nas Daigas, sodininkas keista pravarde, niauriai balansuojantis ant pačios briaunos, nepageidaująs, kad jį ištrauktų į šviesą. Ir Adelina, paslaptingoji, tamsos kupina širdimi Adelina.

Kaskart, imdamasi kokio nors biografinio projekto, įsitaisydavau gyvenimų dėžutę. Dėžutę su katalogo kortelėmis, kuriose užfiksuodavau kiekvieno reikšmingesnio asmens, šmėžavusio svarbiausio aprašomojo veikėjo gyvenime, biografijos faktus: vardą, pavardę, profesiją, svarbesnes datas, gyvenamąją vietą ar bet kokias kitas smulkmenas, kurios galėjo vienaip ar kitaip praversti. Iš tikrųjų nė pati niekad dorai nežinojau, kaip reikėtų elgtis su tomis gyvenimų dėžutėmis. Dažniausiai reaguodavau į jas pagal nuotaiką: kartais man atrodydavo, kad tai – atminimo kronikos, skirtos pradžiuginti mirusiesiems („Tu tik pažvelk! – įsivaizduodavau, kaip sako jie, žvelgdami į mane pro stiklą. – Ji užsirašinėja mus savo kortelėse! Tik pamanykite – ir tai praėjus dviem šimtams metų po mūsų mirties!"), bet kitąsyk stiklas būna labai tamsus, o aš įstrigusi šiapus jo ir visai viena, ir tada kortelės primena man mažyčius kartoninius antkapius, bedvasius ir šaltus, o pati dėžutė atrodo be jokios gyvybės kibirkšties, lyg kapinės. Panelės Vinter gyvenimo personažų rinkinys buvo labai menkas, mane pačią glumino neįprasta kortelių negausa, kai sklaidžiau jas pirštais. Į mano rankas po truputį atiteko istorija, bet, kalbant apie informaciją, man vis dar graudžiai stigo gyvybiškai būtinų žinių.

Paėmiau švarią kortelę ir ėmiausi ją marginti.

Hestera Barou
Guvernantė
Angelfildo dvaras
Gimusi – ?
Mirusi – ?

Čia ir sustojau. Susimąsčiau. Šį tą paskaičiavau pirštais. Mergaitėms anuomet buvo trylika. O Hestera nebuvo sena. Šitokia trykštanti energija ji tikrai negalėjo būti sena. Gal kokių trisde-

šimties? O ką, jei tiktai dvidešimt penkerių? Galbūt vos dvylika metų vyresnė už mergaites... ar tai įmanoma? – sukau galvą. Panelė Vinter, neabejotinai įžengusi į aštuntą dešimtį, merdėjo. Bet tai anaiptol dar nereiškė, kad moteris, vyresnė už ją, jau būtinai turėtų būti mirusi. Taigi – kokia tikimybė?..

Liko vienintelė išeitis.

Užrašiau kortelėje dar vieną pastabą, net pasibraukiau.

SURASTI JĄ.

Nejaugi vien dėl to, kad pasiryžau jos ieškoti, Hestera tą naktį aplankė mane sapne?

Nedaili figūra, vilkinti tvarkingai dirželiu surištu chalatu. Ji stovi galerijos aikštelėje ir papūtusi lūpas linguoja galvą, žvelgdama į suodžių subjaurotas sienas, dantytas, išlaužytas grindlentes, susivijusią gebenę, atkakliai šliaužiančią akmeniniais laiptais aukštyn. O ji stovėjo vidur šio chaoso, ir visa, kas supo ją, atrodė vaisku, nepalytėta. Žiūrint į ją atlėgdavo širdis. Aš prisiartinau: ji traukė mane lyg žvakės liepsnelė naktinę plaštakę. Bet, kai įžengiau į jos magiškąjį ratą, ničnieko neatsitiko. Aš taip ir likau tamsoje. Žvitrios Hesteros akys šmižinėjo šen ir ten, pastebėdamos viską, kol galiausiai įsmigo į figūrą, stovinčią man už nugaros. Sapno žinojimu, tai turėjo būti mano dvynė. Tačiau manimi jos žvilgsnis nuslydo, beveik nekliudydamas.

Pašokau iš miego, šoną tvilkė pažįstama, svilinanti žvarba. Mintyse tuojau peržiūrėjau sapno vaizdinius, stengdamasi suvokti, kas sukėlė šitokį siaubą. Pati Hestera nėmaž neatrodė bauginanti. Negąsdino ir kiaurai mano veidą slystantis jos žvilgsnis. Vadinasi, pabudau visa tirtėdama ne dėl to, ką sapne *regėjau*, o dėl to, kas jame *buvau*. Hestera manęs nematė, o tai turėjo reikšti, kad buvau šmėkla. O jeigu aš šmėkla, vadinasi, esu mirusi. Argi gali būti kitaip?

Atsikėliau, patraukiau į vonią nusiskalauti baimės. Veidrodžio vengiau, stengiausi verčiau žiūrėti į savo rankas vandenyje, tačiau ir šis reginys kėlė baimę. Žinojau: tuo pat metu, kai mano

rankos egzistuoja čia, jos egzistuoja ir ten, kitoje pusėje, – ten, kur yra negyvos. O jas reginčios akys – mano akys – ten, kažkur kitur, irgi negyvos. O mano protas, kuriame raizgosi šitos mintys – argi ir jis nėra miręs? Tvirtai mane sugniaužusi baimė virto panišku siaubu. Kas aš iš tikrųjų? Koks gamtos dėsniams nepavaldus padaras? Kokia pasibjaurėtina gamtos užgaida galėjo dar prieš gimimą padalyti vieną asmenybę dviem kūnams, bet paskui vieną jų, vos gimusį, nužudyti? O kas esu toji aš, kuri liko? Pusiau numirėlė, dienai ištremiama į gyvųjų pasaulį, kai naktį manoji siela veržiasi prie savo dvynės į šešėliuotą anapusinio pasaulio prieangį?

Nors dar buvo anksti, užsikūriau ugnį, pasitaisiau kakavos, ir tada, užsimetusi chalatą, susisupusi į antklodę, ėmiausi rašyti laišką tėčiui. Kaip klostosi reikalai knygyne, kaip laikosi motina, kaip laikosi jis pats? Ir dar, kažin, ką reikėtų daryti, norint surasti kokį nors asmenį? Ar privatūs sekliai egzistuoja iš tiesų, ar tiktai knygose? Išklojau jam tas menkas nuotrupas, kurias žinojau apie Hesterą. Ar galima pradėti paiešką, remiantis tik tokiais apgailėtinais informacijos trupiniais, už kurių, regis, dorai nė neužsikabinsi? Ar privatus seklys imtųsi tokio darbo, apie kokį kalbu? O jeigu ne – kažin, kas galėtų imtis?

Perskaičiau, ką parašiusi. Visai protingas, žvitrus laiškas, neišduodantis mano baimės. Už lango vos pastebimai brėško. Drebulys atslūgo. Netrukus ateis ir Džudita su pusryčiais.

ŠNIPAS KUKMEDYJE

Nebuvo tokios užduoties, su kuria naujoji guvernantė nesusidorotų, sykį rimtai sumąsčiusi ką nors nuveikti.

Ar bent jau iš pradžių taip atrodė.

Tačiau netrukus ėmė rastis keblumų. Pirmoji kliautis buvo ginčas su Misus. Hestera, iškuopusi ir išplovusi kambarius, juos užrakino, tad gerokai suirzo, radusi vėl atrakintus. Iškart pasišaukė Misus.

– Kam, – paklausė, – laikyti kambarius atrakintus, jei jie nenaudojami? Juk matote, kas atsitinka: mergaitės slampinėja kur įsigeidusios ir kaipmat prišniaukščia ten, kur dar ką tik viskas buvo sutvarkyta. Šitaip tik užsiverčiate nereikalingo darbo: tiek sau, tiek man.

Atrodė, kad Misus net neketina prieštarauti, ir Hestera paliko ją visai patenkinta. Bet po savaitės vėl aptiko atlapas duris, kurios turėjo būti užrakintos, tad dar sykį, jau rūsčiai suraukusi antakius, pasikvietė Misus. Šįkart jau nesitenkino miglotais pažadais – buvo tvirtai pasiryžusi prisikapstyti iki reikalo esmės.

– Tai dėl oro, – paaiškino Misus. – Kai oras namuose nejuda, įsismelkia baisi drėgmė.

Hestera glaustai išdėstė jai paskaitą apie oro cirkuliaciją bei drėgmę ir šįsyk net neabejojo, kad reikalas sutvarkytas.

Bet po savaitės pastebėjo, kad durys ir vėl atrakintos. Šį kartą Hestera nebesivargino šnekėtis su Misus. Užtat susimąstė. Matyt, įprotis atrakinti duris slėpė kažką daugiau, nei galėjai įžiūrėti plika akimi. Tad Hestera sugalvojo nenuleisti akių nuo

Misus ir tiesiog stebėti, kokios priežastys verčia ją nuolat atrakinti duris.

Antroji kliautis buvo susijusi su Džonu Daigu. Ji neliko nepastebėjusi, kaip įtariai žvalgosi į ją sodininkas, bet dėl to pernelyg nesuko sau galvos. Juk ji – atvykėlė, dar visai neseniai šiuose namuose, ir tai jos pačios užduotis – akivaizdžiai parodyti, kad jos ketinimai patys geriausi ir jokių rūpesčių ji nesukels. Žinojo anksčiau ar vėliau sugebėsianti jį palenkti savo pusėn. Ir vis dėlto, nors ilgainiui jis, regis, ėmė priprasti prie jos buvimo namuose, jo įtarumas tirpo netikėtai lėtai. O paskui vieną dieną tasai įtarumas plykstelėjo kažkokiu visai kitu pavidalu. Hestera užkalbino Džoną dėl gana nereikšmingos smulkmenos. Mūsų sode ji neva pastebėjusi – bent pati taip sakė – kažkokį kaimo vaiką, kuris tuo metu turėjęs būti mokykloje.

– Kas tasai vaikas? – parūpo jai. – Kas jo tėvai?

– Nei aš žinau, nei man rūpi, – atrėžė Džonas taip šiurkščiai, kad ji kone loštelėjo.

– Aš ir nesakau, kad jums turėtų rūpėti, – ramiai atsakė ji. – Bet vaikui dabar reikia būti mokykloje. Neabejoju, kad pats man pritarsite. Tiesiog pasakykite, kas jis, ir aš pasišnekėsiu apie tai su jo tėvais ir mokytoja.

Džonas Daigas tik gūžtelėjo pečiais ir buvo jau besliūkiną sau, bet Hestera – ne iš tų moterų, kurių šitaip paprastai atsikratysi. Vienu šuoliu ji apsisuko apie Džoną, išdygo jam prieš nosį ir pakartojo klausimą. O kodėl ne? Klausimas buvo visai pagrįstas, paklausė ji irgi visai mandagiai. Tad kokios priežastys galėtų sukliudyti tam žmogui atsakyti?

Ir vis dėlto jis neatsakė.

– Vaikai iš kaimo čionai neateina, – ištarė tik tiek.

– Šitas buvo atėjęs, – laikėsi savo ji.

– Jie bijosi ir net nesiartina.

– Nesąmonės. Ir ko jiems čia bijoti? Tasai vaikas buvo su plačiakrašte skrybėle ir patrumpintomis suaugusio žmogaus kelnėmis. Labai krintantis į akis. Jūs tikrai turite žinoti, kieno jis.

– Nemačiau jokio vaiko, – nepasidavė ir Džonas Daigas, norėdamas jau baigti pokalbį ir eiti sau.

Ko jau ko, bet atkaklumo stoka Hestera tikrai nesiskundė.

– Bet jūs tikrai turėjote jį matyti...

– Žmogaus protas, panele, turi būti ne šiaip sunarstytas, kad žmogus matytų dalykus, kurių nėra. O aš – sveiko proto žmogus. Kai nėra ko matyti, nieko ir nematau. Jumis dėtas, panele, irgi daryčiau taip pat. Geros jums dienos.

Tai taręs jis pagaliau nuėjo, ir Hestera šįsyk jau nebebandė užtverti jam kelio. Liko stovėti suglumusi, linguodama galvą ir niekaip neįstengdama suprasti, kokia vapsva tam žmogui įgėlė. Kaip kažin ką, tas Angelfildas – tikra mįslių karalystė. Tačiau proto mankšta Hesterai labiausiai ir patiko. Tad ji netruks prisikapstyti iki pačios esmės.

Hestera buvo apdovanota iš tiesų guviu protu bei įžvalga. Tačiau šie neabejotini jos talentai negalėjo kaip reikiant atsiskleisti dėl vienos paprastos aplinkybės: ji nežinojo ir negalėjo žinoti, su kuo jai iš tikrųjų teko susidurti. Štai, tarkime, kad ir jos įprotis neilgam palikti dvynes vienas, kol pati tvarkydavo kitus savo reikalus. Iš pradžių Hestera stebėjo mergaites labai įdėmiai, fiksavo jų nuotaikas, bandė įvertinti nuovargį, alkį artėjant pietų metui, energijos pliūpsnių ir poilsio kaitos dėsningumus. Kai šitokių stebėjimų rezultatai leido teigti, kad tam tikru metu dvynės linkusios maždaug valandą tingiai slampinėti namuose, tai valandai ji ramia širdimi palikdavo jas be priežiūros. Vieną iš tokių progų ji sumąstė panaudoti labai konkrečiu tikslu. Buvo atvykęs daktaras, ir Hestera norėjo su juo apie kai ką pasikalbėti. Pasikalbėti be liudininkų.

Kvaiša Hestera. Koks gali būti pokalbis be liudininkų ten, kur esama vaikų?

Ji pasitiko jį prie laukujų durų.

– Diena tokia graži. Gal pasivaikščiotume sode?

Juodu nužingsniavo į figūrinių medžių sodą net nenutuokdami esą sekami.

– Jūs padarėte tikrą stebuklą, panele Barou, – prašneko daktaras. – Emelinos tiesiog nebeįmanoma atpažinti.

– Ne, – ištarė Hestera.

– O taip, patikėkite. Mano lūkesčius įgyvendinote netgi su kaupu. Aš tiesiog priblokštas.

Hestera nulenkė galvą ir trupučiuką pasisuko visu kūnu, šiek tiek nusigręždama nuo jo. Manydamas, kad tokį jos atsaką padiktavo kuklumas, daktaras nutilo: net neabejojo, kad šitoks pagarbus jos profesionalumo įvertinimas turėjo atimti jai žadą. Visai neseniai apkarpyti kukmedžiai buvo puikus objektas nukreipti žvilgsniui – daktaras galėjo ramiai jais pasigrožėti, kol guvernantė atitoks. Gal ir gerai, kad jo dėmesį prikaustė tobulai išgautos geometrinės linijos, mat kitaip, ko gero, būtų pastebėjęs kreivą šypsenėlę Hesteros veide ir suvokęs savo klaidą.

Trumpas jos prieštaravimas – „Ne“ – toli gražu nebuvo apsimestinio moteriško drovumo išraiška, kuo jį palaikė daktaras. Tai buvo tiesmukas fakto konstatavimas. Žinoma, Emelina persimainė taip, kad ją sunku ir atpažinti. Juk jos ėmėsi Hestera, tad ar galėjo būti kitaip? Anoks tai stebuklas. Štai ką turėjo omeny Hestera, sakydama: „Ne.“

Hesteros pernelyg nenustebino globėjiškas ir maloningas daktaro tonas, kuriuo šis išsakė savo nuomonę. Šiame pasaulyje vargu ar kas bent mėgintų įžvelgti genialumo apraiškas guvernantėje, ir vis dėlto, manau, ji nusivylė. Daktaras buvo tasai vienintelis žmogus Angelfilde, kuris, jos manymu, *galbūt* galėjo ją suprasti. Bet nesuprato.

Ji vėl atsigręžė į daktarą ir susizgribo žiūrinti jam į nugarą. Jis stovėjo susibrukęs rankas į kišenes, kiek atlošęs pečius ir žvelgė ten, kur baigėsi kukmedžio laja ir prasidėjo dangus. Tvarkingai apkirptus jo plaukus jau sidabrino žilstelėjusios gijos, o viršugalvyje švietė rausva, tobulai apskrita, kokio pusantro colio skersmens plikė.

– Džonas stengiasi atitaisyti visa tai, ką nuniokojo dvynės, – tarė Hestera.

– Kas galėjo jas paskatinti šitaip pasielgti?

– Atsakyti, kas paskatino taip pasielgti Emeliną, – lengva. Ją paskatino Adelina. Užtat atsakyti, kokios priežastys vertė čia siautėti Adeliną, – jau kur kas kebliau. Kažin, ar ji pati tai žino. Dažniausiai ji pasiduoda visiškai ją užvaldantiems impulsams, kuriuose sunku įžvelgti kokių nors sąmoningų sprendimų elementų. Bet, kad ir kokios paskatos būtų tai lėmusios, padariniai visiškai palaužė Džoną. Šį sodą puoselėjo jo tėvai ir tėvų tėvai, perduodami patirtį iš kartos į kartą.

– Koks beširdiškas poelgis. Ir juo labiau neįtikėtina, kad šitaip pasielgė vaikas.

Pasinaudojusi proga, kad daktaras nemato jos veido, Hestera nutaisė dar vieną pašaipią miną. Akivaizdu: apie vaikus jis nutuokia tikrai ne kažin ką.

– Iš tikrųjų beširdiškas. Bet vaikai kartais būna labai žiaurūs. Tik mes net neleidžiame sau šitaip apie juos pagalvoti.

Juodu lėtai nužingsniavo tarp apkarpytų, geometrinėmis figūromis paverstų kukmedžių, gėrėdamiesi jais ir šnekučiuodamiesi apie Hesteros darbą. O paskui juos, laikydamasis saugaus atstumo, bet niekad neatitoldamas tiek, kad nebegalėtų girdėti pokalbio, sekė mažutis šnipas, vis šmurkštelėdamas iš vieno kukmedžio užuoglaudos į kito. Juodu eidami sukdavo tai į kairę, tai į dešinę, kartais – ir išvis apsigręždavo, traukdavo atgal tuo pačiu keliu, kuriuo ką tik ėję – tai buvo tikras kampų ir posūkių žaidimas, painus šokio ornamentas.

– Neabejoju, panele Barou, jus pačią džiugina tie rezultatai, kurių pasiekėte triūsdama su Emelina?

– Taip. Dar kokie metai griežtos mano priežiūros – ir tikriausiai Emelina galutinai pamirš tą palaidą balą, koks iki šiol buvo jos gyvenimas, ir visiems laikams taps ta miela mergaite, kokia ji jau dabar panorėjusi sugeba būti. Protinga ji nebus niekada, ir vis dėlto nematau priežasčių, kurios jai sutrukdytų gyventi visiškai normalų gyvenimą, atskirai nuo sesers. Galbūt ji netgi ištekėtų. Juk protingos žmonos vyrai neieško, o Emelina – labai švelni ir prieraiši.

– Puiku, puiku.

– Tačiau Adelina – jau visiškai kitas reikalas.

Juodu sustojo prie lapojančio obelisko, kurio šone, kiek aukščiau nuo žemės, žiojėjo ilga išplėšta žaizda. Guvernantė užsižiūrėjo į apnuogintas tamsrudes vidines šakas, palietė vieną iš ūglių, išsistiebusių iš paties kamieno šviesos link. Ir atsiduso.

– Adelina mane glumina, daktare Modsli. Negaliu jos perprasti. Būčiau išties dėkinga, jei išsakytumėte savo, kaip medicinos profesionalo, nuomonę.

Daktaras mandagiai nusilenkė.

– Būtinai. Sakykite, kas jums kelia nerimą?

– Kaip gyva nesu mačiusi tokio neperprantamo vaiko. – Ji patylėjo. – Atleiskite, jeigu jums pasirodys, kad mano pasakojimas gana išdrikas. Tiesiog turbūt neįmanoma glaustai nupasakoti tų keistenybių, kurių joje pastebėjau.

– Pasakokite kuo smulkiau, neskubėkite. Laiko turiu į valias.

Daktaras mostelėjo į žemą suoliuką, kurio užnugaryje iš gyvatvorės buvo suformuota arka su įmantriais užraitymais – panaši į išmanaus meistro išdrožinėtą prabangios lovos galvūgalį. Susėdę juodu tiesiog priešais save išvydo sveiką vienos iš didžiausių sodo geometrinių figūrų plokštumą.

– Pažvelkite, dodekaedras.

Nuleidusi jo pastabą negirdomis, Hestera ėmėsi aiškinti.

– Adelina – labai priešiškai nusiteikęs, agresyvus vaikas. Aš jai – tikra erzinanti kliautis namuose, ji iš visų jėgų priešinasi bet kokioms mano pastangoms įvesti tvarką. Valgo kaip pakliuvo; nieko net neima į burną, kol visai nusigaluoja iš bado, bet ir tada praryja vos kokį trupinėlį. Maudyti ją tenka jėga, ir, nors ji – vieni kaulai ir oda, netgi dviese ne taip lengva išlaikyti ją vonioje. Kad ir kaip stengiuosi bendrauti su ja kuo šilčiau, visos mano pastangos atsimuša į absoliutų jos abejingumą. Atrodo, ji tiesiog nepajėgi jausti jokių žmogiškųjų emocijų; tiesą sakant, daktare Modsli, turiu pripažinti štai ką: ne kartą susimąsčiau, ar ji išvis turi bent teorinių galimybių grįžti į normalių žmonių bendruomenę.

– O kaip jos protas? Normaliai išsivystęs?

– Ji gudri. Ir klastinga. Bet jokiais stimulais neįmanoma priversti jos susidomėti kuo nors, kas nesutelpa į jos pačios norų, troškimų ir potraukių ribas.

– O kaip jai sekasi mokytis?

– Neabejoju, suprantate, kad šitų mergaičių mokyti taip pat, kaip visų normalių vaikų – tiesiog neįmanoma. Taigi nesimokome nei aritmetikos, nei lotynų kalbos, nei geografijos. Vis dėlto, siekdama įdiegti bent šiokią tokią drausmę ir dienotvarkę, pamokas organizuoju: po dvi valandas, du kartus per dieną. Mokau jas, pasakodama istorijas.

– Ar ji jūsų pamokas supranta?

– Kad taip žinočiau, ką atsakyti į šitą klausimą! Iš tikrųjų ji visai *laukinė*, daktare Modsli. Į klasę ją tenka atsivilioti gudrybėmis, o kartais neišsisuku nepaprašiusi Džono, kad atitemptų jėga. O ji priešinasi kaip išmanydama: mostaguoja rankomis ar įsitempia visu kūnu, ir tada įnešti ją pro duris būna gana keblu. Pasodinti prie stalo – ir išvis neįmanoma. Dažnokai Džonui tiesiog nelieka kitos išeities, kaip tik paprasčiausiai palikti ją, susmukusią ant grindų. Ji per pamoką į mane net nedirsteli, nesiklauso, pasitraukia į kažkokį vidinį savo pasaulį.

Daktaras įdėmiai klausėsi ir linkčiojo.

– Atrodo, iš tiesų sunkus atvejis. Jums iš tikrųjų neramu dėl jos elgesio, baiminatės, kad, nepaisant visų pastangų, su ja nepasieksite tokių puikių rezultatų, kokių pasiekėte, auklėdama jos seserį. Ir vis dėlto, – jis apdovanojo ją nepaprastai žavinga šypsena, – atleiskite, panele Barou, bet nesuprantu, kodėl sakote, kad ji jus trikdo. Iš tikrųjų yra netgi priešingai: jūs išdėstėte informaciją apie jos elgesį ir dvasinę būklę daug sklandžiau, nei tai padarytų dauguma medicinos studentų tokiomis pat aplinkybėmis.

Ji ramiai žvelgė į jį.

– Apie tai, kas mane trikdo, aš dar net nepradėjau pasakoti.

– Šit kaip.

– Esama tam tikrų metodų, kuriuos netgi labai sėkmingai taikydavau susidūrusi su tokiais vaikais kaip Adelina. Tam tikrų strategijų, kurias aš sukūriau pati ir kuriomis pasitikiu – pagal jas nedelsdama ir imčiaus veikti, jeigu ne...

Hestera sudvejojo, ir daktarui šįsyk pakako išminties palaukti, kol ji vėl prabils. Kai vėl prašneko, Hestera kalbėjo lėtai, kruopščiai pasverdama kiekvieną žodį.

– Adelinoje tarytum tvyro kažkokia migla... migla, atskirianti ją ne tik nuo žmonių, bet ir nuo pačios savęs. Retsykiais ta migla praskysta, net išsisklaido, ir iš po rūko skraistės išnyra kita Adelina. Bet paskui vėl susitelkia ūkanos – ir ji vėl tampa tokia, kokia buvusi.

Hestera įdėmiai žiūrėjo į daktarą, laukdama kokios nors reakcijos. Jis susiraukė, bet virš rūškanos kaktos pro gerokai praretėjusius plaukus švietė rausva, be jokios raukšlelės oda.

– O kas jai darosi, kai užslenka ši migla?

– Išorinės apraiškos visiškai nežymios. Bent kelias savaites šio reiškinio aš išvis nepastebėdavau, o ir paskui nebuvau įsitikinusi, lūkuriavau, kol pagaliau ryžausi kreiptis į jus.

– Suprantu.

– Pirmučiausia – kvėpavimas. Kartais jis pasikeičia, ir tada žinau: nors ji ir apsimeta visiškai nugrimzdusi į savo pasaulį, vis dėlto manęs klausosi. Ir dar rankos...

– Rankos?

– Pirštai paprastai būna išskėsti, įtempti, štai šitaip. – Hestera jam parodė. – Bet kartais pastebiu, kaip atsipalaiduoja, va taip. – Jos pačios pirštai atsileido, suminkštėjo. – Galima pamanyti, kad ji įsitraukia į pasakojimą, kad siužetas prikausto jos dėmesį ir tada jos gynybinės užtvaros subyra, ji atsipalaiduoja ir užmiršta šiaušti, užmiršta vaidinti, kad besąlygiškai mane atmeta. Man yra tekę dirbti su daugeliu sunkių vaikų, daktare Modsli. Patirties esu sukaupusi tikrai nemažai. Taigi iš viso to, ką pastebėjau, galiu drąsiai tvirtinti: nors iš pažiūros tai neįtikėtina, vis dėlto jos sielos gelmėse kažkas bruzda.

Daktaras neskubėjo atsakyti, susimąstė, o Hesterą tokia jo reakcija, regis, pradžiugino.

– Gal atkreipėte dėmesį, ar esama kokių nors dėsningumų, kada pastebite tokias apraiškas?

– Kol kas dar negalėčiau tvirtinti... Bet...

Jis trupučiuką pakreipė galvą, ragindamas ją tęsti.

– Gal tai ir nieko nereiškia, bet atrodo, kad kai kurie siužetai...

– Siužetai?

– Tarkime, „Džeinė Eir“. Kelias dienas pasakojau joms kiek supaprastintą pirmąją dalį – tada ir pastebėjau, dėl to negali būti jokių abejonių. Tas pat su Dikensu. Istoriniai arba pamokomi siužetai tokios reakcijos niekada nesukelia.

Daktaro kaktoje susimetė raukšlė.

– Ir šitokia jos reakcija pasireiškia nuosekliai? Ar skaitydama joms „Džeinę Eir“ visada pastebite šiuos pokyčius?

– Ne. Tai ir yra kebliausia.

– Hm. Tai ką ketinate daryti?

– Esama metodų, kaip sutramdyti šitokius savanaudžius, amžinai šerį pastačiusius vaikus kaip Adelina. Itin griežtas režimas dabar galbūt padėtų jai išvengti gydymo įstaigos vėliau. Vis dėlto toks režimas, kurį sudarytų ypač griežtai nustatyta dienotvarkė ir daugumos ją veikiančių stimulų pašalinimas, iš esmės pakenktų...

– Tai mergaitei, kuri pasirodo, kai prasisklaido migla?

– Taip. Iš tikrųjų *tai* mergaitei nieko negali būti blogiau.

– O tam vaikui, tai mergaitei migloje... kokią ateitį pranašautumėte jai?

– Klausimas dar pernelyg ankstyvas. Pakanka pasakyti tiek, kad šiuo metu tikrai negalėčiau teigti, kad ji pražuvusi. Kas žino, kas iš jos gali išaugti?

Valandėlę juodu sėdėjo tylėdami, žvelgdami į geometrinių formų lapiją priešais ir svarstydami Hesteros išsakytą rūpestį – ir nė nenutuokdami, kad pati to rūpesčio priežastis tūno įlindusi į figūrinio medžio tankmę ir stebi juos pro plyšelius tarp šakų.

Galiausiai daktaras vėl prašneko:

– Nežinau tokios ligos ar mediciniškai paaiškinamos būklės, kuri sukeltų jūsų apibūdintus psichinius reiškinius. Tiesa, gali būti, kad tik man pačiam stinga išsilavinimo. – Jis laukė, kad ji tai paneigtų, bet ji tylėjo. – Hm... Ką gi, tikriausiai būtų išmintingiausia, jeigu kruopščiai mergaitę ištirčiau ir nustatyčiau tiek fizinės, tiek dvasinės jos sveikatos būklę.

– Lygiai tą pat manau ir aš, – tarė Hestera. – Ir dar... – Ji pasirausė kišenėje. – Štai mano pastabos. Čia rasite smulkų visų mano pastebėtų atvejų aprašą, taip pat – ir šiokią tokią preliminarią analizę. Galbūt atlikęs medicininę apžiūrą nepagailėtumėte kokio pusvalandžio pasidalyti su manimi pirmaisiais įspūdžiais? Tada galėtume nutarti, koks turėtų būti antrasis žingsnis.

Jis pažvelgė į ją gerokai nustebęs. Hestera netilpo į jokius paprastos guvernantės rėmus, elgėsi taip, tarsi pati būtų mokslus baigusi šios srities specialistė!

Hestera susigriebė.

Ir sudvejojo. Galbūt dar galima atsitraukti? Ar jau per vėlu? Ir vis dėlto ryžosi. Į balą puolęs, sausas nekelsi.

– Tai ne dodekaedras, – tarė ji šelmiškai.

Daktaras pakilo nuo suoliuko, prisiartino prie suformuotos iš kukmedžio geometrinės figūros. Vienas, du, trys, keturi... – skaičiuodamas krutino lūpas.

Man širdis nusirito į kulnus. Nejaugi jis sumanys apeiti aplink visą medį, kad išsiaiškintų, kiek iš tikrųjų esama kampų ir plokštumų? Nejaugi neišvengiamai užklius už manęs?

Bet sulig skaičiumi šeši jis sustojo. Suprato, kad jos tiesa.

Trumpą nejaukią valandėlę juodu tiesiog žiūrėjo vienas į kitą. Daktaro veide atsispindėjo abejonė. Kas iš tiesų yra ši moteris? Ir kas suteikė jai įgaliojimus šitaip kalbėti su juo? Juk ji – tik striuka drūta bulviaveidė provincijos guvernantė. Argi ne taip?

Ji tylomis atrėmė jo žvilgsnį, kaustoma pernelyg akivaizdžiai jo veide šmėkščiojančių abejonių.

Pasaulis, regis, ūmai truputytį pasviro, ir abu pasijutę nepatogiai nusuko žvilgsnį į šalį.

– Taigi, medicininė apžiūra... – prasižiojo Hestera.

– Gal trečiadienį po pietų, tiks? – pasiūlė daktaras.

– Trečiadienį po pietų.

Kryptelėjęs pasaulis išsitiesino ir vėl ramiai sukosi apie savo ašį.

Juodu nužingsniavo atgal, gyvenamojo namo link, ir daktaras ties tako posūkiu patraukė namo.

Už kukmedžio įsitaisęs mažasis šnipas kramtė nagus ir svarstė.

Penkių natų melodija

Nuo pervargimo akys buvo lyg žvyro pribertos. Sąmonė laikėsi pakibusi ant siūlelio. Neatsitraukdama dirbau ištisą dieną ir dar pusę nakties, ir dabar jau baiminausi griūti į lovą.

Bene tai mano vaizduotė krečia pokštus? Man atrodė, kad tarytum girdžiu iš kažkur atsklindančią melodiją. Iš tikrųjų – net ne melodiją. Tik penkias pasiklydusias, pabiras natas. Kad įsitikinčiau, net atsidariau langą. Taip. Iš sodo tikrai veržėsi prislopinti garsai.

Žodžius aš moku suprasti. Duokite man atplėštą puslapio skiautę, sulieto, sugadinto teksto fragmentą – ir aš išlukštensiu, kas buvo rašoma trūkstamose dalyse. Net jei nepavyks teksto atkurti tiksliai, aš bent jau sumažinsiu tikimybių skaičių iki vienos, tikėtiniausios. Tačiau muzika – ne ta kalba, kuria mokėčiau laisvai susišnekėti. Kas galėtų būti tas penkių natų motyvas? Pirmieji lopšinės taktai? Ar tilstanti raudos pabaiga? Įspėti buvo neįmanoma. Nebuvo nieko, kas įrėmintų pabiras natas: nei pradžios, nei pabaigos – iš tikrųjų nebuvo net melodijos, kurioje kiekviena iš jų turėtų savo vietą; kad ir kas galėjo sieti jas draugėn, tasai ryšys atrodė pernelyg trapus, nepatikimas. Kaskart, kai nuaidėdavo pirmoji nata, sekdavo nerimastingos tylos akimirksnis, tarsi nata baugiai lūkuriuotų, kol paaiškės, ar jos bičiulė tebėra šalia, ar nenuplūduriavo kur į šalį, ar nepasimetė, nublokšta vėjo. Lygiai taip pat antroji laukdavo trečiosios, trečioji – ketvirtosios. O sulig penktąja – jokios pabaigos, vien tiktai nuojauta, kad plonytės gijos, jungiančios natas, su-

trūkinės taip pat, kaip jau nutrūko jas penkias su visa melodija jungę saitai, tuomet ir šis paskutinis, beprasmis fragmentas išsisklaidys visam laikui, natas išpūkštys vėjas, kaip žiemą nudrasko ir išblaško sudžiūvusius, medžio šakos atkakliai įsikibusius lapus.

Kai sąmoningai įtempdavau klausą, stengdamasi aiškiau išgirsti melodiją, natos su stulbinančiu atkaklumu tylėdavo, bet, kai tik nukreipdavau dėmesį į ką nors kita, jos ir vėl suskambėdavo tarsi iš niekur. Vakare, pasinėrusi į darbą, netikėtai suvokiau, kad natos jau kuris laikas nuolat pasikartodamos aidi man ausyse. Ir netgi lovoje, plūduriuodama kažkokioje tarpinėje būsenoje tarp miego ir būdravimo, girdėdavau jas tolumoje, giedančias man savo neaiškią, beprasmę dainelę.

Bet dabar išsisklaidė paskutinės abejonės: girdėjau jas iš tikrųjų. Iš pradžių – tik vienišą natą, jos palydoves užgožė į langą barbenantis lietus. Pasigirdo, tariau sau ir vėl pamėginau migdytis. Bet tuojau pat įsisiautėjusi liūtis stabtelėjo atsikvėpti, ir išgirdau dar tris virš kliokiančio vandens išnyrančias natas.

Nakties tamsa buvo ypač tiršta. Dangus toks juodas, kad tik lietaus šniokštimas padėjo man įsivaizduoti sodą. Skardesnė mušamųjų partija – lašų barbenimas į langą. Minkštesnis, neritmingas šiušėjimas – lietus, skalaujantis veją. Ir gurguliavimas – vanduo, srovenantis stoglatakiais į nutekamuosius vamzdžius. Kapt kapt kapt. Nuo medžių lapų tyškantys lietaus lašai. Ir už visų šių vandens garsų, po jais, tarp jų, jei man nepasimaišė, jei nesapnuoju, – tos pačios penkios natos. Lia lia lia lia lia.

Įsispyriau į batus, užsimečiau apsiaustą ir išėjau laukan, į juodumą.

Neįžiūrėjau net prieš pat akis ištiestos savo rankos. Nieko nebuvo ir girdėti, išskyrus traškų žolės šiugždėjimą po kojomis. Bet paskui išgirdau – tarytum aido aidą. Gargždus, visai nemuzikalus garsas, išgaunamas ne instrumentu, o glebiu, disonuojančiu žmogaus balsu.

Lėtai, be paliovos stabčiodama, patraukiau ten link, iš kur sklido tos penkios natos. Nusliūkinau palei ilgą gyvatvorę, tada pasukau į tą sodo vietą, kur tyvuliavo tvenkinys, – bent jau man pačiai atrodė, kad atsidūriau tenai. Bet čia išklydau iš kelio, nuklampojau minkšta žeme į tą pusę, kur maniau esant taką, ir galiausiai atsidūriau visai ne prie kukmedžių, kaip tikėjausi, o įrėpliojau į dygių, sulig keliais aukštumo krūmokšnių šabakštyną, šakelės ir spygliai graibstė man už drabužių. Supratusi, kad beviltiška, net nebesistengiau susigaudyti, kur esu, ir ėmiau orientuotis vien tik pagal klausą, sekiau natas lyg vinguriuojantį Ariadnės siūlą, keliaudama per visiškai nebepažįstamą labirintą. Natos vis nuaidėdavo lygiais tarpais, ir aš vis sukdavau jų pusėn, kol galiausiai mane sustabdė tyla. Stovėjau ir laukiau kokios nors naujos nuorodos. Kiek laiko aš šitaip klupinėjau tamsoje, vaikydamasi tą penkių natų melodiją? Ketvirtį valandos? Pusvalandį? Galiu pasakyti tik tiek, kad galų gale susizgribau bestovinti prie tų pačių durų, pro kurias išėjau iš namo. Vadinasi, apėjau – galbūt vedama lyg už virvutės – visą ratą.

Buvo visiškai aišku, kad stojusi tyla – galutinė. Natos išsibarstė, o vietoj jų vėl sušiureno lietus.

Užuot tuojau smukusi vidun, prisėdau ant suoliuko, smakru įsirėmiau į sunertas rankas; jutau, kaip lietaus lašai tyška man ant nugaros, sprando, plaukų.

Netrukus man jau atrodė, kad šitaip vaikytis po visą sodą kažką tokio netvaraus – pernelyg kvaila, net sugebėjau įtikinti save, beveik įtikinti, kad iš tikrųjų nieko nė negirdėjau, nebent kažin kokius mano pačios vaizduotėje aidinčius garsus. Paskui mintys nuvingiavo kitomis kryptimis. Kažin, kada tėtis atsiųs kokį patarimą, kaip būtų geriausia ieškoti Hesteros? Tada pagalvojau apie Angelfildą ir nejučia susiraukiau: o kas laukia Aurelijaus, kai dvaro rūmas bus nugriautas? Pagalvojusi apie Angelfildą, nejučia prisiminiau šmėklą, o prisiminusi šmėklą pagalvojau apie savo pačios šmėklą ir apie bandymą nufotografuoti ją, ištirpusią balzganai liulančioje dėmėje. Galiausiai apsisprendžiau kitą dieną paskambinti mamai. Bepigu buvo

tam ryžtis: argi kas tikėtųsi, kad rytą dar laikysies sprendimų, priimtų pačioj nakties aky?

Ir štai tada stuburas pasiuntė man pavojaus signalą.

Kažkas yra. Visai čia pat. Šalia. Dabar.

Žaibiškai išsitiesiau ir apsidairiau.

Tamsa tvyrojo absoliuti. Nemačiau nieko, ničnieko, jokio pavidalo, jokios gyvos būtybės. Juoduma buvo prarijusi viską, netgi didįjį ąžuolą, pasaulis susitraukė iki kažkieno mane stebinčių akių ir mano pačios įsišėlusios širdies tvaksėjimo.

Tai tikrai negali būti panelė Vinter. Tiktai ne čia. Tik ne tokią vėlyvą naktį.

Tuomet – kas?

Aš pajutau tai dargi *anksčiau*, nei iš tikrųjų pajutau prisilietimą: kažkas brūkštelėjo man per šoną ir vėl išnyko.

Katinas. Šešėlis.

Jis dar kartą bakstelėjo snukučiu man į šonkaulius ir šįsyk jau pranešė apie save ir gana vangiu miauktelėjimu. Ištiesiau ranką, apčiuopomis paglosčiau gyvūnėlį, o širdis kūlvirsčiavo, stengdamasi vėl pataikyti į jai įprastą ritmą. Katinas ėmė murkti.

– Juk tu visas permirkęs, – tariau jam. – Eikš čia, kvailiuk. Visai netikusi naktis bastytis po laukus.

Jis nutapeno man iš paskos į mano kambarį ir suskato liežuvėliu sausinti kailiuką, kol aš tryniausi plaukus rankšluosčiu, paskui drauge ir sumigome mano lovoje. Ir bent jau šį kartą – galbūt apsaugojo katinas – jokie sapnai net nebandė prie manęs artintis.

Kita diena buvo ūkanota, bespalvė. Po priešpietinės pasakojimo porcijos ištempiau save pasivaikščioti į sodą. Slogioje ankstyvos pavakarės šviesoje mėginau pakartoti tą patį maršrutą, kurį įveikiau nakties aklybėje. Iš pradžių buvo lengva – palei ilgą gyvatvorę, tada – posūkis prie tvenkinio. Bet paskui beviltiškai pasiklydau. Regis, labai aiškiai prisiminiau klampojusi per minkštą ir drėgną, veikiausiai – gėlių lysvės dirvą, bet

kaip tik tai labiausiai ir glumino: visos visutėlės lysvės buvo gražiausiai sukastos, niekur neištrypta, neapardyti kraštai. Vis dėlto nepasidaviau, kartą kitą mėginau spėti kryptį, porą sykių pasukau į šoną impulso pastūmėta, ir galiausiai apėjau ratą, kuris galėjo bent iš dalies atitikti, bet galėjo ir neatitikti, naktinių mano klajonių maršrutą.

Taip ir neišvydau nieko ypatinga. Jei neminėsime tos aplinkybės, kad užvėžliojau ant Moriso, ir šįsyk jis mane užkalbino. Klūpojo dirvoje, lygindamas, grėbstydamas, taisydamas išrausiotą sklypelį. Užjuto mane, artėjančią per pievutę, ir pakėlė galvą.

– Kad jas kur galas, tas lapes, – suniurzgė.

Ir vėl įknibo į darbą.

O aš sugrįžau į vidų ir sėdau tvarkingai perrašinėti šio ryto užrašų.

EKSPERIMENTAS

Atėjo medicininės apžiūros diena, ir į namus prisistatė daktaras Modslis. Čarlis, kaip visada, nesiteikė pasitikti svečio, nė akių neparodė. Hestera buvo jam pranešusi apie tai jau įprastu būdu – palikusi raštelį ant padėklo prie jo buveinės durų, bet, kadangi nesusilaukė jokio atsako, priėjo visai teisingą išvadą, kad Čarlio šitai nėmaž nedomina.

Tiriamoji buvo nugrimzdusi į niaurią nuotaiką, bet nesipriešino. Leidosi nuvedama į kambarį, kur turėjo vykti apžiūra, nebandė ištrūkti ir visaip gnaiboma bei baksnojama. Tiesa, paprašyta išsižioti ir parodyti liežuvį, niekaip nereagavo, bet, kai gydytojas įkišo pirštus jai į burną ir pražiodė jėga, kad galėtų užmesti akį į gerklę, ji bent jau nebandė įkąsti. Jos žvilgsnis vis slydo į šalį tiek nuo jo paties, tiek nuo žvilgančių instrumentų; atrodė, ji nelabai pastebi daktarą, nelabai suvokia esanti tyrinėjama. Iš jos taip ir nepavyko išpešti nė žodžio.

Daktaras Modslis nustatė, kad mergaitei gerokai trūksta svorio, be to, ji apnikta utėlių, bet visais kitais atžvilgiais fiziškai – sveika kaip ridikas. Tačiau perprasti jos psichologinę būklę buvo jau kur kas kebliau. Ar tasai vaikas, kaip netiesiogiai išsakė Džonas Daigas, – tikrai protiškai atsilikęs. O gal šitokį mergaitės elgesį lėmė bet kokio tėvų dėmesio ir drausmės stoka? Tokia buvo Misus nuomonė – ši, bent jau viešai, visuomet stengėsi dvynes ginti.

Tačiau tirdamas laukinukę daktaras mintyse svarstė ne tik šias dvi nuomones. Vakarykščiai, savo namuose, įsitaisęs prie

židinio su pypke dantyse, jis balsu mąstė apie šį keblų atvejį (jam patikdavo ką nors apmąstyti balsu, kad girdėtų žmona, tuomet jį aplankydavo įkvėpimas ir iškalbos dovana atsiskleisdavo visu gražumu), vardijo tuos peiktino elgesio atvejus, apie kuriuos buvo girdėjęs. Vagystės iš valstiečių namukų. Figūrinių medžių sodo nuniokojimas. Smurto protrūkiai, išliejami ant Emelinos kailio. Potraukis prie degtukų. Jis narstė ir svarstė įvairius galimus jos elgesio paaiškinimus, bet netikėtai į jo monologą įsiterpė tykus žmonos balsas:

– Ar nemanai, kad ji paprasčiausiai išdykusi?

Akimirką jis net žado neteko iš nuostabos, kad jį pertraukė, tad nė nesusizgribo, ką atsakyti.

– Tai tik dar viena galima versija, – pridūrė žmona ir numojo ranka, lyg ragindama nekreipti dėmesio į jos žodžius. Prašneko ji visai negarsiai, pusbalsiu, bet tai nė nebuvo svarbu. Jos žodžiams svarumo suteikė jau vien pats faktas, kad ji išvis prakalbo.

Ką jau ir sakyti apie Hesterą.

– Štai į ką būtina nuolatos kreipti dėmesį, – anąsyk dėstė ji daktarui. – Kadangi apie jokius tvirtus ryšius su tėvais neverta net užsiminti, be to, neatsirado ir jokio kito asmens, kuris rimčiau užsiimtų jų auklėjimu, visą mergaičių vystymąsi iki šiol lėmė vien tik jųdviejų buvimo dvynėmis patirtis. Sesuo – vienintelis tvirtas, pastovus ir nekintamas atskaitos taškas jos sąmonėje, taigi ir visa pasaulėjauta formavosi jų abiejų santykių kontekste.

Ji, žinoma, neklydo. Daktaras nenumanė, iš kokios knygos Hestera galėjo iškapstyti tokios rūšies informaciją, bet skaitė ją, matyt, itin atidžiai, nes puikiai perprato esmę ir kalbėjo apie tai logiškai, protingai. Jis klausėsi, ir jį vis labiau stebino jos keistas, ne itin stiprus balsas. Nors neabejotinai moteriškas, gal net kiek spigus, vis dėlto jos kalbėjimo maniera buvo vyriškai valdinga. Kalbėjo ji aiškiai artikuliuodama žodžius. Maža to, turėjo stebinantį įprotį dėstyti savas mintis taip pat svariai, kaip ir perpasakodama kokio nors autoriteto, kurio knygą jai

tekę skaityti, teorijas. Ir dar, kai, baigusi sakinį, stabtelėdavo atsikvėpti, mesdavo į jį skubrų žvilgsnį, – kai jie kalbėjosi pirmą kartą, daktarą tai gerokai trikdė, paskui, kai apsiprato, ėmė atrodyti veikiau juokinga, – aiškiai leisdama suprasti, ar toliau tęsianti pati, ar jau galima įsiterpti ir jam.

– Būtinai reikės dar kai ką ištirti, – pasakė jis Hesterai, kai po apžiūros juodu susitiko aptarti mergaitės būklės. – Be jokios abejonės, aš itin rimtai ir atsakingai įvertinsiu tą aplinkybę, kad ji – iš dvynių.

Hestera linktelėjo.

– Štai kaip tai vertinu aš, – ėmė dėstyti. – Netgi ne vienu atžvilgiu galimą pastebėti, kad dvynės yra tarytum pasidalijusios tarpusavyje įvairius charakterio bruožus. Paprastas, sveikas žmogus gali išgyventi visą platų įvairiausių emocijų diapazoną, demonstruoja daugybę skirtingų elgesio apraiškų, o dvynės, galima sakyti, visą emocijų bei elgesio apraiškų spektrą yra pasidalijusios perpus – kiekvienai atiteko po atskirą rinkinį. Viena iš dvynių – nevaldoma, linkusi į smurtą, pasiduodanti pykčio protrūkiams; savo ruožtu kita – vangi ir pasyvi. Vienai patinka švara, kita geriausiai jaučiasi apsišnerkštusi. Viena – nuolat alkana, kita gali badauti ištisas dienas. Taigi, jei šis poliariškumas – vėliau galėsime apsvarstyti, kiek jos pačios sąmoningai jį suvokia, – yra esminis Adelinos savivokos veiksnys, argi tuomet verta stebėtis, jeigu ji savyje stengiasi užgniaužti bet ką, kas, jos nuomone, priklauso Emelinos rinkiniui? – Klausimas buvo retorinis; Hestera vis dar nedavė daktarui ženklo, kad dabar jau valia tarti žodį jam, tik ramiai atsikvėpė ir kalbėjo toliau pati. – O dabar pagalvokite, kas yra būdinga mergaitei migloje. Ji klausosi pasakojimų, ji sugeba suprasti tekstus, skaitomus ne dvynių kalba, jie netgi ją veikia. Visa šitai lyg ir rodytų jos polinkį užmegzti ryšį su kitais žmonėmis. Tačiau, sakykite, kuriai iš dvynių priskirta užduotis palaikyti ryšį ir su kitais žmonėmis? Emelinai! Vadinasi, Adelinai šį savo žmogišką poreikį privalu užgniaužti.

Hestera kryptelėjo galvą ir pažvelgė į daktarą tuo žvilgsniu, kuris bylojo, kad dabar eilė kalbėti jam.

– Įdomi mintis, – atsargiai tarė jis. – Bet iš pirmo žvilgsnio lyg ir atrodo, kad reikėtų manyti priešingai, argi ne taip? Kad pirmiausia tikimės, jog dvynės bus labai panašios, o ne labai skirtingos?

– Tačiau stebėjimai įrodo, kad šiuo atveju yra kitaip, – energingai laikėsi savo ji.

– Hm.

Ji nieko nebesakė, leido jam pagalvoti. Daktaras, giliai nugrimzdęs mintyse, stebeilijo į tuščią sieną, o Hestera tuo tarpu nerimastingai dirsčiojo į jį, mėgindama iš veido išraiškos nuspėti jo reakciją į jos teoriją. Galiausiai jis ryžosi ištarmei.

– Jūsų išsakyta mintis iš tikrųjų labai įdomi, – jis šiltai nusišypsojo, stengdamasis sušvelninti nepalankaus vertinimo įspūdį, – bet aš neprisimenu, kad kuris nors iš žinomų autorių būtų aprašęs šitokį charakterio bruožų pasidalijimą tarp dvynių.

Ji ramiai pažvelgė jam į akis, tarsi jo šypsena jai buvusi nebuvusi.

– Jūsų tiesa, šios srities autoritetai apie tai iš tikrųjų nerašė. Jei ir galėtume tikėtis kur nors rasti užuominų, tai nebent Lausono darbuose, bet ten jų nėra.

– Jūs skaitėte Lausono darbus?

– Savaime suprantama. Nieku gyvu nedrįsčiau išsakyti savo nuomonės panašia tema, jei negalėčiau pasiremti patikimais informacijos šaltiniais.

– A.

– Galima aptikti sąsajų su tų perujiečių dvynukų iš Harvudo atveju, tačiau autorius susilaiko nuo išvadų, kurias, mano manymu, būtų drąsiai galima suformuluoti.

– Prisimenu tą atvejį, apie kurį kalbate... – Staiga jis krūptelėjo. – Ak taip! Dabar suprantu ryšį! Kaip jums atrodo, ar nesurastume panašumų ir su Bresenbio atveju, kuriam aprašyti netgi skirta studija?

– Man taip ir nepavyko gauti visos studijos. Gal jūs galėtumėte man paskolinti?

Štai šitaip ir prasidėjo.

Hesteros akylumas, jos pastebėjimų taiklumas padarė daktarui įspūdį, tad jis nedvejodamas paskolino jai Bresenbio atvejo studiją. Grąžino drauge su prisegtu lapu, prirašytu glaustai ir tiksliai išdėstytų pastabų bei klausimų. Savo ruožtu daktaras suskubo savo bibliotekai įsigyti krūvą specialios literatūros apie dvynius, knygų ir straipsnių, įvairių specialistų tyrinėjimų, užsienio autorių darbų. Po kokios savaitės ar dviejų įsitikino galįs sutaupyti begalę laiko, pirmiausia perleisdamas visą šią literatūrą susipažinti Hesterai – jam paskui likdavo tik perskaityti glaustai ir aiškiai jos surašytas santraukas. Kai galiausiai juodu jau buvo šia tema perskaitę viską, ką įmanoma perskaityti, vėl ėmėsi savų stebėjimų. Abu kaupė užrašus: jis – vertindamas iš medicininės pusės, ji – iš psichologinės; jos rankraščio paraštės margavo gausiomis jo ranka rašytomis pastabomis, ji savo ruožtu dar papildydavo jo surinktą medžiagą, kartais pridėdavo net atskirų lapų su įtaigiais ir logiškais samprotavimais.

Juodu skaitė, juodu mąstė, juodu rašė, juodu susitikinėdavo, juodu kalbėdavosi. Šitaip tęsėsi tol, kol apie dvynius jiems nebeliko jokių paslapčių – išskyrus vieną; ir ta viena, kurios jie taip ir nesužinojo, iš tikrųjų ir tebuvo svarbi.

– Įdėta šitiek darbo, – prašneko daktaras vieną vakarą, kai jiedu susitiko bibliotekoje. – Prirašyta šitiek popieriaus. Ir vis tiek nė per žingsnelį nepriartėjome prie tikslo. – Jis suirzęs persibraukė delnu plaukus. Buvo pažadėjęs žmonai pusę aštuonių grįžti namo, bet jau žinojo, kad neišvengiamai pavėluos. – Ar tikrai Emelina yra priežastis, dėl kurios Adelina stengiasi užgniaužti mergaitę migloje? Manau, kad atsakymas į šį klausimą – kažkur vis dar anapus mūsų žinojimo ribų. – Jis atsiduso ir mestelėjo ant stalo pieštuką: tiek susinervinęs, tiek ir apimtas nevilties.

– Taip, iš tikrųjų. Jūsų tiesa.

Nuskambėjo gana piktai, bet Hestera plykstelėjo ne be priežasties: jam prireikė keturių savaičių prisikapstyti iki išvados, kurią Hestera galėjo pasiūlyti jau sugromuliuotą iš pat pradžių, – jei tik jis būtų teikęsis ją išklausyti.

Jis pažvelgė į ją.

– Yra tik vienas būdas tai sužinoti, – negarsiai ištarė ji.

Daktaras kilstelėjo antakį.

– Stebėdama ir rinkdama medžiagą sukaupiau pakankamai patirties, tad, manau, galiu drąsiai tvirtinti: čia veriasi galimybės įgyvendinti autentiškam mokslinių tyrinėjimų projektui. Kadangi aš – tik paprasta guvernantė, man, savaime suprantama, būtų sunku įtikinti bet kokį žurnalą paskelbti mano pateiktą medžiagą. Jiems, aišku, pakaktų vieno žvilgsnio įvertinti mano kvalifikacijai – ir iškart nutartų, kad aš – tik kvaila moterėlė, prisigalvojusi galaižin kokių dalykų, gerokai viršijančių mano kompetenciją. – Ji gūžtelėjo pečiais ir nudelbė akis. – Tikriausiai jie būtų teisūs, tikriausiai aš tokia ir esu. Ir vis dėlto, – ji kilstelėjo galvą ir gudriai pažvelgė į jį, – tam, kuris yra įgijęs atitinkamą išsilavinimą ir nestokoja žinių, čia tiesiog siūlosi galimybė nuveikti kai ką reikšminga.

Daktaras gerokai nustebo, bet tuojau pat jo akis aptraukė ūkana. Mokslinių tyrinėjimų projektas! O juk sumanymas visai ne toks jau ir absurdiškas! Staiga jam dingtelėjo, kad šiuo metu, kai ištisus mėnesius įknibęs skaitė atitinkamą literatūrą, jis, reikia manyti, gali laikyti save dvynių specialistu – tikriausiai jam neprilygtų nė vienas kitas gydytojas visoje šalyje! Argi surastum kitą tokį, kuris žinotų tiek, kiek žino jis? O kas dar svarbiau: ar rastum kitą tokį, kuris objektą tyrinėjimams turėtų tiesiog čia pat, po ranka? Savarankiški moksliniai tyrinėjimai... kodėl gi ne?

Hestera leido jam kelias minutes skanauti pasiūlymą, o kai pastebėjo, kad daktaras kabliuką prarijo, nedrąsiai pridūrė:

– Savaime suprantama, jei jums prireiktų pagalbininko, aš su džiaugsmu jums padėčiau kuo tik galėdama.

– Jūs labai maloni, – sulinksėjo jis. – Na, žinoma, juk jūs dirbate su mergaitėmis... Tiesioginė praktinė patirtis... neįkainojama... tiesiog neįkainojama...

Jis išėjo iš dvaro ir svajų sparnais nešamas parskriejo namo, kur net nepastebėjo, kad vakarienė atšalusi, o žmona – gerokai sugižusi.

Hestera susirinko popierius ir pati išėjo; ritmingas jos žingsnių taukšėjimas, tvirtas uždaromų durų trinktelėjimas – viskas aidėjo aiškiu pasitenkinimu.

Atrodė, kad bibliotekoje nėra nė gyvos dvasios. Bet iš tikrųjų buvo kitaip.

Ant lentynų išsitiesusi visu ilgumu gulėjo mergaitė. Ji kramtė nagus ir mąstė.

Savarankiški moksliniai tyrinėjimai.

Ar tikrai Emelina yra priežastis, dėl kurios Adelina stengiasi užgniaužti mergaitę migloje?

Nereikėjo būti genijumi, kad perprastum, kas dabar turi atsitikti.

Darbo jie ėmėsi naktį.

Emelina net nekrustelėjo, kai jie iškėlė ją iš lovos. Tikriausiai jautėsi saugi Hesteros glėbyje; galbūt net per miegus, nešama iš kambario ir paskui – koridoriumi, užuodė atpažįstamą muilo kvapą. Kad ir kaip būtų, tą naktį ji dar nesuvokė, kas dedasi. Iki pabudimo, kai turėjo atsiskleisti tiesa, jai dar buvo likę keletas valandų.

Tačiau Adelinai viskas buvo kitaip. Greita ir ūmi, ji pabudo iš karto, kai šalia nebeliko sesers. Puolė prie durų, bet šias mitri Hesteros ranka jau buvo spėjusi užrakinti. Per vieną akimirksnį Adelina viską suprato, viską pajuto. Jos atskirtos. Mergaitė nesuklykė ir nepašėlo daužyti durų kumščiais, nebandė knebinėti spynos nagais. Per sekundę išdulkėjo visas jos karingumas. Ji susmuko ant grindų, virto suglebusiu gniutulu, sukiužusiu prie durų ir nė nepasijudino ištisą naktį. Plikos grindų lentos spaudė barkšančius jos kaulus, bet ji nejuto skausmo. Židinys nesikūreno, o ji vilkėjo tik plonyčius naktinius marškinius, bet nejautė ir šalčio. Išvis nieko nejautė. Buvo visiškai sugniuždyta.

Kai kitą rytą jie atėjo, jos ausys liko kurčios rakto brakštelėjimui spynoje, ji nesureagavo ir tada, kai ją į šalį nustūmė

atsiveriančios durys. Spoksojo plačiai atmerktomis, negyvomis akimis, veide neliko nė lašelio kraujo. Visas kūnas buvo atšalęs. Net būtum pamanęs, kad ji negyva, jei ne be paliovos spazmingai krusčiojančios lūpos, be paliovos, be garso kartojančios lyg mantrą, galbūt: *Emelina, Emelina, Emelina.*

Hestera paėmė Adeliną ant rankų. Nesunki. Mergaitei jau buvo suėję keturiolika, bet tiek tebuvo to kūno: vieni kaulai ir oda. Vien tik kunkuliuojanti energija teikė jai stiprybės, o kai ši per akimirksnį išgaravo, visa, kas liko, buvo netvaru. Nešti laiptais žemyn ją buvo visai lengva, tarytum kokią pagalvę, kurią reikia išnešti į lauką išvėdinti.

Vadeliojo Džonas. Tylėdamas. Pritardamas, nepritardamas – tai nebuvo svarbu. Sprendimus priimdavo Hestera.

Adelinai jie pasakė, kad ši važiuojanti pasimatyti su Emelina – nereikalingas melas; būtų galėję išgabenti Adeliną bet kur, ir ji nebūtų net bandžiusi priešintis. Buvo visiškai sugniuždyta. Pasimetusi nuo savęs pačios. Be sesers ji tapo niekuo, jos išvis nebeliko. Į daktaro namus jie atvežė tik bedvasį žmogaus kevalą. Ir ten paliko.

Sugrįžę į namus, jie pernešė Emeliną iš Hesteros kambario atgal į jos pačios lovą; mergaitė net nepabudo. Išmiegojo dar visą valandą, o paskui, kai pagaliau praplėšė akis, tik truputį nustebo išvydusi, kad dingo sesuo. Įdienojus jos nuostaba išaugo, vakarėjant – virto nerimu. Emelina iššniukštinėjo visus namus. Išnaršė sodus. Patraukė netgi į mišką, tiek toli, kiek drįso, ir į kaimą.

Atėjus arbatos metui, Hestera aptiko ją prie keliuko, žvelgiančią ta kryptimi, kuri, jei būtų ėjusi nesukiodama į šalis, galiausiai būtų atsidūrusi prie daktaro durų. Bet traukti ten mergaitė neišdrįso. Hestera uždėjo delną Emelinai ant peties, apglėbė ir nusivedė atgal į namus. Protarpiais Emelina stabtelėdavo, sudvejodavo, lyg ir mėgindavo sukti atgal, bet Hestera tvirtai laikė už rankos ir atkakliai vedėsi namų link. Emelina tapseno iš paskos klusniai, bet suglumusi. Po arbatos parimo prie lango ir užsižiūrėjo laukan. Šviesai blėstant, pamažu įsi-

graužė baimė, bet pratrūko ji tik tada, kai Hestera užrakino duris ir ėmėsi kasdienio Emelinos guldymo miegoti ritualo.

Emelina verkė visą naktį. Vieniši kūkčiojimai, kuriems, atrodė, niekad nebus galo. Suvokimas, Adelinai vožtelėjęs per akimirką, Emeliną pasiekė per kankinamai lėtas dvidešimt keturias valandas. Vis dėlto apyaušriu ji nutyko. Nusikamavusi, nusiverkusi mergaitė nugrimzdo į užmarštį.

Dvynių atskyrimas toli gražu nėra paprastas atskyrimas. Įsivaizduokite, kad išgyvenote per žemės drebėjimą. Kai atsipeikėjate, jus supa pasaulis, kurio nebegalite atpažinti. Horizontas staiga nutįsta nebe ten, kur buvęs anksčiau. Pasikeitusi saulės spalva. Iš įprasto kraštovaizdžio likę vieni šipuliai. O jūs, jūs – gyva. Tačiau būti gyvam – ne tas pat, kas gyventi. Nenuostabu, kad išgyvenusieji šitokias katastrofas neretai graužiasi nežuvę drauge su kitais.

Panelė Vinter sėdėjo įbedusi žvilgsnį į tuštumą. Garsusis plaukų varis visai nublanko, virto švelniu abrikoso atspalviu. Ji nebesivargino ir purkšti plaukų laku, tad buvusios vielos kietumo bangos ir garbanėlės išsidraikė, jos galvą dabar dengė netvarkingas suveltų plaukų kaltūnas. Tačiau lūpos buvo kietai sučiauptos, veidas griežtas, laikysena – tiesi, tarsi ji narsiai stotų prieš košiantį vėją, kurį tik ji viena ir galėjo justi. Galiausiai jos akys lėtai nukrypo į mane.

– Nesirguliuojate? – paklausė. – Džudita sakė, kad mažai valgote.

– Aš niekad daug ir nevalgiau.

– Atrodote pablyškusi.

– Nebent šiek tiek pavargusi.

Užbaigėme anksti. Man regis, nei vienai, nei kitai nebepakako kvapo tęsti.

AR JŪS TIKITE VAIDUOKLIAIS?

Kai pamačiau ją kitą kartą, panelė Vinter atrodė pasikeitusi. Ji nuleido apsunkusius akių vokus ir ilgiau nei paprastai žadino praeitį, kol galiausiai prašneko. Kol ji mazgė trūkinėjančius minties siūlelius, stebėjau ją, atkreipiau dėmesį, kad šįsyk ji – be dirbtinių blakstienų. Tiesa, akių vokai, kaip visada, buvo padažyti tamsraudoniu šešėliu, akys – apvestos juoda linija. Tačiau be voro kojas primenančių blakstienų ji nelauktai netikėtai pasirodė panaši į mažą mergaitę, įsisukusią į mamos kosmetikos rinkinį.

Viskas klostėsi toli gražu ne taip, kaip tikėjosi Hestera ir daktaras. Jie buvo pasiruošę grumtis su klykiančia, nirštančia, siautėjančia, besispardančia Adelina. Ir dėjo daug vilčių į Emelinos prisirišimą prie Hesteros – manė, kad tai padės apmalšinti sielvartą dėl staiga pradingusios sesers. Trumpiau tariant, tvirtu jų įsitikinimu, mergaitės turėjo ir likti, kokios buvusios, tik jau nebe kartu, o atskirai. Tad iš pradžių abu gerokai nustebo, kai dvynės tiesiog susmuko kaip dvi bedvasės, negyvos skudurinės lėlės.

Na, ne visai negyvos. Kraujas, kad ir vangiai, vis dėlto dar tekėjo jų gyslomis. Jos nurydavo sriubą, kuria jas maitindavo vienuose namuose Misus, kituose – daktaro žmona. Tačiau rijimas – ne daugiau nei refleksas, o apie apetitą nebuvo ko nė kalbėti. Jų akys, nors atmerktos dieną, dėbsojo tuščiu, neregінčiu žvilgsniu, o naktį, nors akys užsimerkdavo, mergaičių taip

ir neaplankydavo miego ramybė. Jos buvo atskirai, jos buvo po vieną, jos atsidūrė tarytum kokiame anapusinio pasaulio prieangyje. Jos abi patyrė amputaciją, tik nurėžė joms ne ranką ar kojį, o pačią sielą.

Kažin, ar mokslininkai suabejojo savo sumanymu? Ar stabtelėjo, ar susimąstė, kad galbūt elgiasi neteisingai? Nejaugi suglebę, akli ir kurti šiam pasauliui dvynių kūnai šešėliu neaptemdė žavaus jų projekto? Supraskite, juk jie nebuvo sąmoningai žiaurūs. Tiktai kvaili. Suklaidinti savo išsilavinimo, savo ambicijų, savo pačių saviapgaulės ir aklumo.

Daktaras ėmėsi tyrimų. Hestera stebėdavo. Ir kiekvieną dieną juodu susitikdavo palyginti užrašų. Aptarti to, ką iš pradžių, kupini optimizmo, vadino pažanga. Prie daktaro stalo ar Angelfildo bibliotekoje juodu sėdėdavo greta, sukišę nosis, palinkę prie popierių, kuriuose buvo užfiksuota kiekviena menkiausia mergaičių gyvenimo smulkmena. Elgesys, maitinimas, miegas. Juodu svarstė, kokios priežastys galėjo lemti visišką apetito stoką ir polinkį ištisai miegoti, – nors tasai miegas iš tikrųjų net nebuvo miegas. Vienas kitam juodu dėstė įvairiausias teorijas, paaiškinančias dvynių pasikeitimus. Eksperimentas klostėsi toli gražu ne taip sėkmingai, kaip juodu tikėjosi, iš tiesų jo pradžia buvo tiesiog katastrofiška, tačiau du mokslininkai kaip įmanydami vengė prielaidos, kad jų veiksmai mergaitėms galbūt kenkia, ir įsikibę laikėsi vilties, jog, suvieniję pastangas, dar gali padaryti stebuklą.

Daktaras išgyveno neprilygstamą pasitenkinimą – pirmą kartą per daugelį metų jam teko bendradarbiauti su aukščiausios prabos moksliniu protu, ir potyrių naujumas tiesiog svaigino. Jis žavėjosi savo globotinės gebėjimu išsyk perprasti principą – ir jau po minutės jį pritaikyti, profesionaliai, originaliai ir įžvalgiai. Neilgai trukus jau pats sau pripažino, kad Hestera jam – labiau lygiavertė bendradarbė nei globotinė. Savo ruožtu Hestera netvėrė džiaugsmu patyrusi, kad galų gale kažkas deramai vertina jos protą, jį puoselėja ir skatina. Po kasdienių susitikimų ji visa švytėdavo jauduliu ir pasitenkinimu. Tad jųdviejų aklumą visiškai galima suprasti. Tikriausiai jie net

negalėjo suvokti, kad tai, kas šitaip malonu ir gera jiems abiem, galbūt antra tiek kenkia jų naguose atsidūrusiems vaikams? Nebent, ir tai tik galbūt, vakarais, likę vieni užsirašyti dienos pastabų, jie, kiekvienas atskirai, galėjo pakelti akis, pažvelgti į krėsle kampe tysančią nejudančią mergaitę negyvomis akimis ir pajusti šmėkštelint abejonės šešėlį. Galbūt. Bet jeigu vakaro valandą ir aptemdydavo kokia abejonė, jų užrašuose apie tai neatsirado nė užuominos, neužsimindavo jie vienas kitam apie tai ir kalbėdamiesi.

Tad galiausiai abu tyrinėtojai taip įsitraukė į savo bendrą darbą, jog nė nepastebėjo, kad didysis jų projektas nė per milimetrą nejuda iš vietos. Abi: ir Emelina, ir Adelina – kaip buvo, taip ir liko katatonijos būklės, o mergaitė migloje taip nė kartelio ir nepasirodė. Tačiau rezultatų stoka neatbaidė mokslininkų – jie tęsė darbą, braižė brėžinius, sudarinėjo lenteles, siūlė teorijas, kūrė sudėtingus eksperimentus joms patikrinti. Ir su kiekviena nesėkme tardavo sau, kad dabar, patikrinus ir atmetus vieną tyrinėjimų kryptį, galima eiti toliau – ir kibdavo į kitą didžią idėją.

Į eksperimentą buvo įtrauktos ir Misus bei daktaro žmona, bet jų funkcijos apsiribojo viena vienintele užduotimi – joms teko atsakomybė rūpintis fizinėmis mergaičių reikmėmis. Jos tris kartus per dieną maitino nesipriešinančias globotines sriuba – tiesiog šaukštu pildavo maistą į burną. Be to, rengdavo dvynes ir maudydavo, apskalbdavo, šukuodavo. Ir viena, ir kita turėjo savų priežasčių nepritarti eksperimentui – ir viena, ir kita turėjo priežasčių pasilaikyti savo nuomonę sau. Džonas Daigas ir išvis buvo paliktas nuošalyje. Jo nuomonės niekas neklausė, bet tai netrukdė jam kiekvieną dieną virtuvėje paskelbti Misus:

– Nieko gero iš to neišeis. Paminėsi mano žodį. Nebus iš to nieko gero, oi nebus.

Galiausiai atėjo tokia diena, kai jiems tikriausiai nori nenori būtų tekę pasiduoti. Visi jų vinklūs planai taip ir neatnešė visiškai jokio rezultato, o jie, kad ir kiek suko galvas, nebesugebėjo

sugalvoti jokios naujos gudrybės, kurią dar galėtų išmėginti. Bet, lyg tyčia, kaip tik tuo metu Hestera pastebėjo, tiesa, dar visai menkus, bet jau įžvelgiamus teigiamus Emelinos būklės poslinkius. Mergaitė pasuko galvą į langą. O paskui buvo aptikta gniaužianti kažkokį blizgantį niekutį, kurio nieku gyvu nenorėjo paleisti. Klausydamasi pro durų plyšį (šitokio elgesio net nepavadinsi neišsiauklėjimu, kai tai daroma moksliniais sumetimais), Hestera nugirdo, kad mergaitė, likusi viena, kažką kuždа pati sau senąja dvynių kalba.

– Ji bando guostis, – pranešė Hestera daktarui, – įsivaizduodama, kad sesuo yra šalia.

Daktaras išsyk pakeitė Adelinos režimą: palikdavo ją vieną bent kelioms valandoms, o pats tūnodavo už durų, apsiginklavęs pieštuku ir užrašų knygele. Bet ničnieko neišgirdo.

Hestera ir daktaras pasitarė ir nusprendė: kur kas sunkesniu Adelinos atveju reikia sutelkti kantrybę, užtat Emelinos būklė akivaizdžiai gerėjanti, su kuo lieka tik save pasveikinti. Juodu džiugiai užfiksavo augantį Emelinos apetitą, paskui – akivaizdžias pastangas atsisėsti, galiausiai – pirmuosius kelis savarankiškai žengtus žingsnius. Neilgai trukus ji jau šlaistėsi po namus ir sodą, iš kampo į kampą, be jokio tikslo, beveik taip pat, kaip ir anksčiau. O taip, Hesteros ir daktaro nuomonės visiškai sutapo, dabar jau eksperimento rezultatai išties matyti plika akimi! Tiesa, sunku pasakyti, ar jie kada nors bent susimąstė apie tai, kad ryškus, pasak jų, Emelinos būklės „pagerėjimas“ iš tiesų reiškė tik tiek, kad mergaitė pamažu prisiminė senuosius įpročius, darėsi tokia pat, kokia buvo iki eksperimento pradžios.

Tačiau net ir su Emelina viskas anaiptol nesiklostė sklandžiai lyg sviestu patepta. Viena diena buvo ir išvis kraupi. Uoslės vedama, Emelina atkiūtino prie spintos, prigrūstos skarmalų, kuriuos kadaise dėvėdavo jos sesuo. Mergaitė prispaudė skudurus prie veido, ilgai traukė į save sudususį, gyvulišką tvaiką, kol galiausiai, netverdama džiugesiu, pati jais išsipustė. Jau vien šitai buvo blogai, bet visų blogiausia dar laukė. Apsikarsčiusi sesers skarmalais, Emelina netyčia išvydo savo atspindį

veidrodyje ir, net nesuabejojusi, kad mato pražuvusią dvynę, tekina pasileido tiesiog į jį. Sužvangėjo taip, kad išgirdo net Misus, atlėkė paknopstomis ir aptiko Emeliną raudančią prie šukių – ne tiek iš skausmo, kiek dėl savo vargšės sesers, kuri subyrėjo į gabalėlius ir sruvo krauju.

Hestera tučtuojau atėmė iš jos skarmalus ir paliepė Džonui sudeginti. Tuo nepasitenkinusi, prisakė Misus dėl viso pikto apgręžti visus veidrodžius stiklu į sieną. Emelina gerokai suglumo, bet paskui panašūs incidentai nebesikartojo.

Kalbėti ji nekalbėjo. Kad ir kiek, likusi viena už aklinai uždarytų durų, būtų kuždėjusi vis ta pačia senąja dvynių kalba, angliškai Emelina taip ir neprašneko: nei Misus, nei Hestera neišpešė iš jos nė žodelio. O dėl to būtinai reikėjo pasitarti. Hestera su daktaru užsidarė bibliotekoje, ir ilgas jų pokalbis baigėsi išvada: priežasties nuogąstauti kol kas nesama jokios. Emelina juk gali kalbėti – ir būtinai prašneks, tereikia kantriai palaukti. Jos nenoras kalbėti, atsitikimas su veidrodžiu – tokie dalykai, žinoma, apvildavo, bet kur girdėta, kad mokslininko daliai netektų nusivylimų? Be to, tiktai pažvelkime, kokia jau padaryta pažanga! Argi Emelina nesustiprėjusi tiek, kad ją galima drąsiai išleisti į lauką? O išėjusi į lauką ji ištisą dieną nebestoviniuoja prie kelio, prie tos neregimos ribos, kurios nedrįsdavo peržengti, žvelgdama daktaro namų pusėn. Viskas klostosi gana gerai, bent jau taip, kaip ir buvo galima tikėtis.

Pažanga? Iš tiesų eksperimento rezultatai nė iš tolo neprilygo pirminiams lūkesčiams. Kažin, ar ją netgi išvis derėjo vadinti pažanga, palyginti su ta sėkme, kokios buvo pasiekusi Hestera, jaukindama Emeliną, kai atvyko. Tačiau daugiau jie neturėjo ko įsitverti, tad džiaugėsi ir tuo, ką turėjo. O gal paslapčiomis net lengviau atsiduso. Nes koks turėjo būti tas rezultatas, kurį būtų galėję vadinti neabejotinai sėkmingu? Šiaip ar taip, jis būtų nušlavęs bet kokį pretekstą toliau bendradarbiauti. O šito, nors patys ir nesuvokdami, jie visiškai nepageidavo.

Savo valia jie niekad nebūtų nutraukę eksperimento. Niekad. Turėjo kažkas atsitikti, kažkas kita – tik kokios nors išorinės jė-

gos įsikišimas galėjo viską užbaigti. Ir kai pagaliau atsitiko, tai driokstelėjo lyg perkūnija iš giedro dangaus.

– Kas gi tai buvo?

Nors įprastas mūsų pokalbių laikas jau baigėsi, nors panelės Vinter veidas jau buvo susitraukęs ir nusidažęs tuo blyškiai pilkšvu atspalviu kaip ir visada, kai artėdavo metas gerti vaistus, nors man buvo užginta bet ko klausinėti, klausimas man tiesiog išsprūdo – neįstengiau susilaikyti.

Kai ji lyg susimokėlė pasilenkė arčiau manęs, jos akys, nepaisant skausmo, tvykstelėjo šelmiška žalia kibirkštimi.

– Ar jūs tikite vaiduokliais, Margareta?

Ar aš tikiu vaiduokliais? Ką galėčiau į tai atsakyti? Linktelėjau.

Patenkinta panelė Vinter atsilošė krėsle, o mane jau anaiptol nebe pirmą kartą apniko jausmas, kad tuo vienu linktelėjimu atskleidžiau kur kas daugiau, nei pati maniau.

– O štai Hestera – netikėjo. Mat vaiduoklis – ne moksliška esybė. Taigi, kadangi vaiduokliais netikėjo, kartą savo akimis išvydusi šmėklą atsidurė labai keblioje padėtyje.

Štai kaip tai atsitiko.

Vieną skaisčią dieną sparčiai apsisukusi su darbais, Hestera anksti išėjo iš namų ir nutarė traukti pas daktarą ilgesniuoju, aplinkiniu keliu. Virš galvos plytėjo sodriai mėlynas dangus, tyrame ore dvelkė gaivos kvapas, ir Hestera jautė gyslose kunkuliuojančią gyvybingą energiją, kuriai pavadinti vardo nebūtų radusi, bet kuri žadino nenumaldomą poreikį griebtis veiklos.

Laukus lankstu juosiantis kelias vedė vos pastebimu šlaitu aukštyn – kažin, ar kauburį galėjai pavadinti tikra kalva, bet nuo jo keteros atsivėrė aplinkui plytintys laukai, galėjai nekliudomas apžvelgti visą kraštovaizdį. Hestera buvo įveikusi maždaug pusę kelio iki daktaro namų, žingsniavo sparčiai, energingai, širdis plakė gana tankiai, bet žygis pernelyg nevar-

gino. Galimas daiktas, Hesterai net atrodė, kad, jei iš tikrųjų panorėtų, galėtų mostelėti rankomis ir nuskristi. Bet čia ji kai ką pastebėjo ir sustojo lyg įbesta.

Tolumoje, žalioje lankoje, žaidė Emelina ir Adelina – abi kartu. Be jokios abejonės. Dvi variu tvieskiančių plaukų kupetos, dvi poros juodų batelių; viena mergaičių – su mėlyna poplino suknute, kokia tą rytą Misus aprengė Emeliną, kita – su žalia.

Šito negalėjo būti.

Ir vis dėlto. Hestera buvo apdovanota tikro mokslininko protu. Jeigu ji mergaites mato, vadinasi, jos tikrai čia yra. Turi būti koks nors logiškas paaiškinimas. Adelina išsprūdo iš daktaro namų. Sąstingis apleido ją taip pat staigiai, kaip ir buvo sukaustęs, ir ji, šmurkštelėjusi pro atvirą langą ar nusičiupusi be priežiūros paliktus raktus, paspruko anksčiau, nei kas nors pastebėjo ją atitokus. Štai šitaip, matyt, ir bus, ne kitaip.

Ką dabar daryti? Bėgti gaudyti dvynių – beprasmiška. Artintis reikėtų per plačią atvirą lanką – nespėtų įveikti nė pusės nuotolio, ir mergaitės ją pastebėtų. Ir pasipustytų padus. Tad Hestera nuskubėjo pas daktarą. Tekina.

Dar valandėlė, ir ji jau nekantriai trankė kumščiais duris. Atidarė ponia Modsli; kietai suspaustos lūpos aiškiai bylojo, kad ji teisėtai pasipiktinusi dėl tokio triukšmo, bet Hesterai rūpėjo kur kas svarbesni dalykai nei atsiprašyti; nė žodžio netarusi ji prasibrovė pro daktaro žmoną ir puolė tiesiai prie priėmimo kabineto durų. Įsiveržė nė nepasibeldusi.

Daktaras pakėlė galvą ir net nusigando, išvydęs įraudusį nuo bėgimo bendradarbės veidą, jos plaukus, paprastai itin tvarkingai sušukuotus, dabar – išsitaršiusius, styrančius į visas puses. Ji buvo visai uždususi. Bandė kažką sakyti, bet pristigo oro.

– Kas? Kas atsitiko? – sujudo daktaras. Pašoko, apėjo aplink stalą ir sugriebė Hesterą už pečių.

– Adelina! – gaiktelėjo ji. – Jūs ją išleidote!

Daktaras, nieko nesupratęs, suraukė antakius. Nepaleisdamas Hesteros pečių, tiesiog apgręžė ją, kad pažiūrėtų į kambario gilumą.

Ten ji išvydo Adeliną.

Hestera tučtuojau vėl atsisuko į daktarą.

– Bet aš ją ką tik mačiau! Su Emelina! Pačioje pamiškėje, kitapus Outso laukų... – Prapliupo ji gana karštai, bet netrukus išsikvėpė: ėmė lįsti blaivesnės mintys, balsas nutrūko.

– Nagi nusiraminkite, atsisėskite, štai, gurkštelėkite vandens, – kalbėjo daktaras.

– Tikriausiai ji buvo pabėgusi. Kaip jai pavyko ištrūkti? Ir sugrįžti taip greitai, kad net aplenkė mane?

Hestera iš paskutiniųjų ieškojo kokio nors logiško paaiškinimo.

– Pastarąsias dvi valandas ji sėdėjo čia, šiame kambaryje. Nuo pat pusryčių. Ir nė valandėlei nebuvo palikta be priežiūros. – Hesteros emocijų poplūdžio sujaudintas, jis pažvelgė jai į akis. – Tikriausiai tai buvo koks nors kitas vaikas. Iš kaimo, – bandė piršti savo versiją jis, išlaikydamas daktarui prideramą blaivų protą.

– Bet... – Hestera papurtė galvą. – Adelinos drabužiai... Adelinos plaukai...

Ji dar kartą pažvelgė į Adeliną. Plačiai atmerktos mergaitės akys abejingai žvelgė į pasaulį. Tačiau vilkėjo ji ne žalią suknelę, su kokia Hestera matė ją vos prieš kelias minutes, o mėlyną, be to, ir plaukai buvo supinti į kasą, nesidraikė palaidi.

Kai vėl atsisuko į daktarą, Hestera atrodė visiškai suglumusi. Ji vis dar negalėjo atgauti kvapo. To, ką ji matė laukuose, logiškai paaiškinti nebuvo įmanoma. Tai buvo nemokslišką. O Hesterai pažįstamame pasaulyje visut viskas turėjo logišką ir pagrįstą, tai yra mokslišką paaiškinimą. Šiam atvejui tiko tiktai vienas.

– Vadinasi, tikriausiai išprotėjau, – sukuždėjo ji. Vyzdžiai išsiplėtė, šnervės sutrūkčiojo. – Aš mačiau šmėklą!

Ir apsipylė ašaromis.

Kai daktaras išvydo savo ištikimąją bendradarbę tokią: susitaršiusią, nesitvardančią, pasidavusią emocijoms, – jį patį persmelkė kažkoks nepažįstamas jausmas. Tiesa, jame tūnan-

tis mokslininkas pirmiausia ir susižavėjo Hestera, jos blaiviu protu ir tiksliai veikiančiomis smegenimis, bet dabar netikėtai prasiveržė tiesiog vyras, patinas, kurio gyvuliška, instinktyvi reakcija pastūmėjo daktarą stverti sukiužusią moterį, suspausti aistringame glėbyje, lūpomis įsisiurbti į jos lūpas.

Hestera nesipriešino.

Klausytis už durų – anaiptol nėra prasto išsiauklėjimo apraiška, kai šitai daroma moksliniais tikslais, o daktaro žmona buvo net labai uoli mokslininkė – savojo vyro tyrinėtoja. Bučinys, priblokęs ir patį daktarą, ir Hesterą, nemaž nenustebino ponios Modsli, kuri jau senokai numanė, jog kažkas panašaus gali atsitikti.

Ji plačiai atlapojo duris ir, pritvinkusi teisėto įtūžio, įsigriovė į priėmimo kambarį.

– Būsiu labai dėkinga, jei tučtuojau paliksite šituos namus, – tarė ji Hesterai. – Vėliau galėsite atsiųsti Džoną: tegul atvažiuoja pasiimti vaiko briku.

Paskui atsigręžė į savo vyrą:

– O mudu dar pasišnekėsime šiek tiek vėliau.

Eksperimentas baigėsi. O drauge su juo – ir dar daug kas.

Džonas nuvyko parsivežti Adelinos. Jis taip ir nesutiko nei daktaro, nei jo žmonos, bet iš tarnaitės sužinojo apie visus to ryto įvykius.

Grįžęs paguldė Adeliną į senąją jos lovą mergaičių kambaryje ir pasišalino, palikęs duris atlapotas.

Emelina, tuo metu klajojusi miške, staiga pakėlė galvą, pauostė orą ir pasuko tiesiai namų link. Pro virtuvės duris įėjusi vidun, nedvejodama puolė prie laiptų, užkopė viršun, žengdama per dvi pakopas, ir lyg už virvutės vedama smuko į senąjį kambarį. Ir uždarė paskui save duris.

O Hestera? Niekas nematė, kaip ji sugrįžo, niekas negirdėjo ir išvykstančios. Bet, kai Misus kitą rytą pabeldė į jos duris, rado švarutėlį, jaukiai sutvarkytą kambariuką tuščią – Hesteros nebebuvo.

Kerai išsisklaidė, ir aš iš pasakojimo gelmės išnirau atgal į stiklu ir veidrodžiais tvaskančią panelės Vinter biblioteką.

– Kurgi ji iškeliavo? – nejučia paklausiau.

Panelė Vinter nužvelgė mane vos vos suraukusi antakius.

– Net nenutuokiu. Argi svarbu?

– Juk kažkur ji tikrai turėjo atsidurti.

Pasakotoja tik paskersakiavo į mane.

– Panele Lea, tikrai nemanau, kad vertėtų domėtis tokiais antraeiliais personažais. Pasakojimas – ne apie juos. Jie atsiranda – jie išnyksta, o kai išnyksta – tai visiems laikams. Nieko daugiau apie juos nė negaliu pridurti.

Įkišau pieštuką į vielos spiralę, kuria buvo susegti mano užrašinės lapai, ir patraukiau prie durų, bet, jas priėjusi, dar sykį atsigręžiau.

– Iš kur tuomet ji atsirado?

– Dėl Dievo meilės! Juk ji buvo tik guvernantė! Užtikrinu – visiškai nesvarbus asmuo.

– Bet kokių nors užuominų apie ją tikrai turėjo išlikti. Tarkime, žinių apie ankstesnį darbą. Ar koks nors laiškas dėl šito darbo – su namų adresu. O gal ją atsiuntė kokia guvernančių agentūra?

Panelė Vinter užsimerkė, jos veide įsispaudė nesiliaujanti, vis sunkiau pažabojama kančia.

– Neabejoju: visas tokias ir panašias informacijos nuotrupas turėtų žinoti ponas Lomaksas, Angelfildų šeimos advokatas. Tik, patikėkite, iš jų nepešite jokios naudos. Tai – mano gyvenimo istorija, ir aš žinau, kas svarbu, o kas – ne. Šiaip ar taip, jo biuro adresas – Turgaus gatvė, Banberis. Perduosiu jam nurodymus išsamiau atsakyti į visus jūsų klausimus, kad ir kas jus domintų.

Parašiau ponui Lomaksui dar tą pat vakarą.

Laikotarpis po Hesteros

Kitą rytą, kai į kambarį įėjo Džudita su pusryčių padėklu, padaviau jai ponui Lomaksui adresuotą laišką, o ji savo ruožtu iš prijuostės kišenės ištraukė laišką man. Atpažinau tėvo rašyseną.

Tėvo laiškai man visuomet būdavo tikra paguoda, ne išimtis ir šis. Jis viliasi, kad aš sveika gyva. Kaip man sekasi darbas? Ar sėkmingai stumiuosi pirmyn? Jis perskaitęs labai keistą, bet nuostabų devynioliktojo amžiaus danų autoriaus romaną, apie kurį papasakosiąs, kai grįšiu. Aukcione užėjęs pluoštą aštuonioliktojo amžiaus laiškų, kurių, regis, niekas nenorėjęs. Gal jie sudomintų mane? Dėl visa ko jis man juos nupirkęs. Privatūs sekliai? Ką gi, gal ir ne pats prasčiausias sumanymas, bet ar aš nemananti, kad mokslininkas, tyrinėjantis genealoginius medžius, su tokia užduotimi susidorotų bent jau ne blogiau, jei ne geriau? Esama vieno tokio pažįstamo: jis nestokojąs nei reikiamų įgūdžių, nei patirties, o kai pagalvoji, netgi esąs skolingas tėčiui paslaugą – juk kartais užsukąs į knygyną pasinaudoti metraščiais. Taigi, jei mane šitai vis dar domina, pridedąs to vyriškio adresą. Ir pagaliau – kaip visada – tie parašyti su geriausiais ketinimais, bet visiškai sausi trys žodžiai: *mama siunčia linkėjimus.*

Nejaugi ji tikrai pati tai pasakė? – parūpo man. Tarkime, tėtis užsimena: *Žinai, ketinu šįvakar rašyti Margaretai laišką.* O ji – lyg tarp kitko? Ar vis dėlto šiltai? – atsiliepia: *perduok linkėjimus ir nuo manęs.*

Ne. Šito aš niekaip negaliu įsivaizduoti. Linkėjimus, reikia manyti, tėtis pridėjo pats, savo iniciatyva. Mama veikiausiai

nieko net nežino apie tai. Kuriems galams jis tai daro? Nori mane pamaloninti? Ar siekia, kad tai taptų tiesa? Kažin, mano ar jos labui jis varginasi, siekdamas užmegzti tarp mūsų kokį nors ryšį, nors niekad nesusilaukia net padėkos už pastangas? Juk tai beviltiška, neįvykdoma užduotis. Mama ir aš – tarytum du žemynai, lėtai, bet nesulaikomai dreifuojantys į priešingas puses, o tėvas, tiltų statytojas, vis dar stengiasi pridurti naują netvaraus savo statinio fragmentą, kad mes galutinai neatitrūktume.

Į knygyną man atėjęs laiškas – tėtis pridėjo jį prie savojo. Rašė tėčio rekomenduotasis teisės profesorius.

Brangioji panele Lea,

aš net nežinojau, kad Aivenas Lea turi dukterį, bet dabar, kai jau žinau, man labai malonu su jumis susipažinti, o dar maloniau, kad galiu jums pasitarnauti. Oficialus asmens paskelbimas mirusiu yra tai, ką jūs ir manote esant: teisinė mirties prezumpcija, kai minėtojo asmens buvimo vieta yra nežinoma tokį laikotarpį ir tokiomis aplinkybėmis, kai lieka vienintelė logiška prielaida: asmens dingimo priežastis yra jo mirtis. Šitokia teisinė prezumpcija skirta labiausiai tam, kad be žinios dingusiojo asmens įpėdiniai galėtų oficialiai perimti jo turtą.

Ėmiausi tam tikrų žygių ir man pavyko atkapstyti kai kuriuos dokumentus, susijusius su jus ypač dominančiu atveju. Atrodo, kad jūsiškis ponas Angelfildas ilgą laiką gyveno atsiskyręs, ir jo dingimo data bei aplinkybės nėra tiksliai žinomos. Vis dėlto toksai ponas Lomaksas, matyt, kupinas užuojautos paveldėtojams (dviem dukterėčioms), atliko jų labui išties milžinišką darbą, kad būtų galima deramai sutvarkyti visus formalumus. Ponui Angelfildui priklausiusio dvaro vertė iš tikrųjų įspūdinga, nors ir gerokai sumažėjo po gaisro, per kurį nukentėjęs gyvenamasis dvaro pastatas tapo visai nebetinkamas gyventi. Pridedu jums atitinkamų dokumentų kopijas, tad viskuo galėsite įsitikinti pati.

Pamatysite, kad vienos iš paveldėtojų vardu pasirašęs pats advokatas. Tai įprasta praktika tais atvejais, kai paveldėtojas dėl tam

tikrų priežasčių (pavyzdžiui, ligos ar kitokio neveiksnumo) negali savo reikalais pasirūpinti pats.

Užtat į antrosios paveldėtojos parašą aš atkreipiau ypatingą dėmesį. Tiesa, jis buvo beveik neišskaitomas, bet galų gale sugebėjau jį iššifruoti. Nejaugi netyčia būsiu užkliuvęs už vienos akyliausiai sergstimų mūsų laikų paslapčių? Bet jūs tikriausiai tai jau žinojote, ar ne? Ar kaip tik šitai ir įkvėpė jus taip susidomėti šiuo reikalu?

Tik nesibaiminkite! Aš – labai diskretiškas žmogus! Jei susitarsite su tėčiu, kad jis parduotų man tą *Justitiae Naturalis Principia* tomelį už itin patrauklią kainą, aš ničniekam neprasitarsiu nė žodeliu!

Nuolankus jūsų tarnas,

Viljamas Henris Kadvaladras

Nedelsdama atsiverčiau profesoriaus Kadvaladro atsiųstųjų dokumentų kopijų pabaigą. Štai ir laukeliai, skirti Čarlio dukterėčių parašams. Kaip ir buvo sakyta, už Emeliną pasirašė ponas Lomaksas. Iš to galiu drąsiai daryti išvadą, kad ji bent jau nežuvo per gaisrą. Ir antroji eilutė – vardas, kurį aš ir tikėjausi išvysianti. *Vida Vinter*. O toliau – skliausteliuose – prierašas: *buvusi Adelina Marč*.

Įrodymas.

Vida Vinter iš tiesų buvo Adelina Marč.

Vadinasi, ji sakė tiesą.

Vis dar galvodama apie tai, patraukiau į biblioteką, kur klausiausi ir marginau pastabomis užrašų knygelę, kol panelė Vinter pasakojo apie tai, kaip klostėsi įvykiai išvykus Hesterai.

Tą pirmąją naktį ir pirmąją dieną Adelina ir Emelina praleido savo kambaryje, lovoje, nepaleisdamos viena kitos iš glėbio, žvelgdamos viena kitai į akis. Misus ir Džonas Daigas nė nesitarę laikėsi vieningos nuomonės elgtis su jomis kaip su sveikstančiais ligoniais – tam tikra prasme dvynės ir buvo sveikstantys ligoniai. Abi buvo sužalotos. Tad dabar gulėjo lovoje, beveik surėmusios nosis, ir žvairakiuodamos žvelgė viena kitai į akis.

Nepratardamos nė žodžio. Nė nešyptelėdamos. Mirksėdamos vienu ritmu. Ir drauge su tuo energijos perpylimu, su tas dvidešimt keturias valandas trukusia transfuzija, tai, kas buvo šiurkščiai nutraukta, vėl susijungė. Žaizda užsitraukė ir jos – kaip bet kurios kitos užgijusios žaizdos – vietoje liko randas.

Tuo tarpu Misus negalėjo atitokti, niekaip nesusigaudydama, kur prapuolė Hestera. Džonas, nenorėdamas teršti jos susikurto guvernantės paveikslo, nieko nesakė, tačiau jo tylėjimas tik skatino Misus svarstyti balsu.

– Tikriausiai bus pasakiusi daktarui, kur išvyksta, – galiausiai padarė išvadą ji, visai susikrimtusi. – Reikės jo ir paklausti, kada grįš.

Dabar jau Džonui teko tarti žodį, ir jis rėžė piktai:

– Tik neik pas daktarą klausinėti, kur ji prasmego! Išvis verčiau nieko jo neklausk. Be to, nemanau, kad jis dar kada nors čia pasirodytų.

Misus suraukė antakius ir nusigręžė. Kokia vapsva galėjo visiems įgelti? Kodėl prapuolė Hestera? Ko toks suirzęs Džonas? O daktaras? Kas jau kas, o jis lankydavosi čia nuolat, kodėl staiga turėtų liautis ateidinėjęs? Aiškiai dėjosi kažkas, ko jos protas nevaliojo aprėpti. Vis dažniau ir dažniau, vis ilgesniam ir ilgesniam laikui ją apnikdavo jausmas, kad visam šiam pasauliui darosi kažkas negera. Ne kartą ji, žiūrėk, pasijunta lyg ką tik nubudusi, galvoje praskaidrėja – ir ji suvokia, kad praslinko bene kelios valandos, nepalikusios jos atmintyje nė menkiausio pėdsako. Kai kurie dalykai, visiškai aiškūs kitiems žmonėms, jai pasirodydavo absoliučiai nesuprantami. O kai mėgindama suprasti pradėdavo klausinėti, pašnekovo akys pasikeisdavo, veide išsklisdavo neperprantama išraiška, kurią žmogus, tiesa, pasistengdavo tuoj pat nušluoti nuo veido. Tiktai taip. Dėjosi kažkas labai keisto, ir mįslingas, nepaaiškinamas Hesteros dingimas – tik dar viena keistenybė tarp visų kitų.

Savo ruožtu Džonas, kai paaiškėjo, kad Hesteros nebėra ir nebebus, tik lengviau atsikvėpė, nors Misus graužatis liūdino ir jį. Atrodė, kad drauge su išgaravusia guvernante ir jam didžiu-

lis akmuo nusirito nuo krūtinės. Jis jau dažniau užsukdavo vidun, o sutemus kur kas ilgiau vakarodavo su Misus virtuvėje. Jo požiūriu, Hesteros netektis – anoks praradimas. Jos dėka jo gyvenimas pagerėjo tik vienu atžvilgiu – ji paskatino jį vėl imtis darbo, karpyti kukmedžius figūrinių medžių sode, bet įpiršo tą mintį taip diskretiškai, taip nepastebimai, kad Džonas ilgainiui be didesnio vargo įtikėjo, jog tai vien jo paties sumanymas. Kai tik paaiškėjo, kad Hestera ir suvis nebepasirodys, jis parsinešė iš malkinės batus ir vėl ėmėsi blizginti juos įsitaisęs prie krosnies, kojas susikėlęs ant stalo. Ir kas dabar dėl to galėjo jam prikaišioti?

Neišvengė poveikio ir vaikų kambariuose užsisklendęs Čarlis. Atrodė, kad visiškai išnyko bet koks jo siautulys bei įniršis, užleisdami vietą siautulingam nuovargiui. Retsykiais galėdavai išgirsti, kaip jis lėtai, vilkdamas kojas žingsniuoja grindimis, o kitąsyk, jei priglausdavai ausį prie durų, girdėdavai jį verkiant: kūkčiodavo gailiai ir beviltiškai, lyg nelaimingas dvejų metų kūdikis. Ar galėjo būti taip, kad kokiu nors slėpiningu, bet vis tiek moksliniu būdu Hestera gebėjo daryti jam įtaką per užrakintas duris ir padėti išlaikyti beribę neviltį bei sielvartą pažabotus? Šitai atrodė visai įmanoma.

Kai Hestera pradingo, jos stygių pajuto ne tik gyventojai, bet ir pats namas. Šis reagavo akimoju. Pirmoji permaina buvo staiga įsiviešpatavusi pamiršta tyla. Staiga išnyko aštrus Hesteros žingsnių, be paliovos aidėjusių laiptuose ir koridoriuose, kalenimas. Neilgai trukus nutilo ir stogą taisiusių darbininkų bruzdesys bei dundėjimas. Vos stogdengys pamatė, kad Hesteros nebėra, jį apniko visai pagrįstas įtarimas, kad dabar, kai nebeliko kas pakiša jo sąskaitas Čarliui po nosimi, niekas už darbą jam nebemokės. Tad jis susirinko įrankius ir pasišalino, paskui dar kartą grįžo pasiimti kopėčių – ir daugiau niekas jo nebematė.

Jau pačią pirmąją tylos dieną, tarsi niekas niekad ir nebūtų sutrukdęs proceso, namas vėl pradėjo lėtai dūlėti. Pirmiausia nuo smulkmenų: kiekviename kambaryje iš kiekvieno daikto

kiekvieno plyšelio jau smelkėsi purvas, paviršiai traukte traukė dulkes, langų stiklai pasidengė pirmuoju plonyčiu nešvarumų sluoksniu. Visi Hesteros įdiegti pokyčiai buvo paviršiniai. Norint juos išlaikyti, reikėjo kasdienės priežiūros. O Misus kuopimosi tvarka iš pradžių ėmė strigti, paskui – ir visai subyrėjo, ir tada juo toliau, juo labiau ėmė reikštis tikroji, nuolatinė namo prigimtis. Atėjo toks metas, kai jau nebegalėjai paimti į rankas jokio daiktelio, pirštais nepajusdamas senojo, gerai atpažįstamo riebaus lipnumo.

Namuose esantys daiktai irgi sparčiai grįžo prie senų įpročių. Pirmieji nuklajojo raktai. Per vieną naktį jie išsprūdo iš spynų, nusimovė nuo žiedų ir susirinko į dulkėtą bendriją ertmėje, pridengtoje išklibusia lenta. Sidabrinės žvakidės, dar nepraradusios Hesteros nusvidinto spindesio, patyliukais dingo nuo svetainės židinio atbrailos ir nukeliavo į Emelinos lobyną po lova. Knygos paliko savo vietas bibliotekos lentynose, šastelėjo laiptais aukštyn ir įsitaisė visuose kampuose bei po sofomis. Užuolaidos suskato užsitraukinėti. Netgi baldai, ir tie sugebėjo pasinaudoti tuo, kad liko be priežiūros, ir išsijudino iš savo vietų. Sofa, stovėjusi prie sienos, po truputį stūmėsi pirmyn, kėdė pasislinko per porą pėdų į kairę. Vis labiau ir labiau ryškėjo namuose įsimetusio vaiduoklio veiklos požymiai.

Kai taisomas namo stogas, jo būklė, kol pradeda gerėti, paprastai gana ženkliai pablogėja. Tad kai kurios stogdengio paliktos skylės buvo dargi didesnės už tas, kurių lopyti jis buvo pakviestas. Tiesa, buvo visai malonu gulinėti palėpėje ant grindų ir jausti, kaip saulės spinduliai glosto veidą, bet lietus – jau visai kitas dalykas. Grindlentės pamažu težo, neilgai trukus vanduo jau ėmė sunktis į apatinius kambarius. Žinojai: tai šen, tai ten verčiau nežengti, nes grindys grėsmingai smego po kojomis. Anksčiau ar vėliau jos ir išvis įgrius, o jau tada bus galima kiaurai lubas žvalgytis į aukštu žemiau esantį kambarį. Kažin, ar ilgai reikės laukti, kol ir šio grindys išpus, kad būtų galima užmesti akį į biblioteką? O bibliotekos grindys? Ar jos irgi gali sutrūnyti? Galbūt ateis tokia diena, kai bus galima nulipti į rūsį ir kiaurai per visus keturis aukštus pamatyti dangų?

Vandens, kaip ir Dievo, keliai nežinomi. Kartą įsigraužęs į namus, vanduo gravitacijos dėsniams paklūsta netiesiogiai. Sienose ir po grindimis jis susiranda slaptų properšų ir griovelių, smelkiasi ir čiurlena netikėčiausiomis kryptimis. Namuose buvo gausu audeklo, galinčio gerai įmirkti, bet niekas niekada nesusiprato ko nors išgręžti; po varvančiais lašais kas nors pastatydavo tai lėkštelę, tai dubenėlį, bet vanduo netrukus jau srūdavo per kraštus, nes niekas nesivargindavo kaupino indo išpilti. Nuolatinė drėgmė atkibdė sienų apmušalus, graužėsi į mūrą. Palėpėje kai kurios sienos buvo jau tokios nebetvirtos, kad galėjai siūbuoti jas ranka lyg klibantį dantį.

O kaip visoje šioje aplinkoje gyvavo dvynės?

Daktaras ir Hestera sunkiai jas sužalojo, žaizda buvo rimta. Žinoma, viskas jau nebegalėjo būti taip, kaip buvę. Ir viena, ir kita dvynė amžinai liko paženklintos randu, atskyrimo poveikio nebebuvo įmanoma ištrinti taip, kad neliktų jokio pėdsako. Tačiau tą randą juodviem maudė skirtingai. Šiaip ar taip, Adelina, vos perpratusi daktaro ir Hesteros kėslus, labai greitai nugrimzdo į nebūtį. Pati save ji prarado beveik tą pat akimirksnį kaip ir seserį, ničnieko nebeprisiminė apie atskirai praleistą laikotarpį. Tamsuma, įsiurbusi ją tarp sesers netekties ir naujo jos atradimo, galėjo trukti vos sekundę, galėjo ir metus. Dabar tai buvo nebesvarbu. Mat tamsa atsitraukė, ir Adelina prisikėlė naujam gyvenimui.

Emelinos padėtis buvo kitokia. Jai buvo pagailėta tokio atadvasčio kaip amnezija. Ji kentėjo ilgiau ir kur kas labiau. Pirmosiomis savaitėmis kiekvieną sekundę ją gildė nepakeliama kančia. Ji buvo lyg žmogus, kuriam amputavo galūnę ir kuris laukia nesulaukia skausmą malšinančių vaistų dozės, paklaikęs, apdujęs iš skausmo, niekaip nesuvokdamas, kaip žmogaus kūnas pajėgia šitiek ištverti ir nenumirti. Vis dėlto labai lėtai, viena geliančio skausmo ląstelė po kitos, ji ėmė sveikti. Atėjo toks metas, kai kančia svilino jau nebe visą kūną – liepsnojo tik širdyje. O dar šiek tiek vėliau net ir jos širdis, tegul trumpoms valandėlėms, jau įstengė įsileisti ir kitus jausmus, ne vien

sielvartą. Trumpiau tariant, Emelina prisitaikė prie buvimo be sesers. Ji išmoko egzistuoti atskirai.

Vis dėlto jos ir vėl susijungė, ir vėl buvo dvynės. Tačiau Emelina jau nebebuvo visai tokia pat dvynė kaip anksčiau, o Adelina tai suprato ne iš karto.

Iš pat pradžių neegzistavo niekas kita, vien tik neaprėpiama naujo buvimo kartu palaima. Mergaitės buvo vandeniu neperliejamos. Kur eidavo viena, antroji visada sekdavo iš paskos. Figūrinių medžių sode jos ištisas dienas zuidavo aplink senus medžius, žaisdamos begalinį žaidimą „dabar tu mane matai, dabar – ne", šitaip tarytum atkartodamos neseniai išgyventą praradimą ir atradimą; Adelinai šis žaidimas, regis, niekada nepabosdavo. Tačiau Emelinai naujovės džiugesys pamažu ėmė blėsti. Į jų santykius po truputį jau šliaužė senieji nesutarimai. Emelina norėdavo eiti į vieną pusę, Adelina – į kitą, tad dvynės susipešdavo. Kaip ir kadaise, paprastai nusileisdavo Emelina. Bet savo naujosios, slaptosios esybės gelmėse tai įsimindavo, ir jai nebuvo vis tiek.

Nors Emelina andai buvo prijunkusi prie Hesteros, dabar nėmaž jos nepasigesdavo. Kol vyko didysis eksperimentas, jos prisirišimas gerokai išvėso. Šiaip ar taip, Emelina žinojo, kad būtent Hestera buvo atskyrusi ją nuo sesers. Maža to, Hestera buvo taip užsikasusi savo užrašuose ir mokslinėse konsultacijose, kad, gal nė pati to nesuvokdama, apleido Emeliną. Tad Emelinai teko pratintis prie niekada nepatirtos vienatvės – ir ji nejučia rado kaip prasiblaškyti, primiršti sielvartą. Aptiko pomėgių ir pramogų, į kuriuos įjunko vien dėl to, kad jie savaime buvo smagūs. Ir šių žaidimų ji neketino pamesti vien todėl, kad netikėtai sugrįžo sesuo.

Taigi trečiąją dieną po to, kai seserys buvo grąžintos viena kitai, Emelinai pakyrėjo „pamečiau – suradau" žaidimas figūrinių medžių sode ir ji patraukė į biliardinę, kur buvo paslėpusi kortų malką. Išsitiesusi kniūbsčia vidur žalia gelumbe aptraukto stalo, ėmė dėlioti kortas. Jos žaidimas buvo tam tikra pasianso atmaina – pati paprasčiausia, vaikiška. Emelina kaskart

sėkmingai išdėliodavo kortas – žaidimas buvo sugalvotas taip, kad jai tiesiog negalėtų nepavykti. Ir laimėjusi kaskart likdavo sužavėta.

Įpusėjusi vieną partiją, Emelina staiga pakreipė galvą. Balso iš tikrųjų negirdėjo, bet vidinė ausis, nuolat nustatyta dvynės banga, užfiksavo, kad Adelina ją šaukia. Emelina nekreipė dėmesio. Buvo užsiėmusi. Su Adelina juk galima susitikti ir vėliau. Kai baigs žaidimą.

Po valandos, kai į kambarį it uraganas įpuolė įnirtusi Adelina tvieskiančiomis akimis, Emelina niekaip nebegalėjo apsiginti. Apimta įniršio isterijos, Adelina užsiropštė ant stalo ir puolė Emeliną.

Emelina net piršto nepakrutino, kad apsigintų. Net nepravirko. Neišleido nė garselio nei per patį antpuolį, nei paskui, kai viskas baigėsi.

Galų gale išliejusi įniršį, Adelina kelias minutes tiesiog stovėjo ir žiūrėjo į seserį. Į žalią gelumbę pamažu sunkėsi kraujas. Visur mėtėsi išblaškytos kortos. Emelina gulėjo, susirietusi į kamuoliuką nejudėdama, tik jai kvėpuojant trūksmingai kilnojosi pečiai.

Adelina apsisuko ir išdrožė sau.

Emelina taip ir liko susirietusi gulėti ant stalo, pragulėjo tol, kol po kelių valandų ją surado Džonas. Šis nugabeno mergaitę Misus, kuri išskalavo kraują iš plaukų, uždėjo kompresą ant akies, hamamelio pavilgu apiplovė sumušimus.

– Šitaip nė už ką nebūtų atsitikę, jei Hestera būtų čia, – pasiguodė ji. – Iš tiesų net labai norėčiau žinoti, kada ji grįš.

– Ji nebegrįš, – pareiškė Džonas, stengdamasis neparodyti apmaudo. Jam pačiam visiškai nepatiko regėti mergaitę šitaip apdorotą.

– Nesuprantu, kaip ji galėjo šitaip staiga pradingti. Nė žodeliu nepranešusi. Kas galėjo atsitikti? Kokia nors netikėta nelaimė? Gal kam iš jos šeimos narių...

Džonas palingavo galvą. Jis šitai jau girdėjo nežinia kiek kartų: Misus įsikibusi laikėsi minties, kad Hestera sugrįš. Tačiau

kaimiečiai žinojo geriau: ji nebegrįš. Modslių tarnaitė girdėjo viską. Maža to, skelbėsi ir viską mačiusi savo akimis, tad kaimas ūžė gandais – tiesiog nebeliko nė vieno suaugusiojo, kuris nebūtų tvirtai žinojęs nepaneigiamo fakto: negražioji guvernantė lyg niekur nieko begėdiškai svetimavo su daktaru.

Anksčiau ar vėliau gandai apie Hesteros „elgesį" (kiekvienam iškart turėjo būti aišku, kad kalbama apie nedorovingą elgesį) turėjo pasiekti ir Misus ausis. Ši iš pradžių didžiai pasipiktino. Atsisakė net svarstyti mintį, kad Hestera – *jos* Hestera – galėjusi šitaip pasielgti. Bet kai ji piktai pranešė Džonui, apie ką kuždasi žmonės, šis tik patvirtino gandus. Priminė jai pats tą dieną važiavęs pas daktarą – pasiimti mergaitės. Tad apie įvykius išgirdęs iš pirmų lūpų – iš tos pačios tarnaitės. Tą pačią dieną, kai tai ir atsitiko. Be to, argi Hestera būtų taip staiga, be jokio perspėjimo sprukusi, jei jos nebūtų išginęs koks tikrai negražus įvykis?

– Jos šeima... – sumikčiojo Misus. – Netikėta nelaimė...

– O kur tuomet laiškas? Jeigu ketintų grįžti, juk tikrai būtų parašiusi, ar ne? Būtų viską paaiškinusi. Ar gavai iš jos laišką?

Misus papurtė galvą.

– Taigi, – užbaigė Džonas, per daug nė nesistengdamas slėpti balse aiškiai skambančio pasitenkinimo, – ji padarė kai ką, ko nederėjo daryti, ir nebegrįš. Ji iškeliavo visiems laikams. Gali patikėti mano žodžiu.

Misus ilgai gromuliavo šią žinią, mintys apie tai nepaliaujamu ratu sukosi galvoje. Misus nebežinojo, kuo tikėti. Viskas šiame pasaulyje išties pernelyg susipainiojo.

DINGO!

Vien tik Čarlis liko toks pat, koks buvęs. Žinoma, šiokių tokių pokyčių neišvengė ir jis. Padorūs patiekalai, Hesteros valdymo laikotarpiu tvarkingai išrikiuojami už jo durų per pusryčius, pietus ir vakarienę, greitai virto be jokios tvarkos pristatomais sumuštiniais, kartais – šaltu žlėgtainiu su pomidoru ar lėkšte atvėsusio omleto, – maistas atkeliaudavo nenuspėjamu metu, tada, kai Misus prisimindavo, kad reikia jo atnešti. Tiesa, Čarliui tai per daug nerūpėjo. Jeigu pasijusdavo alkanas ir ko nors rasdavo, galėdavo suglemžnoti kokį vakarykščio žlėgtainio kąsnį ar duonos žiauberę, o jei Misus būdavo pamiršusi atnešti jam valgyti – ir nevalgydavo, iš tiesų alkis jam buvo nė motais. Čarliui ramybės nedavė esminis, galingesnis nei skrandžio alkis. Tai buvo pats jo egzistencijos centras, ir Hestera šito pakeisti nesugebėjo nei atvykdama, nei pradingdama.

Vis dėlto pasikeitimo neišvengė ir Čarlis. Tik Hestera dėl to niekuo dėta.

Retsykiais, būdavo, atkeliauja į dvarą vienas kitas laiškas. Būdavo, kas nors jį netgi atplėšia. Praslinkus kelioms dienoms po to, kai Džonas Daigas užsiminė, kad Hestera pradingo taip ir neparašiusi jokio laiško, Misus, nejučia atsidūrusi koridoriuje, pastebėjo krūvelę laiškų, renkančių dulkes ant kilimėlio po pašto dėžutės anga. Tada ji juos ir atplėšė.

Pirmasis – Čarlio bankininko laiškas: galbūt Čarlį dominanti galimybė investuoti pinigus?

Antrajame voke buvo stogą taisiusių darbininkų sąskaita.

Iš ko trečiasis laiškas? Iš Hesteros?

Ne. Iš psichiatrijos ligoninės. Numirė Izabelė.

Misus įsistebeilijo į laišką. Numirė! Izabelė! Ar šitaip gali būti? Gripas, buvo parašyta laiške.

Apie tai neišvengiamai reikėjo pranešti Čarliui, bet Misus sukrūpčiojo vos apie tai pagalvojusi. Verčiau pirmiausia pasikalbėti su Daigu nutarė ir atidėjo laiškus į šalį. Bet kiek vėliau, kai Džonas jau sėdėjo įprastoje vietoje virtuvėje, o ji pylė jam į puodelį karštos šviežios arbatos, laiškų jos atmintyje nebebuvo likę nė pėdsako. Jie nukeliavo ten pat, kur spietėsi ir visi kiti, vis dažniau tiesiog išgaruojantys epizodai – išgyventi ir išjausti, bet neužsifiksavę ir netrukus išsitrynę, nepalikdami net žymės. Vis dėlto dar po kelių dienų, eidama koridoriumi nešina padėklu su suskrudusio kumpio luistu ir padegusia duonos riekele, Misus nejučia padėjo prie maisto ir laiškus, nors jau visiškai nebeprisiminė, kas juose rašoma.

Paskui vėl slinko dienos ir niekas, regis, nesikeitė, tik dulkių užklotas vis labiau storėjo, ant palangių kaupėsi vis daugiau gličių nešvarumų, išmėtytos kortos svetainėje šliaužė vis toliau ir toliau nuo savo dėžutės – ir darėsi vis lengviau ir lengviau pamiršti, kad čia iš viso būta kažkokios Hesteros.

Po dienų dienomis užsitęsusios tylos Džonas Daigas galiausiai ėmė nujausti, kad kažkas atsitiko.

Jis buvo sodininkas, pratęs leisti laiką lauke, ir nelabai domėjosi, kas dedasi po namų stogu. Bet net ir jis žinojo, kad ateina toks metas, kai nebelieka į ką įsipilti arbatos, jei neišsiplauni bent vieno puodelio, ir juo labiau – kad kepsnio niekas nededa į tą pačią nešvarią lėkštę, kurioje ką tik buvo žalia mėsa. Nebuvo kvailas, suvokė, kas darosi Misus. Taigi kai prisikaupdavo ištisos rietuvės nešvarių lėkščių bei puodelių, jis pasiryždavo ir imdavosi plauti. Keista būdavo matyti jį prie kriauklės su auliniais guminiais batais ir su kepure: atrodė toks negrabus su šluoste tarp porcelianinių indų, nors apie terakotos vazonus sukdavosi itin mitriai, sumaniai prižiūrėdavo net lepiausius augalus. Ilgainiui Džonas atkreipė dėmesį, kad nešvarių indų

stirtos mažėja. Regis, nebetoli jau buvo ta diena, kai išvis nebeliks iš ko valgyti. Kur galėjo išgaruoti lėkštės ir puodeliai? Džonas išsyk pagalvojo apie Misus, prisiminė, kaip ji, kur buvusi, kur nebuvusi, vis lipa laiptais aukštyn su maisto lėkšte ponui Čarliui. Bet ar jis kada matė ją, lipančią su nešvariais indais žemyn, nešančią juos atgal į virtuvę? Taigi kad ne.

Džonas užkopė viršun. Prie užrakintų durų rikiavosi ilgiausia lėkščių ir puodelių virtinė. Čarlio nepaliestas maistas virto tikra puota aplinkui debesimis dūzgiančioms musėms, nuo tvaiko rietė nosį. Kažin, kiek jau dienų Misus vis krauna čia maistą, nė nepastebėdama, kad niekas nelietė vakarykščio? Džonas pabandė suskaičiuoti lėkščių bei puodelių gretas ir suraukė kaktą. Ir suprato.

Belsti į duris jis net nebandė. Kam? Nuėjo į savo pašiūrę ir atsinešė rąstgalį, tokį storą, kad tiktų panaudoti vietoj tarano. Rąstas sudundėjo į ąžuolo medieną, sucypė, suaimanavo iš lentų plėšiamos sąvaros – šitoks triukšmas prišaukė prie durų mus visas, net ir Misus.

Kai suskeldėjusios durys galiausiai atsilapojo, pakibdamos ant pusiau išlaužtų sąvarų, išgirdome musių dūzgimą, o iš vidaus siūbtelėjo toks tvaikas, kad Emelina ir Misus neapsikentusios žingtelėjo kelis žingsnius atatupstos. Netgi Džonas užsispaudė burną delnu ir pastebimai pabalo.

– Neliškite, – įsakė, keldamas koją per slenkstį. Aš, per kelis žingsnius atsilikusi, nusekiau jam iš paskos.

Atsargiai stypčiojome per pūvančių atliekų, išdrabstytų po visą senąjį vaikų kambarį, kauges, su kiekvienu žingsniu pakeldami į orą debesis musių. Čarlis daugelį metų gyveno kaip gyvulys. Nešvarios, pripelijusios lėkštės mėtėsi visur: ant grindų, ant židinio atbrailos, ant kėdžių, ant stalo. Miegamojo durys buvo atlapos. Rąsto, kurio vis dar nepaleido iš rankos, galu Džonas atsargiai jas stumtelėjo, iš vidaus, kone mindama mums ant kojų, spruko išgąsdinta žiurkė. Reginys atsivėrė klaikus. Ir vėl musės, ir vėl – indai su pašvinkusiu maistu. O kas dar blogiau, paaiškėjo, kad kambarių įnamis nesveikavo.

Kilimas ant grindų visas aptaškytas išdžiūvusiais, musių nutupėtais vėmalais. Ant stalo prie lovos – kalnas kruvinų nosinių ir sena Misus adymo adata.

Lova buvo tuščia. Tik beviltiškai sujaukta, o sudėvėta patalynė išterliota krauju ir kitokia žmogiškąja bjaurastimi.

Nesikalbėjome. Stengėmės net nekvėpuoti, o kai nori nenori tekdavo per burną įtraukti gurkšnelį, šleikštus, peršvinkęs oras įstrigdavo gerklėje, versdamas žiaukčioti. Tačiau blogiausia mūsų dar laukė. Liko dar viena patalpa. Džonas iš paskutiniųjų suėmė save į nagą, kad įsidrąsintų praverti vonios kambario duris. Košmaras tvokstelėjo į mus dargi anksčiau, nei durys atsidarė iki galo. Dvokas dar net nespėjo smogti man į šnerves, o jau užuodžiau jį visu odos paviršiumi, visą kūną kaipmat išpylė šaltas prakaitas. Baisingai šlykštus buvo klozetas – tiesa, nuleistu dangčiu, bet šis nebevaliojo sulaikyti visos per viršų lipančios kliuksinčios masės, kuriai pridengti ir buvo skirtas. Tačiau ir tai dar niekis. Mat vonioje... Džonas nejučia žingtelėjo atatupstas ir būtų užmynęs tiesiog ant manęs, jei tą pat akimirką nebūčiau atšokusi per du žingsnius – vonioje teliūskavo tamsus visokiausių kūno išskyrų birzgalas, ir tų pamazgų tvaikas bloškė mudu su Džonu šalin, mes tekini nukūrėme prie durų, atgal per žiurkių išmatas ir per muses, į koridorių, laiptais žemyn, ir galiausiai išpuolėme laukan.

Mane supykino. Mano vėmalų krūvelė žalioje žolėje atrodė neįtikėtinai šviežia, gaivi ir kvapi.

– Gerai, gerai, – ištarė Džonas ir patapšnojo man per nugarą vis dar drebančia ranka.

Misus, skubriais žingsneliais atčiūžinusi mums iš paskos, jau skubinosi per veją artyn, veide buvo tiesiog įsispaudę begalė klausimų. Ką galėjome jai pasakyti?

Mes radome Čarlio kraujo. Radome Čarlio išmatų, Čarlio šlapimo, Čarlio vėmalų. O kur pats Čarlis?

– Jo ten nėra, – pasakėme jai. – Dingęs.

Grįžau į savo kambarį, mintyse narstydama šios dienos pasakojimo porciją. Šįsyk istorija sudomino netgi ne vienu atžvilgiu. Visų pirma – Čarlio dingimas; gana įdomus įvykių posūkis. Iškart prisiminiau metraščius ir aną slėpiningąją santrumpą *ldd*. Bet šįsyk man užkliuvo ir dar kai kas. Kažin, ar ji žino, kad atkreipiau dėmesį? Pati manau, kad niekaip neišsidaviau. Bet pastebėti – pastebėjau. Šiandien panelė Vinter vėl ištarė „aš".

Grįžusi į kambarį, ant padėklo greta sumuštinių su kumpiu radau ir didelį rudą voką.

Brangusis daktare Modsli,

širdingai dėkoju už darbo pasiūlymą, kurį mielai priimu.

Sutinku pradėti dirbti Angelfilde balandžio devynioliktąją, kaip jūs ir siūlote.

Pasiteiravusi sužinojau, kad traukiniu galima atvažiuoti tiktai iki Banberio. Gal galėtumėte patarti, kaip iš ten geriausia pasiekti Angelfildą? Traukinys atvyksta į Banberį pusę vienuoliktos.

Nuoširdžiai jūsų,

Hestera Barou

Ryžtingos didžiosios raidės taip ir spinduliavo tvirtumu, visos – vienodai, tvarkingai pasvirusios, raštas takus, „g" ir „y" kilpos – be jokio pertrūkio. Rašysena nei labai stambi, nei labai smulki: tiek smulki, kad bylotų apie taupumą – neišeikvojama per daug nei popieriaus, nei rašalo, bet ir tiek stambi, kad būtų visai aiški. Ir – jokių įmantrybių. Jokių pavinguriavimų, puošmenų ar užraitų. Rašysena stulbinančiai tvarkinga, čia ir slypėjo jos grožis: kiekviena raidė iki pačios paskutinės – daili, tokio pat didumo, proporcinga. Akivaizdu: kruopštaus ir nepakrikusio žmogaus ranka. Laiške tarsi atsiskleidė pati Hestera.

Viršutiniame dešiniajame lapo kampe – Londono adresas.

Gerai, pagalvojau. Dabar jau tikrai tave surasiu.

Prisitraukiau popieriaus lapą ir, prieš kibdama tvarkingai perrašinėti dienos užrašus, parašiau laišką tėčio rekomenduotam genealoginių medžių specialistui. Laiškas išėjo ilgokas: pirmiausia turėjau prisistatyti pati, kadangi jis, reikia manyti, net nežinojo, kad ponas Lea išvis turi dukterį, paskui turėjau keliais žodžiais užsiminti apie metraščius, kad nors šiek tiek pagrįsčiau savo pretenzijas į brangų jo laiką, galiausiai išvardijau viską, ką žinojau apie Hesterą: Neapolis, Londonas, Angelfildas. Bet pati laiško esmė buvo trumpa ir aiški. *Suraskite ją.*

Laikotarpis po Čarlio

Panelė Vinter nė puse žodžio neužsiminė apie mano susirašinėjimą su jos advokatu, nors nėmaž neabejoju, kad ji apie tai buvo informuota, kaip neabejoju ir tuo, kad mano prašomų dokumentų jis nė už ką nebūtų siuntęs be jos sutikimo. Svarsčiau, ar ji gali palaikyti tai sukčiavimu, ar gali įvertinti tai, kaip mano bandymą „užbėgti įvykiams už akių", kam ji taip kategoriškai nepritarė. Vis dėlto tą dieną, kai gavau laišką su dokumentais iš pono Lomakso ir parašiau genealogijos specialistui, prašydama pagalbos, ji apie tai neprasitarė nė žodeliu, tiesiog vėl ėmė austi pasakojimo giją tiksliai nuo tos vietos, kur buvo nutraukusi, tarytum paštu nebūtų vykę jokie informacijos mainai.

Čarlis buvo antroji netektis. Trečioji, jei priskaičiuotume Izabelę, bet ją visais praktiniais atžvilgiais mes buvome praradę prieš dvejus metus, tad ji, ko gero, net ir nebesiskaito.

Čarlio dingimas Džoną paveikė kur kas labiau nei Hesteros. Čarlis galėjo būti atsiribojęs nuo visų gyvenimiškų reikalų, galėjo būti keistuolis ir atsiskyrėlis, bet jis vis tiek buvo dvaro šeimininkas. Ir keturiskart per metus paprastai atsiliepdavo į kokį šeštą ar septintą prašymą ir brūkštelėdavo parašą, o bankas tada išmokėdavo pinigus, kad gyvenimas dvare galėtų klostytis sena vaga. Bet dabar Čarlio nebebuvo. Tad kas toliau? Kas laukia dvaro šeimynykščių? Iš kur paimti lėšų pragyvenimui?

Džonas išgyveno kelias išties siaubingas dienas. Jis primygtinai tvirtino, esą būtina iškuopti buvusius vaikų kambarius – „kitaip visi galime kuo nors apsikrėsti“, – o kai nebeištverdavo kvapo, prisėsdavo lauke ant laiptų ir siurbdavo į save gaivų orą lyg paskutinę akimirką ištrauktas skenduolis. Vakarais ištisas valandas mirkdavo vonioje, kaskart sunaudodamas visą gabalėlį muilo, gremždamas odą tol, kol ši imdavo tiesiog šviesti rausvumu. Išsimuilindavo netgi šnerves.

Ir dar jis gamino valgyti. Jau kadai pastebėjome, kaip Misus, vos įpusėjusi ką nors virti, visiškai užsimiršdavo. Daržovės suvirdavo į pliurę, paskui prisvildavo prie puodo dugno. Namuose tvyrojo niekad neišsivėdinantis svilėsių kvapas. Ir netikėtai vieną dieną aptikome virtuvėje Džoną. Tomis pačiomis rankomis, kurias nuolat matydavome žemėtas, raunančias kerus ir renkančias bulves, dabar vandenyje skalavo nuskustas daržoves, pjaustė, sukiojosi prie krosnies, tarškindamas puodų dangčiais. Valgėme puikius mėsos ar žuvies patiekalus su gausiu garnyru, gėrėme stiprią, karštą arbatą. O Misus sėdėdavo ant kėdės kamputyje ir, regis, nė nesuvokdavo, kad dar ne taip seniai visus šiuos darbus nuveikdavo ji. Paskui, kai jau būdavo sutemę, o virtuvė – apkuopta, juodu susėsdavo prie stalo ir šnekėdavosi. Džoną kamavo vis tie patys rūpesčiai. Ką jie dabar darysią? Kaip išgyventi? Kas laukia mūsų visų?

– Nesikrimsk, jis išlįs iš savo migio, – tarė Misus.

Išlįs? Džonas atsiduso ir palingavo galvą. Šitai jis jau buvo girdėjęs.

– Jo ten nebėra, Misus. Jis pradingo, negi jau pamiršai?

– Pradingo! – Ji papurtė galvą ir nusijuokė, lyg Džonas būtų leptelėjęs kokį pokštą.

Tuo metu, kai ji pirmąsyk išgirdo apie pradingusį Čarlį, žinia akimirką liestelėjo jos sąmonę, bet taip ir nerado vietos ten įsitvirtinti. Jos proto užkaboriai, koridoriai, laiptai, jungiantys mintis, bet drauge ir neleidžiantys joms susivelti, jau kadai buvo suzmekę ir užakę. Sugriebusi kokios minties siūlo galą, ji sekdavo paskui jį per įgriuvas sienose, klupinėdama, prasmeg-

dama į po kojomis atsiveriančius plyšius, vis stabčiodama ties kokia nors gluminančia nuotrupa: argi nebuvo kažkas?.. Ar ji nebuvo?.. Galvodama apie Čarlį, užsirakinusį senuosiuose vaikų kambariuose, pamišusį iš sielvarto dėl meilės mirusiai seseriai, ji pati nepajuto, kaip įsmuko į laiko kiaurymę, į mintis apie Čarlio tėvą, ką tik patyrusį netektį, užsirakinusį bibliotekoje ir visiškai atsidavusį sielvartui dėl prarastos žmonos.

– Žinau, kaip jį iš ten iškrapštyti, – tarė ji ir pamerkė akį. – Nunešiu jam kūdikį. Pamatysi, suveiks. Tuojau pat ir einu pažiūrėti, kaip laikosi mūsų mažylė.

Džonas net nebebandė eilinį kartą jai aiškinti, kad Izabelė mirusi, mat žinojo šituo sukelsiąs tik sielvartingos nuostabos papliūpą: kaip? Kodėl? „Pamišėlių namai? – priblokšta sušuktų ji. – Kodėl niekas man nepasakė, kad panelė Izabelė uždaryta pamišėlių namuose? Vargšas, vargšas mergaitės tėvas! Juk jis visai dėl jos galvą pametęs! Šita žinia jį pribaigs."

Ir tada ji ištisoms valandoms nuklystų į apgriuvusius savo praeities koridorius, sielotųsi dėl kadai išvėsusių tragedijų, tartum jos būtų ištikusios vos vakar, nėmaž nepaisydama šiandienos sielvartų. Džonui jau bent kelis kartus teko šitai patirti, tad tiesiog širdis nebeleido vėl visko pradėti iš naujo.

Misus lėtai, nerangiai pakilo iš krėslo ir, skausmingai dėliodama kojas vieną priešais kitą, nukiūtino pasižiūrėti, kaip laikosi kūdikis, kuris per jos atmintyje jau išsitrynusius metus spėjo užaugti, ištekėti, pagimdyti dvynes ir numirti. Džonas net nebandė jos sulaikyti. Šiaip ar taip, ji pamirš, kur ėjusi, dargi anksčiau, nei pasieks laiptus. Bet, jai nusliūkinus, jis susiėmė galvą rankomis ir giliai atsiduso.

Ką dabar daryti? Kokią rasti išeitį, kaip susidoroti su visais rūpesčiais, kylančiais dėl Čarlio, dėl Misus, dėl visko? Tokios ir panašios neramios mintys be paliovos graužė Džoną. Baigiantis savaitei, senieji vaikų kambariai jau buvo iškuopti, o nuolatiniai vakariniai Džono svarstymai subrandino šiokį tokį vaisių. Apie Čarlį taip ir nesulaukta jokių žinių: nei iš arčiau, nei iš toliau. Niekas nematė jo iškeliaujančio, niekas, be pa-

čių namiškių, nė nenutuokė, kad jo išvis nebėra namuose. O kadangi ir iki šiol gyveno kaip užkietėjęs atsiskyrėlis, kažin ar kas nors artimiausiu metu apie tai suuos. Vadinasi, svarstė Džonas, reikia nuspręsti, ar esąs vienaip ar kitaip įpareigotas kam nors – daktarui? advokatui? – pranešti apie šeimininko dingimą? Jis votuliojo šį klausimą galvoje ir vienaip, ir kitaip, bet atsakymą visada iškapstydavo tą patį: ne. Juk žmogus turi teisę panorėjęs bet kada išvykti iš namų, ar ne? Ir visai neprivalo pranešti šeimynykščiams, kur ir ko keliaująs. Kad ir kiek svarstė, Džonas taip ir neįžvelgė, kokios naudos galėtų pešti, pranešęs žinią daktarui – šiaip ar taip, šio įsikišimas į dvaro gyvenimą iki šiol pridarydavo tik bėdos, – o jei pagalvosime apie būtinybę pranešti advokatui...

Čia Džono apmąstymai balsu sulėtėdavo ir gerokai susimazgydavo. Jeigu Čarlis taip ir negrįš, kieno įgaliojimu reikės prašyti pinigų iš banko? Džonas miglotai numanė: jei Čarlis nepasirodys ilgai, šeimos advokatas taps neišvengiama būtinybe, bet kol kas... Vis dėlto nesunku suprasti jo nenorą ką nors informuoti apie pasikeitusią padėtį. Jie pragyveno Angelfilde daugybę metų, nusigręžę nuo viso pasaulio. Per visą tą laiką Hestera buvo vienintelis pašalinis žmogus, įsiveržęs į jų mažytį asmeninį pasaulėlį. Taigi, tik pažiūrėkite, kas iš to išėjo! Maža to, Džoną kamavo įgimtas nepasitikėjimas advokatais. Tiesa, ponui Lomaksui jis neturėjo jokių konkrečių asmeninių priekaištų, netgi priešingai, ponas Lomaksas visuomet elgėsi kaip labai padorus ir galvotas vyras, bet Džonas jautė nė už ką neprisiversiąs patikėti dvaro rūpesčių atstovui profesijos, kurios nariai užsidirba pragyvenimui kaišiodami ilgą nosį į privačius kitų žmonių reikalus. Be to, jei Čarlio dingimas taptų visiems žinomas, kaip iki šiol buvo žinomos jo keistenybės, ar advokatas tuomet lyg niekur nieko pasirašinėtų Čarlio banko dokumentus, kad Džonas ir Misus turėtų už ką apmokėti sąskaitas. Na jau ne. Džonas apie advokatus nutuokė pakankamai, kad sumotų: viskas anaiptol nebus taip paprasta. Net susiraukė įsivaizdavęs poną Lomaksą, šniukštinėjantį po namus, atida-

rinėjantį duris, besirausiantį spintose, dirsčiojantį į kiekvieną užkaborį, į kiekvieną uoliai puoselėjamą Angelfildų pasaulio šešėlį. Ir šitaip be galo.

Ir dar. Užteks advokatui apsilankyti namuose vieną kartą – ir iškart perpras, kad Misus pasiligojusi. Primygtinai pareikalaus kviesti gydytoją. O tada Misus ištiks ta pati dalia, kuri jau ištiko Izabelę. Ją išgabens. O kam, sakykite, nuo to bus geriau?

Na jau ne. Juk vos ką tik pavyko atsikratyti vieno prašalaičio, tad tikrai dar ne metas įsileisti kitą. Kur kas saugiau visus reikalus susitvarkyti patiems, be pašalinių. O tai šiomis aplinkybėmis reiškė, kad visą atsakomybę teks užsikrauti jam vienam.

Kol kas dar nereikėjo per daug skubintis. Paskutinį kartą banko pavedimas atliktas vos prieš kelias savaites, taigi bent šiuo metu pinigų stygius dar pernelyg nespaudė. Be to, ir Hestera išskuodė, net nepasiėmusi atlyginimo – dar šiokia tokia sumelė grynųjų pinigų, jei ji neatsilieps ir jų nepareikalaus, ir jei padėtis netaps visai beviltiška. Ir dar, juk esama daugybės savų maisto produktų, už kuriuos nereikia mokėti: sode bei darže vaisių ir daržovių tiek, kad išmaitintum pulką, miške – į valias tetervinų bei fazanų. O jeigu jau visai užspaustų bėdos, jei užgriūtų koks ypatingas atvejis, visiška katastrofa (Kažin, ar Džonas pats žinojo, kas tai galėtų būti; nejaugi dabartinė situacija dar nėra absoliuti katastrofa? Nejaugi įmanoma, kad lemtis būtų paruošusi ką nors dar baisesnio? Kažkodėl jis manė, jog dar gali atsitikti ir taip.), – ką gi, jis pažinojo kai ką, kas tikrai neatsisakytų patyliukais išsigabenti iš rūsio keleto butelių raudonojo vyno ir net atkištų už juos vieną kitą monetą.

– Kol kas dar išsiversime, – bylojo jis Misus vieną vakarą virtuvėje, dūmydamas cigaretę. – Jei pernelyg neišlaidausime, pratempsime dar kokius keturis mėnesius. Ką darysime paskui, nežinau. Pagyvensim, pamatysim.

Iš tiesų tai nebuvo tikras pokalbis, tik apgailėtina, bet guodžianti parodija; Džonas jau seniai nesitikėjo sulauksiąs iš Misus kokio nors rišlaus atsako. Bet įprotis kalbėtis su ja buvo

įsišaknijęs pernelyg giliai ir Džonas negalėjo lyg niekur nieko jo atsikratyti. Tad kiekvieną vakarą, kaip ir visada, sėsdavo virtuvėje už stalo ir dalydavosi su Misus savo mintimis, savo svajonėmis, savo rūpesčiais. O kai ji vis dėlto atsakydavo – pakrikais, suveltais žodžiais, – jis įdėmiai išklausydavo ir ilgai sukdavo galvą, stengdamasis rasti kokį nors ryšį tarp savo klausimo ir jos atsakymo. Tačiau labirintas jos galvoje buvo pernelyg klaidus, kad Džonas sugebėtų jame susigaudyti, o gija, atvedusi Misus nuo vieno žodžio prie kito, nuolat išsprūsdavo pro pirštus tamsoje.

Džonas vis atnešdavo maisto iš daržo. Uoliai gamino valgį, supjaustydavo mėsą Misus lėkštėje mažyčiais gabalėliais ir šakute po vieną dėdavo jai į burną. Išpildavo puodelius atšalusios arbatos, užplikydavo šviežios. Nors ir nebuvo dailidė, tai šen, tai ten vis prikaldavo naują lentą virš galutinai išpuvusios, pagrindiniuose kambariuose išpildavo iš lėkštelių prikapsėjusį lietaus vandenį, o retsykiais parimdavo palėpėje, žvelgdamas į skylėtą stogą ir krapštydamas galvą.

– Šitai tikrai reikėtų sutvarkyti, – tardavo, ir net gana ryžtingai, bet lijo nedaug, o snigti ir išvis nesnigo, tad šis darbas galėjo palūkėti. Mat darbų jam iš tiesų nestigo. Džonas skalbdavo patalynę ir drabužius. Išdžiūvę šie likdavo it suragėję, su priskretusiu muilu. Jis lupdavo triušius ir pešdavo fazanus, kepdavo mėsą. Jis plaudavo indus ir kuopdavo virtuvę. Žinojo, ką privalu padaryti. Buvo šimtus kartų matęs tai darant Misus.

Protarpiais dar nueidavo į figūrinių medžių sodą, praleisdavo ten kokį pusvalandį – bet taip ir negalėdavo pasidžiaugti įprasta veikla. Malonumą krapštytis su karpytais medžiais nuolatos temdydavo nerimas: namuose, jam nesant, galėjo nutikti nežinia kas. Be to, tam, kad galėtų deramai prižiūrėti figūrinius augalus, laiko reikėjo kur kas daugiau, nei jis galėjo skirti. Galiausiai baigėsi tuo, kad jis įstengdavo pasirūpinti tiktai daržu, o visa kita apleido.

Kai apsipratome su naująja egzistencija, paaiškėjo, kad ji dar visai pakenčiama. Vyno rūsys nešė namų ūkiui kad ir ne kažin kokias, bet apčiuopiamas įplaukas, ir laikui bėgant net ėmė atrodyti, kad sugebėsime išsiversti. Iš tiesų būtų net geriau, jei, kartą prapuolęs, Čarlis niekad ir nebepasirodytų. Nesurastas, bet ir negrįžtantis, nei miręs, nei gyvas jis niekam negalėjo pakenkti.

Tad aš niekam ir neatskleidžiau to, ką žinojau.

Miške tūnojo apleista lūšnelė. Jau kokį šimtą metų ten niekas nekėlė kojos, ją iki stogo kraigo užžėlė dygliuoti krūmokšniai, supo dilgėlynai. Štai ten patyliukais traukdavo Čarlis ir Izabelė. O kai Izabelę išgabeno į pamišėlių prieiglaudą, Čarlis eidavo ten ir vienas pats. Žinojau tai, nes pati buvau mačiusi jį, tūnantį ten, šniurkščiojantį, ant savo kaulų gremžiantį meilės laiškus vis ta pačia surūdijusia adata.

Ta slėptuvė pirmiausia ir atėjo į galvą. Kai paaiškėjo, kad Čarlis dingęs, susyk nuslinkau patikrinti ten. Prasibroviau pro šabakštynus bei nukarusias šakas, visiškai uždengusias angą į tvankią, salstelėjusiu puvimo kvapu persisunkusią ertmę – ten, patamsyje, ir suradau jį. Susmukusį kampe, greta pasidėjusį šautuvą, pusiau nuneštu veidu. Užtat antrąją, išlikusią pusę atpažinau, nors ir buvo apnikta lervų. Tai buvo Čarlis, be jokios abejonės.

Atatupsta išsmukau pro duris, nė motais man buvo dilgėlės ar dygliai. Nekantravau kuo greičiau ir kuo toliau sprukti nuo šito reginio. Bet, nors nukūriau tekina, taip ir nepavyko nuo jo pabėgti, lyg būčiau nebegalėjusi atsikabinti nuo to negyvo vienaakio žvilgsnio.

Kur ieškoti paguodos?

Žinojau netoliese esant tokį namelį. Paprasčiausia mažytė trobelė, pritūpusi miškuose. Kartą ar du sėkmingai nusigvelbiau ten maisto. Į tą trobelę dabar ir patraukiau. Tūnojau pasislėpusi po langu, prisiplojusi prie sienos, stengdamasi atgauti kvapą, žinodama, kad esu visiškai šalia paprasto, normalaus gyvenimo. Kai pagaliau aprimau, kai nebereikėjo ryti oro

skausmingais stringančiais gurkšniais, atsistojau ir dirstelėjau vidun – kambarėlyje krėsle sėdėjo moteris ir mezgė. Nors ji nė nenujautė, kad čia pat esu aš, mane ramino jau vien jos buvimas – lyg gerosios senelės iš pasakos. Žiūrėjau į ją, ir man po truputį skaidrėjo akyse, kol pagaliau jose įsispaudęs Čarlio kūno atvaizdas išsisklaidė, o širdis vėl ėmė plakti normaliu ritmu.

Tada nužingsniavau atgal į Angelfildą. Ir niekam nė puse lūpų neprasitariau, ką mačiau. Geriau lai viskas lieka taip, kaip yra. O Čarliui ar šiaip, ar kitaip – vis tiek pat, argi ne?

Jis – mano pirmoji šmėkla.

Man pasirodė, kad daktaro automobilis jau visą amžinybę užsibuvo panelės Vinter namų įvažiavimo keliuke. Kai tik atvykau į Jorkšyrą, daktaras pasirodydavo kas trečią dieną, kiek vėliau – kas antrą, netrukus – jau kasdien ir galiausiai – po du kartus per dieną. Aš labai įdėmiai nužvelgdavau panelę Vinter. Faktus juk žinojau. Panelė Vinter sunkiai sirgo. Panelė Vinter merdėjo. Ir vis dėlto, kai pasakodavo savo gyvenimo istoriją, atrodė, kad semiasi jėgų iš kažkokio šulinio, kuriam amžius ar ligos – buvę nebuvę. Pati sau šią keistenybę paaiškinau paprastai: tikriausiai jos jėgas palaiko nuolatinė gydytojo priežiūra.

Tačiau, nors šito ir nebuvo matyti plika akimi, ji, reikia manyti, jau gerokai nusilpo. Kaip kitaip galėtume paaiškinti netikėtus Džuditos žodžius vieną rytą? Lyg perkūnija iš giedro dangaus: Džudita ima ir pareiškia, esą panelė Vinter pernelyg prastai jaučiasi ir negali su manim susitikti. Kokią dieną ar dvi ji nepajėgsianti tęsti pasakojimo. Taigi man čia net nesą ką veikti, aš galinti porai dienų išvažiuoti atostogų.

– Atostogų? Juk anąsyk ji pakėlė tokį vėją, kai turėjau kelioms dienoms išvažiuoti, tad labai sunku patikėti, kad norėtų kur nors mane išsiųsti dabar! Be kita ko, ir iki Kalėdų jau nė mėnesio neliko!

Džudita tirštai išraudo, bet taip nieko daugiau ir nepasakė. Kažkas negerai. Galaižin kodėl, bet manimi akivaizdžiai stengiamasi atsikratyti, kad nesipinčiau po kojomis.

– Gal norėsite, kad padėčiau susikrauti kelionkrepšį? – pasisiūlė ji. Ir nusišypsojo lyg atsiprašydama: pastebėjo, kad aš suprantu, jog ji kažką slepia.

– Susidėti galiu ir pati. – Suirzusi nesileidau į kalbas.

– Morisui šiandien laisva diena, bet į stotį jus mielai nuveš daktaras Kliftonas.

Vargšelė Džudita. Ji nepakentė melo ir visai nemokėjo gudrauti.

– Kur panelė Vinter? Norėčiau skubiai persimesti su ja pora žodžių. Prieš išvažiuodama.

– Panelė Vinter? Baiminuosi, kad ji...

– Nenori manęs matyti?

– *Negali* su jumis pasimatyti. – Įtampa jos veide nuslūgo, balsas skambėjo nuoširdžiai – matyt, moteriškei išties atlėgo širdis, kai pagaliau galėjo pasakyti tiesą. – Patikėkite, panele Lea. Tiesiog negali.

Kad ir ką žinojo Džudita, tai žinojo ir daktaras Kliftonas.

– Kurioje Kembridžo vietoje įsikūręs jūsų tėvo knygynas? – pasiteiravo jis. Paskui dar paklausė: – Gal jam kada nors patenka į rankas leidinių iš medicinos istorijos?

Atsakiau jam vos keliais žodžiais – man labiau magėjo sužinoti atsakymus į savo klausimus, nei atsakinėti į jo, – tad neilgai trukus jis numojo ranka į pastangas tiesiog paplepėti apie šį bei tą. Kai pasukome į Harougeitą, automobilyje tvyrojo slegianti panelės Vinter tyla.

VĖL ANGELFILDE

Vakarykščiai, važiuodama traukiniu, įsivaizdavau triukšmą ir sambrūzdį: rėkaliojamus nurodymus, žmones, mostaguojančius rankomis lyg nekantraujantys semaforai, perduodančius žinią gestais, kranus – išstypusius, nerangius, akmens, trupinančio akmenį, gausmą. Bet, kai pasiekiau valdos vartus ir pažvelgiau ten, kur turėjo vykti griovimo darbai, mane pasitiko tyla ir ramybė.

Matyti nieko nė nemačiau; pasaulį apsiautė toks tirštas rūkas, kad įžiūrėti galėjau nebent tai, kas buvo prieš pat nosį. Netgi takas, ir tas tavaravo išskydęs, neryškus. Mano pėdos tai sušmėžuoja jame, tai vėl išnyksta. Pakėliau galvą ir toliau žengiau aklosiomis, iš atminties: kiek prisiminiau iš ankstesnio apsilankymo ir iš panelės Vinter nupasakojimo.

Sąmonėje įsispaudęs žemėlapis vis dėlto neapgavo – sodą pasiekiau kaip tik tada, kada ir tikėjausi. Tamsūs kukmedžių pavidalai dūlavo lyg kokios paskubomis nutepliotos scenos dekoracijos – plyname fone atrodė visai plokšti, praradę trečiąjį matmenį. Debesį primenančiame rūke plūduriavo du kupolai, šiek tiek panašūs į vyriškas skrybėles, jas remiantys, miglos nubalinti kamienai apačioje – ir suvis neįžiūrimi. Per šešiasdešimt metų laja ataugo, sunyko kruopščiai išdailintos formos, bet šiandien buvo visai nesunku patikėti, kad griežtas geometrines linijas sušvelnino ne laikas, o rūkas, kad, kai ūkanos išsisklaidys, iš jų išnirs sodas – toks, koks buvo kadaise, švytintis

matematine tobulybe, žaliuojantis ne griuvėsių, ne ruošiamos statybvietės, o gyvenamo dvaro teritorijoje.

Pusė šimtmečio, tokia pat netvari, kaip ir tie ore susitelkę vandens lašeliai, buvo pasirengusi išgaruoti sulig pirmuoju žiemos saulės spinduliu.

Prikišau riešą prie pat akių, norėdama įžiūrėti laikrodį. Buvau sutarusi susitikti su Aurelijumi, bet kaip aš jį surasiu šitokiame rūke? Galėčiau ištisą amžinybę šitaip klajoti ir nesutikti jo, net jei prasilenktume ištiestos rankos atstu.

– Sveiki! – šūktelėjau garsiai, ir per rūką iki manęs atsklido atsakas – vyriškas balsas.

– Sveiki!

Iš toli ar iš arti – neįspėsi.

– Kur jūs?

Įsivaizdavau, kaip Aurelijus žvilgsniu skvarbo rūką, ieškodamas kokios nors nuorodos.

– Stoviu prie medžio! – Žodžiai skambėjo lyg įvynioti į vatą.

– Aš irgi! – atsišaukiau. – Vis dėlto nemanau, kad medis tas pats. Sprendžiant pagal garsą, jūs turėtumėte būti gerokai toliau!

– O man atrodo, kad kalbate kažkur visai šalia manęs.

– Tikrai? Tai pasakykite, kur esate, ir visą laiką kalbėkite – aš eisiu balso link ir jus surasiu!

– Ogi iš tikrųjų! Puikus planas! Bet dabar man reikės sugalvoti, ką sakyti, ar ne? Neįtikėtina, kaip sunku kalbėti, kai būtinai reikia tyčia ką nors sakyti, juk visais kitais atvejais kalbėti taip lengva... Niūrybė neapsakoma. Nė nebeprisimenu šitokio murkšlino oro!

Ir taip toliau – Aurelijus mąstė balsu, o aš, skverbdamasi per debesį, sekiau ore vingiuojančia jo balso gija.

Ir tada pamačiau. Pro mane praslydo šešėlis, blyškus ir išskydęs balzganoje šviesoje. Ko gero, iškart susivokiau, kad tai – ne Aurelijus. Pajutau, kaip daužosi širdis; stabtelėjau, ištiesiau

ranką – tiek baugiai, tiek ir viltingai. Blausioji esybė išsisuko nuo mano pirštų ir nuplaukė, tuojau pat išnykdama iš akių.

– Aurelijau?.. – Pati girdėjau, kaip virpa balsas.

– Ką?

– Jūs vis dar čia?

– Žinoma, čia.

Jo balsas skambėjo visai ne toje pusėje, kurioje turėtų. Tai ką tuomet aš mačiau? Tikrai ne Aurelijų. Tikriausiai optinė apgaulė, tirštėlesnis rūko tumulas. Baimindamasi to, ką galiu išvysti, jei dar lauksiu, vis tiek stovėjau nekrustelėdama, stebeilydama į vandeningą orą, mintimis šaukdama pavidalą pasirodyti dar kartą.

– Aha! Tai štai kur jūs! – sugriaudėjo balsas man už nugaros. Aurelijus. Atsigręžiau, ir jis pirštinėtomis rankomis suspaudė man pečius. – O jergutėliau, Margareta, jūs gi baltutėlė kaip popieriaus lapas. Pamanytum, vaiduoklį išvydote, ne kitaip!

Mudu drauge ėjome per sodą. Susisupstęs į platų paltą, Aurelijus atrodė netgi dar aukštesnis ir stambesnis, nei buvo iš tikrųjų. Aš greta jo su savo rūko pilkumo striukele jaučiausi kone bekūnė.

– Kaip sekasi rašyti knygą?

– Kol kas dar tik ruošiu apmatus. Užrašinėju panelės Vinter pasakojimus. Ir šį tą tyrinėju.

– Šiandien – tyrinėjimų diena, tiesa?

– Taip.

– Ką panorote sužinoti?

– Norėjau kai ką nufotografuoti. Bet oras, regis, visai neketina man pagelbėti.

– Po kokios valandos viską matysite aiškių aiškiausiai. Šitas rūkas pernelyg ilgai netvers neišsisklaidęs.

Pasiekėme lyg ir keliuką, abipus kurio augantys medžių kūgiai buvo taip išsiplėtę, kad atrodė beveik kaip gyvatvorė.

– O kodėl *jūs* ateidinėjate čionai, Aurelijau?

Mudu pasiekėme tako galą ir žengėme į tuštumą, regis, užtvindytą vien tik rūko. Bet netrukus priėjome kukmedžių sieną, bene dvigubai aukštesnę net už Aurelijų, ir pasukome palei ją. Pastebėjau, kad kažkas sužaižaravo žolėje, netrukus sužybčiojo ir lapuose – išniro saulė. Ore susitelkusi drėgmė ėmė garuoti, regėjimo laukas plėtėsi sulig kiekviena minute. Eidami palei kukmedžių sieną, apsukome visą ratą aplink plyną aikštelę ir vėl žengėme į tą patį taką, kuriuo buvome atėję.

Kai mano klausimas galutinai pasimetė laike ir aš netgi suabejojau, ar tikrai ištariau jį balsu, Aurelijus atsakė:

– Aš čia gimiau.

Aš sustojau lyg nudiegta. Aurelijus nulingavo pirmyn, nepastebėjęs, kaip mane prabloškė jo žodžiai. Kelis žingsnius įveikiau protekine, kad jį pasivyčiau.

– Aurelijau! – Įsikibau jo palto rankovės. – Tai tiesa? Jūs tikrai gimėte čia?

– Taip.

– Kada?

Jis keistai, liūdnai nusišypsojo.

– Per savo gimimo dieną.

Nė nesusimąsčiusi primygtinai pakartojau klausimą:

– Taip, taip, bet kada tai buvo?

– Tikriausiai – kažkada sausio mėnesį. O gal vasarį. Galbūt – netgi gruodžio pabaigoje. Daugmaž prieš šešiasdešimt metų. Bijau, kad tiksliau nieko negaliu pasakyti.

Suraukiau antakius ir staiga prisiminiau, ką jis sakė man aną kartą: apie tai, kad jį užauginusi ponia Lav ir kad jis neturįs mamos. Bet... kokios turi būti aplinkybės, kad įvaikintas mažylis šitaip nieko nežinotų apie tikrąją savo kilmę, nežinotų net tikslios gimimo dienos?

– Ar norite pasakyti, Aurelijau, kad jūs – pamestinukas?

– Taip. Galima ir tokiu žodžiu pavadinti, kas aš esu. Pamestinukas. Rastinukas.

Nebežinojau nė ką sakyti.

– Nagi, man rodos, prie šito galima priprasti, – tarė jis, ir man pasidarė nesmagu, kad jam tenka guosti mane dėl savo paties praradimų.

– Tikrai?

Jis nužvelgė mane su kažkokia keista išraiška veide, matyt, svarstydamas, kiek galima man atskleisti.

– Na, tiesą sakant, netikrai, – ištarė.

Mudu vėl patraukėme pirmyn lėtais ir nerangiais, lyg sukaustytais žingsniais. Rūkas baigė visai išsisklaidyti. Magiški figūrinių medžių pavidalai neteko savo žavesio – virto apleistais, bet kaip sužėlusiais krūmais ir gyvatvorėmis, kokie iš tikrųjų ir buvo.

– Vadinasi, tai ponia Lav... – prasižiojau aš.

– Taip. Ji mane surado.

– O jūsų tėvai...

– Net nenumanau, kas jie.

– Bet žinote, kad esate gimęs čia? Šitame name?

Aurelijus giliai susigrūdo rankas į kišenes. Pečiai įsitempė.

– Nė nesitikiu, kad kas nors galėtų tai suprasti. Neturiu jokių įrodymų. *Bet aš tikrai žinau.*

Jis vogčia dirstelėjo į mane, ir aš vien tik žvilgsniu paraginau jį tęsti.

– Kartais kai kuriuos dalykus tiesiog žinai. Kai ką apie save patį. Įvykius, nutikusius anksčiau, nei įmanoma prisiminti. Negaliu paaiškinti.

Aš linktelėjau, ir Aurelijus kalbėjo toliau.

– Tą naktį, kai mane surado, čia siautėjo siaubingas gaisras. Ponia Lav papasakojo man viską, kai buvau devynerių. Manė turinti tai padaryti, mat tada, kai mane surado, mano drabužiai trenkė degėsiais. Vėliau atėjau čionai apsidairyti. Ir nuo tada ateidinėju nuolat. Paskui susiradau straipsnius apie tai vietinio laikraščio archyvuose. Šiaip ar taip...

Jo balsas skambėjo nerūpestingai – šitaip neva lengvapėdiškai kalba tik tas, kas sako ką nors ypač svarbaus. Tas, kas pasakoja ilgai puoselėtą, nepaprastai brangią istoriją, kurią būtina

pateikti štai tokiu atsainiu tonu užmaskavus jos svarbą – dėl viso pikto, jei kartais paaiškėtų, jog klausytojas nesugeba jos įvertinti.

– Šiaip ar taip, tą pat minutę, kai atsidūriau čia, iš karto supratau. *Namai*, tariau sau. *Tai štai iš kur aš kilęs*. Neliko nė šešėlio abejonės. Žinojau, ir tiek.

Sulig paskutiniais žodžiais Aurelijus nebeįstengė išlaikyti nerūpestingo tono, į balsą prasismelkė įkarštis. Jis atsikrenkštė.

– Savaime aišku, man ir į galvą neateina, kad kas nors galėtų patikėti. Juk jokių įrodymų neturiu. Vien tik galbūt visai atsitiktinis datų sutapimas ir dar migloti ponios Lav prisiminimai apie degėsių kvapą. Na, ir dar mano paties įsitikinimas.

– Aš tikiu, – ištariau.

Aurelijus prikando apatinę lūpą ir atsargiai pašnairavo į mane.

Jo atvirumas ir šitas rūkas mus keistai suartino, atsidūrėme tarytum mažytėje pasitikėjimo salelėje. Nelauktai netikėtai pajutau, kad jau žiojuosi išpasakoti jam tai, ko niekam kaip gyva nesu sakiusi. Žodžiai, tarytum seniai pasiruošę, vienas po kito žybčiojo mano galvoje, čia pat jungėsi į sakinius, sakiniai driekėsi ilgomis virtinėmis, nekantraudami tučtuojau nusprūsti man nuo liežuvio. Tarsi ilgus metus būtų kūrę planus išsiveržti, laukdami šios akimirkos.

– Tikiu, – pakartojau, vos apversdama apsunkusį nuo susigrūdusių žodžių liežuvį. – Aš irgi pažįstu tokį jausmą. Kai žinai tokius dalykus, kurių negali žinoti. Iš tų laikų, kurių niekaip negali prisiminti.

Štai ir vėl! Staigus judesys, kurį pastebėjau tik akies kraštu, švystelėjimas: čia buvo – čia nebėr.

– Matėte, Aurelijau?

Jis pasekė mano žvilgsnį iki andai karpytų medžių piramidžių ir dar toliau.

– Ar mačiau – ką? Ne, nieko nemačiau.

Išnyko. O gal nieko ten nė nebuvo.

Vėl atsigręžiau į Aurelijų, bet mano drąsa jau buvo išgaravusi. Atviro pokalbio akimirksnis – prašvilpęs.

– O tu? Turi gimtadienį? – paklausė Aurelijus.

– Taip. Savo gimimo dieną aš žinau.

Ir visi neišsakyti žodžiai nugarmėjo ten, kur ir tūnojo visus tuos metus iki šiol.

– Tai gal užsirašysiu, gerai? – Jis taip ir sutvisko. – Tada galėsiu atsiųsti tau atviruką.

Šiaip taip nusišypsojau.

– Tiesą sakant, mano gimimo diena jau visai čia pat.

Aurelijus atsivertė mažytę mėlyną užrašų knygutę, suskirstytą mėnesiais.

– Devynioliktą, – pasakiau jam, ir jis užsirašė pieštuku, tokiu mažyčiu, kad milžiniškoje jo letenoje atrodė lyg dantų krapštukas.

Kaip ponia Lav išmezgė du kulnus

Pradėjo lyti, ir mudu, užsitraukę ant galvų gobtuvus, protekine nuskubėjome slėptis po koplyčios stogu. Stabtelėjome prieangyje, nusipurtėme nuo paltų lietaus lašus ir suėjome vidun.

Susėdome klaupte netoli altoriaus; aš užsižiūrėjau į balkšvas, skliautuotas lubas, kol apkvaito galva.

– Papasakok, kaip tave surado, – paprašiau. – Ką pats apie tai žinai?

– Žinau tiek, kiek man papasakojo ponia Lav, – atsakė jis. – Ir tai galiu papasakoti tau. Dar, žinoma, yra ir palikimas.

– Gavai palikimą?

– Taip. Ne kažin kokį. Ne visai tai, ką žmonės paprastai turi omeny kalbėdami apie paveldėtą palikimą, bet vis tiek... Vėliau netgi galėčiau tau parodyti.

– Mielai pasižiūrėčiau.

– Taigi... Pamaniau šit – devintą valandą, tuojau po pusryčių, ko gero, pyragaičiams dar per anksti? – Tai jis pasakė nutaisęs neva rūsčią miną, kuri su tolesniais žodžiais akimoju virto spindulinga šypsena. – Tad štai ir pamaniau sau: pasikviesk Margaretą lengvų priešpiečių kokią vienuoliktą. Pyragaičiai su kava – kaip, neblogai skamba? Tave iš tikrųjų reikėtų bent trupučiuką nupenėti. Kartu parodyčiau ir savąjį palikimą. Nors ne kažin ką ten yra rodyti.

Kvietimą priėmiau.

Aurelijus išsitraukė iš kišenės akinius ir išsiblaškęs ėmė šluostyti juos nosine.

– Nagi štai, taigi, – pradėjo iš lėto ir giliai įkvėpė. Lėtai iškvėpė. – Taip, kaip buvo papasakota man. Ponia Lav ir jos istorija.

Jo veide pasirodė pasyvaus neutralumo išraiška – garantuotas ženklas, kad jis, kaip ir kiekvienas geras pasakotojas, stengiasi pasitraukti, užleisdamas kelią pačios istorijos balsui. Tada pradėjo porinti – ir jau nuo pat pirmųjų žodžių kažkur jo balso gelmėse išgirdau pačią ponią Lav, tarytum prisimindamas jos istoriją, būtų prikėlęs ją iš kapo.

Jos istoriją. Ir Aurelijaus. Ir dar galbūt Emelinos.

Tą naktį dangus buvo juodas it degutas, buvo justi, kaip jame telkiasi audra. Medžių viršūnėse ūžaudamas sūkuriavo vėjas, lietus kliokė taip, kad čiurkšlės, regis, galėjo išdaužyti langų stiklus. Aš sėdėjau šitame pačiame krėsle prie krosnies ir mezgiau – pilką kojinę, jau antrą, jau reikėjo išmegzti kulną. Staiga nukrėtė drebulys. Tik ne nuo žvarbos, žinok, man nė kiek nebuvo šalta. Krepšyje gulėjo dailutis glėbelis malkų, kurį pavakary buvau parsinešusi iš pašiūrės, ir ką tik įmečiau į ugnį visai neblogą rąstgalį. Taigi tikrai nešalau, visai ne, tik pagalvojau sau: tai bent naktelė, kokia laimė, kad aš – ne kokia paklydusi vieniša siela, šitokią naktį klaidžiojanti kur nors be pastogės, toli nuo namų. Tad štai mintis apie sužvarbusį keleivį ir nukrėtė mane šiurpu.

Viduje buvo tyku, tik vis sušnypšdavo, suspragsėdavo malkos krosnyje, suskimbčiodavo mano virbalai, o kartais pasigirsdavo ir mano atodūsis. Kas? Mano atodūsis? Taip, taip, mano atodūsis. Mat nesijaučiau laiminga. Nuklimpau į prisiminimus, o tai visai netikęs įprotis moteriškei, kuriai jau suėjo penkiasdešimt. Krosnyje pleškėjo ugnis, turėjau stogą virš galvos, sočiai pavalgiau karštos vakarienės – bet ar turėjau kuo džiaugtis? Taigi kad ne. Va taip sėdėjau ir dūsavau, megzdama pilką kojinę, o liūtis vis pylė ir pylė. Vėl praalkau, tad nuėjau pasiimti iš podėlio gabalėlio slyvų pyrago, kva-

pnaus, iškilusio, pagardinto brendžiu. Pasmaližiavusi iš karto pralinksmėjau. Bet, kai grįžau ir vėl paėmiau mezginį, vos neiššoko širdis. Žinai kodėl? Pastebėjau, kad kojinę išmezgiau su dviem kulnais!

Susinervinau. Iš tikrųjų sugniaužė nerimas, nes aš – kruopšti mezgėja, ne tokia atgrubnagė, kokia buvo mano sesuo Kitė, ir ne pusaklė, kokia į pabaigą buvo vargšė senučiukė mano mama. Megzdama kojines, šitaip suklydau tik du kartus per visą gyvenimą.

Pirmąsyk išmezgiau antrą kulną būdama dar visai jauniklė. Buvo saulėta popietė. Sėdėjau prie atviro lango, gardžiavausi iš žydinčio sodo sklindančiais kvapais. Kojinė, kurią mezgiau tada, buvo mėlyna. Skirta... na, tokiam jaunam vaikinui. Mano vaikinui. Jo vardo nesakysiu, tai ir nesvarbu. Ką gi, užsisvajojau. Kvailutė. Balta suknelė, didžiulis baltas tortas ir visokie panašūs niekai. Paskui dirsteliu į mezginį – ėgi žiū, dukart išmezgiau kulną! Tai buvo aišku kaip dieną. Rinčiuota kojinės blauzda, paskui – kulnas, dar galelis rinčiuoto mezginio pėdai – ir vėl kulnas! Nusijuokiau balsu. Anokia bėda. Visiškai lengva gabalėlį išardyti ir numegzti pėdą iš naujo.

Jau buvau ištraukusi iš mezginio virbalus, kai staiga išvydau Kitę, atbėgančią sodo takučiu. „Kas jai galėjo nutikti?“ – šmėkštelėjo mintis, iš karto subruzdau. Mat jos veidas buvo toks nubalęs, kad atrodė žalzganas, o išvydusi pro langą mane ji sustojo lyg įbesta. Tą akimirką supratau, kad kažkokia bėda ištiko ne ją, o mane. Kitė pravėrė burną, bet net mano vardo neįstengė ištarti. Skruostais sruvo ašaros. Ir pagaliau išklojo tai, ką privalėjo.

Atsitiko nelaimė. Jis buvo išėjęs pamedžioti su broliu, mano vaikinas. Tykojo jerubių – ten, kur jiems lįsti nederėjo. Kažkas juos pamatė, ir jie nusigando. Paraitė kulnis. Danielis, tai brolis, pasiekė kopynę pirmas ir persirito per tvorą. Mano vaikinas, jis pernelyg skubinosi. Šautuvas įstrigo kopynėje. Reikėjo jam stabtelėti, reikėjo elgtis ramiau. Bet jis girdėjo besivejančių žingsnius ir puolė į paniką. Iš visų jėgų trūktelėjo šautuvą.

Tikriausiai nė nebereikia sakyti, ar ne? Ir pats gali įspėti, kas atsitiko.

Aš išardžiau mezginį. Visas mažytes kilputes, kurias megzdama kojinę neri vieną po kitos, eilė po eilės – viską išardžiau. Visiškai lengva. Ištrauki virbalus, timpteli siūlą – ir išyra. Ardžiau kilputę po kilputės, eilę po eilės. Išardžiau nereikalingą kulną, bet nesustojau. Paskui – pėdą, pirmąjį kulną, galiausiai – ir blauzdą. Paprasčiausiai trauki vilnonį siūlą – ir akys išsineria viena iš kitos. Galiausiai nebebuvo ką ardyti, liko tik susivijusių mėlynų vilnonių siūlų krūva ant mano kelių.

Numegzti kojinei kažin kiek laiko nereikia. Bet išardyti trunka dar trumpiau.

Manau, kad paskui suvyniojau mėlynus vilnonius siūlus į kamuolį, kad galėčiau numegzti ką nors kita. Bet šito jau neprisimenu.

Kai numezgiau kojinę su dviem kulnais antrą kartą, jau nebuvau jauniklė. Mudvi su Kite abi drauge sėdėjome štai čia, prie ugnies. Buvo praslinkę metai po jos vyro mirties ir beveik metai, kai ji atsikraustė gyventi pas mane. Ji atsigauna, galvojau, netgi ženkliai atsigauna. Dažniau šypsosi. Pradeda domėtis visokiais dalykais. Išgirdusi jo vardą jau nepaplūsta ašaromis. Mudvi sėdėjome, aš mezgiau – porą dailių kojinaičių nakčiai; jos buvo skirtos Kitei, iš pačios švelniausios ėriuko vilnos, rausvos, kad tiktų prie jos naktinių marškinių. Jai ant kelių gulėjo knyga. Tik ji, reikia manyti, nė nedirstelėjo į puslapį, nes galiausiai ištarė:

– Žiūrėk, Džoana, tu išmezgei antrą kulną.

Kilstelėjau mezginį arčiau akių. Ogi tikrai, jos tiesa.

– Visai nukvakau, – prisipažinau.

Ji tada pasakė, kad, jei megztų pati, tai nėmaž nenustebtų. Ji nuolatos išmezganti du kulnus, o kartais ir suvis kulną pamirštanti. Ne sykį numezgusi kojinę savo žmogui visai be kulno, vien tik blauzdą ir pėdą. Mudvi nusijuokėme. Vis dėlto, kai taip nutinka tau, iš tiesų stebina, pasakė ji. Esą aš niekada nebūnu tokia išsiblaškiusi.

Tada ir pasakiau jai, kad jau esu šitaip suklydusi. Bet tik tą vieną kartą. Ir priminiau jai tai, ką šit pasakojau tau. Apie savo vaikiną. Tuo pat metu, kol balsu klajojau po prisiminimus, atsargiai išardžiau nereikalingą kulną ir ėmiausi taisyti kojinę. Tam, kad viską išmegztum kaip reikiant, tenka šiek tiek susikaupti, o dienos šviesa jau baigė visai išblėsti. Taigi baigiau pasakoti aną istoriją, o ji nieko neatsakė, pamaniau, kad susimąstė apie savo vyrą. Na, juk supranti, kalbėjau jai apie savo netektį, nuo kurios prabėgo jau tiek daug metų – palyginti jos praradimas buvo dar visai šviežias.

Buvo jau pernelyg tamsu, tad pabaigti megzti pirštų nebegalėjau – padėjau kojinę ir kilstelėjau galvą. „Kite? – ištariau. – Kite?“ Ji neatsakė. Trumputę akimirką dar pamaniau, kad ji gal bus užmigusi. Bet ji nemiegojo.

Ji atrodė tokia nurimusi. Netgi su šypsena veide. Tarsi džiaugtųsi vėl galėdama būti su juo. Su savo vyru. Kol aš prietemoje knebinėjau tą kojinę, porindama seną savo istoriją, ji iškeliavo pas jį.

Taigi tą juodą lyg degutas naktį aš iš tiesų išsigandau, kai susizgribau išmezgusi antrą kulną. Kai šitaip man nutiko pirmą kartą, netekau savo vaikino. Kai atsitiko antrą kartą – praradau seserį. Dabar – trečias. Tik aš jau neturėjau ko prarasti. Nebeliko nieko, tik aš.

Pažvelgiau į kojinę. Šiurkšti pilka vilna. Paprasčiausia kojinė, be jokio gražumo. Mezgiau ją sau pačiai.

Tikriausiai tai ir nesvarbu, pasakiau sau. Kas šitame pasaulyje gali manęs pasigesti? Juk nėra nieko, kas kentėtų, kai aš išeisiu. O tai – palaima. Šiaip ar taip, aš bent jau gyvenimą nugyvenau, ne taip, kaip mano vaikinas. Prisiminiau ir kaip atrodė Kitės veidas. Nušviestas neapsakomas ramybės, šypsenos. Vadinasi, apleisti šį pasaulį nėra jau taip bloga, galvojau sau.

Kibau ardyti nereikalingo kulno. Kokia prasmė? – galėtum paklausti. Nagi, aš tiesiog nenorėjau, kad mane kas aptiktų su tokiu mezginiu. „Nukvakusi jau moterėlė, – įsivaizdavau šnekant žmones. – Surado ją su mezginiu ant kelių, ir žinote ką?

Ogi buvo išmezgusi du kulnus vienoje kojinėje!“ Nenorėjau, kad jie šitaip kalbėtų. Taigi ėmiausi ardyti mezginį. O kol ardžiau, mintyse ruošiausi iškeliauti.

Pati nežinau, kiek laiko šitaip prasėdėjau. Bet galiausiai iki mano ausies prasismelkė silpnas niauzgimas. Iš už durų, lyg būtų priklydęs koks gyvūnėlis. Giliai nugrimzdusi mintyse, aš jau nesitikėjau, kad kas nors galėtų įsiterpti tarp manęs ir mano mirties, tad iš pradžių net nekreipiau dėmesio. Bet paskui išgirdau tai ir vėl. Man pasirodė, kad balselis šaukia mane. Mat argi kas nors kitas galėtų išgirsti jį čia, vidur pačios gūdumos? Pamaniau sau: gal bus katytis, netekęs motinos, ar dar kas. Taigi, nors jau ruošiausi susitikti su Kūrėju, tasai permirkusio, sulipusiu kailiuku katyčio atvaizdas vis blaškė mano dėmesį. Ir pagalvojau tada: juk tai, kad mirštu, – dar ne priežastis atsakyti vienam iš Dievo tvarinių šilumos lašelį ir maisto trupinėlį. Ir dar štai ką galiu tau pasakyti: tą minutę visai būtų buvę nebloga turėti greta savęs kokį nors gyvą padarą. Šitaip galiausiai ir priėjau prie durų.

Pravėriau jas – ir ką radau?

Pačiam pasienyje verandoje, atokiau nuo lietaus, gulėjo kūdikis! Susuptas į drobinį vystyklą, niauzgiantis lyg katytis. Vargšas mažulėlis. Sušalęs, šlapias, alkanas, štai koks buvai. Negalėjau patikėti savo akimis. Pasilenkiau, pakėliau tave, ir tą pat akimirką, kai mane išvydai, tu lioveisi verkti.

Nė nestoviniavau už durų. Reikėjo tave pamaitinti, reikėjo sausai perrengti. Taigi verandoje aš nedelsiau. Tik sparčiai dirstelėjau į vieną pusę ir į kitą. Nieko nepamačiau. Nė gyvos dvasios. Tik vėjas šnarino pamiškės medžius, o į dangų – kaip keista – nuo Angelfildo dvaro vyniojosi dūmų stulpas.

Prispaudžiau tave prie krūtinės, grįžau vidun ir uždariau duris.

Iki tol tik dukart netyčia išmegziau kojinę su dviem kulnais – ir dukart visai arti, liestelėdama mane, pralėkė mirtis. Tądien – trečias kartas, ir šįsyk prie mano durų atėjo gyvybė. Tada ir supratau, kad neverta pernelyg tikėti pranašingais žen-

klais ir kliautis atsitiktinumais. Šiaip ar taip, nebebuvo kada galvoti apie mirtį.

Reikėjo galvoti apie tave.

O paskui mes ilgai ir laimingai gyvenome.

Aurelijus nurijo seilę. Jo balsas ėmė gergžti, galiausiai ir visai užlūžo. Žodžiai čiurleno iš lūpų lyg koks užkalbėjimas – žodžiai, kuriuos jis tūkstančius kartų girdėjo vaikystėje, kuriuos ištisus dešimtmečius kartojo savyje jau būdamas suaugęs vyras.

Jam baigus pasakojimą, mudu sėdėjome tylėdami, žvelgdami į altorių. Lauke vis dar šiušeno neskubrus lietus. Aurelijus greta manęs dunksojo nejudrus lyg statula, bet mintys jo galvoje, įtariau, virė neramios.

Galėjau pasakyti jam daugybę dalykų, bet nepratariau nė žodžio. Tad tiesiog laukiau, kol jis sugrįš į dabartį, į savąjį laiką. Kai pagaliau vėl prašneko, jis kalbėjo jau su manim.

– Tad štai, matai, kas. Juk tai – ne mano istorija, ar ne? Tik pamanyk, joje, žinoma, pasirodau ir aš, tas aišku, bet istorija – vis tiek ne mano. Ji – ponios Lav. Tasai jaunuolis, už kurio ji svajojo ištekėti, ir jos sesuo Kitė, ir mezginys, ir kepiniai. Visa tai – jos istorija. Ir tik tada, kai ji jau patikėjo, kad artinasi pabaiga, atsirandu aš, ir še tau, vietoj galo ji sulaukia naujos pradžios.

Bet šitai dar nereiškia, kad ta istorija mano, tiesa? Juk dar *prieš* tai, kai ji atidarė duris... dar *prieš* tai, kai ji išgirdo verksmą naktyje... dar *prieš* tai...

Priduseęs jis nutilo, rankos mostu nutraukė nebaigtą sakinį, tada pradėjo iš naujo:

– Juk tam, kad kas nors galėtų štai šitaip *surasti* kūdikį, tiesiog surasti, vienui vieną lietuje, na, kad taip atsitiktų... juk būtinai reikėjo...

Aurelijus ir vėl karštligiškai sumosavo rankomis, nušluodamas sutrūkinėjusį, nebaigtą sakinį, žvilgsniu lyg paklaikęs

klaidžiodamas koplyčios lubomis, lyg kažkur ten slypėtų tas veiksmažodis, trūks plyš reikalingas, norint sučiupti sakinį už uodegos ir pagaliau pasakyti tai, ką norėjo.

– Jei ponia Lav mane *surado*, vadinasi... prieš tai, kol ji dar nebuvo manęs radusi, kažkas kitas, kažkokia *motina* turėjo...

Na štai. Tasai veiksmažodis.

Aurelijaus veidas sustingo į nevilties kaukę. Rankos sustingo vidur nebaigto nervingo mosto – dabar galėjai pamanyti, kad jis kažko maldauja, o gal meldžiasi.

Pasitaiko akimirkų, kai žmogaus veidas ir kūnas gali taip tiksliai perteikti širdies ilgesį, kad, kaip kartais sakoma, gali skaityti žmogų lyg atverstą knygą. Aš perskaičiau Aurelijų.

Nepalik manęs.

Paliečiau jo ranką, ir statula plastelėjo gyvybe.

– Nėra prasmės laukti, kol liausis lietus, – sukuždėjau. – Įsilijo visai dienai. Niekur nepabėgs tos nuotraukos. Galime eiti.

– Taip, – jo balsas sugergždė galugerklyje. – Tikrai galime.

PALIKIMAS

– Tiesiai – mylia su puse, – tarė Aurelijus, rodydamas į mišką. – Keliu – toliau.

Perėjome elnių parką ir buvome jau beveik pasiekę pamiškę, kai netikėtai išgirdome balsus. Moters balsas, plūduriuojantis lietuje, žvyruotu keliuku pasiekiantis jos vaikus, per parką atsklindantis net iki mūsų.

– Juk sakiau tau, Tomai. Pernelyg šlapia. Kai šitaip lyja, jie negali dirbti.

Vaikai jau buvo sustoję ir nusivylę dėbsojo į apmirusius kranus bei kitus mechanizmus. Su neperšlampamais gobtuvais, užmaukšlintais ant šviesiaplaukių galvučių, net negalėjau atskirti, kur berniukas, o kur – mergaitė. Moteris juos prisivijo, ir visa šeima valandėlei susispietė į krūvą – tikras gumuotų lietpalčių pasitarimas.

Aurelijų pakerėjo šitas šeimos paveikslas.

– Jau esu juos mačiusi, – tariau. – Gal žinai, kas jie?

– Šeima. Gyvena Gatvėje. Tas namas, kur kieme sūpuoklės. Karena prižiūri čia elnius.

– Nejaugi čia kas nors vis dar medžioja?

– Ne. Tiesiog jie juos prižiūri. Malonūs žmonės.

Valandėlę jis negalėjo atplėšti nuo jų pavydaus žvilgsnio, paskui krestelėjo galvą, nusipurtydamas kerus.

– Ponia Lav man buvo nepaprastai gera, – tarė. – Aš ją mylėjau. O visi tie kiti dalykai... – Jis mostelėjo ranka, lyg numo-

damas šalin tai, kas nelabai svarbu, ir pasuko miško pusėn. – Eime. Metas namo.

Gumuotais lietpalčiais vilkinti šeimynėlė, matyt, jau buvo nutarusi tą pat – patraukė atgal prie valdos vartų.

Mudu su Aurelijumi žingsniavome per mišką, susisupstę draugiškumo kupina tyla.

Lapų, kurie užstotų šviesą, nebebuvo, lietaus nujuodintos medžių šakos skvarbė vandens prisisunkusį dangų. Aurelijus ištiesė ranką ir pastūmė į šalį žemesnes šakas, nužerdamas lašus, kurie patiško ant jo drauge su šviežiais lietaus lašais, krintančiais iš dangaus. Priėjome išvirtusio medžio kamieną ir pasilenkę užsižiūrėjome į drevėje telkšantį tamsų lietaus ežerėlį, sutrūnijusi medžio žievė beveik priminė kailį.

Ir pagaliau...

– Namai, – paskelbė Aurelijus.

Tai buvo nedidukė akmeninė trobelė. Statytojai akivaizdžiai pirmiausia rūpinosi tvirtumu, ne grožiu, bet namukas vis tiek atrodė dailiai, patrauklus akiai savo paprastomis, bet patikimomis linijomis. Aurelijus nusivedė mane aplinkui. Kiek šitam statiniui galėtų būti metų? Šimtas? Du šimtai? Sunku pasakyti. Tai buvo vienas tų namų, kuriems šimtas metų šen ar šimtas ten nelabai ką reiškia. Tačiau iš užnugario prilipdytas priestatas, didumu beveik nenusileidžiantis senajam trobesiui, akivaizdžiai buvo gerokai naujesnis. Beveik visą jį užėmė virtuvė.

– Mano šventovė, – pareiškė Aurelijus, įsileisdamas mane vidun.

Milžiniška nerūdijančio plieno krosnis, baltos sienos, du įspūdingo dydžio šaldytuvai: tikra profesionalaus virėjo virtuvė.

Aurelijus pristūmė man kėdę, aš atsisėdau prie mažo stalelio greta knygų lentynos. Čia rikiavosi įvairiausi virėjo vadovai: prancūziški, angliški, itališki. Tiktai viena knyga gulėjo atskirai nuo kitų, ant stalo. Net ne knyga – tai buvo storas sąsiuvinis, nučiurusiais nuo senumo kampeliais, aplenktas rudu vyniojamuoju popieriumi, kuris, ištisus dešimtmečius čiupinėjamas riebaluotais pirštais, tapo kone skaidrus. Ant viršelio kažkas

buvo užrašęs – RECIEPTAI – senamadiškomis mokyklinio dailyraščio didžiosiomis raidėmis. Kažkada vėliau, gal po keleto metų, pirmoji „I“ buvo išbraukta, jau kita plunksna.

– Galima? – paklausiau.

– Žinoma.

Atsiverčiau receptų knygą, ėmiau sklaidyti. Viktorijos biskvitas, bandelės su datulėmis ir graikiniais riešutais, sklindžiai, imbierinis pyragas, freilinos kepiniai, Beikvelo tortas, riebus vaisinis pyragas... kone su kiekvienu puslapiu vis labiau tvirtėjo rašysena, mažėjo rašybos klaidų.

Aurelijus pasuko apskritą skalę, įjungdamas krosnį, tada, judėdamas stulbinančiai lengvai, ėmė rankiotis reikalingus įrankius bei produktus. Kai viskas atsidūrė ne toliau nei per ištiestą ranką, jis net nežiūrėdamas susigraibydavo sietą ar peilį. Jo judesiai priminė vairuotojo, perjunginėjančio pavaras, judesius – ranka išsitiesdavo ton pusėn, kur reikia, tarytum veikdama savo valia, atskirai nuo viso kūno, tiksliai žinodama, ką reikia padaryti, tuo tarpu akys visąlaik buvo įsmeigtos į vieną tašką priešais – dubenį, į kurį krovė sudedamąsias patiekalo dalis. Aurelijus persijojo miltus, smulkiais kubeliais supjaustė sviestą, susmulkino apelsino žievelę. Atrodė, kad gaminti jam taip pat natūralu, kaip ir kvėpuoti.

– Pažvelk į tą indaują, – tarė, – štai ten, kairėje. Gal atidarytum?

Pamaniau, jis nori, kad ką nors paduočiau, ir atidariau spintelės dureles.

– Pažiūrėk, ten krepšys, kaba ant kabliuko.

Maišas, panašus į knygų krepšį, akivaizdžiai senas, keistokas. Šonai tik palenkti, nesudaigstyti. Užsegtas sagtimi, su ilgu, plačiu odiniu diržu, abiejuose galuose pritvirtintu surūdijusiomis sąsagomis, – šis, reikia manyti, tam, kad būtų patogu neštis krepšį ant peties, diržą užsinėrus įstrižai krūtinės. Oda – perdžiūvusi, sutrūkinėjusi, o drobė, kadaise, matyt, buvusi žalia, dabar įgijusi tiktai senatvės spalvą.

– Kas tai? – paklausiau.

Aurelijus sekundei atplėšė akis nuo dubens ir pažvelgė į mane.

– Krepšys, kuriame surado mane.

Ir vėl nusigręžęs kibo maišyti produktų.

Krepšys, kuriame surado jį? Mano žvilgsnis lėtai nuslydo nuo maišo prie Aurelijaus. Netgi palinkęs prie minkomos tešlos, jis vis tiek buvo daugiau nei šešių pėdų ūgio. Prisiminiau, kaip, pirmą kartą išvydusi, palaikiau jį tradiciniu milžinu iš pasakų knygos. Šiandien krepšio diržo ilgumo net nepakaktų jam susijuosti, bet prieš šešiasdešimt metų jis buvo toks mažas, kad maiše sutilpo visas. Nuo minties, ką kartais gali padaryti laikas, net apsvaigo galva, atsisėdau. Kas buvo toji, kuri kadaise į šitą krepšį įkišo kūdikį? Kas apklostė jį drobės atvartais, užsegė sąsagą, sergėdama nuo darganos, įžambiai persimetė juostą per petį ir nakties tamsybėje nugabeno nešulį į ponios Lav trobesio priedurį? Pirštais perbraukiau tas vietas, kurias andai lietė ir jos rankos. Drobė, sąsaga, diržas. Ieškojau kokio nors jos pėdsako. Kokio nors ženklo, įrašyto Brailio raštu ar nematomu rašalu, ar paslaptingu kodu, kurį mano prisilietimas galbūt atskleistų, jei tik žinotų kaip. Bet nežinojo.

– Nepakeliama, ar ne? – ištarė Aurelijus.

Išgirdau, kaip jis kažką įstūmė į krosnį, uždarė dureles. Paskui pajutau jį stovintį už nugaros, žvelgiantį man per petį.

– Atidaryk... mano rankos miltuotos.

Atsegiau sagtį, praskleidžiau drobės klostes. Atsivėrė plokščias dugno skritulys, kuriame gulėjo popieriaus gniutulas ir skudurėlis.

– Mano palikimas, – paskelbė Aurelijus.

Tai labiau priminė krūvelę niekam nebereikalingo šlamšto, laukiančio nesulaukiančio, kol kas nors susipras išmesti į šiukšlių dėžę, bet Aurelijus žvelgė į jį lyg vaikas – į lobių skrynią.

– Štai šitie daikčiukai – mano istorija, – tarė. – Jie man byloja, kas toks aš esu. Lieka tik viena – juos perprasti. – Jis buvo bevil-tiškai suglumęs ir nusiminęs, bet vis dar negalėjo susitaikyti. – Visą gyvenimą stengiausi atkapstyti kokią nors sąsają. Galvojau,

šit, jei taip pavyktų užčiuopti siūlo galą... Regis, trūktelėčiau, ir išsivyniotų visas kamuolys. Va, pažiūrėk, kad ir šitas...

Iš pažiūros – tik audeklo skiautelė. Drobė, kadaise buvusi balta, dabar jau geltona. Iškrapščiau ją iš viso gniutulo, ištiesinau. Skudurėlis buvo tokiais pat baltais siūlais išsiuvinėtas žvaigždžių bei gėlių ornamentu, buvo net keturios dailutėlės perlamutrinės sagutės. Kūdikio apdaras, gal šliaužtinukai. Stambūs, miltų dulkelėmis aplipę Aurelijaus pirštai akimirkai pakibo virš rūbelio – ir norėdami prisiliesti, ir baimindamiesi išmiltuoti. Į siaurutėles rankoves dabar jis galėtų įkišti nebent pirštą.

– Šituo aš buvau aprengtas, – paaiškino Aurelijus.

– Drabužėlis labai senas.

– Tikriausiai toks pat senas kaip ir aš pats.

– Senesnis net ir už tave.

– Kodėl taip manai?

– Pažiūrėk, čia užadyta skylutė. Ir dar čia. Rūbelis buvo taisytas. Ir šita sagutė ne tokia kaip kitos. Šitą rūbelį dar prieš tave dėvėjo bent vienas kūdikis.

Jo žvilgsnis šokčiojo nuo audinio skiautelės prie manęs ir vėl atgal, akyse tvino žinojimo godulys.

– Ir dar šitas.

Jis parodė į popiergalį su spausdintu tekstu. Tai buvo lapas, išplėštas iš knygos, visas suglamžytas. Paėmiau jį, ištiesinau ir ėmiau skaityti:

„Aš paklausiau, iš pradžių nenumanydama, ką jis ketina daryti; bet kai pamačiau, kad jis atsistojo ir užsimojo knyga, ruošdamasis ją sviesti į mane, išsigandusi surikau ir nejučia šokau į šalį...“

Aurelijus čia pat ėmė tęsti toliau, tik skaitė ne iš lapo, o iš atminties:

– *„...tačiau nepakankamai vikriai: paleista stora knyga pataikė į mane, aš parkritau ir, atsitrenkusi į durų staktą, prasimušiau galvą.“**

* Vertė M. Kazlauskaitė ir J. Subatavičius.

Tekstą iškart atpažinau. Savaime aišku, atpažinau – ir kaip galėčiau neatpažinti, jei esu skaičiusi jį nežinia kiek kartų?

– „Džeinė Eir“, – ištariau gerokai nustebusi.

– Iškart įspėjai? Taip, „Džeinė Eir“. Aš teiravausi bibliotekoje. Knygą parašė Šarlotė... kaip ten ją. Man regis, ji turėjo galybę seserų.

– Skaitei tą knygą?

– Buvau pradėjęs. Ten pasakoja apie tokią mažą mergaitę. Ji neteko visų artimųjų, tai ją priglaudė teta. Na, kai perskaičiau tiek, man pasirodė, kad gal jau būsiu užčiuopęs tą siūlo galą. Bet ji buvo tikra bjaurybė, toji teta, visai ne tokia kaip ponia Lav. Tame puslapyje, kur skaitei, knygą į mergaitę sviedžia vienas iš jos pusbrolių. O paskui ją išsiunčia į mokyklą, tokią klaikią klaikią mokyklą, kur ir maistas klaikus, bet ten ji susiranda draugę. – Jis net nusišypsojo prisiminęs skaitymą. – Bet ta jos draugė mirė. – Jo veidas iškart apniuko. – O paskui... kažkodėl toliau man buvo nebeįdomu. Taip ir neperskaičiau iki galo. Nebesupratau, kaip ana istorija gali sietis su manąja. – Jis suglumęs gūžtelėjo pečiais. – Gal tu esi perskaičiusi tą knygą visą? Kas mergaitei nutiko pabaigoje? Gal vis dėlto kaip nors susiję?..

– Ji įsimyli savo šeimininką, pas kurį dirba. Šio žmona – ji beprotė, gyvena tuose pačiuose namuose, bet paslėpta – padega namą, o Džeinė išvažiuoja. Kai grįžta, žmona jau mirusi, misteris Ročesteris apakęs ir Džeinė už jo išteka.

– Štai kaip. – Jo kaktą išvagojo raukšlės, taip įnirtingai jis stengėsi užčiuopti kokią nors prasmę. Galiausiai pasidavė. – Ne. Visai niekaip neišeina susieti, ar ne? Gal nebent tik pati pradžia. Mergaitė, kuri neturi mamos... Bet paskui... Kad taip kas nors man paaiškintų, ką visa tai reiškia. Kad taip galėčiau surasti ką nors, kas tiesiog *atskleistų man tiesą*.

Jis vėl įbedė nosį į išplėštą lapą.

– O gal visai ne pati knyga yra svarbi? Gal tik šitas vienas puslapis? Gal jame slypi kokia nors paslėpta prasmė? Pažiūrėk.

Jo vaikystės receptų knygos galinis viršelis po aplanku buvo tirštai primargintas raidžių bei skaičių eilutėmis ir stulpeliais, išvedžiotais stambia vaiko rašysena.

– Maniau, galbūt tas tekstas užkoduotas, – paaiškino jis. – Tad bandžiau šifruoti. Išmėginau kiekvieno žodžio pirmąsias raides, paskui – kiekvienos eilutės. Mėginau skaityti kas antrą. Bandžiau keisti vieną raidę kita.

Kalbėdamas jis rodė man visų šių bandymų liudijimus, įsisiurbęs į juos karščiuojančiomis akimis, tarsi vis dar pleventų menkutė tikimybė įžvelgti kažką, kas prasprūdo anksčiau.

Žinojau, kad tai beviltiška.

– O kaip šitai? – Jis paėmė dar vieną daiktą, ir aš nespėjau sutramdyti nukrėtusio drebulio. Kadaise tai būta plunksnos, bet dabar, purvina ir nubrizgusi, ji atrodė šlykščiai. Visa išdžiūvusi, vėtyklė supleišėjusi, sulipusi į atskirus stagarus, kurie lyg rudi dygliai stirksojo nuo sueižėjusio koto.

Aurelijus gūžtelėjo pečiais ir bejėgiškai pakratė galvą leisdamas suprasti apie tai ničnieko nenutuokiąs. Lengviau atsidususi numečiau tą plunksną atgal.

Dabar jau liko vienas vienintelis daiktelis.

– Štai... – pradėjo Aurelijus, bet nebaigė.

Tai buvo bet kaip atplėšta popieriaus skiautė su išsklidusia, nublukusia rašalo dėme – galbūt kadaise tai buvo užrašytas žodis. Įdėmiai ją apžiūrėjau.

– Manau... – Aurelijus užsikirto. – Na, ponia Lav manė... iš tikrųjų tai mes abu sutarėme, kad... – jis viltingai pažvelgė į mane, – kad tai turėtų būti *mano vardas*.

Jis parodė į dėmę.

– Per lietų popierius sušlapo ir rašalas išskydo, bet čia... štai čia... – Jis nusivedė mane prie lango, mostelėjo iškelti popiergalį prieš šviesą. – Štai – tarytum ir A pačioje pradžioje. O paskui, pabaigoje, – s. Va čia, žiūrėk. Žinoma, per šitiek metų spėjo nublukti, bet jei tikrai gerai įsižiūrėsi, juk matyti, ar ne?

Įsisiurbiau akimis į dėmę.

– Na kaip, *matai*?

Aš krustelėjau galvą: nei iš tikrųjų papurčiau, nei linktelėjau.

– Nagi sakiau! Kai žinai, ko ieškoti, matyti netgi gana aiškiai, tiesa?

Žiūrėjau ir šiaip, ir anaip, bet išskydusios, pradingusios raidės, kurias įžvelgė jis, mano akims taip ir liko neįžiūrimos.

– Štai dėl ko, – kalbėjo jis, – ponia Lav galiausiai nutarė vadinti mane Aurelijumi. Nors tikriausiai galėjau būti ir Alfonsas, ar dar kas.

Jis nusijuokė pats iš savęs, liūdnai, lyg prisiversdamas, ir nusigręžė.

– Buvo dar vienas daiktas, jau paskutinis. Šaukštas. Bet šaukštą tu jau matei.

Jis kyštelėjo pirštus į kišenėlę ir išsitraukė sidabrinį šaukštą – tą patį, kurį iš tikrųjų mačiau, kai buvome susitikę pirmą kartą, kai valgėme imbierinį pyragą, įsitaisę ant milžiniškų akmeninių kačių, tupinčių abipus Angelfildo dvaro laiptų.

– Ir dar – pats krepšys, – svarsčiau balsu. – Koks tai krepšys?

– Krepšys kaip krepšys, – išsiblaškęs atsiliepė Aurelijus. Pakėlė krepšį prie veido, įkvėpė. – Anksčiau aiškiai buvo justi degėsių kvapas. Bet dabar jau visai išsivadėjęs. – Jis padavė man krepšį, aš prikišau nosį. – Na, ką sakiau? Jokių degėsių, išsivėdino.

Aurelijus atvėrė orkaitės dureles, ištraukė skardą su blyškaus aukso atspalvio sausainiais, pastatė šiuos vėsti. Tada pripylė arbatinuką, užkaitė arbatos, suruošė padėklą: puodeliai su lėkštelėmis, cukrinė, ąsotėlis pieno, lėkštutės.

– Štai, paimk šitą, – tarė jis, duodamas padėklą man. Pats plačiau pravėrė duris, už kurių buvo matyti svetainė, seni minkšti krėslai, gėlėtos pagalvėlės. – Įsitaisyk, jauskis kaip namie. Tuojau atnešiu visa kita. – Jis stovėjo nugara į mane, nuleidęs galvą – plovėsi rankas. – Tučtuojau pas tave ateisiu, tik susidėsiu daiktus.

Nuėjau į ponios Lav svetainę ir atsisėdau į krėslą prie židinio, palikusi Aurelijų ramiai ir saugiai suslėpti savo neįkainojamo, neiššifruojamo palikimo.

Kai išėjau iš tų namų, kažin kas įkyriai krebždėjo sąmonės kamputyje. Bene kažkas, ką pasakė Aurelijus? Taip. Aidas ar

miglotas ryšys, kažkokia nuotrupa, tarsi ir liestelėjusi mano mintis, pareikalavusi dėmesio, bet paskui nušluota visos jo istorijos tėkmės. Nieko baisaus. Anksčiau ar vėliau vis tiek išplauks į paviršių.

Miške esama laukymės. Kitapus jos žemyn leidžiasi gana status šlaitas, šen ten apžėlęs krūmokšniais, kol galiausiai žemė išsilygina – ir ten jau vėl auga medžiai. Dėl šitokio reljefo iš čia atsiveria netikėtai puikus dvaro reginys. Kaip tik aikštelėje ir stabtelėjau, traukdama atgal iš viešnagės Aurelijaus trobelėje.

Vaizdas buvo gana niūrus. Namas, tiksliau, tai, kas iš jo liko, atrodė lyg šmėkla. Bjauri pilkšva dėmė, patėkšta pilko dangaus fone. Viršutinių kairiosios pusės aukštų jau nebebuvo. Likęs tik apatinis, o duris ženklino tamsi, akmenine sąvara įrėminta kiaurymė ir prie jos vedantys laiptai – pačias duris irgi jau spėta išgabenti. Diena – toli gražu ne iš tų, kai malonu atsiduoti stichijoms, aš net suvirpėjau, žvelgdama į tuos apnuogintus namo griaučius. Net akmeninės katės, ir tos jau pabėgo. Kaip ir elniai, nunėrė kažkur į drėgnas ūkanas. Dešinioji namo pusė dar buvo apysveikė, bet nebeilgam: jei galima spėti pagal kranų pozicijas, tuoj bus ir jos eilė. Nejaugi čia iš tikrųjų reikia šitiek technikos? – sugavau save galvojant. Man atrodė, kad sienos pačios irsta lietuje; vis dar tebestovintis mūras, blyškus ir gležnas lyg ryžių popierius, regis, ištirptų tiesiog man bežiūrint, jei tik aš ryžčiausi stovėti ir žiūrėti pakankamai ilgai.

Fotoaparatą buvau pasikabinusi po kaklu. Iškrapščiau jį iš po palto, pakėliau prie akių. Kažin, ar šitokioje drėgmėje įmanoma užfiksuoti šią nykstančią namo regimybę? Pati abejojau, bet knietėjo bent pamėginti.

Kol reguliavau tolimą vaizdą pritraukiantį lęšį, kadro kampe kažkas tarsi krustelėjo – pastebėjau pačiu akies kraštu. Ne, ne manoji šmėkla. Tie patys vaikai, sugrįžę prie dvaro. Jie kažką pastebėjo žolėje ir dabar pasilenkę apžiūrinėjo, susidomėję, sujudę. Kas tai galėtų būti? Ežys? Gyvatė? Smalsumo apimta pareguliavau objektyvą, kad matyčiau aiškiau.

Vienas vaikų ištiesė ranką į aukštą žolę ir pakėlė radinį. Tai buvo geltonas statybininko šalmas. Susižavėjimo šypsena nutviekstu veideliu, vaikas nusismaukė gobtuvą – dabar išvydau, kad tai berniukas, – ir užsivožė šalmą ant galvos. Ir išsitempė kaip kareivis: stovėjo nekrustelėdamas, išpūtęs krūtinę, nuleidęs prie šonų rankas, veidas net įsitempė nuo pastangų išlaikyti ant galvos per didelį šalmą, kad nenuslystų. Ir tada, kai jis šitaip oriai sustingo rikiuotės poza, įvyko mažytis stebuklas. Pro debesų properšą netikėtai slystelėjo saulės spindulys ir krito tiesiai ant berniuko, nutvieksdamas jį tą šlovės akimirką. Aš spustelėjau mygtuką ir sučiupau kadrą. Berniukas su šalmu, virš kairiojo jo peties – geltonas perspėjantis ženklas „Nevaikščioti“, o dešinėje pusėje, fone, – dvaro pastatas, slogiai pilka dėmė.

Saulės spindulys, vos švystelėjęs, tuojau ir vėl pasislėpė, aš atitraukiau žvilgsnį nuo vaikų, persukau juostą ir vėl paslėpiau fotoaparatą sausame užantyje. Kai dar sykį atsigręžiau, vaikai jau buvo įveikę gerą pusę įvažiavimo keliuko. Berniukas dešiniąja ranka spaudė mergaitės kairiąją, ir juodu, artėdami prie valdos vartų, sukosi apie kits kitą: vienodo sudėjimo, straksėdami vienodu žingsniu, juodu be jokio vargo išlaikė pusiausvyrą. Paskui juos plazdėdami sukosi gumuotų lietpalčių skvernai, o pėdos, regis, vos lietė žemę – atrodė, kad vaikai tuojau pakils į orą ir nuskris.

Džeinė Eir ir krosnis

Kai parvažiavau į Jorkšyrą, niekas nesiteikė paaiškinti, dėl kokių priežasčių buvo mane išprašę. Džudita pasitiko mane su įtempta šypsena. Dienos pilkuma, regis, buvo prasismelkusi jai po oda, šešėliais susitelkusi paakiuose. Ji šiek tiek plačiau praskleidė užuolaidas man skirtoje svetainėlėje, atidengdama dar kelis colius lango, bet net ir šitai nėmaž neprasklaidė murkšlinos prietemos.

– Tegul šimts kelmų šitą orą! – neištvėrė Džudita, ir man dingtelėjo, kad ji, ko gero, jau laikosi iš paskutiniųjų.

Praėjo, rodos, vos kelios paros, bet jos ištįso iki begalybės. Naktis užslinkdavo dažnai, bet diena dorai niekada neišaušdavo, prie žemės slegiančio dangaus tamsuma atėmė bet kokį laiko pojūtį. Į vieną iš mūsų rytinių susitikimų panelė Vinter gerokai pasivėlino. Buvo labai išblyškusi; nesusigaudžiau, ar tik neseno skausmo prisiminimas tamsiu giedravalkiu aptraukė jai akis, ar dar kažkas kita.

– Noriu pasiūlyti kiek lankstesnį mūsų susitikimų tvarkaraštį, – pasakė ji, galiausiai įsitaisiusi šviesos rate.

– Žinoma, aš sutinku.

Iš pokalbio su daktaru žinojau, kad naktis jai – sunkus metas; matydavau, kada baigia išsivadėti vaistų, pažabojančių skausmą, poveikis arba kada jie dar nepradėję kaip reikiant veikti. Tad sutarėme, kad aš, užuot prisistačiusi į biblioteką devintą valandą ryto, verčiau lauksiu savo kambaryje, kol pabels į duris.

Pirmomis naujosios tvarkos dienomis beldimo visada sulaukdavau tarp devynių ir dešimtos. Paskui – vis vėliau. O kai gydytojas pakeitė vaistų dozę, panelė Vinter pradėjo kviestis mane ankstyvą rytą, bet pokalbiai trukdavo trumpiau; dar vėliau įjunkome susitikinėti po du ar tris kartus per dieną, bet kuriuo metu. Kitąsyk ji pasikviesdavo mane, kai jausdavosi gerai, tuomet kalbėdavo ilgai, negailėdama detalių. Bet, būdavo, pasikviečia varstoma skausmų. Ir tuomet, regis, norėdavo ne tiek draugijos, kiek anestezuojančio paties pasakojimo poveikio.

Kai nebeliko kasdienių devintos valandos susitikimų, aš praradau dar vieną laiko atskaitos tašką. Klausiausi jos istorijos, paskui užrašinėjau jos istoriją, užmigusi sapnuodavau jos istoriją, o kai pabusdavau, niekur nedingstanti istorija lyg foninė uždanga globdavo visas mano mintis. Tarsi būčiau suvis apsigyvenusi knygoje. Netgi tam, kad pavalgyčiau, nereikėjo iš jos išnirti: galėjau sėdėti prie stalo ir skaitinėdama savo užrašus valgyti patiekalus, kuriuos Džudita atnešdavo man į kambarį. Košė reikšdavo rytą. Sriuba ir salotos – vidudienį. Vakaras – vadinasi, kepsnys ir pyragas su inkstų įdaru. Prisimenu, sykį ilgam susimąsčiau prie plaktos kiaušinienės. Kokį paros metą reiškia omletas? Gali reikšti bet kurį. Įsimečiau kelis kąsnius į burną ir atstūmiau lėkštę.

Šitame ilgame, iki begalybės užsitęsusiame laiko tarpsnyje be jokių atskiras jo atkarpas ženklinančių riboženklių keli nutikimai vis dėlto išsiskiria. Atkreipiau į juos dėmesį iš karto, atskirai nuo vientisos istorijos, ir jie verti paminėti.

Štai vienas toks.

Buvau bibliotekoje. Ieškojau „Džeinės Eir“ – ir aptikau visą lentyną. Tai buvo tikra fanatiko kolekcija: pigūs, šiuolaikiniai tomeliai, neturintys suvis jokios antikvarinės vertės, – ir egzemplioriai, išplaukiantys į rinką taip retai, kad sunku būtų ir įkainoti, ir, žinoma, visi kiti įmanomi leidimai, sutelpantys tarp šių dviejų kraštutinumų. Ieškojau labai konkretaus leidimo, nors ir niekuo neypatingo: knyga turėjo būti išleista maždaug

amžių sandūroje. Kol knisausi lentynoje, Džudita atvežė panelę Vinter ir padėjo jai įsitaisyti krėsle prie židinio.

Kai Džudita išėjo, panelė Vinter paklausė:

– Ko ieškote?

– „Džeinės Eir“.

– Patinka „Džeinė Eir“? – paklausė ji.

– Taip. Labai. O jums?

– Patinka ir man.

Ji suvirpėjo.

– Gal norite, kad pakurstyčiau ugnį?

Jos akių vokai nusileido, tarsi būtų plūstelėjusi netikėta skausmo banga.

– Taip, turbūt.

Kai ugnis vėl kūrenosi kaitriai, panelė Vinter paklausė:

– Gal turite valandėlę laiko? Prisėskite, Margareta.

Paskui minutę patylėjo. Ir tada štai ką pasakė:

– Įsivaizduokite konvejerio juostą. Ilgą ir plačią konvejerio juostą, o jos gale – milžinišką krosnį. Ant konvejerio sukrautos knygos. Visų jūsų mėgstamiausių knygų visi pasaulio egzemplioriai iki paties paskutinio. Visi tvarkingai išdėlioti ant tos juostos. „Džeinė Eir“. „Vijetė“. „Moteris baltais drabužiais“.

– „Midlmarčas“, – pakišau mintį aš.

– Ačiū. „Midlmarčas“. O dabar įsivaizduokite svertą. Galimos dvi pozicijos: ĮJUNGTA ir IŠJUNGTA. Šiuo metu svertas ties padala IŠJUNGTA. O greta stovi žmogus, ranką laiko ant sverto. Tuojau įjungs mechanizmą. Jūs galite jį sustabdyti. Jūsų rankoje – ginklas. Visa, ką jums tereikia padaryti, – tai nuspausti gaiduką. Ką darote?

– Ne, tai kvaila.

– Jis jau stumtelėjo svertą. Įjungė mechanizmą. Konvejerio juosta pajudėjo.

– Juk tai kraštutinybė. Hipotetinis pavyzdys.

– Pirmiausia per kraštą persiverčia „Šerlė“.

– Man visai nepatinka toks žaidimas.

– O dabar – Žorž Sand. Krinta į liepsnas.

Atsidusau ir užsimerkiau.

– „Vėtrų kalno“ eilė. Leisite supleškėti ir šitai knygai?

Neįstengiau atsispirti. Jau regėjau knygas. Regėjau, kaip jos lėtai slenka į krosnies nasrus. Krūptelėjau.

– Ką gi, jūsų valia. „Vėtrų kalnas“ liepsnoja. Ar tokia pat lemtis laukia ir „Džeinės Eir“?

„Džeinė Eir“. Man staiga perdžiūvo burna.

– Visa, ką jums reikia padaryti, – tai kartelį iššauti. Aš niekam nesakysiu. Niekas niekada nesužinos. – Ji palūkėjo. – Jau pradeda slysti į liepsną. Įkrito dar tik kelios pirmosios. Bet leidimų yra daugybė, daugybė egzempliorių. Dar turite akimirką apsispręsti.

Nubrizgusiu didžiojo piršto nago kraštu ėmiau nervingai gremžti nykštį.

– Dabar jos krinta jau greičiau.

Ji nė akimirkai nenukreipė į mane įbesto žvilgsnio.

– Pražuvo jau pusė visų egzempliorių. Pagalvokite, Margareta. Visos, visos „Džeinės Eir“ netrukus išnyks visiems laikams. Galvokite.

Panelė Vinter mirktelėjo.

– Nebėra jau dviejų trečdalių. Juk tik vienas žmogus, Margareta. Tik vienas, menkas, visiškai nereikšmingas žmogeliukas.

Mirktelėjau aš.

– Dar yra laiko, bet jau tik mirksnis. Neužmirškite: tasai žmogus degina knygas. Nejaugi jis vertas gyventi?

Mirkt. Mirkt.

– Paskutinė proga.

Mirkt. Mirkt. Mirkt.

„Džeinės Eir“ nebeliko.

– *Margareta!*

Apmaudas perkreipė panelės Vinter veidą. Tardama mano vardą, ji kairiąja ranka pliaukštelėjo į krėslo ranktūrį. Ir netgi dešinioji, nors sumaitota, sutrūkčiojo skreite.

Vėliau, aprašinėdama šį įvykį, pagalvojau, kad tai buvo pati spontaniškiausia panelės Vinter jausmų apraiška, kiek tik man

jų teko matyti. Išties stulbinančio stiprumo jausmas, sudėtas į paprasčiausią žaidimą.

O kaip mano pačios jausmai? Kokia gėda. Juk aš melavau. Savaime aišku, aš myliu knygas labiau nei žmones. Savaime aišku, „Džeinę Eir" aš vertinu labiau nei kažkokį anoniminį žmogeliuką, laikantį ranką ant sverto. Savaime aišku, Šekspyro kūryba vertingesnė už vieno žmogaus gyvybę. Savaime aišku. Bet, skirtingai nei panelė Vinter, aš gėdijausi tai garsiai pripažinti.

Prieš išeidama iš bibliotekos dar sugrįžau prie „Džeinių Eir" lentynos ir pasiėmiau tomelį, atitinkantį reikalavimus. Maždaug tie, kurių ir reikia, leidimo metai. Tokia, kokios reikia, popieriaus rūšis, atitinka ir šriftas. Parsinešiau knygą į savo kambarį ir pasklaidžiusi greitai radau norimą puslapį.

„Aš paklausiau, iš pradžių nenumanydama, ką jis ketina daryti; bet kai pamačiau, kad jis atsistojo ir užsimojo knyga, ruošdamasis ją sviesti į mane, išsigandusi surikau ir nejučia šokau į šalį, tačiau nepakankamai vikriai: paleista stora knyga pataikė į mane, aš parkritau ir, atsitrenkusi į durų staktą, prasimušiau galvą."

Knyga buvo sveikut sveikutėlė. Netrūko nė vieno lapo. Vadinasi, tikrai ne tas egzempliorius, kurio puslapis atsidūrė Aurelijaus palikime. Kita vertus, kitaip ir negalėjo būti. Jeigu Aurelijaus lapas iš Angelfildo bibliotekos knygos, – *jeigu* tikrai iš ten, – tuomet knyga neabejotinai sudegė drauge su visu namu.

Dar ilgai sėdėjau nieko neveikdama, vien tik mąstydama apie „Džeinę Eir", apie biblioteką, apie krosnį, apie gaisro liepsnose pleškančius namus; kaip išmanydama visa tai dėliojau ir perdėliojau, bet taip ir nepavyko surasti jokių sąsajų.

Antrasis šiuo laikotarpiu ryškiai išsiskyręs dalykas, kurį prisimenu, buvo nutikimas su nuotrauka. Vieną rytą drauge su pusryčiais man ant padėklo atkeliavo ir paketėlis, adresas buvo užrašytas glausta tėčio rašysena. Tai buvo manosios Angelfildo nuotraukos: buvau nusiuntusi tėčiui juostą, kurią jis nunešė išryškinti. Pakuotėje radau kelias ryškias nuotraukas, darytas per

pirmąjį apsilankymą: gervuogių šabakštynai, užžėlę bibliotekos liekanas, vijokliai, besirangantys aukštyn akmeniniais laiptais. Ilgėliau stabtelėjau ties miegamojo nuotrauka – ten buvau akis į akį susidūrusi su savo šmėkla, bet fotoaparatas užfisavo tik blykstės žybsnį virš senojo židinio. Vis tiek išėmiau tą nuotrauką iš krūvos ir pasidėjau atskirai – pakišau po nuimamu knygos aplanku.

Kitos nuotraukos buvo iš antrojo apsilankymo – anos dienos, kai oras fotografuoti toli gražu nebuvo palankus. Daugumoje jų nieko negalėjau įžiūrėti, tik išskydusius, šešėliuotus gniutulus, kuriuose nė neatskirsi, kas yra kas. Tai, ką aš *prisiminiau* iš tos dienos, tebuvo šviesesni ir tamsesni, vietomis pasidabruoti pilkumos sluoksniai, rūkas, plevenantis tarsi gazinio audeklo šydas, mano pačios iškvepiamas, net nežinia, kas labiau: oras ar vanduo. Tačiau fotoaparatas viso to neužfiksavo, o pilkumoje plūduriuojančiose tamsesnėse dėmėse net neįmanoma buvo įžvelgti akmens ar sienos, medžio ar miško. Pasklaidžiusi kelias tokias nuotraukas, net nebaigiau peržiūrinėti jų iki galo. Subraukiau į krūvelę, įbrukau megztinio kišenėn ir nulipau laiptais žemyn, į biblioteką.

Kažin kada, vidur pokalbio, staiga susizgribau, kad jau kuris laikas stojusi tyla. Sėdėjau apkvaitusi. Kaip visada giliai nugrimzdusi į panelės Vinter vaikystės, dvynukių, pasaulį. Mintyse persukau jos balso įrašą, aptikau užfiksuotą intonacijos pasikeitimą, suvokiau, kad netikėtai ji kreipėsi konkrečiai į mane, bet žodžių neįsiminiau.

– Ką? – prasižiojau.

– Kišenė, – pakartojo ji. – Jūs kažką turite kišenėje.

– A... Tik kelias nuotraukas. – Vis dar įstrigusi niekieno prieangyje tarp jos pasakojimo ir savojo gyvenimo, vis dar nesugaudydama išsilaksčiusių minčių, kliūvančiu liežuviu pridūriau: – Angelfildas.

Kai pagaliau visai sugrįžau į savąją tikrovę, nuotraukos jau buvo panelės Vinter rankose.

Iš pradžių ji įdėmiai apžiūrinėjo kiekvieną, įtempusi akis pro akinių stiklus stebeilijo į išskydusius pavidalus, mėgindama įžvelgti atpažįstamas formas. Tačiau vienas šešėliuotas, neiššifruojamas paveikslėlis keitė kitą, ir ji galiausiai išleido tokį tipišką Vidos Vinter atodūsį, bylojantį, kad jos „nieko gera nesitikėk" lūkesčiai patenkinti su kaupu, o lūpos susispaudė į siaurą, kritišką liniją. Sveikąja ranka ji ėmėsi sklaidyti nuotraukas sparčiau, vos užmesdama akį, aiškiai leisdama suprasti, kad jau nė nebesitiki rasti ką nors įdomaus; vos dirstelėjusi, čia pat numesdavo nuotrauką greta savęs ant stalo.

Mane kone užhipnotizavo tos ritmingai ant stalo krintančios pasmerktos nuotraukos. Ant stalviršio išsklido netvarkinga krūvelė – viena nuotrauka krisdavo ant kitos ir nuslysdavo į šalį jos blizgiu paviršiumi, dar ir niekinamai sučežėdama: *niekam tikus, niekam tikus, niekam tikus.*

Ir staiga blizgaus popieriaus šiugždėjimo ritmas sutriko. Panelė Vinter sėdėjo labai tiesi, pastirusi, laikydama rankoje vieną vienintelę nuotrauką, įsisiurbusi į ją akimis, suraukusi antakius. *Pamatė šmėklą*, dingtelėjo man. O paskui, po gerokai užsitęsusios tylos, apsimesdama, kad nė nejunta įdėmaus mano žvilgsnio, pakišo nuotrauką po krūvele kitų ir peržiūrėjo likusias, kaip ir anksčiau, mėtydama po vieną ant stalo. Kai rankoje vėl atsidūrė ta, kuri buvo prikausčiusi jos dėmesį, panelė Vinter jau vos dirstelėjo į ją ir numetė prie kitų.

– Pažiūrėjus nė neatpažinčiau, kad tai tikrai Angelfildas, bet jei jau taip sakote... – šaltai pareiškė ji, o paskui lyg ir visai natūraliu judesiu suglobė visą krūvą į saują, ištiesė man ir netyčia paleido iš rankos.

– Mano ranka... Meldžiu atleisti, – sumurmėjo ji, kai aš pasilenkiau susirinkti ant grindų pasklidusių nuotraukų, bet manęs taip lengvai neapgausi.

O ji jau vėl pradėjo pasakojimą nuo tos vietos, kur vakarykščiai buvo nutraukusi.

Vėliau aš dar kartą peržiūrėjau visą pluoštą. Kai panelė Vinter numetė nuotraukas žemėn, jų eilės tvarka, žinoma, susimai-

šė, bet įspėti, kuri taip prikaustė jos dėmesį, buvo visai nesunku. Krūvoje neryškių, pilkomis dėmėmis išmargintų vaizdų buvo tik viena nuotrauka, iš karto krintanti į akis, išsiskirianti iš kitų. Atsisėdau ant lovos ir įsižiūrėjau į užfiksuotą kadrą; labai gerai prisiminiau ir tą akimirksnį. Skystantis rūkas ir vis aukščiau kylanti saulė – laimingai sutapusios gamtos sąlygos leido prasiskverbti spinduliui, kuris krito tiesiai ant berniuko, tartum tyčia pozuojančio nuotraukai: smakras kilstelėtas, nugara labai tiesi ir tik akyse aiškiai atsispindintis nerimastingas žinojimas, kad bet kurią minutę kietas geltonas šalmas gali nuslysti nuo galvos.

Kodėl ta nuotrauka padarė jai tokį įspūdį? Atidžiai apžiūrėjau foną, bet nieko ypatinga nepamačiau: gyvenamasis namas, jau pusiau nugriautas, buvo tik išsklida pilka dėmė virš vaiko dešiniojo peties. O kiek arčiau matyti vien tik apsauginės tvoros strypai ir „Nevaikščioti" ženklo kampas.

Nejaugi ją galėjo sudominti pats berniukas?

Kokį pusvalandį sukau galvą, stebeilydama į nuotrauką, bet, kai galiausiai prisiverčiau ją padėti, nebuvau nė per plauką priartėjusi prie kokio nors paaiškinimo. Bet, kadangi ji taip sutrikdė, įbrukau ir ją po knygos viršeliu greta neesaties iš veidrodžio rėmo nuotraukos.

Išskyrus berniuko nuotrauką ir „Džeinės Eir" bei krosnies žaidimą, tomis dienomis nenutiko beveik nieko, kas praplėštų nuo galvos iki kojų mane supsčiusią pasakojimo skraistę. Nebent dar galėčiau paminėti katiną. Jis, matyt, perprato ne itin tvarkingą mano dienotvarkę ir, panūdęs trupučio dėmesio, imdavo krebždenti į mano duris kada užsinorėjęs, tiek dieną, tiek naktį. Pabaigdavo iš mano lėkštės kiaušinio ar žuvies likučius. Pamėgo įsitaisyti ant popierių šūsnies ir žiūrėti, kaip rašau. Kitąsyk ištisas valandas margindavau baltą lapą, klajodama tamsiais panelės Vinter istorijos labirintais, bet, kad ir kaip toli nuklysdavau, visąlaik jausdavau, kad mane stebi, o jei nuklysdavau pernelyg toli, regis, tasai katino žvilgsnis pasiekdavo mane giliausioje painiavos glūdumoje ir parodyda-

vo kelią atgal: į kambarį, prie užrašų ir pieštukų, ir drožtuvo. Būdavo, katinas netgi nusnūsti įsitaiso mano lovoje – tada aš palikdavau užuolaidas neužtrauktas, kad pabudęs jis galėtų įsikurti ant palangės ir stebėti judėjimą tamsoje, neįžiūrimą žmogaus akims.

Štai ir viskas. Be šių dalykų, nebuvo nieko daugiau. Vien tik amžina prietema ir istorija.

GRIŪTIS

Nebeliko Izabelės. Neliko Hesteros. Neliko Čarlio. Dabar panelė Vinter ėmėsi pasakoti apie tolesnes netektis.

Užkopusi į palėpę, nugara atsirėmiau į girgždančią sieną. Prisispaudžiau, jausdama, kaip ji linksta, paskui atsitraukiau. Vėl prisispaudžiau ir vėl atsitraukiau. Ir dar kartą, ir dar. Tiesiog gundžiau likimą. O kas nutiktų, svarsčiau, jei siena visai išvirstų? Ar tuomet įgriūtų stogas? Ar krintantys stogo luistai pralaužtų grindų lentas? Ar stogo čerpės ir sijos, ir mūro nuolaužos bildėdamos imtų grumėti kiaurai lubas, ant lovų ir dėžių, lyg būtų prasidėjęs žemės drebėjimas? Ir kas toliau? Ar vieną aukštą nugarmėjusios nuolaužos ten ir sustotų? Galbūt ne? Kaip žemai jos kristų? Aš siūbavau ir siūbavau, erzindama sieną, provokuodama ją griūti, bet ji kaip negriuvo, taip negriuvo. Netgi tuomet, kai jau, regis, vos laikosi, negyva siena dar stulbinamai ilgai gali išstovėti stačia.

O paskui, vidur nakties, staiga pašokau iš miego nuo ausis plėšiančio griausmo. Pats dundėjimas, tiesa, jau buvo nutilęs, bet jo aido virpesius vis dar jutau ausų būgneliuose ir krūtinėje. Išsiverčiau iš lovos ir tekina pasileidau prie laiptų, man pridurmui, neatsilikdama nė per žingsnį, – ir Emelina.

Į galeriją laiptų viršuje įpuolėme tuo pat metu, kai Džonas, kuris miegojo virtuvėje, išniro laiptų papėdėje. Visi sužiurome, akis išpūtę. Vidur koridoriaus stovėjo Misus, su naktiniais

marškiniais, ir užvertusi galvą žiūrėjo aukštyn. Prie pat jos kojų riogsojo didžiulis mūro luistas, o virš galvos lubose žiojėjo skylė dantytais kraštais. Ore sūkuriavo tiršti pilkšvų dulkių debesys, net sunku buvo kvėpuoti. Dulkės tai kilo, tai leidosi, lyg neapsispręsdamos, kur patogiau nusėsti. Iš viršutinio aukšto grindų vis dar byrėjo tinko, cemento trupinėliai, medienos nuoplaišos – čežėdami lyg bėginėjančių pelių kojelės. Jutau, kaip krūpčioja Emelina, kai viršutiniame aukšte dunkstelėdavo dar koks krintantis plytgalis ar lenta.

Akmeniniai laiptai stingdė šalčiu, medienos skiedros, tinko ir mūro nuobiros skaudžiai smaigstė padus. O tarp griūvančių mūsų namų nuolaužų, apsupta debesies dulkių, kurios po truputį jau leidosi aplinkui, stovėjo Misus – tarytum šmėkla. Dulkių pilkumo plaukais, dulkių pilkumo veidu bei rankomis, ilgais, plačiomis klostėmis krintančiais dulkių pilkumo naktiniais marškiniais. Stovėjo pastirusi, nekrustelėdama, ir žiūrėjo į viršų. Priėjau prie jos, akimis pasekiau jos žvilgsnį. Mudvi žiūrėjome pro skylę lubose ir dar toliau – pro skylę kitose lubose, ir dar – pro dar vieną skylę dar vienose lubose. Matėme virš galvos esančio miegamojo tapetus su bijūnais, virš jo esančio kambario sienų apmušalus, margintus grotelėmis su apsivijusiomis jas gebenėmis, matėme ir blyškiai pilkšvas palėpės kambarėlio sienas. Žvilgsnis slydo ir dar aukščiau virš galvų, pro skylę pačiame stoge, kol galiausiai smigo į dangų. Ten nespingsojo nė viena žvaigždė.

Paėmiau Misus už rankos.

– Eime, – ištariau. – Nėra prasmės ten žiūrėti.

Nusivedžiau ją, o ji ėjo su manimi klusniai lyg mažas vaikas.

– Paguldysiu į lovą, – tarstelėjau Džonui.

Šis, baltas tartum vaiduoklis, linktelėjo.

– Taip, – ištarė balsu, apkibusiu dulkėmis. Jis net nežiūrėjo į ją, nepajėgė to ištverti. Vangiai pamojo į skylę lubose. Tai buvo lėtas, nerangus judesys skęstančiojo, kurį srovė jau baigia įtraukti po vandeniu. – O aš pasirūpinsiu šituo.

Tačiau po valandos, kai Misus, nuprausta, aprengta švariais naktiniais marškiniais ir apkamšyta lovoje, užmigo, Džonas vis dar tebebuvo, kur buvęs. Stovėjo lygiai ta pačia poza, kokia jį palikau. Įsistebeilijęs į tą tašką, kur stovėta Misus.

Kitą rytą, kai Misus taip ir nepasirodė virtuvėje, jos žadinti nuėjau aš. Bet taip ir nepavyko pažadinti. Jos siela iškeliavo pro tą skylę stoge ir jos jau nebebuvo su mumis.

– Nebeturime Misus, – pranešiau Džonui grįžusi į virtuvę. – Ji mirė.

Jo veidas nėmaž nepasikeitė. Džonas padėrusiu žvilgsniu ir toliau dėbsojo per virtuvės stalą, lyg nė nebūtų manęs išgirdęs.

– Taip, – galiausiai ištarė, ir tai nebuvo skirta niekieno ausims. – Taip.

Atrodė, kad staiga atėjo galas viskam. Nebenorėjau nieko, tik atsisėsti ir sėdėti taip, kaip Džonas: nejudėdama, dėbsodama į vieną tašką tuštumoje ir nieko neveikdama. Tačiau laikas nesustojo. Vis dar jaučiau, kaip dunksi mano širdis, skaičiuodama sekundes. Jaučiau ir skrandyje vis labiau išsikerojantį alkį, ir troškulį, susitelkusį galugerklyje. Sugniaužė toks liūdesys, kad, regėjos, mirsiu, bet atsitiko priešingai: buvau gėdingai, absurdiškai gyva, tokia gyva, kad, prisiekiu, tiesiog jutau, kaip auga plaukai ir nagai.

Kad ir koks baisus sunkumas užgulė širdį, vis tiek negalėjau visiškai, taip kaip Džonas, atsiduoti savo sielvartui. Hesteros nebebuvo, nebebuvo Čarlio, nebebuvo ir Misus; tam tikra prasme nebebuvo netgi Džono, nors jis, vyliausi, dar sugebės rasti kelią sugrįžti. O tuo tarpu išnirti iš šešėlių teko tai mergaitei, kuri iki šiol slėpėsi rūke. Žaidimų metas baigėsi, reikėjo suaugti.

– Užkaisiu virdulį, – tariau. – Užplikysiu arbatos.

Kalbėjau ir nebepažinau savo balso – tai buvo nebe mano balsas. Kažkokia kita mergaitė, protinga, sumani, paprasta mergaitė sugebėjo įsismelkti po mano oda ir užvaldė kūną. Atrodė, ji puikiai žino, ką daryti. Aš net nelabai nustebau. Juk, šiaip ar taip, didžiąją gyvenimo dalį nieko kita ir neveikiau, tik

stebėjau žmones ir jų gyvenimus. Stebėjau Hesterą, stebėjau Misus, stebėjau kaimiečius.

Aš patyliukais nugrimzdau kažkur savo esybės gelmėse, o sumanioji mergaitė tuo tarpu užkaitė vandenį, įbėrė arbatžolių, užplikė ir išmaišė. Įdėjo du šaukštelius cukraus į Džono puodelį, tris – į manąjį. Kai arbata prisitraukė, nugėriau gurkšnį ir, vos karštas, saldus skystis pasiekė mano skrandį, pagaliau lioviausi drebėti.

SIDABRINIS SODAS

Nespėjau nė dorai pabusti, o jau apniko jausmas, kad kažkas pasikeitę. Dar sekundė, ir aš, vis dar nepraplėšusi akių, jau žinojau, kas tai. Iš kažkur sklido *šviesa*.

Išnykę buvo šešėliai, klostę mano kambarį nuo pirmųjų mėnesio dienų, išsiblaškė pakampėse susikaupusios sutemos, o drauge – ir sielvartinga, patį orą perkošusi jausena. Švytėjo balzganas lango keturkampis, pro jį vidun sroveno mirguliuojanti blyškuma, semianti kiekvieną kambario kertę. Jau taip seniai nieko panašaus nebuvau mačiusi, ir dabar širdis pasiliejo tokiu džiaugsmu, lyg ne naktis būtų pasibaigusi, o pati žiema. Lyg staiga būtų išaušęs pavasaris.

Katinas tupėjo ant palangės ir įdėmiai žvelgė į sodą. Užjutęs, kad sukrutėjau, tučtuojau liuoktelėjo žemėn ir ėmė letenėle skrebenti duris, prašydamasis laukan. Aš apsirengiau, užsimečiau paltą, ir mudu drauge nutykinome laiptais žemyn, paskui – į virtuvę ir iš jos – į sodą.

Savo klaidą supratau iš karto, vos iškėliau koją pro duris į lauką. Buvo dar anaiptol ne diena. Ir švietė ne saulė, o mėnulis, mėnesienos srautas mirguliavo sode, apkraštuodamas medžių lapus sidabru, palytėdamas skulptūrų kontūrus. Sustojau lyg įbesta, užsižiūrėjau į mėnulį. Tobulai apskritas, jis kybojo lyg blyški lėkštė giedrame danguje. Tarytum pakerėta, ko gero, būčiau taip ir prastovėjusi nekrustelėdama iki pat aušros, bet katinas greitai pritrūko kantrybės, ėmė glaustytis apie kojas reikalaudamas dėmesio, ir aš pasilenkiau jo paglostyti. Tačiau,

vos paliečiau kailiuką, gyvūnėlis šastelėjo į šalį, tiesa, čia pat vėl sustojo ir persikreipęs pažvelgė kažkur per petį.

Pasistačiau palto apykaklę, sužvarbusias rankas susibrukau giliai į kišenes ir nusekiau paskui katiną.

Iš pradžių jis vedėsi mane žolėtu taku, apkraštuotu ilgomis gyvatvorėmis. Kairėje pusėje tankiai suaugę kukmedžiai švytėjo, užlieti mėnesienos, dešinėje – stūksojo tamsūs, užkloti mėnulio šešėlio. Pasukome į rožyną, kur apkarpyti rožių krūmai panėšėjo į negyvų šakelių šluotražius, bet rožyną supanti įmantri, rangyta Elžbietos laikų stiliaus buksmedžių gyvatvorė čia brido į mėnesienos srautą, čia suko į šešėlį, tai suspindėdama sidabru, tai tvoksdama neperregima juoduma. Ne kartą ir ne du mielai būčiau pastoviniavusi ilgiau: prie vienišo gebenės lapo, pasisukusio tokiu kampu, kad mėnulio spindulys laižė visą jo plokštumą, prie netikėtai atsivėrusio reginio – milžinas ąžuolas, nesuvokiamai ryškiu kontūru įsirėžęs blyškiame danguje, – bet sustoti negalėjau. Katinas nė nestabtelėdamas tipeno pirma manęs, neskubriai ir tikslingai, iškelta uodega, panašiai kaip turistų grupės gidas iškelia skėtį: *čionai, sek paskui mane.* Tvora apjuostoje sodo dalyje jis stryktelėjo ant sienelės, supančios fontano duburį, ir nustypčiojo ja per visą pusapskritimį, visiškai nepaisydamas mėnulio atspindžio vandenyje – šis tvieskė lyg spindinti moneta tvenkinėlio dugne. Atsidūręs ties arka, gaubiančia įėjimą į žiemos sodą, gyvūnėlis dryktelėjo žemėn ir nutapeno ten link.

Po arka stabtelėjo. Susitelkęs įdėmiai pažvelgė į kairę, į dešinę. Kažką pamatė. Ir nutykino ten, tuojau dingdamas man iš akių.

Smalsumo pagauta, aš ant pirštų galiukų nustyplinau ten, kur buvo sustojęs jis, ir pati apsidairiau.

Žiemos sodas – išties spalvingas reginys, bet pamatyti jį reikia tinkamu paros metu, tinkamu metų laiku. Labiausiai gyvybę jam įkvepia dienos šviesa. Vidurnaktį čia apsilankęs svečias turi gerai įtempti akis, panūdęs pamatyti jo grožybes. Buvo pernelyg tamsu, kad įžiūrėčiau plačius žemaūgio čėro lapus,

apkėtusius tamsią dirvą, dar pernelyg toli pavasaris, kad pasigrožėčiau snieguolių vaiskumu, pernelyg šalta, kad savo kvapą paskleistų raudonžiedis žalčialunkis. Užtat įžiūrėjau hamamelį – jo šakeles jau greitai padabins virpčiojantys geltoni ir oranžiniai spurgai, bet pačios šakos ir dabar traukė akį. Plikos, be menkiausio lapelio, bet kauburiuotos dailiais gumburėliais, išsirangiusios laisvai, bet santūriai ir elegantiškai.

O hamamelio papėdėje, pakumpęs prie žemės, dūlavo į gniutulą panašus žmogaus siluetas.

Taip ir sustingau vietoje.

Figūra tai pasilenkdavo, tai išsitiesdavo, nerangiai keisdama padėtį, trūksmingais pūkšniais iškvėpdama orą, niurgzčiodama nuo įstangos.

Vieną nepaprastai lėtą, iki begalybės ištįsusią sekundę mano užkunkuliavusios mintys vijo viena kitą, ieškodamos paaiškinimo, ką kažkoks žmogus galėtų veikti panelės Vinter sode žiemą. Kai ką žinojau iš karto, nereikėjo apie tai net susimąstyti. Kad žmogus, klūpantis tamsoje ant žemės, tikrai negalėjo būti Morisas. Nors kaip tik jį būtų užvis labiau tikėtina užklupti sode, man net mintis neatėjo, kad tai gal jis. Ne tas jo liesas, kaulėtas kūnas, ne taupūs jo judesiai. Ir ne Džudita. Švarutėlė, tvarkinga, rami Džudita visada sutvarkytais nagais, kruopščiai sušukuotais plaukais ir nublizgintais batais – ir ji rausiojasi sode pačioj nakties aky? Neįmanoma. Šitų dviejų galimybių nevertėjo net svarstyti, tai ir nesvarsčiau.

Užtat per tą sekundę mano mintys gal šimtą kartų suskubo peršokti nuo vieno varianto prie kito.

Tai panelė Vinter.

Tai negali būti panelė Vinter.

Tai buvo panelė Vinter – nes tai tikrai buvo ji. Atpažinau ją. Jutau ją. Tai buvo ji, ir aš visiškai aiškiai tą žinojau.

Tai negalėjo būti ji. Panelė Vinter – silpna ir ligota. Panelė Vinter niekada nepakyla iš vežimėlio. Panelė Vinter pernelyg sunkiai serga, ji neįstengtų net pasilenkti žolės išrauti, tad ką

kalbėti apie bandymus štai šitaip klūpoti ant šaltos žemės ir karštligiškai rausti dirvą rankomis?

Vadinasi, ne panelė Vinter.

Ir viską dėlto, nepaisant nieko, nors ir visiškai neįmanoma, bet tai buvo ji.

Ta pirmoji sekundė buvo neapsakomai ilga ir beviltiškai gluminanti. Užtat antroji, kai jos pagaliau sulaukiau, ištiko staigiai.

Pavidalas sustingo... pasisuko... pasikėlė... Ir aš supratau.

Panelės Vinter akys. Švytinčios, kone antgamtiškai žalios.

Bet – veidas ne panelės Vinter.

Randuotos ir dėmėtos odos lopinys, išvagotas tokių gilių properšų, kokiomis neišvagoja joks amžius. Dvi gruoblėtos įdaubos – skruostai. Perkreiptos lūpos: viena pusė – tobulos formos lankas, bylojantis apie buvusį grožį, o kita – tik balzganos mėsos vypsnys.

Emelina! Panelės Vinter sesuo dvynė! Ji gyva, ji gyvena šiuose namuose!

Mintys galvoje susimaišė, pulsas kalė ausyse; šokas buvo toks stiprus, kad nebeįstengiau nė krustelėti lyg paralyžiuota. Būtybė nemirksėdama stebeilijo į mane, ne iškart susizgribau, kad ji toli gražu neišsigando taip, kaip aš. Bet ir ją, regis, sukaustė tie patys kerai. Abi sustingusios stovėjome tamsoje.

Ji atitoko pirmoji. Pakėlė tamsią, žemėtą ranką, primygtiniu gestu mostelėjo į mane ir kimiu balsu išgargė visą papliūpą beprasmių garsų.

Buvau tokia suglumusi, kad nesuskubau laiku reaguoti, nespėjau net išmekenti jos vardo, o ji jau apsisuko ir nuskubėjo sau, pasvirusi į priekį, pasmukusiais pečiais. Čia pat iš šešėlių išniro katinas. Ramiai pasirąžė ir, nekreipdamas jokio dėmesio į mane, nucimpino jai iš paskos. Abu dingo po arka, aš likau viena. Aš ir išknaisiotos dirvos lopinys.

Aha, lapės, kurgi ne.

Kai moteris ir katinas išnyko, aš, ko gero, net būčiau sugebėjusi save įtikinti, kad visa tai man tik pasivaideno. Kad

vaikščiojau miegodama, kad sapne man pasirodė Adelinos dvynė ir sušnypštė slaptą, neperprantamą žinią. Tačiau žinojau, kad tai nutiko iš tikrųjų. Ir nors moters nebebuvo matyti, vis dar girdėjau, kaip ji toldama dainuoja. Atpažinau tą patį iš proto varantį penkių natų fragmentą be jokios melodijos. Lia lia lia lia lia.

Stovėjau ir klausiausi, kol garsas ištirpo tolumoje.

Tik tada susizgribau, kad šąla rankos ir kojos. Apsisukau ir patraukiau atgal į namą.

FONETINIS ALFABETAS

Praslinko jau daugybė metų nuo to laiko, kai aš išmokau fonetinį alfabetą. Viskas prasidėjo nuo lentelės, kurią aptikau lingvistikos knygoje tėčio knygyne. Iš pat pradžių toji knyga manęs nėmaž nesudomino, bet paskui vieną savaitgalį neturėjau ką veikti, ir pati nepajutau, kaip mane pakerėjo ženkliukai ir simboliai, kuriais buvo išmarginti jos puslapiai. Aptikau begalę ir pažįstamų, ir neregėtų raidžių. Buvo didžiųjų *N*, visiškai nepanašių į mažąsias *n*, didžiųjų *Y*, skirtingų nuo mažųjų *y*. Dar kitos raidės, *n* arba *d*, arba *s*, arba *z* buvo su juokingomis kilpelėmis ar uodegėlėmis, o *h*, *i* ir *u* galėjau perbraukti panašiai kaip *t*. Tie padūkę, neįtikėtini hibridai mane sužavėjo: primarginau ištisus puslapius raidžių *m*, čia pat virstančių į *j*, prirašinėjau *v*, grėsmingai apsižergusių mažytes *o* – panašiai kaip cirko artistai šunys, balansuojantys ant kamuolių. Aptikęs mano lapus su šitais kringeliais, tėtis paaiškino, kaip kiekvieną iš jų reikia tarti. Tai buvo tarptautinis fonetinis alfabetas, kuriuo, kaip netrukus įsitikinau, galėjau užrašyti žodžius taip, kad atrodytų lyg matematikos formulė, kitus – kad atrodytų kaip slaptas kodas, ir dar kitus – kad atrodytų lyg kokios kadai užmirštos kalbos žodžiai.

Man ir reikėjo prarastos kalbos. Tokios, kuria galėčiau bendrauti su pražuvusiais. O vieną ypatingą žodį užrašinėdavau begalę kartų. Sesers vardą. Tai buvo mano talismanas. Sulankstydavau lapą su šiuo žodžiu į sudėtingą miniatiūrinį origamį, visuomet laikydavau tą lankstinį šalia savęs. Žiemą jis įsikur-

davo palto kišenėje, vasarą – kutendavo blauzdą įkištas į kojinę. Naktį netgi miegodama nepaleisdavau jo iš saujos. Bet, kad ir kaip rūpinausi, ne visada pasisekdavo suvaikyti tuos popierėlius. Vienus pamesdavau, susilankstydavau naujus, kitąsyk aptikdavau senuosius. Kartą, kai motina vieną jų bandė jėga išplėšti man iš saujos, norėdama jai sutrukdyti, ėmiau ir prarijau skiautę, nors ji ir nebūtų mokėjusi perskaityti slaptąja kalba užrašyto žodžio. Bet, kai kitąsyk pamačiau, kaip tėtis iš šiukšlių kaugės stalčiaus dugne paėmė nupilkusį ir sučiurusį popiergalį, kaip jį išlankstė, aš nė piršto nepakrutinau, kad jį sustabdyčiau. Kai tėtis perskaitė slaptąjį vardą, jo veidas persimainė, o kai pakėlė į mane akis, šios buvo kupinos sielvarto.

Jis būtų man kažką pasakęs. Netgi spėjo prasižioti, bet aš prispaudžiau pirštą prie savo lūpų, ragindama jį verčiau patylėti. Negalėjau leisti, kad jis ištartų jos vardą. Argi jis pats nebandė nukišti jos į pačią tamsiausią kertę? Argi netroško jos užmiršti? Argi nesistengė nuslėpti jos nuo manęs? Dabar į ją jis jau nebeturėjo jokių teisių.

Ištraukiau popierėlį jam iš rankos ir pasišalinau iš kambario, netarusi nė žodžio. Užkopusi į trečią aukštą, įsitaisiau ant palangės ir įsidėjau popieriaus gniužulėlį į burną: pajutau sausą, šiek tiek medieną primenantį prieskonį ir nurijau. Ištisus dešimt metų mano tėvai laikė jos vardą palaidotą tyloje, stengdamiesi užmiršti. O dabar jau aš sergėsiu jį – savo pačios tyloje. Ir prisiminsiu.

Greta su kliūvančiu liežuviu septyniolika kalbų laužomais „labas“, „sudie“ ir „atsiprašau“, greta mano gebėjimo išberti graikišką abėcėlę nuo pradžios iki galo ir nuo galo iki pradžios (nors per visą gyvenimą taip ir neišmokau nė žodžio graikiškai), fonetinis alfabetas buvo vienas tų nedaugelio slaptų, atsitiktinių beverčio žinojimo šulinių, užsilikusių iš mano knyginės vaikystės. Mokiausi jo tiktai šiaip sau, vien dėl to, kad buvo smagu, – ir panaudoti anais laikais galėjau tiktai labai asmenišku tikslu, – tad metams bėgant nė nesistengiau tų žinių gaivinti. Štai kodėl, kai grįžusi iš sodo pieštuku prisiliečiau prie

popieriaus, norėdama užfiksuoti primygtinio Emelinos kuždesio žvarbius šnypščiamuosius ir pučiamuosius priebalsius, sprogstamuosius priebalsius ir vibruojantį garsą „r“, teko bent kelis kartus pradėti iš naujo.

Po kokio trečio ar ketvirto mėginimo klestelėjau ant lovos ir įsmeigiau žvilgsnį į pakraigliotą kilpelių, ženklų ir simbolių eilutę. Ar pavyko užrašyti tiksliai? Mane apniko abejonės. Ar tikrai teisingai prisiminiau visus garsus, kol nuėjau penkių minučių kelią iki savo kambario? Ar gerai prisimenu patį fonetinį alfabetą? O kas, jei pirmieji nesėkmingi mano bandymai užgožė įsimintus garsus?

Sušnibždėjau tai, ką buvau užrašiusi. Sušnibždėjau dar kartą, primygtinai. Palūkėjau – bene iš atminties atsklis aidas, patvirtinantis, jog nesuklydau? Nieko nesulaukiau. Vadinasi, tai tik iškraipyta parodija, nevykęs bandymas užrašyti tai, ką ir išgirdau neteisingai, ir ko pusę spėjau išbarstyti iš atminties. Beviltiška.

Verčiau dar kartą užrašyti slaptąjį vardą. Burtažodį, užkeikimą, raganišką talismaną.

Jis niekada nesuveikė. Ji niekad taip ir nepasirodė. Aš vis dar viena.

Sumaigiau popierių į gniutulą ir nušveičiau į kampą.

KOPĖČIOS

– Tikiuosi, mano istorija jums nepakyrėjo, neatrodo beviltiškai nuobodi, panele Lea?

Tokių ir panašių priekaištų man teko išgirsti ne vieną, kai kitą dieną, klausydamasi panelės Vinter pasakojimo, neįstengiau suvaldyti žiovulio, be paliovos marksčiausi ir tryniau akis.

– Atleiskite. Aš tiesiog pavargusi.

– Pavargusi! – sušuko ji. – Atrodote taip, lyg pati mirtis būtų pažvelgusi į akis! Jums iš tiesų praverstų bent kartą kaip reikiant pavalgyti. Ir kas gi jums darosi?

Gūžtelėjau pečiais.

– Tiktai pavargau. Daugiau nieko.

Papūtusi lūpas ji griežtai nužvelgė mane, bet nieko daugiau nebepridūrė ir ėmė pasakoti toliau.

Paskui šešis mėnesius gyvenimas klostėsi daugmaž pakenčiamai. Erdvę teko apriboti – įsitaisėme vos keliose patalpose: virtuvėje, kur Džonas nakvodavo, svetainėje ir bibliotekoje. Mes, mergaitės, užpakaliniais laiptais užkopdavome į vieną iš miegamųjų, kuriame, kaip atrodė, dar buvo saugu. Miegodavome ant čiužinių, kuriuos atvilkome iš savo senojo kambario – lovos buvo pernelyg sunkios, jų neįstengėme net pajudinti iš vietos. Šiaip ar taip, dabar, kai šeimynos taip ženkliai sumažėjo, namas atrodė gerokai per didelis. Mes – visi tie, kurie dar liko gyvi, –

jautėmės šiek tiek saugiau, paprasčiau buvo ir prižiūrėti susitraukusią gyvenamąją erdvę. Vis dėlto mums taip ir nepavyko galutinai užmiršti likusios namo dalies, lėtai pūvančios už sandariai uždarinėtų durų lyg kokia gangrenos pakąsta galūnė.

Emelina įjunko kurti kortų žaidimus, skirdavo tam kone visą laiką. „Paloškime, – be paliovos niauzgė, – paloškime, nagi!“ Anksčiau ar vėliau aš pasiduodavau ir nusileisdavau. Jos sukurti žaidimai būdavo sudėtingi, taisyklės be paliovos keisdavosi – jas suprasdavo tik ji pati, taigi visada ir laimėdavo, kuo negalėdavo atsidžiaugti. Ir dar ji nuolat maudydavosi. Meilė muilui bei karštai voniai taip ir neišblėso, ji ištisas valandas mirkdavo vandenyje, kurį būdavau pasišildžiusi skalbti bei indams plauti. Bet aš neniurzgėdavau. Jei bent viena iš mūsų jaučiasi laiminga, ir tai geriau negu nieko.

Kol dar nebuvome uždarinėję negyvenamų kambarių, Emelina išrausė Izabelės spintas, susirinko sukneles, kvepalų buteliukus, batelius – ir visa tai susandėliavo mūsiškiame stovyklavietę primenančiame kambaryje. Jaučiausi taip, lyg reikėtų miegoti persirengimo kabinoje. Emelina dėvėjo tas sukneles. Kai kurios jų prieš kokius dešimtį metų buvo išėjusios iš mados, kitos – tikriausiai priklausiusios dar Izabelės motinai – ir išvis gal trisdešimties ar keturiasdešimties metų senumo. Vakarais Emelina linksmindavo mus, dramatiškai įžengdama į virtuvę išsipusčiusi pačiais ekstravagantiškiausiais pašvitais. Vilkėdama tas sukneles ji atrodė kur kas vyresnė nei penkiolikos – jau tikra moteris. Ir aš neįučia prisimindavau Hesteros pokalbį su daktaru sode: *Nėra jokios priežasties, kuri sutrukdytų Emelinai vieną gražią dieną ištekėti,* – o paskui prisimindavau dar ir tai, ką pasakodavo Misus apie Izabelę ir iškylas: *Ji buvo iš tų merginų, į kurias vos pažvelgę vyrai ima varvinti seilę ir nori prisiliesti.* Ir širdį sugniaužda vo nerimas. Bet paskui Emelina šleptelėdavo ant kėdės virtuvėje, išsitraukdavo iš šilkinio krepšelio kortų malką ir imdavo niaugzti, taip visai vaikiškai: „Nagi, paloškime, nagi.“ Ir man iškart atlėgdavo, bet dėl viso pikto nuolat žiūrėdavau, kad ji išsipuošusi nė nosies nekištų iš namų.

Džoną užvaldė apatija. Vis dėlto jis sugebėjo išsijudinti bent tiek, kad padarytų tai, kas tiesiog netilpo galvoj: įsitaisytų berniuką, talkinantį jam sode.

– Nieko tokio, – pareiškė. – Juk tai senojo Proktoro vaikis, Ambrozas. Tykus berniukas. Ilgai neužsibus. Tik tol, kol aš aptvarkysiu namą.

Vadinasi, – amžinai, žinojau aš.

Berniukas prisistatė į darbą. Tai buvo augalotas vaikinas, aukštesnis už Džoną ir platesnių pečių. Abudu stovėjo, susibrukę rankas į kišenes, aptarinėjo, ką tądien reikėtų nuveikti, o paskui vaikinas kibo į darbą. Kasė jis kantriai, taupiais judesiais; ritmingas, nesiliaujantis jo kastuvo skimbčiojimas į dirvą netrukus ėmė ardyti man nervus.

– Kuriems galams jis mums reikalingas? – paklausiau. – Jis – pašalinis, kaip ir visi kiti.

Bet Džonui tas vaikinas nebuvo pašalinis. Gal todėl, kad jis buvo iš Džono pasaulio – vyrų pasaulio, pasaulio, kurio aš nepažinojau.

– Jis geras vaikis, – protarpiais vis tardavo Džonas, atsakydamas į mano klausimus. – Darbo nebijo. Per daug neklausinėja, per daug nešneka.

– Jei liežuvį ir laiko prikandęs, akis abipus nosies vis tiek turi.

Džonas tik neramiai gūžtelėjo pečiais ir nukreipė žvilgsnį į šalį.

– Juk aš irgi amžinai čia nebūsiu, – galiausiai tarė. – Negali viskas šitaip ir tęstis visą laiką. – Jis vangiu judesiu parodė į namą, į jo gyventojus, į mūsų gyvenimą jame. – Vieną gražią dieną tai turės pasikeisti.

– *Pasikeisti?*

– Jūs juk užaugote. Vadinasi, viskas netrukus jau nebebus taip, kaip buvo, argi ne? Vienas dalykas – kai jūs vaikai, bet kai suaugusios...

Aš nebelaukiau, nuėjau sau. Visiškai nenorėjau sužinoti to, ką jis ketino pasakyti.

Emelina, įsitaisiusi kambaryje, knaibė žibučius nuo vakarinio šalio ir dėjo į savo brangenybių dėžutę. Atsisėdau greta jos. Visiškai įsitraukusi į darbą, ji net nepakėlė galvos, kai įėjau. Jos putnūs, į galą smailėjantys pirštai negailestingai timpčiodavo žibutį, kol šis atitrūkdavo, tada mesdavo į dėžutę. Darbas ėjosi lėtai, bet Emelina turėjo visą pasaulio laiką. Romus jos veidas nėmaž nepasikeisdavo, kai pasilenkdavo prie šalio. Lūpos buvo kietai sučiauptos. Žvilgsnis tuo pat metu ir įdėmus, ir svajingas. Viršutiniai akių vokai protarpiais nusileisdavo, pridengdami skaisčiai žalias akių raineles, bet, vos pasiekę apatinius, tuojau vėl pakildavo, atidengdami nepasikeitusią žalumą.

Nejaugi ir aš iš tikrųjų atrodau taip pat? – susimąsčiau. Na taip, atspindys veidrodyje mane jau kadai įtikino, kad mano akys – lygiai tokios pat. Žinojau, kad ir man, ir jai ant sprando, po ryškiai rudų plaukų kupeta, yra susimetusi tokia pat neklusni garbana. Ir dar puikiai žinojau, kokį įspūdį padarome kaimiečiams tomis retomis progomis, kai, susikibusios už rankų, apsirengusios vienodomis suknelėmis, išeiname pasivaikščioti Gatve. Ir vis tiek aš nebuvau labai panaši į Emeliną, argi ne taip? Mano veide niekad, jokiu atveju neįžiūrėsi šitokio susitelkimo ir ramybės. Jį nuolatos perkreipia nusivylimo grimasa. Aš prikandu lūpą, piktai atmetu per petį plaukus, kibirkščiuoju nekantrumu. Nieku gyvu negalėčiau šitaip romiai darbuotis kaip Emelina. Raučiau žibučius dantimis.

Juk niekada manęs nepaliksi, ar ne? – norėjau klausti. Nes aš nepaliksiu tavęs. Mudvi liksime čia amžinai. Abi kartu. Kad ir ką zaunytų Džonas Daigas.

– Gal nori pažaisti?

Ji nesitraukė nuo savo tylaus triūso, lyg nė nebūtų išgirdusi.

– Pažaiskime vestuves. Tu galėsi būti nuotaka. Nagi. Gali užsidėti... šitą. – Iš senovinių pašvitų krūvos, suverstos kampe, ištraukiau pageltusio plonyčio audinio skiautę. – Tu tik pasižiūrėk, visai kaip šydas.

Ji vis tiek nė akių nepakėlė, netgi tada, kai užmečiau atraižą jai ant galvos. Tik nubloškė ją šalin ir vėl suskato timpčioti žibutį.

Tada mano dėmesį patraukė jos brangenybių dėžutė. Hesteros raktai tebebuvo čia, vis dar tokie pat tvaskantys, nors Emelina, bent kiek buvo galima spėti, jau kadų kadai pamiršo buvusią jų savininkę. Buvo čia ir Izabelės papuošalų nuolaužų, blizgančių saldainių popierėlių – kadaise Hestera palepino ją saldėsiais, gana grėsmingai atrodanti stambi sudaužyto žalio butelio šukė, skiautė kaspino paauksuotais kraštais – šis kažkada buvo mano, man jį padovanojo Misus, bet taip seniai, kad susipainiočiau, skaičiuodama metus. Po visa seno šlamšto kauge, reikia manyti, tebegulėjo ir susivėlę sidabriniai siūleliai, kuriuos Emelina traukiojo iš užuolaidos aną dieną, kai atvyko Hestera. Per rubinų, stiklo ir blizgių šiukšlių sluoksnį išvydau pusiau užžertą dar kažkokį daiktą, kuris čia, regis, visai netiko. Kažkas – lyg ir odos skivytas. Pakreipiau galvą, kad geriau įžiūrėčiau. Ak taip! Štai kodėl Emelina panūdo jį turėti! Įspaustos auksinės raidės. ENOR. Ką galėtų reikšti ENOR? Kieno nors vardas? Pakreipiau galvą į kitą pusę ir akis užkliuvo už dar kai ko. Mažytėlaitė spynelė. Ir dar – mažytėlaitis raktelis. Ką gi, nenuostabu, kad šitas daikčiukas surado kelią į Emelinos lobių skrynelę. Auksuotos raidės ir dar raktas! Reikia manyti, tai – visų jos lobių pažiba. Staiga man tartum nušvito akyse. ENOR! Dienoraštis!

Ištiesiau ranką.

Žaibo tvyksnio staigumu – niekad nereikia spręsti pagal išvaizdą, ji gali būti apgaulinga – Emelinos pirštai nusileido ant mano riešo ir susigniaužė lyg spaustuvai, sutrukdydami man prisiliesti. Ji nė nepažvelgė į mane. Tvirtu judesiu atitraukė mano ranką ir užtrenkė dėžutės dangtelį.

Ant mano riešo liko baltos dėmelės – jos pirštų įspaudai.

– Aš išvažiuosiu, – išmėginau dar vieną variantą, ką galėčiau pasakyti. Bet balsas nuskambėjo nelabai įtaigiai. – Tikrai. O tave paliksiu čia. Aš jau tuojau užaugsiu ir gyvensiu *viena pati.*

Tada kupina gailesčio sau oriai atsistojau ir išėjau iš kambario.

Jau vakarėjo, kai ji pagaliau atėjo į biblioteką manęs ieškoti. Sėdėjau ant palangės, užsitraukusi užuolaidą, kad manęs nesimatytų, bet ji nosies tiesumu priėjo prie lango ir dirstelėjo už užuolaidos. Girdėjau artėjančius jos žingsnius, pajutau, kaip sujudėjo praskleidžiama užuolaida. Kakta prisispaudusi prie stiklo, stebėjau jį iš kitos pusės apkibusius lietaus lašus. Juos virpino vėjas; tai vienas, tai kitas lašas atitrūkdavo ir nuslysdavo žemyn, pakeliui prarydamas kiekvieną pasitaikiusį lašelytį, paskui save palikdamas vingiuotą sidabrinį pėdsaką. Emelina prisiartino, padėjo galvą man ant peties. Piktai gūžtelėjau, nupurčiau ją. Net neketinau atsisukti ir su ja kalbėtis. Ji paėmė mano ranką ir kažką užmovė ant piršto.

Palūkėjau, kol ji išeis, tiktai tada užmečiau akį. Žiedas. Ji padovanojo man žiedą.

Persukau akmenį vidinėn, delno, pusėn ir prikišau prie pat lango. Šviesoje akmuo ūmai atgijo. Žalias, tokios pat spalvos kaip mano akys. Tokios pat spalvos kaip Emelinos akys. Ji padovanojo man žiedą. Sulenkiau pirštus, tvirtai sugniaužiau kietą kumštį su akmeniu viduryje.

Džonas išnešdavo išpilti prilytus kibirus, skusdavo ir virdavo daržoves, nueidavo į fermą parnešti pieno bei sviesto. Bet, vos atlikdavo kurį nors iš šių darbų, tam, regis, išeikvodavo visą pamažu sutelktą energiją, ir aš kaskart vis svarstydavau, ar jam pakaks jėgų pakelti liesam savo kūnui iš už stalo ir imtis kitos užduoties.

– Gal nueitume į figūrinių medžių sodą? – pasiūliau. – Galėtum man parodyti, ką ten reikia daryti.

Jis neatsakė. Tikriausiai nė neišgirdo. Bet aš, palūkėjusi keletą dienų, paklausiau to paties dar kartą. Paskui – ir dar kartą. Ir dar.

Ir galiausiai jis nuėjo į pašiūrę, kur pagalando sodo žirkles, darbuodamasis tokiu pat, kaip kadaise, tolygiu ritmu. Paskui mudu pasiėmėme ilgas kopėčias, išnešėme pro duris.

– Štai šitaip, – tarė Džonas ir pakėlęs ranką parodė man, kaip įtvirtinti kopėčių apsauginį sankabą. Tada išskėtė kopėčias, atrėmęs į tvirtą sodo tvoros mūrą. Aš keliskart pabandžiau užkabinti ir vėl atkabinti sankabą, palypėjau kelias pakopas aukštyn, vėl nulipau žemėn.

– Atremtos į kukmedį jos nestovės taip tvirtai, – perspėjo Džonas. – Bet, jeigu teisingai pastatai, lipti gana saugu. Reikia išsiugdyti tam jausmą.

Mudu patraukėme į figūrinių medžių sodą. Džonas nusivedė mane prie vidutinio aukštumo kukmedžio, jau beveik visiškai praradusio turėtą formą. Aš susyk buvau ir bestatanti kopėčias.

– Ne, ne! – sudraudė mane Džonas. – Pernelyg nekantrauji.

Jis lėtu žingsniu apsuko tris ratus aplink medį. Tada atsisėdo ant žemės, prisidegė cigaretę. Atsisėdau greta jo, jis pridegė ir man.

– Niekada nekarpyk saulėtojoje pusėje, – ėmė aiškinti jis. – Žiūrėk, kad šakų, kurias karpai, neužklotų ir tavo pačios šešėlis. – Jis kelis kartus užsitraukė dūmą. – Saugokis debesų. Kai jie malasi virš galvos, žiūrėk, kad nenukreivotų linija. Išsirink kokį nors nejudantį daiktą, į kurį remtųsi žvilgsnis. Tarkime, stogą ar tvorą. Tai bus tau tarsi inkaras, kuriuo prisitvirtinsi. Ir dar, niekados neskubėk. Apžiūrinėji triskart ilgiau, nei kerpi. – Kalbėdamas jis nė valandėlei neatitraukė žvilgsnio nuo medžio, kaip ir aš. – Kol karpai priekyje, visąlaik turi jausti, kaip atrodo kita pusė, kai karpai užpakaly – kaip atrodo priekis. Ir dar, kerpi ne vien žirklėmis. Dirbti turi visa ranka iki pat peties.

Užbaigėme cigaretes, kulnais sutrynėme nuorūkas.

– Ir pagaliau, pažiūrėk į medį iš tolo, o paskui, kai žiūrėsi iš arti, laikyk jo vaizdą galvoje.

Buvau jau pasiruošusi.

Triskart bandžiau statyti kopėčias prie medžio, kol pagaliau jis nutarė, kad jos stovi pakankamai tvirtai. Tada pasiėmiau žirkles ir užlipau viršun.

Triūsiau tris valandas. Iš pradžių niekaip negalėjau atsikratyti minčių apie aukštį, vis dirsčiojau žemyn ir turėdavau prisiversti palypėti ant dar vieno skersinio. Ir kaskart, kai perkeldavau kopėčias į kitą vietą, tik po kažkelinto bandymo patikėdavau, kad lipti jomis saugu. Bet galų gale darbas mane įtraukė. Buvo nė motais, kaip aukštai atsidūriau, nes visą dėmesį sutelkdavau į kuriamą formą. Džonas niekur nesitraukė ir beveik nekalbėjo. Tik retsykiais mestelėdavo kokią pastabą: *Žiūrėk, kur krinta tavo šešėlis!* Arba: *Neužmiršk, kaip atrodo antroji pusė!* Bet daugiausia tik tylomis stebėjo, dūmydamas vieną cigaretę po kitos. Ir tik tada, kai paskutinį kartą nuslydau kopėčiomis žemyn, atkabinau ir sustūmiau sankabą, aš suvokiau, kaip nuo žirklių svorio paskaudo rankos. Bet tai man nerūpėjo.

Atsitraukiau iš tolėliau apžiūrėti savo darbo. Triskart ratu apėjau aplink medį. Širdis taip ir šokinėjo. Atrodė *puikiai.*

Džonas linktelėjo.

– Neblogai, – įvertino. – Susidorosi.

Nuėjau į pašiūrę pasiimti kopėčių, mat ketinau apkarpyti didįjį cilindrą, bet kopėčių nebebuvo. Vaikinukas, kurio taip ir nepamėgau, darbavosi sode su grėbliu. Susiraukusi nupėdinau pas jį.

– Kur kopėčios?

Tai buvo išvis pirmieji mano jam ištarti žodžiai.

Mano stačiokiškumo jis nepaisė ir atsakė mandagiai:

– Kopėčias paėmė ponas Daigensas. Jis ten, prie namo, iš priekinės pusės. Taiso stogą.

Aš pasivaišinau cigarete iš pakelio, kurį Džonas buvo palikęs pašiūrėje, ir užsirūkiau, su panieka dėbčiodama į vaikiną, svaidantį pavydžius žvilgsnius į cigaretes. Tada pagalandau sodo žirkles. Man patiko galąsti, tad pagalandau ir sodininko peilį,

nesiskubindama, stengdamasi atlikti darbą kuo geriau. Visą tą laiką akmens, šiūruojančio ašmenis, ritmui antrino grumstus gremžiančio grėblio ritmas. Galiausiai pažvelgiau į saulę ir pagalvojau: juk jau vėloka imtis didžiojo cilindro. Ir tik *tada* nuėjau ieškoti Džono.

Kopėčios dryksojo ant žemės. Jų kojos buvo nenormaliai išsiskėtusios; metalinis griovelis, turįs laikyti jas išskėstas įprastu kampu, – išplėštas iš medienos, statinio šone žiojėjo plyšys su stirksančiais šipuliais. O šalia kopėčių gulėjo Džonas. Jis nė nekrustelėjo, kai paliečiau jo petį, nors buvo šiltas kaip saulės spindulys, laižantis išsiklaipiusias jo rankas bei kojas ir sukrešėjusio kraujo prisivėlusius plaukus. Jis žvelgė tiesiai į giedro dangaus mėlynę, bet jo paties akių mėlynė buvo keistai apsiūkusi.

Protingoji mergaitė staiga mane apleido. Dabar aš vėl buvau tik aš – negudrus vaikas, išvis beveik niekas.

– Ką man dabar daryti? – sukuždėjau.

– Ką man dabar *daryti*? – mane išgąsdino mano pačios balsas.

Išsitiesusi ant žemės, sugniaužusi Džono ranką, jausdama, kaip į smilkinį graužiasi aštrios žvyro kruopelytės, stebėjau, kaip pro šalį slenka laikas. Tįstantis bibliotekos erkerio šešėlis užklojo žvyrą, pasiekė atokiausius kopėčių skersinius. Ir ėmė kopti aukštyn, po vieną skersinį, vis labiau artėdamas prie mūsų. Galiausiai pasiekė apsauginį sankabą.

Sankabas. Kodėl Džonas nepatikrino sankabo? Juk turėjo patikrinti? Aišku turėjo, visada patikrindavo, ar sankabas laiko tvirtai. Bet jeigu vis dėlto *patikrino*, tuomet kaip... kodėl?..

Svarstyti to nebuvo jokios prasmės.

Skersinis po skersinio šešėlis šliaužė vis arčiau mūsų. Pasiekė Džono šukuotinės vilnos kelnes, paskui – žaliuosius marškinius, paskui – plaukus. Kokie išskydę jo plaukai! Kodėl negalėjau geriau juo pasirūpinti?

Apie tai galvoti irgi nebuvo prasmės. Bet ką daryti, kad negalvočiau? Tuo pat metu, kai pastebėjau Džono plaukų baltumą, pastebėjau ir pernelyg gilias griovas, kurias žvyre įrėžė kopėčių galai, kai jos svirdamos išsprūdo Džonui iš po kojų.

Daugiau – jokių pėdsakų. Žvyras – ne smėlis ir ne sniegas, netgi ne šviežiai sukasta dirva. Jame nelieka pėdų. Nė menkiausio ženklo, kuris parodytų, kaip kažkas galbūt prisiartino, galbūt pastoviniavo kopėčių papėdėje, o paskui, kai užbaigė tai, ko atėjo, ramiausiai nupėdino sau. Jei tikėčiau tuo, ką man bylojo žvyras, tai galėjo padaryti nebent vaiduoklis.

Viskas atšalo. Šaltas buvo žvyras ir Džono ranka, ir mano širdis.

Atsistojau ir patraukiau tolyn nuo Džono nė neatsigręžusi. Apėjau aplink namą, pasiekiau daržą. Vaikinukas tebebuvo ten, kaip sykis statė į vietą grėblį ir šluotą. Stabtelėjo, išvydęs artėjančią mane, ir įsistebeilijo. O paskui sustojau aš – *tik nenualpk, tik nenualpk*, primygtinai kartojau sau, – ir jis tekinas pasileido manęs sugriebti. Stebėjau jį, tartum atbėgantį iš labai labai toli. Vis dėlto nenualpau. Bent jau ne visiškai. Užtat, kai jis buvo jau visai priartėjęs, pajutau, kaip viduje spurda balsas, kaip iš užveržtos gerklės braunasi žodžiai, kurių visai neketinau sakyti:

– Kodėl niekas man *nepadeda*?

Jis sugriebė mane už pažastų; suglebusi aš užgriuvau jį visu svoriu, ir jis švelniai nuleido mane ant žolės.

– Aš tau padėsiu, – tarė. – Tikrai.

Mano mintis buvo užvaldžiusi Džono Daigo mirtis, o prieš akis tavaravo sielvartingas, tarytum apsinuoginęs panelės Vinter veidas – kad kiek, būčiau nė nepastebėjusi kambaryje manęs laukiančio laiško.

Atplėšiau jį tik tada, kai pabaigiau užrašyti dienos pasakojimą, o kai pagaliau atplėšiau, kažin ko jame nė neradau.

Brangioji panele Lea,

per daugelį metų iš jūsų tėvelio sulaukiau tiek pagalbos, kad dabar galiu su didžiu džiugesiu pranešti, kokia maloni man buvo galimybė grąžinti bent dalelę skolos ir padėti jo dukteriai.

Paieškos Didžiojoje Britanijoje nepadėjo aptikti visiškai jokio pėdsako, kur galėjo pradingti panelė Hestera Barou po to laikotarpio, kai dirbo Angelfilde. Tiesa, pavyko aptikti šiokių tokių dokumentų, atskleidžiančių jos gyvenimą iki to laikotarpio; kaip tik sudarinėju jums ataskaitą, kurią, viliuosi, gausite per porą savaičių.

Vis dėlto mano paieškos dar toli gražu nebaigtos. Dar galutinai neišsėmiau kontaktų Italijoje galimybių, be to, netgi labai tikėtina, kai kurios žinios apie ankstyvuosius jos gyvenimo metus pastūmės tyrimą nauja kryptimi.

Tiktai nenusiminkite! Jei jūsų guvernantę išvis įmanoma surasti, aš ją surasiu.

Nuoširdžiai jūsų,

Emanuelis Dreikas

Numečiau laišką į stalčių, apsivilkau paltą, užsimoviau pirštines.

– Ką gi, eime, – pasikviečiau Šešėlį.

Katinas nutipeno paskui mane laiptais žemyn, paskui – į lauką. Patraukėme takučiu, vedančiu namo pasieniu. Protarpiais prie pat sienos išaugęs krūmas pastūmėdavo taką į šalį, šis nepastebimai tolo nuo sienos, gundydamas nerti į sodo labirintą. Bet aš atsispyriau jo vilionėms, nesileidau tako posūkių nuvedama į šalį – drožiau tiesiai pirmyn. Pastangos nuolat išlaikyti pastato sieną ties kairiuoju petimi reiškė būtinybę brautis pro vis labiau tankėjančius subrendusių krūmokšnių šabakštynus. Gumbuoti stiebai vis taikstėsi sugriebti man už kulkšnių, teko šaliku apsivynioti veidą, kad nesubraižytų. Katinas kurį laiką sekė man iš paskos, paskui sustojo, pabūgęs neišbrendamos sąvašynų tankmės.

Bet aš atkakliai vis yriausi pirmyn. Ir pagaliau aptikau tai, ko ieškojau. Langą, beveik visiškai apkėstą gebenių; nuo sodo jį skyrė toks storas visžalių vijoklių lapų sluoksnis, kad menko, pro jį išsprūstančio šviesos mirgėjimo iš tolėliau visiškai nebuvo įmanoma įžiūrėti.

Tiesiai priešais langą prie stalo sėdėjo panelės Vinter sesuo. O priešais ją – Džudita. Ji šaukštu sėmė sriubą ir po gurkšnį supildavo tarp sužalotų, suskilinėjusių luošės lūpų. Staiga Džudita taip ir sustingo pusiaukelėje tarp lėkštės ir burnos – ir pažvelgė tiesiai į mane. Pamatyti negalėjo – pernelyg tankios buvo langą apkėtusios gebenės. Tikriausiai pajuto mano žvilgsnio prisilytėjimą. Luktelėjusi vos akimirką, vėl ėmėsi to paties darbo. Tačiau nepakankamai greitai – aš spėjau kai ką pastebėti. Vieną keistenybę, susijusią su šaukštu. Šis buvo sidabrinis. Jo kotą gale puošė ištempta A raidė, primenanti stilizuotą angelą.

Šitokį šaukštą aš jau esu mačiusi. A. Angelas. Angelfildas. Tokį šaukštą turėjo Emelina, tokį pat – ir Aurelijus.

Neatitoldama nuo sienos, kęsdama plaukus graibstančias šakas, šiaip taip išsirangiau iš šabakštyno. Katinas ramiai žiūrėjo, kaip nuo rankovių ir pečių bandau nusibraukti prikibusias šakutes ir negyvus pernykščius lapus.

– Eime vidun? – pasiūliau, ir katinas su džiaugsmu pritarė.

Ponas Dreikas taip ir nesugebėjo susekti man Hesteros. Kita vertus, aš pati suradau Emeliną.

AMŽINA PRIETEMA

Įsitaisiusi kabinete skrebendavau užrašus, sode klajodavau, miegamajame glostydavau katiną ir stengdavausi neprisileisti košmarų, tiesiog vydama miegą šalin. Mėnesienos užlieta naktis, kai sode tarytum kokį regėjimą išvydau Emeliną, dabar atrodė tarsi sapnas, nes dangus ir vėl susiskliaudė virš galvos, o mes vėl nugrimzdome į niekad neprašvintančią prietemą. Po Misus ir Džono Daigo mirties panelės Vinter pasakojimas ėmė dar labiau smelkti žvarba. Nejaugi tai Emelina – ta trikdanti pamėklė, sušmėžavusi sode – bus prikišusi nagus prie kopėčių? Man liko tik laukti, tiktai stebėti priešais mane besiskleidžiančią istoriją. Tuo tarpu ritosi į pabaigą gruodis, o šešėlis, pakibęs ties mano langu, vis labiau tirštėjo. Baidžiausi jos artumo, tačiau mus skiriantis nuotolis draskė širdį; jos atvaizdas kaskart įskeldavo tokį pažįstamą baimės ir ilgesio jausmą.

Į biblioteką atėjau anksčiau už panelę Vinter – rytas? Popietė? Vakaras? Nė pati nežinojau, vienas paros metas niekuo nebesiskyrė nuo kito – ir parimau prie lango laukti. Mano blyškioji sesuo prispaudė pirštus prie manųjų, prikaustė mano žvilgsnį įdėmiomis, tiriančiomis akimis, nuo šalto jos kvėpsnio aprasojo stiklas. Užtektų išdaužti langą – ir susitikčiau su ja.

– Į ką žiūrite? – už nugaros išgirdau panelės Vinter balsą.

Lėtai atsigręžiau.

– Sėskitės, – tarstelėjo ji man. Ir pridūrė: – Džudita, gal įmestum dar kokią malką į židinį. Ir atnešk tai mergaitei ko nors užkąsti.

Atsisėdau.

Džudita atnešė kakavos ir skrebutį.

Aš gurkšnojau karštą kakavą, o panelė Vinter jau vėl vyniojo pasakojimo siūlą.

– Aš tau padėsiu, – sakė jis. Bet ką jis galėjo padaryti? Buvo tik paprasčiausias vaikinukas.

Pasiskubinau juo atsikratyti, kad nesipainiotų po kojų. Išsiunčiau pakviesti daktaro Modslio, o pati išsiviriau stiprios, karštos arbatos, išgėriau sklidiną didelį puodelį. Narsčiau, vyniojau nelengvas mintis, galvojau skubomis. Kai pasiekiau puodelio dugne nusėdusias drumzles, ašaros, graužiančios akis, jau buvo atslūgusios. Atėjo metas veikti.

Kol vaikinukas grįžo su gydytoju, spėjau pasiruošti. Tą pat akimirksnį, kai išgirdau artėjančius žingsnius, išnirau iš už kampo pasitikti ateinančiųjų.

– Emelina, vargšas vaikeli! – sušuko daktaras žengdamas artyn, kupinas užuojautos tiesdamas ranką, sakytum ketindamas mane apkabinti.

Žingtelėjau atatupsta, ir jis sustojo.

– Emelina? – Jo akyse tvykstelėjo abejonė. Adelina? Ne, neįmanoma. Negali būti. Vardas, taip ir neištartas, užšalo jam ant lūpų. – Atsiprašau, – užsikirsdamas sumekeno jis. Vis dar nesusigaudė.

Neketinau pagelbėti jam išsipinklioti. Apsipyliau ašaromis.

Tik ne nuoširdžiomis. Mano tikrosios ašaros – o jų, patikėkite, susitelkė į valias – glūdėjo giliai. Kada nors, galbūt šiąnakt ar rytoj, kada nors greitai, nors tiksliai ir nežinau kada, aš liksiu viena, ir jau tada liesiu ašaras valandų valandas. Apraudosiu Džoną. Ir pati save. Raudosiu balsu, su aimanomis ir pasikūkčiojimais, kaip verkdavau kadaise, kai buvau dar maža mergaitė ir kai tik Džonas gebėdavo mane paguosti, glostydamas man plaukus sugrubusia ranka, kvepiančia sodu ir tabaku. Tai bus karštos ir gailios ašaros, o kai išliesiu visas, jei tik įmanoma jas

visas išlieti, mano akys bus tokios užburkusios, kad žvalgytis galėsiu tik pro siauručius, raudonai apkraštuotus plyšelius.

Tačiau tai jau bus mano slaptos ašaros, skirtos ne daktarui. Ašaros, kuriomis pamaloninau jį, buvo netikros. Tokios, kurios įžiebia mano akių žalumą panašiai, kaip briliantai išryškina smaragdus. Ir jos suveikė taip, kaip ir turėjo suveikti. Jeigu apkvaitini vyriškį žaliomis akimis, jis, visai apdujęs, nė nepastebės, kad tose akyse slypi dar kažkas ir įdėmiai jį stebi.

– Apgailestauju, bet ponui Daigensui jau niekuo nebegaliu padėti, – tarė gydytojas, pakildamas nuo pasliko kūno.

Taip keista buvo išgirsti tikrąją Džono pavardę.

– Kaip tai nutiko? – Jis pažvelgė į baliustradą, kur Džono dirbta, paskui pasilenkė prie kopėčių. – Neišlaikė sankabas?

Aš jau galėjau žiūrėti į negyvėlį be jokių emocijų – beveik.

– Ar gali būti, kad jis paslydo? – svarsčiau balsu. – Galbūt griūdamas dar stvėrėsi už kopėčių ir parvertė jas?

– Niekas nematė, kaip jis nugriuvo?

– Mūsų kambariai – kitoje namo pusėje, o vaikinukas dirbo darže. – Šis stovėjo kiek atokiau nuo mūsų ir stengėsi nežiūrėti į lavoną.

– Hmm... Kiek prisimenu, jokių artimųjų jis neturėjo, ar ne?

– Visada ir gyveno vienas.

– Suprantu. O kur tavo dėdė? Kodėl neišėjo su manim pasikalbėti?

Nė nenutuokiau, ką Džonas galėjo prasitarti vaikinukui apie mūsų situaciją. Teko durti pirštu į dangų.

Verksmingu balsu pranešiau gydytojui, kad dėdė išvykęs.

– Išvykęs! – daktaro kaktoje susimetė raukšlė.

Vaikinukas nereagavo. Vadinasi, bent jau kol kas neišgirdo nieko, kas jį nustebintų. Stovėjo nudelbęs žvilgsnį į kojų pirštus, kad nereikėtų žiūrėti į negyvėlį, ir aš dar suskubau pagalvoti, koks jis sukiužėlis, tik tada kalbėjau toliau:

– Dėdė negrįš dar kelias dienas.

– O kelias?

– Na... palaukite, kada gi jis išvyko?.. – suraukiau antakius ir apsimečiau skaičiuojanti dienas. Paskui leidau žvilgsniui nuslysti prie lavono, o tada jau ir keliai galėjo sutirtėti.

Gydytojas ir vaikinukas prišoko prie manęs iš šalių, sugriebė už alkūnių.

– Nieko, nieko, mieloji. Vėliau, pasikalbėsime vėliau.

Netrukdžiau jiems nuvesti mane aplink namą, prie virtuvės durų.

– Aš nežinau, ką dabar daryti! – pasiskundžiau, kai pasukome už kampo.

– Ką daryti – su kuo?

– Su laidotuvėmis.

– Tau visiškai nieko nereikės daryti. Laidojimo paslaugas suorganizuosiu aš, o visu kitu pasirūpins vikaras.

– O kaip bus su pinigais?

– Tavo dėdė grįžęs viską sutvarkys. Kur, beje, jis išvykęs?

– O kas, jeigu jis užtruks?

– Manai, jis gali užtrukti?

– Jis toks... nenuspėjamas žmogus.

– Tai jau taip.

Vaikinukas atidarė virtuvės duris; gydytojas įvedė mane vidun, pristūmė krėslą. Aš taip ir susmukau į jį.

– Jeigu prireiks, advokatas pasirūpins viskuo, ką būtina sutvarkyti. Sakyk, o kur tavo sesuo? Ar ji žino, kas atsitiko?

Aš nė akim nemirktelėjau.

– Ji miega.

– Ką gi, ir gerai. Tegul dar pamiega, ar ne?

Linktelėjau galvą.

– Taigi, o kas jumis pasirūpins, kol judvi čia vienos?

– Pasirūpins?

– Juk vienos pačios likti čia negalite... Kai šitaip atsitiko – nieku gyvu. Išvis manau, kad jūsų dėdė pasielgė labai neapdairiai šitaip jus pamesdamas ir kažkur išvykdamas beveik iškart po ūkvedės mirties, taip ir nesuradęs jai pamainos. Reikia ką nors jums atsiųsti.

– Nejaugi tikrai taip būtina? – Tokios žalios, tokios ašaromis pasruvusios mano akys; ne vien tik Emelina prireikus sugeba būti moteriška.

– Na, jūs, savaime suprantama...

– O jūs prisiminkite, kas atsitiko, kai anąsyk kai kas atvyko mumis rūpintis. Neabejoju, dar neužmiršote mūsų guvernantės, tiesa?

Čia aš švystelėjau jam žvilgsnį – tokį piktą ir taip mitriai, jog daktaras veikiausiai net nepatikėjo, kad jam nepasivaideno. Vis dėlto jam pakako padorumo parausti ir nusukti žvilgsnį į šalį. Kai pakėlė akis, mano veide vėl išvydo vien tik deimantais apsipylusius smaragdus.

Vaikinukas atsikrenkštė.

– Mano senelė galėtų kartais užmesti akį, kaip joms sekasi, pone. Na, ji neapsigyventų čia, bet užsuktų kasdien, kokiai valandai.

Daktaras Modslis, gerokai suglumęs, susimąstė. Tai, ką pasiūlė vaikinukas, buvo išeitis, o daktaras ir ieškojo išeities.

– Ką gi, Ambrozai, manau, taip ir bus užvis geriausia. Šitaip ir sutarkime, bent kuriam laikui. O jūsų dėdė, neabejoju, po kelių, gal jau po poros, dienų sugrįš, tuomet nė nebereikės, kaip pati sakai... na... nebereikės...

– Na, žinoma, – aš grakščiai pakilau iš krėslo. – Taigi, jeigu su laidotuvininkais susitarsite jūs, aš pasikalbėsiu su vikaru. – Ištiesiau jam ranką. – Dėkoju, kad nedelsdamas atsiskubinote pas mus.

Žmogeliui, regis, jau visai žemė ėmė slysti iš po kojų. Išsyk perpratęs užuominą jis pašoko, pajutau, kaip jo pirštai prisilietė manųjų. Jo prakaituoti pirštai.

Jis vėl suskato žvilgsniu skvarbyti mano veidą, ieškodamas atsako: Adelina ar Emelina? Emelina ar Adelina? Galiausiai pasirinko vienintelį likusį būdą išsikapanoti iš keblumos:

– Apgailestauju dėl to, kas atsitiko ponui Daigensui. Man iš tikrųjų labai gaila, panele Marč.

– Dėkoju, daktare. – Aš saugiai paslėpiau šypseną po ašarų uždanga.

Daktaras Modslis išeidamas dar linktelėjo vaikinukui ir pagaliau uždarė paskui save duris.

Dabar – dar susitvarkyti su pačiu vaikinuku.

Palūkėjau, kol daktaras nutols, tada vėl atidariau duris, pasikviečiau vaikiną vidun.

– Beje, – tariau, jam žengiant per slenkstį, tokiu balsu, kuris nepaliktų abejonių, kas yra šių namų šeimininkė, – tavo senelei lankytis čia nėra jokio reikalo.

Jis tik paskersakiavo į mane. Priešais mane stovėjo vaikinas, kuris regėjo žalias akis ir įžvelgė jų gelmėje slypinčią mergaitę.

– Ir gerai, – atsakė, nerūpestingai paliesdamas skrybėlės kraštą, – kadangi jokios senelės aš neturiu.

Aš tau padėsiu, sakė jis, bet juk buvo tik paprasčiausias vaikinukas. Vis dėlto jis mokėjo važiuoti arkliu.

Kitą dieną susėdome į bėdą ir nudardėjome į Banberį pas advokatą: aš įsitaisiau šalia vadeliojančio vaikinuko, Emelina – užpakalyje. Ketvirtį valandos palūkuriavome, budrios sekretorės akies prižiūrimi, ir pagaliau mus pakvietė užeiti į pono Lomakso kabinetą. Ponas Lomaksas tik dirstelėjo į Emeliną, paskui – į mane ir tarė:

– Nereikia nė klausti, kas judvi esate.

– Mes pakliuvome į keblią padėtį, – paaiškinau. – Dėdė kažkur išvykęs, o mus ištiko nelaimė: žuvo sodininkas. Įvyko nelaimingas atsitikimas. Baigėsi tragiškai. O mūsų sodininkas neturėjo jokių artimųjų, dirbo pas mus bene visą amžinybę, taigi manau, kad mūsų šeimai derėtų apmokėti jo laidotuves, tik štai mums stinga...

Jo žvilgsnis nuslydo nuo manęs prie Emelinos ir atgal.

– Dovanokite mano seseriai. Ji nesveikuoja.

Emelina ir iš tikrųjų atrodė keistai. Leidau jai apsirengti kadai iš mados išėjusiais pašvitais, o jos akys spinduliavo stulbinančiu grožiu, kuris nepaliko vietos tokioms pilkoms kasdieniškoms smulkmenoms kaip mąstymas.

– Taip, – atsiliepė ponas Lomaksas ir pritildęs balsą toliau kalbėjo užuojauta alsuojančiais pustoniais. – Kažką apie tai jau esu girdėjęs.

Aš tuojau pat sureagavau į jo gerumą: palinkau virš stalo ir sukuždėjau lyg patikėdama paslaptį:

– Ir dar, niekam ne paslaptis, mano dėdė... na, jums juk teko tvarkyti su juo kai kuriuos reikalus, taigi žinote, kaip su juo būna, tiesa? Susitarti su juo – anaiptol ne visada lengva. – Apdovanojau jį pačiu skaidriausiu žalių akių žvilgsniu. – Tiesą sakant, pasikalbėti su blaiviai mąstančiu žmogumi – nepaprastai maloni permaina!

Plika akimi buvo matyti: mintyse jis karštligiškai naršė girdėtus gandus. Vienai iš dvynių tikrai ne visi namie, bylojo paskalos. Ką gi, galiausiai nutarė, užtat antrosios tikrai neapmausi.

– Patikėkite, malonumas – abipusis, panele... ak, atleiskite, bet gal primintumėte, kokia buvo jūsų tėvo pavardė?

– Pavardė, kurią stengiatės prisiminti, – Marčas. Bet mus labiau pažįsta motinos pavarde, jau spėjome ir įprasti. Angelfildų dvynės – kaime niekas mūsų kitaip nė nevadina. Pono Marčo niekas nebeprisimena, o ypač – mes pačios. Supraskite, mes taip ir neturėjome galimybės jo pažinti. O su jo artimaisiais nepalaikome išvis jokių ryšių. Neretai pagalvoju, kad būtų ne prošal ir oficialiai pasikeisti pavardę.

– Tai galima padaryti. Kodėl gi ne? Iš tiesų net visai nesudėtinga.

– Vis dėlto tai palikime kitai dienai. O kol kas...

– Na, žinoma. Norėčiau jus nuraminti, kad be reikalo nekvaršintumėte galvos dėl tų laidotuvių. Kaip suprantu, jūs tiksliai nežinote, kada dėdė turėtų grįžti?

– Gali būti ir taip, kad jis kiek užtruks, – atsakiau iš tiesų beveik net nepameluodama.

– Tai ir nesvarbu. Arba jis sugrįš laiku ir pats pasirūpins išlaidomis, arba, jeigu negrįš, tai jo vardu padarysiu aš, o paskui, jam grįžus, viską sutvarkysime.

Skubiai papuošiau savo veidą begalinio palengvėjimo išraiška, kokią jis ir vylėsi įžvelgti, o tada, kol dar neišsivadėjo maloni

šiluma, apėmusi jį dėl to, kad sugebėjo nuritinti šitokį akmenį man nuo pečių, užverčiau klausimais: man magėjo sužinoti, kas lauktų tokios mergaitės kaip aš, be kita ko, dar ir atsakingos už tokią seserį kaip manoji, jei mus ištiktų nelaimė prarasti oficialų globėją visiems laikams. Jis keliais paprastais žodžiais išaiškino man visą situaciją, ir aš labai aiškiai įžvelgiau, kokių veiksmų turėsiu imtis ir kada man reikės žengti vieną ar kitą žingsnį.

– Vis dėlto jokiu būdu nenoriu pasakyti, kad visa šitai galioja ir jums, atsidūrusiai šitokioje padėtyje! – užbaigė jis, lyg būtų ūmai susizgribęs, kad pernelyg įsijautė, dėstydamas man tokį bauginantį scenarijų; man netgi pasirodė, kad mielai būtų susigrūdęs gerus tris ketvirčius pasakytų žodžių atgal į burną. – Šiaip ar taip, vos po kelių dienų dėdė vėl bus su jumis.

– Jei tokia bus Dievo valia! – nušviečiau jį spindulinga šypsena.

Jau išlydėdamas mane pro duris, ponas Lomaksas ūmai prisiminė patį svarbiausią dalyką.

– Beje, būčiau ir pamiršęs... adreso jis, ko gero, nepaliko?

– Juk žinote, koks jis, tas mano dėdė!

– To ir reikėjo tikėtis. Vis dėlto tikriausiai bent apytikriai numanote, kur jis iškeliavo?

Ponas Lomaksas man patiko, bet tai toli gražu nesutrukdė pameluoti – juk neturėjau kitos išeities. Tokiai mergaitei kaip aš papratimas meluoti – antrasis prigimimas.

– Na taip... tai yra ne.

Jis įsmeigė į mane labai rimtą žvilgsnį.

– Mat jeigu iš tikrųjų nežinote, kur jis... – Jo mintys akivaizdžiai vėl nuvingiavo prie visų tų teisinių vingrybių, kurias buvo man išklojęs.

– Iš tiesų galiu jums pasakyti tik tiek, kur jis *pasisakė* iškeliaująs.

Ponas Lomaksas, žiūrėdamas į mane, kilstelėjo antakius.

– Jis *pasisakė* išvažiuojąs į Peru.

Ir šiaip apskritos pono Lomakso akys dar labiau suapvalėjo, apatinis žandikaulis atkrago.

– Bet mes abu juk, savaime aišku, suprantame, kad tai absurdas, ar ne? – užbaigiau. – Jis juk tikrai negalėjo atsidurti Peru, tiesa?

Tai tarusi, su veide šviečiančia ryžtinga, nepajudinamo pasitikėjimo savimi kupina šypsena uždariau paskui save duris, palikusi poną Lomaksą sukti galvos dėl mano rūpesčių.

Atėjo ir laidotuvių diena, o man taip ir nepasitaikė progos išsiverkti. Kiekvieną mielą dieną vis kas nors užgriūdavo. Pirmiausia – vikaras, paskui – kaimiečiai, kurie, norėdami pasiklausti apie gėles ir vainikus, budriai, atsargiai prisistatydavo prie durų; apsilankė netgi ponia Modsli – ji elgėsi, tiesa, mandagiai, bet šaltai, tarytum Hesteros nusikaltimas kažin kaip būtų nenuplaunama dėme suteršęs ir mane.

– Ponia Proktor, vaikinuko senelė – tikras stebuklas, – pranešiau jai. – Prašau, padėkokite savo vyrui, kad ją pasiūlė mūsų pagloboti.

Visą tą laiką įtariau, kad Proktorų vaikiščias nenuleidžia nuo manęs akių, bet pristverti nusikaltimo vietoje taip nė karto ir nepavyko.

Džono laidotuvės irgi buvo ne tas laikas ir ne ta vieta, kur galėčiau išsiverkti. Iš tikrųjų – net pats netinkamiausias metas iš visų įmanomų. Juk aš – panelė Angelfild, o kas buvo jis? Tik paprasčiausias sodininkas.

Kai apeigos baigėsi, kol vikaras geraširdiškai, bet visiškai beprasmiškai bandė šnekinti Emeliną – galbūt ji norėtų kiek dažniau apsilankyti bažnyčioje? Dievo meilė esanti palaima visiems Jo kūriniams – aš klausiausi pono Lomakso ir daktaro Modslio pokalbio: juodu šnekėjosi man už nugaros, kaip patys manė – pakankamai tyliai, kad nieko nenugirsčiau.

– Sumani mergaitė, – dėstė advokatas gydytojui. – Tik nemanau, kad gerai suvokia, kokioje keblioje padėtyje atsidūrusi; ar jums žinoma, kad niekas nė nenutuokia, kur pradingo dėdė? Vis dėlto, kai suvoks, neabejoju, ji kaip nors susidoros. Ėmiausi

šiokių tokių veiksmų, pamėginsiu sutvarkyti piniginius reikalus. Pirmų pirmiausia ji susirūpino ne kuo kitu, o būtinybe apmokėti laidotuvių išlaidas. Dar ir kilni širdis, ne tik išmintinga galva ant pečių.

– Taip, – vos ne vos išspaudė gydytojas.

– Kažkodėl visą laiką maniau – tiktai, supraskite, pats nežinau, kas įpiršo man tokią nuostatą, – kad tos dvi mergaitės... na, kad joms galvelėse ne viskas gerai. Bet dabar, kai susipažinau su jomis, neliko jokių abejonių: negalia palytėjo tik vieną iš jų. Tai laimė. Žinoma, jūs – jų gydytojas, tad šitai, reikia manyti, seniai žinojote.

Daktaras kažką sumurmėjo taip neaiškiai, kad net neišgirdau.

– Ką jūs sakote? – paklausė advokatas. – Minėjote miglą?

Uždavęs dar vieną klausimą, advokatas taip ir nesulaukė atsakymo.

– Vis dėlto kuri iš jų yra kuri? Kai abi lankėsi pas mane, man nepavyko išsiaiškinti. Kuo vardu toji, blaivaus proto?

Aš trupučiuką pasisukau – tik tiek, kad galėčiau matyti juos akies kraštu. Daktaras žiūrėjo į mane su ta pačia išraiška, kuri nenyko iš jo veido per visas apeigas. Kurgi išnyko tas beviltiškai apdujęs vaikas, kurį jis ištisus mėnesius laikė uždaręs savo namuose? Kur ta mergaitė, nesugebėjusi pakelti šaukšto prie lūpų, neišspaudusi išvis nė žodelio, ką jau kalbėti apie nurodymus dėl laidotuvių ar apgalvotus klausimus advokatui. Puikiausiai supratau jo suglumimo priežastį.

Jo akys šmižinėjo nuo manęs prie Emelinos, nuo Emelinos prie manęs.

– Manau, tai Adelina.

Mačiau, kaip juda jo lūpos, tardamos vardą, ir nusišypojau: mano akivaizdoje visų jo medicinos teorijų bei eksperimentų duženos pabiro jam po kojomis.

Sugavusi jo žvilgsnį, kilstelėjau ranką, pamojau – jiems abiem. Mandagus padėkos mostas už tai, kad jiedu atėjo į laidotuves žmogaus, kurio iš esmės nepažinojo, apie kurį išvis

žinojo tik tiek, kad jis tarnauja man. Šitaip mano judesį išsiaiškino advokatas. Daktaras galėjo jį suprasti ir visiškai kitaip.

Gerokai vėliau. Praslinko jau daugel valandų.

Laidotuvės baigėsi, ir pagaliau aš galėjau pravirkti.

Tik štai – negalėjau. Mano ašaros, šitaip ilgai tramdytos, taip ilgai nepralietos, suakmenėjo.

Dabar jau jos nebepasilies per amžius.

SUAKMENĖJUSIOS AŠAROS

– Atleiskite... – prasižiojo Džudita ir nutilo. Kietai suspaudė lūpas, o paskui pratrūko, nervingai mostaguodama rankomis, kas jai visiškai nebuvo būdinga:

– Gydytojas jau išvažiavęs pas kitą ligonį – čionai atvyks ne anksčiau kaip po valandos. Būkit gera...

Susijuosiau chalatą diržu ir nusekiau paskui ją; Džudita protekine skubinosi per keletą žingsnių pirma manęs. Mudvi užkopėme keliais laipteliais, paskui – vėl nulipome žemyn, sukiojomės koridoriais ir koridoriukais, galiausiai vėl atsidūrėme pirmame aukšte, bet tokioje namo dalyje, kurios iki šiol dar nebuvau mačiusi. Patekome į kambarių virtinę – ar tik nebus čia panelės Vinter asmeniniai apartamentai, dingtelėjo man. Sustojome prie uždarytų durų, Džudita baimingai dirstelėjo į mane. Jos nerimo priežastis man paaiškėjo iš karto. Mat už durų sklido duslūs, kažkokie nežmogiški garsai: skausmingas maurojimas, protarpiais pertraukiamas švogždžiančių, trūksmingų gaikčiojimų, prireikus įtraukti oro. Džudita atidarė paskutiniąsias duris, ir mudvi įžengėme vidun.

Aš netekau žado. Nenuostabu, kad garsas čia skambėjo taip aidžiai! Kambarėlis buvo tarytum iš visai kito namo: jokių visur kitur be saiko prigrūstų minkštų baldų bei apmušalų, jokių prašmatnių užuolaidų, jokių garsą sugeriančių kilimų bei gobelenų. Tiesiog mažytis, nuogas kambarėlis. Sienos tinkuotos, niekuo nepridengtos, grindys – plikų lentų. Medinė knygų spinta kampe, joje – šūsnių šūsnys pageltusio popie-

riaus, kitame kampe – siaura lova, užklota niekuo neypatingu baltu užtiesalu. Abipus lango kadarojo atitrauktos kartūninės užuolaidos – apnuogintas langas leido nakčiai srūti vidun. Prie lango stovėjo nedidelis mokyklinis suolas, o užsikniaubusi ant jo, nugara į mane, kiūtojo panelė Vinter. Nebeliko akinančių oranžinių tonų, pradingo prašmatnus purpuras. Panelė Vinter vilkėjo baltus marškinius ilgomis rankovėmis. Ji graudžiai verkė.

Šiurkštus, ausį rėžiantis brūžavimas, oro pliūpsniai, džeržginantys balso stygas. Šaižūs, trūksmingi atodūsiai, pereinantys į bauginančias gyvuliškas aimanas. Pečiai vilnijo, tai pakildami, tai vėl susmukdami, visas kūnas tirtėjo; elektrinis srautas plūdo trapiu jos kaklu iki galvos, keliavo rankomis iki plaštakų, kurios trūkčiojo, dunksėdamos į stalviršį. Džudita nuskubėjo pakišti pagalvėlės panelei Vinter po smilkiniu; ši, visiškai užvaldyta ją užgriuvusio sielvarto, regis, net nesuvokė, kad mes esame kambaryje.

– Dar niekad nesu mačiusi jos šitokios, – sušnibždėjo Džudita, prispaudusi pirštus prie lūpų. Ir su kylančia panika balse pridūrė: – Aš nežinau, ką daryti!

Panelės Vinter burna žiopčiojo, lūpos tampėsi, kraupiai, bauginamai perkreiptos nepakeliamos, pernelyg didelės, kad įstengtum apžioti, kančios.

– Nieko, nieko, – tarstelėjau Džuditai. Man šis sielvartas buvo pažįstamas. Prisitraukiau kėdę ir atsisėdau šalia panelės Vinter.

– Cit, cit, aš žinau. – Apglėbiau viena ranka jos pečius, antrąja sugniaužiau abi jos plaštakas. Apgaubusi visą jos kūną savuoju, prikišau ausį prie jos galvos ir kalbėjau toliau, lyg ausdama užkeikimą. – Nieko, nieko. Praeis. Cit, vaike. Tu ne viena. – Sūpavau ją ramindama ir guosdama, nė akimirkai nesiliaudama su iškvepiamu oru kuždėti stebuklingų žodžių. Tai buvo ne mano pačios žodžiai – tėvo. Žodžiai, kurie turėjo suveikti – žinojau, kad padės, juk visada padėdavo man. – Cit, – kuždėjau be paliovos. – Aš žinau. Praeis.

Konvulsijos vis dar neslopo, kūkčiojimai vis dar buvo tokie pat skausmingi, bet nebe taip negailestingai draskė kūną. Dabar jau tarp dviejų raudojimo protrūkių jai pakakdavo laiko nuryti galugerklyje spurdančiam oro gurkšniui.

– Tu ne viena. Aš su tavimi.

Galiausiai ji nurimo. Jos kiaušo linkis spaudėsi į mano skruostą. Plaukų sruogelės kuteno man lūpas. Ties savo šonkauliais jutau jos alsavimo plazdėjimą, silpnus jos plaučių krūpčiojimus. Jos rankos mano saujoje buvo labai šaltos.

– Na štai. Štai, gerai.

Kelias minutes sėdėjome tylėdamos. Apkamšiau šaliu jos pečius, tryniau ir gniaužiau rankas, kad bent kiek apšiltų. Jos veidas atrodė lyg nusiaubtas. Akių vokai tokie užtinę, kad ji vargu ar ką išvis galėjo matyti, lūpos perdžiūvusios, suskilinėjusios. Smilkinį, kuriuo konvulsijų tampoma dunksėjo į stalviršį, ženklino vis labiau ryškėjanti kraujosruva.

– Jis buvo geras žmogus, – tariau. – Geras žmogus. Ir mylėjo jus.

Ji lėtai linktelėjo. Lūpos sutrūkčiojo. Bene ji bando ką nors pasakyti? Jos lūpos vėl sujudėjo.

Apsauginis sankabas? Ar ji tikrai ištarė šiuos žodžius?

– Ar tai jūsų sesuo prikišo nagus prie apsauginio sankabo?

Dabar galbūt šis klausimas nuskambėtų pernelyg tiesmukai, bet tuo metu, kai ašarų potvynis buvo nušlavęs visus etiketo reikalavimus, šitokia tiesi formuluotė atrodė visai tinkama.

Išgirdus mano klausimą, jos kūną supurtė dar viena skausmo konvulsija, bet atsakė ji tvirtai, be šešėlio abejonės:

– Ne, ne Emelina. Ne ji. Ne ji.

– Tuomet – kas?

Ji kietai užmerkė akis, susverdėjo ir ėmė lėtai sukioti galvą: į vieną pusę, į kitą. Man yra tekę regėti šitaip besielgiančius gyvūnus zoologijos sode, kai nepakeldami nelaisvės ima grimzti į beprotybę. Pabūgusi naujo sielvarto protrūkio, staiga prisiminiau, kaip tėvas guosdavo mane, kai buvau maža, kas man visuomet padėdavo. Švelniai, atsargiai ėmiau glostyti jai

plaukus, kol jai pagaliau atlėgo ir ji aprimo, nusvarinusi galvą man ant peties.

Galiausiai ji atsipalaidavo tiek, kad Džudita jau galėjo paguldyti ją į lovą. Mieguistu, vaikišku balseliu panelė Vinter paprašė manęs dar pabūti, tad likau su ja, priklaupusi prie jos lovos stebėjau, kaip ji minga. Retsykiais užslenkantį snaudulį išblaškydavo drebulys, baimė perkreipdavo mingančiosios veidą – kai šitaip nutikdavo, glostydavau jai plaukus, kol plazdančios blakstienos vėl tykiai nusileisdavo ant skruostų.

O kas nutiko tada, kai štai šitaip kadaise tėvui teko guosti mane? Anas įvykis ėmė ir išplaukė iš atminties gelmių. Man galėjo būti gal dvylika. Buvo sekmadienis, mudu su tėvu prie upės kirtome sumuštinius. Ir tada pasirodė dvynės. Dvi šviesiaplaukės mergaitės su tokiais pat šviesiaplaukiais tėvais – iškylautojai, panūdę pasigrožėti architektūra ir pasišildyti saulėkaitoje. Mergaitės taip ir traukė akį, reikia manyti, buvo pripratusios, kad nepažįstami žmonės vis nulydi jas žvilgsniais. Tačiau tik ne tokiais kaip manasis. Vos jas išvydau, širdis taip ir apsivertė kūlio. Pasijutau tarsi žiūrėčiau į veidrodį – ir regėčiau jame atsispindinčią save, save visą. Su kokia aistra aš stebeilijau į jas. Kokiu alkanu žvilgsniu. Sudirgusios dvynukės nusigręžė nuo akimis jas ryte ryjančios mergaitės, įsikibo tėvų rankų. Kai tik įžvelgiau jų baimę, pajutau, kaip šalti ir kieti kažkieno pirštai gniaužia mano plaučius, kol pajuodo pats dangus. Paskui – knygynas, aš – ant palangės, pusiaukelėje tarp miego ir košmaro, o jis – pritūpęs greta ant grindų, glosto man plaukus ir pusbalsiu kartoja užkalbėjimą:

– Cit, cit, praeis. Viskas gerai. Tu – ne viena.

Praslinkus kuriam laikui, atvyko daktaras Kliftonas. Kai atsigręžusi išvydau jį, stovintį tarpduryje, apėmė jausmas, kad jis šitaip stovi ant slenksčio jau senokai. Išsmukau pro jį į kitą kambarį, bet jo veido išraiškos man taip ir nepavyko perprasti.

POVANDENINIS SLAPTRAŠTIS

Parsliūkinau į savo kambarius; kojos vilkosi taip pat lėtai, kaip ir mintys. Detalės nesijungė tarpusavyje, trupėjo bet kokia logika. Kodėl žuvo Džonas Daigas? Todėl, kad kažkas išklibino kopėčių apsauginį sankabą. Vaikinukas to padaryti niekaip negalėjo. Turėjo nepajudinamą alibi: panelė Vinter pati paliudijo, kad tuo metu, kai Džonas su visomis kopėčiomis krito per tuštumą nuo baliustrados iki žemės, vaikinukas dėbčiojo į jos cigaretę, nedrįsdamas paprašyti užsitraukti. Vadinasi, lieka Emelina. Tačiau visame panelės Vinter pasakojime nesugebėjau iškapstyti jokios smulkmenos, net menkiausios užuominos, kad Emelina galėtų šitaip pasielgti. Ji buvo į jokias eibes nelinkęs vaikas, tai pripažino net Hestera. O ir pati panelė Vinter pasakė visiškai aiškiai: ne. Ne Emelina. Tuomet – kas? Izabelė jau buvo mirusi. Čarlis – pradingęs.

Sugrįžau į savo kambarius, įsliūkinau pro duris, parimau prie lango. Buvo pernelyg tamsu, kad įžiūrėčiau ką nors lauke, regėjau tik savo atspindį – blyškų šešėlį, kiaurai kurį buvo matyti naktis.

– Kas? – paklausiau jo.

Galiausiai įsiklausiau į tykų, bet atkaklų balselį, aidintį galvoje – į jį iki šiol labai stengiausi nekreipti dėmesio. *Adelina.*

Ne, užginčijau aš.

Taip, laikėsi savo jis. *Adelina.*

Bet tai buvo neįmanoma. Iš mano atminties dar negreit išdils sielvartinga rauda dėl Džono Daigo netekties. Niekas ši-

taip neapraudotų žmogaus, jei pats ir būtų jį nužudęs, argi ne taip? Niekas negalėtų nužudyti žmogaus, kurį mylėtų taip, kad dėl jo lietų šitokias ašaras.

Tačiau įkyrus balselis galvoje suskato primygtinai brukti atskirus man taip gerai žinomos istorijos epizodus. Smurto protrūkis figūrinių medžių sode, kiekvienas mostas sodininko žirklėmis – smūgis tiesiog Džonui į širdį. Nesiliaujantys Emelinos puldinėjimai: tampymas už plaukų, kumščiavimas, kandžiojimas. Kūdikis, atsainiai iškeltas iš vežimėlio ir pamestas ant žemės mirti, nebent kas nors surastų. Viena iš dvynių – ne visai sveika, kuždėjosi kaimo žmonės. Prisiminiau visa tai ir nejučia susimąsčiau. Ar gali šitaip būti? Nejaugi tomis ką tik mano regėtomis ašaromis ji bandė nuskalauti graužiančią kaltę? Galbūt tai buvo atgailos ašaros? Nejaugi aš apkabinusi glaudžiau ir mėginau paguosti žudikę? O gal tai ir yra toji panelės Vinter paslaptis, kurią ji šitaip ilgai slėpė nuo pasaulio? Man į širdį ėmė smelktis nemalonus įtarimas. Kodėl panelė Vinter pasakoja man savo gyvenimo istoriją? Ko ji siekia? Kad ją užjausčiau, pateisinčiau, kad jai atleisčiau? Net nusipurčiau.

Vis dėlto vienas dalykas nekėlė abejonių. Ji jį mylėjo. Argi galėjo būti kitaip? Aš dar neužmiršau, kaip glaudžiau prie savęs jos konvulsijų tampomą, iškankintą kūną, ir pernelyg gerai supratau, kad tik sutrypta meilė gali būti šitokios kančios priežastis. Prisiminiau, kaip Adelina, dar vaikas, įsiskverbė į Džono vienatvę po Misus mirties, kaip ji tiesiog parsitempė jį atgal pas gyvuosius, įtikinusi išmokyti ją karpyti medžių figūras.

Prižiūrėti tą karpytų medžių sodą, kurį *ji* ir nuniokojo.

Ak, iš tikrųjų, ko gero, nieko nebesuprantu!

Mano žvilgsnis skvarbė tamsą už lango. Jos įstabusis sodas. Bene tai – jos pagarbos duoklė Džonui Daigui? Jos visą gyvenimą trunkančios atgailos už padarytą skriaudą išraiška?

Pasitryniau nuvargusias akis. Suvokiau: metas griūti į lovą. Bet žinojau, kad neužmigsiu, buvau pernelyg pavargusi. Jei nesugalvosiu, kaip pažaboti mintis, jos ištisą naktį velsis, vyniosis tingiais ratais. Sumąsčiau pagulėti karštoje vonioje.

Laukdama, kol vonia pribėgs vandens, dairiausi ko nors, kuo galėčiau užimti galvą. Žvilgsnis užkliuvo už sumaigyto popiergalio, numesto po staliuku. Išskleidžiau jį, išlyginau. Ogi mano pačios ranka prikraigliotų fonetinės abėcėlės simbolių eilutės.

Įsitaisiusi vonioje, klausydamasi šniokščiančio vandens akompanimento, keliskart nelabai sėkmingai pabandžiau išgliaudyti kokią nors prasmę iš tų simbolių eilučių. Bet vis neapleido bet kokį ūpą stengtis pakertantis jausmas, kad nesugebėjau tiksliai išgirsti Emelinos sapaliojimų. Mėginau atkurti atmintyje mėnesienos užlietą sodą, gumburiuoto hamamelio kontūrą, šiurpų, įtampos kupiną veidą; gerai prisiminiau, kaip staigiai pliūptelėjo garsai Emelinai iš burnos. Bet, kad ir kaip nėriausi iš kailio, pačių ištartų žodžių taip ir nepavyko prisiminti.

Įlipau į vonią, popiergalį palikau išskleistą ant jos krašto. Šiltas vanduo apsėmė pėdas, kojas, nugarą, bet ties dėme, ženklinančią šoną, jis buvo juntamai vėsesnis. Užmerkiau akis ir nuslydau į vonios dugną. Panirau iki pat viršugalvio, dabar vanduo sėmė ir ausis, nosį, akis. Ausyse ėmė dundėti, paviršiuje likę plūduriuoti plaukai pasikėlė iš pačių pašaknų.

Išnirau įkvėpti ir vėl murktelėjau į dugną. Vėl gurkšnis oro. Ir vėl vanduo.

Mintys galvoje ėmė sroventi nekliuvinėdamos, lyg pačios plūduriuodamos vandenyje. Informacijos apie dvynių kalbą buvau prisirankiojusi pakankamai, tad žinojau, kad ji niekad nebūna visiškai laužta iš piršto. Emelinos ir Adelinos atveju jos pagrindas turėjo būti anglų arba prancūzų kalba, o gal suplakti jų abiejų elementai.

Ir vėl oras. Vėl vanduo.

Dvynių kalbai būdingi tam tikri iškraipymai. Sietini galbūt su intonacija. Arba ištęsiami balsiai. Kartais įmaišoma papildomų, nereikalingų sąskambių, kurie patys savaime nieko nereiškia, tik užmaskuoja prasmę.

Vėl oras. Ir vėl vanduo.

Mįslė. Slaptas kodas. Slaptraštis. Bet šis tikrai neturėtų būti taip sunkiai įveikiamas, kaip, tarkime, egiptiečių hieroglifai ar

Mikėnų linijinis B raštas. Nuo ko reikėtų pradėti jį šifruoti? Imkime kiekvieną skiemenį atskirai. Tai gali būti visas žodis arba žodžio dalis. Pirmiausia atmeskime intonaciją. Mėginkime pažaisti su kirčiu. Paeksperimentuokime ilgindami, trumpindami balsius, lygindami jų trukmę. Nagi, pasvarstykime, su kokiais anglų kalbos žodžiais asocijuojasi šis skiemuo? Ką jis galėtų reikšti prancūziškai? O kas būtų, jei šį skiemenį praleistume ir mėgintume modeliuoti skiemenis, esančius abipus jo? Galimų kombinacijų – devynios galybės. Tūkstančiai. Ir vis dėlto – ne begalinis skaičius. Kompiuteris surankiotų jas visas. Tokią užduotį tikriausiai įveiktų ir žmogaus smegenys, gavusios metus ar dvejus laiko.

Mirusieji ilsisi po žeme.

Ką? Pašokau, lyg gavusi kuolu per galvą, atsisėdau vandenyje. Frazė, tiesiog dribtelėjusi man į smegenis nežinia iš kur. Skausmingai suspurdėjusi krūtinėje. Kažkoks absurdas. Šitaip negali būti!

Visa drebėdama apgraibiau vonios kraštą, kur buvau palikusi popiergalį su užrašais. Prisitraukiau jį artyn, kibau skvarbyti žvilgsniu. Tačiau iš mano keverzonės, visų ženkliukų ir simbolių, visų taškų ir užraitų nieko neliko. Popieriaus skiautė gulėjo klanelyje, ir vanduo nuskalavo įrašus.

Dar sykį pabandžiau tiksliai prisiminti garsus, pasiekusius mane po vandeniu. Bet šie beviltiškai išsitrynė iš atminties. Visa, ką dar prisiminiau, buvo įtemptas, įdėmus Emelinos veidas ir penkių natų virtinė, kurią ji traukė nueidama.

Mirusieji ilsisi po žeme. Žodžiai sakytum įkrito man į smegenis visiškai susiformavę, nepalikdami jokio pėdsako atsekti, iš kur jie. Kokius pokštus man krečia vaizduotė, nei iš šio, nei iš to pakišdama šitokią galaižin kieno frazę?

Juk iš tikrųjų aš nė netikiu, kad ji man tai pasakė, ar ne?

Nagi, tik neprarask blaivaus proto, sudraudžiau save.

Siektelėjau muilo, tvirtai nutarusi išskalauti iš galvos visas povandenines fantazijas.

PLAUKAI

Panelės Vinter namuose aš niekada nežvilgčioju į laikrodį. Sekundes matuoju žodžiais, minutes – pieštuku rašyto teksto eilutėmis. Vienuolika žodžių vienoje eilutėje, dvidešimt trys eilutės viename puslapyje – štai kokia mano naujoji laiko skaičiavimo sistema. Vienodais laiko tarpais pertraukdavau darbą ir imdavausi sukti drožtuko rankenėlę stebėdama, kaip garbiniuotos medienos skiedros pajuodusiu nuo grafito krašteliu ringuoja žemyn iki pat šiukšlių dėžės; šios pertraukos ženklino mano „valandas".

Taip įsigilinau į pasakojimą, kurio klausiausi, į pieštuku audžiamą istoriją, kad man neberūpėjo niekas kita. Mano pačios gyvenimas – kad ir koks būtų – sumenko, nunyko, suvis į nieką pavirto. Dienos mintis ir nakties sapnus užtvindė ne mano pačios, o panelės Vinter pasaulio žmonės. Mano vaizduotės takais takeliais vaikščiojo Hestera ir Emelina, Izabelė ir Čarlis, mano mintys be paliovos krypo į Angelfildą.

Iš tiesų aš netgi beveik noriai atsižadėjau savojo gyvenimo. Stačia galva nerdama į panelės Vinter istoriją galėjau nesunkiai nusigręžti nuo savosios. Deja, šitaip užgniaužti save anaiptol nėra paprasta. Tokia savanoriška neregystė nepadėjo visiškai išpūkštyti iš galvos suvokimo, kad dabar – gruodis. Kažkur sąmonės užkaboriuose, nakties miego paribiuose, puslapių, kuriuos taip karštligiškai marginau užrašais, paraštėse glūdėjo žinojimas, kad gruodžio dienos nesulaikomai byra viena pas-

kui kitą, niekada neužmiršdavau neišvengiamai vis arčiau slenkančio gimtadienio.

Kitą dieną po anos ašaromis aplaistytos nakties panelės Vinter išvis nemačiau. Ji nesikėlė iš lovos, jos kambaryje lankėsi tiktai Džudita ir daktaras Kliftonas. Mane tai visiškai tenkino. Pati miegojau nekaip. Tačiau dar kitą dieną panelė Vinter mane išsikvietė. Nuėjau į jos kuklų mažytį kambarėlį, aptikau ją gulinčią lovoje.

Man pasirodė, kad jos akys padidėjusios. Nė ženklo makiažo. Galbūt tuo metu užvis stipriausiai veikė vaistai, bet atrodė, kad visą ją gaubia ramybė, kokios iki šiol nebuvau pajutusi. Ji nenusišypsojo man, kai įėjau, tik pakėlė galvą, bet jos akys buvo kupinos gerumo.

– Užrašų knygutės ir pieštuko šiandien neprireiks, – tarė ji. – Norėčiau, kad padarytumėte kai ką kita.

– O ką?

Įėjo Džudita. Paklojo ant grindų užtiesalą, iš gretimo kambario atitempė panelės Vinter krėslą, pasodino ją į jį. Nustūmė krėslą į užtiesalo vidurį, pasuko taip, kad panelė Vinter galėtų žiūrėti pro langą. Paskui apgaubė jos pečius rankšluosčiu, apkamšė ties kaklu ir paleido vešlius oranžinius jos plaukus laisvai kristi ant jo.

Išeidama dar padavė man žirkles.

– Sėkmės, – tarstelėjo šypsodamasi.

– Ką gi man daryti? – nesusigaudydama paklausiau panelės Vinter.

– Nukirpkite man plaukus, ką gi daugiau.

– Nukirpti plaukus?

– Na taip. Kodėl šitaip žiūrite? Nieko baisaus.

– Bet aš nemoku kirpti!

– Tiesiog imkite žirkles ir kirpkite. – Ji atsiduso. – Man nerūpi kaip. Visai nesvarbu, kaip atrodys. Noriu jų atsikratyti, ir tiek.

– Bet aš...

– *Prašau.*

Nenoromis atsistojau jai už nugaros. Po to, kai dvi dienas nesikėlė iš lovos, jos plaukai virto susimazgiusiu oranžiniu kaltūnu. Paliesti atrodė neįtikėtinai sausi, regėjos, tuojau sutreškės tarp pirštų, ir dar buvo susimetę sulipusiais kuokštais, prisivėlę mažyčių rupių mazgelių.

– Pirmiausia verčiau iššukuosiu.

Sulipusių kuokštų buvo pernelyg daug. Panelė Vinter neištarė nė vieno priekaištingo žodžio, bet jutau, kaip krūpčioja kaskart, kai perbraukiu šepečiu. Neilgai trukus padėjau jį į šalį: kur kas mažesnė kankynė bus paprasčiausiai iškarpyti tuos kaltūnus.

Atsargiai pamėginau čekštelėti žirklėmis. Nukirpau gal kelių colių ilgio galus, daugmaž ties nugaros viduriu. Žirklės lengvai rėžė plaukus, atitrūkusios sruogos krito ant patiesalo.

– Nukirpkite trumpiau, – maloniai ištarė panelė Vinter.

– Iki čia? – paliečiau jos pečius.

– Dar trumpiau.

Suėmiau plaukų kuokštą, nervingai šmirkštelėjau žirklėmis. Prie mano kojų nusirangė oranžinė gyvačiukė, o panelė Vinter prašneko.

Menu, kaip kelios dienos po laidotuvių nuėjau į senąjį Hesteros kambarį. Be jokios konkrečios priežasties. Tiesiog stovėjau ten prie lango, žvelgdama į tuštumą. Pirštai netikėtai užčiuopė raukšlę užuolaidoje. Ten būta įtrūkio, kurį Hestera kruopščiai užadė. Ji viską užsiūdavo nepaprastai kruopščiai. Tačiau šičia kyšojo palaidas siūlo galelis. Kažko jis man parūpo, tarytum visai nejučia, aš net negalvojau apie jį. Ir jau tikrai neketinau jo timpčioti, tiesą sakant, neturėjau ir suvis jokių kėslų... Ir še tau – nė mirktelėti nespėjau, o siūlgalis jau kadaravo mano rankoje. Visas, kiek tik jo buvo, vis dar susirangęs, atkartodamas adatos dygsnius. O užuolaidoje vėl žiojėjo skylė. Ir jau dabar jos kraštai neišvengiamai pradės brigzti.

Kol Hestera gyveno mūsų namuose, Džonas dėl to visąlaik raukėsi. Pradžiugo, kai ji išsinešdino. Ir vis dėlto štai faktas, kurio niekaip nepaneigsi: jei Hestera būtų buvusi čia, Džonas nebūtų lipęs ant stogo. Jei Hestera būtų buvusi čia, niekas nebūtų prikišęs nagų prie apsauginio sankabo. Jei Hestera būtų buvusi čia, toji diena būtų išaušusi lygiai tokia pat, kaip ir bet kuri kita, ir Džonas, kaip ir bet kurią kitą dieną, būtų įnikęs į savo darbus sode. Ir popietinis erkerio lango šešėlis, tįsdamas per kiemo žvyrą, nebūtų šliaužęs nuvirtusių kopėčių palaipomis, ir Džonas nebūtų tysojęs paslikas ant žemės, pamažu stingdamas nuo jos žvarbos. Toji diena būtų atslinkusi ir praslinkusi kaip ir bet kuri kita, o vakarui atėjus Džonas būtų kritęs į lovą ir kietai užmigęs, ir nė sapne nesusapnavęs kryčio į tuštumą.

Jei tik čia būtų buvusi Hestera.

Staiga pajutau, kad tiesiog neištversiu tos užuolaidos įplėšos apspurusiais kraštais.

Vaikinukas ir toliau ateidinėdavo kasdien. Sukasdavo žemę, išravėdavo piktžoles, sodindavo ir mulčiuodavo. Maniau, jis vis dar dirba vien tik vildamasis atgauti pinigus, kuriuos likau jam skolinga. Bet kai advokatas atkišo šiek tiek grynųjų – „Kad išsiverstumėte, kol grįš dėdė“, – ir aš atsiskaičiau su vaikinu, jis vis tiek ateidavo. Stebėdavau jį pro viršutinio aukšto langus. Ne kartą pastebėjau jį dirsčiojantį mano pusėn ir kaskart atšokdavau į šalį, bet sykį nesuskubau – jis mane pamatė ir pamojavo. Aš jam tuo pačiu neatsakiau.

Kiekvieną rytą jis atnešdavo daržovių prie virtuvės durų, kartais – dar ir nudirtą triušį ar nupeštą vištą, o pavakariais ateidavo pasiimti atliekų kompostui. Vis padelsdavo tarpduryje, be to, kai jam sumokėjau, jo burnoje dažniausiai stirksodavo rūkstanti cigaretė.

Džono cigarečių atsargas aš jau buvau išbaigusi, tad gerokai nervinausi, kad vaikinukas rūkyti gali, o aš – ne. Tiesa, neprasitariau apie tai nė žodeliu, bet vieną dieną, petim atsirėmęs į

durų staktą, jis užklupo mane nužiūrinėjančią cigarečių pakelį jo marškinių kišenėlėje.

– Mainau cigaretę į puodelį arbatos, – pasiūlė.

Jis įžengė į virtuvę – tai buvo pirmas kartas, kai jis išvis įkėlė koją į namus po Džono mirties, – klestelėjo ant Džono kėdės, atsirėmė alkūnėmis į stalą. Aš atsisėdau kampe – ten, kur paprastai sėdėdavo Misus. Gėrėme arbatą tylėdami, o iškvepiami cigarečių dūmai tingiais debesėliais bei sruogomis rangėsi aukštyn, į aprūkusią palubę. Kai paskutinį kartą užsitraukę sumaigėme nuorūkas į lėkšteles, jis taip ir neprasižiojęs pakilo, išėjo laukan ir vėl kibo į darbą. Tačiau kitą dieną, kai, atėjęs su daržovėmis, pabeldė, nieko nelaukdamas įėjo vidun, atsisėdo ant Džono kėdės ir mestelėjo man cigaretę dargi anksčiau, nei spėjau užkaisti virdulį.

Mudu niekada nesikalbėdavome. Bet išsiugdėme tam tikrus įpročius.

Emelina, kuri iki pietų nė neišsirisdavo iš lovos, pavakare kitąsyk įsitaisydavo lauke ir stebėdavo dirbantį vaikiną. Aš ją dėl to išbariau.

– Juk tu – dvaro savininkų duktė. O jis – tik sodininkas. Dėl Dievo meilės, Emelina!

Bet jai pro vieną ausį įėjo, pro kitą išėjo. Ji šypsodavosi savo tingia šypsena kiekvienam, kartą užkliudžiusiam jos vaizduotę. Stebėjau juos labai atidžiai: man neišėjo iš galvos Misus žodžiai apie Izabelę, apie tai, kaip vyrai, vos į ją pažvelgę, tuojau įsigeisdavo ją paliesti. Vis dėlto nepastebėjau jokių ženklų, kad vaikinukas gvieštųsi paliesti Emeliną, nors kalbėdavo su ja maloniai, jam patikdavo ją prajuokinti. Tačiau visai nusiraminti irgi negalėjau.

Kartais pro viršutinio aukšto langą matydavau, ką juodu veikia drauge. Vieną saulėtą dieną išvydau Emeliną, patogiai išsidrėbusią žolėje, atsirėmusią į žemę alkūne, delnu parėmusią galvą. Jos juosmens išlinkis, pereinantis į klubus, badyte badė akis. Vaikinas atsigręžė atsakyti į kažkokią jos ištartą frazę, o Emelina, kol jis žiūrėjo į ją, apsivertė aukštielninka, pakėlė ran-

ką, nužėrė nuo kaktos įkyrią plaukų sruogą. Tai buvo ilgesingas, juslingas judesys, leidęs man aiškiai suprasti, kad, jei vaikinukas ją vis dėlto paliestų, Emelina nėmaž neprieštarautų.

Bet užbaigęs sakinį vaikinas lyg niekur nieko nusigręžė nuo jos, tarytum ničnieko nepastebėjęs, ir vėl kibo į darbą.

Kitą rytą mudu, kaip visuomet, rūkėme virtuvėje. Bet šįsyk aš sutrikdžiau tokią mums įprastą tylą.

– Nemėgink liesti Emelinos, – perspėjau jį.

Jis, regis, nustebo.

– Aš ir neliečiu Emelinos.

– Gerai. Tai ir toliau neliesk.

Maniau, tuo viskas ir baigsis. Mudu dar kartą užsitraukėme, aš jau buvau vėl benugrimztanti į tylą, bet vaikinas, išpūtęs dūmą, pridūrė dar kai ką:

– Aš ir nenoriu liesti Emelinos.

Aš išgirdau. Išgirdau, ką jis pasakė. Ta keista, vos juntama gaidelė jo balse. Aš išgirdau, ką jis *norėjo pasakyti.*

Giliai užtraukiau dūmą, nė nepažvelgiau į jį. Lėtai išpūčiau. Vis dar nežiūrėjau į jį.

– O ji geresnė už tave, – tarė jis.

Nebuvau sutraukusi nė pusės cigaretės, bet sumaigiau nuorūką. Nudrožiau prie virtuvės durų, plačiai jas atlapojau.

Jis stabtelėjo tarpdury, priešais mane. Aš stypsojau pastirusi, įsistebeilijusi tiesiai pirmyn, į jo marškinių sagą.

Vaikinas nurijo seilę, Adomo obuolys šoktelėjo ir vėl nusileido. Balsas virto vos girdimu murmesiu:

– Būk gerutė, Adelina.

Aš plykstelėjau lyg įgelta, pakėliau galvą, ketindama perverti jį akimis lyg durklais. Bet nesuspėjau: mane sutrikdė netikėtas švelnumas jo veide. Vieną akimirką jaučiausi... visai suglumusi.

Jis tuojau tuo pasinaudojo. Kilstelėjo ranką. Jau buvo betiesiąs ją paglostyti man skruosto.

Bet aš buvau mitresnė. Ir kumščiu nubloškiau jo ranką šalin.

Neužtvojau jam skaudžiai. Iš tiesų jam neturėjo skaudėti. Bet jis atrodė toks sumišęs. Nusivylęs.

Paskui jis pradingo.

Virtuvė liko tuščia. Nebebuvo Misus. Nebebuvo ir Džono. O dabar nebebuvo ir vaikinuko.

„Aš tau padėsiu“, – žadėjo jis. Bet tokio pažado net neįmanoma ištesėti. Kaip vaikinukas būtų galėjęs man padėti? Kaip *kas nors* būtų galėjęs man padėti?

Visas užklotas buvo apibiręs oranžiniais plaukais. Aš mindžiojau juos, sruogos kibo man prie padų. Nukarpiau visus kadai dažytus galus, o reti kuokštai, vis dar styrantys ant panelės Vinter viršugalvio, buvo visiškai balti.

Nusiaučiau jai nuo pečių rankšluostį, nupūčiau kelias ant sprando prilipusias plaukų nuokarpas.

– Paduokite veidrodį, – paliepė panelė Vinter.

Padariau, ko prašyta. Dabar, trumpai nurėžtais plaukais, panelė Vinter priminė pražilusį vaiką.

Ji įsistebeilijo į savo atvaizdą. Niekuo nepridengtos, niaurios jos akys smigo į jos pačios akis. Panelė Vinter ilgai žiūrėjo į save. Paskui padėjo veidrodį ant stalo stiklu žemyn.

– Kaip tik šitaip aš ir norėjau. Dėkoju, Margareta.

Palikau ją vieną, o grįžusi į savo kambarį susimąsčiau apie vaikiną. Galvojau apie jį ir Adeliną, galvojau apie jį ir Emeliną. Netikėtai atklydo mintis ir apie Aurelijų, rastinuką, dar visai kūdikį paliktą ant slenksčio, aprengtą senoviškais drabužėliais, paguldytą krepšyje drauge su šaukštu iš Angelfildo ir „Džeinės Eir“ puslapiu. Ilgai mąsčiau apie visa tai, svarsčiau ir šiaip, ir anaip, bet, kad ir kiek stengiausi, taip ir neišlukštenau jokios įtikinamos išvados.

Vis dėlto, klajodamos nesuvokiamais smegenų vingiais, vieną dalyką mano mintys sugebėjo atkapstyti. Prisiminiau, ką man pasakė Aurelijus, kai pastarąjį kartą lankiausi Angelfilde: „Kad taip galėčiau surasti ką nors, kas tiesiog *atskleistų man*

tiesą.“ Iš atminties aidu atsišaukė ir kitas balsas: „Atskleiskite man tiesą.“ Tasai vaikinas rudu kostiumu... Dabar jau aišku, kodėl *Banbury Herald* neišliko nė ženklo to interviu, kurio jaunas jų žurnalistas važiavo į Jorkšyrą. Tasai vaikinas buvo visai ne žurnalistas. Tai buvo Aurelijus, ne kas kitas.

LIETUS IR PYRAGAS

Rytą pabudau su dūzgiančia galvoje mintimi: šiandien, šiandien, šiandien. Varpo gausmas, kurį tik aš viena ir tegalėjau girdėti. Prietema tarytum prasismelkė į pačią sielą, sukaustė nežemiškas nuovargis. Mano gimimo diena. Mano mirties diena.

Drauge su pusryčiais Džudita ant padėklo atnešė sveikinimo atviruką, kurį atsiuntė tėtis. Atvirukas, kaip visuomet, – su gėlėmis, aptakiai suregztas sveikinimas ir laiškelis. Jis viliąsis, kad aš laikausi gerai. Pačiam klojąsi visai neblogai. Turįs man keletą knygų. Gal aš norėčiau, kad man jas atsiųstų? Mama sveikinimo nepasirašė – tėtis padarė tai už abu. *Su meile, tėtis ir mama.* O tai jau visiška neteisybė. Tėtis tai žinojo, žinojau ir aš, tačiau ką galėjome padaryti?

Atėjo Džudita.

– Panelė Vinter klausia, galbūt galėtumėte dabar pat...

Pakišau atviruką po pagalve, kol ji nespėjo pamatyti.

– Gerai, galime dabar pat, – patikinau ir pasiėmiau pieštuką bei užrašinę.

– Gerai išsimiegojote? – susyk pasiteiravo panelė Vinter ir tuojau pridūrė: – Atrodote kiek pabalusi. Mažai valgote.

– Jaučiuosi puikiai, – užtikrinau, nors tai anaiptol nebuvo tiesa.

Visą rytą grūmiausi su apnikusiu jausmu, kad palaidos vieno pasaulio sruogos įkyriai smelkiasi pro kito plyšius. Galbūt jums pažįstamas toks pojūtis: pradedi skaityti naują knygą, nors ankstesnioji, ką tik perskaityta, nespėjo užsitraukti ap-

saugine užmaršties plėvele. Ankstesniosios knygos mintys ir siužeto vingiai, kitąsyk – netgi personažai, lieka įsipynę į jūsų drabužio audinį, niekur nepasitraukia ir tada, kai atsiverčiate kitą knygą. Tad štai ir jaučiausi kažkaip panašiai. Ištisą dieną neįstengiau susitelkti, bet kas galėjo išblaškyti dėmesį: mintys, prisiminimai, jausmai, visiškai pašalinės mano pačios gyvenimo atplaišos.

Panelė Vinter kažką pasakojo, bet staiga pertraukė pati save:

– Panele Lea, ar jūs klausotės?

Net krūptelėjau, šitaip išpurtyta iš susimąstymo, bandžiau skubomis suregzti kokį padoresnį atsakymą. Ar aš klausiausi, kas man kalbama? Nė pati nenutuokiau. Tą pat akimirką tikrai nebūčiau pakartojusi, ką ji man ką tik sakė, bet neabejojau: kažkur sąmonės užkaboryje užfiksuota viskas aliai žodelį. Tačiau tuo metu, kai ji trūktelėjo mane iš mano pačios gelmių, aš buvau atsidūrusi kažkokioje niekieno žemėje, kažkokiame tarpuerdvyje tarp čia ir ten. Protas krečia pokštus, žaidžia visokiausius žaidimus, narsto įvairius dalykus, kai mes patys knapsime nosimi sąmoningumo paribyje, ką bet kas, pažvelgęs iš šalies, palaikytų dėmesio stoka. Pristigusi žodžių, kokią minutę stebeilijau į panelę Vinter, o ši irzo tiesiog man bežiūrint. Galiausiai leptelėjau pirmą sakinį, pasipynusį ant liežuvio galo:

– Ar jūs kada nors turėjote vaiką, panele Vinter?

– Viešpatie Dieve, tai bent klausimas. Aišku, kad ne. Gal jums, mergužėle, galvoje pasimaišė?

– Tuomet Emelina?

– Juk mudvi susitarėme, ar ne? Jokių klausimų. – Staiga jos veido išraiška pasikeitė, ji palinko arčiau ir įdėmiai mane nužiūrėjo. – Bene susirgote?

– Ne, nemanau.

– Ką gi, jūsų galva vis tiek veikia ne taip, kaip reikėtų darbui.

Tai buvo tas pat, kas paliepimas eiti sau.

Grįžusi į savo kambarį kiaurą valandą nuobodžiavau, nerasdama sau vietos, nesutardama pati su savimi. Sėdėjau prie stalo su pieštuku rankoje, bet nieko nerašiau; stingdama nuo šalčio stipriau atsukau radiatoriaus šildymą, bet neilgai trukus sukaitau ir nusivilkau megztinį. Mielai būčiau pasimėgavusi vonia, bet nebuvo karšto vandens. Pasidariau kakavos, nepagailėjau cukraus, bet tuojau apsalo širdis, ėmė pykinti. Pasiieškoti knygos? Gal tai išeitis? Bibliotekos lentynos buvo prigrūstos negyvų žodžių. Niekas ten negalėjo man padėti.

Į langą šiūstelėjo lietaus šuoras, po stiklą pasklido lašai. Mano širdis šoktelėjo. *Laukan.* Taigi štai ko man reikia. Ir ne šiaip ištrūkti į sodą. Privalau nešdintis iš čia, tučtuojau. Tiesiog į pelkynus.

Pagrindiniai vartai būdavo užrakinti – žinojau tai, o prašyti Moriso, kad mane išleistų, neturėjau ūpo. Tad patraukiau per sodą iki tolimiausio nuo gyvenamojo namo taško – ten tvoroje buvo varteliai. Varteliai, aklinai užžėlę gebenėmis, – jų jau labai seniai niekas nevarstė. Teko rankomis prasibrauti pro augmeniją, kol pasiekiau skląstį. Kai varčia galiausiai atsilapojo mano pusėn, vėl turėjau skverbtis per gebenių šabakštyną, kol šiaip ne taip, kiek susitaršiusi, išsikapsčiau kitapus tvoros.

Anksčiau visuomet maniau, kad man patinka lietus, bet įsitikinau, jog iš tikrųjų jo dorai nė nepažinojau. Tasai, kuris man taip patikdavo, buvo elegantiškas miesto lietus, sušvelnintas kliūčių, kurių jo kelyje buvo prismaigstytas horizontas, sušildytas įkaitusio, nuo paties miesto kylančio oro. Tačiau viržiais užžėlusiose dykynėse, vėjo įaudrintas, išaštrintas žvarbos, lietus plakėsi lyg įnirtęs. Ledinės adatėlės smaigstė veidą, smelkė nugarą, ledinio vandens kaušai dužo atsitrenkę į pečius.

Daug laimės gimtadienio proga.

Jeigu šiuo metu būčiau knygyne, tėtis, sulaukęs, kol nulipsiu laiptais žemyn, iš po stalo ištrauktų man dovaną. Pakuotėje rasčiau knygą, gal net ne vieną, tėčio nupirktą kuriame nors praėjusių metų aukcione ir paslėptą mano gimtadienio dovanai. Prie knygos būtų pridėjęs plokštelę arba kvepalų, arba pa-

veikslėlį. Visa tai jis būtų dailiai supakavęs ten pat, knygyne, prie darbo stalo, nutaikęs kokią ramesnę popietę, kai aš išėjusi į paštą ar biblioteką. Per kurią nors pietų pertrauką būtų išrinkęs ir atviruką, o paskui, vienui vienas įsitaisęs prie rašomojo stalo, užrašytų man: su meile – tėtis ir mama. Visa tai jis darytų vienas, visada – vienas pats. Paskui jis dar subėgiotų į kepyklą parsinešti torto ir galiausiai iš kažkokios čia pat, knygyne, įrengtos slėptuvės – jos man taip niekad ir nepavyko surasti, tai buvo viena iš labai nedaugelio paslapčių, kurių nesugebėjau sužinoti, – ištrauktų žvakę, kaip ir kasmet tą pačią dieną, ta pačia proga. Aš visuomet ją užpūsdavau su tokia džiaugsminga išraiška veide, kokią tik sugebėdavau nutaisyti. Tada mudu dviese valgydavome tortą, užsigerdami arbata, o paskui sėsdavome tyliai virškinti ir tvarkyti katalogų.

Puikiai supratau, ką visa tai reiškia jam. Kai aš užaugau, tapo kiek lengviau, nei anuomet, kol dar buvau vaikas. Anais laikais mano gimimo diena būdavo tikras siaubas namuose. Dovanos, per naktį slapstytos garaže – ne, ne nuo manęs, o nuo motinos, kuri negalėjo pakelti net jų reginio. Neišvengiamas galvos skausmas buvo ta atminimo ritualo dalis, kurios ji itin uoliai laikėsi – dėl to aš niekad negalėdavau pasikviesti į svečius kitų vaikų, negalėdavome ir jos palikti bei pasidžiaugti iškyla į zoologijos sodą ar į parką. Mano gimimo dienos žaislai visuomet buvo skirti tykiam žaidimui. Gimtadienio tortas niekad nebūdavo naminis, o nuo likučių reikėdavo nurinkti glajaus trupinius bei žvakutes, tik tada sudėti torto gabalėlius į dėžutę kitai dienai.

Daug laimės gimtadienio proga? Tėtis linksmai sukuždėdavo: „Su gimimo diena!“ tiesiai man į ausį. Mudu tylutėliai lošdavome kortomis: laimėtojas džiaugsmingai nusimaivydavo, pralaimėjusysis sielvartingai susiraukdavo ir bejėgiškai sudribdavo kėdėje, o iš kambario virš mūsų galvų neatsklisdavo anei garselio, nei balso, nei menkiausio šnaresio. Tarp dviejų lošimo partijų jis užlipdavo aukštyn ir vėl nulipdavo apačion – mano vargšas tėtis, trasuojantis tarp begarsio skausmo pritvinkusio

miegamojo ir slapto gimtadienio apačioje, ant laiptų vis pasikeičiantis veido išraišką: iš džiaugsmingos į kupiną užuojautos, iš kupinos užuojautos – vėl į džiaugsmingą.

Maža tos laimės gimtadienio proga. Nuo pat tos dienos, kai gimiau, gimtadieniai visada buvo persmelkti sielvarto. Kartėlis it dulkių sluoksnis nusėdo ant visko, kas buvo namuose. Padengė kiekvieną daiktą, kiekvieną mūsų namų gyventoją, mes įtraukdavome jį su kiekvienu įkvėpimu. Kiekvienas iš mūsų trijų gūžėmės savo atskirame liūdesio luobe, apsisiautę sielvartu lyg įkapėmis.

Jeigu nebūčiau taip sustirusi, veikiausiai neįstengčiau narstyti šitų prisiminimų.

Kodėl ji nesugebėjo manęs mylėti? Kodėl mano gyvenimas jai reiškė mažiau nei mano sesers mirtis? Ar ji dėl to kaltino mane? Jei taip, galbūt netgi neklydo. Aš išgyvenau tik todėl, kad sesuo mirė. Ir kiekvienas žvilgsnis į mane primindavo apie ją.

Ar jai būtų lengviau, jeigu mes būtume mirusios abi?

Visai apdujusi kėblinau pirmyn. Apkvaitusi, nesusivokdama, perkeldavau pirmyn vieną koją, paskui – kitą, vieną – kitą. Man nėmaž nerūpėjo, kur šitaip traukiu. Nei dairiausi, nei ką mačiau, dūlinau koja už kojos, ir tiek.

Kol pagaliau į kažką įsirėžiau.

– Margareta! Margareta!

Buvau pernelyg sustirusi, kad išsigąsčiau, pernelyg sustirusi, kad kokia nors veido išraiška sureaguočiau į išnirusią tiesiog priešais mane milžiniškų apimčių figūrą, lyg palapine apsisiautusią žalios, neperšlampamos medžiagos klostėmis. Palapinė suliulėjo, išniro dvi rankos, nusileido man ant pečių ir gerai krestelėjo.

– Margareta!

Tai buvo Aurelijus.

– Nagi, tik pažvelk į save! Pamėlynijusi nuo šalčio! Eikš čionai, su manim, greičiau.

Jis pastvėrė mane už rankos ir nusivedė. Klupinėdama vilkausi paskui jį, kol galiausiai pasiekėme kelią ir šalikelėje pasta-

tytą automobilį. Aurelijus įgrūdo mane vidun. Pokštelėjo užtrenkiamos durelės, suriaumojo variklis, ir staigi šilumos banga apsėmė mano čiurnas ir kelius. Aurelijus ištraukė termosą, atsuko dangtelį ir pripylė pilną puoduką oranžinės arbatos.

– Gerk!

Gurkštelėjau. Arbata buvo karšta ir saldi.

– Valgyk!

Suleidau dantis į jo paduotą sumuštinį.

Nors sėdėjau prišildytame automobilyje, gėriau garuojančią arbatą ir kramsnojau sumuštinius su vištiena, šaltis surakino mane tik dar smarkiau. Kalenau dantimis, mane visą krėtė drebulys – niekaip neįstengiau jo pažaboti.

– Viešpatie mielaširdingas! – pusbalsiu šūkčiojo Aurelijus, brukdamas man vieną mažytį gardų sumuštinį po kito. – O jergutėliau!

Vis dėlto nuo maisto trupučiuką atitokau.

– Ką tu čia veiki, Aurelijau?

– Atvažiavau, nes norėjau kai ką tau padovanoti, – atsakė jis, persisvėręs pagraibė automobilio gale ir per tarpą tarp dviejų sėdynių ištraukė torto dėžutę.

Šią padėjęs man ant kelių, visas tviskėdamas, nukėlė dangtį.

Dėžutėje ir buvo tortas. Naminis tortas. O ant viršaus blizgančiomis glaisto raidėmis išraityti trys žodžiai: *Su gimtadieniu, Margareta.*

Kitu atveju būčiau apsipylusi ašaromis. Dabar jos, matyt, buvo užšalusios. Užtat šalčio ir torto derinys sėkmingai atrišo man liežuvį. Iš pačių mano esybės gelmių ėmė nirti žodžiai, be jokios tvarkos, panašiai kaip per atlydį paviršiun pradeda lįsti visokie daiktai, per žiemą pragulėję po sniego apklotu. Naktinė dainelė, akys sode, seserys, kūdikis, šaukštas.

– Ir dar, ji netgi žino, kur yra namelis, – vapaliojau aš, kol Aurelijus popieriniais rankšluosčiais sausino man plaukus. – Ponios Lav troba... ir tavo. Ji žiūrėjo pro langą, jai pasirodė, kad ponia Lav – tarytum geroji pasakos senelė... Negi nesupranti, ką tai reiškia?

Aurelijus palingavo galvą.

– Bet ji man sakė...

– Ji tau pamelavo, Aurelijau! Kai nuvažiavai pas ją su savo rudu kostiumu, tąsyk ji tau primelavo. Pati prisipažino.

– Kad mane plynios! – sušuko Aurelijus. – Iš kur galėjai sužinoti apie mano rudąjį kostiumą? Juk supranti, turėjau apsimesti žurnalistu... – Ne iš karto, bet pagaliau mano žodžiai prasismelkė iki jo sąmonės. – Sakai, šaukštas? Toks pat kaip mano? Ir ji žinojo trobą?

– Ji – tavo teta, Aurelijau. O Emelina – tavo motina.

Aurelijus liovėsi šluostęs man plaukus ir užsižiūrėjo pro automobilio langą namo pusėn.

– Mano motina... – sumurmėjo. – Tenai.

Aš linktelėjau.

Vėl stojo tyla. Paskui Aurelijus atsigręžė į mane.

– Nuvesk mane pas ją, Margareta.

Šie jo žodžiai mane tartum pažadino.

– Štai kas, Aurelijau. Ji ne visai sveika.

– Ji serga? Tuomet tu *privalai* nuvesti mane pas ją! Tučtuojau!

– Sakyti, kad ji serga, būtų ne visai tiesa. – Kaip jam paaiškinti? – Ji nukentėjo per gaisrą, Aurelijau. Sužalotas buvo ne tik jos veidas. Taip pat ir protas.

Jis valandėlę gromuliavo žinią, paskui pasiuntė šią dar vieną informacijos nuotrupą į visų netekčių bei sielvartų saugyklą. Kai vėl prašneko, jo balsas skambėjo niauriai, bet tvirtai – Aurelijus buvo apsisprendęs:

– Vesk mane pas ją.

Bene vis labiau prastėjanti savijauta pastūmėjo mane atsakyti taip ir ne kitaip? O gal kaltinti reikėjo tik šią – mano gimimo – dieną? Šitie veiksniai galėjo būti reikšmingi, bet visų svarbiausia buvo Aurelijaus veido išraiška, kai jis laukė atsakymo. Regis, turėjau šimtą ir dar vieną labai svarią priežastį atmesti jo prašymui, tačiau bet kokie galimi argumentai, atsitrenkę į jo reikmės stiprumą, byrėjo į druzgus.

Ir aš atsakiau: gerai.

VĖL KARTU

Išmirkusi vonioje aš kiek atitirpau, bet skausmas kažkur po akimis nėmaž neatlėgo. Supratau, kad šią popietę apie darbą nėra ko nė galvoti, tad šmurkštelėjau į lovą, užsitraukiau ant savęs papildomą apklotą, gerai apsikamšiau iki pat ausų. Nepaliaujamai krėtė vidinis drebulys. Vos spėjau pasinerti į neramų pusiaumiegį, apniko keistos vizijos. Regėjau Hesterą ir savo tėtį, ir dvynes, ir savo motiną, bet šiuose regėjimuose kiekvienas žmogus buvo kažkas visai kitas, tik užsimaskavęs, mane glumino net mano pačios veidas, kuris vis raibuliavo ir keitėsi: kartais tai būdavau aš, kartais – ne. O paskui sapne išniro šviesus Aurelijaus atvaizdas, ir Aurelijus buvo jis pats, visąlaik – ne kas kitas, o jis, tiktai jis – jis šypsojosi, ir jo šypsena išgujo šmėklas. Viršum manęs susiskliaudė tamsa tarsi vanduo, aš nugrimzdau į miego gelmes.

Pabudau plyštančia galva, maudė rankas ir kojas, net nugarą, suko visus sąnarius. Mane prislėgė nuovargis, kokio negalėjo užleisti nei įtampa, nei miego stoka, mintys šliaužė lėtos, drumzlinos. Tamsa dar labiau sutirštėjo. Bene būsiu pramiegojusi sutartą susitikimą su Aurelijumi? Mintis kirbėjo gana įkyriai, bet tarsi iš tolo, praslinko kelios ilgos minutės, kol galiausiai prisiverčiau pasižiūrėti į laikrodį. Regis, kol miegojau, manyje prasikalė kažkoks neaiškus jausmas – nerimas? Ilgesys? Jaudulys? – kuris įskėlė gana konkretų lūkestį. Praeitis grįžta! Mano sesuo yra kažkur visai netoliese. Dėl to negali būti jokių abejonių. Aš jos nemačiau, negalėjau ir užuosti, tačiau vidinė

ausis, nepaliaujamai nustatyta tik jos vienos banga, užfiksavo vibracijas ir užtvindė mane niauriu, migdančiu džiugesiu.

Bet tai visai nereiškia, kad dabar turėčiau apvilti Aurelijų. Sesuo susiras mane, kad ir kur būčiau. Argi mes – ne dvynės? Įsitikinau, kad turiu dar gerą pusvalandį, kol reikės eiti prie sodo vartelių pasitikti Aurelijaus. Šiaip ne taip išsiritau iš lovos; jaučiausi pernelyg nuvargusi, pernelyg sustirusi, kad prieš rengdamasi nusivilkčiau pižamą, tad užsitempiau storą sijoną ir megztinį ant viršaus. Apsitūlojusi šiltais drabužiais lyg vaikas, aprengtas nakčiai žiūrėti fejerverkų, nulipau laiptais žemyn, į virtuvę. Džudita buvo palikusi man šaltos užkandos, bet valgyti visiškai nenorėjau ir palikau maistą nepaliestą. Kokias dešimt minučių sėdėjau prie virtuvės stalo, nedrįsdama pasiduoti pagundai užmerkti akis, mat tuomet nebeįstengčiau pasipriešinti ir stinguliui, lenkiančiam mano galvą prie kieto stalviršio.

Likus penkioms minutėms iki sutarto laiko, pravėriau virtuvės duris ir išsprūdau į sodą.

Nė menkiausio žiburio namuose, nė žvaigždelės danguje. Klupinėjau aklinoje tamsoje; tik pajutusi minkštą dirvą po kojomis ar į rūbus kimbančias šakas arba lapus, susivokdavau išklydusi iš tako. Tarsi iš niekur išnirusi šaka brūkštelėjo per veidą, užsimerkiau, saugodama akis. Galvą krėtė kažkokia skausminga, bet ir euforiją kelianti vibracija. Viską puikiausiai supratau. Tai jos daina. Mano sesuo artėja prie manęs.

Pasiekiau sutartą susitikimo vietą. Tamsa suliulėjo. Tai buvo jis. Nevikriai grabaliojanti mano ranka kepštelėjo jam, ją tuojau pat suspaudė gniaužtai.

– Gerai jautiesi?

Klausimą aš išgirdau, bet tartum iš tolo.

– Karščiuoji?

Žodis skambėjo visai įprastai, bet, kad ir keista, nieko nereiškė.

Mielai būčiau papasakojusi jam apie džiaugsmingas vibracijas, pasakiusi, kad atkeliauja mano sesuo, kad ji bet kurią minutę jau gali būti čia. Tvirtai žinojau, kad taip ir yra: apie

tai bylojo karštis, kuriuo tvoskė sesers žymė ant mano šono. Tačiau balzgana jos melodija skyrė mane nuo mano pačios žodžių, kaustė liežuvį.

Aurelijus paleido mano ranką ir nusimovė pirštinę, pajutau ant kaktos jo delną, keistai vėsų nakties kaitroje.

– Tau reikia į lovą, ir tuojau pat, – pratarė jis.

Timptelėjau Aurelijų už rankovės, visai silpnai, bet pakako ir to. Jis nusekė paskui mane per sodą, tykiai ir nekliuvinėdamas, lyg kokia statula su ratukais.

Visai neprisimenu, kad rankoje būčiau laikiusi Džuditos raktus, bet, reikia manyti, tikrai juos paėmiau. Reikia manyti, mudu su Aurelijumi vingiavome ilgais koridoriais iki pat Emelinos būsto, bet šitai irgi išsitrynė man iš atminties. Duris – prisimenu, dar ir kaip, tik kažkodėl mano sąmonės piešiamame regėjime jos, vos mums priėjus, lėtai prasivėrė pačios, kas, savaime aišku, visiškai neįmanoma. Tikriausiai ne kas kitas, o pati jas ir atrakinau, bet ši tikrovės detalė galaižin kur išgaravo, o atmintis atkakliai bruka savaime atsiveriančių durų vaizdinį.

Iš viso to, kas aną vakarą įvyko Emelinos kambariuose, man liko tik prisiminimų pabiros. Ištisos laiko atkarpos susitraukė į smulkias nuoplaišas, o kai kurios detalės įstrigo giliai, regis, prisimenu įvykius, greita seka pasikartojančius daugybę kartų. Veidai, jų išraiškos išplaukia tiesiog priešais, bauginamai dideli, o paskui Emelina ir Aurelijus virsta miniatiūrinėmis, vos įžiūrimomis tolyje marionetėmis. Ir aš pati – apkvaitusi, mieguista, sužvarbusi, maža to, apsėsta vienintelio rūpesčio, neleidžiančio sutelkti dėmesio į nieką kita: sesers artėjimo.

Pasitelkusi logiką ir sveiką protą, pamėginau į rišlią ir nuoseklią seką sudėlioti visus be tvarkos sąmonėje užkliuvusius išsklidus, fragmentiškus vaizdinius, kuriuos įsiminiau lyg sapno įvykių nuotrupas.

Mudu su Aurelijumi įtykinome į Emelinos kambarius. Storas, minkštas kilimas sugėrė mūsų žingsnių aidą. Įžengėme pro vienas duris, paskui – pro kitas, kol galiausiai pasiekėme kam-

barį su durimis, atvertomis į sodą. Tarpduryje, nugara į mus, stovėjo žilaplaukė žmogysta. Ir niūniavo. Lia lia lia lia lia. Ta pati melodijos atplaiša, be pradžios ir be pabaigos, persekiojusi mane nuo pat pirmųjų dienų šiuose namuose. Ji prasigraužė man į smegenis, kur tuojau pat ėmė varžytis su laiba mano sesers vibracija. Aurelijus trypčiojo greta manęs laukdamas, kada prašneksiu, kaip nors pranešiu Emelinai, kad kambaryje esame mes. Bet aš nevaliojau ir žodžio ištarti. Visata susitraukė, prisipildė nepakeliamo ūkavimo, aidinčio mano galvoje, laikas ištįso į vieną begalinę sekundę, aš stovėjau žado netekusi. Abiem delnais užsispaudžiau ausis, beviltiškai mėgindama kaip nors užslopinti pjaunančią kakofoniją. Išvydęs mano judesį, Aurelijus nebeiškentė:

– Margareta!

Išgirdusi už nugaros nepažįstamą balsą, Emelina atsigręžia.

Netikėtumas įžiebia baimę žaliose jos akyse. Belūpė burna susimeta į kreivą O, tačiau niūniavimas nesiliauja, tiktai laibėja, persimaino, virsta spigia aimana, lyg peilio ašmenimis rėžiančia man galvą.

Priblokštas Aurelijus grįžteli nuo manęs į Emeliną ir nustėrsta išvydęs suniokotą veidą moters, kuri yra jo motina. Garsas, plūstantis iš jos burnos, čekšėdamas raižo orą lyg žirklės.

Valandėlei aš lieku akla ir kurčia. Kai vėl praskaidrėja akyse, regiu Emeliną: ji sukniubusi ant grindų, šaižus rypavimas virtęs gailiu gokčiojimu. Aurelijus suklupęs greta jos. Emelinos rankos plakasi, braižo jį – nesuprantu, ar ji stengiasi jį sugriebti, ar, priešingai, atstumti. Bet jis paima ją už rankos ir nebepaleidžia.

Ranka laiko ranką. Vienas kraujas.

Jis – sielvarto monolitas.

O mano galvą vis dar plėšo ryškus, baltas garsas.

Mano sesuo... Mano sesuo...

Pasaulis atsitraukia, aš lieku vienui viena triukšmo kankynėje.

Žinau, kas dėjosi toliau, nors to visai nebeprisimenu. Išgirdęs žingsnius koridoriuje, Aurelijus švelniai nuleidžia Emeliną

ant grindų. Tada – šūktelėjimas: Džudita susivokia nebeturinti raktų. Per tą valandėlę, kurią ji sugaišta ieškodama atsarginių raktų – veikiausiai Moriso, – Aurelijus išpuola pro duris į sodą ir pradingsta. Pagaliau į kambarį įsiveržia Džudita, įsistebeilija į sukniubusią ant grindų Emeliną, tada išgąstingai rikteli, žengia mano pusėn.

Bet aš jau nieko apie tai nebežinau. Nes šviesa, kuri yra mano sesuo, apglėbia mane, apsiaučia ir išvaduoja nuo sąmonės pančių.

Pagaliau.

NĖRA ŽMOGAUS BE ISTORIJOS

Nerimas, aštrus lyg žalias panelės Vinter akių žvilgsnis, perveria mane ir tuojau pažadina. Kieno vardą aš be paliovos kartojau per miegus? Kas mane nurengė ir paguldė į lovą? Ką jie turėjo pamanyti apie mano kūną ženklinančią žymę? O kas nutiko Aurelijui? O Emelina? Ką aš padariau Emelinai? Kaip tik perkreiptas jos veidas labiau nei visa kita ir graužia mano sąžinę, palengva bundančią iš gilaus miego.

Kai galiausiai pabundu, nežinau nei kokia dabar diena, nei koks paros metas. Šalia yra Džudita; ji pastebi, kad sukrutėjau, prikiša stiklinę man prie lūpų. Aš geriu.

Bet nespėju nieko pratarti – mane vėl įsiurbia miego bedugnė.

Kai pabudau antrą kartą, išvydau prie lovos sėdinčią panelę Vinter su knyga rankose. Jos krėslas, kaip ir visuomet, buvo apkrautas aksominėmis pagalvėlėmis, bet dabar, tarsi apnuogintu veidu, su stirksančiais nubalusių plaukų kuokštais, panelė Vinter priminė padykusį vaiką, kuris vien dėl juoko užsiropštė į karalienės krėslą.

Išgirdusi, kad sujudėjau, ji pakėlė galvą nuo knygos.

– Buvo atvykęs daktaras Kliftonas. Jūs labai smarkiai karščiavote.

Aš nutylėjau.

– Nė nežinojome apie jūsų gimimo dieną, – kalbėjo ji toliau. – Atviruko taip ir nesuradome. Mes čia nepratę švęsti gimtadienių. Vis dėlto priskynėme sode puokštelę raudonžiedžių žalčialunkių.

Išvydau vazoje pamerktas tamsrudes šakutes, be menkiausio lapelio, užtat apsipylusias dailiais sodriai raudonais žiedais. Jie skleidė stiprų saldų kvapą, nuo kurio svaigo galva.

– Iš kur sužinojote apie mano gimimo dieną?

– Iš jūsų. Pati pasisakėte, per miegus. Kada *jūs* papasakosite man savo istoriją, Margareta?

– Aš? Kad nėra ką pasakoti, mano gyvenime nebuvo jokios ypatingos istorijos, – atsakiau.

– Na jau. Nėra žmogaus be istorijos.

– Iš tikrųjų negaliu papasakoti jokios istorijos.

Papurčiau galvą. Kažkur sąmonės gelmėse vis dar atsikartojo aidai tų žodžių, kuriuos galėjau vapalioti miegodama.

Panelė Vinter juostele pasižymėjo skaitomą puslapį ir užvertė knygą.

– Savo istoriją turi kiekvienas. Tai – kaip šeima. Gali nepažinoti savo artimųjų, gali būti kažin kada juos praradusi, – bet tikrai negali tvirtinti, kad jie išvis neegzistuoja. Gali nuo jų atsiskirti, gali nusigręžti, tačiau negali sakyti, kad jų neturi ir niekad neturėjai. Lygiai tas pat ir su istorijomis. Taigi, – užbaigė ji, – nėra žmogaus be istorijos. Kada papasakosite man savąją?

– Turbūt niekada.

Ji pakreipė galvą į šoną laukdama, ką dar pasakysiu.

– Savo gyvenimo istorijos niekam nesu pasakojusi. Net *jeigu* turėčiau, ką papasakoti, štai kas. Nematau jokios priežasties, dėl kurios dabar tai turėtų pasikeisti.

– Suprantu, – tyliai ištarė ji ir linktelėjo, lyg iš tikrųjų būtų supratusi. – Ką gi, jūsų reikalas, žinoma. – Ji apvertė ant kelių gulinčią plaštaką, įsistebeilijo į sužalotą delną. – Turite teisę nieko nesakyti, jei tokia jūsų valia. Tačiau tyla – ne pati palankiausia terpė istorijoms. Joms reikia žodžių. Be žodžių jos ima blukti, ilgainiui nugeibsta ir miršta. Ir štai tada ima persekioti. – Jos žvilgsnis vėl įsmigo į mane. – Patikėkite, Margareta. Kas jau kas, o aš tai žinau.

Dažnai ilgam nugrimzdavau į miegą, o pabudusi prie lovos kaskart rasdavau kokio nors lengvo, dietinio Džuditos paruošto maisto. Tačiau sužlebendavau gal kąsnį ar du, ne daugiau. Atėjusi pasiimti padėklo Džudita vargiai slėpdavo nusivylimą išvydusi pernelyg gausius likučius, bet neprasitarė apie tai nė puse žodžio. Manęs nekamavo jokie skausmai – nei skėlė galvą, nei krėtė šaltis, nei pykino, – tačiau slėgė neaprėpiamas nuovargis, o sąžinės graužatis smelkėsi tiek į galvą, tiek į širdį. Ką aš padariau Emelinai? Ką padariau Aurelijui? Kol būdraudavau, mane kankino anos nakties prisiminimai, kaltės jausmas nulydėdavo ir į miegą.

– Kaip laikosi Emelina? – kamantinėdavau Džuditą. – Ar viskas gerai?

Džudita atsakinėjo man labai jau aptakiai. Kodėl aš kvaršinanti galvą dėl panelės Emelinos, kai pati esu dar visai silpna? Panelė Emelina ne visai sveika jau nuo neatmenamų laikų. Panelė Emelina neišvengiamai senstanti.

Jos akivaizdus nenoras iškloti atsakymą tiesiai pasakė man viską, ką norėjau sužinoti. Emelinos sveikata pašlijo. Ir dėl to kalta aš.

Ką nors sužinoti apie Aurelijų neturėjau kaip, galėjau nebent jam parašyti. Kai tik pajutau, kad jau įstengsiu, paprašiau Džuditos atnešti man plunksną bei popieriaus ir, atsirėmusi į pagalvę, ėmiausi kurpti laišką. Nepatenkinta rezultatu, pabandžiau iš naujo. Paskui – dar ir dar kartą. Dar niekada gyvenime man nebuvo šitaip sunku galynėtis su žodžiais. Galiausiai susizgribau sėdinti lovoje, visa apsiskleidusi nevykusiais juodraščiais, ir kone puoliau į neviltį. Pagriebiau pirmą pasitaikiusį lapą ir švariai perrašiau.

Mielas Aurelijau,

kaip tu jautiesi? Ar viskas gerai?

Nuoširdžiai apgailestauju dėl to, kas atsitiko. Jokiu būdu nenorėjau nieko įskaudinti. Buvau visai kuoktelėjusi, ar ne?

Kada galėsiu vėl tave pamatyti?

Ar mes – vis dar draugai?

Margareta

Ką gi, bus gerai ir toks.

Mane aplankė daktaras Kliftonas. Pasiklausė širdies, užvertė galybe klausimų.

– Kamuoja nemiga? Miegate neramiai? Sapnuojate košmarus?

Aš triskart linktelėjau.

– Taip ir maniau.

Jis padavė man termometrą, paliepė pasikišti po liežuviu, paskui pakilo ir nusieksniavo prie lango. Neatsigręždamas paklausė:

– O ką skaitote?

Su burnoje stirksančiu termometru atsakyti negalėjau.

– „Vėtrų kalnas“. Šitą skaitėte?

– Mhmm.

– Ir „Džeinę Eir“?

– Mmm.

– „Protą ir jausmus“?

– Mhm.

Jis atsisuko ir rūsčiai nužvelgė mane.

– Spėju, kad šias knygas esate skaičiusi ne po vieną kartą?

Linktelėjau, ir jis susiraukė.

– Skaitėte ir skaitėte vis iš naujo, tiesa? Daugybę kartų?

Aš ir vėl sulinksėjau. Jo kaktoje susimetė dar gilesnė raukšlė.

– Nuo pat vaikystės?

Jo klausimai išmušė mane iš vėžių, bet rimtas žvilgsnis privertė dar kartą linktelėti.

Jo akys po apniukusia kakta prisimerkė, virto siaurais plyšeliais. Man dingtelėjo, kad šitaip jis be vargo gali prigąsdinti savo pacientus, kad greičiau sveiktų, – vien tam, kad nebereikėtų su juo susidurti.

Jis pasilenkė prie pat manęs pasižiūrėti, ką rodo termometras.

Iš visai arti žmonės atrodo kitaip nei iš tolėliau. Apniukusi kakta ir lieka apniukusi kakta, bet dabar galėjau įžiūrėti kiekvieną plaukelį, kaip arti vienas kito jie želia iš pašaknų. Keletas

paskutiniųjų rusvų plaukelių, visai plonyčių, beveik nė nematomų, lyg pasiklydę driekėsi arčiau smilkinio, tarytum rodyklėlė, nukreipta ausies kaušelio linkui. Grūdėtoje odoje ryškėjo tankūs dygstančios barzdos taškeliai. Na štai, ir vėl: tasai bemaž nepastebimas šnervių virptelėjimas, vos vos sutrūkčioja lūpų kamputis. Man visuomet atrodė, kad šie visiškai smulkūs raumenų krustelėjimai išreiškia rūstumą, kad tai užuomina, kaip menkai mane tevertina gydytojas, bet dabar, kai mačiau tai per vos kelių colių nuotolį, dingtelėjo, kad galėjau ir klysti, kad tai nėra nepalankios nuomonės apie mane išraiška. Ar gali būti, pagalvojau, kad daktaras Kliftonas paslapčia *juokiasi* iš manęs?

Jis išėmė termometrą man iš burnos, susinėrė rankas ant krūtinės ir paskelbė diagnozę.

– Jus užklupo negalia, dažnai varginanti romantiškas, lakios vaizduotės damas. Ligos simptomai, be kitų, būna šie: alpulys, nuovargis, menkas apetitas, prasta nuotaika. Viena vertus, jus ištikusios krizės priežastimi galima įvardyti pasivaikštinėjimą lediniame lietuje, nepasirūpinus tinkamais neperšlampamais drabužiais. Tačiau beveik neabejoju, kad esama ir kitos, kur kas gilesnės priežasties, ir jos šaknų reikėtų ieškoti kokioje nors emocinėje traumoje. Vis dėlto jūs – ne kurios nors iš jūsų pamėgtųjų knygų pagrindinė veikėja, jūsų organizmo nenualino gyvenimo nepritekliai, neišvengiami anais ankstesniais ir rūstesniais amžiais. Jūsų nepakirto džiova, vaikystėje nepersirgote poliomielitu, jums netenka kęsti antisanitarinių sąlygų. Išgyvensite.

Jis žvilgsniu įsisiurbė man į akis, ir aš nepajėgiau nukreipti žvilgsnio į šalį, kai tarė:

– Per mažai valgote.

– Neturiu apetito.

– *L'appétit vient en mangeant.*

– Apetitas ateina bevalgant, – išverčiau aš.

– Būtent. Apetitas sugrįš. Bet privalote jam šiek tiek padėti. Turite norėti, kad jis sugrįžtų.

Dabar jau man atėjo eilė susiraukti.

– Gydymas nesudėtingas: valgyti, ilsėtis ir vartoti štai šitą... – Jis skubomis kažką paskrebeno užrašų knygutėje, išplėšė lapą ir padėjo ant staliuko prie mano lovos. – Silpnumas ir nuovargis turi praeiti per kelias dienas. – Jis pasisiekė lagaminėlį, įsidėjo rašiklį ir popierių. Bet, jau pakilęs eiti, sudvejojo. – Norėčiau paklausti apie tuos jūsų sapnus, bet įtariu, kad nenorėsite pasakoti...

Šaltai dėbtelėjau į jį.

– Tikrai kad nenorėsiu.

Jo veidas ištįso.

– To ir reikėjo tikėtis.

Tarpdury jis dar atsigręžė, pamojo man ir pradingo.

Aš sugraibiau receptą. Energinga rašysena jis buvo išraitęs štai ką: *Seras Artūras Konan Doilis, „Užrašai apie Šerloką Holmsą“. Vartoti po dešimt puslapių du kartus per dieną. Suvartoti visą kursą.*

GRUODŽIO DIENOS

Klausydama daktaro Kliftono nurodymų, ištisas dvi dienas voliojausi lovoje: valgiau, miegojau ir skaičiau Šerloką Holmsą. Prisipažįstu: perdozavau, vaistų suvartojau kur kas daugiau, nei prirašė gydytojas. Tiesą sakant, rijau vieną apsakymą po kito, kol pritrūkau. Baigiantis antrajai dienai, Džuditai teko kulniuoti į biblioteką atnešti man kito Konan Doilio tomo. Nuo to laiko, kai susirgau, ji netikėtai tapo man daug geresnė. Jos požiūrį pakeitė ne tai, kad būtų gailėjusi ligonės, – nors iš tikrųjų gailėjo, – o tai, kad šiuose namuose gyvenanti Emelina jau nebebuvo paslaptis, tad kalbėdamasi su manim, Džudita jau nebeturėjo slėpti natūralios užuojautos, jai nebereikėjo sergėtis, kad pro ramų fasadą neprasimuštų jokie jausmai.

– Nejaugi ji taip niekad ir neužsiminė apie tryliktąją pasaką? – su ilgesio gaidele balse vieną dieną paklausė Džudita.

– Ne. Nė žodeliu. O jums?

Ji papurtė galvą.

– Niekad. Kaip keista, ar ne? Ji šitiek prirašiusi, bet pats garsiausias jos kūrinys yra tas, kuris, ko gero, net neegzistuoja. Tik pamanykite: tikriausiai ji galėtų išleisti knygą, kurioje trūktų *visų* pasakojimų, o pirkėjai vis tiek išgraibstytų lyg karštas bandeles.

Ji papurtė galvą, lyg norėdama surikiuoti mintis, ir paklausė jau visai kita intonacija:

– Tai ką jūs manote apie daktarą Kliftoną?

Kai daktaras Kliftonas užsuko dar sykį pasižiūrėti, kaip laikausi, jo žvilgsnis kliudė knygas, sukrautas ant staliuko prie

lovos, ir akys blykstelėjo; jis taip nieko ir nepasakė, bet šnervės suvirpčiojo.

Trečiąją dieną išsiropščiau iš lovos, jaučiausi gležna lyg naujagimis. Kai atitraukiau užuolaidas, į kambarį plūstelėjo šviežia, skaisti šviesa. Dangus nuo horizonto iki horizonto plytėjo grynas, be debesėlio, o sodas po begaline žydra paklote žaižaravo šerkšnu. Galėjai pamanyti, kad per tas užsitęsusias ūkanotas dienas šviesa vis telkėsi už debesų, o dabar, kai debesys pagaliau išsisklaidė, ji, niekieno nebetrukdoma, srautu siūbtelėjo žemyn, vienu gaistu išliedama tiek švytėjimo, kad pakaktų ištisoms dviem savaitėms. Markstydamasi tame akinančiame žėrėjime pajutau, kad mano gyslomis, tegul lėtai ir vangiai, vėl ima tekėti kažkas panašaus į gyvybę.

Prieš pusryčius išėjau į lauką. Lėtai, atsargiai kėblinau veja, o Šešėlis neatsiliko nė per žingsnį. Po kojomis gurgždėjo, kur tik pažvelgsi, apledijusiose šakose blykčiojo saulė. Šerkšnotoje žolėje liko mano pėdsakas, bet Šešėlis tykino greta manęs lyg kokia elegantiška šmėkla, nepaliekanti pėdų. Iš pradžių sausas ir šaltas oras lyg durklais varstė plaučius, bet po truputį ėmiau jausti gaivinantį jo poveikį, apimta pakilios nuotaikos, jau kone džiūgavau. Vis dėlto kelių minučių pakako į valias; skruostai užsiliepsnojo, rankų pirštai įraudo, paskaudo sustingę kojų pirštai – su džiaugsmu nėriau atgal į šilumą, o Šešėlis taip pat džiaugsmingai nusekė iš paskos. Pirmiausia – pusryčiai, paskui – sofa bibliotekoje, ugnis židinyje ir knyga rankoje.

Apie ženkliai pagerėjusią savo būklę galėjau spręsti jau vien iš to, kad mintys neįučia krypo ne į panelės Vinter bibliotekos lobynus, o į jos istoriją. Užkopusi viršun pasiėmiau popierių šūsnį, prie kurios nė piršto nekišau nuo pat anos dienos, kai susmukau, atsinešiau į židinio liepsnos skleidžiamą šilumą, kur skaitydama ir prasėdėjau didžiąją dienos dalį su Šešėliu prie šalies. Skaičiau įnikusi, neatsitraukdama; panelės Vinter istorija vėrėsi man iš naujo, vėl prisiminiau likusius neaiškumus, mįsles, paslaptis. Tačiau – jokių atsakymų, jokių mįslių įminimų. Viską perskaičiusi likau tokia pat suglumusi, kaip ir prieš

pradėdama skaityti. Kas nors juk tikrai turėjo prikišti nagus prie Džono Daigo kopėčių, ar ne? Tačiau kas? O ką galėjo pamatyti Hestera tuomet, kai pamanė išvydusi šmėklą? Vis dėlto užvis sunkiausia buvo paaiškinti, kaip Adelina, tasai nuožmus, smurtauti linkęs vaikas, toji maža valkatėlė, nesugebanti bendrauti su niekuo, išskyrus lėto mąstymo seserį, užtat sugebanti imtis tokių kitą gniuždančių veiksmų kaip sodo nuniokojimas, galiausiai išaugo į panelę Vinter – drausmingą, keliasdešimties bestselerių autorę, maža to, išskirtinio sodo puoselėtoją?

Pastūmiau popierių pluoštą į šalį, paglosčiau Šešėlį ir įsistebeilijau į ugnį, ilgėdamasi jaukios, netrikdančios istorijos, kurioje viskas būtų iš anksto numatyta ir išdėliota, painiava per vidurį įterpta tik tam, kad man būtų įdomiau skaityti, o nuotolį iki visų paslapčių atskleidimo galėčiau matuoti pirštais apčiuopdama likusių skaityti puslapių storumą. Štai kiek puslapių prireiks iškloti iki galo Adelinos ir Emelinos istorijai – šito net nenutuokiau, nenumaniau, ar išvis pakaks laiko jai užbaigti.

Nors ir sutelkusi visą dėmesį į užrašus, protarpiais nejučia nusistebėdavau, kodėl jau taip seniai nė akyse nemačiau panelės Vinter. Kaskart, kai pasiteiraudavau apie tai Džuditos, sulaukdavau to paties atsakymo: panelė Vinter esanti su panele Emelina. Galų gale, jau vakarop, ji atnešė žinią iš pačios panelės Vinter: galbūt aš jau tiek sustiprėjusi, kad pajėgčiau paskaityti jai prieš vakarienę?

Nuėjusi pas ją ant staliuko aptikau „Ledi Odli paslaptį“. Atsiverčiau skirtuku paženklintą puslapį. Tačiau perskaičiusi vos vieną skyrių lioviausi – juste pajutau, kad panelė Vinter nori pasikalbėti.

– Tai kas gi iš tikrųjų atsitiko aną vakarą? – paklausė. – Tada, kai susirgote?

Nors ir buvo neramu, iš tiesų tik apsidžiaugiau pasitaikiusia galimybe pasiaiškinti.

– Tuo metu aš jau žinojau, kad Emelina gyvena šiuose namuose. Naktimis girdėdavau jos balsą. Sode susidūriau su ja

pačia. Aptikau ir jos kambarius. O aną vakarą atsivedžiau kai ką susitikti su ja. Emelina persigando. Bet aš užvis mažiausiai troškau ją išgąsdinti. Vis dėlto užklupome ją iš netyčių – pamatyti mus buvo toks netikėtumas, kad... – Mano balsas įstrigo gerklėje.

– Supraskite, kad dėl to jūs visai nekalta. Neverta nuogąstauti. Tasai raudojimas, toks nervinis priepuolis... ką gi, man, Džuditai ir daktarui tai teko matyti jau daugybę kartų. Jeigu ką nors ir reikėtų kaltinti, tai tik mane pačią, kam anksčiau nepasakiau jums, jog ji čia. Taip, aš linkusi į perdėtą globėjiškumą. Kvailai pasielgiau, slėpdama tai nuo jūsų. – Ji patylėjo. – Gal pasakysite, kas buvo tas žmogus, kurį atsivedėte?

– Kadaise Emelina pagimdė kūdikį, – tariau aš. – Tai jis, užaugęs, ir buvo atėjęs su manim. Tas pats vaikinas rudu kostiumu. – Vos išklojau jai, ką žinojau pati, man nuo lūpų skubomis pabiro tie klausimai, į kuriuos atsakymų nežinojau, – lyg mano nuoširdumas būtų ir jai įskėlęs norą kalbėti atvirai. – Ko Emelina ieškojo sode? Kai užklupau ją ten, ji tarytum stengėsi kažką išsikasti. Morisas vis skundžiasi, kad lysves išrausioja lapės, bet aš jau žinau, kad lapės niekuo dėtos.

Panelė Vinter netarė nė žodžio, sėdėjo nepaprastai tyki, nekrustelėdama.

– *„Mirusieji ilsisi po žeme“*, – kalbėjau toliau. – Štai ką ji man pasakė. Kas, jos manymu, turėtų būti palaidotas? Jos kūdikis? Hestera? Ko ji ieško kasiodama žemę?

Panelė Vinter pusbalsiu kažką suniurnėjo; frazė, nors ir tyli, išsyk pažadino išgaravusį prisiminimą anos frazės, kurią sode kimiai sugargė Emelina. Tie patys žodžiai!

– Tai? – paklausė panelė Vinter. – Ji pasakė tai?

Linktelėjau.

– Dvynių kalba?

Dar kartą linktelėjau.

Panelė Vinter pažvelgė į mane susidomėjusi.

– Jums iš tiesų puikiai sekasi, Margareta. Netgi geriau, nei tikėjausi. Visa bėda, kad mūsų istorijos pasakojimo grafikas

jau baigia išsprūsti iš rankų. Mes jau užbėgome pačios sau už akių. – Ji patylėjo, nudūrusi akis į savo delną, paskui pažvelgė tiesiai į mane. – Žadėjau, kad atskleisiu jums tiesą, Margareta. Vis dar ketinu taip ir padaryti. Tačiau tam, kad galėčiau papasakoti viską, pirmiau dar turi kai kas atsitikti. Tai būtinai įvyks. Bet dar neįvyko.

– Kas?..

Klausimo aš taip ir nespėjau pabaigti – ji papurtė galvą.

– Gal grįžkime pas ledi Odli su visa jos paslaptimi, gerai?

Skaičiau dar kokį pusvalandį, bet negalėjau sutelkti dėmesio į siužetą, man pasirodė, kad panelės Vinter mintys irgi klajoja visai kitur. Atėjus vakarienės metui, į duris pabeldė Džudita; aš padėjau knygą į šalį, o panelė Vinter, tarsi nė nebūtų buvę jokio pertrūkio, tarsi tai būtų nuoseklus mūsų pokalbio tęsinys, lyg niekur nieko pasiūlė:

– Jeigu jūs ne per daug pavargusi, gal norėtumėte šįvakar aplankyti Emeliną?

SESERYS

Atėjus metui, patraukiau į Emelinos kambarius. Tai pirmas kartas, kai ėjau ten ne kaip įsibrovėlė, o kaip laukiama viešnia, o pirmas dalykas, į kurį atkreipiau dėmesį, net nespėjusi įžengti į miegamąjį, buvo neįtikėtinai tiršta tyla. Stabtelėjau ant slenksčio – manęs dar niekas nespėjo pastebėti – ir tik dabar suvokiau, kad tyla iš tiesų prisotinta seserų kuždesio. Neįtikėtinai tylaus, kone ant girdimumo ribos – tik vos vos kvėpsnio suvirpintos balso stygos, tiktai beveik nejuntami oro raibuliai. Minkštutėliai sprogstamieji priebalsiai, subyrantis anksčiau, nei spėji suvokti juos kaip garsą, prislopinti žvarbieji, kuriuos galėjai palaikyti savo pačios kraujo šniokštimu gyslose. Kaskart, kai jau man pasirodydavo, kad jos nutilo, kuždesys, daugmaž tokio garsumo kaip man į plaukus tupiančios naktinės plaštakės sparnelių šiugždėjimas, liestelėdavo mano ausį, paskui vėl nuplastėdavo.

Atsikrenkščiau.

– Margareta. – Panelė Vinter, sėdinti vežimėlyje greta sesers, mostelėjo į kėdę kitapus lovos. – Kaip malonu.

Pasižiūrėjau į Emelinos veidą pagalvės fone. Raudoni lopai ir balti dryžiai buvo tas pats nudegimo raudonis, tie patys balti randai, kuriuos jau buvau mačiusi, ji nebuvo praradusi ir mėgstančiam skaniai pavalgyti būdingo putlumo, žilų plaukų raizginys irgi liko nepasikeitęs. Žvilgsnis vangiai klaidžiojo lubomis, mano pasirodymui ji, regis, liko visiškai abejinga. Tad kas gi kitaip? Mat iš tikrųjų ji buvo kitokia. Joje įvyko kažin ko-

kia permaina, kažkoks pokytis, už kurio akis kliuvo iš karto – ir vis dėlto jis buvo toks nežymus, kad net negalėčiau jo apibrėžti. Ji tikrai nebuvo smarkiai nusilpusi. Vieną ranką ištiesusi virš apkloto, ji tvirtai gniaužė panelės Vinter pirštus.

– Kaip laikotės, Emelina? – nervingai tarstelėjau aš.

– Ne kažin kaip, – atsakė panelė Vinter.

Ši per pastarąsias dienas irgi buvo pasikeitusi. Tačiau jos atveju liga veikė lyg distiliacijos procesas: kuo labiau nyko kūnas, tuo labiau ryškėjo asmenybė. Kaskart, kai ją išvysdavau, ji pasirodydavo sumenkusi: vis laibesnė, vis gležnesnė, tarytum išvis perregima, – bet kuo labiau ji silpo, tuo aiškiau atsiskleidė plieninė jos šerdis.

Ir vis dėlto tai buvo nepaprastai laiba ir gležna ranka, kurią Emelina gniaužė masyviame kumštyje.

– Gal norėtumėte, kad paskaityčiau? – pasisiūliau.

– Būtinai.

Perskaičiau vieną skyrių. Paskui panelė Vinter sušnibždėjo:

– Ji užmigo.

Emelinos akys buvo užmerktos, alsavo ji giliai ir lygiai. Gniaužtai atsipalaidavo, panelės Vinter ranka išslydo – dabar ji masažavo nuspaustus pirštus. Ant jų jau pradėjo ryškėti mėlynės.

Pastebėjusi, kur žiūriu, ji paslėpė plaštakas po šaliu.

– Apgailestauju, kad susitrukdė darbas, – tarė. – Kartą man jau teko jus iš čia iškrapštyti, kai Emelina buvo susirgusi. Štai ir dabar praleidžiu pernelyg daug laiko su ja, tad visa kita turės palaukti. Vis dėlto ilgai tai nebetruks. Be to, šiaip ar taip, artėja Kalėdos. Juk norėsite išvažiuoti ir šventes praleisti su savo artimaisiais. O kai grįšite po atostogų, tuomet ir pažiūrėsime, kaip viskas klostysis. Tikiuosi... – jos balsas sekundės dalelytei nutrūko, – tada vėl galėsime dirbti.

Iškart net nesusigaudžiau, ką ji turi omeny. Žodžiai nuskambėjo kažkaip dviprasmiškai, bet tikrąją jų reikšmę išdavė intonacija. Mano žvilgsnis nejučia slystelėjo prie miegančios Emelinos veido.

– Ar norite pasakyti?..

Panelė Vinter atsiduso.

– Pažiūrėti ji atrodo dar labai stipri, bet tegul toks įspūdis jūsų neapgauna. Ji serga jau labai seniai. Daugelį metų maniau, kad tai man skirta išlydėti ją anapus, o pačiai likti gyventi. Bet paskui užklupo liga, tad ir suabejojau. Dabar, regis, mudvi varžomės, kuri greičiau įveiks finišo tiesiąją.

Tad štai ko mes laukiame. Štai koks tas įvykis, kuris būtinai turi nutikti, kad istorija galėtų pasibaigti.

Staiga man gerklė perdžiūvo, širdis krūptelėjo lyg išgąsdinto vaiko.

Miršta. Emelina miršta.

– Ar dėl to kalta aš?

– Jūs? Kaip jūs dėl to galite būti kalta? – Panelė Vinter palingavo galvą. – Anas vakaras su Emelinos būkle ničniekaip nesusijęs. – Ji ir vėl dėbtelėjo į mane tuo jau pažįstamu aštriu žvilgsniu, perpratusi daugiau, nei aš norėjau atskleisti. – Kodėl jus tai šitaip liūdina, Margareta? Juk mano sesuo jums visiškai svetima, jūs jos net dorai nepažįstate. Vien tik iš užuojautos man jūs irgi negalėjote šitaip susikrimsti, ar ne? Tad pasakykite, Margareta: kas yra?

Ji klydo, bent jau iš dalies. Užjaust aš ją užjaučiau, dar ir kaip. Nes, kaip man atrodė, žinojau, ką panelei Vinter tenka išgyventi. Neilgai trukus ji prisijungs prie manęs, šitaip papildydama amputuotųjų gretas. Netektį patyrusiai dvynei lieka tik pusė sielos. Riba, skirianti gyvenimą nuo mirties, – siaura ir tamsi, o netektį patyrusi dvynė priversta gyventi arčiau jos nei dauguma žmonių. Nors panelė Vinter dažnai būdavo priešta-ringa ir ūmi, aš nejučia prisirišau prie jos. O ypač man patiko ta mergaitė, kuri ji kadaise buvo – kuri pastarosiomis dienomis vis dažniau ir dažniau išnirdavo paviršiun. Trumpai nurėžtais plaukais, tarsi apnuogintu, be jokio makiažo veidu, gležnomis rankomis, kurių nebesvėrė sunkūs brangakmeniai, ji sulig kiekviena diena atrodė vis vaikiškesnė. Mano akimis, kaip tik ta mergaitė dabar štai praranda seserį – kaip tik šitai ir sieja pa-

nelės Vinter sielvartą su mano širdgėla. Jos dramos atomazga įvyks čia, šituose namuose, netolimoje ateityje – ir tai lygiai ta pati drama, kuri paveikė manąjį gyvenimą, nors ji klostėsi dar tomis dienomis, kurių nesiekia mano atmintis.

Stebėjau Emelinos veidą pagalvės fone. Ji nesulaikomai artėjo prie tos pačios takoskyros, kuri nuo sesers skyrė mane. Neilgai trukus ji persikels anapus: mums, likusiems šiapus, ji bus negrįžtamai prarasta, atsidurs ten, kažkur kitur, kur kol kas bus naujokė. Staiga mane surietė absurdiškas, bet nenumaldomas geismas sukuždėti jai į ausį žinelę, skirtą seseriai, tarytum patikėti kelis žodžius išvykstančiajai, kuri netrukus mano seserį pamatys ir galės juos perduoti. Tik ką jai pasakyti?

Pajutau smalsų panelės Vinter žvilgsnį, liečiantį mano veidą. Ir užgniaužiau knietulį iškrėsti kvailystę.

– Kiek jai dar liko? – paklausiau.

– Kelios dienos. Galbūt savaitė. Laukti jau nebeilgai.

Tądien ilgai vakarojau su panele Vinter. Rytojaus dieną ir vėl sėdėjau greta Emelinos lovos. Mes budėjome, kartais balsu skaitydavau, kartais ilgam nugrimzdavome į tylą; budynes sutrikdydavo tiktai užsukęs daktaras Kliftonas. Atrodė, kad aptikti mirštančiosios kambaryje ir mane jam buvo savaime suprantama, mane jis irgi apdovanojo tokia pat niauria šypsena kaip ir panelę Vinter, pusbalsiu bylodamas apie gęstančios Emelinos būklę. Būdavo, pasėdi kokią valandą su mumis tame anapusinio pasaulio prieangyje, pasiklauso mano skaitymo. Knygas imdavau iš bet kurios lentynos, atskleisdavau bet kurį puslapį, pradėdavau skaityti nuo bet kurios vietos, bet kur ir pabaigdavau, kitąsyk – net ir vidury sakinio. Šitaip nuo „Vėtrų kalno“ persimetėme prie „Emos“, ši užleido vietą „Justaso deimantams“, šie savo ruožtu – „Sunkiems laikams“, kuriuos nejučia pakeitė „Moteris baltais drabužiais“. Nuotrupos. Tai nė nebuvo svarbu. Menas – jo išbaigtumas ir užbaigtumas, jo formos tobulumas neturėjo galios paguosti. Užtat žodžių virtinės

buvo gelbėjimosi lynas. Net ir nutilę, jie palikdavo ore tvyrantį savo skambesio ritmą, antrinantį lėtai alsuojančios Emelinos įkvėpimams ir iškvėpimams.

Galiausiai diena ėmė krypti vakarop, o rytoj – jau Kūčios, ir man reikės išvykti. Tiesą sakant, manęs per daug netraukė iš čia išvažiuoti. Slopi šių namų tyla, vienatvės prabanga, kurios iki valiai galėjau turėti išpuoselėtame sode – nieko kita pasaulyje šiuo metu ir netroškau. Knygynas ir tėtis atrodė tokie mažyčiai ir taip toli, mama – kaip visuomet – netgi dar labiau nutolusi. Ir dar Kalėdos... Mūsų namuose šventės ateidavo pernelyg greitai po mano gimtadienio, kad mama spėtų atitokti ir ištverti kitos moters kūdikio gimimo minėjimą, nesvarbu, kaip seniai jis būtų gimęs. Pagalvojau apie tėtį, atplėšinėjantį vokus, skaitantį negausių šeimos draugų sveikinimo atvirukus, ant lentynėlės virš židinio rikiuojantį tuos, kuriuose pavaizduoti nepavojingi Kalėdų Seneliai, snieguoti vaizdai ar liepsnelės, ir kruopščiai slepiantį kitus, su Madona ir kūdikiu. Kiekvienais metais jis susirinkdavo visą slaptą pluoštelį tokių, blizgučiais nužertų atvaizdų: džiugesio kupina motina, meiliai žvelgianti į savo vienintelį, nuostabų, tobulą sūnų, kuris savo ruožtu žvelgia į ją, ir juos abu supa palaimingas meilės ir pilnatvės ratas. Kiekvienais metais visas pluoštas tokių atvirukų keliaudavo tiesiai į šiukšlių dėžę.

Žinojau: panelė Vinter tikrai neprieštarautų, jei paprašyčiau leidimo pasilikti. Galbūt net apsidžiaugtų, kad artimiausiomis dienomis kas nors bus šalia. Bet aš nepaprašiau. Negalėjau. Mačiau, kaip tiesiog akyse gęsta Emelina. Ji vis labiau silpo, o ranka, sugriebusi mano širdį, vis tvirčiau gniaužėsi į kumštį, vis labiau auganti mano baimė bylojo, kad galas išties nebetoli. Sutinku, pasielgiau kaip apgailėtina bailė, bet artėjančios Kalėdos buvo puiki proga iš čia ištrūkti, ir aš ja pasinaudojau.

Vakarop nulindau į savo kambarį, susidėjau daiktus, o paskui grįžau į Emelinos būstą atsisveikinti su panele Vinter. Seserų kuždesio ir aidas buvo jau išvėsęs, prietema kybojo dar sunkesnė nei anksčiau, dar labiau pritvinkusi tylos. Panelė Vinter

ant kelių laikė knygą, bet, jei anksčiau ir skaitė, dabar skaityti buvo jau per tamsu; ji tiesiog sėdėjo, įsmeigusi liūdną žvilgsnį į sesers veidą. Emelina gulėjo lovoje nekrustelėdama, tik antklodė vos vos kilnojosi jai alsuojant. Akys buvo užmerktos, atrodė, kad ji giliai miega.

– Margareta, – pakuždomis ištarė panelė Vinter, rodydama kėdę. Regis, apsidžiaugė, mane išvydusi. Mudvi abi drauge laukėme, kol užges paskutinieji dienos šviesos atšvaitai, klausydamos Emelinos alsavimo antplūdžių ir atoslūgių.

Ligonio lovoje tarp mūsų abiejų siūbavo Emelinos kvėpavimas: įkvėpimai ir iškvėpimai, ritmingi, nenutrūkstami, ramino ir guodė tarsi į jūros krantą dūžtančių bangų mūša.

Panelė Vinter nieko nesakė, aš irgi tylėjau, mintyse dėliodama neįmanomus žodinius laiškelius, kuriuos galėčiau perduoti seseriai per šią, jau labai greitai į tą kitą pasaulį iškeliausiančią pasiuntinę. Su kiekvienu jos iškvėpimu kambarį, regis, užtvindydavo dar gilesnė, dar tirštesnė gėla.

Panelė Vinter – tik tamsus siluetas lango fone – ūmai krustelėjo.

– Šitą reikėtų pasiimti jums, – ištarė; įžiūrėjau judesį tamsoje – ji tiesė man kažką skersai lovą.

Mano pirštai apgniaužė kažkokį keturkampį odinį daiktą su metaliniu užraktu. Lyg ir kažkokia knyga.

– Iš Emelinos lobių skrynelės. Jai vis tiek nebeprireiks. Keliaukite. Ir perskaitykite. Kai grįšite, pasikalbėsime.

Su knyga rankoje apčiuopomis nusikapsčiau per kambarį iki durų, sergėdamasi, kad neužkliūčiau už kokio baldo. Man už nugaros vis dar šniokštė Emelinos alsavimo potvyniai ir atoslūgiai.

DIENORAŠTIS IR TRAUKINYS

Hesteros dienoraštis buvo gerokai nukentėjęs. Raktelis kažin kur pražuvęs, sąsaga – tokia surūdijusi, kad ant pirštų liko oranžinės dėmės. Pirmieji trys lapai – sulipę, juos tvirtai sukibdė ištežę ir prasismelkę viršelio klijai. Kiekvieno puslapio paskutinis žodis išskydęs į ruzganą dėmę – regis, dienoraščiui teko paragauti ir purvo, ir drėgmės. Keletas puslapių – suvis išplėšta, šerpetotuose pakraščiuose liko širdį gildančių nuotrupų stulpeliai: nen... kr... ta... ias. O kas užvis graudžiausia, dienoraštis, panašu, kažkada buvo įkritęs į vandenį. Lapai susigarankščiavo, išsipūtusi knyga tapo gerokai storesnė, nei turėtų būti.

Kaip tik ta aplinkybė, kad dienoraštis sušlapo, ir pridarė man daugiausia keblumų. Vos dirstelėjus į puslapį, iš pirmo žvilgsnio buvo matyti, kad tai rankraštis. Ir ne koks nors senovinis, o rašytas Hesteros ranka. Jos ryžtingas braižas, tvirtos aukštyn kylančios linijos, vienodos, be jokio pertrūkio kilpos; jai būdingas ir rašysenos pasvirimas, kaip tik toks, kad skaityti būtų patogu, žodžiai nesugrūsti, bet tarpai tarp jų – ir ne per dideli. Vis dėlto pažiūrėjus įdėmiau buvo iškart matyti, kad užrašyti žodžiai nublukę, išsilieję. Kokia raidė galėtų būti tas pasviras brūkšnys – *l* ar *t*? O tasai lenktas kabliukas – *a* ar *e*? Galbūt netgi *s*? Kaip iššifruoti šitą raidžių junginį? Ar tai žodis *leisti*, o gal – *baslį*?

Iškart buvo aišku: spėliojimo ir narstymo pakaks į valias. Tiesa, vėliau pasidariau iššifruotą dienoraščio nuorašą, bet

tą prieššventinę dieną traukinys buvo pernelyg prisigrūdęs, kad dar galėčiau jame darbuotis su popieriumi ir pieštuku. Tad susigūžiau savo sėdynėje prie lango, nosį kone įbedžiau į dienoraščio puslapį ir įnikau versti lapą po lapo, mėgindama įgusti šifruoti sulietą tekstą. Iš pradžių perprasdavau vos vieną žodį iš trijų, bet paskui mane įtraukė Hesteros formuluojamos prasmės tėkmė, žodžių reikšmės ėmė tarytum siūlytis pačios, lyg šitaip atsiskleisdamos norėtų atlyginti man už pastangas. Galiausiai jau verčiau puslapius beveik tokiu greičiu, lyg įprastai skaitydama. Tame traukinyje Kūčių dieną vėl atgijo Hestera.

Neketinu mėginti jūsų kantrybės ir pateikti Hesteros dienoraščio tokio, kokį gavau: sudarkyto, vietomis beveik visai neįskaitomo. Lyg persiėmusi pačios Hesteros dvasia, aš jį sutaisiau, išvaliau, tvarkingai sudėsčiau. Iškuopiau kiuženas ir griozdus, sutvarkiau chaosą. Abejones pakeičiau tvirtu įsitikinimu, atveriau šviesai šešėliuotas pakampes, spragas užpildžiau turiniu. Žinoma, galėjo atsitikti taip, kad tai darydama šen ten įdėjau vieną kitą žodį, kokio Hestera niekada neužrašė, bet galiu drąsiai tvirtinti: net jeigu ir privėliau klaidų, tai tik smulkių; ten, kur iš tikrųjų būdavo svarbu, aš prisimerkusi žiūrinėdavau ir tyrinėdavau tol, kol įsitikindavau tiek, kiek išvis būdavo įmanoma, kad pavyko atkurti originalo prasmę.

Viso dienoraščio čia nepateiksiu, tik kai kuriuos atrinktus skirsnius. Juos rinkau remdamasi dviem kriterijais: pirmiausia – kiek jie siejasi su svarbiausiu mano tikslu, tai yra papasakoti panelės Vinter istoriją, o antra – kiek jie gali padėti kuo tiksliau atskleisti Hesteros gyvenimą Angelfilde.

Angelfildų dvaras iš tolo atrodo dar visai padoriai, nors orientuotas netikusia kryptimi, o ir langai sudėti nei šiaip, nei taip, tačiau vos priartėjus akis badyte bado apverktina jo būklė – pastatas nedovanotinai apleistas. Ištisi mūro luistai grėsmingai nutrupėję. Langų rėmai baigia supūti. Regis, darganos bus kaip reikiant

prakiurdžiusios ir stogą. Tad pirmų pirmiausia reikės kruopščiai apžiūrėti viršutinio aukšto kambarių lubas.

Prie durų mane pasitiko dvaro ūkvedė. Nors ir stengėsi tai nuslėpti, išsyk perpratau, kad ji jau prastai mato ir girdi. Neverta tuo ir stebėtis – moteriškė jau tikrai garbaus amžiaus. Taip pat tuo galima paaiškinti, kodėl dvaras šitoks prišnerkštas; vis dėlto manau, kad ūkvedės, tarnavusios čia visą amžių, Angelfildų šeima neketina išvaryti. Toks prisirišimas prie senų tarnų išties sveikintinas, bet niekaip nesuprantu, kodėl jiems nenusisamdžius ir jaunesnių, stipresnių pagalbininkų.

Ponia Diun papasakojo man apie šeimynykščius. Dvaro savininkai jau metų metus vertėsi su gerokai – bent taip pamanytų daugelis – per menka pagalbinių darbuotojų šeimyna; jie šitaip gyventi įprato, tai tapo tiesiog dvaro gyvenimo būdu. Kodėl šitaip yra, kol kas dar neperprantu, žinau tik tiek, kad, be dvaro savininkų šeimos, čia esama tik pačios ponios Diun ir dar sodininko, vardu Džonas Daigensas. Valdoje veisiami elniai (nors jau seniai niekas nebemedžioja), tačiau juos prižiūrintis žmogus dvare niekada nesirodo, o nurodymus gauna iš to paties advokato, kuris nusamdė mane ir kurį dera laikyti tarytum kokiu dvaro valdytoju, jei tik išvis verta kalbėti apie kokią nors dvaro priežiūrą. Kasdienius finansinius reikalus tvarko pati ponia Diun. Net neabejojau, kad Čarlzas Angelfildas kiekvieną savaitę peržiūri sąskaitybos knygas ir čekius, bet ponia Diun tik nusijuokė ir paklausė, ar, mano manymu, ji, būdama beveik akla, dar įstengtų vesti kokias nors buhalterines knygas. Nori nenori, imi ir pagalvoji, kad visa tai labai jau neįprasta. Jokiu būdu nenoriu pasakyti, kad ponia Diun – nepatikima. Kiek spėjau pamatyti, ji daro geraširdės, sąžiningos moteriškės įspūdį; nuoširdžiai viliuosi, kad, kai artimiau su ja susipažinsiu, galutinai įsitikinsiu, jog dėl uždaroko jos būdo reikėtų kaltinti tik kurtumą. Mintyse pasižymėjau, kad reikės akivaizdžiai pademonstruoti ponui Angelfildui neabejotiną tvarkingos sąskaitybos naudą, ir pamaniau, kad, jeigu jis pernelyg užsiėmęs, šito darbo galėčiau imtis ir aš.

Svarstydama visus šiuos dalykus pagalvojau, ar tik ne pats metas man susipažinti su tikruoju darbdaviu. Jūs tik įsivaizduokite mano nuostabą, kai ponia Diun pranešė, kad šeimininkas ištisas dienas praleidžia senuosiuose vaikų kambariuose, iš tiesų nė nosies iš ten neiškiša. Taip ir užverčiau ją klausimais, kol galiausiai įsitikinau, kad jį, ko gero, kamuoja kažin kokia dvasios liga. Kaip liūdna! Ar gali pasaulyje kas būti graudžiau už žmogaus smegenis, kurių pačios gamtos joms skirtos funkcijos ženkliai sutrikusios?

Ponia Diun pavaišino mane arbata (iš mandagumo apsimečiau gerianti, bet paskui nemačiom išpyliau arbatą į kriauklę – kai išvydau, kokia apgailėtina visos virtuvės būklė, nieku gyvu nebegalėjau pasitikėti puodelio švarumu) ir šį tą papasakojo apie save. Ji jau perkopusi per aštuonias dešimtis, niekad nebuvo ištekėjusi, visą gyvenimą nugyvenusi čia. Suprantama, paskui kalba visai natūraliai pasisuko apie šeimą. Ponia Diun pažinojo dvynių motiną, kai ši dar buvo mergaitė ir jauna moteris. Ji patvirtino tai, ką aš ir šiaip jau perpratau: nelabai seniai motiną teko išvežti į psichikos ligonių gydyklą, kas ir nulėmė būtinybę pasamdyti mane. Ponia Diun taip miglotai nupasakojo įvykius, paspartinusius motinos išgabenimą, kad taip ir likau nesupratusi, ar toji moteris smogė gydytojo žmonai smuiku, ar vis dėlto ne. Iš esmės tai nelabai ir svarbu, šiaip ar taip, nekyla abejonių, kad šeimoje būta smegenų funkcijų sutrikimo atvejų, o man tenka prisipažinti, jog, kai sulaukiau savo prielaidų patvirtinimo, širdis ėmė plakti sparčiau. Kokį pasitenkinimą gali pajusti guvernantė, jeigu jai tenka vadovauti protams, jau iki jos judėjusiems tiesiu ir lygiu keliu? Argi galima laikyti iššūkiu, jei tenka užduotis toliau ugdyti mąstymą tokių vaikų, kurių protai jau ir šiaip išlavinti ir nukreipti tinkama linkme? Šitokiam darbui, koks manęs laukia čia, aš ne tik pasiruošusi – apie tokį tik ir svajojau jau daugelį metų! Čia, štai čia, man pagaliau veriasi galimybė įsitikinti, ko iš tiesų yra verti mano metodai!

Bandžiau išklausinėti apie mergaičių tėvo šeimą: nors ponas Marčas seniai miręs, vaikai jo net nepažinojo, vis dėlto tai – ir jo

kraujas, jų prigimtyje neišvengiamai turėtų pasireikšti jo įtaka. Tačiau iš ponios Diun išpešti pavyko labai nedaug. Užuot papasakojusi apie tėvo giminę, ji suskato linksminti mane visokiausiais nutikimais iš motinos ir dėdės gyvenimo, o tose istorijose, jei tik man pavyko įžvelgti tai, kas liko tarp eilučių (neabejoju, ji vylėsi, kad perprasiu), slypėjo nemaža tam tikrų skandalingų dalykų užuominų... Žinoma, mintis, kurią ji man lyg ir bandė pakišti, visiškai neįtikėtina, tiesiog neįmanoma, kad galėjo šitaip atsitikti, tik jau ne Anglijoje, tad nenuostabu, jog man susidarė įspūdis, kad ponia Diun linkusi į prasimanymus. Žinoma, laki vaizduotė – pagirtinas dalykas, be jos nebūtų buvę padaryta begalė didžių mokslinių atradimų, bet norint iš jos sunokinti dėmesio vertą vaisių, vaizduotę būtina pažaboti, nukreipti į kokį nors rimtą klausimą. Kitaip ji lieka klajoti be jokių nuorodų, o tokiu atveju dažniausiai nuveda į kvailystes. Vis dėlto klydinėjančios ponios Diun mintys – veikiausiai tik garbaus amžiaus padarinys, mat visais kitais atžvilgiais ji atrodo esanti geros širdies būtybė, anaiptol ne iš tų, kurie imasi regzti gandus vien dėl pramogos. Kad ir kaip būtų, aš nedelsdama mečiau šią temą iš galvos.

Dabar, kai rašau, anapus kambario durų girdžiu bruzdesį. Mergaitės išlindo iš savo slaptaviečių ir dabar patyliukais šmirinėja po namus. Leisdami joms elgtis šitaip, kaip tik į galvą šauna, namiškiai dvynėms padarė tikrą meškos paslaugą. Bet jau neilgai trukus jos pajus neabejotiną griežto dienos režimo naudą – pasirūpinsiu, kad šiuose namuose įsiviešpatautų tvarka, švara ir drausmė. Net nesiruošiu dabar pat eiti pas jas. Šito jos, reikia manyti, ir tikisi, o aš ketinu apvilti jų lūkesčius ir sutrikdyti – šiuo etapu tai puikiausiai atitinka mano tikslus.

Ponia Diun aprodė man pirmojo aukšto kambarius. Visur slūgso pasibaisėtinas purvo sluoksnis, visi paviršiai storai nukloti dulkėmis, užuolaidų ir užuolaidomis nebepavadinsi – kadaruojantys skivytai, ir tiek. Tiesa, ponia Diun viso to nemato, jai atrodo, kad viskas tebėra, kaip buvę dvynių senelio laikais, kai šeimynykščių dvare buvo tiek, kiek ir turėtų būti. Yra čia pianinas, kurio, ko gero, jau nebepavyks išgelbėti, nors pažiūrėsiu, ką dar

įmanoma padaryti, yra ir biblioteka, kurioje galbūt sergstimas ištisas žinių lobynas – tai sužinosiu tik tada, kai nušluostysiu dulkes ir galėsiu įžiūrėti, ko ten išvis esama.

Kitus namų aukštus apžiūrinėjau viena – nenorėjau be būtino reikalo vaikyti ponios Diun laiptais. Užkopusi į antrą aukštą, išgirdau čežėjimą, kuždesį, prislopintą kikenimą. Aha, būsiu aptikusi savo globotines. Jos užsirakino kambaryje ir susyk nutilo, vos aš pamėginau trūktelėti durų rankeną. Kartą pašaukiau jas vardu, bet paskui palikau užsiimti kuo tinkamos ir užlipau į trečią aukštą. Geležinė taisyklė, kurios trūks plyš privalu laikytis: nė už ką nesivaikyti globotinių, išauklėti jas taip, kad pačios ateitų pas mane.

Trečio aukšto kambariai pasitiko mane kvapą gniaužiančia netvarka. Beviltiškai priskretę – bet šito aš jau tikėjausi. Sienos apvarvėjusios – pro kiaurą stogą vidun teka lietaus vanduo (šito irgi tikėjausi), pūvančiose grindų lentose kai kur jau dygsta grybai. Išties siaubingai nesveika aplinka auginti vaikams. Šen ten grindlenčių ir išvis nebebuvo, pažiūrėti atrodė, kad jos išplėštos tyčia. Reikės pasikalbėti apie tai su ponu Angelfildu – grindis būtina sudėti. Įtikinsiu jį, kad kas nors čia gali nubildėti žemyn ar, geriausiu atveju, išsisukti koją. Visi durų vyriai kažin kada netepti, visos durų staktos išklypusios. Kad ir kur ėjau, visur mane lydėjo besivarstančių, nebeužsidarančių durų cypimas, lentų po kojomis girgždėjimas, visur košė skersvėjai, plazdinantys užuolaidas, nors ir neįmanoma tiksliai įspėti, pro kokias skyles jie traukia.

Kaip įmanydama skubiau grįžau į virtuvę. Ponia Diun ruošėsi gaminti vakarienę, bet aš nemaž netroškau valgyti patiekalų, išvirtų tokiuose priskretusiuose puoduose, kokius jau teko čia matyti. Tad pasiraitojau rankoves ir kibau į stirtą indų (prieš tai dar išgremžusi kokį dešimtmetį nešveistą kriauklę), o paskui akylai stebėjau, kaip gaminimas valgis. Reikia pripažinti, ponia Diun stengėsi iš paskutiniųjų.

Mergaitės valgyti neatėjo. Pašaukiau jas, bet tik vieną kartą. Ponia Diun buvo linkusi, kaip pratusi, šaukti ir šaukti, ir įtikinė-

ti, bet aš perspėjau ją, kad laikausi savų metodų, o ji privalanti mane paremti.

Vakarienės atėjo daktaras. Namų šeimininkas, ko, kaip jau supratau, ir reikėjo tikėtis, nė akių neparodė. Maniau, kad daktaras dėl to užsigaus, bet jam, regis, tai pasirodė visiškai normalu. Tad mudu vakarieniavome dviese, o ponia Diun kaip išmanydama patarnavo prie stalo, bet be mano pagalbos jai nepavyko apsieiti.

Daktaras – išsilavinęs, kultūringas žmogus. Jis nuoširdžiai trokšta išvysti gerėjančią dvynių būklę – jo dėka aš ir sulaukiau pasiūlymo dirbti Angelfilde. Jis smulkiai išaiškino, su kokiais sunkumais man veikiausiai teksią čia susidurti, o aš stengiausi klausytis kuo mandagiausiai. Bet kuri guvernantė, praleidusi šiuose namuose kelias valandas, kaip jau praleidau aš, būtų susidariusi visiškai aiškų vaizdą, kokia užduotis jos čia laukia, tačiau daktaras – vyras, tad nesugeba suvokti, kaip vargina ilgi ir detalūs aiškinimai tų dalykų, kuriuos jau esi perpratęs. Aš nenustygau vietoje, kartą kitą atsakiau jam gal kiek aštriau, nei derėjo, bet tai jam visiškai prasprūdo pro akis; baiminuosi, kad, nepaisant energijos bei analitinių sugebėjimų, pastabumo jam gerokai trūksta. Tiesa, visai nenoriu nepelnytai kritikuoti jo už tai, kad, nesvarbu, ką sutikęs, jis bet kurį žmogų iš anksto linkęs laikyti menkesniu už save. Mat jis – vyriškis tikrai išmintingas, maža to – vietinės reikšmės įžymybė. Regis, savo valia įgudo elgtis tykiai ir kukliai, bet šią jo kaukę aš permatau kiaurai, nes lygiai tokią pat maskuotę pasirinkau ir pati. Vis dėlto tam, kad galėčiau kaip reikiant atlikti užduotį, kurios ėmiausi, man prireiks jo paramos, taigi turiu trūks plyš padaryti jį savo sąjungininku, nepaisant visų trūkumų.

Iš apačios sklinda nelabai linksmi garsai. Reikia manyti, mergaitės jau aptiko spyną ant maisto sandėliuko durų. Žinoma, užpyko ir nusiminė, bet kaip kitaip įjunkinti jas valgyti kasdien tuo pačiu metu? O jeigu neįpratinsiu jų tvarkingai maitintis, apie kokią išvis tvarką galima kalbėti?

Rytoj nuo pat labo ryto kibsiu kuopti šito kambario. Šį vakarą drėgnu skudurėliu nušluosčiau dulkes, gundžiausi išplauti

ir grindis, bet paskui tariau sau: ne. Grindis, šiaip ar taip, tektų šveisti iš naujo rytoj, kai nugremšiu purvus nuo sienų, be to, reikia nukabinti ir užuolaidas – tos visai sustirusios nuo nešvarumų. Taigi šiąnakt dar miegosiu purvyne, bet jau rytoj miegosiu švara spindinčiame kambaryje. Kaip sykis bus gera pradžia. Mat ketinu šiuose namuose atkurti tvarką bei drausmę, o tam, kad pasiekčiau užsibrėžtą tikslą, pirmų pirmiausia turiu pasirūpinti švariu kambariu, kuriame galėčiau pagalvoti. Neįmanoma blaiviai mąstyti ir siekti pažangos, jei tavęs nesupa higieniška ir valyva aplinka.

Dvynės jau verkšlena koridoriuje. Pats metas eiti susipažinti su globotinėmis.

Plūkdamasi po namus esu taip užsiėmusi, kad pastaruoju metu neištaikau nė valandėlės prisėsti prie dienoraščio, bet privalau surasti tam laiko, nes užrašai – pats patikimiausias būdas fiksuoti savo metodus ir juos plėtoti.

Su Emelina darome neblogą pažangą; bendravimas su ja daugmaž atitinka įprastą modelį, jos elgsena ne ką tesiskiria nuo kitų sunkių vaikų, su kuriais man teko susidurti. Mano manymu, jos proto sutrikimas – ne toks rimtas, kaip buvo pranešta, tikiuosi, mano įtaka padės jai ilgainiui tapti visai miela mergaite. Emelina – meilus, be to, sveikas ir stiprus vaikas, ji jau išmoko vertinti higienos privalumus, valgo su apetitu, be to, ją galima priversti paklusti – meilikavimu ar pažadėjus smulkių dovanėlių. Neilgai trukus ji supras, kad gerumas atsiperka, tai yra padeda pelnyti kitų pagarbą, o jau tada galėsiu nepersistengti ją papirkinėdama. Protinga ji niekada nebus, kita vertus, aš žinau savo metodų ribas. Kad ir kokios būtų mano galios, ugdyti galiu tik tai, kas jau yra ir už ko įmanoma užsikabinti.

Darbu su Emelina lieku visai patenkinta.

Štai jos sesuo – kur kas keblesnis atvejis. Smurtauti linkusių vaikų jau esu mačiusi ir anksčiau, tad Adelinos destruktyvumas pribloškia mane mažiau, nei ji mano. Vis dėlto nevalia

neatkreipti dėmesio į vieną dalyką: kitais man žinomais atvejais vaikų destruktyvumas paprastai būna šalutinis įniršio efektas, bet ne svarbiausias jo tikslas. Kiek teko stebėti kitus globotinius, bet koks nuožmus veiksmas paprastai būna motyvuotas pykčio pertekliaus, o išliedami tą pyktį vaikai neįučia sužeidžia žmones ar nuniokoja daiktus. Tačiau Adelinos atvejui šitoks modelis netinka. Kai kuriuos nutikimus mačiau savo akimis, apie kitus man pasakojo, ir panašu, kad destruktyvumas yra vienintelis Adelinos motyvuojantis veiksnys, savo ruožtu įniršį jai reikia savyje įskelti ar sukaupti, kad generuotų pakankamai energijos naikinti. Mat ji – visai menkas, kone palieęs padarėlis, minta vien trupiniais. Ponia Diun papasakojo man apie tą atsitikimą sode, kai Adelina, kaip manoma, nuniokojo karpytus kukmedžius. Jeigu tai tikrai tiesa, tuomet išties apmaudu. Sodo būta nepaprastai gražaus, tai matyti. Adelinos siautėjimo padarinius dar buvo įmanoma ištaisyti, tačiau Džonas prarado bet kokį ūpą ten darbuotis, ir ne tik karpyti medžius, bet išvis triūsti sode, kuris akivaizdžiai kenčia neprižiūrimas. Aš pasistengsiu rasti laiko ir būdą atgaivinti sodininko išdidumą. Tuomet nepalyginamai pagerėtų ir pačių namų išvaizda, ir juose tvyranti nuotaika, jei tik pavyktų grąžinti Džonui darbo džiaugsmą, jei sodas vėl taptų toks, koks buvęs.

Beje, jei jau užsiminiau apie Džoną ir sodą – kad tik nepamiršč iau: būtinai reikia pasikalbėti su juo apie berniuką. Šiandien popiet žingsniuodama po klasei skirtą patalpą, atsidūriau prie pat lango. Pratrūko lietus, ir aš panūdau uždaryti langą – nenorėjau įsileisti vidun dar daugiau drėgmės, mat palangė kambario pusėje jau dabar gerokai patrešusi. Jeigu nebūčiau buvusi taip arti lango, iš tiesų – nosimi kone prisispaudusi prie stiklo, veikiausiai nė nebūčiau jo pastebėjusi. Bet – pastebėjau: nedidukas berniukėlis, susigūžęs gėlių lysvėje, tupi ir ravi. Vaikas mūvėjo vyriškas kelnes, nukirptas ties čiurnomis, prilaikomas petnešomis. Plačiakraštės skrybėlės šešėlis dengė jo veidą, negalėjau aiškiai jo įžiūrėti, tad ir nuspėti amžiaus, bet atrodė, kad berniukas – gal kokių vienuolikos ar dvylikos. Žinau: kaimo vietovėse įprasta įtraukti

vaikus į sodininkystės darbus, nors, mano manymu, dar dažniau jie siunčiami triūsti į laukus. Taip pat pripažįstu, kad vaikas tik išlošia anksti susipažindamas su žemės ūkio darbais, ir vis dėlto man visiškai nepatinka, kai mokyklinio amžiaus berniukas kapstosi sode tokiu metu, kai turėtų sėdėti pamokose. Reikės šnektelėti apie tai su Džonu – jis privalo suprasti, kad per pamokas vaikas turi sėdėti mokykloje.

Taigi, metas grįžti prie pagrindinės temos. Pasvarstykime apie nirtų, pagiežingą Adelinos elgesį su seserimi. Galbūt Adelina, tai sužinojusi, gerokai nustebtų, bet aš tokių dalykų jau ir anksčiau prisižiūrėjusi iki valiai. Pavydas bei įniršis, kuriais vieni kitiems kunkuliuoja broliai ir seserys – gana įprastas reiškinys, tarp dvynių konkurencinė kova būna netgi dar nuožmesnė. Laikui bėgant pasieksiu, kad šitokie agresijos protrūkiai sušvelnėtų, bet kol kas būtina nenuleisti nuo mergaičių akių, kitaip Adelina gali ir rimtai sužaloti seserį. Tokio budrumo būtinybė trukdo siekti pažangos kituose veiklos baruose, dėl ko lieka tik apgailestauti. Kodėl Emelina leidžiasi mušama (kodėl leidžia Adelinai rauti jai plaukus ar vaikytis ją su karštomis žarijomis židinio žnyplėse) – šitai man dar reikės perprasti. Juk ji dvigubai stambesnė už seserį ir tikrai galėtų kur kas aktyviau gintis. Galbūt ją verčia gūžtis vien mintis, kad gali sukelti seseriai skausmą. Emelina – meili ir švelni būtybė.

Pirmosiomis dienomis susidariau įspūdį, kad Adelina – toks vaikas, kuris galbūt niekad nė negalės savarankiškai gyventi normalaus gyvenimo, kas veikiausiai visai įmanoma jos seseriai, bet kurį visgi įmanoma šiek tiek išugdyti, kad pasiektų tam tikrą pusiausvyros ir stabilumo būklę, ir kurio įniršio priepuolius ilgainiui pavyks pažaboti, įdiegus griežtą drausmę ir dienotvarkę. Pasiekti, kad Adelina suprastų mano pastangas, net nesitikėjau. Numačiau, kad į ją triūso įdėti teks kur kas daugiau nei į seserį, bet padėkos už tai galėjau viltis gerokai menkesnės, kadangi, pašalinių akimis, ir rezultatas būtų anaiptol ne toks ženklus.

Vis dėlto šitokia nuomonė po truputį ėmė keistis, kai aš, gerokai apstulbusi, pradėjau įžvelgti tamsaus ir apniukusio proto požymius. Šįryt ji atšliumpino į klasę vilkdama kojas, tačiau prikišamai nedemonstruodama absoliutaus nenoro, kaip kitais kartais. Įsitaisiusi ant kėdės, pasidėjo galvą ant sulenktos rankos lygiai taip pat, kaip jau buvau mačiusi ją darant ir anksčiau. Pradėjau pamoką. Anokia ir pamoka – tiesiog skaičiau mergaitėms adaptuotą tekstą, įžanginius „Džeinės Eir" skyrius, kuriuos pati šiam tikslui ir buvau supaprastinusi; pasirinkau „Džeinę Eir", nes šia knyga žavisi daugybė mergaičių. Kone visą dėmesį buvau sutelkusi į Emeliną, skatinau ją sekti siužetą, perteikdama tekstą kiek įmanoma gyviau. Vienokiu balsu skaičiau pagrindinės herojės žodžius, kitokiu – tetos, dar kitokiu – pusbrolio, pasakojimą papildydavau gestais bei veido išraiškomis, turinčiais iliustruoti personažų emocijas. Emelina spoksojo į mane akis įsmeigusi, ir man liko tik džiaugtis tokiu poveikiu.

Ir čia akies krašteliu pastebėjau kažkokį krustelėjimą. Adelina pasuko galvą mano pusėn. Tiesa, jos galva tebegulėjo ant sulenktos rankos, o akys vis dar atrodė užmerktos, bet nuojauta man primygtinai kuždėjo, kad ji manęs klausosi. Net jeigu jos pozos pasikeitimas ir nieko nereiškė (negalėjo būti visiškai nereikšmingas, iki šiol ji visuomet pabrėžtinai nusigręždavo), visoje jos laikysenoje buvo justi kažin koks pokytis. Paprastai ji tiesiog murksodavo, užsikniaubusi ant stalo, įmigusi, nugrimzdusi į nesąmoningą, gyvulišką būseną, tačiau šiandien visas jos kūnas bylojo, kad ji budri: pečių padėtis, tam tikra įtampa. Galėjai pamanyti, kad ji ausis pastačiusi klausosi pasakojimo, nors stengiasi sudaryti įspūdį, kad paprasčiausiai suglebusi snaudžia.

Nenorėjau, kad ji perprastų, jog aš kai ką pastebėjau. Ir toliau skaičiau taip, tarsi kreipčiau dėmesį vien tik į Emeliną. Ir toliau stengiausi papildyti tekstą intonacijomis bei veido išraiškomis. Bet vogčia nenuleidau akių nuo Adelinos. Ir supratau: ji ne tik klausosi! Atkreipiau dėmesį, kaip kartą kitą virptelėjo akių vokai. Maniau, ji užsimerkusi, bet kur tau – pro nuleistas blakstienas ji mane stebėjo!

Nepaprastai įdomi raida. Numanau, kad tai taps kertiniu čia nuveikti numatyto darbo akmeniu.

Tada atsitiko labai jau netikėtas dalykas. Pasikeitė daktaro veidas. Taip, pasikeitė, tiesiog mano akivaizdoje. Tai buvo viena tokių akimirkų, kai veidas sakytum ūmai persiformuoja, bruožai, nors ir atpažįstami, nors tokie pat, kokie buvo anksčiau, suraibuliuoja taip, kad sekundei kitai apkvaista galva, o paskui jie vėl išryškėja, lyg nušviesti naujos ir netikėtos šviesos. Norėčiau žinoti, kokie yra tie procesai, vykstantys žmogaus smegenyse ir nulemiantys tokius pažįstamų bruožų bangavimus ir raibuliavimus. Bandymus aiškinti tai visokiausiais optiniais efektais, reiškiniais, susijusiais su šviesa ir panašiai, iš karto atmečiau ir galiausiai padariau išvadą, kad priežastis veikiausiai slypi žiūrinčiojo psichologijoje. Šiaip ar taip, šitoks staigus jo veido bruožų sujudimas ir persiformavimas prikaustė mano dėmesį, aš taip ir įsistebeilijau į jį bent kelias akimirkas, kas jam veikiausiai turėjo pasirodyti labai keista. Kai jo veido bruožai liovėsi siūbuoti, pastebėjau kažką keista ir išraiškoje; ką – negalėjau, iki šiol negaliu perprasti. O man labai nepatinka tai, ko negaliu perprasti.

Kelias sekundes mudu spitrėjome į kits kitą, abu gerokai suglumę ir susinepatoginę, o paskui jis pasišalino, gana staigiai.

Būtų puiku, jei ponia Diun atprastų perdėlioti mano knygas iš vienos vietos į kitą. Kiek sykių turėsiu jai kartoti, kad neperskaityta iki galo knyga ir yra neperskaityta knyga? O jeigu jau būtina knygą paimti, tai kodėl prireikia kur nors nukišti, nejaugi negalima nunešti atgal į biblioteką, iš kur ir paimta? Kokia prasmė numesti ją ant laiptų?

Šnektelėjau su sodininku Džonu. Keistokas išėjo pokalbis.

Jis – puikus darbininkas, ir dabar, kai karpytų medžių sodo žaizdos pamažu gyja, gerokai pralinksmėjęs, be to, jo pagalba

praverčia ir namuose. Jis vis prisėda virtuvėje išgerti arbatos ir paplepėti su ponia Diun; retsykiais užklumpu juos, besišnekučiuojančius pusbalsiu, kas neišvengiamai perša įtarimą, kad ponia Diun nėra tokia beviltiškai kurčia, kokia apsimeta. Jeigu nebūtų tokio solidaus amžiaus, pamanyčiau – burkuoja įsimylėjėliai, bet apie tai negali būti nė kalbos, tad net nenumanau, kokia galėtų būti jų paslaptis. Išsakiau priekaištus poniai Diun, pati nėmaž tuo nesidžiaugdama, mat daugeliu kitų klausimų mudvi visai draugiškai sutariame ir suprantame viena kitą, manau, ji nėmaž neprieštarauja mano buvimui čia – žinoma, niekas nepasikeistų, jeigu ir prieštarautų, – o ji atsakė, kad juodu su Džonu esą neaptarinėja nieko ypatinga, tik paprasčiausius namų ūkio reikalus, kalbasi apie vištas, kurias reikia papjauti, bulves, kurias reikia nukasti, ir panašiai. „Tai kodėl kuždatės?" – neatlyžau aš. O ji užginčijo, kad jie kalbėjosi visai ne patyliukais, ar bent jau neypač tyliai. „Bet manęs, kai kalbu pusbalsiu, jūs negirdite", – laikiausi savo aš, o ji pasiaiškino, kad girdėti naują balsą jai daug sunkiau nei tą, prie kurio seniai pripratusi, ir jei ji suprantanti, ką jai negarsiai sako Džonas, tai tik todėl, kad jo balsą pažįstanti jau daugybę metų, o manąjį pirmąsyk išgirdusi vos prieš porą mėnesių.

Buvau visai pamiršusi apie tuos pasikuždėjimus pusbalsiu virtuvėje, bet ši nauja keistenybė su Džonu man vėl juos priminė. Prieš kelias dienas priešpiet buvau išėjusi pasivaikščioti į sodą ir vėl pastebėjau tą patį berniuką, kuris andai ravėjo gėlių lysvę po klasės langu. Dirstelėjau į laikrodį – na, žinoma, ir vėl pamokų metas. Berniukas manęs nematė – mane nuo jo slėpė medžiai. Kokią akimirką jį stebėjau; vaikiščias anaiptol ne dirbo, o tysojo pievoje, įsigilinęs į kažką, gulintį žolėje tiesiog jam po nosimi. Ant jo galvos, kaip ir anąsyk, kėpsojo ta pati skrybėlė nulėpusiais kraštais. Patraukiau jo pusėn, norėdama paklausti, kuo jis vardu, ir paprotinti, įtikinti, kaip svarbu yra išsilavinimas, bet berniokas, vos mane išvydęs, pašoko ant kojų, viena ranka prispaudė prie galvos skrybėlę ir nuskuodė – kaip gyva nesu mačiusi, kad kas dumtų taip greitai. Šitoks išgąstis – patikimas įrodymas, kad

berniukas jaučiasi prasikaltęs. Reikia manyti, jis puikiausiai žinojo šiuo metu turįs būti mokykloje. Kai lydėjau akimis jį nubėgantį, man pasirodė, kad rankoje jis laiko knygą.

Patraukiau tiesiai pas Džoną ir tiesiai išklojau, ką manau. Pasakiau, kad neleisiu vaikams pamokų metu dirbti sode, kad išties yra labai žalinga aukoti išsilavinimą dėl tų kelių pensų, kuriuos gali užsidirbti, o jeigu jo tėvų nuomonė kitokia, pati nueisiu su jais pasikalbėti. Dar pasakiau, kad, jei sodo darbams būtinas talkininkas, šnektelėsiu su pačiu ponu Angelfildu, įkalbėsiu pasamdyti suaugusį žmogų. Jau anksčiau buvau išsakiusi pasiūlymą samdyti daugiau darbininkų, tiek sodui, tiek gyvenamajam namui, tačiau ir Džonas, ir ponia Diun taip aršiai pasipriešino, kad nutariau: bus geriau palūkėti, kol nuodugniau susipažinsiu su visa situacija dvare.

Iš Džono susilaukiau štai kokio atsako: jis tik papurtė galvą ir paneigė išvis ką nors nutuokiąs apie vaiką. Patikinau jį, kad mačiau berniuką savo akimis, o jis paaiškino, kad veikiausiai tai būsiąs koks priklydėlis vaikiščias iš kaimo, esą slampinėdami jie retsykiais užsuka čionai, o jis, Džonas, negalįs sužiūrėti visų iš pamokų pabėgusių mokinių, netyčia atsidūrusių sode. Vis dar laikiausi savo, pasakiau, kad tą patį vaiką mačiau ir anksčiau, tą pat dieną, kai atvykau čionai, ir kad vaikas neabejotinai dirbo sode. Džonas tik suspaudė lūpas, o paskui pakartojo, ką jau sakęs: nieko nežinąs apie jokį vaiką, sodą ravėti galįs bet kas, kas tik panorėjęs, o tokio vaiko išvis nesą.

Jau kiek supykusi (dėl ko ir norėdama negalėčiau apgailestauti) pasakiau Džonui, kad apie tai ketinu pasikalbėti su mokyklos direktore, ir dar, kad nueisiu tiesiai pas berniuko tėvus ir viską išsiaiškinsiu su jais. Džonas tik numojo ranka, suprask: su juo tai niekaip nesusiję ir aš galinti elgtis savo nuožiūra (taip, be jokios abejonės, ir pasielgsiu). Esu tikra, Džonas žino, kas tas berniukas, ir jaučiuosi priblokšta dėl jo atsisakymo padėti man padaryti tai, ką padaryti privalu. Neatrodo, kad Džonui būtų būdinga šitaip kaišioti pagalius į ratus; kita vertus, jis tikriausiai pradėjo mokytis savo amato būdamas dar vaikas ir iki šiol mano, kad tai

niekuo jam nepakenkė. Šitoks požiūris gajus dar ir dabar, ypač kaimo vietovėse.

Dienoraštis mane tiesiog įsiurbė. Apgadintą, sulietą tekstą buvau priversta skaityti lėtai, vargingai rakinėdama beveik visiškai neįskaitomas atkarpas; teko pasitelkti visą patirtį, žinias ir vaizduotę, kad pavyktų suteikti kūną žodžių šmėkloms, tačiau visi tie keblumai man beveik netrukdė. Netgi priešingai: nublukusios paraštės, neįskaitomos pastraipos, susilieję žodžiai tarytum pulsavo prasmėmis, buvo ryškūs ir gyvybingi.

Kol šitaip įsitraukusi skaičiau, kažkuriame kitame, skaityme nedalyvaujančiame smegenų užkaboryje formavosi sprendimas. Kai traukinys įbildėjo į stotį, kur turėjau persėsti į kitą, netikėtai suvokiau, kad jau esu apsisprendusi. Važiuosiu anaiptol ne namo. Į Angelfildą.

Vietinis traukinys į Banberį buvo taip prisigrūdęs Kalėdoms važiuojančių keleivių, kad apie sėdimą vietą galėjau net nesvajoti, o aš niekada neskaitau stovėdama. Bet su kiekvienu ratų trinktelėjimu, su kiekvienu krestelėjimu, kaskart, užkliudyta kitų sausakimšo traukinio keleivių, jusdavau Hesteros dienoraščio keturkampį, prigludusį man prie krūtinės. Įveikiau tiktai pusę teksto. Antroji pusė galėjo ir palaukti.

Kas tau nutiko vėliau, Hestera? – galvojau. Kur, po šimts, prašapai?

GALUTINAI SUGRIAUTA PRAEITIS

Žvalgydamasi pro langus įsitikinau, kad virtuvėje nieko nėra, o kai grįžusi prie trobelės durų pabeldžiau, nesulaukiau jokio atsako.

Ar gali būti, kad jis kur nors išvažiavęs? Šiuo metų laiku dauguma žmonių kur nors išvažiuoja. Bet visi jie, savaime aišku, keliauja aplankyti artimųjų, tad Aurelijus, neturįs jokių giminių, lyg ir turėjo likti čia. Tik gerokai pavėluotai man dingtelėjo, kokia priežastis galėjo išginti jį iš namų: tikriausiai jis pagal užsakymą išvežioja pyragus Kalėdų stalui. Kur daugiau galėtų būti maisto tiekėjas prieš pat Kalėdas? Teks grįžti čionai vėliau. Atviruką, kurį buvau atsivežusi, įmečiau į pašto dėžutę ir per miškus patraukiau Angelfildo dvaro pusėn.

Spaudė šaltis – pakankamas, kad galėtum tikėtis sniego. Žemė po kojomis sukaustyta įšalo, dangus virš galvos – grėsmingai balzganas. Žingsniavau sparčiai. Užsitraukusi šaliką ant veido iki pat nosies, netrukus apšilau.

Pasiekusi proskyną sustojau lyg nudiegta. Tolumoje, ten, kur andai dunksojo dvaro pastatas, pastebėjau kažkokį neįprastą sambrūzdį. Suraukiau antakius. Kas ten dedasi? Fotoaparatą buvau pasikabinusi ant kaklo, po paltu; kai atsisagsčiau sagas, šaltis ėmė skverbtis arčiau kūno. Pasinaudojusi teleskopiniu objektyvu, įsižiūrėjau į priartintą vaizdą. Išvydau įvažiavimo keliuke sustojusią policijos mašiną. Statybininkų transportas bei visa įranga stovėjo apmirę, patys darbininkai spietėsi atokiau kiek pakriku pulkeliu. Tikriausiai nelabai seniai nutraukę

darbą: vis dar pliaukšėjo delnais ir trepsėjo, kad nesustirtų. Šalmai mėtėsi ant žemės, kiti gi kadaravo už dirželio darbininkų užsikabinti ant sulenktos rankos. Vienas vyrų pavaišino kitus cigaretėmis iš praplėšto pakelio. Protarpiais vienas kitas mestelėdavo kokią frazę likusiems, bet pokalbis nesimezgė. Mėginau įžvelgti išraišką jų nesišypsančiuose veiduose. Kas tai – nuobodulys? Nerimas? Smalsumas? Vyrai stoviniavo kiek atokiau nuo darbo aikštelės, nusisukę nuo griuvėsių ir atsigręžę miško, taigi – ir mano objektyvo, pusėn, bet retsykiais tai vienas, tai kitas grįžtelėdavo per petį pasižiūrėti, kas dedasi už nugaros.

Už darbininkų pulkelio buvo ištempta balta palapinė, pridengianti dalį statybų aikštelės. Dvaro gyvenamasis namas jau buvo visai nugriautas, bet man padėjo susiorientuoti vežėjo namelis, žvyruotas takas, koplyčia – palapinė bolavo ten, kur kadaise būta bibliotekos. Greta palapinės stovėjo vienas darbininkų ir dar kažkoks žmogus, panašu, kad statybininkų viršininkas, juodu šnekėjosi su dar dviem vyrais. Vienas šių vilkėjo kostiumą ir paltą, kitas – policininko uniformą. Kaip tik kalbėjo statybininkų viršininkas – greitakalbe, antrindamas pats sau galvos linkčiojimais ir krestelėjimais. Tačiau prireikus kažko paklausti, kostiumuotasis kreipėsi į statybininką, o kai šis atsakė, kiti trys žiūrėjo į jį labai įdėmiai.

Atrodė, darbininkui šaltis nė motais. Kalbėjo jis trumpais sakiniais, su dažnomis ir ilgomis pauzėmis, bet kiti nė nebandė įsiterpti, tiktai žiūrėjo į jį – kantriai klausydamiesi. Darbininkas ištiestu pirštu parodė į ekskavatorių, pavaizdavo, kaip aštrūs kaušo dantys sminga į žemę. Galiausiai gūžtelėjo pečiais, suraukė kaktą ir ranka persibraukė akis, lyg norėdamas nužerti prieš jas iškilusį vaizdinį.

Kažkas iš vidaus atmetė baltosios palapinės skverną. Laukan išlindo dar vienas žmogus, prisidėjo prie grupės. Visi trumpai, be šypsenų, pasitarė, tada darbininkų viršininkas nuėjo prie savo vyrų, persimetė keliais žodžiais su jais. Statybininkai sulinksėjo, lyg būtų išgirdę tai, ką ir tikėjosi išgirsti, tada ėmė rankiotis šalmus ir termosus, išmėtytus prie kojų, ir patraukė

automobilių, stovinčių prie valdos vartų, link. Uniformuotas policininkas įsitaisė prie palapinės angos, nugara į ją, o kostiumuotasis nusivedė statybininką bei jo viršininką į policijos automobilį.

Lėtai nuleidau fotoaparatą, bet žvilgsnis taip ir liko tarsi prikibęs prie baltosios palapinės. Žinojau tą vietą. Pati ten buvau. Vis dar prisiminiau šiurpų apleistumo jausmą, tvyrantį išniekintoje bibliotekoje. Išvartytos knygų lentynos, sijos, suvirtusios ant grindų. Baimės pliūpsnis, persmelkęs mane, kai klupinėdama krapščiausi per sulūžusias, apdegusias lentas.

Ten, toje patalpoje, būta negyvėlio – palaidoto po apanglėjusių puslapių kaugėmis, knygų lentynoje vietoj karsto. Kape, kurį pusę šimtmečio slėpė ir saugojo užvirtusios sijos.

Niekaip negalėjau nuvyti įkyriai lendančios minties. Aš kai ko ieškojau – o dabar atrodė, kad tas kai kas buvo surastas. Neįmanoma atsispirti prielaidai, visas detales sklandžiai sudėliojančiai į savo vietas. Argi galėčiau nesusieti taip prikišamai derančių aplinkybių? Vis dėlto... Hestera juk jau visi metai kaip išvykusi, argi ne taip? Tai kam jai prireikė sugrįžti? O paskui man dingtelėjo dar viena mintis, tokia paprasta, kad, ko gero, netgi galėjo būti teisinga.

O kas, jei Hestera niekada niekur nė nebuvo išvykusi?

Vos išnirusi į pamiškę, išvydau jau pažįstamus baltapūkius vaikus – jie nukabinę nosis kiūtino keliuku. Eidami vinguriavo ir klupinėjo: žemė po kojomis buvo išvagota nelygių juodų provėžų, kur giliai klimpdama pravažiavo sunkiasvorė statybininkų technika, o vaikai net nesivargino žiūrėti, kur eina. Užuot žiūrėję po kojomis, be paliovos dairėsi per petį atgal, ten link, iš kur ėjo.

Mergaitė pamatė mane pirmoji – kluptelėjo, susvyravo ir vos nepargriuvo, o kai pasuko galvą, žvilgsnis įsmigo tiesiai į mane. Ji sustojo. Mane išvydęs jos brolis staiga pasijuto esąs itin reikšmingas asmuo, mat šį tą žinojo. Jis ir prašneko:

– Jums negalima ten eiti. Taip sakė policininkas. Niekam nevalia artintis.

– Supratau.

– Jie pasistatė palapinę, – droviai pridūrė mergaitė.

– Mačiau, – atsakiau aš.

Skliautuotuose valdos vartuose išniro vaikų motina. Atrodė kiek pridususi.

– Judviem nieko nenutiko? Mačiau gatvėje policijos mašiną. – Ji pažvelgė į mane. – Kas čia dedasi?

Atsakė mergaitė:

– Policininkai pasistatė palapinę. Prie jos artintis negalima. Jie liepė mums eiti namo.

Šviesiaplaukė moteris pakėlė galvą ir pažvelgė į statybvietę; suraukė antakius išvydusi palaipinę.

– Ar tik ne tokias palapines ištempia, kai...

Klausimas liko pakibęs ore – moteris nenorėjo užbaigti jo vaikų akivaizdoje. Bet aš žinojau, ką ji turi omeny.

– Manau, kad taip ir yra, – atsakiau.

Mačiau: ji troško apglėbti vaikus ir prisitraukti artyn, kad būtų ramiau, bet pasitenkino pataisiusi berniukui šaliką ir nužėrusi plaukų sruogą dukteriai nuo akių.

– Eime, – tarė ji vaikams. – Šiaip ar taip, lakstyti lauke pernelyg šalta. Eime namo, išsiviršime kakavos.

Vaikai nėrė pro vartus ir nukuduliavo Gatve. Bėgo, surišti nematoma virve, kurios dėka galėjo strapalioti vienas apie kitą ar stryktelėti į bet kurią pusę, nesibaimindami pasimesti, visą laik žinodami, kad antrasis yra čia pat, kad niekad neatsitraukia toliau nei per virvės ilgį.

Stebėjau juos ir jutau stingdančią tuštumą šalia savęs.

Vaikų motina dar lūkuriavo.

– Regis, jums irgi kakavos puodelis būtų ne prošal, ar ne? Jūs išblyškusi kaip šmėkla.

Mudvi petys petin patraukėme paskui vaikus.

– Aš – Margareta, – prisistačiau. – Esu Aurelijaus Lavo draugė.

Ji nusišypsojo.

– Mano vardas – Karena. Prižiūriu čia elnius.

– Žinau. Aurelijus man sakė.

Priešakyje mergaitė staiga driuoktelėjo pirmyn puldama brolį, bet šis išsisuko ir iššoko į važiuojamąją dalį, kad jo nepastvertų.

– Tomai Ambrozai Proktorai! – sušuko moteris. – Kad man tučtuojau grįžtum ant šaligatvio!

Vardas nupurtė mane lyg elektra.

– Prašau, pakartokite – kuo vardu jūsų sūnus?

Berniuko motina nustebusi pažvelgė į mane.

– Tiesiog... na, prieš daugelį metų čia dirbo žmogus, pavarde Proktoras.

– Taip, mano tėvas, Ambrozas Proktoras.

Mintys galvoje taip ir susivėlė, turėjau sustoti jų išnarplioti.

– Ambrozas Proktoras... tasai vaikinukas, kuris talkino Džonui Daigui... jis buvo jūsų *tėvas*?

– Džonui Daigui? Turite omeny Džoną Daigensą? Taip. Džonas Daigensas ir priėmė mano tėvą į darbą čia. Bet tai įvyko dar gerokai iki man gimstant. Kai gimiau aš, tėvas jau buvo perkopęs per penkiasdešimt.

Pamažėle vėl pajudėjau iš vietos.

– Jeigu neprieštaraujate, mielai pasinaudosiu jūsų kvietimu išgerti kakavos. Be to, noriu jums šį tą parodyti.

Išėmiau iš Hesteros dienoraščio popieriaus lakštą, kurį naudojau vietoj žymeklio. Vos pažvelgusi į nuotrauką, Karena nusišypsojo. Toks rimtas, išdidumo kupinas jos sūnaus veidas po šalmo kraštu, pečiai atlošti, nugara įtempta.

– Prisimenu tą dieną, kai parėjęs namo jis gyrėsi matavęsis geltoną šalmą. Tikrai apsidžiaugs ta nuotrauka.

– O jūsų darbdavė, panelė Marč – ar ji kada nors yra mačiusi Tomą?

– Ar ji yra mačiusi Tomą? Aišku, kad ne! Žinote, jos iš tiesų yra dvi – dvi panelės Marč. Viena, kiek supratau, ne visai sveika, matyt, kiek atsilikusi nuo gimimo, tad visus reikalus tvarko antroji. Tiesa, ir ji nelabai drauginga, gyvena kaip tikra

atsiskyrėlė. Po gaisro Angelfilde jos nė kojos nebuvo, nė karto. Net aš pati nesu jos nė akyse regėjusi. Bendraujame tik per jos advokatą.

Karena stovėjo prie viryklės laukdama, kol užvirs pienas. Pro langelį jai už nugaros buvo matyti sodas, o už šio – laukai, kuriais kadaise Adelina ir Emelina tempė Merili vežimėlį su visu kūdikiu. Nedaug rastum kraštovaizdžių, kurie būtų taip menkai pasikeitę.

Turėjau pasisaugoti, kad neleptelėčiau ko nereikia. Nepastebėjau nė menkiausio ženklo, kad Karena nutuoktų, jog panelė Marč iš Angelfildo – ta pati moteris, kaip ir panelė Vinter, kurios knygų koridoriaus lentynoje pastebėjau, vos įžengusi vidun.

– Taip jau nutiko, kad ėmiausi šiokio tokio darbelio Angelfildų šeimos pavedimu, – paaiškinau. – Renku medžiagą prisiminimų knygai apie čia prabėgusią jų vaikystę. Kai rodžiau jūsų darbdavei dvaro nuotraukas, man pasirodė, kad ji atpažino jūsų sūnų.

– To negali būti. Nebent...

Ji paėmė nuotrauką, dar kartą pažvelgė į ją, paskui pasišaukė iš kito kambario berniuką.

– Tomai! Tomai, prašau, atnešk mums nuotrauką nuo lentynėlės virš židinio. Tą, sidabriniais rėmeliais.

Tuojau prisistatė Tomas su nuotrauka, jam iš paskos atcimpino ir sesuo.

– Žiūrėk, – tarė Karena jam. – Ponia turi tavo nuotrauką.

Kai išvydo save, berniuko veidą nušvietė susižavėjimo ir nuostabos šypsena.

– Gal galiu ją pasilikti sau?

– Taip, – atsakiau.

– O tu parodyk Margaretai savo senelio nuotrauką.

Apėjęs aplink stalą jis prisiartino prie manęs ir droviai kilstelėjo įrėmintą nuotrauką.

Ši buvo sena, o joje užfiksuotas vaikinas – labai jaunas. Beveik dar vaikiščias. Gal aštuoniolikos, jei ne dar jaunesnis. Sto-

vėjo prie suoliuko apkarpytų kukmedžių fone. Vietą atpažinau iš karto: figūrinių medžių sodas. Vaikinas buvo nusiėmęs kepurę, laikė ją rankoje, vaizduotės akimis aš išvydau ir judesį: viena ranka nusitraukia kepurę nuo galvos, antrosios dilbiu persibraukia kaktą. Galva šiek tiek atlošta. Jis akivaizdžiai labai stengėsi nesimarkstyti prieš saulę ir jam beveik pavyko. Marškinių rankovės atraitotos iki alkūnių, viršutinė saga prasegta, bet kelnių raukšlės kruopščiai išlygintos, vaikinas nuotraukai net buvo nusivalęs gremėzdiškus sodininko batus.

– Ar jis dar dirbo dvare, kai įsiplieskė gaisras?

Karena pastatė ant stalo puodelius kakavos, vaikai susėdo jos gerti.

– Manau, tuo metu tikriausiai jau tarnavo kariuomenėje. Iš Angelfildo jis buvo išvykęs labai ilgam. Beveik penkiolikai metų.

Įdėmiai žvelgiau į nuotrauką, per senovišką popieriaus grūdėtumą regėdama jauną vaikino veidą; panašumas su vaikaičiu buvo tiesiog priblokiantis. Vaikinukas atrodė labai mielas.

– Tiesą sakant, apie savo jaunystę jis vengė pasakoti. Buvo santūrus žmogus, gana uždaro būdo. Vis dėlto labai gaila, kad taip ir nežinau kai kurių dalykų. Tarkime, kodėl jis taip vėlai sukūrė šeimą. Buvo beveik penkiasdešimties, kai vedė mano motiną. Nori nenori lenda mintis, kad jo praeityje glūdi kažkokia paslaptis – galbūt kokia nors mergina sudaužė jam širdį? Šiaip ar taip, kol esi vaikas, tokių dalykų paprastai neklausinėji, o kai užaugau... – Ji liūdnai gūžtelėjo pečiais. – Jis buvo labai malonus žmogus, geresnio tėvo negalėtum ir norėti. Kantrus. Geras. Prireikus visada man pagelbėdavo. Ir vis dėlto dabar, kai jau esu suaugusi, kartais apninka jausmas, kad iš tiesų niekad kaip reikiant jo *nepažinojau*.

Mano žvilgsnis užkliuvo už dar vienos detalės nuotraukoje.

– O kas čia? – paklausiau.

Karena pasilenkė pasižiūrėti iš arčiau.

– Krepšys. Tokiuose nešiodavo medžioklės laimikį. Dažniausiai – fazanus. Krepšį galima visiškai išskleisti ir pakloti

ant žemės, tada sudėti paukščius ir užveržti. Net nenumanau, kaip tas krepšys galėjo atsidurti nuotraukoje. Tėvas niekad nedirbo jėgeriu, dėl to esu visiškai tikra.

– Kai dvynės pageidaudavo, jis atnešdavo joms kokį triušį ar fazaną, – paaiškinau, ir Karena, regis, liko patenkinta, kad jai atsiskleidė bent šitokia tėvo jaunystės smulkmena.

Pagalvojau apie Aurelijų ir jo paveldą. Krepšys, į kurį jis buvo paguldytas, buvo kaip tik toks – skirtas nešioti medžioklės laimikiui. Tad visai nenuostabu, kad jame užsiliko prikibusi plunksna – juk tuo pačiu krepšiu nešiodavo fazanus. Pagalvojau ir apie popieriaus nuoplaišą. „Štai – tarytum ir A pačioje pradžioje, – prisimenu, sakė Aurelijus, pakėlęs išsiliejusią mėlyną dėmę priešais šviesą. – O paskui, pabaigoje, – s. Va čia, žiūrėk. Žinoma, per šitiek metų spėjo nublukti, bet jei tikrai gerai įsižiūrėsi, juk matyti, ar ne?“ Man taip ir nepavyko nieko įžiūrėti, bet jis gal ir tikrai įmatė? O kas, jei toje skiautėje buvo užrašytas ne jo paties, o jo tėvo vardas? *Ambrozas.*

Iš Karenos namų taksi nuvažiavau į Banberį, į advokato biurą. Adresą žinojau iš anksčiau: juk susirašinėjau su advokatu tada, kai teiravausi jo apie Hesterą. Dabar ir vėl pas jį mane atvedė toji pati Hestera.

Vos išgirdusi, kad dėl susitikimo aš iš anksto nesusitarusi, sekretorė nepanoro gaišinti pono Lomakso.

– Supraskite, juk Kūčių vakaras.

Tačiau aš neatlyžau.

– Praneškite jam, kad atvyko Margareta Lea, noriu pasikalbėti apie Angelfildų dvarą ir panelę Marč.

Koks skirtumas, apie ką įsigeidėte pasikalbėti, – švieste švietė jai ant kaktos. Ji pradingo kabinete, bet, pasirodžiusi vėl, nelabai noriai pakvietė mane užeiti.

Jaunasis ponas Lomaksas toli gražu nebebuvo jaunas. Tikriausiai daugmaž tokio pat amžiaus, kokio buvo senasis ponas Lomaksas, kai jo biure pasirodė dvynės prašyti pinigų Džono Daigo laidotuvėms. Jis paspaudė man ranką; akyse žybtelėjo

kibirkštis, lūpose žaidė šypsenėlė – išsyk supratau, kad, jo manymu, mudu – lyg ir sąmokslininkai. Daugelį metų jis buvo vienintelis asmuo šiame pasaulyje, žinąs ir kitą savo klientės, panelės Marč, tapatybę; šią paslaptį jis paveldėjo iš tėvo drauge su vyšnios medžio rašomuoju stalu, dokumentų spinta ir paveikslais ant sienos. O štai dabar, po daugelio paslapties saugojimo metų, ima ir išnyra dar vienas žmogus, žinąs tai, ką nuo seno žinojo jis.

– Malonu su jumis susipažinti, panele Lea. Kuo galėčiau padėti?

– Atvažiuoju iš Angelfildo. Tiesiog nuo griaunamo dvaro. Ten dabar policija. Griuvėsiuose aptiktas kūnas.

– Ak. O Dievulėliau!

– Kaip jūs manote, ar policija norės pasikalbėti su panele Vinter?

Vos man paminėjus šią pavardę, jo akys vogčia kryptelėjo į duris – jis norėjo įsitikinti, kad niekas nenuklausys mūsų pokalbio.

– Žinoma, jie norės pasikalbėti su dvaro savininke, tokia tvarka.

– Taip aš ir maniau. – Kalbėjau paskubomis. – Tik štai kokia bėda: ne tik ji pati serga... manau, jūs tai žinote?

Jis linktelėjo.

– Maža to, miršta ir jos sesuo.

Jis rimtai linktelėjo, bet nieko nesakė.

– Ji pati labai suvargusi, sesers būklė irgi visai prasta – atsižvelgiant į tai, būtų geriau, jei žinia apie radinį neužgriūtų jos pernelyg staigiai. Išvis ji neturėtų išgirsti tokios naujienos iš nepažįstamo žmogaus lūpų. Ir dar, kai žinios ją pasieks, ji neturėtų būti viena.

– Ką siūlote?

– Aš galiu grįžti į Jorkšyrą šiandien pat. Jeigu per valandą atsidurčiau stotyje, vakare jau būčiau vietoje. Juk policija, norėdami pasikalbėti su ja, pirmiausia turės susisiekti su jumis, tiesa?

– Taip. Manau, galėčiau įkalbėti juos uždelsti bent kelias valandas. Jums – į valias laiko nuvažiuoti pas panelę Vinter. Be to, jeigu tik norite, nuvešiu jus į stotį.

Kaip tik tą akimirką suskambėjo telefonas. Mudu persimetėme nerimastingais žvilgsniais, ir jis ištiesė ranką prie ragelio.

– Kaulai? Suprantu... Taip, ji – valdos savininkė... Garbaus amžiaus moteriškė, silpnos sveikatos... Jos sesuo, sunkus ligonis... Tikėtina, kad liko visai nebedaug... Tikriausiai būtų geriau... Atsižvelgiant į aplinkybes... Taip jau nutiko, kad pažįstu vieną žmogų, kaip tik važiuojantį ten dar šį pat vakarą... Neabejotinai patikimą... Taip, žinoma... Iš tikrųjų... Būtinai.

Jis kažką paskrebeno viršutiniame užrašų knygutės lapelyje ir stumtelėjo man. Pavardė ir telefono numeris.

– Prašė, kad paskambintumėte jam, kai jau būsite ten, ir praneštumėte, kokia senosios damos būklė. Jeigu ji pajėgs, jis iškart ir pasikalbės su ja, jei ne, galima ir palaukti. Palaikai, kaip supratau, nebe švieži. Nagi, kada išvyksta jūsų traukinys? Turbūt jau pats metas važiuoti.

Matydamas, kad aš nugrimzdusi mintyse, nebe toks ir jaunas jaunasis ponas Lomaksas vairavo tylėdamas. Vis dėlto jį akivaizdžiai graužė kažkoks vidinis jaudulys; galų gale, pasukęs į tiesią kelio atkarpą, vedančią tiesiog į stotį, jis nebeiškentė.

– Tryliktoji pasaka... – ištarė. – Turbūt neverta manyti, kad...

– Pati norėčiau ką nors apie tai žinoti, – atsakiau. – Apgailestauju.

Jo veidas ištįso iš nusivylimo.

Kai prieš akis išniro gremėzdiškas soties pastatas, aš ir pati uždaviau klausimą:

– Gal netyčia pažįstate Aurelijų Lavą?

– Maisto tiekėją! Žinoma, aš jį pažįstu. Tas žmogus – tikras kulinarijos genijus!

– Jūs seniai pažįstami?

Atsakė jis net nesusimąstęs:

– Tiesą sakant, mudu drauge mokėmės mokykloje... – Vidur sakinio jo balsas keistai virptelėjo, lyg būtų ūmai sumojęs, ką

reiškia šitoks mano kamantinėjimas. Kitas klausimas jo jau visai nenustebino.

– O kada sužinojote, kad panelė Marč iš tikrųjų ir yra panelė Vinter? Tada, kai perėmėte tėvo verslą?

Jis nurijo seilę.

– Ne. – Sumirksėjo. – Anksčiau. Dar lankiau mokyklą. Kartą ji buvo atėjusi pas mus. Pasikalbėti su tėvu. Asmeniniam pokalbiui tinkamesnėje vietoje nei kabinetas. Jie turėjo sutvarkyti tam tikrus reikalus. Į konfidencialias detales nesigilinsiu, pasakysiu tik tiek, kad iš pokalbio paaiškėjo, jog panelė Marč ir panelė Vinter – tas pats asmuo. Nepamanykite, kad aš tyčia vogčiomis klausiausi pokalbio. Tai yra, aišku, klausiausi, bet taip jau atsitiko. Kai jie įėjo, aš jau buvau svetainėje, po stalu – suprantate, stalas buvo užtiestas staltiese, nusvirusia iki pat žemės, aš tūnojau lyg palapinėje; nenorėjau įstumti tėvo į nepatogią padėtį staiga išlįsdamas, tad ir tūnojau lyg pelė po šluota.

Kaip ten andai sakė pati panelė Vinter? *Negali būti jokių paslapčių namuose, kuriuose esama vaikų.*

Sustojome prie stoties ir jaunasis Lomaksas pakėlė į mane sielvartingas akis.

– Tai aš pasakiau Aurelijui. Tą pačią dieną, kai jis pasipasakojo, kad jį surado aną gaisro naktį. Pasakiau jam, kad panelė Adelina Angelfild ir panelė Vida Vinter – tas pats asmuo. Atleiskite man.

– Nesukit sau galvos. Dabar tai ir nebesvarbu. Man tik šiaip dingtelėjo mintis.

– Ar ji žino, kad aš pasakiau Aurelijui, kas ji?

Prisiminiau tą laišką, kurį panelė Vinter man atsiuntė iš pat pradžių, pagalvojau apie Aurelijų, vilkintį rudą kostiumą, mėginantį išgauti savo kilmės paslaptį.

– Jeigu ji ir įspėjo, tai prieš daugelį dešimtmečių. Jeigu ji žino, manau, drąsiai galime tvirtinti, kad jai nerūpi.

Jo kaktą užtraukęs šešėlis susyk išsisklaidė.

– Dėkoju, kad pavėžėjote.

Aš tekina nuskubėjau į traukinį.

Hesteros dienoraštis II

Iš stoties paskambinau į knygyną. Tėtis neįstengė nuslėpti nusivylimo, kai pranešiau, kad namo taip ir negrįšiu.

– Mama nusimins, – pasakė.

– Tikrai?

– Aišku, nusimins.

– Privalau važiuoti atgal. Man regis, ko gero, būsiu aptikusi Hesterą.

– Kur?

– Angelfilde surasti seni kaulai.

– Kaulai?

– Vienas iš statybininkų šiandien, valydamas biblioteką, iškasė skeletą.

– Dievulėliau.

– Policija turės susisiekti su panele Vinter, išklausinėti jos apie tai. O jos sesuo guli mirties patale. Negaliu palikti jos ten vienos. Aš jai reikalinga.

– Suprantu. – Jo balsas skambėjo rimtai.

– Tik nepasakyk motinai, – perspėjau, – bet panelė Vinter ir jos sesuo – dvynės.

Jis patylėjo. Paskui pasakė tik tiek:

– Juk pasirūpinsi savimi, tiesa, Margareta?

Dar po ketvirčio valandos, įsitaisiusi vagone prie lango, jau traukiau iš kišenės Hesteros dienoraštį.

Kaip gaila, kad ne kažin kiek nusimanau apie optinius efektus. Šiandien sėdėjome svetainėje su ponia Diun, sudarinėjome savaitės valgiaraštį, ir čia staiga pastebėjau kažką šmėkštelint veidrodyje. „Emelina!" – šūktelėjau suirzusi, mat tuo metu namuose jos išvis neturėjo būti, tai buvo laikas, skirtas kasdienei mankštai gryname ore. Pati ir suklydau, žinoma – pakako dirstelėti pro langą, kad įsitikinčiau: Emelina lauke, taip pat ir jos sesuo, ir šįsyk, matyt, įvairovės dėlei, abi kuo dailiausiai žaidžia kartu. Tai, ką aš mačiau, tiksliau, ką pamaniau mačiusi, buvo tik klaidinantis mirgėjimas, veikiausiai saulės spindulys, įslydęs pro langą ir tvykstelėjęs reflektuojančiame veidrodžio paviršiuje.

Jei leistume sau kai kurias refleksijas šia tema (reflektuojantis paviršius ir refleksijos – kalambūras išėjo visai netyčia!), taigi, jei gerai pamąstysime apie visa tai, pasidarys aišku, kad tokią mano klaidą lėmė ir tam tikri psichologiniai regėjimo niuansai, ne vien tik optikos reiškinių keistenybės. Mat aš jau spėjau įprasti, kad dvynes galima išvysti slampinėjančias po namus pačiose netikėčiausiose vietose, ten, kur jų visai neturėtų būti, ir tokiu metu, kai jos turėtų būti kur nors visai kitur, tad ilgainiui nori nenori imi manyti, jog kiekvienas akies kampu pagautas krustelėjimas yra ne kas kita, o neabejotinas jų buvimo kažkur netoliese ženklas. Šitaip ir saulės blyksnis, atsispindėjęs reflektuojančiame veidrodžio paviršiuje, suformuoja sąmonėje netgi labai įtaigų mergaitės balta suknute vaizdinį. Norint apsisaugoti nuo šitokio pobūdžio klaidų, reikia įgusti į viską žvelgti be jokių išankstinių nuostatų, mesti šalin mąstymo stereotipus. Šitoks požiūris iš esmės turi daugybę privalumų. Švarus, neužterštas protas! Natūrali reakcija į pasaulį! Pačiuose mokslo pagrinduose slypi gebėjimas naujai pažvelgti į tokius dalykus, kurie buvo matomi nuo seno, kuriuos ištisus šimtmečius manėme, kad suprantame! Vis dėlto kasdieniame gyvenime remdamasis tokiais principais toli nenuvažiuosi. Jūs tik įsivaizduokite, kiek prireiktų laiko, norint kiekvieną patirtų įspūdžių aspektą apmąstyti naujai – ir šitaip kasdien, kiekvieną minutę. Ne, tam, kad išsilaisvintume iš pilkos kasdienybės, būtina didžiąją pasaulio suvokimo dalį perleisti žemesnia-

jai proto sričiai, kurioje vykstantys procesai analizuoja tai, kas yra tariama, kas numanoma, kas tikėtina. Nors retsykiais ji mus ir suklaidina, priverčia saulės šviesos blyksnį palaikyti mergaite balta suknute, nors saulės blyksnis ir mergaitė – tarpusavyje taip nepanašu, kaip tik gali būti.

Ponios Diun protas protarpiais iš tikrųjų aptemsta. Baiminuosi, kad ji ne kažin ką prisimins iš mūsų pokalbio apie valgiaraštį ir rytoj teks vėl viską aptarinėti iš naujo.

Turiu šiokių tokių sumanymų; tai susiję su mano veikla čia ir su daktaru.

Smulkiai išdėsčiau jam savo požiūrį į Adeliną, nupasakojau, kad ji neretai demonstruoja tokius proto sutrikimo požymius, su kokiais man iki šiol dar niekad neteko susidurti, apie ką nors panašaus neteko net skaityti. Paminėjau keletą savo perskaitytų straipsnių apie dvynius bei jų protinio vystymosi problemas; iš veido išraiškos supratau, kad daktaras įvertino mano polinkį remtis ne tik patirtimi, bet ir literatūra. Manau, jis dabar jau aiškiau suvokia mano sugebėjimus ir talentą. Viena iš mano paminėtų knygų jam net buvo nežinoma, o aš galėjau trumpai nupasakoti jam leidinyje surinktus liudijimus bei išdėstytus argumentus. Dar daugiau: paminėjau ir keletą, mano nuomone, svarbių prieštaravimų, kurių neišvengta knygoje, o paskui užsiminiau, kaip, jei knygos autorė būčiau aš, pati formuluočiau išvadas, kokias pateikčiau rekomendacijas.

Kai pagaliau užbaigiau, daktaras nusišypsojo man ir lyg tarp kitko mestelėjo: „Galbūt jums ir reikėtų pačiai parašyti knygą." O ši jo frazė ir buvo ta proga, kurios jau senokai vyliausi sulauksianti.

Atkreipiau jo dėmesį, kad neprilygstama medžiaga tyrinėjimams, norint parašyti tokią knygą, yra tiesiog po ranka – čia pat, Angelfilde. Užsiminiau, kad kiekvieną dieną galėčiau skirti porą valandų užrašams, kuriuose fiksuočiau visus pastebėjimus. Apytikriai nupasakojau, kokių metodų bei eksperimentų galima imtis, norint patikrinti mano hipotezę. Ir galiausiai probėgšmais

prasitariau, kad tokia knyga visos medikų bendruomenės akyse galėtų būti labai vertinga. Šitaip paruošusi dirvą pasiskundžiau, kad, nepaisant visos milžiniškos patirties, mano oficialaus išsilavinimo nepakaktų sudominti leidėjui, ir dar prisipažinau, kad aš, būdama moteris, negaliu visiškai pasikliauti savimi, nesu tikra, ar sugebėčiau pati iki galo įgyvendinti tokį ambicingą projektą. Vyriškis – jeigu tik atsirastų toks vyriškis, išsilavinęs ir sumanus, jautrus ir linkęs mąstyti moksliškai, su šitokia užduotimi, be jokios abejonės, susidorotų geriau nei aš.

Šitaip pasėjau sėklą jo sąmonėje, o rezultato sulaukiau kaip tik tokio, kokio ir tikėjausi: mudu dirbsime drauge.

Baiminuosi, kad ponia Diun iš tikrųjų nesveikuoja. Aš užrakinu duris – ji jas atidaro. Aš atitraukiu užuolaidas – ji vėl užtraukia. Ir knygos vis paslaptingai išnyksta iš ten, kur būnu padėjusi! Ponia Diun vengia prisiimti atsakomybę už savo veiksmus – primygtinai tvirtina, esą dvare vaidenasi.

Taip jau atsitiko, kad apie vaiduoklius ji prašneko kaip tik tą dieną, kai knyga, kurią buvau įpusėjusi skaityti, dingo be pėdsako, o vietoj jos aptikau Henrio Džeimso romaną. Sunku būtų įtarti ponią Diun pakeitus vieną knygą kita. Pati ji kažin ar išvis moka skaityti, be to, nėra linkusi krėsti piktus pokštus. Kaip kažin ką, vienos iš mergaičių darbelis. Štai ką verta pažymėti: dėl neįtikėtino atsitiktinumo pokštas išėjo netgi gudresnis, nei pačios galėjo numanyti. Mat knyga, kurią man pakišo, – gana paikas pasakojimas apie guvernantę ir du apsėstus vaikus. Nemalonu sakyti, bet, mano manymu, ponas Džeimsas šiame kūrinyje visu gražumu atskleidžia savo tamsumą. Jis ne kažin ką nutuokia apie vaikus, o apie guvernantes – ir išvis nieko.

Na štai. Eksperimentas prasidėjo.

Perskyrimas buvo labai skausmingas; jei nebūčiau žinojusi, kokios naudos jis turi atnešti, pati būčiau apkaltinusi save nedo-

vanotinu žiaurumu už tokį elgesį su mergaitėmis. Emelina kūkčioja taip, kad jai, atrodo, išties plyšta širdis. O kaip atskyrimas paveikė Adeliną? Juk kaip tik jai savarankiško gyvenimo patirties įtaka turėtų būti ženkliausia. Sužinosiu rytoj, kai pirmą kartą susitiksime pasidalyti žiniomis.

Moksliniai tyrinėjimai suryja visą mano laiką, bet vis tiek sugebėjau nuveikti ir dar šį tą naudinga. Šiandien sutikusi prie pašto užkalbinau čionykštės mokyklos mokytoją. Pasakiau jai, kad kalbėjausi su Džonu apie berniuką, akivaizdžiai vengiantį mokyklos, ir pridūriau, kad ji kreiptųsi tiesiai į mane, jei jis ir vėl be rimtos priežasties nepasirodytų pamokose. Mokytoja į tai atsakė, kad, kai ateina derliaus nuėmimo metas, klasėje paprastai trūksta geros pusės mokinių – tai įprasta, nes vaikai tuomet lenkia nugarą laukuose drauge su tėvais. Tačiau dabar – ne derliaus nuėmimo metas, pabrėžiau aš, o vaikas ravėjo gėlyną. Mokytoja manęs paklausė, apie kurį vaiką kalbu, ir aš pasijutau gana kvailai, mat negalėjau to pasakyti. Jo ypatingoji skrybėlė negalėjo padėti vaiko atpažinti, nes mokiniai klasėje sėdi be skrybėlių. Žinoma, galima dar sykį mėginti prakalbinti Džoną, bet abejoju, ar jis teiksis pasakyti man daugiau nei aną kartą.

Pastaruoju metu vis rečiau ištaikau kokią minutę prisėsti prie dienoraščio. Įsitikinau, kad, iki vėlumos tvarkiusi kasdienius užrašus apie Emelinos daromą pažangą, dažnai jaučiuosi pernelyg pavargusi, kad dar pajėgčiau užfiksuoti savo veiklą dienoraštyje. Nors iš tiesų netgi labai norėčiau užrašinėti viską, kas vyksta šiomis dienomis bei savaitėmis, nes drauge su daktaru esu įnikusi į ypatingos svarbos tyrinėjimus, o po daugelio metų, kai būsiu seniai iš čia išvykusi, galbūt norėsiu atsigręžti ir visa šitai prisiminti. Galbūt kruopštus triūsas kartu su daktaru atvers man platesnius darbo šitoje srityje horizontus, mat proto veikla ir moksliniai tyrinėjimai mane nepaprastai įtraukia, tokio absoliutaus pasiten-

kinimo savo darbu dar niekada nesu patyrusi, kad ir ką būčiau dirbusi. Tarkime, šįryt mudu su daktaru Modsliu aptarinėjome Emelinos įvardžių vartojimą – nepaprastai įkvepiantis pokalbis. Emelina vis labiau linksta kalbėtis su manim, jos sugebėjimas bendrauti diena iš dienos vis gerėja. Vis dėlto viena jos kalbėsenos detalė, regis, įsišaknijusi ypač giliai ir nesiduoda išraunama – asmeninio įvardžio pirmąjį asmenį ji visuomet vartoja tik daugiskaita. „Mes buvome miške", – atkakliai sako ji, nors visuomet ją pataisau: „Aš buvau miške." Ji lyg papūga pakartoja „aš", bet jau kitame sakinyje vėl išlenda tas pat: „Mes pamatėme kačiuką sode" ar panašiai.

Ši keistenybė mudu su daktaru nepaprastai sudomino. Ar tai – paprasčiausias įjunkis, kurį ji tiesiog perkėlė iš dvynių kalbos į anglų kalbą, įjunkis, kurio ilgainiui jai pavyks atsikratyti? O gal pats dvynių reiškinys persmelkęs visą jos esybę taip giliai, kad ji priešinasi net minčiai, kad gali būti atskira, savarankiška, nepriklausoma nuo sesers asmenybė? Papasakojau daktarui apie išgalvotus draugus, kurių neretai prasimano įvairių sutrikimų kamuojami vaikai, ir mudu drauge kibome aiškintis, ką tai galėtų reikšti. O kas, jei mergaitės priklausomybė nuo sesers tokia galinga, kad dvynių atskyrimas sukelia didžiulę dvasinę traumą, tokią skausmingą, kad sužalotas protas kitaip negali rasti paguodos, tiktai sukurdamas įsivaizduojamą dvynę, prasimanytą draugę? Jokios patenkinamos išvados taip ir nepriėjome, bet išsiskyrėme patenkinti nauju atradimu: mums atsivėrė dar viena tyrinėjimų sritis – lingvistika.

Visą laiką užsiėmusi su Emelina, su tyrinėjimais, be to, negalėdama apleisti ir kasdienių buities darbų, daugybės smulkmenų, kuriomis reikia pasirūpinti, jaučiu, kaip ima trūkti miego; nors esu sukaupusi nemažą energijos rezervą, kurį stengiuosi palaikyti sveikai maitindamasi ir nepamiršdama mankštos, nuolatinio neišsimiegojimo simptomai ima reikštis vis akivaizdžiau. Pati save nervinu kur nors nukišdama daiktus ir nebegalėdama prisiminti,

kur juos padėjusi. O jei vakare atsiverčiu knygą ties tuo puslapiu, kur įdėtas žymeklis, kyla įtarimas, kad vakarykščiai tiesiog verčiau lapus nesuvokdama teksto, nes visiškai neprisimenu, kas įvyko puslapiu ar dviem puslapiais anksčiau. Visi šie smulkūs, erzinantys trikdžiai, kaip ir nuolatinė nuovargio būsena, yra kaina, kurią aš moku už prabangą petys petin su daktaru darbuotis mūsų projekto labui.

Vis dėlto rašyti ketinau visai ne apie tai. Ketinau šį tą užrašyti apie darbą. Bet ne apie atradimus, kurie smulkiai užfiksuoti darbo užrašuose, o apie tai, kaip puikiai dera tarpusavyje mūsų protai, kaip sklandžiai mes darbuojamės, tobulai suprasdami vienas kitą, taip tobulai, kad beveik galime išsiversti be žodžių. Pavyzdžiui, kai abu drauge dėliojame naują miego grafiką mūsų atskirai laikomoms globotinėms, kartais jis nori atkreipti į ką nors mano dėmesį, bet jam net nereikia prasižioti, nes aš pajuntu jo žvilgsnį, pajuntu jo minčių prisilytėjimą ir pakeliu galvą nuo darbo, jau visiškai pasiruošusi išklausyti tai, ką jis nori man pasakyti.

Skeptikai galbūt pavadintų tai gryniausiu atsitiktinumu arba įtartų mane sutirštinant spalvas, neva aš, pasitelkusi vaizduotę, bandau apibendrinti, remdamasi vienu atskiru atveju, bet man jau pasitaikė ne viena proga įsitikinti: kai du žmonės įsigilinę kartu dirba bendrą darbą – norėčiau pabrėžti, du protingi žmonės, – tarp jų atsiranda tam tikra sąsaja, tam tikra ryšio jungtis, kurios dėka jie gali dirbti dar efektyviau. Visą tą laiką, kai, suvieniję pastangas, gilinasi į užduotį, jie aiškiai suvokia ir itin aštriai jaučia menkiausią vienas kito krustelėjimą, geba deramai interpretuoti net nereikšmingą judesį. Ir šitai nėmaž neblaško susitelkimo darbui. Priešingai, netgi didina darbo našumą, nes gerokai pagreitėja tarpusavio supratimas. Tebus man leista paminėti dar vieną pavyzdį, savaime gal ir nereikšmingą, užtat būdingą – panašių atvejų buvo gausybė. Šįryt aš įsigilinusi nagrinėjau užrašus: stengiausi, analizuodama jo pastabas, įžvelgti tam tikrus Adelinos elgesio dėsningumus. Skaitydama siektelėjau pieštuko – norėjau paraštėje pridurti savo pastabą – ir čia pajutau, kaip daktaro ranka palietė manąją, jis įbruko man tarp pirš-

tų reikalingąjį pieštuką. Pakėliau akis, norėdama padėkoti, bet jis buvo visiškai susitelkęs į savo popierius, matyt, pats nepajuto, kaip padavė man pieštuką. Štai šitaip mudu ir dirbame kartu: darna viešpatauja mūsų protuose ir valdo rankas, mudu visuomet nuspėjame vienas kito mintis bei poreikius. O kai esame skyrium, iš tiesų – didžiąją dienos dalį, net ir tada be paliovos mąstome apie menkiausias detales, susijusias su mūsų projektu, o kartais svarstome ir platesnius gyvenimo ir mokslo aspektus – netgi šitai labai aiškiai atskleidžia, kad tikrai nesuklydome, imdamiesi šios bendros užduoties.

Jau visai limpa akys; tiesa, galėčiau be galo, be krašto aprašinėti mokslinio veikalo bendraautorystės džiaugsmus, bet man iš tiesų metas gulti.

Nerašiau beveik visą savaitę, bet šįsyk įprastomis priežastimis teisintis negaliu. Dienoraštis buvo pradingęs.

Bandžiau kalbėtis apie tai su Emelina – geruoju ir piktuoju, žadėdama šokolado ir grasindama bausmėmis (sutinku, elgiausi nepaisydama savo pačios metodų, bet, atvirai sakant, dienoraščio netektis – labai jau asmeniškas smūgis), – bet ji atkakliai neigė prikišusi nagus. Ji nesipainiojo, neigė savo kaltę nuosekliai, aiškiai galėjau įžiūrėti jos sąžiningumo ženklus. Bet kas, nežinantis visų aplinkybių, būtų ja patikėjęs. Pati gerai pažinodama Emeliną, turiu pripažinti, kad ši vagystė – ir man didelis netikėtumas, išties sunkiai paaiškinama, ypač kai mergaitės pažanga tokia akivaizdi. Skaityti Emelina nemoka, jos nėmaž nedomina kitų žmonių mintys ar vidinis pasaulis, nebent tai tiesiogiai sietųsi su ja pačia. Tad kodėl jai parūpo mano dienoraštis? Žvilganti spynelė – štai kas galėjo ją sugundyti; Emelinos aistra blizgiems daikčiukams nė kiek neslopsta, o aš ir nesistengiu jos slopinti – tasai jos pomėgis paprastai nekelia jokios grėsmės. Ir vis dėlto ji smarkiai mane apvylė.

Jeigu reikėtų daryti išvadas remiantis vien tik jos atkakliais neigimais ir charakteriu, būčiau priversta pripažinti, kad dėl

vagystės Emelina niekuo dėta. Tačiau egzistuoja faktas, kurio neįmanoma paneigti: niekas kitas tiesiog negalėjo dienoraščio pavogti.

Džonas? Ponia Diun? Net jei manytume, kad tarnai dėl kokių nors priežasčių panūdo pasisavinti mano dienoraštį, kuo aš nė trupinėlio netikiu, pati labai aiškiai prisimenu, kad tuo metu, kai jo pasigedau, abu buvo užsiėmę visai kitais dalykais kitame dvaro gale. Norėdama įsitikinti, kad nesuklydau, lyg tarp kitko paklausinėjau, ką juodu tuo metu veikę. Džonas patvirtino, kad ponia Diun visą rytą nebuvo išėjusi iš virtuvės („dundėjo ir bildėjo taip, kad tik laikykis", – štai ką jis man pasakė). Savo ruožtu ponia Diun užtikrino, kad Džonas ratinėje remontavo automobilį („darbas triukšmingas ir be pabaigos"). Taigi apkaltinti vagyste negaliu nei vieno, nei kito.

Vadinasi, visi kiti potencialūs įtariamieji atkrinta – lieka tiktai Emelina. Daugiau tiesiog neturiu ko įtarti.

Ir vis tiek negaliu galutinai nusipurtyti šiokių tokių nuogąstavimų. Netgi dabar prieš akis iškyla jos veidas, – iš pažiūros toks tyras, toks susikrimtęs dėl neva nepelnytų kaltinimų, – ir nejučia susimąstau: ar gali būti taip, kad čia esama dar kokio nors papildomo veiksnio, į kurį aš tiesiog neatsižvelgiau? Kai pradedu svarstyti šį reikalą iš tokių pozicijų, nejučia apima nerimas: apninka negera nuojauta, kad visiems mano planams nelemta subrandinti vaisiaus. Kažin kas stoja prieš mane nuo pat tos akimirkos, kai įžengiau į šiuos namus! Kažkas kaišioja man pagalius į ratus, kažkas vis stengiasi kliudyti, nesvarbu, ko imčiausi! Daugybę kartų persvarsčiau minčių eigą, tikrinau ir pertikrinau kiekvieną loginės grandinės grandį... taip ir neaptikau nė menkiausios kliauties, ir vis tiek mane graužia abejonės. Kas galėtų būti tai, ko man niekaip nepavyksta įžvelgti?

Perskaičiusi pastarąją pastraipą pati apstulbau: šitokia pasitikėjimo savimi stoka šiaip jau man visiškai nebūdinga. Be jokios abejonės, tik nuovargis verčia mane pasiduoti niūrioms mintims. Pailsėti negaunantis protas linkęs klajoti bevaisiais užkaboriais, bet manęs neapniko niekas, ko negalėtų išgydyti saldus nakties miegas.

Šiaip ar taip, dabar jau viskas baigta. Štai – sėdžiu ir rašau savo prapuolusį dienoraštį. Buvau užrakinusi Emeliną kambaryje keturioms valandoms, kitą dieną – jau šešioms; ji žinojo, kad dar kitą dieną neišleisiu jos iš kambario ištisas aštuonias valandas. Taigi antrąją dieną, kai atrakinau jos duris, netrukus aptikau dienoraštį, ramiai gulintį ant rašomojo stalo klasėje. Reikia manyti, ji be garselio nuslinko jo ten padėti – net nepastebėjau, kad būtų praėjusi pro bibliotekos duris, nors būtinai turėjo praeiti, o duris aš tyčia palikau atdaras. Kad ir kaip būtų, dienoraštis man sugrąžintas. O kartu – ir išsklaidytos paskutinės abejonės, argi ne taip?

Aš tokia pavargusi, bet negaliu užmigti. Girdžiu žingsnius naktį, bet, kai pritykinu prie durų ir dirsteliu į koridorių, neišvystu ten nė gyvos dvasios.

Prisipažįstu: vos pagalvojusi, kad šią knygelę buvau išleidusi iš rankų, tegul tik dviem dienoms, pasijuntu labai nesmagiai – vis dar nesmagu. Itin nemaloniai nuteikia jau vien mintis, kad kažkas kitas, ko gero, skaitė mano žodžius. Nori nenori, imi svarstyti, kaip pašalinis skaitytojas galėjo suprasti kai kuriuos mano užrašytus dalykus, mat kai rašau pati sau, kai labai gerai žinau, ką rašau ir kaip tai dera suprasti teisingai, galbūt pamirštu apdairumą ir leidžiu sau pernelyg drąsias formuluotes, be to, rašydama paskubomis, kartais galiu reikšti mintis tokiomis frazėmis, kurias pašalinis, nenutuokdamas, ką iš tikrųjų turėjau omeny, galbūt interpretuotų visiškai klaidingai. Kai pagalvoju apie kai kurias užrašytas smulkmenas (tarkime, apie tą nutikimą su daktaru ir pieštuku, tokį visiškai menką nutikimą, išvis beveik net nevertą minėti), nelieka abejonių, kad bet koks kitas asmuo gali įžvelgti įvairių paslėptų prasmių, suprasti visai ne taip, kaip suprantu aš pati. Tada ir susimąstau: galbūt reikėtų tuos lapus išplėšti ir sunaikinti? Tik aš nenoriu jų naikinti, štai kas. Kaip tik tuos pus-

lapius užvis labiausiai ir norėčiau išsaugoti, kad galėčiau paskaityti vėliau, kai būsiu sena ir seniai išvykusi iš šito dvaro, – kad galėčiau prisiminti, kokia laiminga buvau pasinėrusi į darbą, su kokiu džiugesiu priėmiau mūsų didžiojo projekto siūlomus iššūkius.

Argi draugystė moksliniu pagrindu negali būti džiaugsmo šaltinis? Juk dėl to ji netampa nemokslinė, tiesa?

Vis dėlto turbūt geriausia išeitis būtų išvis mesti šitą dienoraštį į šalį, mat kai jį rašau, štai netgi dabar, kai rašau šitą sakinį, kai rašau šitą žodį, – netgi dabar juste jaučiu tą vaiduoklišką skaitytoją, palinkusį virš mano peties, stebintį mano plunksną; jis iškraipo mano žodžius, sudarko jų prasmę, verčia mane jaustis nejaukiai net vienumoje su savo pačios mintimis.

Išties labai nemalonu, kai esi priversta pažvelgti į save visai kitokioje nei įprasta šviesoje, nemaž neguodžia net žinojimas, kad ta šviesa netikra.

Daugiau ir neberašysiu.

Pabaigos

PASAKOJIME ATSIRANDA VAIDUOKLIS

Susimąsčiusi atplėšiau akis nuo paskutinio Hesteros dienoraščio puslapio. Kol skaičiau, man užkliuvo viena kita detalė, o dabar, kai jau baigiau skaityti, galėjau leisti sau prabangą kaip reikiant jas apsvarstyti.

Galvoje šmėkštelėjo: ak.

Ak.

Ir galiausiai: *AK!*

Kaip reikėtų nusakyti šį atradimą? Viskas prasidėjo nuo kažkur sąmonės paribiuose netyčia prašmėžavusios minties: *o kas, jei?..* – beprotiška prielaida, visiškai neįtikėtinas spėjimas. Tai... na, gal tai ir nėra absoliučiai neįmanoma, užtat absurdiška! Pirmų pirmiausia...

Jau ėmiausi rikiuoti logiškus kontrargumentus ir staiga sustojau lyg nudiegta. Mintis, akimirksnio nuojautos pastūmėta ir nušuoliavusi pirmyn gerokai aplenkdama sąmoningą mąstymą, man net nežinant jau buvo kibusi narstyti šią pakeistą įvykių grandinę. Per sekundės dalelytę, per kvapą gniaužiančią, kvaitinančią akimirką kaleidoskopo paveikslėlis subyrėjo į margą kratinį, iš kurio susidėliojo naujas paveikslas: visa tai, ką man papasakojo panelė Vinter, iširo ir vėl susijungė, kiekvienas įvykis liko, koks buvęs, nepasikeitė nė viena smulkmena, – bet istorija tapo visiškai, iš pačių pagrindų kitokia. Panašiai kaip tas įmantrus paveikslėlis, kuriame regi pavaizduotą jauną nuotaką, bet jį apvertęs išvysti surukusią senę. Panašiai, kaip tie lapai popieriaus, be tvarkos nutaškyti taškučių samplaikomis,

kuriose, jei tik perprasi, kaip žiūrėti, įžvelgsi kavos puodelį ar klouno veidą, ar Ruano katedrą. Lygiai taip pat ir tiesa visą laiką šmėžavo man prieš akis, bet aš tik dabar ją pamačiau.

Po to sekė ilga apmąstymų valanda. Analizuodama po vieną atskirą elementą, svarstydama ir apžiūrinėdama jį iš visų pusių, iš naujo sunarsčiau viską, ką žinojau. Viską, kas man buvo papasakota, viską, ką atkapsčiau pati. *Taip*, pagalvojau. Ir netrukus dar kartą – *taip*! Ir tai, ir šitai, ir dar šitai – viskas dera. Mano naujasis suvokimas įkvėpė istorijai gyvybę. Istorija ėmė kvėpuoti. O kvėpuodama – gyti. Supleišėję šerpetoti kraštai išsilygino ir susijungė. Spragos užsipildė. Vėl susiformavo suirusios dalys. Mįslės įsiminė pačios, atsiskleidė paslaptys.

Po visų porinamų pasakų, po viso miglos pūtimo, klajonių po dūmų uždangomis, tarp kreivų veidrodžių ir keturgubų gudrybių, galų gale aš *supratau*.

Dabar jau žinojau, ką iš tikrųjų pamatė Hestera tą dieną, kai manė regėjusi vaiduoklį.

Žinojau, kas buvo berniukas sode.

Žinojau, kas smogė poniai Modsli smuiku.

Žinojau, kas nužudė Džoną Daigą.

Žinojau, ko Emelina ieškojo po žeme.

Visos detalės sklandžiai susidėstė į vietas nepalikdamos plyšių. Emelina, kalbanti su savimi už uždarų durų, kai jos sesuo buvo įkurdinta daktaro namuose. „Džeinė Eir“ – knyga, vis išnyranti pasakojime lyg sidabrinis ataudo siūlas gobelene. Perpratau Hesteros žymeklio, klaidžiojančio po knygą, paslaptį, paaiškėjo, kas jai pakišo „Varžto pasukimą“, kas pradangino jos dienoraštį. Nebestebino ir Džono Daigo sprendimas mokyti medžių karpymo meno tą pačią mergaitę, kuri kartą išniekino jo sodą.

Supratau, kas ta mergaitė rūke, kaip ir kodėl ji iš jo išniro. Paaiškėjo, kaip galėjo nutikti, kad tokia būtybė kaip Adelina išnyko, vietoj savęs palikusi panelę Vinter.

– Papasakosiu jums istoriją apie dvynes! – patį pirmąjį vakarą bibliotekoje sušuko panelė Vinter man pridurmui, kai jau žengiau pro duris nešdintis iš jos namų. Ši frazė, aidu atsimušusi mano pačios biografijoje, susiejo mano ir jos gyvenimo istorijas nesutraukomais saitais.

Kadaise gyveno dvi mažos mergaitės...

Dabar aš jau žinojau, kaip buvo iš tikrųjų.

Juk ji pati jau pirmąjį vakarą nukreipė teisinga linkme – jei tik aš būčiau sugebėjusi tinkamai klausytis.

– Ar jūs tikite vaiduokliais, panele Lea? – klausė ji manęs. – Papasakosiu jums istoriją apie vaiduoklį.

O aš jai atsakiau:

– Gal kada nors kitą kartą.

Bet juk ji iš tikrųjų papasakojo man istoriją apie vaiduoklį!

Kartą gyveno dvi mažos mergaitės...

Tiksliau būtų šitaip: kartą gyveno *trys* mažos mergaitės.

Seniai seniai stūksojo didelis namas, kuriame vaidenosi.

Vaiduoklis, kaip ir dera bet kuriai save gerbiančiai šmėklai, dažniausiai būdavo nematomas, ir vis dėlto – ne visiškai nematomas. Paslaptingai užsidarydavo praviros paliktos durys ir atsiverdavo uždarytos. Netikėtas šmėkštelėjimas veidrodyje priversdavo pakelti akis. Skersvėjo vos vos virpinama užuolaida, nors visame name – nė vieno atviro lango. Mažosios šmėklos buvimą liudijo netikėtai iš vieno kambario į kitą persikeliančios knygos ar nepaaiškinamos žymeklio klajonės tarp puslapių. Vaiduoklio ranka paėmė dienoraštį ir kažkur paslėpė, o paskui padėjo atgal. Jei, išėjus į koridorių, nusmelkdavo netikėta mintis, jog tik tik pražiopsojai bato kulną, prieš kokią sekundės dalį pasislėpusį už posūkio kitame gale, tai reikšdavo viena: mažasis vaiduoklis pleveno netoliese. Jei imdavo keistai dilgsėti sprandas, kaip būna, kai tave stebi kas nematomas, bet atsigręžęs pamatydavai tik tuščią kambarį, galėdavai neabejoti: kažkur toje tuštumoje slypėjo vaiduoklis.

Apie šmėklos buvimą bylojo begalė įvairiausių ženklų – tačiau bylojo tik tiems, kurie mokėjo juos pastebėti ir perprasti. Tačiau jos pačios niekur nebuvo matyti.

Vaidenosi ji tylutėliai. Basa stypčiodama ant pirštų galiukų nesukeldavo nė menkiausio bruzdesio, užtat pati atpažindavo kiekvieno dvaro įnamio žingsnius, žinojo, kurios durys girgžda, kur gali cyptelėti grindų lenta. Ji pažinojo kiekvieną šešėliuotą namo užkaborį, kiekvieną tamsų kampą, kiekvieną plyšį. Buvo iššniukštinėjusi kiekvieną tarpelį už indaujų ar tarp lentynų, žinojo, kur galima užlįsti už sofos, o kur – šmurkštelėti po krėslu. Namas jai buvo tūkstantis ir viena slaptavietė, ir ji gebėjo šmirinėti iš vieno užkaborio į kitą niekam nekrisdama į akis.

Izabelė ir Čarlis vaiduoklio niekada nematė. Gyvendami anapus logikos, anapus bet kokio sveiko proto, jie nebuvo iš tų, kuriuos suglumintų visokių smulkių keistenybių apraiškos. Pradingstantys ar dūžtantys, ar nepaaiškinamai iš vienos vietos į kitą persikeliantys daiktai jiems buvo visai normalūs jų visatos reiškiniai. Šešėlis, nutįsęs ant kilimo ten, kur nebuvo nieko, kas galėtų mesti šešėlį, nepriversdavo jų stabtelėti ir susimąstyti – tokios paslaptys jiems buvo natūrali jų pačių širdis bei protus temdančio šešėlio tąsa. Mažasis vaiduoklis jiems tebuvo šmėkštelėjimas, kliudytas akies kraštu, neatpažinta mįslė, krebždanti sąmonės užutėkiuose, niekad neišsisklaidantis šešėlis, nuolat lydintis jų gyvenimus, jiems patiems to net nežinant. Vaiduoklis lyg peliukė kramsnojo jų maisto likučius sandėliuke, jiems sugulus šildėsi prie blėstančių jų židinio žarijų, šmurkštelėdavo į jų trūnėsių ertmes iškart, vos kas nors pasirodydavo.

Šmėkla buvo namų paslaptis.

Ją, kaip ir kiekvieną paslaptį, buvo kas sergsti.

Ūkvedė, nepaisant vis labiau silpstančio regėjimo, vaiduoklį matė aiškiai kaip dieną. Ir gerai, kad matė. Mat be jos pagalbos sandėliuke nebūtų užsilikę pakankamai kąsnelių, nuo pusryčių duonos riekės nubyrėję pakankamai trupinių, kad mažasis vaiduoklis galėtų prasimaitinti. Nes manyti, kad šitas vaiduok-

lis – bekūnių, eterinių pamėklių padermės, būtų klaida. Nieko panašaus. Vaiduoklis turėjo skrandį, o kai šis ištuštėdavo, jį reikėdavo pripildyti.

Vis dėlto globą vaiduoklis užsidirbdavo. Jis ne tik valgė, bet ir nešė naudą. Namuose buvo dar vienas žmogus, apdovanotas gebėjimu regėti šmėklas – sodininkas, o šiam papildoma pora rankų net labai praversdavo. Šmėkla šmėžuodavo užsivožusi plačiakraštę skrybėlę ant galvos, mūvėjo senas Džono kelnes nukirptais galais, prilaikomas petnešų, o jos vaidenimasis sode brandino vaisių. Dirvoje, kurią ji purendavo, bulvės pampdavo neįtikėtinai didelės, žemės paviršiuje tarpo uogakrūmiai, sirpinantys uogų kekes, kurias po žemutiniais lapais aptikdavo jos rankos. Jos prisilytėjimas stebuklingai paveikdavo ne tik vaisius ir daržoves: rožės, jos prižiūrimos, žydėjo taip, kaip niekada anksčiau. O dar šiek tiek vėliau išsipildė ir slaptas jos troškimas išmokti bukus bei kukmedžius paversti geometrinėmis figūromis. Paklusdami jos valiai, lapai ir šakos rangėsi ir sukiojosi netikėčiausiais kampais, rietėsi lenktomis kreivėmis, tįso matematiškai tiksliomis tiesiomis linijomis.

Sode ir virtuvėje mažajam vaiduokliui nereikėjo slapstytis. Ūkvedė ir sodininkas buvo jos globėjai, šmėklos užtarėjai. Atskleidė jai namų tvarką, išmokė čia gyventi ir jaustis saugiai. Maitino ją. Sergėjo. O kai į namus atsikraustė svetimas žmogus, akylesnis už daugumą kitų, panūdęs išvaikyti šešėlius ir rakinti duris, jie nerimavo dėl jos.

O kas užvis svarbiausia, mažąjį vaiduoklį jie tiesiog mylėjo.

Tačiau iš kur namuose atsirado vaiduoklis? Kokia jo kilmės istorija? Mat jokia šmėkla nesilaiko bet kur, neatsiranda iš niekur. Vaiduoklis apsigyvena ten, kur žino esąs namie. O šitame dvare ir buvo mažojo vaiduoklio namai. Šita šeima buvo jo šeima. Nors šmėklelė neturėjo net vardo, nors buvo niekas, sodininkas ir ūkvedė labai gerai žinojo, kas ji tokia, žinojo, kad jai ir dera čia gyventi. Apie jos kilmę pernelyg aiškiai bylojo vario rudumo plaukai ir smaragdinės akys.

Tai ir yra pati keisčiausia visos istorijos detalė. Mažoji šmėkla buvo stulbinančiai, neįtikėtinai panaši į dvynukes, gyvenančias tuose namuose. Kaip kitaip ji būtų sugebėjusi vaidentis ten šitaip ilgai, nesukeldama įtarimų? Trys mergaitės vešliais vario rudumo plaukais, kriokliu krintančiais nugara. Trys mergaitės pribloškiančiomis smaragdo žalumo akimis. Kai pagalvoji, argi ne keista, kad šmėkla buvo tokia panaši į dvynukes, o jos – į ją?

– Vos gimusi, – sakė man panelė Vinter, – aš išsyk buvau tik šalutinė siužeto linija.

Šitaip ji pradėjo pasakojimą, kuriame kiek vėliau Izabelė nuėjo į iškylą, ten susipažino su Rolandu ir galiausiai išvažiavo su juo ir ištekėjo, šitaip pasprukdama nuo niūrios ir anaiptol ne broliškos brolio aistros. Čarlis, sesers atstumtas, įsišėlo, jis siautėjo, ant kitų merginų kailio išgieždamas savo įtūžį, aistrą, pavydą. Dvarininkų ir krautuvininkų dukterys, bankininkų ir kaminkrėčių – Čarliui nebuvo labai svarbu, kas jos, stverdavo bet kokią merginą, pasipynusią po kojomis. Beviltiškai geisdamas užsimiršimo, nepaisė jų nuomonės, nežiūrėjo, sutinka jos su juo prasidėti ar ne.

Izabelė pagimdė dvynukes ligoninėje Londone. Nė viena iš naujagimių ničnieko nepaveldėjo iš savo motinos vyro. Ugniniai vario atspalvio plaukai – visai kaip dėdės. Žalios akys – visai kaip dėdės.

O štai ir šalutinė siužeto linija: daugmaž tuo pat metu kokioje nors daržinėje, o gal pritemdytame kaimo trobos kambarėlyje, kūdikio susilaukė dar viena moteris. Nemanau, kad ji buvo dvarininko duktė. Šio pasaulio galingieji randa būdų su tokiomis bėdomis susitvarkyti. Tikriausiai tai buvo kokia nors nežymi, paprasta, vargšė mergina. Ji irgi pagimdė mergaitę. Vario rudumo plaukai. Smaragdinės akys.

Įniršio kūdikis. Prievartos kūdikis. Čarlio kūdikis.

Kadaise stūksojo dvaras, Angelfildu vadintas.

Kadaise gyveno dvynės.

Kadaise į Angelfildą atkeliavo ir pusseserė. Ar, netgi labiau tikėtina, – sesuo, to paties tėvo duktė.

Sėdėjau traukinyje, man ant kelių gulėjo jau užverstas Hesteros dienoraštis. O į širdį smelkėsi kvaitinanti užuojauta panelei Vinter, kurią netrukus prislopino dingtelėjusi mintis apie dar vieną nesantuokinį vaiką. Aurelijus. Užuojauta prigeso, tvykstelėjo pyktis. Kodėl jis buvo atplėštas nuo motinos? Kodėl jį pametė? Kodėl paliko šiame pasaulyje vieną, patį rūpintis savimi, be galimybės sužinoti savo kilmės istoriją?

Pagalvojau ir apie baltąją palapinę, apie palaikus po brezentiniu jos stogu, kurie, kaip jau žinojau, buvo visai ne Hesteros.

Visų paslapčių įminimas slypėjo anoje gaisro naktyje. Ten reikėjo ieškoti atsakymų apie padegimą, žmogžudystę, pamestą kūdikį.

Kai traukinys atvažiavo į Harougeitą, išlipau ir gerokai nustebau, iki kauliukų prasmegusi į sniego paklotę. Juk bene ištisą pastarąją valandą sėdėjau akis įbedusi į traukinio langą, bet, regis, nemačiau nieko, kas dedasi lauke.

Maniau, kad dabar, kai mane aplankė proto nušvitimo akimirka, jau žinau viską.

Maniau, kad dabar, kai perpratau, jog Angelfilde gyveno ne dvi, o trys mergaitės, visų paslapčių raktas – jau mano rankoje.

Bet galiausiai, po visų apmąstymų, suvokiau: kol nežinau, kas įvyko aną gaisro naktį, nežinau nieko.

KAULAI

Buvo Kūčių vakaras, buvo vėlu, maža to, smarkiai snigo. Pirmojo, o paskui ir antrojo sustojusio taksi vairuotojas kategoriškai atsisakė vežti mane taip toli už miesto šitokią naktį, bet trečiąjį, nors ir nutaisė abejingą veidą, matyt, sujaudino primygtinis mano prašymas: jis tik gūžtelėjo pečiais ir pamojo man sėsti į automobilį.

– Pavarysim, – stačiokiškai perspėjo.

Kai išvažiavome iš miesto, vis dar snigo, sniegulės sūkuriuodamos krito iš dangaus, kruopščiai užklostydamos kiekvieną žemės lopinėlį, kiekvieną gyvatvorę, kiekvieną krūmo šakelę. Pravažiavę paskutinį kaimą, paskutinę fermą, atsidūrėme vidur beribio balto kraštovaizdžio, kuriame protarpiais net negalėjai susigaudyti, kur eina kelias, o kur tiesiog plyti lyguma; sėdėjau sėdynėje susigūžusi, baimindamasi, kad vairuotojas bet kurią akimirką gali numoti ranka ir pasukti atgal. Tik aiškios mano nuorodos įtikino jį, kad kelio čia vis dėlto esama ir mes nepaklydome. Pati išlipau atidaryti pirmųjų vartų, o paskui pasiekėme ir antruosius – pagrindinius valdos vartus.

– Viliuosi, sėkmingai rasite kelią atgal, – pratariau.

– Ar aš? Tai jau neprapulsiu, – atsakė vairuotojas, dar sykį gūžtelėjęs pečiais.

Kaip ir reikėjo tikėtis, vartai buvo užrakinti. Nenorėdama, kad taksistas palaikytų mane kokia nors įsibrovėle ar plėšike, apsimečiau, kad ieškau raktų – rausiausi rankinėje, kol jis ap-

suko automobilį. Sulaukiau, kol taksi nutols, tik tada įsikibau strypų ir persiritau per vartų viršų.

Užtat virtuvės durys nebuvo užrakintos. Nusiaviau batus, nusipurčiau sniegą, pasikabinau paltą. Ir per tuščią virtuvę nužingsniavau tiesiai į Emelinos kambarius – nėmaž neabejojau, kad panelę Vinter rasiu ten. Kunkuliuodama kaltinimais ir klausimais, kurščiau žioruojantį įniršį – dėl Aurelijaus ir dėl tos moters, kurios kaulai šešiasdešimt metų pragulėjo išdegusios Angelfildo bibliotekos griuvėsiuose. Nors viduje viskas virte virė, vis dėlto ėjau tyliai: niršių mano žingsnių aidą sugėrė storas kilimas.

Net nepasibeldžiau; pastūmiau duris ir įsiveržiau vidun.

Užuolaidos vis dar buvo užtrauktos. Prie Emelinos lovos tylut tylutėliai sėdėjo panelė Vinter. Staigaus mano įsibrovimo išgąsdinta, ji įsistebeilijo į mane, akyse sumirguliavo keistas švytėjimas.

– Kaulai! – sušnypščiau aš. – Angelfilde aptikti kaulai!

Įtempiau akis, pastačiau ausis; jaučiausi lyg ant adatų, laukdama vienokio ar kitokio jos prisipažinimo. Nesvarbu, kaip: žodžiu, veido išraiška ar judesiu – ji būtinai sureaguos. O aš pastebėsiu ir suvoksiu jos reakciją.

Tik štai kažin kas kambaryje blaškė mano dėmesį, trukdė susitelkti.

– Kaulai? – pakartojo panelė Vinter. Ji buvo popieriaus blyškumo, o akyse tyvuliavo vandenynas, pakankamai gilus, kad nuskandintų visą mano įniršį.

– A, – dar ištarė ji.

A. Kokią vibracijų įvairovę, pasirodo, gali sutalpinti vienas vienintelis garsas. Baimė. Neviltis. Sielvartas ir susitaikymas. Palengvėjimas, niūrus ir slegiantis, nėmaž neguodžiantis. Širdgėla, neįtikėtinai sena, neįtikėtinai gili.

Staiga tasai kažkas, kas buvo kambaryje ir blaškė mano dėmesį, ėmė nesulaikomai plėstis, užgoždamas visą mano sąmonę, niekam kitkam nepalikdamas vietos. Kas tai galėtų būti? Kažkas šalutinis, nesusijęs su mano atnešta žinia apie kaulus.

Kažkas, įsismelkęs į kambarį anksčiau, nei įsiveržiau aš. Vieną neryžtingumo akimirką sutrikau, bet tuojau pat į visumą susiliejo visos nereikšmingos detalės, kurias užfiksavau, pati to nepastebėdama. Jausena, tvyranti kambaryje. Užtrauktos užuolaidos. Vandens skaidruma panelės Vinter akyse. Tai, kad plieninė jos esybės šerdis netikėtai išnyko be pėdsako.

Ir pagaliau mano dėmesys susitelkė į vienintelį dalyką: o kur pradingo lėta Emelinos alsavimo potvynių ir atoslūgių kaita? Mano ausų nebepasiekė nė menkiausias garselis.

– O ne... Ji...

Susmukau ant kelių prie lovos ir įsistebeilijau į gulinčiąją.

– Taip, – vos girdimai pratarė panelė Vinter. – Jos nebėra. Išėjo vos prieš kelias minutes.

Įsisiurbiau žvilgsniu į bereikšmį Emelinos veidą. Šis visai nebuvo pasikeitęs. Randai vis dar tvoskė bjauriu raudoniu, lūpos – vis dar taip pat perkreiptos, akys – vis dar žalios. Paliečiau susisukusią, dėmių išmargintą ranką – oda tebebuvo šilta. Nejaugi tiesa, kad ji išėjo? Nejaugi jos visiškai, galutinai ir negrįžtamai nebėra? Tai atrodė neįmanoma. Juk ištes negali būti, kad ji mus apleido? Juk turėjo likti kas nors, kokia mažytė nuoplaiša, kuri mus paguostų? Nejau nesama jokio užkeikimo, jokio burtažodžio, jokio magiškojo veiksmo, kuris padėtų mums ją susigrąžinti? Nejaugi nebegaliu pasakyti nieko, ką ji išgirstų?

Tikriausiai jos rankos šiluma mane įtikino, kad ji dar girdėtų, ką jai sakyčiau. Jos rankos šiluma pažadino mano krūtinėje žodžius, kurie sukruto, suburbuliavo ir vienas per kitą ėmė veržtis į burną, nekantraudami peršokti į Emelinos ausį.

– Surask mano seserį, Emelina. Prašau, surask ją. Pasakyk jai, kad aš jos laukiu. Pasakyk... – Mano gerklė buvo per siaura plūstelėjusiam žodžių srautui, žodžiai ritosi vienas per kitą strigdami, dusindami. – Pasakyk jai, kad aš jos ilgiuosi! Kad jaučiuosi vieniša! – Žodžiai primygtinai, karštligiškai tiško nuo mano lūpų, skubėdami skriejo per mus skiriantį tarpą, vydamiesi Emeliną. – Pasakyk jai, kad nebegaliu laukti! Pasakyk, tegul greičiau *ateina*!

Tačiau buvo jau per vėlu. Jau atsivėrė takoskyra. Neregima. Neatšaukiama. Neužpildoma.

Mano žodžiai plakėsi lyg paukščiai į lango stiklą.

– Vargšas, vargšas vaike.

Pajutau panelės Vinter delno prisilietimą ant peties, lengva jos ranka neatsitraukė visą laiką, kol ašaromis laisčiau savo žodžių duženas.

Galų gale nusišluosčiau akis. Užsiliko vos keli žodžiai. Barškėdami jie ritinėjosi palaidi, likę be senųjų savo draugų.

– Mes buvome dvynės, – tariau. – Ji buvo štai čia. Žiūrėkite.

Ištraukiau megztinį, kurį buvau susikišusi į sijoną, kilstelėjau kraštą, leidau šviesai kristi ant juosmens. Manasis randas. Mano pusmėnulis. Blyškus, sidabriškai rausvas, kone perregimas, lyg perlamutrinis. Takoskyros linija.

– Ji buvo čia. Čia mes buvome susijungusios. Bet mus atskyrė. Ir tada ji mirė. Negalėjo gyventi be manęs.

Pajutau panelės Vinter pirštų virpesį, kai ji lengvai perbraukė puslankį ant mano odos. Paskui pajutau ir švelnią užuojautą jos akyse.

– Štai kas dar, – (tai jau paskutiniai žodžiai, patys paskutiniai, ištarus juos, man jau niekad nebereikės nieko sakyti, niekad). – Man atrodo, kad ir aš negaliu gyventi be *jos*.

– Vaike.

Panelė Vinter žiūrėjo į mane. Ir visą apgaubė užuojauta, sklindančia iš akių.

Ničnieko negalvojau. Sąmonės paviršius buvo tobulai lygus, be menkiausio raibulio. Bet po paviršiumi, kiek giliau, kažin kas krusčiojo, mainėsi. Jutau galingą povandeninę tėkmę. Daugybę metų dugno smėlyje kūpsojo nugrimzdusios nuolaužos, senas rūdijantis laivas su kaulų kroviniu. Dabar jis pajudėjo iš vietos. Aš jį išjudinau, sutrikdžiau jo ramybę, ir nuo jūros dugno siūbtelėjo sūkuriuojantys smėlio debesys – smulkiausios smilčių dulkelytės įsišėlo tamsiame, sudrumstame vandenyje.

Visą tą laiką panelė Vinter laikė mane prikausčiusi ilgu žaliu žvilgsniu.

O paskui, lėtai lėtai, smėlio dulkės nusėdo, urduliuojantys vandenys nutyko, lėtai lėtai. O išjudinti kaulai, nors persimaišę, vėl ramiai sukrito prarūdijusiame triume.

– Kažkada klausėte, kokia mano gyvenimo istorija, – ištariau.

– O jūs man pasakėte, kad negalėtumėte papasakoti jokios įdomios istorijos.

– Dabar jau žinote, kad galėčiau.

– Niekad tuo ir neabejojau. – Ji nusišypsojo, blankiai, lyg apgailestaudama. – Dar tuomet, kai pasikviečiau jus čionai, maniau, kad jau žinau jūsų istoriją. Juk perskaičiau jūsų straipsnį apie brolius Landjė. Labai geras straipsnis, iš tikrųjų puikus. Jūs taip gerai perpratusi brolių ir seserų ryšį. Šitoks suvokimas – nebent iš savos patirties, štai ką aš pamaniau. Skaitinėjau jūsų straipsnį ir juo toliau, juo labiau tvirtėjo įsitikinimas, kad jūs, ko gero, esate iš dvynių. Taip ir apsisprendžiau: mano biografe galite būti tiktai jūs. Kadangi tik jūs sugebėtumėte mane pagauti, jei aš, šitiek metų rezgusi istorijas, neatsispirčiau pagundai pameluoti ir jums.

– Aš jus ir pagavau.

Ji linktelėjo – visai rami, liūdna ir nėmaž nenustebusi.

– Pats laikas. Kiek jūs žinote?

– Žinau tai, ką papasakojote. Tik perpratau šalutinę siužeto liniją, kaip jūs tai pavadinote. Pasakojote Izabelės ir jos dvynukių istoriją, tad į kitką aš tiesiog neatkreipiau dėmesio. O šalutinė siužeto linija buvo Čarlio siautėjimai. Be paliovos baksnojote pirštu į „Džeinę Eir“. Knygą apie svetimą mergaitę šeimoje. Pusseserę, likusią be motinos. Aš nežinau, kas buvo jūsų motina. Neįsivaizduoju, kaip atsidūrėte Angelfilde be jos.

Ji liūdnai palingavo galvą.

– Visi, galėję atsakyti į šiuos klausimus, jau kadai mirę, Margareta.

– Jūs pati nieko neprisimenate?

– Juk aš – žmogus. Tad, kaip ir visi žmonės, savo gimimo prisiminti negaliu. Tuo metu, kai mes tarsi nubundame ir pa-

sijuntame savimi, būname maži vaikai, o mūsų atsiradimas – įvykis, nuo kurio skiria ištisa amžinybė, nutikęs pradžių pradžioje. Gyvename lyg žiūrovai, pasivėlinę į teatrą: susigaudyti tenka patiems, mes nebent galime, remdamiesi vėlesnių įvykių eiga, kiek sugebame, nuspėti, kaip viskas klostėsi, vos pakilus uždangai. Kiek sykių aš mėginau prasibrauti prie tos atminties ribos ir dirstelėti į anapus jos tyvuliuojančią tamsą? Vis dėlto ten, tame paribyje, plazda ne tik prisiminimai. Anoje viešpatijoje knibžda ir įvairiausių fantasmagorijų apraiškos. Ten lindi vienišo vaiko košmarai. Slypi pasakos, kurias susiurbė alkana vaizduotė. Į išmonę linkusios mergaitės fantazijos, bandymai paaiškinti sau tai, kas nepaaiškinama. Kad ir kokių istorijų pavykdavo atkapstyti aname užmaršties paribyje, aš net nemėgindavau savęs įtikinėti, jog tai – galbūt tiesa.

– Visi vaikai mitologizuoja savo gimimą.

– Būtent. Drąsiai tvirtinti galiu tik tai, ką man papasakojo Džonas Daigas.

– Ir ką jis jums papasakojo?

– Kad aš išdygau lyg žolynas braškių lysvėje.

Dabar ji papasakojo apie tai man.

Kažkas neabejotinai buvo įsisukęs į braškes. Ne paukščiai: tie kapnoja snapais, prakiurdo uogas ir palieka pralasiotas. Ir ne dvynės: šitos be gailesčio viską ištrempdavo, pripėduodavo visur aplinkui. O šitas vagis buvo kitoks: matyt, mažne besvoris, nepaliekantis pėdsako, nuskinantis po uogą tai šen, tai ten. Kruopščiai ir tvarkingai, nė šakelės nesujudindamas. Koks kitas sodininkas galbūt išvis nieko nebūtų pastebėjęs. Tą pat dieną Džono žvilgsnis užkliuvo už dar vieno dalyko: po sodui laistyti įrengtu čiaupu telkšojo vandens klanelis. Čiaupas varvėjo. Džonas tvirčiau jį užsuko. Suglumęs tik pasikasė pakaušį ir kibo į kasdienius darbus. Bet stengėsi nežiopsoti.

Kitą dieną jis pastebėjo braškėse žmogystą. Mažučiukę kaliausę, augumo – gal jam iki kelių, užsivožusią milžinišką skry-

bėlę su nulinkusiais ant veido kraštais. Vos išvydusi Džoną, būtybėlė pasipustė padus. Bet kitą dieną jau buvo taip ryžtingai nusiteikusi pasiraškyti uogų, kad sodininkui, panūdusiam ją nubaidyti, teko užrikti ir sumosuoti rankomis. Tik paskui Džonas susimąstė, kas galėtų būti tas vaikiščias, mat jo neatpažino. Kas iš kaimelio gyventojų galėjo turėti tokio amžiaus atžalą – smulkučiuką, akivaizdžiai nusibadavusį vaiką? Kas iš aplinkinių gyventojų leistų savo vaikams bastytis ir vogti vaisius iš kitų žmonių sodų? Džonas visai suglumo, taip ir nerasdamas atsakymo.

Ir dar – kažkas buvo įsisukęs į pašiūrę su vazonuose auginamais sodinukais. Juk jis, Džonas, negalėjo palikti šitaip išsklaidytų senų laikraščių, tiesa? Ir dėžės – pats buvo tvarkingai jas sukrovęs, dėl to nėmaž neabejojo.

Tąsyk, baigęs darbą ir ruošdamasis namo, pakabino ant pašiūrės durų spyną, ko niekada nedarydavo.

Eidamas pro laistymo čiaupą pastebėjo, kad tas vėl varva. Nė nesusimąstęs užsuko. Paskui stabtelėjo, pagalvojo ir suktelėjo dar, iš visų jėgų – dabar jau užsuko kaip reikiant. Šito turėjo pakakti.

Naktį Džonas staiga pabudo, jį graužė kažkoks nerimas, kurio priežasčių pats neįstengė suvokti. O kurgi tu miegosi, nejučia lindo mintys, jei negalėsi įsmukti į sodinukų pašiūrę ir dėžėje pasitaisyti guolio iš senų laikraščių? Kur gausi vandens, jei laistymo čiaupas užsuktas taip, kad neįstengtum atsukti? Pats save subaręs už tokias paikas vidunakčio mintis, Džonas pravėrė langą, norėdamas pažiūrėti, koks oras lauke. Šalnoms jau per vėlu. Ir vis dėlto oras šiam metų laikui gana vėsus. O kaip veria žvarba, jei esi alkanas? O kiek tirštesnė tamsa, jei esi vaikas?

Džonas palingavo galvą ir uždarė langą. Juk niekas negalėjo pamesti vaiko jo sode, argi ne taip? Nieku gyvu – aišku, šitaip niekas nepasielgtų. Ir vis dėlto dar prieš penkias Džonas išsiropštė iš patalo. Ankstyvą rytmetį apėjo daržą, apžiūrinėdamas daržoves, ir figūrinių medžių sodą, dėliodamas mintyse dienos

darbus. Visą rytą jis dirsčiojo į uogakrūmius, ar kur nesušmėžuos sumaigyta skrybėlė nulėpusiais kraštais. Bet nieko nepamatė.

– Kokia blusa tau įkando? – pasiteiravo Misus, kai jis tylomis prisėdo prie virtuvės stalo išgerti puodelio kavos.

– Jokia, – atsakė jis.

Džonas ištuštino puodelį ir vėl patraukė į sodą. Sustojo, nekrustelėdamas ėmė nerimastingu žvilgsniu skvarbyti vaiskrūmius.

Ničnieko.

Atėjus priešpiečių metui, jis atbulais dantimis sužiaumojo pusę sumuštinio; įsitikinęs, kad nelenda, antrą pusę paliko ant apversto gėlių vazonėlio prie laistymo čiaupo. Murmėdamas pats ant savęs, neva esąs kvailys per visą pilvą, greta padėjo dar ir sausainį. Paskui atsuko čiaupą. Net pats jį įveikė nelengvai. Pakišo laistytuvą, vanduo šniokšdamas triukšmingai kliūstelėjo į jį. Džonas palaistė artimiausią lysvę, vėl pripildė laistytuvą. Vandens, kliokiančio į skardinę talpą, grumėjimas pasklido po visą daržą. Džonas stengėsi nė už ką nepakelti galvos ir neapsidairyti.

Paskui jis kiek paėjėjo į šalį, pritūpė žolėje, nugara į čiaupą, ir kibo šveisti nešvarius vazonus. Tai buvo svarbus, būtinas darbas: jei naujiems sodinukams naudosi neišvalytus pernykščių sodinukų vazonus, žiūrėk, dar paskleisi kokį užkratą.

Už nugaros cyptelėjo vandens čiaupas.

Džonas neskubėjo atsisukti. Ramiai užbaigė šiūruoti vazoną: brūkšt, brūkšt, brūkšt.

Ir jau tada sujudo žaibiškai. Pašoko ant kojų ir pripuolė prie čiaupo – mitriau nei lapė.

Vis dėlto šitokios skubos net neprireikė.

Išgąsdintas vaikas bandė bėgti, bet suklupo. Atsitiesė, nukepėstavo dar kelis žingsnius, vėl kluptelėjo. Džonas jį sugriebė, pakėlė – vaikiščias svėrė ne daugiau nei katė – ir atgręžė į save, skrybėlė nusmuko nuo galvos.

Vaikigalis buvo mažyčiukas, vieni kaulai ir oda. Nusibadavęs. Akys apėjusios traiškanomis, plaukai – juodi nuo nešva-

rumų, prašvinkę. Skruostai – tik dvi raudonos dėmės. Džonas uždėjo delną vaikui ant kaktos – kakta degė. Parsinešęs grobį į sodinukų pašiūrę, apžiūrėjo ir kojas. Batų vaikas neturėjo: basos pėdos, suraižytos, sutinusios, per purvų luobą smelkėsi pūliai. Matyt, bus giliai susmigęs koks dyglys ar dar kas. Vaikas visas drebėjo. Karštinė, skausmas, alkis, baimė. Jei būčiau aptikęs šitokios būklės žvėrį, dingtelėjo Džonui, imčiau šautuvą ir užbaigčiau jo kančias.

Džonas užrakino vaiką pašiūrėje ir nuėjo parsivesti Misus. Ši atėjo. Pasižiūrėjo prisikišusi, šliurpštelėjo nosimi ir atšlijo.

– Ne, ne, nežinau, kieno tai bamblys. Gal, jei trupučiuką jį apiplautume...

– Nori pasakyti – įmerktume į vandens kubilą?

– Vandens kubilą, kurgi ne! Einu, pripilsiu geldą virtuvėje.

Juodu nulaupė suskretusius vaiko skarmalus.

– Tik sukūrenti tikę, – pareiškė Misus ir išmetė draiskanas į kiemą.

Purvai buvo prasiskverbę iki pat odos, vaikas jais buvo tiesiog aplipęs. Pirmąkart pamerkus jį į geldą, vanduo išsyk pajuodo. Norėdami šį išpilti bei pripilti švaraus, Misus ir Džonas iškėlė vaiką – šis ir liko stovėti sverdėdamas, stipriau remdamasis sveikąja koja. Nuogas, visas varvantis, išvagotas pilkšvai rudo vandens latakais, barkšančiais šonkauliais ir alkūnėmis.

Sodininkas ir ūkvedė sužiuro į vaiką, paskui – vienas į kitą, vėl į vaiką.

– Džonai, gal man jau tikrai akys temsta, tad tu pasakyk: galbūt ir tu nematai to, ko nematau aš?

– Tataigi.

– Striukas bukas vaikiokas, kad tave bala! Juk tai mergelė!

Jie virino vieną katilą vandens po kito, gremžė muilu odą, trinko galvą, krapštė pridžiūvusias žemes iš panagių. Galų gale kaip reikiant išprausę mergytę, sterilizavo pincetą ir ištraukė kojoje įstrigusį dyglį – vaikas krūptelėjo, bet nesuriko – tada išvalė žaizdą ir aptvarstė pėdą. Aliejumi švelniai įtrynė luobą aplink akis. Skystuoju kalaminu sutepė blusų įkandžius, vaze-

linu – suskirdusias, suskilinėjusias lūpas. Iššukavo ilgų tankių plaukų kaltūną. Drėgnomis skepetomis vėsino skruostus ir degančią kaktą. Galiausiai susupo į švarų rankšluostį ir pasodino virtuvėje prie stalo: Misus šaukštu pamaitino ją sriuba, Džonas nulupo obuolį.

Mergytė kaipmat sugurkė sriubą, stačiais kąsniais surijo obuolio gabalėlius. Misus atriekė riekelę duonos, užtepė sviesto. Vaikas gožiai kibo taršyti ir tai.

Džonas ir Misus įdėmiai žvelgė į ją. Nupraustos akys virto smaragdo žalumo šukelėmis. Džiūstantys plaukai suspindo sodriu vario atspalvio auksu. Alkaname veidelyje išryškėjo platūs, atsikišę skruostikauliai.

– Ar tu irgi manai tą pat, ką ir aš? – paklausė Džonas.

– Taigi.

– Pasakysime jam?

– Ne.

– Bet jos namai – čia.

– Taigi.

Abu valandėlei susimąstė.

– Daktaro reikės?

Rausvos dėmės, tvieskusios vaiko skruostuose, jau nebebuvo tokios ryškios. Misus palietė delnu jos kaktą. Vis dar karšta, bet jau ne taip labai.

– Žiūrėsime, kas bus naktį. Daktarą pakviesime iš ryto.

– Jeigu prireiks.

– Taigi. Jeigu prireiks.

– Šitaip ir buvo nutarta, – tarė panelė Vinter. – Aš likau ten.

– Kuo buvote vardu?

– Misus bandė vadinti mane Mere, bet tas vardas kažkaip neprigijo. Džonas vadino mane Šešėliu, nes aš visur slankiojau jam iš paskos, prikibusi kaip šešėlis. Jis ir išmokė mane skaityti – įsitaisydavome pašiūrėje, ir jis rodydavo man raides sėklų kataloge, o netrukus aptikau ir biblioteką. Emelina išvis niekaip

manęs nevadino. To jai nė nereikėjo – juk aš visuomet buvau šalia. Vardu vadinti juk tenka tik tą, kas būna kur nors toli.

Valandėlę virškinau, ką išgirdusi. Vaikas – vaiduoklis. Be motinos. Be vardo. Vaikas, kurio pats buvimas laikomas paslaptyje. Tiesiog neįmanoma nepajusti užuojautos. Ir vis dėlto...

– O kaipgi Aurelijus? Juk jūs žinojote, ką reiškia augti be mamos! Kodėl reikėjo jį pamesti? Tie kaulai, kuriuos aptiko Angelfilde... Žinau, dėl Džono Daigo žūties reikia kaltinti Adeliną, bet kas ją ištiko paskui? Sakykite, kas išvis nutiko aną gaisro naktį?

Mudvi kalbėjomės tamsoje, tad negalėjau įžiūrėti panelės Vinter veido išraiškos, bet man pasirodė, kad, dirstelėjusi į lovoje gulintį kūną, ji suvirpėjo.

– Gal galėtumėte užkloti skepeta jos veidą? Taip, papasakosiu jums apie kūdikį. Papasakosiu apie gaisrą. Bet pirmiausia gal pakviestumėte Džuditą? Ji dar nežino. Jai teks paskambinti daktarui Kliftonui. Yra darbų, kurių negali palikti nenudirbtų.

Atskubėjusi Džudita pirmiausia suskato rūpintis gyvaisiais. Vos dirstelėjusi į panelę Vinter ir pamačiusi, kokia ši išblyškusi, griežtai pareiškė nieko nesiimsianti, kol nepaguldysianti jos į lovą ir nesugirdysianti vaistų. Abi drauge nuritome vežimėlį į panelės Vinter kambarius; Džudita padėjo jai persirengti naktiniais marškiniais, aš pripyliau butelį karšto vandens ir paklojau lovą.

– Einu, paskambinsiu daktarui Kliftonui, – galiausiai tarė Džudita. – O jūs gal pabūsite su panele Vinter?

Bet vos po kelių minučių ji vėl išdygo miegamojo tarpduryje ir pamojo man išeiti į prieškambarį.

– Negalėjau su juo pasikalbėti, – sukuždėjo Džudita. – Neveikia telefonas. Sniegas nutraukė laidus.

Vadinasi, mes atkirsti nuo pasaulio.

Prisiminiau popiergalį su policijos telefono numeriu, gulintį mano rankinėje, ir lengviau atsikvėpiau.

Sutarėme, kad kol kas budėti prie panelės Vinter liksiu aš, o Džudita eisianti į Emelinos kambarį ir sutvarkysianti tai, ką būtina sutvarkyti ten. Paskui, kai vėl ateis metas panelei Vinter gerti vaistus, ji mane pakeisianti.

Mūsų laukė labai ilga naktis.

KŪDIKIS

Menką panelės Vinter kūną lovoje ženklino tik vos vos juntamas patalo kilnojimasis. Kiekvieną kvėpsnį ji įtraukdavo atsargiai, lyg vogčia, tarytum baimintųsi, kad bet kurią minutę ją gali kas užpulti iš pasalų. Pernelyg aštri lempos šviesa išryškino jos kaukolę: kliuvo už blyškių atsikišusių skruostikaulių, nušvietė baltą kaktos lanką, o akis nugramzdino giliame šešėliuotame duburyje.

Ant mano krėslo atlošo buvo padriektas aukso spalvos šilkinis šalis. Apvyniojau juo lempos gaubtą, kad nors truputį išsklaidytų ir sušildytų šviesą, kad ši taip negailestingai nekristų ant panelės Vinter veido.

Sėdėjau tylutėliai ir žiūrėjau į ją, o kai ji prašneko, vos išgirdau jos kuždesį.

– Atskleisti tiesą? Nagi, pagalvokime...

Žodžiai, nusprūdę nuo jos lūpų, virpėdami sūkuriavo ore, bet neilgai trukus rado kelią ir leidosi į kelionę.

Aš taip ir nepradėjau maloniau elgtis su Ambrozu. O juk galėjau būti jam maloni. Kitokiame pasaulyje gal ir būčiau buvusi. Ir net visai lengvai: jis buvo aukštas ir stiprus, jo plaukai saulėkaitoje žaižaravo auksu. Žinojau, kad patinku jam, ir pati nebuvau abejinga. Bet savo širdį įkalinau šarve. Buvau neatskiriamai susaistyta su Emelina.

– Negi aš tau nepakankamai geras? – paklausė jis manęs vieną dieną. Štai šitaip, tiesiai, be jokių įžangų.

Nuleidau tai negirdomis, bet jis neatlyžo.

– Jeigu aš tau nepakankamai geras, taip ir pasakyk tiesiai man į akis!

– Tu nemoki skaityti, – atrėžiau aš. – Rašyti irgi nemoki!

Jis nusišypsojo. Paėmė mano pieštuką nuo palangės ir ant popieriaus skiautės ėmė vedžioti raides. Lėtai lėtai. Raidės krivuliavo, išsiklaipiusios į visas puses. Ir vis dėlto raštas buvo gana aiškus. *Ambrozas*. Jis užrašė savo vardą, o baigęs paėmė popierių ir iškėlė parodyti man.

Aš ištraukiau popiergalį jam iš pirštų, sumaigiau į kamuoliuką ir nusviedžiau ant grindų.

Nuo tada jis liovėsi ateidinėjęs į virtuvę per arbatos pertraukėlę. Aš gerdavau arbatą sėdėdama Misus kėdėje ir ilgėdamasi savo cigaretės, klausydamasi jo žingsnių ar kastuvo džeržgėjimo. Kai atnešdavo mums mėsos, jis paduodavo man krepšį netardamas nė žodžio, vengdamas žvilgsnio, sustingusiu veidu. Jis jau palaidojo viltis. Šiek tiek vėliau, tvarkydamasi virtuvėje, aptikau popiergalį su jo užrašytu vardu. Pati susigėdusi savo elgesio, įbrukau skiautę į mėsos krepšį, kadaruojantį už virtuvės durų, kad nesimaišytų po akių.

Kada supratau, kad Emelina nėščia? Praslinkus keliems mėnesiams nuo to laiko, kai vaikinukas liovėsi ateidinėjęs arbatos. Supratau tai anksčiau nei ji pati – kažin, ar ji išvis pastebėjo, kaip keičiasi jos kūnas, ir jau, be jokios abejonės, nesuvokė pasekmių. Iškamantinėjau ją apie Ambrozą. Sunku buvo priversti ją suprasti, ką reiškia mano klausimai, o kodėl aš pykstu, ji ir išvis nesuprato.

– Jis taip liūdėjo, – tiek ji man ir tepasakė. – Tu pernelyg blogai su juo elgeisi. – Kalbėjo ji labai švelniai, kupina užuojautos vaikinukui, stengdamasi ir man neprikaišioti pernelyg šiurkščiai.

Magėjo stverti ją ir supurtyti.

– Juk supranti, kad dabar tu pagimdysi kūdikį, ar ne?

Jos veidu nuslydo šiokia tokia nuostaba, bet tuojau pat jame išsklido įprasta ramybė. Jos romumo, regis, negalėjo sutrikdyti niekas.

Aš atleidau Ambrozą. Sumokėjau jam už visą savaitę ir išvijau. Kalbėdama net nedirstelėjau į jį. Nepasakiau jokių priežasčių. O jis nieko ir neklausė.

– Gali tuojau pat ir eiti, – paliepiau, bet šitaip jis nebuvo pratęs. Pirmiausia užbaigė sodinti lysvę, kurią buvo pradėjęs, kai sutrukdžiau, uoliai nušveitė įnagius, kaip jį buvo išmokęs Džonas, sunešė į pašiūrę – viską paliko sudėta dailiai ir tvarkingai. Galiausiai pasibeldė į virtuvės duris.

– Ką darysi, kai prisireiks mėsos? Ar bent moki nudobti vištą?

Aš papurčiau galvą.

– Eikš.

Jis galva mostelėjo vištidės pusėn, ir aš nusekiau jam iš paskos.

– Tiktai negaišuok, – pamokė jis mane. – Greitai ir švariai – štai kaip reikia tai daryti. Nesumanyk persigalvoti ar dar ko nors.

Jis užgriuvo vieną iš variaplunksnių paukščių, lasiojančių čia pat, mums prie kojų, tvirtai jį sugriebė. Tada rankomis parodė, kaip turėčiau nusukti vištai galvą.

– Supratai?

Linktelėjau.

– Tada pamėgink.

Jis paleido paukštį ir šis nuturseno per paukštidės kiemą pas kitus, netrukus apskrita vištos nugara pasimetė tarp kitų tokių pat.

– Dabar?

– O ką kitaip šįvakar valgysite?

Saulė žaižaravo sėkliukes lasiojančių vištų plunksnose. Siektelėjau vieno paukščio, bet šis nukuduliavo į šalį. Lygiai taip pat man pro pirštus išslydo ir kitas. Stvėriau trečią – šįsyk, kad ir negrabiai, sugebėjau pagauti. Višta pašėlo kudakuoti ir išgąstingai plakti sparnais, stengdamasi ištrūkti – niekaip nebe-

galėjau suvokti, kaip vaikinukui pavyko taip lengvai išlaikyti sugautą paukštį. Iš paskutiniųjų mėgindama pasisprausti vištą po pažastimi ir tuo pat metu abiem rankomis suspausti jai kaklą, jutau griežtą mane stebinčio vaikino žvilgsnį.

– Greitai ir švariai, – priminė. Nėmaž manimi nepasitikėjo, ir tai buvo justi balse.

Štai, aš tuojau nudobsiu paukštį. Aš apsisprendžiau nudobti paukštį. Tad sugniaužiau kaklą ir ėmiau spausti. Bet rankos nenorėjo paklusti. Vištai iš gerklės ištrūko gargždus, trūksmingas kudakavimas, ir aš kokią sekundę sudvejojau. Paukštis staigiai pasisuko, mostelėjo sparnais ir išsprūdo man iš po pažasties. Kaklą tebelaikiau suspaustą, bet tik todėl, kad pirštus surakino panikos paralyžius. Višta pašėlusiai plakėsi sparnais, mataravo kojomis, ir jai beveik pavyko ištrūkti.

Mitriai, nedvejodamas vaikinukas išplėšė paukštį man iš rankų ir vienu galingu judesiu padarė tai, ką reikėjo padaryti.

Paskui ištiesė vištą man. Aš prisiverčiau paimti šiltą, sunkų, nejudrų paukštį.

Vaikinukas žiūrėjo į mane, saulės šviesa sruvo jam į plaukus. Jo žvilgsnį ištverti buvo sunkiau nei mataruojančius nagus, plakančius sparnus. Sunkiau nei išlaikyti suglebusį nudobtą paukštį glėbyje.

Neištaręs daugiau nė žodžio, jis apsisuko ir nuėjo.

Kas man tasai vaikinukas? Negalėjau atiduoti jam savo širdies, nes ji nebepriklausė man – priklausė kai kam kitam, ir taip buvo visada.

Aš mylėjau Emeliną.

Tikėjau, kad ir Emelina myli mane. Tačiau Adeliną ji mylėjo labiau.

Mylėti vieną iš dvynių – labai skausminga. Kai Adelina sukiodavosi netoliese, Emelinos širdis būdavo kupina iki briaunų. Manęs jai nereikėdavo, aš likdavau užribyje – atliekama, nebereikalinga, atstumta, pašalinė, kuriai valia nebent stebėti dvynes ir dvynišką jų ryšį.

Tik tuomet, kai Adelina išklysdavo kur nors viena, Emelinos širdyje atsirasdavo vietos ir kam nors kitam. Jos sielvartas tuomet virsdavo mano džiaugsmu. Po trupučiuką, kaišiodama dovanėles, sidabrinius siūlelius ar blizgančius mažmožius, išsiviliodavau ją iš vienatvės luobo, ji beveik užmiršdavo, kad ją apleido, ir sugebėdavo priimti mano siūlomą bičiulystę ir draugiją. Mudvi įsitaisydavome prie ugniavietės, žaisdavome kortomis, dainuodavome, kalbėdavomės. Būdavome laimingos drauge.

Bet tik tol, kol parsibastydavo Adelina. Įnirtusi nuo šalčio ir alkio, ji įsiveržd avo į namus, ir tą pat akimirką mudviejų su Emelina pasaulėlis subyrėdavo, mane ir vėl išstumdavo į užribį.

Tai buvo neteisinga. Nors Adelina ją mušdavo, tampydavo už plaukų, Emelina ją mylėjo. Nors Adelina ją apleisdavo, Emelina ją mylėjo. Kad ir ką Adelina darydavo, ničniekas nesikeisdavo – Emelinos meilė buvo beribė. O aš? Mano plaukai žioravo vario atspalviu kaip ir Adelinos. Mano akys buvo smaragdo žalumo – kaip ir Adelinos. Kai Adelinos nebūdavo šalia, apmauti galėjau bet ką. Tiktai – ne Adeliną. Tiesą ji jautė širdimi.

Emelina pagimdė sausio mėnesį.

Niekas apie tai nesužinojo. Vis labiau pūsdamasi, ji darėsi vis tingesnė, tad sužiūrėti, kad nekeltų kojos iš namų, buvo visai nesunku. Ji patenkinta murksojo viduje, be paliovos žiovaudama, slampinėdama iš bibliotekos į virtuvę, iš virtuvės – į savo kambarį. Emelina tiesiog dingo iš akių ir nė lapė nesulojo. Ir kodėl kas nors būtų turėjęs atkreipti dėmesį? Vienintelis žmogus, kuris lankydavosi mūsų namuose, buvo ponas Lomaksas, o jis pasirodydavo kaskart tą pačią dieną, tą pačią valandą. Tad buvo paprasta kaip dukart du pasirūpinti, kad tuo metu, kai jis pabelsdavo į duris, Emelina nesimaišytų po akių.

Su jokiais kitais žmonėmis mes ir suvis beveik nesusidurdavome. Mėsa ir daržovėmis apsirūpindavome pačios – aš taip ir neprisiverčiau išmokti galabyti vištų lengvai, bet galabyti jas –

išmokau. Kitų produktų nusipirkdavome: sūrio ir pieno nueidavau į kaimą, o kai kartą per savaitę berniukas dviračiu atvežtdavo mums iš parduotuvės kitų reikalingų dalykų, pasitikdavau jį įvažiavimo keliuke ir parsinešdavau krepšį su pirkiniais į namą pati. Maniau, kad būtų išmintinga neužmiršti atsargumo ir pasirūpinti, kad bent retkarčiais kas nors pamatytų ir antrąją dvynę. Kartą, kai Adelina man pasirodė gana rami, padaviau jai monetą ir išsiunčiau pasitikti dviračiu atvažiuojančio berniuko. „Šiandien susidūriau su ta antrąja, – įsivaizdavau jį sakantį, grįžus į parduotuvę. – Na toji, keista." Ir dar susimąsčiau, ką pamanys daktaras, jei berniuko žodžiai pasieks jo ausis. Bet neilgai trukus pavesti šios užduoties Adelinai nebegalėjau. Emelinos nėštumas keistai paveikė jos seserį dvynę: Adelina pirmąsyk gyvenime patyrė, kas yra tikras alkis. Kirsdama su apetitu, ji iš kaulėtos džiūsnos virto kone rubuile, išryškėjo kūno apvalumai ir prisirpo krūtys. Retkarčiais – jei šviesa būdavo ne per daug ryški ir krisdavo tam tikru kampu – netgi aš akimirką suabejodavau, kuri yra kuri. Tad trečiadienių rytais Adelina retkarčiais virsdavau aš. Susiveldavau plaukus, užjuodindavau panages, nutaisydavau įtemptą, jaudrią išraišką ir išpuldavau į įvažiavimo keliuką pasitikti berniuko su dviračiu. Vos išvydęs žvyruotu keliuku beveik protekine atžirgliojančią mane, jis iškart suprasdavo, jog tai – *ta, antroji.* Pastebėdavau, kaip jo pirštai nerimastingai suspausdavo vairo rankenas. Vogčia dėbčiodamas į mane, jis paduodavo man krepšį su pirkiniais, įsimesdavo į kišenę arbatpinigius ir nedelsdamas numindavo sau patenkintas, kad viskas baigėsi. Kitą savaitę, kai sutikdavau jį būdama savimi, jo šypsenoje įžvelgdavau palengvėjimą.

Nuslėpti Emelinos nėštumą buvo visai nesunku. Tačiau visus tuos laukimo mėnesius aš geroka nuogąstavau dėl paties gimdymo. Žinojau, kad čia slypi pavojai. Juk Izabelės motiną antrasis gimdymas nuvarė į kapus, ir šito aš niekaip nevaliojau išmesti iš galvos ilgiau nei kelioms valandoms iš karto. Emelinai teks kentėti, Emelinos gyvybei gali iškilti grėsmė – apie tai net pagalvoti buvo baisu. Kita vertus, daktaras toli gražu ne-

buvo mūsų draugas ir aš visiškai nepageidavau, kad jis šniukštinėtų po namus. Juk jis, vos išvydęs Izabelę, pasirūpino ją išgabenti. Nieku gyvu negaliu leisti, kad tas pat ištiktų ir Emeliną. Kartą jis jau buvo atskyręs Emeliną nuo Adelinos. Bet taip jokiu būdu neturi atsitikti Emelinai ir *man*. Be to, jei jis nors kartą čia pasirodytų, tolesnių komplikacijų jau niekaip neišvengtume. Nors ir pavyko jį įtikinti – tiesa, kaip tai įvyko, jis ir liko nesupratęs, – kad iš Adelinos, tos nebylios, suglebusios skudurinės lėlės, andai kelis mėnesius gyvenusios jo namuose, luobo galų gale išsiveržė mergaitė, slypėjusi rūke, vis dėlto, jei tik paaiškėtų, jog Angelfildo dvare esama *trijų* mergaičių, jis išsyk perprastų buvęs apgaudinėjamas. Jeigu jis apsilankytų tik vieną sykį, per patį gimdymą, galėčiau tuomkart užrakinti Adeliną senajame vaikų kambaryje ir tikriausiai išliptume iš balos sausos. Bet kai tik pasklistų žinia, kad namuose esama kūdikio, lankytojų neatsigintume. Ir jau tada niekaip nebepavyktų išsaugoti paslapties.

Pati labai gerai žinojau, kokia netvirta mano padėtis. *Aš* tai žinojau, kad gyvenu savo namuose, kad gyvenu čia teisėtai. Nė neturėjau kitų namų, tik Angelfildo dvarą, nemylėjau nieko kito, tik Emeliną, neturėjau ir jokio kito gyvenimo, tik tą, kurį gyvenau čia, bet nepuoselėjau jokių iliuzijų, kad mano argumentus kas nors palaikys rimtais. Ar aš turėjau kokių nors draugų? Vargu, ar mane užtartų daktaras, o ponas Lomaksas, nors dabar elgėsi su manim labai maloniai, net nenutuokė, kad jo akivaizdoje aš persikūniju į Adeliną, – jeigu tik sužinotų, jo požiūris išsyk pasikeistų. Mano meilė Emelinai ar jos prisirišimas prie manęs ničnieko nereikštų.

Pati Emelina, romi ir nesutrikdoma, ir nieko nesuvokianti, lyg niekur nieko vieną po kitos leido dienas uždaroje dvaro erdvėje. Man visas tas laukimo laikotarpis buvo ištisinė kankynė: niekaip negalėjau apsispręsti. Ką daryti, kad Emelinai negrėstų pavojus? Kaip tuo pat metu pasirūpinti ir savo saugumu? Kiekvieną mielą dieną apsisprendimo būtinybę atidėliojau rytojui. Kelis pirmuosius mėnesius net neabejojau: ateis

laikas, ir sprendimas atsiras pats savaime. Argi iki šiol neišsikapanodavau iš visų keblių situacijų, net jeigu tam nebūdavo beveik jokios galimybės? Vadinasi, ką nors sugalvosiu ir dabar. Tačiau lemtingoji diena artėjo, reikėjo kuo greičiau apsispręsti, o prie sprendimo nepriartėjau nė per žingsnį. Tą pačią minutę suskubdavau ir ištiesti ranką prie apsiausto, pasirengusi tuoj pat žingsniuoti pas daktarą ir iškloti jam viską, ir ją atitraukti, sulaikyta priešingos minties: jeigu taip ir padarysiu, mano paslaptis išaiškės, o jau tuomet man nebeliks vietos šiuose namuose – neišvengiamai būsiu išvaryta. Rytoj, tardavau sau, kabindama apsiaustą atgal ant vagio. Rytoj jau būtinai sumąstysiu pačią geriausią išeitį.

Ir galiausiai laukti rytojaus buvo jau per vėlu.

Naktį mane pažadino riksmas. *Emelina!*

Tačiau rėkė ne Emelina. Emelina pūkštė ir pūtavo, lyg koks laukinis gyvūnas prunkštavo ir šnarpštė, ir šiepė dantis, akys lipo iš orbitų, – bet ji nerėkė. Ji telkė skausmą savyje, versdama jį vidine jėga. Mane pažadinęs riksmas ištrūko ne Emelinai – rėkė Adelina: laidė gerklę visą naktį, jos šauksmai aidėjo po visus namus ir nesiliovė iki pat ryto, kol Emelina pagaliau pagimdė. Berniuką.

Buvo sausio septinta diena.

Emelina užmigo, per miegus šypsojosi.

Aš nuprausiau kūdikį. Šis atsimerkė ir baugiai išpūtė akis – matyt, labai jau netikėtas buvo šilto vandens prisilytėjimas.

Patekėjo saulė.

Apsisprendimo metas atėjo ir praėjo, o aš taip ir nesugalvojau jokio sprendimo – bet mes išlikome, sėkmingai atsidūrėme kitapus bėdos; dabar mes buvome saugios.

Ir mano gyvenimas galėjo tekėti sena vaga.

GAISRAS

Matyt, panelė Vinter išgirdo ateinančią Džuditą, nes dirstelėjusi pro durų kraštą ūkvedė išvydo mus abi tylinčias. Ji atnešė man kakavos ant padėklo, bet tuoj pat pasisiūlė mane pakeisti, jei aš įsinorėjusi miego. Aš tik papurčiau galvą:

– Ne, gulti dar nesiruošiu, ačiū.

Panelė Vinter irgi atsisakė vaistų, kai Džudita priminė, kad ji, jei reikia, galinti išgerti dar porą baltųjų tablečių.

Kai Džudita išėjo, panelė Vinter vėl užmerkė akis.

– Ką veikia vilkas? – paklausiau.

– Tykiai tupi sau kampe, – atsakė ji. – O ko jam nerimti? Jis, šiaip ar taip, jau laimėjo. Tad gali dar šiek tiek palūkėti galutinės pergalės. Jis labai gerai žino, kad aš nebruzdėsiu. Mudu sudarėme sutartį.

– Kokią sutartį?

– Jis leis man pabaigti pasakoti savo istoriją, o tada aš leisiu jam pribaigti mane.

Ir ji papasakojo apie gaisrą, o vilkas skaičiavo pasakojimo žodžius.

Kol kūdikis dar nebuvo gimęs, apie jį patį aš beveik nesusimąstydavau. Taip, žinoma, buvau apsvarsčiusi, kaip reikės slapstyti jį namuose, – ir sugalvojusi versiją ateičiai. Jeigu kurį laiką pavyktų jį išslapstyti, kada nors vėliau ketinau pasirūpinti, kad apie jį sužinotų. Be abejo, žmonės apie tai kuždėtųsi nežinia ką,

tai neišvengiama, bet kūdikį būtų galima pristatyti kaip našlaičiu likusį kokių nors tolimų giminaičių sūnų, o jei kam nors parūptų, kas yra tikrieji jo tėvai, – ką gi, tegul sau svarsto, negi gaila. Atskleisti tiesą mūsų vis tiek niekas neprivers. Kurdama tokius ir panašius planus, kūdikį aš vertinau kaip kliautį, kaip kliuvinį, kurio reikia atsikratyti. Visai neįvertinau tos aplinkybės, kad jis – ir mano pačios kūnas ir kraujas. Net nepagalvojau, kad galiu jį pamilti.

Jis – Emelinos kūdikis, ir tai jau pakankamai svari priežastis. Ir dar jis – Ambrozo sūnus. Štai šią aplinkybę stengiausi išmesti iš galvos. Bet mažylis buvo taip pat ir mano. Žavėjausi glotnia, blyškia jo oda, rausvomis papūstomis lūpytėmis, negrabiais mažyčių rankų mostais. Man atsirado nuožmus, nenumaldomas poreikis juos saugoti ir ginti: sergėti kūdikį dėl Emelinos, sergėti Emeliną dėl kūdikio, sergėti juos abu – savo pačios labui. Vos išvydusi Emeliną su mažyliu, nebegalėdavau atplėšti žvilgsnio. Jie buvo tokie gražūs. Nebetroškau nieko kita, tik rūpintis, kad juodu būtų saugūs. Ir jau labai greitai įsitikinau: tam, kad būtų saugūs, jiems iš tikrųjų reikėjo sargybinio.

Adelina pavydėjo kūdikiui. Kur kas labiau, nei andai pavydėjo Hesterai, labiau, nei pavydėjo man. To ir reikėjo tikėtis: Emelina buvo prisirišusi prie Hesteros, mylėjo ir mane, bet šitie švelnūs jausmai nė iš tolo negalėjo lygintis su jos besąlygiška meile Adelinai. Tačiau kūdikis... na taip, kūdikis – jau visai kas kita. Jam dabar atiteko viskas.

Adelinos neapykantos mastai lyg ir neturėjo labai stebinti. Juk seniai žinojau, kokie šiurpūs kartais būna jos įniršio proveržiai, savo akimis ne kartą regėjau jos smurto apraiškas. Ir vis dėlto tą dieną, kai įsitikinau, kiek toli gali siekti jos užmačios, tiesiog neįstengiau patikėti. Eidama pro Emelinos miegamąjį, atsargiai stumtelėjau duris norėdama pasižiūrėti, ar ji tebemiega. Ir užklupau kambaryje Adeliną: ji stovėjo pasilenkusi prie lopšio greta lovos, ir jos poza kažin kodėl mane išgąsdino. Išgirdusi mano žingsnius ji krūptelėjo, apsisuko ir movė pro mane lauk iš kambario. Rankose gniaužė pagalvėlę.

Impulso pastūmėta prišokau prie lopšio. Kūdikis kietai miegojo, sugniaužęs kumštuką prie ausies, pasičepsėdamas, ramiai alsuodamas.

Saugus!

Iki kito karto.

Nuo tos dienos nebenuleidau akių nuo Adelinos. Pravertė senieji įgūdžiai, išsiugdyti dar anais laikais, kai šmėkliodavau dvare: stebėjau ją iš už užuolaidų ar kukmedžių tankmės. Jos elgesyje nebūtum įžvelgęs jokios tvarkos: tiek viduje, tiek lauke, nepaisydama nei paros meto, nei oro sąlygų, ji įsitraukdavo į beprasmius, pasikartojančius veiksmus. Įnikdavo į nežinia ką, paklusdama įsakmiam vidiniam balsui, kurio nurodymų aš nei galėjau, nei norėjau suprasti. Bet palengva vienas jos užsiėmimas prikaustė mano dėmesį. Kartą, du, tris kartus per dieną ji nuslinkdavo į garažo stoginę ir kassyk iš ten parsitempdavo degalų kanistrą. Jį nuvilkdavo į svetainę, į biblioteką arba į sodą. Kur nors nukišdavo, o paskui, regis, susidomėjimas šia veikla išblėsdavo. Taip, ji žinojo, ką daranti, bet veikė išsiblaškiusi, užsimiršdama. Nutaikiusi progą, kai ji nematydavo, paimdavau kanistrus ir nunešdavau atgal. Kažin, kaip ji pati sau paaiškindavo paslaptingą jų dingimą? Tikriausiai nutardavo, kad kanistrai iš tikrųjų yra gyvi ir panorėję gali judėti patys. O gal prisiminimus apie tai, kad kažin kur juos nešusi, priskirdavo sapnui, o gal nuspręsdavo, kad pernešti juos – tik sumanymas, kurio kol kas nespėjo įgyvendinti. Šiaip ar taip, neatrodydavo, kad būtų bent kartą nustebusi, kai neberasdavo kanistro ten, kur būdavo palikusi. Vis dėlto ji nėmaž nepaisė tokio aikštingo degalų kanistrų elgesio: atkakliai po vieną tempdavo iš garažo ir slapstydavo visuose užkaboriuose, kur tik sumaniusi.

Ilgainiui man ėmė atrodyti, kad aš kasdien po gerą pusdienį sugaištu nešiodama kanistrus atgal į garažą. Tačiau kartą, nenorėdama palikti miegančių Emelinos ir kūdikio be apsaugos, vieną kanistrą nutempiau į biblioteką. Užkėliau ant viršutinės lentynos, užkišau už knygų, kad nekristų į akis. Ir staiga ding-

telėjo, kad šitaip bus bene dar geriau. Mat kaskart grąžindama kanistrus į vietą, aš nieko daugiau nepešdavau, vien tik užsitikrindavau, kad šitaip tęsis per amžius. Užburtas ratas. Bet jei kanistrai suvis pradings iš akiračio, galbūt sustos ir įsisukusi karuselė.

Neišleisdama iš akių Adelinos, gerokai nusivariau, užtat *ji*! Ji išvis niekad nepavargdavo. Nusnūsdavo vos valandėlę kitą – tiek miego jai pakakdavo ilgam. Susidurti su ja, slampinėjančia po namus, galėjai bet kuriuo paros metu. Užtat mane juo toliau, juo labiau marino miegas. Kartą apyvakariais Emelina prigulė numigti. Mažylis gulėjo lovelėje greta, jos kambaryje. Jam, matyt, pūtė pilvuką, tad visą dieną virkavo neramus, užtat dabar, kai raižymas kiek atlėgo, saldžiai miegojo.

Užtraukiau užuolaidas.

Buvo pats metas eiti pažiūrėti, kur yra ir ką veikia Adelina. Būtinybė nuolat budėti mane kaip reikiant išvargino. Visąlaik sergėdama Emeliną ir jos kūdikį, kol šie miegodavo, nenuleisdama akių nuo Adelinos, kai jie pabusdavo, aš pati beveik išvis nebegaudavau nusnausti. Kambaryje tvyrojo svaiginanti ramybė. Emelinos alsavimas lėtino mano judesius, liūliavo, vertė atsipalaiduoti. Drauge – ir vos juntamas oro virpčiojimas – mažylio kvėpavimas. Prisimenu, kaip jų klausiausi, klausiausi tos neįtikėtinos harmonijos, galvojau, kokia nuo jų sklinda ramybė ir kaip tai reikėtų apsakyti – tai buvo mano kadai pamėgta pramoga: ieškoti žodžių išreikšti tam, ką matau ir girdžiu; galvojau, kad iš tiesų reikėtų aprašyti, kaip jų kvėpavimas tarytum persmelkė mane visą, užvaldė mano pačios alsavimą, tarsi mes visi trys – Emelina, aš ir mūsų kūdikis – būtume vientisos esybės trys dalys, tarytum net kvėpuotume vienu ritmu. Mane ši mintis susupstė, pasijutau ir aš grimztanti drauge su jais į snaudulį.

Kažkas mane pažadino. Tarsi katė pabudau ir budriai pastačiau ausis dargi anksčiau, nei spėjau atsimerkti. Nesujudėjau, stengiausi kvėpuoti kuo ritmingiau – ir pro nuleistas blakstienas stebėjau, ko imsis Adelina.

Ji pasilenkė prie lovelės, iškėlė kūdikį ir pasuko prie durų. Galėjau riktelėti ir ją sustabdyti. Bet to nedariau. Jei būčiau sušukusi, ji būtų tik atidėjusi tai, ką ketino daryti, o netrukdydama jai, galėjau išsiaiškinti jos kėslus ir išardyti juos visiems laikams. Mažylis Adelinos glėbyje krustelėjo. Atrodė, tuojau pabus. Jam nepatikdavo, kai jį ant rankų paimdavo bet kas kitas, išskyrus Eveliną, – kūdikio negalėjo apgauti net motinos sesuo dvynė.

Nutykinau paskui Adeliną laiptais žemyn ir pro durų, kurias ji paliko praviras, plyšį pažvelgiau į biblioteką. Kūdikį ji buvo paguldžiusi ant rašomojo stalo greta krūvelės knygų, kurios niekada negrįždavo į savo vietas lentynose, nes nuolat jas skaitinėjau. Pastebėjau, kaip šalia tvarkingos jų rietuvės sukrutėjo antklodė, į kurią buvo susuptas vaikas. Iš ten pat atsklido ir prislopintas niurgzčiojimas. Kūdikis pabudo.

Pati Adelina klūpojo palinkusi prie ugniavietės. Ji sėmė anglis iš anglių kibirėlio, traukė medgalius iš malkoms skirtos nišos ir viską bet kaip grūdo į židinį. Ji net nesugebėjo prideramai sukrauti kuro. Misus buvo mane išmokiusi, kaip viską sudėti, kad ugnis greitai įsidegtų: popierius turi būti apačioje, paskui – smulkios skiedros prakuroms, o anglys ir malkos ant viršaus; Adelina viską sugrūdo kaip pakliuvo – šitaip sukrautas židinys niekad neįsiliepsnotų.

Lėtai, lėtai mano sąmonėje ryškėjo suvokimas, ką ji ketina daryti.

Bet ji juk nieko nepeš, tiesa? Jai niekaip negali pavykti, pelenai jau visai išvėsę, gal nebent vos vos šilti – tikrai ne tik, kad nuo jų vėl įsidegtų stambios malkos ar anglys, o skiedrų prakuroms ar degtukų aš niekad nepalikdavau mėtytis kur pakliuvo. Adelinos laužas – kažkoks nesusipratimas, įsidegti toks negali, žinau, niekaip negali. Be paliovos save tuo tikinau – ir vis tiek neįtikinau. Karštas jos geismas įtvieksti ugnį – štai tau patikimos prakuros. Adelinai pakaktų tik dėbtelėti į ką nors, kad pažirtų kibirkštys. Ji buvo apdovanota neįtikėtinai galinga pa-

degamąja magija: jeigu tikrai beatodairiškai įsigeistų, priverstų užsiliepsnoti net vandenį.

Siaubo apimta žiūrėjau, kaip ji kiša vis dar antklodėje susuptą kūdikį į židinį, guldo ant anglių.

Paskui skubiai apsidairė. Ko jai dar prisireikė?

Kai ji pripuolė prie durų ir jas atlapojo, atšokau giliau į šešėlius. Bet aš Adelinai buvau nė motais: ji nepastebėjo esanti sekama, jai rūpėjo kažkas kita. Ji pasuko į koridoriuką po laiptais ir dingo man iš akių.

Tekina nuskuodžiau prie židinio, ištraukiau kūdikį. Į jo antklodę, nuplėšusi nuo krėslo, skubomis susukau kandžių sukapotą velenėlį pagalvei atremti, ryšulį paguldžiau toje pat vietoje ant malkų krūvos. Tačiau išsprūsti laukan laiko nebeliko. Jau girdėjau žingsnius, atbildančius akmeninėmis grindų plokštėmis, ir žvangų skrebėjimą – Adelina vilko grindimis degalų kanistrą. Durys atsivėrė tą pat akimirką, kai aš su savo nešuliu nėriau į tarpą tarp knygų lentynų.

Cit, meldžiau be garso, *tik nepradėk dabar verkti*, – ir prispaudžiau kūdikį prie savo kūno, kad jis nepasigestų antklodės šilumos.

Adelina, vėl įsitaisiusi prie židinio ir pakreipusi galvą, nužiūrinėjo sukrautą laužą. Bene kažkas negerai? Ar ji atkreipė dėmesį, kad kažkas nebe taip, kaip buvo? Vis dėlto atrodė, kad nieko įtartina nepastebėjo. Vėl apsižvalgė. Ko jai dar prireikė?

Kūdikis krustelėjo: skėstelėjo rankytėmis, kojytės sutrūkčiojo, nugara įsitempė – pernelyg aiškus ženklas, kad jis tuojau paleis gerklę. Patogiau paėmiau jį ant rankų, nusvarinau galvą ant savo peties; kaklo oda jutau jo alsavimą. *Tiktai neverk. Būk gerutis, tiktai neverk.*

Jis vėl nurimo, ir aš galėjau žiūrėti, kas bus.

Mano knygos. Dailia krūvele gulinčios ant stalo. Tos pačios, pro kurias aš negalėdavau praeiti bent valandėlei neatsivertusi bet kurio puslapio – tam, kad permesčiau akimis bent kelis žodžius, skubomis pasisveikinčiau. Knygos Adelinos rankose – atrodė nei šiaip, nei taip, lyg ne čia pakliuvusios. Adelina

ir knygos? Vaizdas tiesiog rėžė akį. Netgi tada, kai ji atsivertė pirmąją, aš vieną keistą, iki begalybės ištįsusią akimirką dar maniau, kad ji išties susiruošė *skaityti*...

Lapus ji draskė tiesiog saujomis. Draskė ir svaidė čia pat, ant stalo; kai kurie nupleveno ant grindų. Pabaigusi plėšyti, suskato graibstyti delnais, maigyti į palaidus gniutulus. Žaibo greitumu! O, ji buvo tikras vijurkas! Mano dailūs, numylėti tomeliai, staiga pavirtę popieriaus šūsnimi. Žiūriu ir negaliu patikėti savo akimis: nejaugi knygoje sutelpa šitiek popieriaus? Norėjau rėkti, tik kas iš to? Visi tie žodžiai, visi gražieji žodžiai – išdraskyti, sugniaužyti, o aš, susigūžusi šešėlyje, – bežadė.

Adelina suglobė visą glėbį lapų ir nunešusi suvertė į židinį, ant baltos antklodės. Mačiau, kaip ji trissyk sukorė tą patį kelią nuo stalo iki židinio, kaskart nešina popieriaus šūsnimi, kol židinys kaupinai prisipildė suplėšytų knygų. „Džeinė Eir", „Vėtrų kalnas", „Moteris baltais drabužiais"... Popieriaus gniužulai riedėjo nuo kaugės viršūnės žemyn, kai kurie atsirito iki pat kilimo, ten, kur mėtėsi kiti, Adelinos išbarstyti pakeliui.

Vienas atsidūrė prie pat mano kojų ir aš atsargiai pasilenkiau jo paimti.

Ak! Tas nepakeliamas jausmas, kai pirštai liečia suglamžytą popierių; žodžiai – išsidraikę, išsklidę į visas puses, beprasmiai. Man plyšo širdis.

Mane užplūdo nevaldomas įtūžis, užplūdo ir nušlavė lyg plūduriuojantį šapą – nieko nebemačiau, nebeįstengiau net įkvėpti; įniršis šniokštė mano galvoje it vandenynas. Tikriausiai būčiau užrikusi, lyg beprotė šokusi iš slėptuvės ir smogusi jai – bet negalėjau, juk laikiau glėbyje Emelinos brangenybę, tad man liko tiktai stovėti ir žiūrėti: visa virpėdama, srūdama begarsėmis ašaromis stebėjau, kaip jos sesuo niokoja lobius, kurie buvo mano.

Galų gale Adelina liko patenkinta sukrautu laužu. Bet, kad ir kaip žiūrėsi, kuro kalnas židinyje buvo tikra beprotybė. Viskas aukštyn kojom, pasakytų Misus, ugnis niekad neįsidegs – po-

pierių būtinai reikia dėti į apačią. Bet, jeigu Adelina ir būtų deramai sukrovusi popierių ir malkas, netgi tai nieko nepakeistų. Uždegti ugnies ji negalėjo – neturėjo degtukų. O net jei iš kur nors ištrauktų degtukų, vis tiek liktų nieko nepešusi, mat kūdikis, jos nusižiūrėtoji auka, buvo nebe židinyje, o mano glėby. Ir tai – pati šiurpiausia beprotybė: o jeigu nebūčiau laiku įsikišusi aš, jei nebūčiau suardžiusi jos planų? Jeigu nebūčiau išgelbėjusi kūdikio ir ji būtų supleškinusi jį gyvą? Ir kaip jos galvelėje sugebėjo susisukti mintis, kad sudeginusi sesers sūnų susigrąžins seserį?

Tai buvo pamišėlės laužas.

Kūdikis mano glėbyje krustelėjo, sučiaupė lūpas: tuojau ims kniurkti. Ką daryti dabar? Ant pirštų galiukų nutykinau Adelinai už nugaros prie durų ir moviau į virtuvę.

Privalau tučtuojau kur nors saugiai įkurdinti kūdikį, su Adelina galėsiu susitvarkyti ir vėliau. Mano smegenys dirbo iš paskutiniųjų, brukdamos vieną planą po kito. Emelinos meilė seseriai, reikia manyti, išsigaruos iš karto, kai tik Emelina suvoks, ką ana kėsinosi padaryti. Tad dabar liksime tik mudvi: ji ir aš. Pranešime policijai, kad Adelina nužudė Džoną Daigą, tada ją išveš. Ne! Pagrasinsime Adelinai: arba ji visiems laikams dingsta iš Angelfildo, arba mes pranešime policijai... Ne! Ir staiga man šovė pati geriausia mintis. Tai *mes* išvyksime iš Angelfildo. Taip! Mudvi su Emelina iškeliausime, pasiimsime ir kūdikį, mes pradėsime naują gyvenimą – be Adelinos, be Angelfildo, užtat kartu.

Šis planas pasirodė toks paprastas, kad net nusistebėjau: ir kaip aš nesusimąsčiau apie tai anksčiau?

Ant kabliuko, įtvirtinto virtuvės duryse, kadaruoja Ambrozo žvėrienos maišas. Skubomis atsagstau sąsagas, guldau į krepšį kūdikį, vėl užlankstau kraštus. Ateitis skaisčiomis varsomis švyti man prieš akis taip ryškiai, kad atrodo tikresnė net už dabartį; įdedu į krepšį ir „Džeinės Eir" puslapį, kad nepražūtų, ten pat keliauja ir šaukštas, gulėjęs virtuvėje ant stalo. Jo pakeliui į naująjį gyvenimą mums prireiks.

O kur dabar? Kur nors netoli nuo namų, kur nors, kur jam negrėstų joks pavojus, niekas negalėtų jo nuskriausti ir būtų pakankamai šilta, kur galėčiau palikti jį vieną kelioms minutėms, kol grįšiu į gyvenamąjį namą pasiimti Emelinos, kol įtikinsiu ją eiti su manim...

Garažo stoginė? Ne, netinka. Adelina kartais ten landžioja. Koplyčia. Taip. Ten ji niekad nė kojos nekelia.

Tekina kuduliuoju įvažiavimo keliuku, įpuolu pro šventoriaus vartelius, skubinuosi į koplyčią. Pačiame priekyje ant grindų guli mažytės gobeleno pagalvėlės, kad būtų patogiau priklaupti. Sukraunu iš jų guolį, guldau į jį kūdikį su visa drobine nešiokle.

Dabar – atgal į namus.

Aš jau per žingsnį nuo slenksčio, kai visa mano ateitis pažyra šipuliais. Siūbteli stiklo šukių debesis: ištyška vienas langas, paskui kitas, matau, kaip per biblioteką šliaužia gyva, grėsminga liepsna. Tuščias lango rėmas atveria vaizdą: skystos ugnies čiurkšlės laisto sienas, nuo kaitros vienas po kito sproginėja degalų kanistrai. Ir dar – viduje blaškosi *du* pavidalai.

Emelina!

Vėl pasileidžiu tekina. Svilėsių dvokas užspaudžia šnerves dar koridoriuje, nors akmeninės grindys ir sienos nė neįšilusios, čia net nėra kam degti. Tačiau prie bibliotekos durų sustoju lyg įkasta. Liepsnos lenktyniaudamos ropščiasi aukštyn užuolaidomis, knygų lentynos spirga kriokdamos, židinys virtęs paties pragaro žaizdru. O pačiame patalpos viduryje – dvynės. Vieną akimirką visame tame gaisro gaudesyje ir kaitroje aš stoviu suakmenėjusi. Apstulbusi. Mat Emelina, pasyvioji, romioji Evelina, šįsyk smūgiu atsako į kiekvieną smūgį, spyriu – į spyrį, grybšniu dantimis – į kiekvieną įkandimą. Iki šiol ji niekad nė nebandė priešintis seseriai, užtat dabar kaunasi iš paskutiniųjų. Už savo vaiką.

O aplink jas, joms virš galvų, plyksčioja akinančios šviesos papliūpos – vienas po kito sproginėja degalų kanistrai, patalpą laisto ugnies liūtis.

Prasižioju, norėdama sušukti Emelinai, kad kūdikis saugus, bet įkvepiu tik karščio gūsį ir užspringstu.

Aš šokinėju per liepsnas, lankstu apsuku laužus, išsisukinėju nuo ugnies, žyrančios ant manęs iš viršaus, rankomis žeriu ugnį tolyn nuo savęs, delnais bandau užplakti liepsnos liežuvėlius, dygstančius mano drabužiuose. Prisiartinusi prie seserų, jų jau nebematau, tik aklosiomis grabalioju dūmuose. Mano prisilietimas jas išgąsdina, jos akimoju atšoka viena nuo kitos. Sekundės dalį išvystu Emeliną: matau ją visiškai aiškiai, ir ji mato mane. Stveriu ją už rankos, tempiu per liepsnas, per ūžiančią ugnį, ir mes galiausiai sėkmingai pasiekiame duris. Bet vos ji susizgrimba, ką aš darau – veduosi ją tolyn nuo ugnies, ten, kur saugu, – ji kaipmat sustoja. Timpteliu jos ranką.

– Jam niekas negresia, – sukarkiu lūžtančiu balsu, bet žodžiai nuskamba gana aiškiai.

Kodėl ji nesupranta, ką sakau?

Pamėginu dar kartą:

– Kūdikis. Aš jį išgelbėjau.

Juk ji girdėjo, ką sakiau, kitaip negali būti, ar ne? Nežinia kodėl ji pasipriešina, jos pirštai išslysta iš mano delno. Kurgi ji? Matau vien tik juodumą.

Klupinėdama puolu pirmyn į liepsnas, įsirėžiu į ją, stipriai sugriebiu ir tempiu tolyn.

Bet ji spurda, nesiduoda išvedama, veržiasi atgal į pleškančią biblioteką.

Kodėl?

Ji susaistyta su seserimi.

Susaistyta nesutraukomais saitais.

Apakinta, liepsnojančiais plaučiais, neriu paskui ją į dūmų tumulą.

Aš sutraukysiu tuos saitus.

Užsimerkusi, kad nors truputį apsaugočiau nuo karščio akis, šoku į biblioteką, grabalioju ištiestomis į priekį rankomis. Kai pirštai užkliūva dūmuose už jos, įsikimbu ir nebepaleidžiu. Aš jos nebepaleisiu. Neleisiu jai žūti. Aš ją išgelbėsiu. Nors ji dras-

kosi ir veržiasi iš mano gniaužtų, jėga nutempiu ją prie durų, išvelku pro jas.

Durys ąžuolinės. Sunkios. Jos įsidegs ne taip greitai. Kiek išgalėdama pastumiu duris, jos užsitrenkia mums už nugarų, spragteli skląstis.

Bet ji vėl puola prie durų, pasiryžusi trūks plyš vėl jas atidaryti. Kažkas traukia ją grįžti į biblioteką – kažkas, stipresnis už gaisro liepsnas.

Spynoje stirkso raktas – niekieno neliestas nuo pat Hesteros laikų. Jis įkaitęs. Kai pasuku jį, nusvilina man delną. Tą naktį aš jau nebejaučiu jokio skausmo, bet raktas degina delną, užuodžiu anglėjančios odos tvaiką. Emelina ištiesia ranką prie rakto – tuojau jį pasuks ir atrakins duris. Karštas metalas nudegina, ji krūpteli nuo netikėto skausmo, ir aš, pasinaudojusi proga, nusitempiu ją į šalį.

Mano smegenis užtvindo siaubingas riksmas. Ar tai žmogaus balsas? O gal tik paties gaisro ūžesys? Netgi nesuprantu, ar jis sklinda iš bibliotekos, ar rėkia kažkas išorėje, galbūt visai šalia. Iš pradžių – šiurkštus, gomurinis, riksmas vis stiprėja, vis laibėja, kol virsta šaižiu, rėžiančiu spiegimu, o paskui, kai jau neabejoju, kad bet kas turėjo pritrūkti kvapo, jis vis tiek tęsiasi – neįtikėtinai ilga, neįtikėtinai tyli aimana, beribis garsas, užliejantis pasaulį, užtvindantis, įsiurbiantis.

Pagaliau riksmas nutyla, tik gaisro ugnis riaumoja kaip riaumojusi.

Laukas. Lietus. Žolė įmirkusi. Mes susmunkame ant žemės, raičiojamės, kad pradrėktų rūkstantys drabužiai ir plaukai, vėsi drėgmė gaivina susvilusią odą. Tysome aukštielninkos, visu kūnu prisiplojusios prie žemės. Plačiai prasižioju, siurbiu į save lietų. Lašai tyška man ant veido, vėsina akis, netrukus grįžta ir regėjimas. Dar niekada nesu mačiusi šitokio dangaus: sodrios indigo spalvos su greitai skriejančiais skalūno pilkumo debesimis ir sidabru lyg peilio ašmenys blyksinčiomis lietaus čiurkšlėmis; lietus srūva iš dangaus žemyn, o į dangų iš namo vis siūbteli tumulas dūmų, ryškiai oranžinių žiežirbų spiečius –

tikras ugnies fontanas. Žaibo tvyksnis perskelia dangų pusiau, paskui – dar ir dar kartą.

Kūdikis. Privalau pasakyti Emelinai apie kūdikį. Ji apsidžiaugs sužinojusi, kad išgelbėjau jos mažylį. Ir tada viskas bus gerai.

Atsisuku į ją, prasižioju, jau tuojau pasakysiu... Jos veidas...

Vargšas dailus jos veidas – juodai raudona dėmė, vien dūmai, kraujas, ugnis.

Ir akys, vis dar žalios subjaurotame veide, – neregінčios, nieko nesuvokiančios.

Žiūriu į tą veidą – ir nebeįžvelgiu jame tos, kurią taip mylėjau.

– Emelina? – kuždu kliūvančiu liežuviu. – Emelina!

Ji neatsako.

Man apmiršta širdis. Ką aš padariau? Nejaugi?.. Ar gali būti, kad...

Nenoriu sužinoti. Neištversiu.

Neištversiu, jei nesužinosiu.

– Adelina? – pati neatpažįstu savo balso.

Tačiau ji – toji kažkas, toji nežinia kas, toji viena arba kita, galbūt ta, o gal ir ne ta, mano brangiausioji, ana siaubūnė, aš nežinau, kas ji, – ji neatsiliepia.

Mūsų link jau skuba žmonės. Atbėga įvažiavimo keliuku, naktį raižo išgąstingi balsai.

Pasikeliu ir pritūpusi skutu šalin. Nepakeldama galvos. Slapstydamasi. Žmonės pamato mergaitę žolėje – kai įsitikinu, kad tikrai surado, palieku ją jiems. Netrukus aš jau koplyčioje, pasikabinu krepšį ant peties, prispaudžiu kūdikį su visa nešiokle prie šono ir leidžiuosi į kelią.

Miške taip tyku. Tanki medžių laja slopina lietų, lašai švelniai tyška į miško paklotę. Kūdikis trumpai suvirksta, paskui vėl užsnūsta. Kojos pačios neša mane prie mažytės trobelės, prisiglaudusios pagiryje kitoje miško pusėje. Žinau tą lūšnelę. Ne kartą buvau atklydusi prie jos dar anais laikais, kai buvau namų šmėkla. Trobelėje viena pati gyvena moteris.

Dažnai užsižiūrėdavau į ją, mezgančią ar gaminančią valgį, ir visuomet ji atrodydavo tokia miela; kai į rankas pakliūdavo knyga, kurioje veikdavo kokia nors geroji senelė ar krikštamotė – pasakų fėja, jas paprastai apdovanodavau šitos moteriškės veidu.

Štai dabar ir nešu kūdikį pas ją. Dirsteliu pro langą, kaip jau esu daugybę kartų dirsčiojusi, matau ją sėdinčią įprastoje vietoje, prie židinio, mezgančią. Ji rami, susimąsčiusi. Ne, ne mezga – ardo mezginį. Sėdi ir traukia siūlą, ardydama kilputes, o virbalai guli ant stalo greta. Trobos verandoje sausa – pati ta kertelė kūdikiui. Paguldau jį ten su visu krepšiu ir neriu už medžio palaukti.

Ji praveria duris. Paima krepšį su kūdikiu. Vos išvydusi jos veido išraišką, išsyk suprantu: mažyliui su ja bus saugu. Ji pakelia galvą, apsidairo. Žiūri kaip tik ton pusėn, kur tūnau aš. Bene bus ką nors pastebėjusi? Galbūt aš sušnarinau lapus, galbūt išsidaviau esanti visai čia pat? Staiga man pašoka noras išlįsti iš slėptuvės. Juk ji mane tikrai priglaustų, argi ne taip? Gal net susidraugautume. Bet dar akimirką dvejoju, ir čia vėjas pakeičia kryptį. Gaisro dūmus ji užuodžia tą pat akimirką kaip ir aš. Nusisuka, pakelia galvą į dangų ir aikteli išvydusi dūmų tumulus, urduliuojančius virš Angelfildų dvaro. Stovi suglumusi, sutrikimas aiškiai matyti veide. Ji kilsteli kūdikį, prikiša nosį prie pat jo, pauosto. Krepšys, aišku, trenkia degėsiais – prašvinko nuo mano drabužių. Dar sykį pažvelgusi į dūmus ji ryžtingai pasuka atgal į trobą ir uždaro paskui save duris.

Lieku vienui viena.

Be vardo.

Be namų.

Be šeimos.

Aš – niekas.

Nebeturiu kur eiti.

Nėra nė vieno man artimo žmogaus.

Stebeiliju į savo nudegintą delną, bet nejaučiu skausmo.

Kas aš? Kokios rūšies padaras? Ar aš išvis gyva?

Galiu traukti kur akys veda, bet pėdinu atgal į Angelfildą. Dvaras – vieninteliai namai, kuriuos pažįstu.

Išnyru iš tankmės, kėblinu artyn. Jau atvažiavęs ugniagesių automobilis. Kaimiečiai su kibirais, atsitraukę atokiau, apkvaitę, pajuodusiais nuo suodžių veidais, stebi, kaip su liepsnomis grumiasi profesionalai. Moterys lyg pakerėtos žiūri į dūmus, gožiančius juodą dangų. Greitosios pagalbos automobilis. Daktaras Modslis, parklupęs prie kūno, tysančio žolėje.

Manęs nemato niekas.

Stoviu viso sambrūzdžio pašalėje, nematoma. Galbūt ir iš tikrųjų aš – niekas. Galbūt niekas manęs nemato ir negali matyti. Galbūt aš žuvau liepsnose, tik šito dar nesuvokiu. Galbūt galų gale tapau tuo, kuo visąlaik ir buvau – šmėkla.

Bet čia viena moterų pažvelgia mano pusėn.

– Žiūrėkite! – sušunka. – Ji čia!

Visi kaipmat atsigręžia. Sužiūra. Kažkuri iš moterų bėga perspėti vyrų. Dabar jau ir šie atsisuka nuo šėlstančio gaisro, žiūri į mane.

– Ačiū Dievui! – kvėpteli kažkas.

Prasižioju, norėdama pasakyti... nežinau ką. Nieko ir nepasakau. Tiesiog stoviu ir krutinu lūpas, bet balso nesigirdi, neištariu nė žodžio.

– Verčiau nebandyk kalbėti, – daktaras Modslis jau stovi šalia manęs.

Mano žvilgsnį prikausčiusi mergaitė, gulinti žolėje.

– Ji išgyvens, – taria gydytojas.

Pažvelgiu į gyvenamąjį namą.

Liepsnos. Mano knygos. Man regis, neištversiu. Prisimenu lapą iš „Džeinės Eir“ – žodžių gniužulėlį, kurį pavyko išgelbėti iš liepsnos nasrų. Jis taip ir liko krepšyje, drauge su kūdikiu.

Apsipilu ašaromis.

– Ji ištikta šoko, – sako gydytojas kažkuriai iš moterų. – Pasirūpinkite, kad ji sušiltų, pabūkite su ja, kol įkelsime jos seserį į greitosios pagalbos automobilį.

Moteris prišoka prie manęs kudakuodama iš rūpesčio. Nusivelka paltą, apsiaučia juo mane, labai švelniai, lyg rengdama kūdikį, ir kužda:

– Tik nesijaudink, viskas bus gerai, tu sveika, tavo sesuo pasveiks, ak, vargšele, vargšele.

Jie kelia pasliką mergaitę nuo žolės, guldo į greitosios pagalbos automobilį. Paskui padeda įlipti ir man. Sodina priešais ją. Veža į ligoninę.

Ji dėbso kažin kur į erdvę. Akys išplėstos, tuščios. Tik kartą dirsteliu į ją, paskui nusuku žvilgsnį. Greitosios sanitaras pasilenkia prie jos, įsitikina, kad ji kvėpuoja, tada atsigręžia į mane.

– O kas nutiko rankai, ką?

Laikau sugniaužusi dešinę plaštaką kairiąja – skausmas sąmonės nepasiekia, bet kūnas pats išduoda paslaptį.

Jis ima mane už rankos, atgniaužia pirštus. Atsiveria gilus įdagas delne. Raktas.

– Užgis, – guodžia mane sanitaras. – Nesibaimink. O dabar pasakyk: tu Adelina ar Emelina?

Jis mosteli į tą antrąją.

– Ar tai Emelina?

Neįstengiu atsakyti, nejaučiu pati savęs, negaliu pajudėti.

– Nieko baisaus, – sako jis. – Viskam savas metas.

Jis numoja ranka susitaikęs, kad pastangos priversti mane jį suprasti, kol kas beviltiškos. Murma – dabar jau pats sau po nosimi:

– Vis dėlto tave juk reikia kažkaip vadinti. Adelina, Emelina; Emelina, Adelina. Gal ta, gal kita, žinok, kad gudrus. Niekis, ilgainiui viską išsiaiškinsime.

Ligoninė. Greitosios pagalbos automobilio durelės atsidaro. Triukšmas, sambrūzdis. Balsai, paskubomis beriami žodžiai. Neštuvai, keliami ant ratukų, nuvežami, labai greitai. Invalido vežimėlis. Delnas ant mano peties.

– Sėskis, mieloji.

Vežimėlis pajuda. Balsas ataidi man iš užnugario.

– Tik nesijaudink, vaike. Mes pasirūpinsime tavimi ir tavo seserimi. Dabar tu saugi, Adelina.

Panelė Vinter užmigo.

Mačiau, kokios glebnios jos praviros lūpos, mačiau neklusnių plaukų kuokštą, atkakliai nenorintį tvarkingai prigulti prie smilkinio; miegodama ji atrodė ir labai labai sena, ir labai labai jauna. Su kiekvienu įkvėpimu ir iškvėpimu antklodė, dengianti liesus pečius, vos vos pasikeldavo ir nusileisdavo, o nusileisdama krašto spurgais brūkštelėdavo per veidą. Neatrodė, kad pati tai jaučia, bet aš vis tiek pasilenkiau ir šiek tiek atitraukiau antklodę, nubraukiau nuo kaktos ir išsipešusią nublukusių plaukų garbaną.

Ji net nekrustelėjo. Kažin, ar tikrai miega, pagalvojau, ar jos sąmonė jau galutinai užgesusi?

Net negaliu pasakyti, kiek laiko po to dar budėjau prie jos. Ant sienos kabojo laikrodis, bet rodyklių judėjimas buvo visai beprasmis, lyg žemėlapio braižymas vandens paviršiuje. Mane skalavo viena po kitos atplūstančios laiko bangos, o aš sėdėjau užsimerkusi, nors ir nemiegodama, budri lyg motina, klausanti savo vaiko alsavimo.

Iš tikrųjų pati dorai nesuprantu, kas atsitiko paskui. Ar gali būti, kad pervargusią mane apniko haliucinacijos? O gal užsnūdau ir man tai prisisapnavo? Ar vis dėlto panelė Vinter vėl prašneko – dar kartą, paskutinį?

Aš perduosiu žinią tavo seseriai.

Krūptelėjusi praplėšiau akis, bet ji gulėjo užsimerkusi. Atrodė, vis dar miega, taip pat giliai.

Kai vilkas prislinko, aš jo nepastebėjau. Neišgirdau jo tykinant. Patyriau tik štai ką: artėjant ryto brėkšmai, susizgribau, kad girdžiu tylą, ir tik tuomet suvokiau, jog vienintelis kvėpavimas, dar girdimas kambaryje, – mano pačios.

PRADŽIOS

SNIEGAS

Panelė Vinter mirė, o snigti nesiliovė.

Atėjusi Džudita parimo greta manęs prie lango, ir mudvi valandėlę drauge stebėjome vaiduoklišką naktinio dangaus švytėjimą. Paskui, kai baltumos spalva ėmė keistis, bylodama apie auštantį rytą, ji įtikino mane eiti gulti.

Pabudau vakarėjant.

Sniegas, jau anksčiau nutildęs telefoną, dabar siekė palanges, pusnys ropštėsi aukštyn palei duris. Sniegas atkirto mus nuo viso likusio pasaulio patikimai lyg kalėjimo grotos. Panelė Vinter suskubo išsprūsti, taip pat ir toji moteris, kurią Džudita vadino Emelina, o aš vengiau pavadinti kokiu nors vardu. Tačiau mes, likusieji: Džudita, Morisas ir aš – atsidūrėme spąstuose.

Katinas nerimo. Jį erzino sniegas: gyvūnui nepatiko šitokie jį supančios visatos pokyčiai. Jis pritūpdavo tai ant vienos palangės, tai ant kitos, ieškodamas prarastojo pasaulio, primygtiniu miaukimu skųsdamasis Džuditai, Morisui ir man, tarsi mes būtume galėję viską atkurti. Kita vertus, šeimininkės netektis katinui tebuvo dėmesio neverta smulkmena, – jei jis ir teikėsi tai pastebėti, ši permaina gyvūnui akivaizdžiai buvo nė motais.

Sniegas nustūmė mus į ištįsusio laiko pašalę, kur atsidūrę kiekvienas tvėrėme taip, kaip sugebėjome. Nesutrikdomoji Džudita išvirė daržovių sriubos, paskui išvalė visas virtuvės spinteles, o pristigusi darbų ėmėsi tvarkytis nagus, pasidarė kosmetinę veido kaukę. Morisas, nervindamasis uždaroje

namų erdvėje, netverdamas savame kailyje iš neturėjimo ką veikti, dėliojo kortomis begalinius pasiansus, bet paskui, kai arbatą teko gerti nebaltintą, nes nebebuvo pieno, Džudita sėdo palošti su juo ramso, kad nors truputį išsklaidytų susitvenkusį kartėlį.

O aš ištisas dvi dienas užsirašinėjau paskutines pastabas, bet kai šis darbas buvo baigtas, įsitikinau, kad ramiai paskaityti nepavyks. Netgi Šerlokas Holmsas, ir tas nesugebėjo prikaustyti mano dėmesio, kai už lango plytėjo sniego sukaustytas kraštovaizdis. Viena pati tūnodama kambaryje, gerą valandą tyrinėjau savo liūdesį, mėgindama įvardyti tai, kas, kaip man pasirodė, buvo jame nauja. Staiga supratau, kaip labai ilgiuosi panelės Vinter. Pasiilgusi žmonių draugijos, nusliūkinau ieškoti jos į virtuvę. Morisas mielai sėdo palošti su manim kortomis, nors aš mokėjau tik keletą vaikiškų lošimų. Paskui, kol džiūvo Džuditos nagų lakas, aš išviriau kakavos ir arbatos be pieno, o vėliau leidau Džuditai nudildyti bei nulakuoti ir mano nagus.

Šitaip mes visi trys ir dar katinas stūmėme dienas, įkalinti su savo mirusiosiomis, ir atrodė, kad senieji metai užsibuvo pas mus gerokai ilgiau, nei jiems derėjo.

Penktąją dieną galiausiai atsidaviau beribiam sielvartui.

Aš ploviau indus, Morisas šluostė, o Džudita, įsitaisiusi prie stalo, dėliojo pasiansą. Šitokia permaina visiems mums pasirodė smagi. Kai baigėme tvarkytis, palikau draugiją ir pasišalinau į svetainę. Langas čia išėjo į sodą pavėjinėje namo pusėje, tad sniego nebuvo supustyta taip giliai, kaip kitur. Atsidariau langą, išsiropščiau į baltumos tyrus ir nubridau sniegu. Visa širdgėla, kurios šitiek metų neprisileidau, atsitvėrusi knygomis ir knygų lentynomis, dabar grumėjo tiesiai man ant galvos. Klestelėjau ant suoliuko aukštos kukmedžių gyvatvorės užuovėjoje ir visa galva pasinėriau į sielvartą, beribį ir gilų lyg pats sniegas, ir tokį pat nelytėtą. Apraudojau panelę Vinter ir jos šmėklą, Adeliną ir Emeliną. Liejau ašaras dėl savo sesers, dėl savo motinos, dėl savo tėvo. O užvis labiausiai, užvis graudžiausiai verkiau dėl savęs pačios. Mano širdgėla buvo skausmas naujagimio, ką tik

atkirsto nuo savo antrosios pusės, skausmas vaiko, palinkusio prie senos skardinės dėžutės, ūmai suvokusio prieloškiančią kelių popiergalių prasmę, skausmas suaugusios moters, sėdinčios ir raudančios ant suoliuko šmėkliškoje sniego šviesoje ir tyloje.

Kai pagaliau atitokau, greta stovėjo daktaras Kliftonas. Jis apglėbė mano pečius.

– Žinau, – ištarė. – Aš žinau.

Jis, aišku, nežinojo, iš tikrųjų negalėjo žinoti. Bet pasakė kaip tik tai – ir mane jo žodžiai keistai paguodė. Supratau, ką jis turėjo omeny. Visi mes turime savų sielvartų, ir nors kiekvieno jų tikslios apybrėžos, svoris ir gylis gali būti labai skirtingi, vis dėlto širdgėlos spalva vienoda visų. „Žinau“, – sakė man daktaras, nes, kaip ir aš, buvo žmogus, taigi, bent tam tikra prasme, iš tikrųjų žinojo.

Jis nusivedė mane vidun, atgal į šilumą.

– Dievulėliau, – aiktelėjo Džudita. – Gal išvirti kakavos?

– Šlakelis brendžio irgi būtų ne prošal, – pridūrė daktaras.

Lėtai gurkšnojau kakavą. Netgi su pienu: šio mums atgabeno daktaras, kurį patį savo ruožtu atvežė fermeris su traktoriumi.

Džudita apkamšė mane šaliu, tada suskato skusti bulves pietums. Ji, Morisas ir daktaras tarpais persimesdavo vienu kitu žodžiu: ką valgysime vakarienei, galbūt pusnys jau slūgsta, kažin, kiek dar reikės laukti, kol sutaisys telefono liniją, – ir šitaip tardami pabiras frazes po truputį įsiūbavo lėtą ir nelengvą gyvybės kurstymo procesą, mat mirties stingulys buvo kaip reikiant sukaustęs mus visus.

Pamažu, neskubriai, frazių draiskanos ėmė lipdytis į sakinius, virsti pokalbiu.

Aš klausiausi jų balsų, o galiausiai įsijungiau ir pati.

SU GIMIMO DIENA

Grįžau namo.

Į knygyną.

– Panelė Vinter mirė, – pranešiau tėčiui.

– O tu? Kaip tu laikaisi? – paklausė jis.

– Aš – gyva.

Jis nusišypsojo.

– Papasakok man apie mamą, – paprašiau. – Kodėl ji tokia, kokia yra?

Jis ir papasakojo.

– Kai jūs gimėte, jos būklė buvo labai sunki. Jus išgabeno anksčiau, nei ji spėjo jus pamatyti. Tavo sesers ji ir išvis niekad nematė. Pati tik per plauką nenumirė. Kai galiausiai kiek sustiprėjo, jums jau buvo padaryta operacija, o tavo sesuo...

– Mano sesuo jau buvo mirusi.

– Taip. Ir niekas negalėjo pasakyti, ar išgyvensi tu. Aš taip ir blaškiausi nuo tavo lovelės prie jos lovos... jau maniau, kad prarasiu jus visas tris. Meldžiau visų Dievų, apie kuriuos tik buvau girdėjęs, kad jus išgelbėtų. Ir mano prašymas buvo išklausytas – bent iš dalies. Tu išgyvenai. Tavo motina taip niekad ir neatitoko.

Dabar man liko sužinoti vieną vienintelį dalyką.

– Kodėl niekad nepasakei man? Kad aš – iš dvynių?

Kai atsigręžė į mane, jo veidas atrodė sukritęs. Tėtis nurijo seilę ir prašneko slopiu, kimiu balsu:

– Tavo gimimo istorija labai liūdna. Tavo motinos nuomone, pernelyg sunki našta pakelti vaikui. Mielai būčiau vilkęs tą naštą už tave, Margareta, jei tik tai būtų įmanoma. Būčiau padaręs bet ką, kad tave apsaugočiau.

Sėdėjome ir tylėjome. Galvoje sukosi ir visi kiti klausimai, kuriuos būčiau galėjusi užduoti, bet dabar, kai pasitaikė proga, to nė nebereikėjo.

Siektelėjau tėčio rankos tą pat akimirką, kai jis ištiesė savąją prie mano rankos.

Per tris dienas dalyvavau trejose laidotuvėse.

Gedėtojų, panorusių atsisveikinti su panele Vinter, plūdo minios. Tauta sielojosi dėl savo mylimiausios pasakotojos netekties, tūkstančiai žmonių atvyko išreikšti paskutinės pagarbos. Aš neužtrukau – mat jau buvau atsisveikinusi anksčiau.

Antrosios laidotuvės buvo tykios. Vien tik Džudita, Morisas, gydytojas ir aš išlydėjome Anapilin moterį, kuri per gedulingas apeigas buvo vadinama Emelinos vardu. Paskui mes skubomis ištarėme po kelis atsisveikinimo žodžius ir negaišuodami išsiskirstėme.

Trečiosios laidotuvės buvo netgi dar vienišesnės. Banberio krematoriume aš buvau tas vienintelis žmogus, dalyvavęs apeigose, per kurias neišraiškingo veido dvasininkas į Dievo rankas atidavė taip ir neatpažinto asmens skeletą. Į Dievo rankas, tačiau rankos, vėliau paėmusios urną „Angelfildų šeimos vardu“, buvo mano.

Angelfilde tarp vėpūtinių jau kalėsi pirmosios snieguolės. Ar bent pirmieji jų daigai, prasiskverbę per įšalą ir iš po sniego apkloto kyščiojantys žalias, gaivias galvas.

Vos išsitiesiau, mano ausis pasiekė kažkoks garsas. Tai Aurelijus – jis ėjo prie šventoriaus vartelių. Su gėlių puokšte rankose, apsnigtais pečiais.

– Aurelijau! – Kodėl jis atrodo toks liūdnas? Toks pabalęs? – Tu pasikeitei, – pratariau.

– Visai nusivariau, vaikydamasis šmėklas. – Jo akys, visuomet tokios skaidrios, buvo sakytum dar labiau pašviesėjusios, lyg nuskalautos, visai tokio pat atspalvio kaip blyškiai melzganas sausio dangus; per jų skaidrumą galėjai pažvelgti į pačią gelmę, iki pat apviltos širdies. – Visą gyvenimą troškau surasti savo artimuosius. Troškau sužinoti, kas aš toks. Pastaruoju metu net buvo sužibusi viltis. Atrodė, galbūt pavyks atkurti bent šį tą, kas buvo... Bet dabar baiminuosi, kad pats būsiu suklydęs.

Mudu žingsniavome takučiu tarp kapų; susiradę suolelį, nubraukėme nuo jo sniegą ir susėdome nelaukdami, kol vėl apsnigs. Aurelijaus ranka nėrė į kišenę, iš ten ištraukė porą gabalėlių pyrago. Išvyniojęs jis nežiūrėdamas vieną atkišo man, į kitą suleido dantis pats.

– Ar tai man ir atvežei? – paklausė žvelgdamas į urną. – Ar čia – likusioji mano istorijos dalis?

Padaviau urną jam.

– Tokia lengva... lengvutėlė lyg oras. Ir vis dėlto...

Plačiai atmetęs ranką, prispaudė ją prie širdies, matyt, ieškojo mosto, tiksliai išreiškiančio, kaip jam širdyje sunku, bet, taip ir neradęs, tiesiog pastatė urną ant žemės ir atsikando dar vieną kąsnį.

Galų gale, nurijęs paskutinį trupinėlį, prašneko:

– Jeigu ji buvo mano motina, kodėl aš nebuvau drauge su ja? Kodėl nesudegiau čia kartu su ja? Kodėl jai prireikė nunešti mane pas ponią Lav, o paskui grįžti čionai, į degantį namą? Kodėl? Nieko nesuprantu, visa tai atrodo kažkaip beprasmiška.

Jis pakilo ir nužingsniavo centriniu taku, paskui pasuko į siaurų takučių tarp kapų tvorelių labirintą; aš sekiau iš paskos. Aurelijus sustojo prie to paties kapo, kurį jau buvau mačiusi, padėjo gėles. Antkapis buvo visai paprastas.

Džoana Merė Lav

Niekad tavęs neužmiršiu

Vargšas Aurelijus. Buvo toks mirtinai pavargęs. Regis, beveik nė nepastebėjo, kai įsikibau jam į parankę. Bet paskui atsisuko ir pažvelgė tiesiai man į akis.

– Tikriausiai geriau išvis apsieiti be savos istorijos, nei užsikrauti tokią, kuri be paliovos keičiasi. Visą gyvenimą vaikiausi šmėklas, norėdamas sužinoti savo istoriją, ir galiausiai likau tuščiomis rankomis, taip nieko ir nesučiupęs. Troškau išsiaiškinti savo kilmę, nors visąlaik turėjau ponią Lav. Supranti, ji mane mylėjo.

– Tuo aš niekad ir neabejojau. – Ji išties buvo jam gera motina. Geresnė, nei galėjo būti bet kuri iš dvynių. – Galbūt kartais verčiau nežinoti, – pratariau.

Jis pakėlė akis nuo antkapio į balzganą dangų.

– *Tu* taip manai?

– Ne.

– Tai kodėl taip sakai?

Ištraukiau ranką jam iš parankės, subrukau šaltus pirštus sau po pažastimis.

– Šitaip pasakytų mano motina. Ji mano, kad besvorė istorija – geriau nei tokia, kuri yra per sunki.

– Tataigi. Manoji – sunki.

Nieko neatsakiau, o kai tyla pernelyg užsitęsė, ėmiau ir papasakojau jam istoriją, – bet ne jo, o savąją.

– Aš turėjau seserį, – pradėjau. – Dvynę.

Aurelijus atsisuko į mane. Tvirti, platūs jo pečiai gožė dangų, jis labai rimtai klausėsi mano liejamo pasakojimo.

– Mudvi buvome sujungtos. Štai čia, – brūkštelėjau delnu sau per kairįjį šoną. – Ji negalėjo gyventi be manęs. Jai reikėjo mano širdies, kad varinėtų jos kraują. Tačiau aš negalėjau gyventi su ja. Ji sekino mano jėgas. Gydytojai atskyrė mus, ir ji mirė.

Mano antroji ranka atslinko prie pirmosios ir spustelėjo randą, skaudžiai.

– Motina man niekad apie tai nepasakojo. Manė, bus geriau, jei nežinosiu.

– Besvorė istorija.

– Taip.

– Ir vis dėlto tu žinai.

Dar smarkiau spustelėjau randą.

– Sužinojau atsitiktinai.

– Užjaučiu, – ištarė jis.

Pajutau, kaip jis suima mano rankas – suspaudė jas abi viename stambiame kumštyje. Paskui laisvąja ranka prisitraukė mane artyn. Per drabužių sluoksnius jutau jo pilvo minkštumą, o paskui mano ausį pasiekė kažkoks garsas, tarytum šnarėjimas. Jo širdies plakimas, dingtelėjo man. Plazdanti žmogaus širdis. Prigludusi visai prie manęs. Tai štai koks tai jausmas. Įsiklausiau.

Mudu atšlijome vienas nuo kito.

– Ir kaip? Ar žinoti – geriau? – paklausė Aurelijus.

– Negaliu pasakyti. Bet kartą sužinojęs, nebegali padaryti taip, kad nebežinotum.

– Taigi tu žinai mano istoriją.

– Taip.

– Tikrąją mano istoriją.

– Taip.

Jei jis ir sudvejojo, tai vos akimirksnį. Giliai įkvėpė, atrodė, lyg dar padidėjo.

– Tuomet imk ir papasakok, – tarė.

Aš ir papasakojau. Kol kalbėjau, mudu žingsniavome, o kai užbaigiau, sustojome kaip tik ten, kur iš po balto sniego apkloto galvas kyščiojo snieguolės.

Nepaleisdamas iš rankų urnos, Aurelijus sudvejojo.

– Nuojauta man kužda, kad taisyklės tam prieštarautų.

Man ir pačiai taip atrodė.

– O ką kita galėtume padaryti?

– Šiuo atveju taisyklės tikriausiai negalioja, ar ne?

– Jei pasielgtume kitaip, tai nebūtų teisinga.

– Tuomet eime.

Tuo pačiu peiliu, kuriuo Aurelijus raikė pyragą, mudu išurbinome įšalusioje žemėje duobutę virš karsto moters, kurią pažinojau Emelinos vardu. Aurelijus subėrė pelenus, juos mudu vėl užžėrėme grumstais. Aurelijus visu savo svoriu užtrypė sujudintą žemę, galutinai pėdsakus paslėpėme, pertvarkę kapą dengusias gėles.

– Kol sniegas nutirps, nieko nebebus matyti, – tarė Aurelijus. Ir nusibraukė sniegą nuo kelnių.

– Aurelijau, aš dar nebaigiau tau pasakoti tavo istorijos.

Nusivedžiau jį į kitą šventoriaus pusę.

– Apie savo motiną tu jau žinai. Bet turėjai ir tėvą. – Parodžiau jam Ambrozo antkapį. – Tas popierėlis, kurį man rodei... raidės „A“ ir „s“. Tai buvo *jo* vardas. Krepšys – irgi jo. Į tą krepšį buvo dedamas medžioklės laimikis, paukščiai. O tai paaiškina, kaip jame užsiliko plunksna.

Nutilau. Pernelyg daug visko Aurelijui reikėjo kaip nors sugromuliuoti. Kai jis, ilgokai patylėjęs, linktelėjo, pridūriau:

– Jis buvo geras žmogus. O tu – labai į jį panašus.

Aurelijus žiūrėjo išsproginęs akis. Apkvaitęs. Nauja žinia – nauja netektis.

– Jis miręs. Aišku.

– Ir tai dar ne viskas, – tyliai kalbėjau toliau. Jis lėtai pasuko galvą ir žvilgsniu įsisiurbė man į akis; jo akyse įžvelgiau baimę, kad jau nebus galo praradimų virtinei.

Paėmiau jį už rankos. Ir nusišypsojau.

– Jau kai tu buvai gimęs, Ambrozas sukūrė šeimą. Jis susilaukė dar vieno vaiko.

Aurelijui prireikė geros akimirkos suvokti, ką tai reiškia, o kai pagaliau suvokė, jaudulys nukrėtė visą jo kūną.

– Nori pasakyti... aš turiu... Ir ji... jis... ji...

– Taip! Tu turi seserį!

Jo veidą nušvietė plati šypsena.

Kalbėjau toliau:

– O ji pati turi vaikų. Berniuką ir mergytę.

– Dukterėčia! Ir sūnėnas!

Rieškučiomis suspaudžiau jo rankas, kad nustotų drebėti.

– Tai tavo artimieji, Aurelijau. Tu turi šeimą. Ir netgi jau pažįsti juos. Jie tavęs laukia.

Vos spėjau kuduliuoti jam iš paskos, taip spėriai jis išdrožė pro dengtą šventoriaus įėjimą ir nusieksniavo keliuku baltųjų vartų link. Aurelijus netgi nė karto neatsigręžė. Stabtelėjome tiktai pasiekę sarginę, – bet pirma sustojau aš, ne jis.

– Aurelijau! Kad kiek, būčiau ir pamiršusi atiduoti tau štai ką.

Jis paėmė iš manęs baltą voką, atplėšė. Džiaugsmas trukdė sutelkti dėmesį. Aurelijus išėmė atviruką, pažvelgė į mane.

– Ką? Negali būti!

– Dar ir kaip gali.

– Šiandien?

– Šiandien!

Tą akimirksnį man kažin kas užėjo. Šį tą iškrėčiau – taip nesu pasielgusi nė karto per visą gyvenimą, net nemaniau, kad sugebėčiau. Tiesiog prasižiojau ir užrikau iš visų plaučių:

– SU GIMIMO DIENA!

Tikriausiai man buvo mažumėlę pasimaišę galvoje. Šiaip ar taip, tuojau ir sutrikau. Bet Aurelijui tai buvo nė motais. Jis stovėjo nekrustelėdamas, rankas išskėtęs į šalis, veidą užmerktomis akimis akišęs dangui. Ir visa pasaulio laimė leidosi ant jo drauge su sniegu.

Karenos sodą dengianti sniego paklotė buvo pripėduota – aiškūs gaudynių pėdsakai: mažos pėdukės ir dar mažesnės, plačiais lankstais sekančios vienos paskui kitas. Pačių vaikų nebuvo matyti, bet priartėję išgirdome jų balsus, sklindančius iš kukmedžio ertmės.

– Pažaiskime Snieguolę.

– Tai mergaitiškas žaidimas.

– O ką tu nori žaisti?

– Pažaiskime raketas.

– Nenoriu būti raketa. Pažaiskime laivus.

– Laivai buvome vakar.

Išgirdę, kad spragtelėjo vartelių užšovas, vaikai sužiuro iš medžio gelmės; dabar, kai abiejų plaukus dengė gobtuvai, beveik nebegalėjai atskirti brolio nuo sesers.

– Juk tai mūsų pyragius!

Iš trobos išėjo Karena ir per pievelę pasuko prie mūsų.

– Norite, pasakysiu, kas jis toks? – kreipėsi ji į vaikus, droviai šypsodamasi Aurelijui. – Jis – jūsų dėdė.

Aurelijus dirsčiojo tai į Kareną, tai į vaikus, tai – vėl į Kareną; jo akys, matyt, buvo ne tiek plačios, kad aprėptų viską, ką jis troško aprėpti. Žodžių jis pristigo, bet kai Karena nedrąsiai padavė ranką, paėmė ją į savo delną.

– Na, tai trupučiuką... – galiausiai prasižiojo Aurelijus.

– Taip, iš tikrųjų, – sutiko Karena. – Bet apsiprasime, tiesa?

Aurelijus sulinksėjo.

Vaikai smalsiai spoksojo į sceną, kurioje dalyvavo suaugusieji.

– Ką žaidžiate? – paklausė jų Karena, norėdama nukreipti dėmesį kitur.

– Nežinome, – atsakė mergaitė.

– Negalime apsispręsti, – paantrino brolis.

– Gal žinai kokių nors istorijų? – paklausė Ema Aurelijaus.

– Tik vieną, – atsakė jis.

– Tik vieną? – mergaitė atrodė priblokšta. – Gal ji apie varles?

– Ne.

– Tai gal apie dinozaurus?

– Ne.

– O slaptų koridorių joje yra?

– Ne.

Vaikai susižvalgė. Aišku: ne kažin kokia istorija.

– O mes žinome krūvas visokiausių istorijų, – pareiškė Tomas.

– Krūvas, – svajingai patvirtino sesuo. – Apie princeses, varles, užkerėtas pilis, krikštamotes fėjas...

– Apie vikšrus, apie triušius, apie dramblius...

– Apie visokiausius gyvūnus.

– Visokiausius.

Abu nutilo, pasinėrę į bendrus daugybės skirtingų pasaulių įspūdžius.

Aurelijus stebeilijo į juos lyg į kokį stebuklą.

Netrukus vaikai vėl grįžo į realųjį pasaulį.

– Mes žinome milijoną visokiausių istorijų, – pareiškė berniukas.

– O gal nori, kad aš kurią nors tau papasakočiau? – pasisiūlė mergaitė.

Ko gero, vienai dienai Aurelijus jau į valias prisiklausė istorijų, pagalvojau. Bet jis linktelėjo.

Mergaitė paėmė įsivaizduojamą daiktą, pasidėjo ant dešiniosios rankos delno. Kairiąja pavaizdavo atsiverčianti knygą. Apžvelgė auditoriją, norėdama įsitikinti, kad visi dėmesingai klausosi. Tada jos akys vėl nukrypo į įsivaizduojamą knygą rankoje, ir ji pradėjo pasakojimą:

– Kartą gyveno...

Karena, Tomas ir Aurelijus: trys poros akių, įsmeigtos į Emą, pasakojančią istoriją. Jie tikrai puikiai sutars, būdami kartu.

Niekieno nepastebėta vogčia ištykinau pro vartelius ir tylomis patraukiau gatve tolyn.

TRYLIKTOJI PASAKA

Vis dėlto neketinu išleisti Vidos Vinter biografijos. Galbūt pasaulis ir netveria knietuliu viską sužinoti, bet tai ne mano istorija, kad galėčiau ją imti ir iškloti viešai. Adelina ir Emelina, gaisras ir vaiduoklis – istorijos apie visa tai dabar priklauso Aurelijui. Jo yra ir kapai koplyčios šventoriuje, turi jis ir gimimo dieną, kurią gali švęsti kaip širdis geidžia. Visa tiesa – ir taip jau sunki našta, prislėgusi jo pečius, neverta dar labiau jos sunkinti nuo smalsių praeivių žvilgsnių. O jeigu juos paliks ramybėje, Aurelijus ir Karena galės atsiversti tuščią knygos lapą ir pradėti iš pradžių.

Tačiau laikas eina. Kada nors Aurelijaus nebebus, sulauksime ir tokios dienos, kai šį pasaulį apleis Karena. O vaikai, Tomas ir Ema, jau dabar nutolę nuo mano čia papasakotų įvykių kur kas labiau nei jų dėdė. Motinos padedami, jie jau pradėję lipdyti savas istorijas: aiškias, tvirtas ir teisingas. Ateis tokie laikai, kai Izabelė ir Čarlis, Adelina ir Emelina, Misus ir Džonas Daigas, ir mergaitė be vardo jau bus nugrimzdę į tokią gilią praeitį, kad seni jų kaulai nebeteks galios kam nors sukelti baimę ar sielvartą. Jų gyvenimai jau bus tik paprasčiausia senų laikų istorija, nieko nebegalinti įskaudinti. O kai tokie laikai ateis – tada aš ir pati būsiu jau visai sena, – atiduosiu šį dokumentą Tomui ir Emai. Tegul jie perskaito, o jeigu panorės – tegul ir išleidžia.

Vis dėlto viliuosi, kad kada nors knyga išvys dienos šviesą. Mat lig tol mergaitės – vaiduoklio dvasia nesiliaus manęs persekiojusi. Ji klaidžios mano mintyse, lankysis sapnuose, mano

prisiminimai taps jos žaidimų aikštele. Gal ir ne kažin kas šitoks pomirtinis jos gyvenimas, bet tai – ne užmarštis. Ir šito turėtų pakakti iki tos dienos, kai Tomas ir Ema išspausdins rankraštį, o jau tada jos gyvenimas po mirties bus visavertiškesnis, nei buvo jai esant gyvai.

Taigi mergaitės vaiduoklio istorija nebus išspausdinta dar daugelį metų – jei tik išvis kada nors bus išspausdinta. Tačiau tai nereiškia, jog aš neturiu ko tuojau pat pasiūlyti pasauliui, kad nors šiek tiek apmalšinčiau jo smalsumą ir norą ką nors sužinoti apie Vidą Vinter. Mat turiu ir dar šį tą. Po paskutiniojo susitikimo su ponu Lomaksu, kai jau pakilau eiti, jis mane sulaikė.

– Dar vienas dalykėlis, – tarė ir iš rašomojo stalo stalčiaus ištraukė voką.

Tą voką turėjau su savimi ir tada, kai niekieno nepastebėta išsprūdau iš Karenos sodo ir nužingsniavau gatve valdos vartų link. Sklypas naujajam viešbučiui statyti jau buvo išlygintas; kad ir kiek bandžiau prisiminti senąjį dvaro pastatą, atmintyje iškildavo tik mano pačios darytos nuotraukos. Tik vėliau dingtelėjo, kad gyvenamasis namas visuomet atrodė pasuktas ne ta puse, kuria reikėtų. Kažkoks tarytum perkreiptas. Naujasis statinys bus daug geresnis. Sutiks svečią atsisukęs į jį tiesiai fasadu.

Išsukau iš žvyruoto keliuko ir per sniego užklotą pievelę patraukiau į senąjį elnių parką ir už jo plytintį mišką. Tamsias medžių šakas svarino sunki sniego našta; protarpiais, man einant pro šalį, purūs dribsniai minkštai šiūstelėdavo žemėn. Galų gale pasiekiau šlaito viršūnę, iš kur vėrėsi platus vaizdas. Iš čia galėjai apžvelgti viską. Koplyčia, ją supančios kapinės, vainikai su sniege tokiomis ryškiomis gėlėmis. Valdos vartai – kreidos baltumo dangaus mėlynės fone. Garažo stoginė – apnuoginta, išvaduota iš šabakštynų. Tiktai gyvenamojo namo nebelikę nė ženklo, jis sulygintas su žeme. Vyrai su geltonais šalmais ištrynė praeitį, paklojo vietoj jos tuščią, baltą lapą. Pasiekėme virsmo tašką. Sklypas, kuriame nebėra nieko, ką galėtum pava-

dinti griuvėsiais. Rytoj, galbūt net šiandien, darbininkai sugrįš čionai – ir pavers jį statybų aikštele. Praeitis sugriauta, atėjo metas statyti ateitį.

Išsitraukiau iš rankinės voką. Nesiskubinau. Laukiau, kol ateis tinkamas laikas. Kol atsidursiu tinkamoje vietoje.

Raidės, pakeverzotos ant voko, buvo keistai išsiklaipiusios. Plunksna brėžta nevienoda jėga: tarpais linija visai nublunka, beveik suvis išnyksta, tarpais – rėžia giliai, kone drėksdama popierių. Ir jokio takumo įspūdžio, raidės tarytum nesijungia į žodžius: galėjai pamanyti, kad kiekviena jų su didžiulėmis pastangomis rašyta atskirai, o kitai po valandėlės tekę susitelkti iš naujo, lyg jau visai kitam ir nelengvam darbui. Atrodė, lyg rašyta mažo vaiko arba labai seno žmogaus. Vokas buvo adresuotas panelei Margaretai Lea.

Atplėšiau jį. Ištraukiau popieriaus lapus. Ir prisėdau ant išvirtusio medžio kamieno, mat aš niekada neskaitau stovėdama.

Brangioji Margareta,

čia yra tai, apie ką jums pasakojau.

Bandžiau užbaigti tą kūrinėlį, bet įsitikinau, kad negaliu. Iš tiesų – net nelabai rimta, gal tai ir kažkas, o gal ir niekas. Darykite su juo ką tinkama.

Jeigu prireiktų pavadinimo, man į galvą ateina toks – „Pelenės duktė", bet aš jau gana gerai pažįstu skaitytojus, kad numanyčiau: nesvarbu, kaip jį vadinti pasirinkčiau pati, pasaulyje jis bus žinomas tik vienu pavadinimu – tuo, kurį sugalvojau ne aš.

Jokio vardo. Jokio parašo.

Užtat – popieriaus lakštai su užrašyta istorija.

Tai buvo Pelenės pasaka, bet tokia, kokios man niekada neteko skaityti. Lakoniška, aitri, tūžminga. Panelės Vinter sakiniai – stiklo nuoskilos, žaižaruojančios, švytinčios ir grėsmingai aštrios.

Įsivaizduokite, prasideda pasakojimas, *berniuką ir mergaitę; vienas jų turtingas, kitas – vargšas. Dažniausiai būna taip, kad*

tai mergaitė nesivarto aukso pataluos – šitaip yra ir šioje istorijoje, kurią jums pasakoju. Nereikėjo nė jokio pokylio. Visai pakako ir pasivaikščiojimo girioje, kad susikirstų jųdviejų takai. Kartą gyveno geroji krikštamotė fėja, bet kitais kartais nebūdavo jokių fėjų. Štai aš ir pasakoju apie vieną iš tų kitų kartų. Mūsų mergaitei moliūgas niekad nevirto karieta, ir ji po vidurnakčio pėsčia šliaužia namo, iškruvintu apatiniu sijonu, išniekinta. O rytą prie jos durų nepasirodys joks liokajus su kurmenos kurpaitėmis. Ji tai jau žino. Ji nekvaila. Užtat – nėščia.

Toliau istorija klostosi šitaip: Pelenė pagimdo kūdikį, mergytę, augina ją skurde ir nešvarumuos, o po keleto metų palieka sode prie tų namų, kur gyvena jos skriaudikas. Pasakojimas nutrūksta staiga.

Vidur tako sode, į kurį lig šiol nė kojos nebuvo įkėlusi, mergaitė, sušalusi ir gurgiančiu pilvu, ūmai susizgrimba likusi vienui viena. Jai už nugaros – sodo varteliai, vedantys į girią. Jie atviri. Ar už tų vartelių tebėra jos motina? O priešais – pašiūrė, vaiko akimis – tokia nedidelė trobelė. Būstas, pastogė, kurioje galima prisiglausti. Ką žinai, galbūt ten esama ir ko nors valgomo.

Kur link pasukti? Pro sodo vartelius? Ar į trobelę?

Pro vartelius? Ar į trobelę?

Mergaitė sudvejoja.

Ji abejoja...

Čia istorija baigiasi.

Kas tai – ankstyviausieji panelės Vinter prisiminimai? Ar tiesiog pramanyta istorija? Pasaka, sukurta vaiko vaizduotės užpildyti tai tuštumai, kurioje turėjo būti mama?

Tryliktoji pasaka. Paskutinioji, garsioji, nebaigta.

Skaičiau ją ir liūdėjau.

Galiausiai mintys nukrypo nuo panelės Vinter, grįžo prie manęs pačios. Kad ir netobulą, bet motiną aš visada turėjau. Nejaugi jau per vėlu bent pamėginti užmegzti kokį nors ryšį? Bet tai – jau visai kita istorija.

Įsidėjau voką atgal į rankinę, atsistojau, nusipurčiau kelnes apkibusius žievės trupinius ir patraukiau atgal į kelią

Mane pasamdė užrašyti panelės Vinter gyvenimo istorijos – ir šią užduotį aš atlikau. Tam, kad įvykdyčiau sutarties sąlygas, man iš tikrųjų daugiau nieko nė nereikia daryti. Vieną šio dokumento kopiją atiduosiu ponui Lomaksui, kuris padės ją į banko saugyklą ir tada pasirūpins, kad man būtų išmokėta solidi pinigų suma. Regis, jis net neįpareigotas patikrinti, ar neįteikiau jam šūsnies paprasčiausių baltų popieriaus lapų.

– Ji pasitikėjo jumis, – štai ką jis man pasakė.

Panašu, kad ir iš tikrųjų pasitikėjo. Sutartyje, – kurios aš nepasirašiau ir neskaičiau, netgi akyse nemačiau, – savo ketinimus ji išdėstė labai aiškiai. Norinti prieš mirtį papasakoti man istoriją – ir norinti, kad aš ją užrašyčiau. Ką nutarsiu daryti su rankraščiu paskui – jau mano reikalas. Atskleidžiau advokatui sumanymą palikti užrašus Tomui ir Emai, ir mudu sutarėme dar sykį susitikti ir derama forma surašyti šiuos mano ketinimus testamente – dėl viso pikto. Ir tai jau turėtų būti šios istorijos pabaiga.

Vis dėlto dar negaliu nurimti – kai kas liko neužbaigta iki galo. Net nenumanau, kas kada nors skaitys šį tekstą, nežinau, ar skaitytojų bus daug, bet, tegul jų būna vos saujelė, ir nesvarbu, kaip labai jie bus nutolę per laiką nuo šios akimirkos, vis dėlto jaučiuosi jiems įsipareigojusi. Nors jau papasakojau viską, ką verta pasakoti apie Adeliną ir Emeliną, ir mergaitę vaiduoklį, suprantu ir tai, kad kai kuriems skaitytojams šito gali nepakakti. Mat pati labai gerai žinau, kaip būna: užbaigi skaityti knygą, o paskui, po kokios dienos ar savaitės, žiūrėk, ir pradedi sukti galvą, kas galėjo nutikti žudikui, kam galiausiai atiteko deimantai, ar kilminga našlė kada nors susitaikė su dukterėčia. Tad įsivaizduoju skaitytoją, kuriam neišvengiamai parūps, kaip toliau susiklostė Džuditos ir Moriso likimai, ar kas nors toliau rūpinosi nuostabiuoju sodu, kas atsikraustė gyventi į panelės Vinter namus.

Taigi, jei jums visa tai įdomu, dabar pat ir atsakysiu į šiuos klausimus. Džudita ir Morisas liko gyventi tuose namuose. Pats namas nebuvo parduotas; panelė Vinter testamentu paskyrė

nemažą sumą valdos priežiūrai su pageidavimu įkurti ten literatūros muziejų. Žinoma, iš tikrųjų vertingas ten yra sodas („tikras deimančiukas, kokio niekas nesitikėjo rasti“, pasak vienos ankstyvųjų apžvalgų sodininkystės žurnale), bet panelė Vinter suvokė, kad jos – istorijų kūrėjos – šlovė minias trauks kur kas labiau nei sodininkės talentas. Taigi namuose numatyta įkurti ekspoziciją, kur bus įleidžiami lankytojai, bus atidaryta arbatinė ir knygynėlis. Turistiniai autobusai, gabenantys lankytojus į seserų Brontė muziejų, paskui galės užsukti ir į „Vidos Vinter slaptąjį sodą“. Džudita liks čia ūkvede, Morisas – vyriausiuoju sodininku. Pirmasis jų darbas, dar prieš įkuriant namuose muziejų, bus sutvarkyti Emelinos kambarius. Turistai į juos įleidžiami nebus, nes ten nėra į ką žiūrėti.

Ir dar – Hestera. Pasiruoškite nustebti – ar bent jau aš tikrai gerokai nustebau. Man parašė Emanuelis Dreikas. Tiesą sakant, jis buvo jau visai išgaravęs man iš galvos. Tačiau jis tęsė paieškas, lėtai ir metodiškai, ir galų gale, kad ir kaip neįtikėtina, ją surado. „Anas kontaktas Italijoje ir nuvedė mane klaidingu pėdsaku, – aiškino jis laiške. – Tuo tarpu jūsų guvernantė pasuko visai į priešingą pusę – išvyko į Ameriką!“ Metus laiko Hestera dirbo akademiko neurologo sekretore asistente, o po metų – nagi, įspėkite, kas pas ją atvažiavo? Ogi daktaras Modslis! Jo žmona mirė (paprasčiausias gripas, nieko įtartina – patikrinau!), ir praėjus vos porai dienų po laidotuvių daktaras jau įlipo į laivą. Tai buvo tikra meilė. Dabar juodu abu jau mirę, bet drauge nugyveno ilgą ir laimingą gyvenimą. Susilaukė keturių vaikų, iš kurių vienas parašė man; nusiunčiau jam atminimui motinos dienoraščio originalą. Abejoju, ar jam pavyks iššifruoti daugiau nei vieną žodį iš dešimties; jeigu jis prašys ką nors paaiškinti, atskleisiu, kad jo motina pažinojo tėvą dar čia, Anglijoje, kai jis gyveno su pirmąja žmona, bet jeigu neklausinės, nieko ir nepasakosiu. Laiške Hesteros ir daktaro sūnus pridėjo ir bendrų tėvo bei motinos publikacijų sąrašą. Juodu dirbo mokslinį darbą, išspausdino kelias dešimtis itin palankiai įvertintų straipsnių (bet ničnieko apie dvynius, manau, jiems

užteko nuovokos suprasti, kada jau vertėtų sustoti). Straipsnius pasirašydavo abu: daktaras E. ir ponia H. Dž. Modsliai.

H. Dž? Pasirodo, Hestera turėjo ir antrą vardą: Džozefina.

Ką dar galbūt norėtumėte sužinoti? Ak taip: kas toliau rūpinosi katinu? Taigi, Šešėlis persikraustė gyventi pas mane, į knygyną. Katinas įsigudrino įsitaisyti ant lentynų, bet kur, kur tik aptinka kokį tarpelį tarp knygų, o jeigu ten jį užklumpa koks pirkėjas, Šešėlis į jo nuostabą atsako nesutrikdomos ramybės kupinu žvilgsniu. Kartkartėmis jis užšoka ir ant palangės, bet neilgam. Katiną pernelyg glumina gatvė, automobiliai, praeiviai, pastatai priešais. Kartą parodžiau jam tiesiausią kelią skersgatviu iki upės, bet Šešėlis jį paniekino ir nė nežiūri ton pusėn.

– O ko tu tikiesi? – sako tėtis. – Upė Jorkšyro katinui – buvusi nebuvusi. Jis dairosi pelkių.

Ko gero, tėtis sako tiesą. Kupinas lūkesčio Šešėlis drykteli ant palangės, pažvelgia laukan, bet tuojau pat nusisuka ir įsistebeilija į mane begalinio nusivylimo kupinomis akimis.

Manęs visiškai nežavi mintis, kad jį, ko gero, kamuoja namų ilgesys.

Kartą į knygyną užsuko daktaras Kliftonas – pasak jo paties, atvažiavęs į miestą ir prisiminęs, kad mano tėtis turįs čia knygyną, tad ir pamanęs, kad gal vertėtų užsukti ir – nors vilties labai maža – apsižiūrėti, ar kur lentynoje neguli vienas toks jį ypač dominantis aštuonioliktojo amžiaus medicininės literatūros tomelis. Ir atsitik tu man: tą knygą mes turėjome, o daktaras su tėčiu leidosi į draugišką pokalbį apie ją ir taip užsiplepėjo, kad tėtis net užmiršo laiku uždaryti knygyną. Norėdamas kaip nors atsilyginti už tai, kad šitaip mus užgaišino, daktaras pakvietė mus drauge pavalgyti. Vakaras praėjo labai smagiai, o kadangi daktaras dar vienai nakčiai turėjo likti mieste, tėtis pakvietė jį kitą dieną pavakarieniauti pas mus. Virtuvėje motina šnipštelėjo man, esą jis „nepaprastai malonus žmogus, Margareta, nepaprastai malonus“. Dar kitą vakarą jis jau turėjo išvažiuoti, tad popiet sumanėme pasivaikščioti paupiu, bet šįsyk – tik

mudu: tėčiui susikaupė visa krūva neatsakytų laiškų, ir jis buvo pernelyg užsiėmęs, taigi negalėjo prisidėti. Papasakojau daktarui Kliftonui Angelfildo vaiduoklio istoriją. Jis klausėsi labai įdėmiai, o kai užbaigiau, mudu kurį laiką lėtai žingsniavome tylėdami.

– Prisimenu, esu matęs tą brangenybių dėžutę, – galiausiai tarė jis. – Kaip galėjo nutikti, kad ji nesudegė per gaisrą?

Nustebusi sustojau lyg įbesta.

– Tiesą sakant, man ir į galvą neatėjo paklausti.

– Dabar jau niekad nebesužinosime, ar ne?

Jis paėmė mane už rankos, ir mudu nuėjome toliau.

Taigi, norėčiau grįžti prie ankstesnės temos: katino Šešėlio ir jo namų ilgesio. Kai daktaras Kliftonas apsilankė tėčio knygyne ir išvydo katino liūdesį, pasisiūlė gyvūną pasiimti ir apgyvendinti savo namuose. Šešėlis išties apsidžiaugtų, grąžintas į Jorkšyrą, tuo nėmaž neabejoju. Tačiau šis pasiūlymas, kad ir koks mielas būtų, įstūmė mane į keblią ir gana skausmingą padėtį. Bėda ta, kad nebežinau, kaip, išskirta su katinu, ištverčiau aš. Galvą guldau: jis su mano nebuvimu susitaikytų taip pat šaltakraujiškai, kaip ir su panelės Vinter dingimu – tam jis ir katinas. Užtat aš – žmogus, ir jau spėjau prie jo prisirišti, taigi, jei tik įmanoma, mielai pasilaikyčiau jį šalia savęs.

Rašydama laišką daktarui Kliftonui, keliais žodžiais užsiminiau ir apie tokias mintis. Jis ir pasiūlė išeitį: kodėl mudviem su Šešėliu nenuvažiavus pasisvečiuoti pas jį drauge, tarkime, per atostogas? Kviečiąs mus abu mėnesiui, pavasarį. O per mėnesį, rašo jis, daug kas gali atsitikti, tad jam baigiantis, ko gero, jau būsime sumąstę kokį nors variantą, kuris tenkintų mus visus. Niekaip nebegaliu nuvyti įkyriai lendančios minties, kad Šešėlis galų gale sulauks laimingos pabaigos.

Na štai, pagaliau viskas.

POST SCRIPTUM

Tiksliau – beveik viskas. Kartais, atrodo, jau iš tikrųjų pabaiga, o paskui ima ir paaiškėja – dar ne, dar ne visai.

Mane aplankė viešnia.

Šešėlis ją pastebėjo pirmas. Kažką niūniuodama sau po nosimi aš kroviausi daiktus atostogoms, lagaminas atdaras gulėjo ant lovos. Šešėlis tai įsiropšdavo į jį, tai vėl iššokdavo, brandindamas mintį jaukiai susirangyti guolyje iš mano kojinių bei megztinių, bet staiga sustingo, įsitempęs, budrus, ir įsmeigė žvilgsnį į duris man už nugaros.

Ji atėjo ne auksu žaižaruojančio angelo pavidalu ir ne kaip apsiaustu susisupusi mirties pamėklė. Atrodė visai taip pat, kaip ir aš: aukštoka, liesa, rudaplaukė moteris, į kurią net neatsigręžtum prasilenkęs gatvėje.

Visąlaik maniau, kad norėsiu apipilti ją šimtais, tūkstančiais klausimų, bet taip susijaudinau, kad nebevaliojau ištarti net jos vardo. Ji žengė artyn, apkabino mane ir prispaudė sau prie šono.

– Moira, – šiaip ne taip sukuždėjau, – o aš jau beveik pamaniau, kad tavęs nė būti nėra.

Tačiau ji buvo, kuo tikriausia. Skruostas, prigludęs prie mano skruosto, ranka, apglėbusi mano pečius, mano delnas ant jos juosmens. Mudvi glaudėmės randas prie rando, ir visi mano klausimai išblanko, kai pajutau jos kraujo tėkmę savo gyslose, jos širdies plakimą manosios ritmu. Tai buvo stebuklo akimirka, didi ir neapsakomai rami, ir dabar supratau, kad *prisimenu*

tą jausmą. Jis buvo giliai įstrigęs manyje, užspaustas, įkalintas, bet ji atėjo ir išleido jį laisvėn. Tas palaimingas uždaros grandinės pojūtis. Ta vienovė, kadaise buvusi tokia įprasta, o dabar, šiandien, kai pagaliau ją atgavau, svaiginančiai ypatinga.

Ji atėjo, ir mudvi buvome drauge.

Supratau, kad ji atėjo atsisveikinti. Kitąsyk susitiksime tik tada, kai aš nueisiu pas ją. Bet iki to kito susitikimo dar daug gražaus vandens turės nutekėti. Skubėti visai nereikia. Ji gali palaukti – galiu ir aš.

Kai šluosčiau ašaras jai nuo skruostų, veido oda pajutau jos pirštų prisilytėjimą, o paskui, su džiugesiu, mudviejų pirštai aptiko vieni kitus ir susinėrė. Jos kvėpsnis ant mano skruosto, jos veidas mano plaukuose, o aš nosimi įsirausiu į jos kaklo linkį, siurbiu į save saldų jos kvapą.

Kokia palaima.

Ir visai nebesvarbu, kad ji negali pasilikti su manim. Juk ji atėjo. Ji atėjo.

Pati dorai nežinau, kaip ar kada ji išėjo. Tiesiog vieną akimirką supratau, kad jos nebėra. Sėdėjau ant lovos, ir tiek, rami, laiminga. Jutau, kaip keistai srovena kraujas, vėl prisitaikydamas prie mano vienos gyslų, kaip persitvarko širdis, vėl plakanti man vienai. Palietusi randą, ji įplieskė jam gyvybę, bet dabar jis palengva vėso, kol galiausiai vėl ėmiau jausti jį tik tiek, kiek ir bet kurią kitą kūno dalį.

Ji atėjo ir vėl išėjo. Šiapus kapo duobės aš jos nebeišvysiu. Dabar galiu gyventi savo gyvenimą.

Šešėlis miegojo susirangęs lagamine. Ištiesiau ranką, paglosčiau jo kailiuką. Katinas pramerkė spindinčią žalią akį, nužvelgė mane ir vėl užsimerkė.

Setterfield, Diane
Se-133 Tryliktoji pasaka : romanas / Diane Setterfield ; iš anglų kalbos vertė Aurelija Jucytė. - Vilnius : Alma littera, 2008. - 472 p.

ISBN 978-9955-38-101-3

„Atskleiskite man tiesą" – prašymas paprastas, bet esminis. Atskleiskite man tiesą, – meldžia jaunas žurnalistas mįslingosios rašytojos Vidos Vinter. Pastaruosius šešis dešimtmečius ji rašė apie išgalvotus gyvenimus, atnešusius jai šlovę ir turtus, o tragišką ir neįtikėtiną savo praeitį kaip įmanydama slėpė. Tačiau jaunojo žurnalisto prašymo ji neužmiršo – ir galiausiai ryžtasi samdyti biografę, kuriai iš tikrųjų atskleis tiesą.

UDK 820-3

Diane Setterfield
TRYLIKTOJI PASAKA

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Aurelija Jucytė*

Redaktorė *Bronė Balčienė*
Viršelio nuotrauka *Paul Stuart*
Viršelio adaptavimas *Edvardas Jazgevičius*
Maketavo *Zita Pikturnienė*

Tiražas 2000 egz.
Išleido leidykla „Alma littera", A. Juozapavičiaus g. 6/2, LT-09310 Vilnius
Interneto svetainė: www.almalittera.lt
Spaudė UAB „Vilniaus spauda", Viršuliškių skg. 80, LT-05131 Vilnius

Diane Setterfield (Diana Seterfild) – autorė, pasakojanti dramatišką Angelfildų šeimos istoriją knygoje „Tryliktoji pasaka“. Tai romanas, užkopęs į geriausių knygų sąrašų viršūnes ir pelnęs daugelio skaitytojų simpatijas.

Vida Vinter – visiems žinoma romanų rašytoja, tačiau savo praeitį ji itin slepia. Prieš daugel metų kilęs baisus gaisras supleškino šeimos dvarą iki pat pamatų. Kokia kraupi tragedija tąnakt įvyko, kad Vida Vinter ilgus metus slėpė tiesą nuo aplinkinių? Artėjant mirčiai moteris ryžtasi praverti neatskleistos tiesos duris, už kurių slepiasi skausminga gyvenimo istorija ir šokiruojanti tiesa apie dvi laukinukes mergaites – dvynes.

9 789955 381013

Tapkite Knygų klubo nari

- Nemokamas knygų katalogas kiekvieną ketvirtį
- Naujausios ir populiariausios knygos
- Ypatingi pasiūlymai
- Knygų pristatymas į namus, darbovietę ar paštą

Informacijos teiraukitės nemokamu tel. **8 800 200 22**
www.knyguklubas.lt

knygų klubas